Prof. dr. Mircea N. Costin

DICȚIONAR DE DREPT INTERNAȚIONAL AL AFACERILOR

VOL. I

A

C

LUMINA LEX BUCUREȘTI
1996

Scanned with OKEN Scanner

Prof. dr. MIRCEA N. COSTIN

765
09.039
IASIM COOP S.A. IASI
16. FEB. 1998
Nr. inreg.

DICŢIONAR DE DREPT INTERNAŢIONAL AL AFACERILOR

VOL. I

A — C

LUMINA LEX
Bucureşti, 1996

Scanned with OKEN Scanner

CUVÂNT ÎNAINTE

În condiţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice contemporane — ca urmare a impactului acesteia asupra economiei mondiale — se produce o continuă diversificare a proceselor de producţie şi o neîncetată amplificare a diviziunii internaţionale a muncii, ceea ce face ca, la scară planetară, să se contureze din ce în ce mai pregnant raporturi de complementaritate între economiile naţionale din diverse state. Nici un stat, oricât de bogat şi de înzestrat din punct de vedere tehnic ar fi el, nu poate să producă tot ceea ce îi este necesar pentru continua sa dezvoltare, după cum nu poate să consume singur tot ceea ce este în măsură să producă; toate statele lumii, indiferent de mărimea lor şi de potenţialul economic şi tehnico- ştiinţific de care dispun, au ceva de dat, dar şi ceva de primit din circuitul mondial de valori şi de cunoştinţe. Această realitate eclatantă a prezentului, ce se proiectează ca certitudine şi în perspectivă, situează cooperarea internaţională din domeniile economic şi tehnico-ştiinţific printre imperativele majore ale contemporaneităţii, ea constituind un modus vivendi lipsit de alternative rezonabile. Comerţul internaţional în diversele sale forme de manifestare, prin diversele lui mijloace de realizare reprezintă modalitatea specifică în care şi prin care se înfăptuieşte circulaţia bunurilor şi cunoştinţelor de la o ţară la alta; aşezarea lui pe principiile noii ordini economice internaţionale va face ca el să devină un factor autentic, un preţios instrument de promovare a înţelegerii şi încrederii reciproce între naţiuni şi popoare, indiferent de orânduirea lor socială, de poziţia lor geografică sau de nivelul de dezvoltare atins. Dar desfăşurarea comerţului internaţional nu se petrece într-un spaţiu indiferent, pasiv şi neutru, ci într-un cadru juridic strict reglementat prin normele juridice care consacră formarea, modificarea, executarea şi stingerea raporturilor juridice comerciale internaţionale, precum şi toate consecinţele juridice aferente unor asemenea împrejurări. Sunt normele dreptului comercial internaţional consfinţite prin convenţii internaţionale (bilaterale şi multilaterale) sau prin legislaţiile naţionale ale

Scanned with OKEN Scanner

statelor, ori prin uzanţele comerciale internaţionale. Cunoaşterea acestor norme, a instituţiilor juridice în care ele se grupează, prezintă o deosebită importanţă pentru toţi participanţii la comerţul internaţional, deoarece numai astfel sunt ei în măsură să beneficieze de protecţia juridică a intereselor lor şi totodată să contribuie la asigurarea derulării raporturilor comerciale internaţionale într-un climat de legalitate şi justiţie internaţională.

Lucrarea de faţă — care este rezultat al străduaniilor noastre de mai bine de doi ani — îşi propune ca obiectiv principal cercetarea aspectelor semnificative ale problematicii dreptului comercial internaţional spre a oferi cititorului (fie el jurist format sau în devenire, ori de altă specialitate, teoretician sau practician) informaţia specifică privind particularităţile acestor aspecte. Ea a fost concepută şi realizată ca un conglomerat de micromonografii asupra conceptelor de bază ale dreptului comercial internaţional. Din dorinţa de a facilita cititorului găsirea cât mai rapidă a informaţiei dorite am orânduit strict alfabetic elementele componente ale acestui ansamblu, astfel încât prezenta carte să-şi poată îndeplini rolul de ghid pentru cei interesaţi să o consulte. Cititorul va găsi în paginile ei explicaţii şi lămuriri privind întreaga problematică a dreptului comercial internaţional: contractele comerciale internaţionale, titlurile de credit, societăţile comerciale, arbitrajul de comerţ internaţional etc. În tratarea largului evantai de aspecte aferente unei atât de ample problematici am folosit ca punct de plecare şi de referinţă teoria şi practica de comerţ exterior din ţara noastră, învederând totodată specificul reglementărilor cuprinse în legislaţia naţională a României cu vocaţie de aplicare în raporturile juridice de comerţ internaţional. Din textele articolelor ce alcătuiesc această carte lipsesc trimiterile la alte articole tratând probleme conexe, ca şi acelea ce conţin lămuriri în completare — procedeu frecvent utilizat în tehnica de redactare a dicţionarelor — dar împrejurarea nu este de natură nici să îngreuneze folosirea ghidului şi nici să-l deruteze pe cititor; acesta se poate orienta cu uşurinţă în paginile lui consultând articolele ce cuprind tratarea de bază a termenilor sau conceptelor în privinţa cărora doreşte să obţină informaţia completă.

Demersul nostru se fundează pe un vast material bibliografic (cuprinzând cele mai reprezentative lucrări din literatura juridică română şi un număr de lucrări din literatura juridică străină) din care am selectat şi preluat idei şi teze teoretice viabile şi la care am adăugat unele idei şi teze proprii, în dorinţa de a oferi cititorului un instrument util, de lucru şi de informare în acelaşi timp; urmează ca el să aprecieze dacă am izbutit sau nu în această tentativă.

Scanned with OKEN Scanner

A

ABANDON, termen prin care se desemnează renunţarea titularului unui drept de proprietate având ca obiect bunuri individual determinate sau bunuri de gen, la acele bunuri, ca şi renunţarea posesorului unor astfel de bunuri la exercitarea posesiei lor atunci când ele se află într-o situaţie care legitimează o atare atitudine. În transportul maritim de mărfuri există mai multe varietăţi de **a.** Astfel, asiguratul, parte dintr-un contract de asigurări maritime, în caz de avarie poate proceda după cum urmează: să considere avaria ca o pierdere parţială, caz în care este îndreptăţit să pretindă de la asigurător despăgubirea corespunzătoare gravităţii avariei suferite, păstrându-şi pe mai departe dreptul de proprietate asupra navei şi/sau asupra mărfii avariate; să abandoneze nava şi/sau marfa la dispoziţia asigurătorului, considerând avaria ca o pierdere totală, caz în care el va fi despăgubit pentru întreaga valoare asigurată, dar pierde dreptul de proprietate cu privire la navă şi/sau la marfă în favoarea asigurătorului. Într-o atare ipoteză asigurătorului îi revin toate drepturile şi obligaţiile privind bunurile abandonate, inclusiv obligaţia de salvare a lor. Dacă asiguratul optează pentru **a.** navei şi/sau a mărfii, el trebuie să facă o declaraţie de **a.** prin care să aducă la cunoştinţa asigurătorului faptul abandonării bunurilor respective. Asigurătorul are dreptul să refuze acceptarea **a.** spre a evita asumarea răspunderii juridice pentru epavă, dar rămâne obligat de asigurat la plata integrală a valorii asigurate. **A.** bunurilor asigurate este admis numai în cazurile expres prevăzute de lege şi numai în condiţiile stabilite prin poliţa de asigurare. În celelalte situaţii asiguratul poate pretinde de la asigurător numai plata despăgubirii aferente avariei parţiale su-

ferite. Considerat prin prisma răspunderii armatorului, a. se concretizează în cedarea navei de către proprietar în favoarea creditorilor săi maritimi spre a se elibera pe această cale de răspunderile ce-i revin ca urmare a actelor sau a omisiunilor săvârşite de comandant, pilot, echipaj sau de orice alte persoane pentru care este ţinut să răspundă. În dreptul român, ca şi în sistemele de drept neolatin, răspunderea armatorului pentru faptele comandantului, pilotului, echipajului etc. este limitată la „averea de mare". Fiecare navă constituie o avere distinctă. Legislaţiile din statele care au aderat la convenţiile de la Bruxelles din 1924 şi 1957 privind limitarea răspunderii armatorilor limitează responsabilitatea acestora la o sumă forfetară de 8 lire sterline/tonă registru pentru toată averea armatorului (de mare şi de uscat). În fine, în cazurile prevăzute de lege, încărcătorul poate abandona marfa în favoarea armatorului liberându-se astfel de obligaţia privind navlul datorat. Pentru a evita riscurile decurgând din exercitarea acestui drept, armatorul poate pretinde plata anticipată a navlului aferent mărfurilor a căror valoare unitară este inferioară valorii navlului (engl. *abandonment - right of -*; fr. *abandon - droit d' -*; germ. *Abandon - Recht des -s*).

ABRUF, termen prin care se desemnează numărul de ordine dat dispoziţiei letrice sau telegrafice prin care importatorul comunică (direct sau prin mandatarul lui, care de regulă este o casă de expediţii internaţionale) exportatorului instrucţiunile privind expedierea şi transportul mărfii obiect al contractului de vânzare comercială internaţională convenit. **A.** se scrie pe toate documentele ce se întocmesc în vederea aducerii la îndeplinire a menţionatei dispoziţii, constituind un veritabil mijloc de identificare a ei, ca şi a respectivelor documente.

ABSORBŢIE, formă a fuziunii societăţilor comerciale prin efectul căreia o societate având o putere economică mai mare (numită societate absorbantă) încorporează în patrimoniul său patrimoniul altei (sau altor) societăţi cu putere economică mai mică (numite absorbite) care astfel îşi încetează existenţa atât ca entitate economică distinctă, cât şi ca entitate juridică (pierzându-şi calitatea de subiect de drept). Prin efectul **a.** se produc următoarele consecinţe pe plan juridic: societatea absorbantă devine succesoarea universală în drepturi şi obligaţii a societăţii (sau societăţilor) absorbite care dispar ca subiect de drept; patrimoniul acesteia

înregistrează o creştere valorică şi ca urmare devine posibilă amplificarea şi diversificarea activităţii sale economice; societatea absorbantă îşi păstrează nealterate atributele de identificare; se creează posibilitatea ca aceasta să-şi majoreze capitalul social.

ACCEPT, 1. Manifestare de voinţă exprimată în formă scrisă, prin care o persoană — numită acceptant — îşi asumă o obligaţie într-un raport juridic preexistent, sau prin efectul căreia se naşte un raport juridic. **2.** Înscrisul constatator al unei manifestări de voinţă prin efectul căreia acceptantul îşi asumă o obligaţie în cadrul unui raport juridic preexistent, sau se naşte un raport juridic nou.

ACCEPTANT, persoana care, făcând un accept, îşi asumă o obligaţie în cadrul unui raport juridic preexistent sau al unui raport juridic ce astfel se naşte.

ACCEPTANT PENTRU ONOARE, terţ care intervine pentru garantarea onorării unei cambii în suferinţă, acceptând acea cambie în locul trasului ce a refuzat acceptarea ei.

ACCEPTAREA OFERTEI, manifestare de voinţă concretizată într-o declaraţie sau în orice altă comportare a destinatarului ofertei, exprimând acordul acestuia în legătură cu conţinutul ofertei. **A.o.** poate fi: a) expresă, caz în care îmbracă forma unei declaraţii de acceptare; b) implicită, când rezultă dintr-o comportare (adică dintr-un alt fapt) de natură să exprime voinţa de acceptare a destinatarului ofertei, precum: începerea executării contractului, expedierea lucrului ori a sumei de bani reprezentând preţul, promisiunea de expediere a lucrului sau a preţului, îndeplinirea oricărui alt act susceptibil de a fi considerat ca echivalent al declaraţiei de acceptare a ofertei (bunăoară dacă din ofertă rezultă că lucrurile pe care le-a comandat ofertatul trebuie să-i fie trimise prin poştă, echivalează cu declaraţia de acceptare a ofertei prin simpla efectuare a trimiterii respective). În cazul acceptării implicite se cere ca voinţa de acceptare să rezulte dintr-un fapt pozitiv, care să o exprime fără echivoc; o atare voinţă nu poate fi dedusă dintr-o atitudine pasivă a destinatarului şi nici din tăcerea acestuia, deoarece tăcerea, ca şi inacţiunea, nu valorează prin ele însele acceptare.

Acceptarea îşi produce efectele specifice numai atunci când corespunde exact ofertei: în esenţa

Scanned with OKEN Scanner

sa, contractul este întâlnirea unor voinţe identice sub aspectul conţinutului lor; lipsa de concordanţă între ofertă şi acceptare reprezintă un obstacol la formarea contractului. Acceptarea care nu corespunde pe deplin conţinutului ofertei implică un refuz prealabil al acesteia, fiind susceptibilă de interpretare ca o nouă ofertă (adică o contraofertă). O atare soluţie este consacrată în majoritatea legislaţiilor naţionale (pe cale expresă sau implicită ca o aplicare a principiilor generale în materie). **A.o.** produce efecte din momentul ajungerii sale la ofertant; oferta verbală trebuie acceptată de îndată, afară numai dacă din circumstanţele în care a fost făcută nu rezultă contrariul. Acceptarea este susceptibilă să-şi producă efectele specifice doar atunci când intervine în timpul cât oferta mai există încă, adică în termenul fixat în acest scop prin ofertă (dacă oferta este cu termen), respectiv într-un termen rezonabil, a cărui durată se apreciază ţinându-se seama de toate împrejurările afacerii şi de rapiditatea mijloacelor de comunicare utilizate de către ofertant (în cazul ofertei fără termen). În toate cazurile (fie că oferta a fost făcută cu termen, fie că ea este fără termen, deci pură şi simplă), în virtutea ofertei, a obişnuinţelor statornicite între părţi ori a uzanţelor, destinatarul îşi poate manifesta voinţa de acceptare efectuând un act de conduită relevant într-un atare sens (de pildă, expedierea mărfii, plata preţului etc.) fără a mai face o comunicare ofertantului; acceptarea produce efecte chiar dacă un atare act este săvârşit de către un terţ (cum ar fi, de exemplu, banca la care este deschis creditul documentar), cu condiţia ca actul respectiv să fi fost săvârşit în timp util (adică în termenul prevăzut în ofertă, respectiv într-un termen rezonabil).

ACCEPTAREA OFERTEI CU TERMEN, varietate de acceptare a ofertei, caracterizată prin aceea că efectele sale sunt condiţionate de ajungerea ei la ofertant în termenul expres menţionat în cuprinsul ofertei. Destinatarul poate să arate că acceptă făcând un act de executare a contractului — ca, de exemplu, expedierea mărfurilor, plata preţului etc. — fără a-l înştiinţa pe ofertant în mod special despre acceptarea sa. Oferta se consideră acceptată chiar dacă un asemenea act a fost făcut de către un terţ (cum este bunăoară banca la care este deschis contul documentar), data acceptării fiind aceea a săvârşirii actului respectiv. Termenul de acceptare

începe să curgă (în cazul stabilirii lui de către ofertant printr-o telegramă sau scrisoare) de la data remiterii telegramei spre expediere, respectiv de la data ce apare pe scrisoare, iar în lipsa unei asemenea date, de la data de pe plic; termenul de acceptare fixat de ofertant prin mijloace instantanee (telefonul, telexul, faxul etc.) curge din momentul ajungerii ofertei la destinatar.

ACCEPTARE CU MODIFICĂRI, varietate de acceptare a ofertei care se distinge prin aceea că răspunsul dat ofertantului cuprinde în conţinutul său elemente complementare sau diferite de cele conţinute de ofertă, ce nu alterează însă în mod substanţial stipulaţiile acesteia din urmă şi pe care autorul ofertei nu le relevă (fără o întârziere justificată), fie în mod verbal, fie printr-un aviz emis în acest scop. În cazul în care ofertantul nu face obiecţii în termen scurt la modificările introduse de destinatarul ofertei în conţinutul răspunsului său, stipulaţiile contractuale sunt cele din ofertă, cu elementele noi cuprinse în acceptare. Asemenea modificări pot consta în: limitarea dreptului de refuz pentru neconformitatea mărfii, când această clauză se armonizează cu toleranţele comerciale ordinare ale unei acceptări cu reajustări; clauza prin care se restrâng daunele interese indirecte, dacă această limitare nu este abuzivă; clauza în virtutea căreia se fixează un termen rezonabil pentru reclamaţii, chiar dacă ar fi inferior termenului curent etc.

ACCEPTARE TARDIVĂ, acceptarea ofertei pe care destinatarul o aduce cu întârziere la cunoştinţa ofertantului. În principiu **a.t.** nu are valoarea unei acceptări valabile, ea neavând ca efect încheierea contractului. Dreptul uniform în materie admite totuşi că o **a.t.** poate fi considerată ca acceptare valabilă cu condiţia ca ofertantul să-l informeze fără întârziere pe destinatar, fie verbal, fie printr-un aviz trimis în acest scop, că o primeşte ca atare (adică întocmai ca şi când ea ar fi fost făcută în termen). De asemenea **a.t.** va produce efectele unei acceptări valabile şi atunci când din cuprinsul scrisorii prin care aceasta este adusă la cunoştinţa ofertantului rezultă că acea scrisoare a fost expediată în împrejurări ce au împiedicat primirea ei la timp de către ofertant şi că, dacă transmiterea sa ar fi fost regulată, acceptarea ar fi ajuns la timp la ofertant; chiar într-o atare situaţie, **a.t.** rămâne însă lipsită de efecte, dacă ofer-

Scanned with OKEN Scanner

tantul îl informează, verbal sau în scris, fără întârziere, pe destinatarul ofertei că el consideră acceptarea respectivă ca fiind tardivă. Legislaţiile naţionale adoptă soluţii diferite în ce priveşte consecinţele **a.t.** Astfel, unele (engleză, americană, canadiană), nu recunosc efecte juridice **a.t.**; altele (cum ar fi cea braziliană) îi recunosc efecte juridice ca nouă ofertă (sau contraofertă); anumite coduri (printre care Codul comercial român, Codul civil italian, Codul comercial venezuelean) acordă ofertantului libertatea de a considera eficientă **a.t.**, impunându-i, totodată, obligaţia de a-l informa de îndată pe acceptant despre aceasta; conform altor legislaţii (spre exemplu chiliană, columbiană etc.), ofertantul este obligat la despăgubiri dacă nu-l informează pe acceptant despre întârzierea cu care a primit acceptarea.

ACCEPT BANCAR. 1. Varietate de accept concretizată în garantarea de către o bancă a plăţii sumei de bani înscrisă pe un document de credit. Sunt forme de **a.b.** *avalul şi creditele documentare de acceptare.* De asemenea, constituie formă de **a.b.** şi *confirmarea unui credit documentar.* **2.** Sintagmă prin care se desemnează garantarea expresă de către o bancă a plăţii unei sume de bani prevăzută într-o cambie. **A.b.** se înscrie pe verso titlului cambial. Cambia cu **a.b.** prezintă mai multă încredere şi poate fi transmisă cu mai multă uşurinţă de la un posesor la altul. **A.b.** contribuie la extinderea şi înlesnirea circulaţiei cambiilor. *(engl. banker's acceptance; fr. acceptation de banque).* V. şi **cambie.**

ACCEPT CAMBIAL, confirmare dată de către tras prin înscrierea pe titlu a menţiunii *acceptat*, întărită cu semnătura lui, în virtutea căreia acesta recunoaşte obligaţia sa de plată a sumei precizate în cuprinsul cambiei. Prin efectul **a.c.**, trasul devine, din momentul acceptării, debitor cambial principal, obligându-se să plătească la scadenţă suma prevăzută în titlul cambial; obligaţia sa este însă solidară cu aceea ce incumbă celorlalţi semnatari ai cambiei (trăgător, giranţi, avalişti). **A.c.** se dă cu ocazia prezentării cambiei la acceptare. O atare prezentare este însă facultativă; posesorul titlului are îndreptăţirea să prezinte titlul spre acceptare, dar totodată are şi facultatea să se abţină de la exercitarea acestui drept, spre a înfăţişa, la scadenţă, cambia direct la plată. În cazul în care trăgătorul inserează în titlu

o clauză privind instituirea obligaţiei de prezentare a acestuia spre acceptare, neîndeplinirea acelei obligaţii în termenul fixat antrenează decăderea posesorului din exercitarea dreptului de regres faţă de toţi debitorii cambiali. Prezentarea la acceptare este obligatorie în ce priveşte cambiile cu scadenţă la un anumit termen de la vedere, deoarece precizarea scadenţei lor depinde de faptul prezentării. Cambia trebuie prezentată la acceptare în termen de un an de la data emiterii ei; trăgătorul are însă facultatea să prelungească sau să reducă acest termen. În schimb, giranţii au dreptul numai să reducă, iar nu să şi prelungească acel termen. A.c. trebuie să fie datat; acceptarea nedatată produce şi ea efecte, dar în exclusivitate faţă de tras. Prezentarea la acceptare nefiind de esenţa cambiei, trăgătorul este îndreptăţit să o interzică printr-o clauză specifică inserată în titlul cambial; totodată, el poate să stipuleze că prezentarea va avea loc numai după o anumită dată. Interzicerea prezentării cambiei la acceptare nu este îngăduită atunci când acest titlu este plătibil la un anumit timp de la vedere, precum şi dacă este plătibil la un terţ în aceeaşi localitate sau într-o altă localitate decât cea în care domiciliază trasul. Prezentarea cambiei la acceptare se poate face oricând, până la scadenţă; dar ulterior scadenţei, cambia devenind exigibilă, se va putea cere numai plata ei, nu şi acceptarea. Acceptarea trebuie să fie necondiţionată; orice modificare adusă conţinutului cambiei prin acceptare se consideră refuz de acceptare. Este valabilă însă şi acceptarea parţială. De regulă, acceptarea se scrie pe faţa cambiei, spre marginea din stânga, de-a lungul ei. Se cere ca ea să fie datată numai atunci când scadenţa cambiei a fost fixată la un anumit termen de la vedere, ori dacă trăgătorul sau unul dintre giranţi a instituit, printr-o clauză inserată pe titlu, obligaţia de prezentare a cambiei la acceptare în termenul fixat. Refuzul trasului de a data acceptarea — atunci când datarea este obligatorie — se constată printr-un protest sub sancţiunea decăderii posesorului titlului din dreptul său de regres. În virtutea a.c., trasul devine obligat cambial în solidar cu trăgătorul, giranţii şi avaliştii; el îşi asumă obligaţia de a plăti, celorlalţi revenindu-le obligaţia de a face să se plătească, fiind ţinuţi la plată numai în eventualitatea refuzului trasului de a plăti. Obligaţia trasului este literală, autonomă şi abstractă. A.c. implică asumarea de către

Scanned with OKEN Scanner

tras a obligaţiei cambiale şi faţă de trăgător; acestuia poate să-i opună toate excepţiile proprii raporturilor pe care le are cu el. Trasul poate revoca a.c. cât timp titlul se află în mâinile sale, ştergând-o. Ştergerea formulei de acceptare are semnificaţia unui refuz de acceptare; ea nu este însă opozabilă posesorului cambiei sau oricărui alt semnatar, în cazul în care acceptantul l-ar fi încunoştiinţat în scris că a făcut acceptarea. Atunci când trasul refuză acceptarea, posesorul cambiei îşi poate exercita, chiar înainte de scadenţă, dreptul de regres împotriva trăgătorului, giranţilor şi a celorlalţi obligaţi cambiali.

ACCESSORIUM SEQUITUR PRINCIPALEM, adagiu latin utilizat pentru a exprima ideea cu valoare de principiu potrivit căreia bunul sau contractul accesoriu urmează soarta juridică a bunului sau contractului principal de care depinde. În dreptul comerţului internaţional, această idee primeşte numeroase aplicări. Astfel, potrivit concepţiei subiective asupra comercialităţii, actele săvârşite de către un comerciant cu prilejul exercitării comerţului său sunt acte comerciale chiar dacă prin natura sau obiectul lor acestea au caracter de acte civile; pe de altă parte, fondul de comerţ se consideră a fi un bun mobil incorporal de natură comercială şi, în temeiul teoriei accesoriului, orice operaţie asupra sa are caracter de act comercial; pentru cererile care constituie accesorii ale cererii principale, arbitrii au competenţă în aceeaşi măsură ca şi pentru cererea principală etc.

ACCIZĂ, denumire dată taxei de consum instituită şi percepută în unele state cu titlu de impozit indirect asupra anumitor produse precum: mărfuri de lux, tutun, băuturi alcoolice, produse petroliere etc. Constituie o sursă a bugetului de stat şi urmăreşte ca finalitate descurajarea consumului produselor (mărfurilor) vizate. Se aplică deopotrivă cu privire la produsele autohtone şi la produsele provenite din import. A. serveşte totodată ca instrument de ajustare fiscală la frontieră pentru mărfurile importate. De regulă, nivelul a. se stabileşte la valori superioare taxei pe valoarea adăugată sau a taxelor generale de consum. Funcţiile specifice taxelor de a. sunt preluate treptat de diferenţierea taxei pe valoarea adăugată pe categorii de produse.
Şi în legislaţia română agenţii economici care produc, impor-

Scanned with OKEN Scanner

tă, comercializează băuturi alcoolice, cafea, ţigări, confecţii din blănuri, articole de cristal, bijuterii din metale preţioase, benzină, motorină, ţiţei şi gaze naturale datorează bugetului de stat taxe speciale de consumaţie — accize.

ACHIZIŢIA DE RISC, varietate a capitalului de risc concretizată în cumpărarea de către o mare companie comercială de acţiuni minoritare într-o firmă de mai mici dimensiuni care este implicată în valorificarea unor tehnologii noi. Compania care a cumpărat acţiunile îşi va putea majora participarea la capitalul social până la obţinerea pachetului de control în cazul în care compania vânzătoare de acţiuni reuşeşte să realizeze un produs de succes comercial. V. **capital de risc.**

ACOPERIRE. 1. Termen utilizat pentru a se desemna suma de bani aflată în depozit la tras, pe baza căreia deponentul poate emite un titlu de credit (cambie sau cec) urmând ca depozitarul sumei să achite la scadenţă acel titlu. **2.** Operaţiunea de închidere a unei poziţii *short* la vânzările scurte prin cumpărarea titlurilor datorate. **3.** Depozit făcut de client la broker pentru asigurarea unei tranzacţii la termen. **4.** Operaţiunea de contrabalansare a unei poziţii deschise la bursă concretizată în efectuarea unei vînzări-cumpărări la termen sau la disponibil. Se poate prezenta ca: **a.** contra riscurilor valutare şi **a.** monetară. Cea dintâi (adică **a.** contra riscurilor valutare) este menită să contracareze pierderile decurgând din fluctuarea cursurilor de schimb ale monedelor. În raporturile de comerţ internaţional ea se înfăptuieşte prin inserarea în contract a unor clauze valutare, ca şi prin efectuarea anumitor operaţiuni pe piaţa valutară. Cea de-a doua (adică **a.** monetară) dă expresie obligaţiei băncilor centrale de a garanta cu un stoc de valori certe (precum: metale preţioase, titluri de credit ale altor bănci centrale etc.) emisiunea de bancnote. Până la cel de-al doilea război mondial s-a utilizat sintagma **a.-aur** urmărindu-se ca finalitate limitarea emisiunii de bancnote şi păstrarea încrederii în bancnotele emise. În majoritatea statelor, legea monetară instituie un anumit raport procentual între stocul de **a.** şi volumul bancnotelor aflate în circulaţie. Deşi băncile centrale continuă să deţină şi în prezent rezerve de aur şi valute, acestea nu mai pot servi ca **a.** monetară, legătura dintre rezerve şi masa monetară existentă în circulaţie fiind ruptă (engl. *covering*; fr. *couverture*).

Scanned with OKEN Scanner

ACOPERIREA IMPORTURILOR PRIN EXPORTURI, expresie ce defineşte indicatorul care reflectă în procente posibilitatea achitării plăţilor pentru importuri cu încasările obţinute din exporturi. În condiţii de echilibru economic intern excedentul valoric al exporturilor faţă de valoarea importurilor contribuie la consolidarea rezervelor valutare ale statului şi constituie totodată premisa certă a creşterii puterii de cumpărare a monedei naţionale.

ACORD (sinonim convenţie), denumire generică dată convenţiilor internaţionale (bi sau multilaterale) ce stabilesc cadrul juridic de desfăşurare a raporturilor de comerţ internaţional şi cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică internaţională. Sunt mai frecvent utilizate următoarele varietăţi de **a.**: comerciale; de credit sau de împrumut; de plăţi sau de decontare; de evitare a dublei impuneri; de garantare reciprocă a investiţiilor; cadru; etc. **A.** pot interveni şi între persoanele juridice care participă la raporturile de comerţ internaţional şi cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică internaţională. Aşa sunt: **V. a. bancar, a. de barter, a. de credit, a. de swap.**

ACORDAREA EXCLUSIVITĂŢII COMERCIALE, mijloc de promovare a vânzărilor pe o anumită piaţă, utilizat în practica de comerţ internaţional, susceptibil de aplicare în cadrul contractului de reprezentanţă, sub formă de comision sau consignaţie, precum şi în cadrul contractului de vânzare comercială internaţională (în special când acest contract are caracterul de concesiune comercială). Având ca scop promovarea exporturilor, **a.e.c.** implică şi stabilirea cifrei minime de afaceri pe care se obligă să o realizeze beneficiarul exclusivităţii, respectiv cumpărătorul sau intermediarul firmei exportatoare.

ACORD BANCAR, înţelegere (convenţie) între două sau mai multe bănci cu privire la efectuarea anumitor operaţiuni precis determinate de interes reciproc. V. şi **acord.**

ACORD COMERCIAL INTERNAŢIONAL, **1.** Înţelegere între două sau mai multe ţări prin care se stabilesc modalităţi şi reguli de desfăşurare a raporturilor comerciale (în general sau numai în anumite domenii ale comerţului internaţional) ale ţărilor respective între ele, ori privind cooperarea lor pe terţe

Scanned with OKEN Scanner

pieţe. 2. Act juridic prin care se reglementează schimbul de mărfuri între ţările semnatare. Prin **a.c.i.** se reglementează, de regulă: acordarea reciprocă a clauzei naţiunii celei mai favorizate; instituirea sistemului de plăţi prin cliring sau devize libere; nivelul preţurilor; reduceri şi scutiri de taxe vamale; instituirea sau eliminarea de contingente etc. În funcţie de durata pentru care se încheie, **a.c.i.** pot fi: pe termen scurt (adică anuale); pe termen mediu (2—3 ani); pe termen lung (5 sau mai mulţi ani).

ACORD DE BARTER, operaţie de schimb convenită între două părţi care se pun de acord să schimbe între ele mărfuri echivalente ca valoare, respectând stipulaţiile înscrise în contractul de schimb. Asemenea operaţii nu comportă transferuri de sume băneşti, deoarece în practică reglementarea lor financiară se face prin contrapartide de marfă.

ACORD COMERCIAL ŞI DE PLĂŢI, convenţie internaţională (de regulă bilaterală) prin care se reglementează desfăşurarea schimburilor comerciale, precum şi modul de înfăptuire a plăţilor internaţionale între statele semnatare. Se încheie (pe termen scurt sau pe termen lung) în numele sau din însărcinarea guvernelor. Prin acorduri de acest gen se rezolvă probleme ca: acordarea reciprocă de către statele părţi a clauzei naţiunii celei mai favorizate; stabilirea regimului restricţiilor cantitative; fixarea nivelului preţurilor pentru mărfurile livrate în baza acordului; întocmirea listelor indicative cu mărfurile ce vor fi exportate de părţile contractante; precizarea bunurilor scutite de taxe vamale şi de alte taxe; reglementarea reexportului; consacrarea modului de efectuare a plăţilor cu referire la schimburile comerciale şi necomerciale etc. În vederea aplicării **a.c. p.** şi, totodată, a încurajării schimburilor comerciale reciproce, statele-părţi decid de regulă formarea de comisii guvernamentale mixte. V. şi **acord.**

ACORD DE COOPERARE ECONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ, convenţie internaţională (bi sau multilaterală) având ca obiect promovarea şi dezvoltarea relaţiilor de cooperare economică dintre statele semnatare. Constituie cadrul general pentru încheierea şi desfăşurarea activităţilor de cooperare în

Scanned with OKEN Scanner

producţie, cercetare ştiinţifică, comercializare etc. între firmele din statele-părţi. **A. c.e.i.** defineşte principiile care trebuie să guverneze conduita statelor semnatare în relaţiile reciproce, precum şi în raporturile lor cu terţii, stabileşte măsurile ce urmează a fi adoptate de statele-părţi pentru facilitarea şi promovarea relaţiilor de cooperare, precizează domeniile în care urmează a se realiza cooperarea, precum şi mecanismele instituţionalizate de părţi în scopul derulării în bune condiţii a raporturilor de cooperare etc. Unele dintre aceste acorduri instituie reguli cu caracter normativ de care urmează să se ţină seama la încheierea contractelor de cooperare, iar altele stabilesc programe pentru desfăşurarea operaţiunilor de cooperare. De regulă, în baza **a. c.e.i.** se constituie comisii mixte formate din reprezentanţi ai organismelor centrale de profil din ţările semnatare pentru asigurarea punerii în aplicare a celor convenite. La asemenea comisii pot participa şi reprezentanţi ai agenţilor economici implicaţi în activităţile de cooperare. V. şi **acord.**

ACORD DE CREDIT, înţelegere realizată între două sau mai multe bănci, ori între o bancă şi societăţi comerciale de producţie sau agenţii guvernamentale cu privire la condiţiile de acordare şi de restituire a creditelor. V. şi **acord.**

ACORD DE SWAP, înţelegere bilaterală convenită între bănci centrale din ţări dezvoltate având ca obiect efectuarea schimbului de monede naţionale. V. şi **acord.**

ACORD GENERAL DE ÎMPRUMUT, convenţie internaţională în baza căreia F.M.I. (Fondul Monetar Internaţional) îşi procură fonduri suplimentare care, împreună cu fondurile proprii, sunt utilizate pentru desfăşurarea activităţilor sale specifice. Primele asemenea acorduri au fost convenite în anul 1962, de F.M.I. cu Grupul celor 10. V. şi **F.M.I.; Grupul celor zece.**

ACORDUL GENERAL PENTRU TARIFE ŞI COMERŢ (G.A.T.T.), tratat multilateral interguvernamental, semnat în 1947 la Geneva, având 88 de ţări ca părţi contractante (Tunisia cu statut de aderare provizorie) şi fiind aplicat **de facto** de alte 29 ţări. A fost creat sub auspiciile O.N.U. şi constituie cadrul organizatorico-juridic în care majoritatea statelor lumii negociază reducerea treptată a taxelor vamale, înlăturarea

restricţiilor cantitative şi a celorlalte obstacole netarifare, în scopul liberalizării schimburilor comerciale. G.A.T.T. este aşezat pe următoarele principii fundamentale: acordarea reciprocă de către ţările membre a clauzei naţiunii celei mai favorizate şi aplicarea de către fiecare din ele în politica economică externă a principiului nediscriminării; interzicerea aplicării la import a restricţiilor cantitative; protejarea pieţelor şi industriilor naţionale, în principal prin intermediul taxelor vamale, reducerea nivelului taxelor vamale şi înlăturarea altor obstacole din calea comerţului prin negocieri multilaterale; aplicarea unui tratament mai favorabil ţărilor în curs de dezvoltare; utilizarea metodei consultărilor între părţile contractante, în vederea evitării prejudicierii intereselor acestora; adoptarea deciziilor prin consens. Părţile contractante se reunesc în sesiune anuală, care constituie forul decizional cel mai important creat prin acest tratat; între sesiuni, Consiliul reprezentanţilor conduce şi coordonează activitatea organelor subsidiare. G.A.T.T. îşi desfăşoară activitatea curentă prin comitete specializate (pentru concesii tarifare, salvgardare, probleme bugetare şi financiare, balanţe de plăţi), grupul consultativ al celor 18, precum şi prin grupuri de lucru formate din reprezentanţii statelor interesate şi din experţi. În structura sa organizatorică funcţionează un secretariat care este condus de un director general şi are sediul la Geneva. Până în prezent, sub egida G.A.T.T. s-au desfăşurat şapte runde de negocieri între părţile contractante, urmărind reducerea taxelor vamale la anumite produse sau grupe de produse. Acordarea concesiilor se face reciproc; prin efectul aplicării clauzei naţiunii celei mai favorizate beneficiază de rezultatul negocierilor practic toate părţile contractante. România a aderat la G.A.T.T. în anul 1971; ţara noastră a acceptat următoarele acorduri perfectate în cadrul negocierilor purtate sub denumirea *Runda Tokyo*: protocolul tarifar; acordurile privind evaluarea vamală, autorizaţii de import, obstacole tehnice, codul antidumping, comerţul cu aeronave civile; angajamentele privind carnea de vită şi produsele lactate; acordul privind cadrul juridic al comerţului internaţional (prin care s-a prevăzut acordarea de către ţările dezvoltate a unui tratament diferenţiat, mai favorabil, ţărilor în curs de dezvoltare); aranjamentul privind comerţul internaţional cu textile (în virtutea

Scanned with OKEN Scanner

căruia s-a creat un cadru favorabil pentru negocierea de acorduri bilaterale de reglementare a comerţului cu asemenea produse, urmărindu-se lărgirea exportului românesc de mărfuri textile); acordul privind procedurile în materie de licenţe de import. La 15 aprilie 1994 a fost semnat la Marakech (Maroc) de către 124 de state, printre care şi România, Actul final al Rundei Uruguay prin care s-a convenit cea mai vastă liberalizare a comerţului mondial înfăptuită vreodată. Cu începere de la 1 ianuarie 1995 au început să fie operate treptat reduceri de 40% la taxele vamale pentru produsele industriale şi de 36% pentru produsele agricole. Dar cea mai mare realizare concretizată prin acest acord ar putea fi crearea, începând cu 1 ianuarie 1995, a Organizaţiei Mondiale a Comerţului, care a înlocuit pe aceeaşi dată Acordul General pentru Tarife şi Comerţ (GATT). Noua structură internaţională deschide perspective deosebit de largi pentru afirmarea principiului libertăţii comerţului la scară planetară.

ACOPERIRE LA TERMEN, metodă de recuperare a pierderilor decurgând din riscul valutar. Presupune încheierea de către exportator, separat de contractul de vânzare comercială internaţională, a unei tranzacţii cu o bancă (sau cu un alt partener) prin care vinde, la acelaşi termen cu cel al creanţei sale asupra importatorului, o sumă exprimată în aceeaşi valută, deşi nu posedă această sumă, încasând în schimb, de la partener, la vedere, suma respectivă. Exportatorul va utiliza de îndată suma astfel încasată în afacerile sale, beneficiind de puterea actuală mai mare de cumpărare a banilor. La scadenţă, el va încasa creanţa sa de la importator şi va utiliza suma respectivă pentru plata creanţei băncii, izvorâtă din tranzacţia încheiată la termen cu aceasta având ca obiect vânzarea de valută; pierderea rezultată din riscul valutar se transmite astfel, în întregime, asupra băncii.

ACORDURI DE CONFIDENŢIALITATE, v. **angajamente de confidenţialitate.**

ACREDITIV (documentar), **1.** Modalitate de decontare prin care plăţile între agenţii economici se efectuează pe măsura livrării mărfurilor şi prestării serviciilor dintr-o sursă de bani rezervată de către plătitorul-beneficiar şi ţinută la dispoziţia furnizorului la o bancă într-un cont special. **2.** Modalitate de decontare pre-

Scanned with OKEN Scanner

supunând angajarea unei bănci din ţara cumpărătorului — pe baza ordinului acestuia — la plata către vânzător, prin intermediul unei bănci din ţara lui, a unei sume de bani, cu condiţia ca el să depună în termenul fixat documentele doveditoare ale expedierii mărfii comandate. Desfăşurarea operaţiunilor prin care se efectuează o plată internaţională pe această cale parcurge următoarea succesiune în timp: părţile unui contract de import-export convin ca plata să se facă prin **a.** (d.); importatorul (ordonatorul) dă ordin băncii sale să deschidă un **a.**; banca vizată se conformează ordinului primit şi totodată înştiinţează banca exportatorului despre deschiderea **a.**; concomitent cu această deschidere, banca importatorului blochează, în contul clientului ei, din disponibilul existent în cont sau din creditul ce i-a acordat, suma necesară pentru achitarea la termen a **a.**; banca exportatorului îl avizează pe exportator despre deschiderea **a.**, comunicându-i textul integral al documentului; exportatorul procedează la verificarea corespondenţei clauzelor din **a.** cu cele ale contractului de vânzare-cumpărare şi, dacă este cazul, îşi exprimă acordul faţă de conţinutul documentului primit; exportatorul efectuează operaţia de export în armonie cu angajamentul său contractual; el remite băncii sale documentele doveditoare ale îndeplinirii operaţiunii de export în conformitate cu cele prevăzute în acest sens în **a.**; banca lui efectuează verificarea numerică şi de fond a documentelor prezentate şi, dacă le constată corespunzătoare, face plata sumei prevăzute în **a.**; totodată ea remite băncii importatorului documentele pe baza cărora a făcut plata şi debitează contul acesteia cu suma plătită (credit de curier) în echivalentul valutar prevăzut în **a.**, sau cere să fie creditată în cont cu valuta corespunzătoare la data plăţii către exportator; banca importatorului remite clientului ei (ordonator) documentele şi debitează contul acestuia cu suma prevăzută în **a.**, creditând cu ea contul băncii exportatorului. În cazul în care **a.** este domiciliat în ţara cumpărătorului, plata se efectuează în sens invers, de la banca importatorului la banca exportatorului. La executarea **a.** (d.) participă: importatorul (cumpărător, ordonator), care este obligat să achite suma înscrisă în **a.**, obligaţia sa fiind însă dependentă de constatarea îndeplinirii clauzelor din **a.**; exportatorul (beneficiarul, vânzătorul), căruia îi revine obligaţia să prezinte

documentele prevăzute în **a.**, ce servesc la dovedirea clauzelor contractuale; banca importatorului şi cea a exportatorului, ambele fiind obligate să verifice documentele, spre a stabili dacă sunt concludente şi suficiente pentru dovedirea clauzelor contractuale. O atare dovadă este făcută în cazul în care: documentele prezentate au fost întocmite în armonie cu uzanţele internaţionale; acele documente nu conţin vicii de formă; ele concordă cu clauzele prevăzute în a. Prin efectul **a.**, vânzătorul (terţ beneficiar) are alături de debitorul său iniţial (cumpărătorul) un nou debitor (banca), angajat în mod solidar cu acesta (în materie comercială solidaritatea prezumându-se). Banca este responsabilă pentru modul cum face verificarea documentelor, precum şi pentru erorile comise, din neatenţie sau incompetenţă, de personalul său, ca şi pentru întârzierile datorate propriei sale culpe (adică decurgând din neglijenţă sau lipsă de organizare) în desfăşurarea operaţiilor aferente **a.** Astfel, ea răspunde dacă primeşte de la client un set incomplet de documente sau dacă nu există o concordanţă deplină între datele cuprinse în acele documente şi clauzele **a.** În schimb, ea nu este ţinută responsabilă pentru faptul că marfa nu ar corespunde clauzelor **a.**: în operaţiile cu acreditive, toate părţile, inclusiv banca, tratează pe bază de documente, iar nu pe bază de marfă. Potrivit regulilor şi uzanţelor C.C.I. (Camera Internaţională de Comerţ), băncile nu-şi asumă nici o obligaţie sau responsabilitate în legătură cu forma, suficienţa, exactitatea, autenticitatea, falsificarea sau efectul juridic al oricărui document, sau cu condiţiile generale şi/sau speciale stipulate în documente ori supraadăugate; de asemenea, ele nu-şi asumă nici o obligaţie sau răspundere pentru descrierea, cantitatea, greutatea, calitatea, condiţionarea, ambalarea, livrarea, valoarea sau existenţa mărfii reprezentate de documente ori pentru buna-credinţă sau faptele şi/sau omisiunile, solvabilitatea, modul de îndeplinire a obligaţiunilor sau reputaţia consignatorului, a transportatorului sau asigurătorului mărfii, ori a oricărei alte persoane, oricine ar fi ea. Băncile nu-şi asumă nici o obligaţie sau răspundere pentru consecinţele care decurg din întârzieri şi/sau din pierderea în tranzit a oricăror mesaje, scrisori sau documente sau din întârzierea, deformarea ori alte erori în transmiterea cablogramelor, telegramelor, telefaxurilor sau telexurilor. Băncile nu-şi asumă obligaţii sau răspunderi în ce priveşte erorile de tradu-

Scanned with OKEN Scanner

cere sau de interpretare a termenilor tehnici şi îşi rezervă dreptul de a transmite termenii a. fără să-i traducă. Ele nu-şi asumă nici o obligaţie sau răspundere pentru consecinţele ce decurg din întreruperea activităţii lor datorată unor calamităţi naturale, revolte, tulburări civile, insurecţii, războaie sau orice alte cauze pe care nu le pot controla, ori care sunt cauzate de greve sau *lock-out*-uri. Afară de cazul în care sunt autorizate în mod expres, băncile nu pot efectua plăţi, acceptări sau negocieri după expirare, în cazul a. care expiră în perioada unei asemenea întreruperi de activitate (art. 9—11). Sub aspect formal, a. conţine mai multe elemente obligatorii, între care: denumirea şi adresa băncii din străinătate ce deschide a. sau la ordinul căreia se procedează la deschiderea acestuia; denumirea şi adresa băncii care confirmă sau deschide a. la ordinul primei bănci; numărul de ordine al a.; numele şi adresa importatorului (cumpărătorului, ordonatorului); numele şi adresa exportatorului beneficiarului, vânzătorului); condiţiile în care beneficiarul poate obţine un credit documentar pe baza a.; condiţiile în prezenţa cărora a. poate fi executat sau utilizat; suma în valută care face obiectul a.; termenele intermediare şi finale de valabilitate a acestuia; descrierea mărfii care face obiectul lui şi precizarea preţului; enumerarea documentelor de expediţie care trebuie prezentate de vânzător etc.

ACREDITIV DOCUMENTAR BACK-TO-BACK, v. **acreditiv documentar subsidiar.**

ACREDITIV DOCUMENTAR CESIONAT, denumire dată acreditivului documentar care formează obiectul unei cesiuni făcută de beneficiarul acestuia (ca intermediar) în calitate de cedent, în favoarea exportatorului real al mărfii care devine, astfel, cesionar de acreditiv. Cesionarea acreditivului documentar este practicată în unele ţări de către casele de comerţ ce îndeplinesc rolul de intermediari în raporturile dintre importatori şi exportatori. Intermediarul (care, de regulă, este o astfel de casă) poate cesiona, în tot sau în parte, acreditivul deschis în beneficiul său, în favoarea exportatorului real al mărfii. Operaţiunea se desfăşoară după cum urmează: la ordinul intermediarului (beneficiar al acreditivului documentar), banca remite cesionarului, care este furnizorul real al mărfii, o declaraţie de cesiune prin care se angajează să-i

Scanned with OKEN Scanner

plătească acestuia o sumă determinată, devenită disponibilă în virtutea acreditivului documentar deschis în favoarea beneficiarului (adică a cedentului), urmând ca plata să se facă contra documente. O astfel de cesiune se efectuează numai dacă între intermediar (beneficiar al acreditivului documentar) şi furnizorul real de marfă (beneficiar al cesiunii) există raporturi de totală încredere. În esenţă, exportatorul real este plătit cu o parte din valoarea acreditivului documentar deschis în favoarea unui anume beneficiar. **A.d.c.** se utilizează cel mai frecvent pentru plata unor materiale, piese de schimb, etc., adiacente unui export complex. Mecanismul de derulare a lui se prezintă astfel: beneficiarul acreditivului documentar dă ordin băncii la care a sosit deschiderea de acreditiv documentar ca să cesioneze o parte din valoarea acestuia în favoarea exportatorului real. În baza acestui ordin, banca transmite cesionarului o parte din acreditivul menţionat, fără ca prin documentul de transmitere să-şi asume vreun angajament ferm de plată, aşa cum o face în cazul acreditivului documentar transferabil. V. şi **acreditiv documentar; acreditiv documentar transferabil.**

ACREDITIV DOCUMENTAR CU CLAUZĂ ROŞIE *(red clause)*, varietate de acreditiv documentar care, prin excepţie de la regula de bază că plata se face la prezentarea documentelor ce atestă îndeplinirea întocmai a obligaţiilor contractuale asumate de exportator, permite ca efectuarea plăţii către exportator să se facă înaintea primirii documentelor privind atestarea exportului mărfii. Se numeşte *„cu clauză roşie“* deoarece, la originea utilizării sale, clauza derogatorie de la regula de plată menţionată era scrisă cu cerneală roşie pentru a avertiza la modul frapant asupra naturii speciale a relaţiilor care se stabileau între părţile implicate. **A.d.c.r.** se distinge prin următoarele elemente caracteristice: menţiunea expresă în textul deschiderii *„red clause“*, urmată de prezentarea tuturor clauzelor legate de derularea operaţiunii; precizarea de către ordonator a sumei sau a procentului din valoarea totală a acreditivului documentar care urmează să fie date sub formă de avans exportatorului; documentele ce se solicită exportatorului la acordarea avansului (de regulă, o scrisoare angajament prin care acesta se obligă că va utiliza suma numai pentru procurarea mărfii în discuţie şi că în caz de

Scanned with OKEN Scanner

neexpediere a mărfii va restitui suma primită şi dobânda aferentă ei); fixarea unui termen limită până la împlinirea căruia exportatorul trebuie să prezinte băncii setul de documente complet ce probează expedierea mărfii necesare pentru încasarea diferenţei de valoare a acreditivului documentar rămase neachitată. **A.d.c.r.** constituie o modalitate de finanţare a exportatorului de către importator fără ca acesta din urmă să perceapă dobândă. De altfel, preţul mărfii este convenit aşa încât el să includă şi dobânda respectivă. Banca plătitoare este, fără excepţie, domiciliată în ţara exportatorului. În cazul în care exportatorul beneficiar al avansului omite să prezinte în termenul convenit documentele ce atestă expedierea mărfii, banca plătitoare este îndreptăţită să solicite băncii emitente rambursarea avansului, urmând ca aceasta să-l recupereze de la ordonator. Mecanismul de derulare a **a.d.c.r.** este conceput să funcţioneze având la bază încrederea deplină între importator şi exportator. Deşi avansul este acordat exportatorului, în principiu, pe riscul băncii emitente şi pe răspunderea acesteia, el va fi recuperat în final de la importator pentru cazul când exportatorul nu prezintă documentele de expediere a mărfii. În practică, exportatorul în favoarea căruia a fost deschis un **a.d.c.r.** beneficiază, frecvent, pe baza garanţiei ce se concretizează în acel acreditiv, de un credit acordat de banca plătitoare, egal ca valoare cu diferenţa dintre valoarea totală a acreditivului documentar deschis şi avansul acordat. Acest credit poate fi rambursat odată cu prezentarea documentelor de expediere a mărfii, sau oricând până la prezentarea lor, rambursarea lui făcându-se prin reţinerea de către bancă a diferenţei rămasă neachitată din valoarea acreditivului documentar deschis. **A.d. c.r.** se utilizează în special în operaţiunile de intermediere, când exportatorul are mai mulţi furnizori locali, care trebuie plătiţi direct în numerar, ca şi atunci când mărfurile exportate sunt procurate de la licitaţii locale sau târguri cu plată cash. V. şi **acreditiv documentar.**

ACREDITIV DOCUMENTAR CU CLAUZĂ VERDE *(green clause)*, varietate de acreditiv documentar care permite ca efectuarea plăţii către exportator să se facă înaintea prezentării documentelor privind atestarea exportului mărfii, avansul de plată fiind acordat acestuia numai cu condiţia ca el

Scanned with OKEN Scanner

să-şi asume în scris obligaţia de a prezenta documentele de export la timp. Este un *Packing Credit* (engl.) negarantat, adică un credit anticipat (engl. *Anticipatory Credit*) care presupune că banca din ţara exportatorului este împuternicită de banca importatorului (emitentă) să avanseze exportatorului, înainte de livrarea şi expedierea mărfii, o anumită sumă de bani. Aceasta este destinată acoperirii cheltuielilor cu ambalarea şi expediţia mărfii, plăţii directe a producătorilor etc. Avansul dat de banca exportatorului din acreditivul documentar deschis la aceasta de banca importatorului reprezintă în realitate un credit acordat de acea bancă pentru perioada de timp dintre momentul remiterii avansului şi cel al utilizării de către exportator a respectivului acreditiv, moment ce semnifică rambursarea creditului astfel primit. Dacă acest avans este garantat (*Packing Credit* garantat) suntem în prezenţa unui acreditiv documentar cu clauză roşie *(red clause)*. În acest caz exportatorul prezintă băncii creditoare drept garanţie fie o recipisă de depozit (engl. *Warehouse Receipt*) pentru a dovedi că o marfă de valoare egală este depozitată, fie o recipisă de încredere (engl. *Trust Receipt*) sau alte mijloace de garantare (precum: o cesiune de drepturi, un drept de gaj etc.). Indiferent de felul cum garantează creditul anticipat, exportatorul trebuie să-şi asume în scris obligaţia de a prezenta băncii la timp documentele de export. **A.d.c.v.** este în realitate un acreditiv documentar cu clauză roşie lipsit de garanţie. V. şi **acreditiv documentar; acreditiv documentar cu clauză roşie** *(red clause)*.

ACREDITIV DOCUMENTAR NETRANSFERABIL, orice acreditiv din cuprinsul căruia lipseşte menţiunea expresă că este transferabil.

ACREDITIV DOCUMENTAR RECIPROC „À VALOIR“, tip de acreditiv documentar reciproc ce conţine alături de clauza *„de intrare în vigoare“* şi o altă clauză denumită *„à valoir“* (privind stabilirea ulterioară a valorii) în virtutea căreia disponibilităţile valutare rezultate dintr-unul din acreditivele documentare urmează să fie utilizate pentru acoperirea (plata) celuilalt acreditiv documentar, iar plata să se facă numai în limita valorii efectiv utilizate. Prin efectul clauzei *„à valoir“*, valoarea acreditivului documentar de import poate fi limitată la valoarea acreditivului documentar de export. Practic,

Scanned with OKEN Scanner

cele două livrări pe care le presupune **a.d.r.a.v.** nu sunt şi nici nu pot fi simultane. De regulă, exportatorul fiind interesat în realizarea importului, dar neavând utilităţile financiare necesare în acest scop, livrează primul marfa şi depune documentele aferente la bancă. El trebuie însă să aştepte până când celălalt partener va expedia marfa şi va depune documentele la bancă pentru utilizarea acreditivului documentar deschis în favoarea sa. Pentru a facilita derularea acestor operaţiuni, băncile deschid conturi colaterale, cu utilizare specială, în care sunt înregistrate sumele respective. Operaţionalitatea acestor conturi debutează prin debitare, sau după caz, prin creditare, atestând efectuarea primei livrări şi urmează a fi echilibrate când va fi fost realizată cea de-a doua livrare. Respectivele conturi nu sunt purtătoare de dobânzi bancare, dobânda fiind, de regulă, luată în considerare de către parteneri pe cale comercială. Beneficiarul **a.d.r.a.v.** trebuie să ia legătura cu importatorul spre a-i solicita deschiderea în timp util a acestui acreditiv pentru a putea să se încadreze în termenul de livrare convenit şi, totodată, pentru a putea utiliza respectivul acreditiv documentar. Până la deschiderea acreditivului, beneficiarul acestuia nu va expedia marfa deoarece banca nu-i va accepta documentele de livrare prezentate, invocând motivul că nu poate fi utilizat un acreditiv documentar care, nefiind intrat în vigoare, nu a devenit valabil. V. şi **acreditive documentare reciproce.**

ACREDITIV DOCUMENTAR RECIPROC CU CLAUZĂ DE GARANŢIE, v. **acreditiv documentar reciproc „escrow".**

ACREDITIV DOCUMENTAR RECIPROC „ESCROW", tip de acreditiv documentar reciproc ce se distinge prin aceea că în cuprinsul lui se include, pe lângă clauzele *„de intrare în vigoare"* şi *„de folosire a fondurilor de către parteneri"*, o clauză denumită *„escrow"* (sau de garanţie) prin care banca emitentă îşi asumă angajamentul ferm şi necondiţionat de a efectua plata în valută în cazul când acreditivul partenerului expiră, fără să fi fost utilizat măcar parţial, datorită faptului că partenerul, în contrapartidă, nu livrează în termenul convenit tot lotul sau renunţă dintr-un motiv oarecare la livrarea lui. Prin efectul clauzei de garanţie se constituie, (de regulă, într-un cont colateral, nepurtător de dobânzi bancare,

Scanned with OKEN Scanner

numit *cont escrow),* fondul corespunzător livrării în contrapartidă. **A.d.r.e.** este forma cea mai asiguratorie pentru exportator datorită faptului că: gradul de angajare al partenerului fiind mai mare, conferă certitudinea livrării în contrapartidă; angajamentul bancar de achitare a documentelor în cazul nelivrării contrapartidei în timp util asigură fonduri valutare certe pentru procurarea importului de la alt furnizor. Pentru cazul în care valorile livrărilor reciproce nu sunt perfect egale, **a.d.r.e.** conţine menţiuni exprese privind modul de acoperire a diferenţelor, de regulă prin ordin de plată. V. şi **acreditive documentare reciproce.**

ACREDITIV DOCUMENTAR RECIPROC SIMPLU, tip de acreditiv documentar reciproc, presupunând includerea, de către fiecare partener contractual în documentul de deschidere a acreditivului documentar, a clauzei denumită *„de intrare în vigoare"* care, de această dată, se limitează la menţionarea obligaţiei părţilor de a depune documentele în condiţiile contractuale stricte, indiferent dacă acreditivul documentar al partenerului este sau nu utilizat. Din momentul deschiderii lor, acreditivele documentare reciproce pentru utilizare devin, în acest caz, independente, dezlegate. Fiecare partener, în calitatea sa de exportator-beneficiar al unui astfel de acreditiv, este obligat să respecte toate îndatoririle asumate privind livrarea mărfii şi prezentarea documentelor. De îndată ce a depus documentele, exportatorul-beneficiar încasează contravaloarea lor pe care apoi o utilizează pentru acoperirea contrapartidei. **A.d.r.s.** este avantajos pentru cel care livrează primul marfa, în sensul că îi conferă acestuia posibilitatea să utilizeze suma încasată dându-i o altă destinaţie până în momentul achitării importului. Totodată, acest tip de acreditiv prezintă şi dezavantajul riscului nelivrării la termenul convenit, sau chiar deloc, situaţie care, atunci când importul este absolut necesar, are efecte perturbatoare asupra procesului de producţie. V. şi **acreditive documentare reciproce.**

ACREDITIV DOCUMENTAR SUBSIDIAR, varietate a acreditivului documentar presupunând utilizarea combinată a două acreditive în paralel – unul de export şi unul de import suprastructurat pe cel de export –

Scanned with OKEN Scanner

în realizarea efectivă a operaţiunii care este astfel structurată încât beneficiarul primului acreditiv documentar să aibă calitatea de ordonator al celui de-al doilea. Ambele acreditive sunt domiciliate la aceeaşi bancă, anume la banca ce deserveşte pe acela care iniţiază utilizarea combinată a lor. **A.d.s.** are ca moment iniţial ordinul de deschidere a acreditivului documentar dat de importatorul final în beneficiul unui exportator (anume a celui interesat în realizarea operaţiunii prin utilizarea combinată a celor două acreditive). Pe baza notificării deschiderii acreditivului documentar făcut exportatorului, acesta, în calitate de ordonator, deschide la rândul său un alt acreditiv documentar în favoarea exportatorului real, de la care urmează să procure marfa solicitată de importator (care este ordonatorul lui) şi înlocuieşte parţial sau în totalitate documentele. Aceste documente sunt depuse la banca prin care se realizează ambele operaţiuni pentru a fi remise băncii importatorului final. Banca la care s-a făcut domicilierea celor două acreditive are garanţia finanţării operaţiunii, deoarece suma achitată exportatorului real va putea fi recuperată de această bancă de la importatorul final al mărfii. Pe plan internaţional însă, băncile nu acceptă întotdeauna derularea unor astfel de operaţiuni, ceea ce face necesară realizarea unei înţelegeri prealabile între exportatorul care iniţiază operaţiunea şi banca unde urmează să se deschidă al doilea acreditiv documentar. Iniţiatorul utilizării combinate în paralel a celor două acreditive documentare implicate în operaţiune va schimba factura emisă pe numele său de către exportatorul real cu o factură emisă de el pe numele importatorului final. Înlocuirea facturii creează pentru cel ce corelează cele două acreditive documentare posibilitatea să-şi însuşească eventualele diferenţe de preţ. Conosamentul şi certificatul de asigurare sunt emise întotdeauna de exportatorul real, la ordinul băncii care îl deserveşte pe iniţiatorul operaţiunii. Când sosesc documentele, acestea sunt andosate de către bancă în favoarea băncii importatorului final. Ambele acreditive documentare implicate în operaţiune sunt domiciliate la aceeaşi bancă. Din punct de vedere valoric, al valabilităţii, precum şi sub aspectul termenului de livrare, în toate cazurile acreditivul documentar de import trebuie să se încadreze în limitele impuse de acreditivul docu-

Scanned with OKEN Scanner

mentar de export, acesta din urmă fiind cel în baza căruia se poate derula în realitate operaţiunea implicând utilizarea combinată a respectivelor acreditive. **A.d.s.** prezintă, în raport cu acreditivul documentar transferabil, următoarele avantaje: în cursul desfăşurării operaţiunii pe care o implică acest acreditiv, cumpărătorul final nu ştie că exportatorul (adică partenerul său contractual) este în realitate numai un intermediar; procurarea mărfurilor poate fi făcută de la diverşi subfurnizori sau alţi intermediari, din diferite ţări, fără să existe restricţii sub aspectul provenienţei lor; acreditivul de import poate conţine clauze suplimentare, comparativ cu acreditivul de export, de natură să asigure eficienţă şi supleţe operaţiunii în ansamblul ei. *Sin. acreditiv documentar back-to-back; contra-acreditiv documentar.* V. şi **acreditiv documentar; acreditiv documentar transferabil.**

ACREDITIV DOCUMENTAR TRANSFERABIL, acreditivul ce conferă beneficiarului îndreptăţirea de a ceda drepturile şi obligaţiile sale decurgând din document unui alt furnizor (sau mai multor furnizori). Cesionarea poate fi efectuată o singură dată, şi de regulă cu referire la întreaga marfă prevăzută în acreditiv. Pentru ca ea să fie posibilă este necesar ca acreditivul să conţină o menţiune expresă într-un atare sens. Prin efectul cesiunii, cedentul transmite noului sau noilor beneficiari, integral sau parţial, şi dreptul său de a primi credit documentar. Efectuarea transferului poate fi făcută numai în condiţiile prevăzute de acreditivul iniţial; el poate avea ca nou beneficiar una sau mai multe întreprinderi din acecaşi ţară sau dintr-o altă ţară, excepţie făcând cazurile în care prin acreditiv se stipulează în mod expres altceva.

ACREDITIV DOMICILIAT ÎN ŢARA CUMPĂRĂTORULUI, acreditiv caracterizat prin aceea că încasarea sumei de către exportator devine posibilă numai după ce banca importatorului a primit de la banca acestuia toate documentele aferente unei asemenea modalităţi de plată, le-a verificat şi a constatat că beneficiarul (exportatorul) şi-a îndeplinit întocmai obligaţiile contractuale. Presupune o întârziere a încasării drepturilor băneşti cuvenite exportatorului; din acest motiv, sub aspectul intereselor lui, domicilierea acreditivului în ţara cumpărătorului este acceptabilă doar atunci

Scanned with OKEN Scanner

când nevoile plasării mărfii o impun ca atare. Inconvenientul poate fi însă înlăturat prin tragerea de către exportator a unei cambii asupra importatorului şi negocierea acelui titlu de credit, fapt ce permite ca cel dintâi să obţină de îndată suma cuvenită, mai puţin dobânda pe intervalul de timp dintre negociere şi scadenţă.

ACREDITIV DOMICILIAT ÎN ŢARA VÂNZĂTORULUI, acreditiv presupunând că plata sumei prevăzute în valută să se facă la prezentarea şi verificarea de către bancă a documentelor de expediţie, fără nici un scăzământ. Constituie cea mai convenabilă formă de acreditiv pentru exportator, ea asigurând plata „la vedere". Utilizarea acestui acreditiv pentru plata exporturilor româneşti comportă următoarea procedură: banca exportatorului primeşte de la acesta documentele de expediţie prevăzute în acreditiv, le verifică şi, constatând că acesta şi-a îndeplinit obligaţia contractuală, creditează contul lui cu echivalentul în lei al sumei înscrise în acreditiv, iar apoi remite documentele respective băncii cumpărătorului, cu indicaţia de a fi creditată în cont cu valuta corespunzătoare; poate recurge şi la debitarea contului creditorului de curier al corespondentului bancar, cerând acoperirea.

ACREDITIV DOMICILIAT ÎNTR-O ŢARĂ TERŢĂ, acreditiv presupunând avizarea beneficiarului asupra deschiderii sale de o bancă din ţara lui şi efectuarea plăţii sumei ce formează obiectul documentului la o bancă din ţara terţă, unde el a fost deschis. Se utilizează atunci când există motive de natură să legitimeze evitarea domicilierii lui în ţara beneficiarului. În cazul în care banca din ţara terţă este agreată, banca din ţara beneficiarului poate face plata pe baza documentelor primite şi verificate (credit documentar), urmând ca lichidarea acreditivului să se efectueze între bănci. Beneficiarul este îndreptăţit să ceară ordonatorului ca acreditivul să fie confirmat de o bancă din ţara sa, ori de câte ori are îndoieli cu referire la banca străină. Importatorului îi revine obligaţia să plătească spezele şi comisioanele bancare; pe cale de convenţie se poate deroga însă de la această regulă.

ACREDITIV NEREVOCABIL, angajament ferm asumat de banca ordonatoare faţă de beneficiar de a plăti sau de a face să se

Scanned with OKEN Scanner

plătească suma de bani precizată în document. **A.n.** constituie o garanţie privind încasarea de către beneficiar a drepturilor sale în eventualitatea că el şi-a respectat angajamentele asumate. Poate fi modificat numai cu acordul părţilor interesate. **A.n.** poate îmbrăca şi forma unui angajament al băncii ordonatoare de a accepta cambii, dacă acreditivul prevede o atare modalitate; de asemenea, el se poate prezenta şi ca angajament al acelei bănci de a cumpăra sau negocia (sconta) cambii trase de beneficiar.

ACREDITIV NEREVOCABIL CONFIRMAT, acreditiv deschis la banca importatorului (cumpărătorului, ordonatorului) şi transmis unei bănci din ţara exportatorului (beneficiarului, vânzătorului), care îl confirmă şi apoi îl avizează pe beneficiar despre deschiderea acreditivului confirmat. Comunicarea băncii importatorului către cea a exportatorului se face în formula: „Din ordinul (cumpărătorului) deschidem la dumneavoastră acreditivul nostru nerevocabil, pe care vă rugăm să-l confirmaţi beneficiarului". Banca exportatorului, avizându-l pe beneficiar, utilizează formula: „Din ordinul băncii (cumpărătorului) şi pentru contul (acestuia) vă facem cunoscută deschiderea la noi a unui acreditiv nerevocabil din partea băncii (cumpărătorului) şi confirmat de noi". Confirmarea are ca efect naşterea unui raport juridic între băncile menţionate, în virtutea căruia banca exportatorului se obligă solidar cu banca importatorului la efectuarea plăţii sau la negocierea cambiei trasă de exportator asupra importatorului, dacă părţile au convenit cu privire la utilizarea acestui titlu de credit. Este valabilă şi confirmarea făcută de către o bancă terţă din ţara importatorului sau dintr-o altă ţară. Indiferent ce bancă face confirmarea, aceasta presupune încrederea în solvabilitatea băncii ordonatoare.

ACREDITIV NEREVOCABIL NECONFIRMAT, acreditiv deschis de banca importatorului (cumpărătorului, ordonatorului) şi transmis unei bănci din ţara exportatorului (beneficiarului, vânzătorului) fără ca aceasta din urmă sau o altă bancă agreată să-l confirme în sensul angajării efectuării plăţii. Băncii căreia i s-a transmis acreditivul îi revine obligaţia să-l avizeze pe beneficiar despre deschiderea acestuia. Neconfirmarea acreditivului de către banca exportato-

Scanned with OKEN Scanner

rului atrage, practic, scoaterea acestei bănci din circuitul răspunderilor, raportul juridic fiind stabilit într-o atare ipoteză direct între banca importatorului şi beneficiarul plăţii.

ACREDITIV PENTRU LIVRĂRI EŞALONATE, acreditivul în cuprinsul căruia se specifică în mod expres că livrarea mărfii se face eşalonat în timp, în anumite tranşe determinate cantitativ şi la anumite termene. Acest acreditiv prevede suma totală pentru întreaga livrare, dar livrarea fiecărei tranşe este considerată de banca plătitoare ca o operaţie distinctă, independentă de celelalte, astfel încât dacă una din tranşe nu a fost livrată la termen se va aprecia că acea livrare nu a fost efectuată şi se va avea în vedere livrarea următoare. Deşi în esenţa sa este un acreditiv utilizabil parţial, el se distinge totuşi de această varietate de acreditiv specifică livrărilor parţiale prin aceea că în cuprinsul său se precizează atât determinarea cantitativă a tranşelor livrării, cât şi termenele la care urmează să se facă livrarea tranşelor respective.

ACREDITIV PIRAT, denumire dată acreditivelor documentare false puse în circulaţie de către unii participanţi incorecţi la raporturile juridice de comerţ internaţional. Pentru înlăturarea acestor practici nedorite şi neavenite Publicaţia 500 a stabilit detaliat obligaţiile ce revin băncilor avizatoare privind verificarea autenticităţii acreditivelor documentare. V. şi **acreditiv** (documentar).

ACREDITIV REVOCABIL, acreditivul care poate fi modificat sau anulat în orice moment, fără ca beneficiarul să fi fost înştiinţat în prealabil. Lipsa unei indicaţii clare din conţinutul unui acreditiv privind revocabilitatea sau irevocabilitatea acestuia este suficientă pentru ca el să fie considerat revocabil. În cazul **a.r.,** banca ordonatoare are obligaţia să rambursese celeilalte bănci orice sumă plătită, acceptată sau negociată de aceasta anterior primirii avizului de modificare sau revocare. **A.r.** comportă riscuri importante, ceea ce face ca el să fie acceptat de beneficiar rareori, şi numai dacă ordonatorul inspiră suficientă încredere beneficiarului.

ACREDITIV REVOLVING, varietate de acreditiv presupunând efectuarea livrării în tranşe şi care se distinge prin aceea că iniţial este deschis numai pentru suma corespunzătoare valorii

Scanned with OKEN Scanner

primei tranşe (de exemplu 15%), banca având dreptul să-l reactiveze pentru suma aferentă tranşei următoare, dacă livrarea a fost efectuată înăuntrul perioadei de valabilitate indicată pentru fiecare tranşă şi cu îndeplinirea tuturor celorlalte condiţii prevăzute în cuprinsul său. **A.r.** este menit să concilieze interesele vânzătorului (care se obligă să livreze în timp cantităţi parţiale din anumite produse, de regulă produse agricole) privind asigurarea desfacerii întregii cantităţi contractate, cu interesele cumpărătorului, concretizate în dorinţa acestuia de a nu avea blocată în cont suma integrală aferentă acelei cantităţi, în ipoteza în care el primeşte marfa treptat, pe parcursul unei perioade determinate.

ACREDITIV UTILIZABIL INTEGRAL, acreditivul în temeiul căruia beneficiarul este îndreptăţit să încaseze dintr-o dată întreaga sumă ce i se cuvine ca urmare a executării integrale a obligaţiilor asumate prin contract. Presupune ca livrarea de produse prevăzută în cuprinsul său să fie făcută de către exportator în totalitatea ei, la data stabilită în contract, prin executarea nefracţionată a prestaţiei având ca obiect predarea acestora.

ACREDITIV UTILIZABIL PARŢIAL, acreditivul în temeiul căruia beneficiarul poate încasa numai eşalonat suma ce i se cuvine, corespunzător valorii produselor livrate în fiecare tranşă. Presupune, prin ipoteză, ca livrarea produselor prevăzute în cuprinsul său să se facă în mai multe tranşe. Atunci când o asemenea livrare este admisă, în acreditiv se precizează, de regulă, preţul unitar, pentru ca banca plătitoare să aibă posibilitatea de a verifica facturile emise în legătură cu fiecare din livrările parţiale. În absenţa unei atari precizări, plata se face, corespunzător preţului indicat în facturi, pe riscul cumpărătorului.

ACREDITIVE DOCUMENTARE RECIPROCE, varietăţi de acreditiv documentar adaptat la specificul operaţiunilor de compensaţie care, în principiu, presupun schimbul direct de mărfuri şi diminuarea importanţei sau chiar eliminarea banilor ca mijloc de plată. Utilizarea **a.d.r.** comportă în mod necesar următoarele condiţii cumulative: a) partenerii de afaceri să fi convenit expres în contractul de bază compensaţia şi modalitatea de plată utilizată pentru a facilita acoperirea livrărilor reci-

Scanned with OKEN Scanner

proce; b) fiecare dintre aceştia să aibă dubla calitate de importator şi de exportator (ordonator, respectiv beneficiar); c) valorile mărfurilor să fie egale sau sensibil egale; d) durata termenelor de livrare a mărfurilor să fie apropiată. **A.d.r.** sunt fără excepţie irevocabile. Există următoarele tipuri de **a.d.r.:** simplu; „à valoir"; „escrow" (sau cu clauza de garanţie). V. şi fiecare din acestea.

ACT ADIŢIONAL, 1. Convenţie accesorie intervenită între părţile unui contract preexistent prin care se modifică, se completează sau se restrânge acel contract. **2.** Înscrisul constatator al unei convenţii accesorii prin care părţile unui contract preexistent modifică, completează sau restrâng acel contract. În practica comercială internaţională, pentru desemnarea **a.a.** se foloseşte şi termenul *addendum,* care provine din latinescul *addenda,* ce are semnificaţia de adaos, completare. **A.a.** produce efecte juridice numai dacă este semnat nemijlocit de către părţile contractului principal sau de către persoane valabil împuternicite.

ACT COMERCIAL UNILATERAL, manifestare unilaterală de voinţă care produce efecte juridice în raporturile comerciale internaţionale. Au un atare caracter: oferta, comanda, renunţarea la mandat, revocarea mandatului, cererea de ofertă etc. Alături de aceste acte juridice licite, există şi anumite **a.c.u.** ilicite, cum ar fi concurenţa neloială etc. Este **a.c.u.** şi orice garanţie dată de un garant, privită în raport cu beneficiarul ei, ca de pildă: avalul cambial, scrisoarea de garanţie bancară etc. Efectele juridice ale **a.c.u.** diferă în raport cu natura juridică a fiecărui asemenea act. Astfel, revocarea fără motive temeinice a mandatului comercial îl îndreptăţeşte pe mandatar să pretindă obligarea mandantului la plata de daune-interese; oferta făcută cu termen de acceptare îl obligă pe ofertant la menţinerea ei înăuntrul acelui termen.

ACT DE COMERŢ, 1. Manifestare de voinţă având ca finalitate naşterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic reglementat de o normă de drept comercial. **2.** Act juridic (unilateral sau bilateral) ale cărui condiţii de validitate şi ale cărui efecte sunt determinate prin normele dreptului comercial. **3.** Mijloc juridic servind la înfăptuirea activităţii

Scanned with OKEN Scanner

de comerţ. În diferite sisteme de drept, **a. c.** sunt cuprinse în trei grupe: a) acte săvârşite de comercianţi, care, tocmai din acest motiv, sunt prezumate comerciale; b) acte a căror natură comercială decurge din natura sau din forma lor; c) acte mixte, a căror natură este dublă, ele având deopotrivă caracter civil şi caracter comercial. Sin. *act comercial.*

ACT DE COMPROMIS, 1. Actul juridic numit compromis. **2.** Înscrisul constatator al unui astfel de act juridic.

ACT DE MISIUNE A ARBITRILOR, act de procedură arbitrală caracteristic arbitrajului în faţa Curţii de Arbitraj a Camerei de Comerţ Internaţional din Paris, constând în redactarea unui înscris conţinând toate datele mai importante ale litigiului, expunerea sumară a pretenţiilor, arătarea obiectului aflat în litigiu, a circumstanţelor cauzei, a problemelor litigioase ce urmează să fie rezolvate de către arbitri, precum şi orice alte menţiuni necesare pentru ca sentinţa să fie susceptibilă de sancţiune legală. **A. m. a.** se semnează atât de arbitri cât şi de către părţi şi se înaintează Curţii spre confirmare; el este valabil chiar dacă una din părţi (deşi legată printr-o clauză de arbitraj) refuză să-l semneze, cu condiţia să fie confirmat de Curte. În cazul în care o parte, deşi valabil convocată, nu se prezintă, arbitrarea se va face în lipsă. Atunci când părţile nu solicită să fie audiate, arbitrarea poate avea loc numai pe baza documentelor de la dosar. De regulă sunt admisibile numai cererile privitoare la chestiunile menţionate în **a. m. a.**; orice nouă cerere care se referă la o chestiune ce nu este cuprinsă în acest act este inadmisibilă, dacă cealaltă parte se opune.

ACT MIXT, act juridic cu dublă natură (civilă şi comercială) încheiat între o persoană având calitatea de comerciant şi o altă persoană, care nu are o asemenea calitate. Au un atare caracter, de exemplu, actele încheiate de magazinele de desfacere cu amănuntul cu clienţii lor etc. **A.m.** generează două feluri de obligaţii: comerciale (pentru partea care este comerciant) şi civile (pentru cealaltă parte). Ele prezintă importanţă sub următoarele aspecte: a) determinarea competenţei organului de jurisdicţie se face în funcţie de

Scanned with OKEN Scanner

calitatea pârâtului: dacă acesta este comerciant, reclamantul (faţă de care actul litigios are caracter civil) poate opta între instanţa comercială şi instanţa civilă; dimpotrivă, dacă pârâtul nu este comerciant, competentă este instanţa civilă; b) din punctul de vedere al probei **a.m.**, contractantul pentru care actul este comercial are dreptul la probă liberă în ce priveşte obligaţiile contractuale; un atare drept nu aparţine însă contractantului pentru care actul are caracter civil; c) clauza compromisorie sau convenţia de arbitraj este admisibilă numai în contractele ce au caracter comercial pentru ambele părţi.

ACT OBIECTIV DE COMERŢ, act comercial considerat ca atare prin prisma unui criteriu obiectiv — acela al obiectului reglementării juridice —, care este comerţul (activitatea comercială), avându-se în vedere operaţiile necesare vieţii comerciale (actele şi faptele comerciale prin ele însele), indiferent de calitatea aceluia ce le săvârşeşte. Se disting (pe baza unui asemenea criteriu) două grupe de **a.o. c.**: a) acte a căror comercialitate decurge din însăşi forma lor; fac parte din această grupă, spre exemplu, cambia şi contractul de societate; b) acte al căror caracter comercial rezultă din natura sau din obiectul lor; se includ în această grupă toate acele acte care sunt prevăzute de lege ca atare, cum ar fi: cumpărarea spre revânzare de bunuri mobile şi imobile (în măsura în care revânzarea este făcută cu titlu principal şi nu ca un accesoriu al altei activităţi; nu sunt acte de comerţ, spre exemplu, cumpărările de medicamente făcute de unele clinici sau spitale în scopul revânzării acestora către pacienţii aflaţi în tratamentul lor etc.), operaţiile valutare şi de credit, asigurările, operaţiile de bancă, de schimb, de intermediere, de bursă, schimbul de bunuri, locaţiunea etc. În toate aceste cazuri actul de comerţ este caracterizat prin elemente intrinseci care-i conferă atributul de comercialitate indiferent de împrejurarea că persoana ce îl săvârşeşte are calitatea de comerciant sau nu. Aceste elemente sunt: obiectul, natura, scopul şi forma actului. Criteriul obiectiv de stabilire a comercialităţii unui act juridic a fost adoptat în dreptul francez, belgian, spaniol, din statele Americii Latine etc.

Scanned with OKEN Scanner

ACT SAU FAPT DE COMERŢ INTERNAŢIONAL, concepte juridice având aceeaşi semnificaţie, anume aceea de operaţiuni comerciale sau de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică privind vânzarea-cumpărarea sau schimburile de mărfuri, prestările de servicii, transportul şi expediţiile internaţionale, proiectarea sau executarea de lucrări, asistenţa sau colaborarea tehnică, vânzarea sau cumpărarea de licenţe pentru folosirea brevetelor de invenţii sau a procedeelor tehnologice, consignaţia sau depozitul, reprezentarea şi comisionul, operaţiunile valutare, asigurările, turismul şi, în general, orice acte de comerţ în raporturile dintre participanţii la comerţ. Constituie elementul esenţial pentru determinarea arealului dreptului comercial (intern sau internaţional) şi, totodată, se analizează ca mijloace juridice de înfăptuire a activităţii comerciale. **A. sau f. c.i.** sunt operaţii reglementate de legea comercială, dar legiuitorul nu le defineşte, ci numai le enumără, cu caracter enunţiativ. Orice **a. sau f. c.** poate fi sau deveni **a. sau f. c.i.** în măsura în care în specificitatea lui conţine un element de internaţionalitate. Enumerările legale ale **a. sau f. c.i.** furnizează repere pentru practica de comerţ (intern şi internaţional) pe baza cărora şi prin comparaţie cu care se pot formula aprecieri şi calificări cu privire la orice alte operaţiuni şi activităţi susceptibile de a fi încadrate în arealul de incidenţă al legii comerciale. **A. sau f. c.i.** este prin specificul său un fapt juridic (în sens larg) care generează un raport juridic cu elemente de internaţionalitate şi prin care se realizează o interpunere în circulaţia bunurilor şi serviciilor săvârşită cu intenţia de a obţine un beneficiu (profit). **A. sau f. c.** se disting de actele civile pe baza următoarelor criterii: caracterul speculativ al faptului juridic dat; caracterul de act de interpunere în circulaţie a acelui fapt juridic; caracterul de întreprindere a faptului juridic respectiv şi legătura de conexitate, cel puţin pe plan economic, între faptul juridic supus calificării cu oricare dintre elementele anterior menţionate. Fiecare dintre aceste criterii este susceptibil de utilizare independentă de celelalte. Aceste criterii nu sunt cumulative, fiind suficient ca în actul sau faptul supus aprecierii să se identifice cel puţin unul dintre caracterele menţionate pentru ca el să fie calificat act sau fapt de comerţ. Cât priveşte distincţia între **a. sau f. c.** şi **a. sau f. c.i.** prin ipoteză existenţa celui dintâi este stabilită aprioric; urmează a

Scanned with OKEN Scanner

se statua numai dacă acel **a. sau f. c.** are caracter internaţional sau nu. De aceea singurul element care va trebui determinat într-o atare ipoteză este elementul de internaţionalitate. Prezenţa unui astfel de element în structura oricărui **a. sau f. c.** îl converteşte într-un **a. sau f. c.i.** Elementul de internaţionalitate nu este însă suficient prin el însuşi să creeze nici măcar o aparenţă de comercialitate actului sau faptului respectiv. Elementul de internaţionalitate poate da actului respectiv caracterul de **a. sau f. c.i.** numai în strânsă asociere cu unul din elementele ce conferă acelui act sau fapt caracter comercial, Operaţiunile de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică pot fi calificate ca **a. sau f. c.i.** numai în măsura în care sunt convenite printr-un contract comercial internaţional. Legea română exclude din sfera **a. sau f. c.i.** introducerea sau scoaterea din ţară, definitivă sau temporară, prin colete sau de către călători, de bunuri destinate uzului sau consumului personal sau familial. Unor asemenea operaţiuni le lipseşte elementul de comercialitate, legiuitorul apreciind că ele nu au nici caracter speculativ şi nici caracter de interpunere în circulaţie.

ACTE AUXILIARE DE COMERŢ, operaţiuni care se interpun în sfera schimburilor comerciale (cum sunt: transportul maritim şi fluvial, precum şi mijlocirea de tranzacţii).

ACTORE NON PROBANTE REUS ABSOLVITUR, adagiu latin exprimând regula potrivit căreia pârâtul este exonerat de tot ceea ce reclamantul n-a reuşit să probeze; el poate fi obligat faţă de reclamant numai în măsura în care acesta din urmă şi-a dovedit pretenţiile formulate prin acţiunea sa. O aplicare a acestei reguli în dreptul comerţului internaţional priveşte proba uzanţelor *(uzi negoziali-it.)* care, având o natură contractuală şi fiind supuse aceluiaşi regim juridic sub aspectul probei lor ca şi stipulaţiile contractuale, urmează a fi luate în considerare numai în măsura în care sunt dovedite de către partea ce le invocă.

ACTOR INCUMBIT ONUS PROBANDI, locuţiune latină exprimând regula potrivit căreia cel ce afirmă (propune) ceva în faţa instanţei trebuie să dovedească afirmaţia (propunerea) respectivă. Această regulă se adresează înainte de toate reclamantului, deoarece el este primul care îşi

Scanned with OKEN Scanner

afirmă pretenţiile în faţa instanţei şi ca atare este ţinut să le dovedească; ea se referă însă şi la pârât, în sensul că acestuia îi revine obligaţia să probeze apărările formulate vizavi de pretenţiile reclamantului. O atare obligaţie a pârâtului este exprimată prin adagiul latin *reus in excipiendo fit actor,* care constituie o adaptare a regulii **a.i.o.p.** la specificul poziţiei lui procesuale. În dreptul comerţului internaţional, regula **a.i.o.p.** primeşte aplicare, spre exemplu, cu privire la proba uzanţelor convenţionale *(uzi negoziali):* aceste uzanţe au o natură contractuală şi sunt menite să îndeplinească aceleaşi funcţii ca stipulaţiile contractuale; sub aspect probator, ele au acelaşi regim juridic ca şi clauzele contractuale, în sensul că partea care le invocă trebuie să le dovedească.

ACTOR SEQUITUR FORUM REI, locuţiune latină exprimând regula potrivit căreia fiecare organ de jurisdicţie este competent, din punct de vedere teritorial, să judece acţiunile îndreptate împotriva pârâţilor care domiciliază în raza lui de activitate. În armonie cu această regulă, dacă legea nu dispune altfel, reclamantul trebuie să introducă acţiunea sa la instanţa în a cărei rază teritorială domiciliază pârâtul.

ACTUS INTERPRETANDUS EST POTIUS UT VALEAT QUAM UT PEREAT, locuţiune latină exprimând principiul potrivit căruia dacă o clauză dintr-un contract este susceptibilă de mai multe înţelesuri, ea trebuie interpretată mai degrabă în înţelesul în care poate să producă un efect juridic, decât în acela în care nu ar produce nici unul. Acest principiu corespunde intereselor comerţului internaţional care cer ca actele încheiate să-şi producă efectele dorite de către părţi; el conţine deci o soluţie *in favorem negoti,* motiv pentru care este luat în considerare ca regulă de interpretare a contractelor de comerţ internaţional. Aplicarea lui în acest domeniu permite, spre exemplu, ca atunci când, potrivit legii unei terţe ţări fără nici o legătură cu contractul (devenită *lex contractus* prin efectul voinţei părţilor), acesta din urmă este declarat nul, să se considere că nu este de conceput încheierea de către părţi a unui contract care să fie *ab initio* nul şi, întrucât scopul alegerii dreptului străin era de a evita un conflict de legi, iar un atare scop nu poate fi atins, să se aprecieze ca lipsită de obiect referirea la legea străină şi să se procedeze întocmai cum s-ar fi procedat dacă această alegere a

Scanned with OKEN Scanner

dreptului n-ar fi existat; în acest caz, instanţa urmează să caute ca însăşi legea normal competentă potrivit normelor de drept internaţional privat şi, dacă acea lege consideră contractul respectiv valabil, va statua în consecinţă. Regula *actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat* este în genere admisă în toate legislaţiile, precum şi în practica jurisdicţională formată pe baza sistemelor de drept respective. Ea se fundează pe ideea că nu este de imaginat ca părţile contractante să stipuleze o clauză fără să fi urmărit ca aceasta să producă efecte juridice; o atare idee se impune cu atât mai mult în relaţiile comerciale internaţionale, unde specificul activităţii, calitatea participanţilor şi simţul de răspundere al acestora nu permit o altă interpretare. Această regulă completează în mod fericit principiul potrivit căruia în interpretarea clauzelor contractuale trebuie să se ţină seama de voinţa reală a părţilor; completarea se concretizează în faptul de a nu permite o interpretare de natură să conducă la concluzia că intenţia părţilor ar putea fi în sensul ca o clauză a contractului lor să fie nulă ori lipsită de orice efect juridic, ca şi cum acea clauză nici nu ar figura în cuprinsul contractului respectiv. Principiul *potius ut valeat* a primit consacrare legislativă în majoritatea ţărilor (art. 1367 cod civil italian; art. 1157 cod civil francez; art. 1853 din codul civil mexican; art. 52 din proiectul franco-italian al Codului obligaţiilor din 1972 etc.), fiind admis de doctrină şi statornicit în mod constant de practica internaţională ca o regulă de validitate, ca o regulă ce corespunde exigenţelor caracteristice comerţului internaţional modern.

ACŢIONAR, persoană care, achiziţionând una sau mai multe acţiuni (nominative sau la purtător) emise de o societate comercială pe acţiuni, dobândeşte calitatea de asociat, adică drepturile şi obligaţiile aferente acestei calităţi faţă de societatea respectivă. A. are o singură obligaţie, şi anume, de a vărsa restul neachitat din suma subscrisă. Cât priveşte drepturile lui, acestea sunt foarte diferite: dreptul de a participa la vot în adunările generale; de a examina registrele de acţionari şi procesele-verbale ale adunării generale; de a se retrage din societate, cerând rambursarea contravalorii acţiunilor pe care le posedă (când nu este de acord cu hotărârea adunării generale, în caz de fuziune, reconstituire sau spo-

Scanned with OKEN Scanner

rire de capital, schimbarea obiectului societăţii, prelungirea duratei acesteia); dreptul la dividende.

ACŢIONAR SEMNIFICATIV, sintagmă prin care se desemnează orice persoană care, nemijlocit şi singură ori prin intermediul cuiva sau împreună şi în legătură cu alte persoane, deţine sau este proprietar de acţiuni sau alte valori mobiliare dându-i dreptul la acţiuni care cumulat, ar reprezenta fie cel puţin 5% din capitalul subscris al emitentului (persoană juridică angajată în procedura unei oferte publice), fie i-ar conferi cel puţin 5% din totalul drepturilor de vot în adunarea generală a emitentului. V. **emitent.**

ACŢIUNE (la Curtea de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti), mijloc juridic prin intermediul căruia partea interesată declanşează procedura arbitrală în vederea soluţionării de către Curtea Română de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti a unui litigiu izvorât dintr-un raport de drept comercial internaţional. Se redactează în formă scrisă (ca cerere sau reclamaţie), fiind menită să exprime pretenţiile reclamantului faţă de pârât. Trebuie să cuprindă: a) datele de identificare a părţilor: denumirea şi sediul persoanei juridice (reclamante şi pârâte), iar în cazul unei persoane fizice, numele, domiciliul sau reşedinţa; b) numele şi calitatea celui care angajează sau reprezintă partea în litigiu; se va anexa dovada calităţii (împuternicirea) şi se va preciza adresa la care urmează să se facă citarea, precum şi orice altă comunicare; c) obiectul cererii (cum ar fi plata unei sume de bani cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul decurgând din neexecutarea sau executarea întârziată ori necorespunzătoare a prestaţiei la care pârâtul s-a obligat prin contract etc.); reclamantul trebuie să precizeze (în cuprinsul cererii) valoarea obiectului, chiar dacă nu formulează pretenţii băneşti, pentru stabilirea căreia se procedează astfel: în cazul formulării unor pretenţii băneşti, se ia în considerare suma pretinsă de reclamant; când se cere predarea unor bunuri se are în vedere valoarea acelor bunuri din momentul introducerii a.; în cazul cererilor în contestare, contează valoarea obiectului raportului juridic din momentul introducerii cererii; pentru cererile privind o obligaţie de a face sau de a nu face se ţine seama de valoarea indicată de reclamant; în cererile cu mai

Scanned with OKEN Scanner

multe capete, valoarea fiecărui capăt trebuie stabilită distinct, urmând ca valoarea obiectului întregii cereri să se fixeze la valoarea însumată a tuturor capetelor de cerere, iar pe baza ei să se stabilească taxa de arbitraj; ori de câte ori reclamantul nu stabileşte sau stabileşte greşit valoarea obiectului litigiului, această valoare va fi stabilită de către Curtea de Arbitraj (din oficiu sau la cererea pârâtului) pe baza datelor privitoare la obiectul cererii; d) precizarea temeiului juridic al competenţei Curţii de Arbitraj, care poate fi: un compromis încheiat între părţi în vederea soluţionării acelui litigiu, o stipulaţie a contractului dintre părţi, un acord internaţional convenit de ţările ai căror resortisanţi sunt părţi ale litigiului respectiv; atunci când se invocă o convenţie de arbitraj existentă între părţi se va anexa copia acesteia, certificată de reclamant, iar dacă se invocă o convenţie internaţională reclamantul nu trebuie să probeze acea convenţie, deoarece arbitrul este prezumat că o cunoaşte (*iura novit curia*); e) indicarea motivelor de fapt şi de drept pe care se fundează cererea; dacă se invocă o lege străină, se va anexa o copie de pe dispoziţiile aplicabile în acel litigiu; f) arătarea probelor pe care se sprijină a.; când se invocă înscrisuri, acestea se anexează la a., enumerarea lor de către reclamant putând fi făcută fie în cuprinsul cererii introductive, fie printr-o listă separată ataşată la aceasta; în cazul solicitării probei cu martori, se arată numele şi domiciliul acestora; g) indicarea numelui arbitrului ales (şi eventual al supleantului său); reclamantul are libertatea să declare că este de acord ca desemnarea arbitrului să se facă de către preşedintele Curţii de Arbitraj, după cum el poate solicita ca soluţionarea litigiului să se facă de un arbitru unic, caz în care va desemna persoana ce urmează să îndeplinească o atare sarcină; h) semnătura părţii sau a aceluia care o reprezintă. La **a.** se anexează şi înscrisul doveditor al plăţii taxei de arbitraj. **A.** se depune în atâtea exemplare câţi pârâţi sunt, plus un exemplar pentru Curtea de Arbitraj. Ea se redactează în limba română sau în limba contractului dintre părţi cu referire la care s-a născut litigiul, ori în limba în care părţile au purtat corespondenţa; cât priveşte înscrisurile, acestea se depun în original sau în copii certificate. În cazul în care **a.** este redactată într-o limbă străină, Curtea de Arbitraj îl poate obliga pe reclamant (la cerere sau din oficiu) să prezinte o

Scanned with OKEN Scanner

traducere în limba română a acesteia; o atare măsură va fi luată însă numai atunci când instanţa de arbitraj apreciază că ea este în interesul unei mai bune soluţionări a litigiului. Dacă este cazul, la **a.** se vor anexa şi probe de marfă, mostre, eşantioane etc., cu referire la care asistentul arbitral va întocmi un proces-verbal de luare în custodie, cuprinzând descrierea amănunţită a obiectelor respective. Ori de câte ori **a.** nu cuprinde toate menţiunile arătate, reclamantul va fi invitat să o completeze de îndată, el fiind obligat să completeze menţiunile esenţiale în cel mult două luni de la primirea invitaţiei respective; litigiul rămâne în nelucrare până la efectuarea completărilor necesare ale **a.** În cazul în care completările pe care reclamantul a fost invitat să le facă au fost efectuate în termen, **a.** va fi considerată legal introdusă chiar pe data depunerii cererii incomplete; atunci când cererea introductivă este expediată prin poştă, se consideră ca dată a înregistrării acesteia data înscrisă în ştampila oficiului poştal de expediere. În ipoteza în care reclamantul, fără a da curs invitaţiei de completare a **a.**, stăruie totuşi ca organul arbitral să ia în dezbatere litigiul, completul de arbitri dă fie o sentinţă, fie, atunci când lipsesc condiţiile pentru examinarea şi soluţionarea în fond a **a.**, o încheiere de închidere a procedurii arbitrale.

ACŢIUNE ARBITRALĂ. V. **cererea de arbitrare.**

ACŢIUNE CAMBIALĂ, mijloc juridic prin care posesorul unei cambii îşi realizează dreptul său de creanţă izvorât din aceasta, urmărind, în cazul în care plata este refuzată, pe debitorul principal ori pe debitorii de regres. **A.c.** este: a) *directă* şi serveşte creditorului cambial la urmărirea trasului şi a avaliştilor acestuia, în cazul în care debitorul principal a acceptat cambia, dar refuză plata; exercitarea ei nu este supusă unor formalităţi deosebite, urmărirea datornicului pe cale judiciară putând fi făcută oricând, până la împlinirea termenului de prescripţie; b) *indirectă* (sau de regres) şi serveşte creditorului cambial la urmărirea debitorilor de regres, în caz de refuz de acceptare al trasului neurmat de o intervenţie (pentru acceptare şi plată); exercitarea acestei acţiuni este posibilă atât la implinirea scadenţei, cât şi, în anumite condiţii, mai înainte de scadenţă, în ambele ipoteze fiind însă supusă unor formalităţi deosebite.

Scanned with OKEN Scanner

ACŢIUNE EMISĂ DE SOCIETATEA COMERCIALĂ PE ACŢIUNI, titlu reprezentativ al unei părţi sociale constituind o fracţiune a capitalului social şi conferind posesorului său calitatea de asociat cu toate drepturile şi obligaţiile aferente acestei calităţi (cum ar fi: dreptul la dividende, cel de a participa la adunările generale ale societăţii, la controlul gestiunii, la împărţirea finală a activului patrimoniului ei în caz de lichidare etc.). **A.** este: o fracţiune a capitalului social (în mod obligatoriu) egală ca valoare cu celelalte fracţiuni în care este împărţit acesta (spre deosebire de cotele de la societatea anonimă pe cote-părţi, a căror valoare poate fi inegală); titlu de credit constatator al drepturilor şi obligaţiilor derivând din calitatea de acţionar, adică înscrisul ce încorporează acele drepturi şi obligaţii; expresia raporturilor dintre acţionari (asociaţi); hârtie de valoare, negociabilă la bursă, atestând participarea deţinătorului la capitalul societăţii comerciale care a emis titlul şi în temeiul căreia acţionarul primeşte o parte din beneficiul acelei societăţi. Dacă actul constitutiv sau statutul societăţii nu dispune altfel, toate **a.** conferă drepturi egale deţinătorilor lor. Ca titlu, **a.** cuprinde: denumirea societăţii; data actului constitutiv; cifra capitalului social; numărul şi suma totală a **a.**; durata societăţii. Cu referire la emiterea de **a.** fiinţează următoarele reguli: **a.** trebuie emise pentru sume corespunzătoare valorii lor nominale (sau pentru sume mai mari decât acea valoare), fiind interzisă emiterea de **a.** pentru sume inferioare valorii respective, deoarece capitalul nominal trebuie să corespundă celui real, spre a nu se periclita securitatea creditului; emisiunea de **a.** poate avea loc numai după constituirea societăţii comerciale pe seama căreia aceasta se face; orice nouă emisiune de **a.** poate avea loc numai după achitarea integrală a tuturor acţiunilor din emisiunea precedentă; este posibil să se emită titluri unice (adică un titlu pentru o **a.**) sau titluri multiple (adică titluri care să înglobeze mai multe acţiuni, de ex. 5, 10, 15 etc.). Statutul societăţii comerciale poate stabili ca vărsămintele să fie inferioare valorii nominale a **a.** — de ex.: 25% (conform dreptului naţional din Franţa şi R. F. Germania), 30% (potrivit dreptului naţional italian etc.) — urmând ca restul să se achite în condiţiile stabilite prin decizia consiliului de administraţie sau prin hotărârea adunării generale a acţionarilor („capital deplin vărsat"). Procedeul este, pe de o parte, avan-

Scanned with OKEN Scanner

tajos, facilitând societăţii atragerea de capitaluri în armonie cu nevoile efective, iar pe de altă parte este dezavantajos, deoarece atunci când rezultatele activităţii societăţii sunt nesatisfăcătoare, acţionarii îşi pierd interesul să mai efectueze vărsăminte în contul capitalului subscris. Ca natură juridică, **a.** sunt titluri de credit ce se disting prin următoarele trăsături specifice: a) determină incomplet conţinutul drepturilor acţionarilor: făcând parte din societate, aceştia sunt supuşi voinţei sociale; principial, drepturile şi îndatoririle lor sunt determinate prin actul constitutiv şi prin statutul societăţii. Titlurile (adică **a.**) posedate de ei încorporează acele drepturi şi îndatoriri fără însă a le putea înrâuri întinderea şi conţinutul, aşa cum au fost acestea determinate prin actul constitutiv şi prin statut. b) titlul conferă acţionarului drepturi al căror conţinut suferă schimbări prin efectul modificărilor introduse în conţinutul actului constitutiv şi statutului societăţii. c) în caz de cesiune a titlului, cesionarul nu dobândeşte un drept nou, cum se întâmplă în cazul transmiterii unei cambii, ci un drept derivat; ca urmare, excepţiile pe care societatea le putea opune primului dobânditor al **a.** le va putea opune şi dobânditorilor ulteriori. Aceste particularităţi specifice conferă **a.** caracterul de titluri de credit imperfecte, supuse unui regim juridic special. **A.** se grupează în două mari clase, şi anume: nominative şi la purtător.

ACŢIUNE ÎN CONCURENŢĂ NELOIALĂ, mijloc de apărare pe cale judiciară a fondului de comerţ prin care comerciantul, victimă a unor fapte de concurenţă neloială săvârşite de către un alt comerciant, se poate adresa instanţei, cerându-i să ordone încetarea acelor fapte şi obligarea autorului lor la despăgubiri chiar pentru un prejudiciu eventual (afectarea clientelei) sau moral. Ea este îndreptată împotriva unor acte de conduită săvârşite cu intenţia de a păgubi sau de a face concurenţă ilicită (care ar implica numai neglijenţă sau imprudenţă). În dreptul român, constituie infracţiune de concurenţă neloială faptul că un comerciant, în scopul de a-l prejudicia pe un alt comerciant, se serveşte de acelaşi nume comercial ca acesta; situaţia este aceeaşi şi atunci când un comerciant se serveşte de aceeaşi emblemă, fără să respecte anterioritatea dobândirii acesteia de către un alt comerciant; de asemenea, constituie contravenţii la legea privind combaterea concurenţei neloiale utilizarea unor manopere dolosive împotriva unui concurent (cum ar fi

Scanned with OKEN Scanner

denigrarea comerciantului, a activităţii sale, defăimarea mărfii, dezorganizarea internă a întreprinderii concurente etc.). **A. c.n.** este admisibilă numai dacă săvârşirea faptelor de concurenţă neloială este urmată de producerea unui prejudiciu în detrimentul celui împotriva căruia au fost îndreptate şi numai dacă se poate stabili o legătură de cauzalitate între aceste fapte şi prejudiciul respectiv.

Acţiunea izvorând dintr-un act de concurenţă neloială este de competenţa tribunalului locului săvârşirii faptei sau în a cărei rază teritorială se găseşte sediul pârâtului sau inculpatului; în lipsa unui sediu este competent tribunalul domiciliului pârâtului sau inculpatului.

Acţiunea penală pentru infracţiunea de concurenţă neloială se pune în mişcare la plângerea părţii vătămate ori la sesizarea Camerei de Comerţ şi Industrie teritoriale sau altei organizaţii profesionale. Dacă vreuna din faptele care constituie contravenţii sau infracţiuni la legea privind combaterea concurenţei neloiale cauzează daune, cel prejudiciat este în drept să se adreseze instanţei cu acţiune în răspundere civilă.

ACŢIUNE ÎN CONSTATARE, acţiune civilă prin care se cere ca instanţa de judecată să constate, prin hotărârea sa, fie existenţa unui drept (atunci când nu este posibilă promovarea unei acţiuni în realizarea acelui drept), fie inexistenţa unui pretins drept al pârâtului. **A. c.** este pozitivă când urmăreşte constatarea existenţei unui drept sau a unui raport juridic, şi este negativă când se cere constatarea inexistenţei unui drept sau a unui raport juridic. În ambele cazuri, ea este imprescriptibilă. Hotărârea judecătorească pronunţată în cazul unei **a. c.** nu este susceptibilă de executare silită; de îndată ce a rămas definitivă, ea consfinţeşte cu puterea lucrului judecat existenţa sau inexistenţa dreptului ori a raportului juridic. În raport cu acţiunea în realizare, **a. c.** are, în dreptul nostru, un caracter subsidiar: cât timp reclamantul are la dispoziţie un alt mijloc procedural pentru realizarea dreptului — acţiune în realizare, contestaţie la executare etc. — el nu poate utiliza **a. c.** Instituind această regulă, legiuitorul a urmărit ca, în măsura în care este posibil, atunci când s-a încălcat un drept, să se restabilească ordinea de drept ştirbită prin încălcarea respectivă, finalitate ce poate fi atinsă prin acţiunea în realizare. Pe baza criteriului obiectului lor, **a. c.** se împart în: acţiuni declaratorii, acţiuni interogatorii şi acţiuni provocatorii.

Scanned with OKEN Scanner

ACŢIUNE ÎN RESTITUIREA ÎMBOGĂŢIRII FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ, acţiune civilă prin care persoana ce a suferit o diminuare a patrimoniului ei, ca urmare a îmbogăţirii fără justă cauză a patrimoniului altei persoane, se adresează justiţiei cerând obligarea acesteia din urmă la restituirea valorii îmbogăţirii realizată în detrimentul ei. Acţiunea are caracter subsidiar; admisibilitatea sa este condiţionată de împrejurarea ca sărăcitul să nu aibă împotriva îmbogăţitului o altă acţiune (spre exemplu, ea nu poate fi promovată de victima unui furt, aceasta având împotriva hoţului fie acţiunea în revendicare, fie acţiunea în responsabilitate civilă). Dreptul sărăcitului de a intenta acţiunea în restituirea îmbogăţirii fără justă cauză nu este dependent de vreo cerinţă referitoare la capacitatea de exerciţiu a acestuia, după cum el nu este dependent de vreo condiţie privind capacitatea de exerciţiu a îmbogăţitului; dreptul şi obligaţia la despăgubire nu decurg ca efecte ale unui act juridic, ci îşi trag geneza din faptul juridic ilicit al îmbogăţirii fără justă cauză. Întinderea obligaţiei îmbogăţitului la restituire este însă restrânsă, în eventualitatea că acesta ar fi lipsit de capacitate de exerciţiu, la valoarea îmbogăţirii existentă încă în patrimoniul său. Această acţiune este supusă însă prescripţiei extinctive, în condiţiile dreptului comun. În materie cambială, această acţiune se prescrie în termen de un an de la data pierderii acţiunilor cambiale (adică de la data decăderii, dacă nu au fost îndeplinite formele necesare pentru conservarea regresului) sau de la prescrierea acţiunii de regres (dacă formele de conservare au fost efectuate). Acţiunea în restituirea îmbogăţirii fără justă cauză poate fi exercitată şi de către posesorul titlului (dacă banca — tras nu achită cecul la prezentare) împotriva giranţilor şi eventual a avaliştilor, ca mijloc de punere în valoare a regresului pentru neplată.

ACŢIUNE LA PURTĂTOR, varietate a acţiunilor emise de societatea comercială pe acţiuni care se distinge prin aceea că pe titlu nu este menţionat numele titularului. Conform principiului *„în materie de mobile posesiunea are valoare de titlu“* care îi este aplicabil, asemenea **a.** aparţine celui ce o posedă; posesorul titlului se bucură de toate drepturile încorporate în acel titlu. Transmiterea **a.** la **p.** se face prin simpla tradiţiune materială a titlului. Prezintă următoarele caractere juridice: a) constituie un titlu de credit imperfect sau cauzal; b) drepturile acţionarului fi-

Scanned with OKEN Scanner

ind încorporate în titlu, pentru exercitarea lor este indispensabil necesară posesiunea titlului; c) încorporarea drepturilor în titlu face ca acesta din urmă să fie prin excelenţă cesibil; d) **a.** este indivizibilă, neputând forma obiectul unei divizări între mai mulţi posesori; e) **a.** este convertibilă, putând fi transformată, în anumite condiţii, în acţiune nominativă; pentru ca o atare transformare să poată avea loc se cere ca ea să fie decisă de adunarea generală a acţionarilor.

ACŢIUNE NOMINATIVĂ, varietate a acţiunilor emise de societatea comercială pe acţiuni care se distinge prin aceea că menţiunea referitoare la numele titularului este înscrisă atât pe titlu, cât şi într-un registru al societăţii. **A. n.** prezintă următoarele trăsături specifice: a) constituie un titlu de credit imperfect sau cauzal; b) titlul încorporează drepturile acţionarului, dar pentru exercitarea lor acesta din urmă trebuie să posede titlul respectiv; c) încorporarea drepturilor în titlu face ca acesta din urmă să fie prin excelenţă cesibil; transmiterea **a. n.** comportă însă modificarea menţiunii privitoare la numele posesorului ei în sensul înlocuirii numelui său, atât pe titlu cât şi în registrul acţionarilor, cu numele noului dobânditor. Pentru ca transmiterea unei **a.n.** să producă efecte faţă de societate nu este suficientă simpla prezentare a titlului translativ, ci este necesar ca cedentul să semneze, personal sau prin mandatar, o declaraţie de înstrăinare care se consemnează în registrul acţionarilor; cu acel prilej societatea va lua act de cesionarea acţiunii respective în folosul unui nou dobânditor al cărui nume va fi înscris în acelaşi registru; d) numai cel înscris în registrul acţionarilor poate exercita drepturile conferite de calitatea de acţionar (cum sunt: dreptul la vot în adunarea generală, dreptul la dividende etc.); e) constituirea unor drepturi reale (uzufruct sau gaj) cu privire la **a.n.** este admisibilă, dar este supusă formalităţii înscrierii în registrul acţionarilor: gajul şi uzufructul vor rezulta din predarea titlului în mâinile creditorului şi înscrierea operaţiunii de constituire a dreptului real respectiv în registrul arătat, cu menţiunea *pentru garanţie;* f) **a.n.** este indivizibilă, neputând forma obiectul unei divizări între mai mulţi posesori: ori de câte ori o asemenea **a.** devine, prin efectul unei cesiuni sau al unei transmisiuni *mortis causa,* proprietate a mai multor persoane, societatea nu este obligată să înscrie şi să recunoască transmisiunea decât

Scanned with OKEN Scanner

dacă acele persoane vor desemna un titular unic; numai titularul unic va putea exercita drepturile derivând din calitatea de acţionar; g) **a.n.**, cu excepţia acelora plătite numai parţial, pot fi transformate prin voinţa părţilor în acţiuni la purtător; pentru ca transformarea să poată avea loc este necesar ca ea să fie decisă de către adunarea generală a acţionarilor.

ACŢIUNE OBLICĂ, acţiune civilă prin care creditorul chirografar exercită în numele debitorului său, subrogându-se lui, drepturile şi acţiunile patrimoniale a căror exercitare acesta o neglijează sau o refuză. **A.o.** se fundează pe dreptul de gaj general al creditorului, constituie un mijloc preventiv de apărare a lui împotriva neglijenţei sau dolului debitorului şi urmăreşte ca scop conservarea patrimoniului acestuia din urmă. Domeniul de aplicare a **a.o.** cuprinde numai drepturile şi acţiunile patrimoniale care sunt în pericol de a se pierde datorită pasivităţii debitorului; creditorului nu-i este îngăduit să exercite drepturile şi acţiunile strict personale ale debitorului, ca de ex.: acţiunile ce se referă la starea şi capacitatea persoanei, acţiunile care implică o apreciere etică din partea titularului (cum este cazul acţiunii de revocare a unei donaţii) şi nici acţiunile ce privesc bunurile neurmăribile ale acestuia; de asemenea, creditorul nu este îndreptăţit să se substituie debitorului în administrarea patrimoniului acestuia, căci o astfel de imixtiune a creditorului ar răpi debitorului libertatea de acţiune, punându-l într-o situaţie asemănătoare cu aceea a incapabilului. Pentru exercitarea **a.o.** se cer îndeplinite următoarele condiţii: a) debitorul să fi refuzat sau neglijat a-şi exercita el însuşi dreptul în care se subrogă creditorul; b) să existe un pericol de insolvabilitate a debitorului prin pierderea dreptului neexercitat de el; c) creanţa creditorului să fie certă şi lichidă; nu se cere ca ea să fie şi exigibilă şi, cu atât mai puţin, ca să existe un titlu executor, deoarece **a.o.** constituie numai un mijloc de evitare a diminuării gajului general şi nu un mijloc de executare silită. Exercitarea **a.o.** nu reclamă ca debitorul să fi fost pus în întârziere de a-şi valorifica dreptul, şi nici ca creanţa să fie anterioară dreptului pe care creditorul voieşte să-l valorifice în numele debitorului. Creditorul promovează această acţiune direct împotriva terţului căruia îi este opozabil dreptul debitorului; nu este necesar ca acesta din urmă să fie introdus în proces, dar introducerea lui în cauză este totuşi utilă, pentru a-i

Scanned with OKEN Scanner

face hotărârea judecătorească opozabilă şi pentru a-l împiedica să tranzacţioneze fraudulos cu pârâtul. Terţul pârât are dreptul să opună creditorului reclamant toate excepţiile pe care le-ar fi putut opune debitorului. **A.o.** nu antrenează indisponibilizarea drepturilor debitorului; acesta poate dispune de ele chiar după intentarea acţiunii, actele sale fiind opozabile creditorului, dacă nu sunt frauduloase. **A.o.** profită tuturor creditorilor, chiar atunci când a fost exercitată numai de către unul dintre ei, căci orice valoare ce se adaugă patrimoniului debitorului sporeşte gajul general al tuturor creditorilor. **A.o.** constituie mijlocul juridic prin care terţii creditori ai unui asociat la o societate în participaţie se pot subroga acestuia (atunci când este cazul) exercitându-i drepturile patrimoniale în raporturile lui cu ceilalţi asociaţi; acei creditori nu au o acţiune directă împotriva participanţilor la o atare societate, netratând cu aceştia. De asemenea **a.o.** stă la îndemâna posesorului cecului, care pe această cale se poate îndrepta împotriva trasului subrogându-se în drepturile trăgătorului. Sin. *acţiune indirectă; acţiune subrogatorie.*

ACŢIUNE PAULIANĂ, acţiune civilă prin care creditorul poate cere revocarea actelor juridice făcute în frauda drepturilor sale de către debitor. Vizând existenţa acelor acte, **a.p.** este îndreptată atât împotriva debitorului cât şi împotriva terţului care a beneficiat de pe urma lor; fundamentul ei juridic faţă de debitor rezidă, pe de o parte, în dreptul de gaj general al creditorului, iar pe de altă parte în ideea că prin actele sale frauduloase debitorul comite un delict civil împotriva creditorului, delict ale cărui consecinţe negative este obligat a le repara; faţă de terţul beneficiar al actului, dacă acesta a fost complice la fraudă (deci de rea-credinţă), **a.p.** se fundează pe principiul responsabilităţii delictuale, iar dacă a fost de bună-credinţă, în măsura în care a tras foloase de pe urma actului ce a prejudiciat pe creditor, terţul este ţinut să suporte consecinţele desfiinţării acelui act pe baza principiului că nimeni nu se poate îmbogăţi pe nedrept în detrimentul altuia. Pentru promovarea **a.p.** sunt necesare următoarele condiţii: a) să existe o fraudă din partea debitorului; b) să se fi cauzat o prejudiciere a drepturilor creditorului care să constea în micşorarea gajului general, de natură să determine insolvabilitatea totală sau parţială a debitorului; c) actul atacat să nu constituie

exercițiul unui drept personal al debitorului; astfel, nu poate fi atacat actul prin care debitorul renunță la revocarea unei donații pentru ingratitudine, nici actul de recunoaștere a unui copil din afara căsătoriei etc.; d) creanța creditorului să fie anterioară actului atacat, căci dacă este posterioară acel act nu poate fi nici prejudiciabil și nici fraudulos pentru creditor; e) creanța să fie certă, lichidă și exigibilă; f) în cazul actelor cu titlu oneros, terțul să fi participat, în complicitate cu debitorul, la fraudă. În principiu, orice act încheiat de către debitor în aceste condiții poate fi atacat prin **a.p.**; actele cu titlu gratuit sunt atacabile chiar dacă terțul achizitor a fost de bună-credință. Prin excepție unele acte care întrunesc condițiile necesare pentru promovarea **a.p.** nu pot fi totuși atacate pe această cale; astfel de acte sunt: plata unei datorii; contractarea unor noi obligații; exercitarea unei opțiuni legale; partajul, dacă creditorul n-a intervenit la partaj și nu s-a opus ca acesta să se facă în lipsa lui; etc. **A.p.** este o acțiune personală revocatorie; efectul ei revocator este relativ, limitat la raportul dintre creditor și terț. Față de terțul dobânditor, **a.p.** are ca efect revocarea actului, dar numai în măsura în care aceasta este necesară pentru îndestularea creditorului; terțul poate opri această acțiune și să păstreze bunul, plătind creditorului datoria celui de la care a dobândit bunul. Actul revocat rămâne valabil în raporturile dintre debitor și terți; ca urmare valoarea lucrului care excede plata creditorului nu aparține debitorului, ci terțului dobânditor. Când terțul a dobândit cu titlu oneros, el are acțiune în regres împotriva debitorului pentru întreaga valoare de care a fost lipsit prin admiterea acțiunii creditorului urmăritor. Revocarea profită numai creditorului care a cerut-o și creditorilor care au intervenit în instanță; aceștia vor putea urmări pe cale silită bunul chiar în mâinile terțului, ca și cum el n-ar fi ieșit din patrimoniul debitorului. Față de creditorii care n-au intervenit în acțiune, actul atacat rămâne valabil, iar bunul înstrăinat rămâne în patrimoniul dobânditorului, neputând fi urmărit de ei. În dreptul comerțului internațional, **a.p.** este guvernată de legea actului atacat, această acțiune neconstituind un efect al contractului, ci fiind provocată de actul fraudulos; o atare soluție îi favorizează și pe terții ale căror interese ar putea fi atinse prin **a.p.**

Scanned with OKEN Scanner

ACŢIUNE PRIVILEGIATĂ, varietate a acţiunilor emise de societatea comercială pe acţiuni şi care se distinge prin aceea că este creată prin actul constitutiv al societăţii respective, asigurându-i posesorului ei avantaje mai mari decât acţiunile obişnuite, în sensul că fie îi dă dreptul la dividende speciale, fie comportă posibilitatea prelevării dividendelor mai înainte de orice altă repartizare, fie conferă un vot plural în adunarea generală a acţionarilor, fie, în fine, conferă dreptul la dividende deşi posesorul său nu are calitatea de asociat.

ACŢIUNI AFLATE PE PIAŢĂ, totalitatea acţiunilor emise de o societate comercială de capitaluri şi vândute de aceasta fie fondatorilor, fie altor persoane şi pentru care emitenta plăteşte posesorilor lor, în anii de profit, dividende. V. şi **acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni.**

ACŢIUNI AUTORIZATE, sintagmă prin care se desemnează numărul maxim de acţiuni aprobat de organul de stat competent spre a fi emis de o societate comercială în întreaga sa existenţă. V. şi **acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni.**

ACŢIUNI COMUNE, v. **acţiuni ordinare.**

ACŢIUNI EMISE, sintagmă ce desemnează atât acţiunile autorizate vândute de societatea emitentă şi care sunt deţinute de către posesorii lor cât şi acţiunile ce urmează a fi supuse distribuţiei primare (deci care încă nu sunt vândute ci se află în stoc la societatea emitentă, urmând a fi puse în vânzare la cererea celor interesaţi). V. şi **acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni.**

ACŢIUNI NEEMISE, sintagmă ce exprimă totalitatea acţiunilor autorizate care urmează a fi emise într-un viitor nedeterminat. A.n. formează potenţialul de autofinanţare a societăţii emitente prin diviziunea capitalului social asupra majorării. V. şi **acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni.**

ACŢIUNI ORDINARE, sintagmă ce exprimă acţiunile pentru care societatea emitentă plăteşte dividende variabile corespunzător rezultatelor economice obţinute, distribuirea dividendelor cuvenite făcându-se numai după achitarea prealabilă a dividendelor aferente acţiunilor preferenţiale (sau privilegiate). A.o. conferă posesorului lor dreptul

Scanned with OKEN Scanner

la vot în adunarea generală a acţionarilor potrivit regulii o acţiune, un vot. V. şi **acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE, acţiuni ce nu conferă posesorului lor dreptul de vot în adunarea generală a acţionarilor, dar care dau acestuia prioritate la încasarea de dividende. V. şi **acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE CONVERTIBILE, acţiuni preferenţiale, care, la cererea posesorului (deţinătorului, titularului) pot fi convertite în acţiuni ordinare. V. şi **acţiuni ordinare.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE CU DOBÂNDĂ VARIABILĂ, acţiuni preferenţiale ce comportă dividende exprimate procentual care se ajustează în funcţie de dobânda curentă. V. şi **acţiuni preferenţiale.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE CUMULATIVE, acţiuni preferenţiale neachitate de societatea emitentă din lipsă de lichidităţi financiare şi care se cumulează până la data când situaţia economică a acestei societăţi va permite achitarea lor. V. şi **acţiuni preferenţiale.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE NON-CUMULATIVE, acţiuni preferenţiale cu referire la care dividendele aferente neachitate datorită lipsei de lichidităţi financiare sau a situaţiei economice precare a societăţii emitente nu se cumulează. V. şi **acţiuni preferenţiale.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE NON-PARTICIPANTE, acţiunile preferenţiale caracterizate prin aceea că primesc dividende prestabilite cu ocazia emisiunii lor. V. şi **acţiuni preferenţiale.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE PARTICIPANTE, acţiuni preferenţiale care conferă titularului lor dreptul de a încasa un dividend fix prestabilit la emisiune, precum şi un dividend suplimentar în funcţie de rezultatele economice ale societăţii emitente. V. şi **acţiuni preferenţiale.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE PRIORITARE, acţiuni preferenţiale care-l îndreptăţesc pe titularul lor să încaseze dividende înaintea titularilor celorlalte acţiuni preferenţiale. V. şi **acţiuni preferenţiale.**

ACŢIUNI PREFERENŢIALE REVOCABILE, acţiuni preferenţiale în privinţa cărora societatea emitentă îşi rezervă

dreptul să ceară titularilor să depună la sediul acesteia titlurile pe care le deţin în vederea răscumpărării lor de către emitentă la un preţ prestabilit. V. şi **acţiuni preferenţiale.**

ACŢIUNI PUSE ÎN VÂNZARE, expresie prin care se desemnează acţiunile aflate în procesul distribuţiei primare şi cu referire la care societatea emitentă nici nu a încasat contravaloarea şi nici nu are obligaţia să plătească dividende. V. şi **acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni.**

ACŢIUNI TEZAURIZATE, acţiuni pe care societatea emitentă le-a răscumpărat de pe piaţă ulterior finalizării distribuţiei primare, spre a le revinde la un preţ mai convenabil. **A.t.** nu generează drept la dividende câtă vreme se află în depozitul societăţii. V. şi **acţiune emisă de societatea comercială pe acţiuni.**

ADERENT, parte contractantă în contractul internaţional de factoring, având calitate de vânzător de bunuri sau furnizor de servicii care cedează creanţele ce le are faţă de cumpărătorii săi celuilalt contractant, numit factor, subrogându-l în drepturile ei. Îi revine obligaţia de a plăti comisionul convenit şi de a menţiona pe factură invitaţia sa ca acesta să fie plătit societăţii de factoring. **A.** trebuie să garanteze existenţa creanţei; prin efectul unei asemenea garanţii, factorul nu este ţinut responsabil în ipoteza existenţei vreunei contestaţii referitoare la marfă. Totodată, **a.** acceptă o clauză de exclusivitate în virtutea căreia îşi asumă obligaţia să cedeze factorului toate facturile comerciale pe care le va avea; se asigură astfel, în mod anticipat, repartizarea sau compensarea riscurilor. O îndatorire importantă revine **a.** privind cooperarea cu factorul: el este obligat să coopereze cu acesta din urmă, informându-l asupra tuturor împrejurărilor susceptibile să afecteze creanţa cedată şi să-i acorde toate facilităţile; pe această linie, el îşi asumă obligaţia să-i înştiinţeze pe debitori asupra îndatoririi lor de a plăti direct factorului.

ADJUDECARE, 1. (în dreptul intern) mod de dobândire a dreptului de proprietate constând în atribuirea, prin hotărâre judecătorească, a unui bun scos la licitaţie publică, persoanei (numită adjudecatar) care oferă preţul cel mai mare. **2.** (în dreptul comerţului internaţional) mijloc de încheiere a unor contracte în urma organizării vân-

zărilor prin licitaţie. A. ofertei are — în ipoteza licitaţiilor privind cumpărarea de mărfuri sau realizarea de ansambluri industriale şi civile — o dublă semnificaţie: din punctul de vedere al organizatorului, ea constituie însăşi decizia luată de acesta cu referire la oferta respectivă, iar în ce-l priveşte pe ofertant ea echivalează cu obligaţia lui de a încheia contractul. Refuzul ofertantului de a încheia contractul este — în principiu — sancţionat cu pierderea cauţiunii depuse sau cu punerea în executare a scrisorii de garanţie bancară remisă de către el organizatorului licitaţiei.

ADMINISTRAREA CONTRACTULUI PRIN ARBITRAJ, funcţie îndeplinită de către arbitrajul comercial internaţional, la cererea părţilor, constând în precizarea de către arbitri a unui element al contractului lăsat obscur de contractanţi, ori în revizuirea şi adaptarea contractului (mai ales în cazul când acesta este încheiat pe lungă durată şi implică o cooperare continuă între părţile contractante — *joint ventures*). Îndeplinirea unei asemenea funcţii depăşeşte sarcinile jurisdicţionale ale arbitrajului, dar ea devine utilă şi chiar necesară atunci când părţile o reclamă ca atare. Astfel, acestea pot solicita arbitrilor să precizeze un element al contractului pe care ele l-au lăsat nedeterminat la încheierea lui, sau să procedeze la revizuirea şi adaptarea contractului (mai ales în cazul celui de lungă durată). Într-o atare situaţie, practic arbitrii nu sunt chemaţi să soluţioneze juridic un litigiu în adevăratul sens al cuvântului, ci doar să administreze un contract; aceasta apare mai evident atunci când părţile îi însărcinează pe arbitri în calitate de *amiables compositeurs* (caz în care ei au prerogativa de a nu statua potrivit normelor de drept strict), sau când ele cer arbitrilor să aplice principiile generale ale dreptului.

ADMINISTRATOR. 1. Persoană abilitată prin actul constitutiv al unei societăţi comerciale sau prin hotărârea adunării generale a asociaţilor (respectiv a acţionarilor) să reprezinte şi să angajeze juridic societatea în raporturile cu terţii, precum şi să gestioneze patrimoniul şi afacerile acesteia. **2.** Organ ce potrivit legii române aplică procedura reorganizării şi lichidării judiciare. Este desemnat de tribunal ţinând seama de decizia creditorilor care deţin cel puţin 50% din valoarea creanţelor, decizie care poate fi adoptată în termen

Scanned with OKEN Scanner

de 45 de zile de la începerea procedurii de reorganizare şi lichidare judiciară. Se cere ca persoana care dobândeşte această calitate să îndeplinească următoarele condiţii cumulative: să fie contabil autorizat, expert contabil sau licenţiat în studii economice sau juridice; să aibă cel puţin 5 ani de activitate practică economică sau juridică. A. exercită următoarele atribuţii principale: supraveghează operaţiunile de gestionare; asistă pe debitor la toate actele privind gestionarea sau numai la o parte din acestea; conduce în tot sau în parte activitatea debitorului. Tribunalul poate modifica atribuţiile a., la cererea acestuia, a comitetului creditorilor ori a delegatului său, sau a Ministerului Public.

AD PROBATIONEM, locuţiune latină exprimând ideea că o anumită condiţie de formă a unui act juridic este cerută de lege numai pentru dovada actului respectiv, iar nu pentru însăşi validitatea lui. Spre exemplu, în privinţa contractului de societate se cere condiţia de formă ca el să fie constatat printr-un înscris (în cazul societăţilor pe acţiuni este necesar în genere ca înscrisul respectiv să fie autentic); actul scris este cerut doar a.p., societatea neputând fi considerată constituită decât după îndeplinirea unor formalităţi, printre care şi înscrisul constatator al contractului de societate (ant. *ad validitatem*).

ADUNAREA CREDITORILOR, organ de aplicare a procedurii de reorganizare şi lichidare judiciară format din totalitatea creditorilor cunoscuţi ai debitorului falit. Potrivit legii române, a.c. are următoarele competenţe: să analizeze situaţia debitorului, măsurile luate de judecătorul sindic şi efectele acestora; să propună motivat orice alte măsuri pe care le consideră oportune; să aprobe planul de reorganizare sau, după caz, de vânzare parţială sau de lichidare după ce acesta a fost admis de judecătorul sindic; să decidă asupra propunerilor făcute de judecătorul sindic privind vânzarea unor bunuri importante din averea debitorului, precum terenuri, fabrici, instalaţii etc. A.c. se convoacă de judecătorul sindic la cererea creditorilor (titulari cu garanţii şi chirografari) reprezentând cel puţin jumătate din valoarea totală a creanţelor asupra debitorului. La şedinţele a.c. vor participa şi doi delegaţi ai salariaţilor debitorului (votând pentru creanţele acestora, reprezentând salariile şi alte drepturi băneşti); totodată va

participa debitorul (în afară de situaţiile în care este scutit de judecătorul sindic) şi va putea participa un reprezentant al camerei de comerţ şi industrie teritorială. Şedinţele a.c. vor fi prezidate de judecătorul sindic.

ADUNAREA GENERALĂ A ACŢIONARILOR, organ suprem de decizie al societăţii pe acţiuni, îndeplinind rolul de depozitar al voinţei sociale. Are plenitudine de competenţă şi de atribuţii: numeşte celelalte organe ale societăţii, fixează limitele sferei lor de activitate, exercită un control riguros asupra activităţii acestora, decide modificarea actului constitutiv al societăţii potrivit necesităţilor decurgând din scopul urmărit de societate. Puterile adunării generale, deşi depline şi multivalente, nu sunt totuşi nelimitate; întinderea lor este limitată prin actul constitutiv al societăţii — pe care, ce-i drept, ca organ suprem al acesteia, ea îl poate modifica, respectând anumite condiţii, prin dispoziţiile imperative ale legii şi prin drepturile intangibile şi inderogabile ale acţionarilor. Se compune din totalitatea acţionarilor; aceştia participă la formarea voinţei funcţionale proporţional cu valoarea aporturilor lor sociale. Ea adoptă decizii pe baza principiului majorităţii, luându-se în considerare nu majoritatea fizică a acţionarilor, ci majoritatea de capital.

AD VALIDITATEM, locuţiune latină exprimând ideea că o condiţie esenţială sau un element constitutiv al unui act juridic se cere de lege pentru însăşi validitatea acelui act, iar nu doar pentru dovada actului respectiv.

AD VALOREM, expresie utilizată pentru a sugera modalitatea de calculare a unor taxe, comisioane etc., luându-se în considerare ca element determinant valoarea mărfii cu referire la care se calculează procentul stabilit. Această modalitate primeşte aplicare largă la determinarea taxelor vamale a căror stabilire se face ţinându-se seama de două elemente şi anume: valoarea în vamă a mărfii şi procentul taxei vamale.

AFFECTIO SOCIETATIS, element definitoriu al contractului de societate exprimând voinţa asociaţilor de a colabora, în condiţii de egalitate, la realizarea scopului comun care este obţinerea de beneficii ce urmează să fie împărţite între ei. A.s. se concretizează în voinţa asociaţilor de a constitui o societate comercială prin aporturile aduse şi activitatea prestată de aceştia în

Scanned with OKEN Scanner

folosul societăţii respective; ori de câte ori o asemenea voinţă lipseşte, societatea comercială nu poate lua fiinţă.

AFRETARE, v. navlosire.

AGENCY, 1. Instituţie juridică specifică dreptului anglo-american, cuprinzând intermedierea cu toate formele sale de manifestare (inclusiv aceea realizată în baza unui contract de muncă), precum şi gestiunea de afaceri, contractul de antrepriză, răspunderea delictuală indirectă, contractul de muncă, precum şi toate formele de reprezentare, mai puţin reprezentarea incapabilului şi reprezentarea proprie dreptului familiei. În sistemul de *common law*, conceptul de intermediere este esenţial diferit faţă de cel reglementat în dreptul continental; acest sistem nu cunoaşte instituţia mandatului civil. **2.** Raport juridic stabilit prin intermediul împuternicirii date de o persoană numită *principal* unei alte persoane numită *agent*, care acceptă să acţioneze în numele acestuia. Sursa acestui raport juridic poate fi: a) *acordul părţilor*: în această ipoteză se vorbeşte despre *agency by agreement, agency by consent, agency of the parties: the agent* primeşte de la *principal* o împuternicire reală, numită *authority*, în baza căreia acţionează pe seama şi sub controlul acestuia din urmă (adică a titularului afacerii comerciale vizată de împuternicire); b) *prezumţia legală de reprezentare fundată pe o împuternicire aparentă (agency by estoppel)*: o atare împuternicire este deductibilă din vorbele sau din conduita principalului; în temeiul ei, *agentul* (care poate fi persoană fizică sau persoană juridică) dobândeşte puterea de a săvârşi atât acte juridice, cât şi fapte materiale (prestaţii materiale — *manual service*). Controlul exercitat de principal asupra agentului poate înfăţişa grade diferite de intensitate; în funcţie de acest criteriu, *agentul poate fi: agent servant* (în ipoteza în care el acţionează sub controlul strict al principalului şi pe baza dispoziţiilor acestuia) sau *agent independent* (*contractor-agent*), a cărui activitate nu este supusă controlului. În funcţie de întinderea împuternicirii primite, *agentul* poate fi: *general agent*, a cărui împuternicire priveşte îndeplinirea unui set de operaţii cu caracter de continuitate, şi *special-agent*, care primeşte însărcinarea de a aduce la îndeplinire o singură afacere. Indiferent de postura în care se află, *agentul* are obligaţia de loialitate faţă de *principal*, nefiin-

du-i îngăduit să acţioneze în interesul părţii adverse; totodată, nu-i este admis să facă concurenţă principalului şi nici să aibă interese contrare cu acesta. *Agentul* este îndatorat de asemenea să dea socoteală faţă de *principal* cu privire la tot ceea ce a primit sau a plătit pentru el, precum şi să predea acestuia toate foloasele rezultate din afacerea încheiată pentru dânsul (inclusiv darurile manuale făcute de un terţ agentului pentru a-l corupe). **A.** se înfăţişează în două ipostaze, una presupunând că *agentul* este retribuit pentru activitatea sa de către *principal*, iar alta vizând situaţia în care *agentul acţionează cu titlu gratuit*. *Principalul* are faţă de *agent* următoarele obligaţii: să-i plătească remuneraţia pentru serviciile prestate; să-l indemnizeze pentru cheltuielile şi pierderile suportate în îndeplinirea prestaţiei sale; să-l încunoştiinţeze despre riscurile financiare şi patrimoniale inerente activităţii de agent. Agentul acţionează pentru principal *nomine alieno* sau *nomine proprio*, corespunzător împuternicirii primite. Atunci când *agentul* acţionează faţă pentru principal, iar din comportarea sa terţul deduce existenţa principalului, acesta din urmă devine parte în contractul cu terţul, indiferent dacă numele său a fost menţionat sau nu, realizându-se o *disclosed agency*; este posibil însă ca *principalul* să devină parte în contractul cu terţul, independent de orice informare a terţului, numai în virtutea autorizaţiei, adică a actului prin care se formulează împuternicirea agentului, caz în care se realizează o *undisclosed agency*. Cât priveşte împuternicirea (*authority*), aceasta poate fi de două feluri: reală (*actual authority*) şi aparentă (*apparent authority*). Cea dintâi conferă puterea de a realiza acte juridice, dar şi fapte materiale: ea poate fi *expresă*, dacă rezultă dintr-un înscris emanat de la principal sau din exprimarea verbală a acestuia din urmă, şi *implicită*, când existenţa sa rezultă dintr-o comportare a principalului care l-a determinat pe agent să creadă că *principalul* a dorit ca el să lucreze în contul lui. Cea de-a doua există atunci când *principalul* se comportă astfel încât terţul, interpretându-i rezonabil conduita, îşi formează convingerea că acesta a acceptat să consimtă cu adevărat ca persoana ce pretinde că acţionează pentru el să lucreze în interesul lui; acest fel de împuternicire (adică împuternicirea aparentă) poate avea ca obiect numai acte juridice. Împuternicirea de a

îndeplini o afacere are caracter complex şi o sferă extinsă: ea o implică şi pe aceea de a îndeplini toate actele pe care afacerea respectivă le presupune (*implied authority*), sau care sunt uzuale în acea materie (*usual authority*), ori sunt în conformitate cu cutumele locului unde are loc operaţia vizată (*customary authority*). Se cere ca *principalul* să aibă capacitatea de a contracta, iar *agentul* să posede discernământ şi voinţă neviciată. Contractul convenit de agent cu terţul produce efecte faţă de principal atât în ipoteza că *agentul* a acţionat în baza unei împuterniciri (reale sau aparente, în cazul unei *disclosed agency*, sau numai reale când este vorba de *undisclosed agency*), cât şi atunci când angajarea răspunderii s-a produs doar prin puterile inerente agentului.

AGENCY ACT OF THE PARTIES, expresie prin care, în terminologia dreptului anglo-american, se desemnează varietatea de *agency* convenită prin acordul de voinţe intervenit între principal şi agent. V. **agency**.

AGENCY BY AGREEMENT, varietate de *agency* presupunând că raportul juridic stabilit între principal şi agent are ca sursă acordul părţilor. V. **agency**.

AGENCY BY CONSENT, expresie prin care se desemnează (în dreptul anglo-american) varietatea de *agency* fundată pe acordul de voinţe intervenit între principal şi agent. V. **agency**.

AGENCY BY ESTOPPEL, expresie prin care, în terminologia dreptului anglo-american, se desemnează varietatea de *agency*, presupunând ca sursă a raportului juridic dintre principal şi agent prezumţia legală de reprezentare fundată pe o împuternicire aparentă (a celui dintâi pentru acesta din urmă). V. **agency**.

AGENT, persoană care, primind o împuternicire — în temeiul unui contract de *agency* — de la principal, acceptă să acţioneze în numele acestuia. V. **agency**.

AGENT COMERCIAL, intermediar (persoană fizică sau persoană juridică) ce desfăşoară o activitate cu caracter profesional, independentă şi permanentă, constând în negocierea de afaceri comerciale în numele şi pe seama altui subiect de drept, de care este legat printr-un contract de mandat. A.c. este un mandatar; el are calitatea de comerciant, neaflându-se în raporturi de subordonare — cu cel pentru care intermediază — de tipul celor izvorâte dintr-un

contract de muncă. Afacerile pe care le negociază se perfectează în numele şi pe seama subiectului de drept reprezentat, corespunzător contractului de mandat încheiat cu acesta. De regulă, serviciile prestate de **a.c.** sunt retribuite cu o sumă constituind un procent calculat la valoarea tranzacţiei. În îndeplinirea mandatului său, **a.c.** poate acţiona, după caz, fie ca mandatar cu reprezentare, fie ca mandatar fără împuternicire de a încheia acte juridice: în prima ipoteză, el finalizează operaţiunile negociate prin perfectarea contractului în numele şi pe seama firmei pe care o reprezintă; în cea de-a doua ipoteză, rolul său se restrânge la obţinerea de comenzi sau oferte pe care le transmite firmei reprezentate, urmând ca încheierea contractului să se facă direct între aceasta şi terţul care a lansat comanda sau a emis oferta. În dreptul francez, statutul **a.c.** este definit prin Decretul din 23 septembrie 1957 (cu privire la statutul agenţilor comerciali), care dispune: „Mandatarul care, cu titlu de profesie obişnuită şi independentă, fără să fie legat printr-un contract de locaţie de servicii, acţionează în numele şi pe seama producătorilor, industriaşilor şi comercianţilor" este un asemenea agent (art. 1). În dreptul anglo-american, **a.c.** este desemnat prin termenul *broker*.

AGENT DE COMPENSAŢIE, denumire dată persoanei delegate de fiecare societate bancară pentru a participa la şedinţele de compensare multilaterală interbancară. Desemnarea **a. c.** se face dintre salariaţii băncii respective. Fiecare unitate bancară a unei societăţi bancare participante la compensare este reprezentată printr-un **a. c.** Desemnând **a. c.** societăţile bancare vor stabili totodată şi câte un înlocuitor pentru fiecare dintre aceştia. Societăţile bancare vor comunica în scris *Direcţiei plăţi şi decontări bancare* şi sucursalelor Băncii Naţionale a României numele **a. c.** şi ale înlocuitorilor acestora. În cazuri de forţă majoră, directorul unităţii bancare are dreptul să dea împuternicire expresă de reprezentare, la şedinţa din ziua respectivă, unei alte persoane decât **a. c.** şi înlocuitorului acestuia care au fost iniţial desemnaţi. V. şi **compensare multilaterală interbancară.**

AGENT DE NAVĂ, întreprindere comercială având ca obiect reprezentarea, în portul unde este situată, a intereselor navelor aflate în acel port. Îndeplineşte următoarele atribuţii mai importante: acordă asistenţă comandanţilor de nave în raporturile acestora cu auto-

Scanned with OKEN Scanner

rităţile portuare, cu încărcătorii şi primitorii mărfurilor; asigură introducerea navelor în port, precum şi obţinerea, pentru fiecare din ele, a danei, a utilajelor şi a echipelor de operare; întocmeşte conosamente, şi manifestele mărfurilor încărcate; achită taxele portuare şi, dacă este cazul, avansează sume de bani comandantului, în contul armatorului etc. **A. n.** acţionează în nume propriu, dar pe seama armatorilor.

AGENT DE PIAŢĂ, participant la realizarea operaţiunilor comerciale pe pieţele mărfurilor şi valorilor. Ca răspuns la cerinţele **a. p.** ce de altfel exprimă nevoile şi tendinţele de evoluţie ale realităţilor economice din zona comerţului, pieţele fizice eficiente s-au convertit în pieţe *futures*. Apariţia acestora din urmă (adică a pieţelor *futures*) şi dezvoltarea lor s-a produs ca o reacţie firească la nevoi şi cerinţe economice preexistente de mecanisme mai eficiente de desfăşurare a tranzacţiilor şi de colectare şi diseminare a informaţiilor privind aceste tranzacţii. V. şi **agent economic.**

AGENT DE SCHIMB, intermediar având calitatea de comerciant şi exclusivitatea operaţiilor de negociere (vânzare şi cumpărare) a titlurilor în bursă. Face operaţii de curtaj şi de comision, îndeplinindu-şi sarcina de intermediere contra unei remuneraţii numită *curtaj*. Este supus unui anumit statut şi îi incumbă unele îndatoriri între care: obligaţia de a păstra cu stricteţe secretul referitor la persoanele pentru care acţionează; obligaţia de a garanta clienţilor executarea operaţiei pe care a intermediat-o etc. **A. s.** este un comisionar (şi încă obligat *del credere*), deşi clientul său nu cunoaşte partenerul căruia îi revinde sau de la care cumpără. El nu poate însă, în nici un caz, să negocieze pentru sine (deci nu poate fi *contre partie* fr. sau *adverse party* engl.). **A. s.** încheie vânzarea *nomine proprio*: de vreme ce părţile nu se cunosc, încheierea vânzării are loc, în fapt, între agenţii (intermediarii) acestora. Alături de **a. s.** pot interveni remizieri, auxiliari a căror profesie este de a-i aduce acestuia afaceri, fără a fi legaţi de el printr-un contract.

AGENT ECONOMIC, denumire generică prin care, în economia de piaţă se desemnează comercianţii persoane fizice, comercianţii persoane juridice, precum şi regiile autonome, ca participanţi la raporturile eco-

Scanned with OKEN Scanner

nomice şi juridice care în totalitatea lor concretizează procesele economice în desfăşurarea acestora.

AGENT PENTRU VALORI MOBILIARE, expresie ce desemnează persoana fizică legal autorizată care, acţionând ca reprezentant exclusiv al unei societăţi de valori mobiliare, execută ordine de vânzare şi/sau cumpărare de valori mobiliare sub numele şi pe contul acelei societăţi.

AGENT-SERVANT, agentul care, primind o împuternicire de la principal printr-un contract de *agency*, acţionează sub controlul şi pe baza dispoziţiilor acestuia. V. **agency**.

AGENTURARE, termen prin care se desemnează în mod generic activitatea desfăşurată de firme specializate în diferite domenii precum: transporturi maritime, operaţiuni valutare, asigurări, operaţiuni cu mărfuri etc. Acele firme acţionează în calitate de intermediari sau agenţi. Când acţionează ca intermediari ele lucrează de regulă în numele şi pe contul celui pe care îl reprezintă (adică al comitentului) şi primesc pentru prestaţia îndeplinită un comision. Mărimea comisionului se stabileşte prin contract sau dacă se intermediază operaţiuni în bursă, pe baza tarifelor obligatorii aplicabile pentru asemenea operaţiuni. Implicarea agenţilor comerciali în derularea operaţiunilor de import-export de mărfuri majorează costurile respectivelor operaţiuni şi antrenează inevitabil şi majorarea preţurilor acelor mărfuri. De aceea nici importatorii şi nici exportatorii nu apelează la serviciile acestora decât atunci când este strict necesar. În unele situaţii însă participarea unor intermediari ca de pildă agentul de bursă sau brokerul la operaţiunile avute în vedere (cum sunt operaţiunile de bursă) este impusă de normele obligatorii ce reglementează activitatea pe anumite pieţe. În domeniul transporturilor maritime, **a.** este înfăptuită de agenţii maritimi sau de agenţii de nave pentru asigurarea reprezentării intereselor navelor comerciale indiferent de pavilion în porturile din ţara de reşedinţă. V. **contract de comision**.

AGENŢIE COMERCIALĂ, expresie prin care se desemnează în mod generic reprezentanţa, sucursala sau filiala constituită de o societate comercială pe teritoriul unei alte ţări decât cea care a dat naţionalitatea acelei societăţi.

Scanned with OKEN Scanner

AGIO, termen utilizat deopotrivă la operaţiunile de bursă ca şi la acelea de *switch*, exprimând în primul caz beneficiul ce revine posesorului unui titlu de credit când cursul pieţei depăşeşte valoarea nominală a titlului său, iar în cel de-al doilea caz (când operaţiunea de *switch* este iniţiată de o firmă din ţara debitoare, în contul de cliring), diferenţa încasată în plus, calculată în procente, în raport cu valuta convertibilă plătită. Obţinerea de **a.**, prin efectul operaţiunilor de bursă presupune, ca prin ipoteză, cursul pieţei să depăşească valoarea nominală a titlului de credit în cauză, spre a se realiza astfel o diferenţă în plus pe care să o încaseze posesorul titlului. În cadrul operaţiunii de *switch*, pentru obţinerea unui **a.** este necesar ca operaţiunea respectivă să fie iniţiată de o firmă din ţara debitoare în contul de cliring: firma respectivă va cumpăra, de pe terţe pieţe, mărfuri pe valută convertibilă şi le va vinde în ţara creditoare, în scopul lichidării pe această cale a soldului debitor; iniţierea unei asemenea operaţiuni presupune, prin ipoteză, ca preţul în valută convertibilă să fie inferior celui în valută de cliring, spre a se putea obţine o diferenţă în plus calculată în procente în raport cu valuta convertibilă plătită de care să beneficieze firma respectivă.

AJUSTARE FISCALĂ LA FRONTIERĂ, expresie prin care se desemnează regimul fiscal îndeplinind rolul de barieră netarifară în armonie cu care produsele exportate sunt scutite de impozitele indirecte, iar produsele importate sunt impozitate la fel ca şi cele indigene. Caracterul de barieră netarifară al **a.f. f.** se concretizează în discriminările privind mărfurile importate ce rezultă din evaluarea diferenţiată a bazei de impunere, din structura impunerii, ca şi din ordinea de percepere a taxelor. Consecinţa aplicării **a.f. f.** este limitarea indirectă a importurilor prin mecanismul preţurilor: pentru produsele indigene baza de impunere o formează preţurile cu ridicata, iar la produsele importate baza de impunere este preţul CIF care se majorează cu taxa vamală, precum şi cu alte taxe percepute la import. **A.f. f.** se poate realiza printr-o varietate de taxe (pe valoarea adăugată, în cascadă, de acciză, portuare, sanitare, consulare, statistice etc).

À LA BAISSE, denumire dată operaţiunii speculative la termen

prin care operatorul vinde marfa apreciind că preţul acesteia va scădea până la scadenţa livrării. În cazul în care aprecierea sa este corectă, la data livrării el va putea cumpăra marfă de acelaşi gen la un preţ mai mic înregistrând astfel un câştig. V. şi **bursă.**

À LA HAUSSE, denumire dată operaţiunii speculative la termen prin care operatorul cumpără marfa la o anumită dată, urmând ca livrarea şi plata să se facă la o dată ulterioară, estimând că se va produce o creştere a preţului în intervalul de timp cuprins între momentul încheierii contractului şi acela al executării lui. Dacă estimarea sa se verifică în realitate, operatorul va revinde marfa la momentul livrării obţinând preţul zilei (care este mai mare decât cel pe care l-a plătit el iniţial) şi va înregistra astfel un câştig. V. şi **bursă.**

ALLEGARE, operaţiune constând în transferarea (descărcarea) parţială sau completă a încărcăturii (caricul) unei nave maritime pe nave de tonaj mai mic în vederea micşorării pescajului acesteia cu scopul dezeşuării ei sau pentru a se crea posibilitatea trecerii sale peste o barieră, ori, în fine, atunci când pescajul ei sau alte motive nu permit preluarea încărcăturii respective pe danele portului, pentru efectuarea preluării caricului la locul unde acea navă a fost ancorată. În funcţie de stipulaţiile contractului de navlosire (Ch./P sau conosament) armatorul sau navlositorul vor suporta, după caz, cheltuielile de **a.** Obligaţia de a suporta aceste cheltuieli este prezumată în sarcina navlositorului atunci când el acceptă clauza „încărcare/descărcare permanent în stare de plutire". De aceea este necesar ca în Ch./P sau conosament să se introducă clauza *„free of loading/discharging always afloat"* — liber de cheltuielile de alimentare/mahonare.

ALLONGE, termen prin care, în limbajul juridic francez, se desemnează adaosul la titlul cambial, adaos ce semnifică o prelungire a spaţiului grafic al acelui titlu. Girul în alb redus la minimum poate cuprinde numai semnătura girantului, dar această semnătură trebuie să figureze pe spatele cambiei sau pe **a.** (adică pe adaos).

À L'USINE formulă prin care, în cadrul regulilor *Incoterms,* se desemnează vânzarea ce comportă cele mai puţine obligaţii pentru

Scanned with OKEN Scanner

vânzător, acesta fiind îndatorat numai să ţină marfa la dispoziţia cumpărătorului la uzină, precum şi de a suporta cheltuielile aferente operaţiilor de verificare a ei sub aspect calitativ şi cantitativ, eventual şi cheltuielile de ambalare. Celelalte obligaţii revin cumpărătorului, în sarcina căruia cad şi riscurile din momentul în care marfa i-a fost pusă la dispoziţie, individualizată, chiar dacă ea se află la uzină în momentul realizării riscului. O asemenea vânzare se utilizează mai ales atunci când condiţiile pieţei îi permit furnizorului (vânzătorului) să-şi impună condiţiile clienţilor lui *(seller's market)*. Sin. *à la mine, ex magasin, en magasin, ex works, ex factory, ex plantation, ex workhouse.*

AMARARE, denumire generică dată operaţiei de fixare a mărfurilor stivuite în magaziile navei sau pe puntea ei în scopul de a se evita pierderea stabilităţii acestora, precum şi avarierea lor, ori producerea altor accidente datorită tangajului şi ruliului. La executarea acestei operaţiuni sunt folosite: parâme, cabluri, lanţuri şi alte materiale specifice. Efectuarea a. constituie o îndatorire contractuală a armatorului, iar realizarea ei este obligatorie. Responsabilitatea pentru pagubele ocazionate de o a. necorespunzătoare revine însă navlositorului atunci când încărcarea navei este făcută de acesta sau de prepuşii lui. Ţinând seama de faptul că stivuirea mărfii şi a. ei privesc atât siguranţa navei în timpul navigaţiei, cât şi securitatea echipajului, operaţiunile menţionate sunt supuse supravegherii şi controlului comandantului navei care poate da îndrumări şi dispoziţii cu caracter obligatoriu în ce priveşte executarea lor.

AMERICAN ARBITRATION ASSOCIATION (Asociaţia Americană de Arbitraj), instituţie arbitrală din S.U.A., creată în anul 1926, având rolul de a organiza tribunale arbitrale şi de a oferi liste de arbitri ce cuprind personalităţi atât dintre cetăţenii americani cât şi dintre rezidenţii străini. Are sediul la New York, dar arbitrajele se efectuează în cele mai diferite oraşe ale Federaţiei americane. Din iniţiativa **A.A.A.** au fost constituite şi alte centre de arbitraj, dintre care cel mai important este Inter American Commercial Arbitration (I.A.C.A.), având menirea să soluţioneze litigiile comerciale dintre rezidenţii mai multor state americane. Părţile determină locul

Scanned with OKEN Scanner

arbitrajului şi legea aplicabilă litigiului dat. Dacă părţile nu au convenit altfel, numirea arbitrilor se face după cum urmează: lor li se trimite câte o listă de arbitraj, dintre arbitrii aflaţi în listele generale; fiecare parte şterge de pe liste numele arbitrilor pe care nu-i agreează şi numerotează, în ordinea preferinţei, pe cei rămaşi. Apoi instituţia arbitrală desemnează arbitrii dintre cei menţionaţi pe listă, respectând ordinea de preferinţă stabilită de către părţi. Partea care nu trimite lista, într-un anumit termen, este prezumată ca fiind de acord cu numirea ca arbitru a oricăruia dintre cei înscrişi pe listă. Prerogativa de a alege pe arbitrul preşedinte revine instituţiei arbitrale.

AMIABLE COMPOSITEUR, expresie prin care se desemnează calitatea arbitrilor de mediatori ai unei împăcări a părţilor litigante, pe care ei o pot dobândi prin efectul însărcinării primite de la acestea într-un atare scop. Acţionând ca **a.c.**, arbitrii au prerogativa de a nu aplica normele de drept strict, ci ei statuează conform aprecierii lor, fără a fi ţinuţi să respecte un anumit ritual.

AMORTIZARE A ÎMPRUMUTURILOR, sintagmă ce desemnează stingerea treptată a împrumuturilor prin rambursarea sumelor împrumutate făcută prin plăţi periodice la intervale de timp convenite de părţi. Periodicitatea plăţilor poate fi lunară, trimestrială, semestrială, anuală etc., fiecare plată reprezentând o cotă prestabilită din valoarea împrumutului. **A.** se poate înfăţişa în diverse variante precum: **a.** constantă şi **a.** variabilă, aceasta din urmă putând fi progresivă sau regresivă.

AMORTIZAREA TITLULUI DE CREDIT, mijloc juridic prin care se lipseşte de eficienţă un titlu de credit. Astfel, în caz de pierdere, distrugere ori sustragere a cambiei, titlul respectiv poate fi anulat (amortizat) prin justiţie, pentru a se da, în felul acesta, posesorului legitim posibilitatea de a-şi exercita drepturile cambiale. Procedura de amortizare este reglementată de lege în detaliu; actul final al acestei proceduri este pronunţarea ordonanţei de amortizare, care se publică şi totodată se notifică trasului, cu scopul de a-l înştiinţa pe acesta să nu plătească altuia decât posesorului legitim, adică nu

Scanned with OKEN Scanner

unui terţ care ar prezenta titlul de plată. Cu acelaşi scop, ordonanţa respectivă se notifică şi tuturor debitorilor de regres. După aceeaşi procedură se face şi amortizarea cecurilor pierdute sau furate; în acest caz însă, cel care îşi stabileşte calitatea de posesor legitim al titlului nu este îndreptăţit să pretindă un duplicat (îndreptăţire ce este recunoscută posesorului legitim al cambiei pierdută sau furată), el putând cere doar plata sumei indicate de titlu. Obligaţiile emise de societatea anonimă se sting prin amortizare, care operează ca efect al tragerii acestora la sorţi. O asemenea societate este obligată să publice, împreună cu prospectul de emisiune, planul de amortizare a obligaţiilor; acest plan trebuie să cuprindă indicaţii referitoare la sumele fixe alocate anual de societate pentru amortizarea obligaţiilor prin tragere la sorţi. De regulă, societatea rambursează valoarea nominală a obligaţiilor ieşite la tragere, dar ea poate să-şi asume îndatorirea de a plăti o sumă mai mare decât această valoare, plata respectivă făcându-se cu titlu de premiu; obligaţiile astfel achitate se numesc *obligaţii cu primă*. De asemenea, pentru anumite categorii de obligaţii, o dată cu rambursarea valorii nominale societatea poate crea în favoarea titlurilor lor unele avantaje deosebite, numite *loturi;* sunt aşa numitele *obligaţii cu loturi.*

A.M.U., unitate de cont în care se ţin conturile Uniunii de cliring asiatice şi care este egală cu o unitate D.S.T. (engl. *Asian Monetary Unit*).

ANATOCISM, capitalizarea periodică (de regulă la sfârşitul fiecărui an, uneori chiar la intervale de timp mai mici, de exemplu la contractul de cont curent la fiecare trei luni) a dobânzilor corespunzătoare unei sume de bani împrumutate, presupunând adăugarea dobânzilor scadente şi neachitate la suma datorată şi calcularea, în continuare, a dobânzii la întreaga sumă astfel rezultată. În dreptul civil actual, a. este expres interzis prin lege, cu unele excepţii (spre exemplu, dobânzile de C.E.C. cuvenite depunătorilor pentru anul precedent se înscriu, la începutul fiecărui an, în libretele de economii, acordându-se în continuare deponentului dobânzi calculate la soldul total înscris). În comerţul internaţional, dobânda compusă fundată pe a. se practică fie direct (prin înscrierea ei în con-

tract), fie indirect (prin luarea acesteia în considerare la calculul preţului de vânzare). Sin. *dobândă la dobândă.*

ANDOSAMENT, menţiune scrisă pe verso unui titlu de credit (cambie, cec, bilet la ordin) în virtutea căreia acel titlu se transmite unui nou dobânditor (numit andosatar).

ANDOSANT, v. **andosator.**

ANDOSARE, denumire dată operaţiunii prin care se efectuează transmiterea titlurilor de credit (cambie, cec, bilet la ordin). Se realizează prin înscrierea pe verso titlului a uneia din formulele: „plătiţi lui...“ sau „plătiţi la ordinul lui...“ după care urmează indicarea numelui beneficiarului (numit andosatar) şi semnătura celui ce transmite titlul respectiv (numit andosator sau andosant). În acest caz a. este nominală, dar ea poate fi şi la purtător, ipoteză în care nu se înscrie pe titlu numele noului beneficiar (gir în alb). Andosatarul dobândeşte prin efectul a. toate drepturile ce decurg din titlu şi care până la efectuarea transmiterii titlului aparţineau andosatorului. Acesta din urmă este obligat faţă de andosatar să garanteze acceptarea şi plata titlului transmis la împlinirea scadenţei. Întotdeauna a. comportă predarea efectivă a titlului către andosatar. Transmiterea titlului prin a. de la un dobânditor la altul se poate realiza prin operaţiuni succesive ca un lanţ neîntrerupt până la data scadenţei când ultimul beneficiar (andosatar) va cere plata. Circulaţia titlurilor de credit prin a. face ca acestea să îndeplinească funcţia de mijloc de plată (engl. *endorsment; fr. endossement*). Sin. *gir.*

ANDOSATAR, persoană căreia i s-a transmis prin andosare un titlu de valoare, precum: cambie, cec, bilet la ordin etc.

ANDOSATOR, persoană care andosează un titlu de credit, ca de ex. o cambie, un cec, un bilet la ordin etc. transmiţându-l andosatarului.

ANGAJAMENTE DE CONFIDENŢIALITATE, denumire generică dată îndatoririlor asumate de părţi de a păstra discreţie cu privire la diferite aspecte implicate de desfăşurarea raportului juridic obligaţional stabilit între ele. Urmăresc ca finalitate protejarea anumitor informaţii transmise între părţi cu prilejul executării contractului de consulting-engineering,

Scanned with OKEN Scanner

precum şi a contractelor de vânzare-cumpărare internaţională, de asistenţă tehnică, de licenţă de brevete de invenţii etc. **A. c.** se pot referi numai la etapa negocierilor, la aceasta şi la executarea obligaţiei caracterizante pentru contractul convenit, precum şi la perioada postexecutorie pentru un anumit interval de timp. În principiu **a. c.** au caracter unilateral, fiind stipulate în favoarea părţii care a comunicat o ofertă, un document tehnic, un document financiar, o informaţie privind rezultatele unei cercetări ştiinţifice etc. Există însă cazuri când părţile sunt egal interesate în păstrarea secretului anumitor date. **A. c.** pot lua forma unor veritabile convenţii sau se pot concretiza în clauze contractuale specifice. Convenirea lor facilitează desfăşurarea negocierilor şi finalmente executarea contractului, demonstrând buna credinţă a partenerilor de afaceri. **A. c.** trebuie astfel formulat încât să cuprindă următoarele elemente: a) definirea informaţiilor confidenţiale. Nu au caracter confidenţial: informaţiile care aparţin domeniului public; informaţiile ce la momentul încheierii contractului erau deja în posesia debitorului obligaţiei de confidenţialitate; informaţiile provenite de la un terţ care nu acţionează în contul nici uneia dintre părţile contractante şi care nu a solicitat beneficiarului comunicării sale să păstreze secretul asupra datelor transmise; informaţiile obţinute de către debitorul obligaţiei de confidenţialitate prin investigaţii desfăşurate în mod independent în cadrul programelor sale de cercetare ştiinţifică; b) persoanele care au acces la informaţiile confidenţiale; c) măsurile de protecţie a informaţiilor confidenţiale; d) durata obligaţiei de confidenţialitate; e) sancţiunea nerespectării acestei obligaţii. Obligaţia de confidenţialitate este considerată implicită atunci când decurge din lege şi din natura contractului. Aşa este, de exemplu, obligaţia de confidenţialitate instituită de lege în sarcina comisionarului care tratează afacerile comerciale pe seama comitentului, dar în nume propriu, ca şi cum ar fi afacerile sale personale. Sin. *convenţii de discreţie; acorduri de confidenţialitate* (engl. *secrecy agreement* sau *black-box agreement*).

ANTI-DUMPING, v. **dumping.**

ANTITRUST, concept prin care se desemnează ansamblul de reglementări legale din diferite ţări ce interzic realizarea de înţelegeri

monopoliste între participanţii la comerţ de natură să determine limitarea sau chiar dispariţia liberei concurenţe. Încă în anul 1890 în S.U.A. s-a elaborat o lege **a.** (numită Sherman Act) sub presiunea proprietarilor de întreprinderi mici şi mijlocii şi a opiniei publice în general. Dar legislaţia **a.** este eludată frecvent de marile trusturi care prin practici ilicite continuă procesul de monopolizare atât pe plan naţional, cât şi pe plan internaţional.

ANTREPOZIT, denumire generică dată clădirilor din incinta porturilor sau din punctele cu trafic intens de transport care sunt special amenajate pentru depozitarea mărfurilor. **A.** poate fi: a) **a.** vamal; b) depozit general de mărfuri; c) depozit specializat pe mărfuri. Îndeplineşte un rol important în comerţul internaţional, facilitând expediţiile şi transporturile; totodată constituie şi un auxiliar important având o funcţie învecinată intermedierii, în activitatea de vânzare comercială internaţională.

ANTREPOZIT VAMAL, antrepozitul aflat sub controlul organelor vamale ale unui stat, destinat să servească la depozitarea mărfurilor ce urmează a fi vămuite şi care sunt eliberate numai după îndeplinirea formalităţilor aferente vămuirii şi efectuarea plăţii taxelor corespunzătoare.

ANTREPRIZĂ, v. **contract de antrepriză.**

ANUITATE. 1. Denumire dată sumei de bani plătită anual de către debitor cu titlu de rate scadente din împrumutul contractat, precum şi cu titlu de dobândă aferentă acelui împrumut. În funcţie de mărimea sumei de plată se disting **a.** constantă şi **a.** variabilă. În raport cu perioada de rambursare se deosebesc: **a.** de amortizare care se plăteşte la finele anului calendaristic şi **a.** de depunere sau de plasament, care se plăteşte la începutul anului calendaristic. **2.** Rentă fixă anuală care se plăteşte necondiţionat sau în funcţie de producerea unor evenimente. În funcţie de durata pentru care trebuie plătită, **a.** poate fi: temporară, dacă plata este stabilită pentru un număr determinat de ani, şi viageră, când plata urmează a fi făcută pe întreaga durată a vieţii beneficiarului.

APELAŢIUNE DE ORIGINE, denumire geografică a unei ţări,

Scanned with OKEN Scanner

regiuni sau localităţi, care serveşte să desemneze un produs provenind din acel loc şi a cărui calitate sau ale cărui caractere se datoresc exclusiv sau esenţialmente mediului geografic, care cuprinde factorii naturali şi factorii umani (spre ex., apă minerală Borsec, apă minerală de Vichy, vin Murfatlar, vin de Malaga, dantelă de Bruges, cristal de Boemia etc.). **A. o.** constituie un drept de proprietate industrială care se distinge prin două trăsături specifice şi anume: a) caracterul teritorial: **a. o.** se referă la un teritoriu determinat de care este legată; în privinţa produselor agricole este decisiv locul recoltei, iar pentru cele fabricate este hotărâtor locul de fabricare; b) caracterul colectiv: dreptul la **a. o.** este un drept colectiv, deoarece aparţine unei colectivităţi nedeterminate de persoane, unei comunităţi teritoriale. În ţările în care a fost reglementată protecţia **a. o.** se disting, în raport cu regimul juridic aplicabil, două clase de **a. o.**: simple şi controlate (în acest din urmă caz, dreptul de a folosi apelaţiunea este legat de un control administrativ de calitate). În sistemul nostru de drept nu există încă o reglementare de principiu a **a. o.**; legea penală pedepseşte însă fabricarea ori punerea în circulaţie de produse care poartă **a. o.** sau indicaţii de proveniență false menite să-i inducă în eroare pe beneficiari; totodată este deschisă calea acţiunii în responsabilitate civilă ori de câte ori sunt întrunite condiţiile cerute de lege pentru promovarea acestei acţiuni. Sin. *denumire de origine.*

APORT SOCIAL, denumire generică dată obligaţiei pe care şi-o asumă orice asociat la intrarea într-o societate comercială, în sensul de a aduce o contribuţie (constând în mijloace materiale, mijloace de plată etc.) la formarea capitalului social. Pot fi aduse ca **a.s.** orice bunuri care sub aspect economic au valoare, de exemplu un fond de comerţ, o marcă de fabrică, un drept de concesiune (când acesta nu are caracter strict personal), acţiuni, procedee de fabricaţie etc. În alte societăţi comerciale decât cele pe acţiuni, **a.s.** poate consta şi din prestaţii în muncă. **A.s.** nu implică în mod necesar aducerea imediată a bunului sau prestarea de îndată a serviciului la momentului încheierii contractului; el comportă doar naşterea unei asemenea obligaţii, la acel moment, în sarcina asociatului, urmând ca ea să fie executată ulterior de către debitor. Nu pot constitui aporturi bunurile având numai o valoare simbo-

lică în raport cu obiectul societăţii şi nici acelea care, datorită valorii lor mai puţin importante, sunt susceptibile să fie absorbite în cheltuielile de constituire ale societăţii. **A.s.** nu poate consta nici în asumarea obligaţiei de către asociat de a răspunde el însuşi pentru toate sau pentru o parte din datoriile societăţii, căci terţii trebuie să conteze în primul rând pe patrimoniul acesteia. **A.s.** poate consta din transmiterea dreptului de proprietate asupra unor bunuri sau din constituirea pe seama societăţii a unui drept de uzufruct sau a unui drept de uz asupra anumitor bunuri, precum şi din cedarea către societate a unor drepturi de creanţă. Aporturile aduse de asociaţi sunt supuse evaluării; evaluarea lor este necesară deoarece întinderea dreptului fiecărui asociat la beneficii se stabileşte în funcţie de valoarea **a.s.** adus de el, iar în caz de lichidare a societăţii, patrimoniul acesteia rămas după plata datoriilor sociale se împarte între asociaţi proporţional cu valoarea aporturilor lor. Asociatul care întârzie să predea aportul subscris este ţinut să plătească societăţii daune-interese; obligaţia sa de dezdăunare se analizează diferit, în funcţie de natura bunurilor predate cu întârziere. Astfel, când **a.s.** constă din numerar, debitorul datorează societăţii nu numai dobânda legală pentru sumele transferate cu întârziere, ci şi daune-interese, în măsura în care aceasta probează existenţa lor; societatea poate pretinde daune începând cu ziua în care trebuia să se facă vărsământul. Ori de câte ori aportul constă în bunuri corporale (aşa- numitele bunuri în natură), primesc aplicare, prin analogie, în raporturile dintre asociat şi societate, regulile dreptului comun din materia vânzării. Atunci când **a.s.** constă din bunuri incorporale (bunăoară din creanţe), asociatul răspunde atât pentru existenţa creanţelor respective la data cesiunii lor în favoarea societăţii, cât şi pentru solvabilitatea debitorilor cedaţi; el este liberat de obligaţia de aport doar după ce societatea a obţinut plata integrală a sumelor respective; iar dacă plata nu s-a obţinut prin urmărirea debitorilor cedaţi va rămâne obligat nu numai pentru sumele echivalente valorii acelor creanţe, ci şi la plata dobânzilor legale aferente acelor sume, de la data scadenţei fiecărei creanţe, precum şi la plata de daune-interese.

À QUAI, condiţie de livrare *Incoterms* desemnând o vânzare *la destinaţie* sau *la sosire* prin

Scanned with OKEN Scanner

efectul căreia toate cheltuielile şi toate riscurile cad în sarcina vânzătorului până în momentul când marfa individualizată este pusă la dispoziţia cumpărătorului la chei sau într-un antrepozit în portul convenit. O asemenea vânzare se poate înfăţişa în două variante: a) *à quai douané* sau *ex quay duty paid* (franco pe chei vămuit), în cadrul căreia vânzătorul suportă şi taxele vamale şi de import etc.; b) *á quai non douané*, care comportă pentru cumpărător obligaţia de a suporta asemenea taxe. Sin. *ex quay*.

ARANJAMENT COMERCIAL, înţelegere convenită în scris între parteneri de afaceri din ţări diferite prin care se dau rezolvări problemelor generate de raporturile comerciale stabilite între aceştia. Sunt probleme similare cu cele reglementate prin acordurile comerciale. **A.c.** nu trebuie supus ratificării şi nici nu necesită aprobare din partea organelor supreme de stat.

ARBITRAJ AD-HOC (sau ocazional), formă de jurisdicţie nestatală, cu caracter particular, susceptibilă de utilizare în raporturile de comerţ internaţional, constituită prin voinţa părţilor litigante în vederea soluţionării litigiului ivit între ele. Constituie dreptul comun în materie de arbitraj comercial internaţional. El prezintă următoarele trăsături distinctive: a) funcţionează numai în vederea soluţionării unui litigiu determinat; odată cu pronunţarea sentinţei, existenţa acestei instanţe de arbitraj încetează; b) atât structura sa cât şi regulile de procedură pe care este chemat să le respecte se stabilesc de către împricinaţi în fiecare caz în parte; c) fiind dependente de voinţa părţilor, structura sa şi procedura pe care trebuie să o urmeze sunt variabile, deosebindu-se în principiu de la un litigiu la altul (spre exemplu: într-un caz dat părţile convin ca litigiul lor să fie soluţionat de un singur arbitru, iar în alt caz ele optează pentru un complet format din doi arbitri şi un supraarbitru; la fel, ele pot decide ca sentinţa arbitrală pronunţată să fie definitivă sau să fie supusă unor căi de atac etc.); d) în cazul în care a.a. localizat în ţara noastră este guvernat de prevederile unei convenţii internaţionale (cum este cea de la Geneva din 1961) este posibilă participarea în calitate de arbitru şi a unei persoane având cetăţenia străină; e) un a.a. localizat în România poate fi supus, în temeiul voinţei părţilor, unei legi stră-

Scanned with OKEN Scanner

ine, atunci când o convenţie internaţională le autorizează să exercite o atare opţiune; este necesar să fie însă îndeplinită condiţia ca legea străină preferată de părţi să nu contrazică norme imperative din dreptul nostru; f) are caracter facultativ, esenţialmente voluntar. Dispoziţiile de drept procesual român (în măsura în care le revine calitatea de *lex causae*) caracterizează **a.a.** ca o instituţie facultativă, supusă totodată unei dependenţe accentuate faţă de instanţele judecătoreşti. Astfel, acestor instanţe le revine rolul de autoritate competentă să desemneze pe supraarbitru când se ivesc neînţelegeri între arbitri cu privire la desemnarea acestuia, sau atunci când arbitrii desemnaţi nu sunt împuterniciţi prin compromis sau prin clauza compromisorie să-l aleagă; pe de altă parte, legea dă în competenţa instanţelor judecătoreşti soluţionarea oricăror cereri de recuzare privitoare la vreun arbitru; controlul legalităţii şi temeiniciei sentinţei arbitrale se exercită de asemenea de către instanţele judecătoreşti, pe calea acţiunii în anulare; în fine numai instanţele judecătoreşti sunt competente să investească cu formulă executorie sentinţele arbitrale, în cazul în care se constată că aceste sentinţe nu pot fi aduse la îndeplinire de bună voie.

ARBITRAJ INSTITUŢIONAL, formă a arbitrajului de comerţ exterior a cărei existenţă nu depinde de durata unui anumit litigiu şi care presupune exercitarea atribuţiilor jurisdicţionale în mod neîntrerupt, fiind organizat într-un cadru instituţionalizat prin lege şi având caracter de permanenţă şi continuitate. Instituţiile permanente de arbitraj sunt susceptibile de clasificări după criterii diferite: 1) în virtutea criteriului competenţei materiale se disting: a) instituţii permanente de arbitraj având competenţă materială generală cu privire la litigiile cu caracter intern, cât şi cu privire la cele din domeniul dreptului comercial internaţional; ele funcţionează fie pe lângă camerele de comerţ sau bursele de comerţ, fie independent de acestea; b) instituţii specializate pentru comerţul cu anumite produse, cu vocaţie internaţională (din categoria cărora fac parte, de exemplu: Camera arbitrală a bumbacului din Le Hâvre, Asociaţia distribuitorilor de produse alimentare din New York etc., constituite graţie poziţiei economice dominante a asociaţiilor profesionale în materia respectivă, care au reuşit să impună anumite uzanţe

Scanned with OKEN Scanner

într-un domeniu sau altul). 2) pe baza criteriului competenţei teritoriale se disting: a) instituţii de arbitraj de tip bilateral având sediul în ambele ţări semnatare ale convenţiei de constituire şi fiind competente să soluţioneze litigiile ivite între firmele din ţările respective; b) instituţii de arbitraj de tip regional, din categoria cărora fac parte, spre exemplu: Secţia Internaţională a Rinului pentru Navigaţie (care este competentă să arbitreze litigiile ivite în legătură cu transportul pe Rin); Uniunea Europeană a Comerţului European *en Gros* de Cartofi, cu sediul la Paris; Curtea de Justiţie a Comunităţilor Europene etc.; c) instituţii de arbitraj cu vocaţie universală, dintre care unele au activitatea limitată la specialitatea mărfii respective (cum sunt bunăoară cele în materie de transporturi), iar altele au o competenţă materială generală (de ex. Camera de Comerţ Internaţional de la Paris, în care sunt reprezentate toate ramurile activităţii economice şi la serviciile căreia apelează firme din toate continentele).

ARBITRAJ CU COMPETENŢĂ GENERALĂ, arbitraj cu sferă generală de activitate jurisdicţională în ce priveşte litigiile izvorâte din raporturile de comerţ internaţional şi cooperare economică internaţională. Au acest caracter: Curtea de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerţ Internaţional de la Paris, Curtea de Arbitraj de la Londra, Institutul Olandez de Arbitraj, Asociaţia Americană de Arbitraj (A.A.A.), Curtea permanentă de Arbitraj de pe lângă Comisia Germană pentru probleme de arbitraj etc.

ARBITRAJ CU COMPETENŢĂ SPECIALĂ, arbitraj specializat pe soluţionarea anumitor litigii, de regulă cele izvorâte din comerţul cu anumite mărfuri (sau produse). Au acest caracter: Camera arbitrală a bumbacului din Le Hâvre sau Tribunalul de arbitraj al bursei de bumbac din Bremen (care sunt profilate pe soluţionarea litigiilor din domeniul comerţului internaţional cu textile); London Corn Trade Association (specializată pe litigii de comerţ internaţional cu produse alimentare) etc.

ARBITRAJ CU VOCAŢIE UNIVERSALĂ, arbitraj a cărui competenţă teritorială se extinde la scară planetară, fiind abilitat să soluţioneze litigii dintre participanţii la raporturile de comerţ internaţional din toate ţările lumii, indiferent de zona geografică în care acestea sunt situate.

Scanned with OKEN Scanner

Are acest caracter Curtea de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerţ Internaţional de la Paris.

ARBITRAJ DE COMERŢ INTERNAŢIONAL, 1. Mijloc corespunzător de a reglementa rapid şi echitabil litigiile internaţionale care pot să rezulte din tranzacţiile comerciale în domeniul schimburilor de bunuri şi de servicii şi din contractele de cooperare industrială. **2.** Metode de soluţionare a litigiilor născute din relaţiile comerciale internaţionale. **3.** Jurisdicţie specială şi derogatorie de la dreptul comun procesual, menită să asigure rezolvarea litigiilor izvorâte din raporturile comerciale internaţionale şi totodată să faciliteze participarea cât mai intensă a statului la diviziunea mondială a muncii. **A. c.i.** cunoaşte forme variate: a) Tradiţional el se prezintă sub forma instanţelor cu caracter ocazional (arbitraj *ad hoc*) având o durată efemeră, care sunt organizate în conformitate cu iniţiativa părţilor şi funcţionează numai în vederea soluţionării unui litigiu bine determinat. Existenţa juridică a unor asemenea instanţe încetează o dată cu pronunţarea hotărârii sau cu expirarea termenului în care trebuiau să decidă. b) **A. c.i.** se poate prezenta şi sub forma arbitrajului cu caracter permanent, a cărui existenţă nu este dependentă de durata unui anumit litigiu; el îşi exercită atribuţiile jurisdicţionale neîntrerupt şi cu caracter de continuitate, ori de câte ori este sesizat. Centrele permanente de arbitraj sunt diferite ca structură. În general ele funcţionează în cadrul unor asociaţii profesionale, desfăşurându-şi activitatea în ramura respectivă de producţie sau pe lângă o cameră de comerţ naţională ori internaţională, profilul competenţei lui materiale lărgindu-se în mod corespunzător. Corespunzător celor două forme distincte sub care se poate prezenta, **a. c.i.** are un fundament juridic diferit: în cazul arbitrajului *ad hoc*, acest fundament rezidă exclusiv în convenţia părţilor interesate, concretizată într-un compromis sau într-o clauză compromisorie; temeiul juridic al arbitrajului permanent (instituţional) se găseşte însă în consensul statelor, exprimat prin dispoziţii imperative cuprinse în convenţii internaţionale (spre exemplu, acordurile internaţionale încheiate de România cu privire la promovarea şi garantarea reciprocă a investiţiilor de capital impun, aproape fără excepţie, folosirea arbitrajului organizat prin Convenţia de la Washington din 1965). Fie *ad hoc*, fie instituţional, **a. c. i.**, cel puţin în ţările Europei con-

Scanned with OKEN Scanner

tinentale, manifestă o tendinţă evidentă şi constantă de autonomizare faţă de instanţele judecătoreşti; disjungerea are drept scop asigurarea unor condiţii corespunzătoare, de natură să permită arbitrajului să soluţioneze, fără ingerinţa jurisdicţiei statale, litigiile care-i sunt date spre rezolvare; principiul care funcţionează în acest domeniu este acela că existenţa unei convenţii arbitrale exclude *eo ipso* competenţa organelor judecătoreşti şi că, în general, organul arbitral are calitatea de a decide asupra propriei sale competenţe. **A. c. i.** prezintă totuşi, sub multiple aspecte, conexiuni cu o anumită ordine juridică: astfel, i se aplică o lege determinată, în baza căreia i se verifică validitatea şi care poate suplini deficienţele de reglementare ale compromisului sau clauzei compromisorii. Conexiunea cu un anumit sistem naţional atribuie arbitrajului, ca şi hotărârii arbitrale, caracter naţional sau străin; naţionalitatea primeşte aici o accepţiune care nu implică atribute sociopolitice, care sunt incompatibile cu **a. c. i.** Sub aspectul conţinutului, conceptul de arbitraj înglobează în primul rând organul de jurisdicţie care soluţionează un anumit litigiu, organ considerat atât din punctul de vedere al structurii sale, cât şi al modului de funcţionare; totodată acest concept se referă la situaţia litigioasă, adică la pretenţiile reciproce ale părţilor, sens în care ele desemnează obiectul activităţii jurisdicţionale într-un anumit caz concret. Ambele componente ale conţinutului noţiunii de arbitraj se regăsesc atât la arbitrajul *ad hoc* cât şi la arbitrajul instituţional. Organul arbitral are caracter naţional sau străin: elementul hotărâtor pentru individualizarea caracterului naţional sau străin al unui astfel de organ este legea care guvernează arbitrajul respectiv: în consecinţă, este română instanţa arbitrală supusă sistemului de drept român, iar prin raportarea la legea română are caracter străin arbitrajul guvernat de o altă lege naţională (spre exemplu, de legea franceză, italiană, germană etc.); convenţiile internaţionale privitoare la arbitraj deosebesc o sentinţă arbitrală dacă este naţională sau străină folosind, în general, drept criteriu în acest scop locul unde a fost pronunţată (spre exemplu, Convenţia de la New York din anul 1958 defineşte ca străină sentinţa arbitrală dată pe teritoriul unui alt stat decât acela unde se cere recunoaşterea şi executarea ei). La rândul său, situaţia litigioasă poate avea şi ea caracter naţio-

Scanned with OKEN Scanner

nal sau străin, în funcţie de criterii specifice de sine stătătoare; între acestea, elementele intrinseci ale operaţiunii comerciale, în principal de natură economică, sunt preponderente (în acest sens se vorbeşte de „afacere franceză", „afacere americană" etc.); acel *negotium* (lat.) care prezintă aderenţe, prin componentele sale, numai cu ordinea juridică română, constituie un diferend cu caracter pur intern (deci naţional), iar caracter străin va avea o *res litigiosa* (lat.) franceză, spaniolă, etc. (sunt raporturi juridice contencioase care includ în substanţa lor numai elemente constitutive legate de ordinea juridică spaniolă sau respectiv franceză, deci ale unui sistem de drept naţional). Prin antiteză cu caracterul naţional al arbitrajului se relevă şi caracterul lui internaţional. Sub acest aspect se disting organe de arbitraj internaţional care funcţionează pe trei planuri diferite, şi anume: raporturile interstatale; în acest domeniu, organele de jurisdicţie, de exemplu Curtea Permanentă de Arbitraj de la Haga, sunt reglementate prin normele dreptului internaţional public; raporturile stabilite între persoane fizice sau juridice — de obicei din state diferite — în cadrul diviziunii mondiale a muncii, care în faza litigioasă sunt supuse spre rezolvare arbitrajului comercial internaţional; raporturile economice dintre un stat şi persoane fizice sau juridice având o altă naţionalitate, în cadrul cărora ponderea principală o deţin elementele de comerţ exterior, intră sub incidenţa **a. c. i.** Criteriile uzuale care definesc natura internaţională a arbitrajului sunt următoarele: caracterul străin al organului arbitral; autonomia organului arbitral faţă de structurile naţionale; caracterul internaţional al situaţiei litigioase. În România sunt reglementate prin Codul de procedură civilă (cartea a IV-a) două forme de arbitraj privat: arbitrajul ocazional sau ad hoc, adică arbitrajul organizat de părţi de la caz la caz şi arbitrajul instituţional, adică arbitrajul organizat de o instituţie permanentă de arbitraj cum sunt: arbitrajele camerelor de comerţ şi industrie, prevăzute de D. L. nr.139/1990, şi arbitrajul Camerei arbitrale a Bursei de Valori prevăzut de Legea nr. 52/1994. Aceeaşi carte a IV-a a C. proc. civ. prevede şi atribuţiile instanţelor judecătoreşti în legătură cu arbitrajul.

ARBITRAJ DE CREDIT (DE DOBÂNDĂ), v. **arbitraj valutar.**

ARBITRAJ DE DREPT STRICT, varietate a arbitrajului de co-

Scanned with OKEN Scanner

merţ internaţional care se distinge prin aceea că arbitrii statuează potrivit normelor de drept incidente în cazul dat pe care ei sunt obligaţi să le respecte. **A. d.s.** constituie regula, fiind arbitrajul de drept comun în materia raporturilor de comerţ internaţional; ori de câte ori părţile nu fac nici o menţiune specială privind arbitrajul, acesta va fi un arbitraj *ad hoc* iar puterile acordate arbitrilor sunt acelea ale unui **a. d.s.**; într-o asemenea situaţie, arbitrajul *ad hoc* — care, prin specificul său, este susceptibil să fie şi un arbitraj de echitate — îmbracă forma unui **a. d.s.**

ARBITRAJ DE ECHITATE, acea formă a arbitrajului comercial internaţional care se realizează după principiile de echitate şi nu potrivit normelor de drept. **A. e.** este *de facto* şi se caracterizează prin următoarele particularităţi: a) arbitrul nu are obligaţia să aplice normele legale de drept material şi nici pe acelea de procedură; b) soluţia dată are caracter definitiv, fiind inatacabilă la o altă instanţă de arbitraj. Cu toate acestea, **a. e.** rămâne în perimetrul dreptului comercial internaţional; în caz contrar, el nu ar putea da satisfacţie exigenţelor fundamentale ale comerţului internaţional: securitate, certitudine şi stabilitate. Facultatea arbitrilor de a judeca potrivit conştiinţei lor este reglementată prin diferite dispoziţii normative, fie cu caracter naţional (cum este cazul sistemelor de drept din Franţa, Elveţia, Portugalia, Grecia etc.), fie cuprinse în regulamentele unor instituţii de arbitraj comercial internaţional (de exemplu cel al Curţii de Arbitraj de pe lângă Camera de Comerţ Internaţional din Paris), fie consacrate prin convenţii internaţionale (de pildă Convenţia europeană cu privire la arbitrajul comercial internaţional semnată la 21 aprilie 1961 la Geneva). Integrarea **a. e.** în aria de incidenţă a dreptului rezultă şi din următoarele elemente de specificitate ale acestuia: facultatea părţilor de a-şi alege arbitrul *(amiable compositeur)* este recunoscută prin lege; ideea de echitate este inseparabil legată de aceea de justiţie, de drept, ceea ce face ca arbitrul, soluţionând un litigiu, să nu se poată limita riguros la simple tranzacţii pe care părţile îşi întemeiază pretenţiile; **a. e.** urmăreşte ca scop principal nu plasarea judecăţii litigiului în afara spaţiului de incidenţă al dreptului, ci asigurarea unei proceduri mai simple şi mai uşoare în rezolvarea acestuia; arbitrii se pot pronunţa numai în limitele învestiturii lor; independenţa procedurală este li-

mitată de principiile respectului drepturilor apărării (a cărui ignorare face ca sentința arbitrală să nu poată fi executată) și al respectului ordinii publice internaționale a statelor (principiu care constituie o îngrădire a libertății arbitrilor în echitate). Arbitrajul de echitate își găsește legitimitatea numai în măsura în care rezolvarea litigiului depinde în mod hotărâtor de aprecierile stării de fapt. Sin. arbitraj *ex aequo et bono*.

ARBITRAJ DE TIP BILATERAL, arbitraj creat printr-o convenție bilaterală și a cărui competență este limitată la soluționarea litigiilor izvorâte din raporturile de comerț internațional dintre subiecții de drept aparținând ordinii juridice naționale a statelor părți la acea convenție. Prezintă acest caracter, de pildă, Camera arbitrală franco-germană pentru produsele solului și Comisia americano-canadiană de arbitraj comercial etc.

ARBITRAJ DE TIP REGIONAL, arbitraj constituit printr-o convenție multilaterală perfectată între statele dintr-o anumită zonă geografică și care are competența să soluționeze litigii de comerț internațional ivite între subiecții de drept aparținând ordinii juridice naționale din statele semnatare ale acelei convenții. Fac parte din această categorie: Comisia scandinavă de arbitraj pentru piei, Comisia interamericană de arbitraj comercial (a cărei competență include partenerii comerciali din cadrul Organizației Statelor Americane — O.S.A.) etc.

ARBITRAJ FORȚAT, varietate de arbitraj neutilizat în comerțul internațional, care se distinge prin aceea că, în opoziție cu arbitrajul la care părțile recurg în temeiul autonomiei lor de voință, este întâlnit în situația în care pentru o anumită materie legea prevede că orice contencios va fi soluționat numai pe cale de arbitraj și numai după o anumită procedură.

ARBITRAJ NAȚIONAL, arbitrajul referitor la un contract lipsit de aderențe internaționale, întrucât toate elementele susceptibile de a-i conferi asemenea aderențe (precum: locul încheierii lui, cel al executării obligațiilor asumate de părți, domiciliul, reședința, cetățenia persoanei fizice ori sediul, naționalitatea persoanei juridice etc.) se află într-un singur stat, au legătură cu un singur stat. În cazul în care vreunul dintre elementele raportului juridic

Scanned with OKEN Scanner

are legătură cu o altă țară (cu sistemul de drept al unei alte țări), acel raport juridic încetează să aibă caracter intern (sau național), dobândind caracter internațional, și ca urmare un eventual litigiu între părți va primi și el caracter internațional. Sin. *arbitraj intern.*

ARBITRAJ STRĂIN, concept prin care (uneori) în doctrina juridică și practica de comerț internațional se desemnează arbitrajul referitor la un contract cu aderențe internaționale (adică având legătură cu cel puțin două state diferite, cu cel puțin două sisteme naționale de drept). Ant. *arbitraj intern; arbitraj național.*

ARBITRAJ VALUTAR, operațiune bancară de punere în mișcare a unor fonduri în valută urmărind obținerea de câștig din diferențele de curs ori de dobândă ale unei sau mai multor valute pe o piață sau pe mai multe piețe, simultan ori succesiv, după scurgerea unei anumite perioade de timp. **A.v.** poate fi de *curs* sau de *dobândă*. După modul de efectuare a operațiunii, **a.v.**: *direct* (dacă se efectuează pe o singură piață) și *combinat* (când operațiunea se efectuează pe două sau pe mai multe piețe). În toate cazurile înfăptuirea operațiunilor de **a.v.** se realizează prin mijloace de comunicație rapidă (telefon, telex, fax etc.), operatorii aflându-se într-o legătură permanentă cu corespondenții lor de pe alte piețe. V. și **arbitraj valutar de curs; arbitraj valutar de dobândă.**

ARBITRAJ VALUTAR DE CURS, varietate a arbitrajului valutar concretizată într-o operațiune bancară de vânzare-cumpărare de valute având ca finalitate obținerea unui câștig provenit din: diferența dintre cursurile acelorași valute înregistrate pe aceeași piață la date diferite; diferența aceleiași valute înregistrată în același timp pe piețe diferite; diferența între valute diferite pe piețe diferite în același timp sau la date diferite. V. și **arbitraj valutar.**

ARBITRAJ VALUTAR DE DOBÂNDĂ, varietate a arbitrajului valutar constând într-o operațiune bancară concretizată în efectuarea unui plasament de fonduri în valută pe termen scurt cu finalitatea obținerii unui câștig provenit din: diferența de dobândă existentă la un moment dat la aceeași valută pe aceeași piață între instrumente

Scanned with OKEN Scanner

diferite de plasare: diferenţa de dobândă existentă la un moment dat la aceeaşi valută pe pieţe diferite; diferenţa de dobândă la aceeaşi valută pe aceeaşi piaţă sau pe pieţe diferite prezumată a se realiza în timp; diferenţa de dobândă între valute diferite, luată în considerare împreună cu arbitrajul valutar de curs, pentru evitarea riscului valutar. V. şi **arbitraj valutar; arbitraj valutar de curs.**

ARBITER, (lat.) termen prin care în Codul lui Iustinian era desemnat arbitrul propriu-zis. Acesta acţiona în cadrul unei proceduri de arbitraj *stricto sensu.*

ARBITRATOR, (lat.) termen prin care în Codul lui Iustinian se desemna ceea ce în dreptul modern este numit expert. Acesta era un terţ care acţiona în cadrul unei proceduri de expertiză.

ARBITRI, (în litigiu de comerţ exterior), persoane cu înaltă calificare juridică şi cunoştinţe de specialitate în materie de comerţ exterior şi relaţii economice internaţionale (necesare soluţionării litigiilor din acest domeniu), desemnate şi înscrise, în această calitate, pe o listă de către organul competent, dintre care părţile litigante aleg pe componenţii instanţei arbitrale cu vocaţie de a soluţiona litigiul ivit între ele. În ţara noastră, lista de arbitri cuprinde 35–40 componenţi; ea se reînnoieşte la fiecare perioadă de trei ani. Propunerile privind înscrierea pe această listă sunt făcute de preşedintele Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional din Bucureşti (C.A.B.), iar numirea **a.** se face de către prezidiul Camerei de Comerţ şi Industrie Bucureşti (C.C.I.B.). Două sunt principiile care, strâns îmbinate, guvernează desemnarea arbitrilor: cel al selecţiei, ce intervine la alcătuirea listelor trienale în funcţie de criteriile calificării şi competenţei profesionale, al temeiniciei cunoştinţelor ce posedă în domeniul comerţului exterior şi al relaţiilor economice internaţionale; cel al electţiunii, concretizat în dreptul părţilor litigante de a alege de pe lista de **a.** arbitrul preferat de ele. **A.** trebuie să acţioneze imparţial, făcând abstracţie că desemnarea lor dă expresie voinţei uneia sau alteia dintre părţile litigante; în îndeplinirea atribuţiilor jurisdicţionale ce le revin ei se bucură de independenţă deplină. **A.** nu sunt mandatari ai părţilor; pentru activitatea pe care o depun ei primesc onorariul de la C.C.I.B. şi nu de la părţile împricinate (cum se în-

Scanned with OKEN Scanner

tâmplă în raporturile dintre mandant şi mandatarul remunerat). Persoanele înscrise pe lista de a. au cetăţenie română, împrejurare ce, alături de incidenţa exclusivă a legislaţiei române ca temei juridic de organizare şi funcţionare a C.A.B., conferă acestei instanţe naţionalitate română. Atribuţiile a. se disting după cum au ca obiect procedura propriu-zisă ori fondul pretenţiilor formulate de părţi; din prima categorie fac parte puterile lor de a dispune măsuri de conservare a bunurilor sau de a efectua nemijlocit anumite probe (de exemplu descinderea la faţa locului pentru a constata condiţiile de depozitare a unor mărfuri, participarea lor personală la unele testări tehnice, în scopul aprecierii parametrilor calitativi ai utilajelor etc.); cea de-a doua categorie de atribuţii ale arbitrilor, cu caracter de fond, conţine învestirea lor ca mediatori amiabili: arbitrii vor hotărî ca mediatori amiabili dacă aceasta este voinţa părţilor şi dacă legea care reglementează arbitrajul permite acest lucru.

ARBITRIUM BONI VIRI, sintagmă prin care, în Codul lui Iustinian, era denumită expertiza. În cadrul acesteia, expertul (numit *arbitrator*) îşi exercita puterile respectând echitatea şi justiţia, manifestând înţelepciune şi bună credinţă.

ARBITRUM MERUM, sintagmă prin care, în Codul lui Iustinian, era desemnat arbitrajul propriu-zis.

ARIERATE FINANCIARE, sume de bani pe care un stat o datorează altui stat, neachitate la scadenţă şi care pot proveni din operaţiuni juridice diverse, precum: împrumuturi, emisiuni de obligaţii nerambursate la termen, naţionalizarea fără despăgubiri a unor bunuri aparţinând statului creditor ori cetăţenilor acestuia, aflate pe teritoriul statului debitor, precum şi din orice alte fapte păgubitoare.

ARIMARE, termen prin care se desemnează operaţia de distribuire, ordonare şi aşezare compactă şi metodică a mărfurilor în compartimentele navei, ori pe puntea acesteia, a cărei efectuare se îndeplineşte conform planului de încărcare (*cargo-plan*). Ordinea în care se face încărcarea mărfurilor pe navă este stabilită de către căpitanul acesteia, astfel încât să fie asigurată stabilitatea navei, precum şi posibilitatea descărcării lor în ordinea porturilor

de destinaţie. Cheltuielile de a. cad fie în sarcina armatorului, fie în sarcina încărcătorului, în armonie cu stipulaţiile contractului de navlosire. Administraţia unor canale (precum Suez, Panama etc.) pretinde ca navele transportoare de mărfuri generale să deţină certificate de stivuire; asemenea certificate se eliberează la cererea încărcătorului sau a comandantului navei, de către un expert oficial. Sin. *stivuire.*

ARMAREA NAVEI, operaţiune înfăptuită de armator, concretizată în dotarea şi asigurarea navei cu ceea ce este necesar pentru ca aceasta să corespundă cerinţelor aferente îndeplinirii misiunii ce i-a fost încredinţată. Presupune: dotarea navei cu echipament corespunzător şi cu accesorii specifice acestuia; numirea comandantului şi formarea sau, după caz completarea echipajului; aprovizionarea cu combustibili, alte materiale diverse, precum şi cu provizii alimentare de strictă necesitate; procurarea certificatelor de navigaţie şi de siguranţă cerute de legile incidente şi de convenţiile internaţionale ce stabilesc normele de efectuare a transportului pe apă. Armatorul răspunde pentru îndeplinirea corespunzătoare a a.n., deoarece în funcţie de felul cum aceasta este înfăptuită se prezintă starea de navigabilitate a navei. V. armator.

AS IGURARE MULTIPLĂ, asigurarea presupunând încheierea de către asigurat a unei pluralităţi de contracte de asigurare, cu mai mulţi asigurători, pentru unul şi acelaşi eveniment asigurat. În cazul în care indemnizaţiile de asigurare ce urmează a fi plătite pe baza pluralităţii de contracte încheiate de asigurat depăşesc în totalitatea lor mărimea daunei reale încercată de acesta, asigurătorii răspund faţă de el, în calitate de codebitori, până la concurenţa sumei asigurate stabilită în fiecare din contractele de asigurare încheiate; asiguratul are dreptul să pretindă plata sumei în limitele valorii daunei.

AS IGURARE PENTRU RĂSPUNDERE CIVILĂ, varietate a contractului internaţional de asigurare practicată deopotrivă în domeniul transporturilor auto, aerian şi maritim, care se distinge prin aceea că este menită să acopere riscurile unui fapt cauzator de prejudicii pentru o terţă persoană. În materia transportului rutier, Comisia Economică pentru Europa de pe lângă O.N.U. (C.E.E./O.N.U.) a ela-

Scanned with OKEN Scanner

borat un set de reguli pe baza cărora în țara unde s-a produs faptul cauzator de prejudicii se recunoaște asigurarea perfectată în țara de origine a asiguratorului; ca urmare a adoptării acestui sistem a fost instituit, în fiecare țară participantă, un birou ce îndeplinește rolul de organ special al societăților și întreprinderilor de asigurări din țara respectivă, cu atribuția de a elibera documentul internațional de asigurare în materie, denumit *cartea verde*. Acest document este instrumentul doveditor al contractului de asigurare pentru răspundere civilă încheiat de proprietarul autovehiculului și urmărește ca finalitate repararea prejudiciilor cauzate în țara sa de mijloacele de transport străine cuprinse în genul respectiv de asigurare. Birourile societăților și întreprinderilor naționale de asigurare s-au constituit într-o organizație internațională cunoscută sub denumirea Consiliului birourilor asigurărilor de autovehicule cu sediul la Londra, care a elaborat o convenție interbirouri, denumită *Uniform Agreement*, precum și forma documentului internațional de asigurare, *cartea verde*, unică pentru toate organizațiile de asigurări. Convenția internațională menționată a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1953; la această convenție sunt părți toate statele europene, cu excepția Albaniei și statelor care au făcut parte din fosta U.R.S.S. Efectuarea asigurării în țara de origine se dovedește prin documentul internațional de asigurare numit *cartea albastră*, care are valabilitate și în țara unde s-a produs accidentul.

AS IGURAT, participant la contractul de asigurare care, în ipoteza producerii cazului asigurat, este îndreptățit să pretindă de la asigurător plata indemnizației de asigurare aferentă tipului respectiv de asigurare. Calitatea de a. poate fi dobândită de orice persoană fizică sau persoană juridică ce stabilește cu asigurătorul un raport juridic de asigurare. A. îi revine obligația să plătească primele de asigurare la termenele stabilite în condițiile de asigurare; plata se face la sediul asigurătorului sau al organelor împuternicite ale acestuia. Neplata primelor de asigurare în termen de două luni de la împlinirea scadenței antrenează rezilierea contractului de asigurare, atunci când în cuprinsul acestuia nu s-a stipulat altfel. A. este obligat să comunice asigurătorului producerea evenimentului sau cazului asi-

gurat, precum şi întinderea pagubei suferite; îndeplinirea acestei obligaţii trebuie făcută în termenul prevăzut în condiţiile de asigurare. În caz contrar, asigurătorul are îndreptăţirea să refuze plata indemnizaţiei de asigurare; refuzarea plăţii poate avea loc însă numai dacă, din pricina neanunţării asigurătorului în termenul stabilit despre producerea evenimentului asigurat, acesta este pus în imposibilitate de a stabili cauza producerii cazului asigurat şi întinderea pagubei încercate de a.

ASIGURĂTOR, participantul la contractul de asigurare căruia, în ipoteza producerii cazului asigurat, îi revine obligaţia să îndeplinească prestaţia implicată de tipul respectiv de asigurare. În principiu, calitatea de a. o are o societate comercială (profilată pe efectuare de asigurări). Principala obligaţie ce revine a. prin efectul raportului juridic de asigurare este aceea de a plăti asiguratului sau beneficiarului indemnizaţia de asigurare prevăzută de condiţiile de asigurare, în ipoteza producerii evenimentului sau cazului asigurat; a. poate refuza plata acestei indemnizaţii atunci când, datorită neîndeplinirii de către asigurat a obligaţiei de a înştiinţa societatea de asigurări despre producerea evenimentului sau cazului asigurat în termenul prevăzut de condiţiile de asigurare, se află în imposibilitate de a stabili cauza din care îşi are originea acel eveniment şi întinderea pagubei ocazionată de el. Obligaţia de a plăti indemnizaţia de asigurare nu subzistă în ipoteza în care producerea evenimentului asigurat a fost cauzată printr-o faptă intenţionată a asiguratului sau, când este cazul, a beneficiarului ori a unui membru făcând parte din organul de conducere al persoanei juridice asigurate (care a acţionat în această calitate). Situaţia este aceeaşi şi în cazul în care producerea evenimentului asigurat se datorează faptei intenţionate a persoanelor fizice majore ce locuiesc şi gospodăresc în mod statornic cu asiguratul sau cu beneficiarul, ori a prepuşilor asiguratului sau beneficiarului; prin contractul de asigurare se poate stipula însă contrariul.

ASIGURĂTOR REASIGURAT, întreprinderea de asigurare care, încheind un contract de asigurare cu un asigurat pentru riscuri majore, se reasigură la rându-i prin efectul unui con-

Scanned with OKEN Scanner

tract de reasigurare perfectat cu un reasigurător care se obligă să participe la plata despăgubirilor, în ipoteza realizărilor acelor riscuri. Prin contractul de reasigurare, **a.r.** își asumă obligația de a plăti reasigurătorului prima de reasigurare convenită cu acesta.

ARMATOR, denumire dată persoanei fizice sau persoanei juridice care asigură armarea unei nave în vederea transportului de mărfuri, de pasageri, de efecte poștale etc. pe apă, în scopul câștigării navlului. Organizează expediția mărfii asumându-și o anumită răspundere cu referire la acel transport. **A.** este reprezentat la bordul navei de către comandantul acesteia. Calitatea de **a.** coincide de cele mai multe ori cu aceea de proprietar al navei. De aici răspunderea ce incumbă **a.** pentru faptele (comisive sau omisive) săvârșite de angajații săi atunci când prin asemenea fapte au fost păgubite terțe persoane. Ca regulă, răspunderea a. este limitată la navă și la navlu. Fiecare navă este considerată că formează un patrimoniu distinct. V. **navlu; armare.**

ASOCIAȚIA EUROPEANĂ A LIBERULUI SCHIMB (A.E.L.S.), organizație economică internațională cu caracter regional, înființată în anul 1960 prin Convenția de la Stockholm, ca reacție la constituirea Comunității Economice Europene, având ca obiective principale expansiunea activității economice în statele membre, ocuparea deplină a forței de muncă, utilizarea rațională a rezervelor, eliminarea obstacolelor din calea comerțului, precum și înlăturarea concurenței neloiale. În scopul înfăptuirii acestor obiective, prin convenția de constituire a acestei organizații s-a prevăzut instituirea *libertății complete* a schimburilor între statele membre, dreptul fiecăruia dintre ele de a-și stabili propriul său tarif vamal față de terți, ca și regulile de concurență. Liberalizarea schimburilor privește numai produsele industriale; cu referire la celelalte mărfuri (cum sunt, bunăoară, produsele agricole), convenția recomandă dezvoltarea schimburilor pe baza unei *reciprocități rezonabile*. Concomitent cu liberalizarea schimburilor au fost suprimate și taxele vamale. Prin Convenție s-a mai stabilit obligația fiecărui stat membru ca, încă de la înființarea A.E.L.S., să-și fixeze un contingent global de importuri din țările Asociației, care să fie superior cu 20% celui exis-

Scanned with OKEN Scanner

tent în 1959 în raporturile bilaterale, urmând ca acel contingent să sporească anual cu 20%, aşa încât la 1 ianuarie 1970 să nu mai existe restricţii cantitative. Suprimarea restricţiilor vamale vizează toate produsele care îndeplinesc următoarele condiţii: să fie integral produse în zonă; să fie transformate în zonă prin procedeele prevăzute; să aibă un preţ la export format din maximum 50% materii prime neoriginare din zonă sau să reprezinte o materie primă neprodusă în zonă sau produsă în cantităţi insuficiente. Prin efectul acordurilor semnate de fiecare ţară membră a A.E.L.S. cu C.E.E. s-a creat o zonă extinsă de liber schimb în Europa occidentală pentru produsele industriale. În cadrul A.E.L.S. s-a procedat la uniformizarea regulilor de origine şi la atenuarea obstacolelor tehnice, prin convenirea unor aranjamente între statele membre, privind recunoaşterea reciprocă a controlului şi testelor pentru diverse mărfuri. România a aderat la Convenţia pentru recunoaşterea reciprocă a inspecţiilor privind fabricarea produselor farmaceutice. Deşi înfiinţarea A.E.L.S. a fost convenită în 1959, organizaţia şi-a început activitatea abia la 1 iulie 1960. Iniţial, această organizaţie grupa şapte state (Austria, Danemarca, Elveţia, Marea Britanie, Norvegia, Portugalia şi Suedia); ulterior (în anul 1961) a devenit membru asociat Finlanda, iar apoi (în anul 1973) şi Liechtenstein. Ca urmare a aderării la Comunitatea Economică Europeană, Marea Britanie şi Danemarca au părăsit A.E.L.S. la finele anului 1972. Pentru aceleaşi motive, în anul 1986 s-a retras şi Portugalia din A.E.L.S.. Principala activitate a A.E.L.S. se desfăşoară în cadrul reuniunilor ministeriale, dar acestea se ţin foarte rar (în primii 26 de ani de existenţă a A.E.L.S. au avut loc numai trei asemenea reuniuni). În luna mai 1987 au fost încheiate între A.E.L.S. şi C.E.E. două convenţii şi anume: una care prevede introducerea de la 1 ianuarie 1988 a unei forme unice de declaraţie vamală pentru mărfuri, iar alta care stabileşte o procedură generală pentru transporturile de mărfuri în tranzit. În luna februarie 1988 s-a consumat la Bruxelles reuniunea ministerială a C.E.E. şi A.E.L.S., ocazie cu care a fost adoptată o declaraţie comună ce dă expresie hotărârii participanţilor de a consolida cooperarea în vederea creării unei ample zone economice vest-europene. Organul de conducere al A.E.L.S. este Consiliul statelor

Scanned with OKEN Scanner

membre, care poate adopta decizii valabile numai în unanimitate. România şi A.E.L.S. au convenit în 1992 un acord de cooperare, pe baza căruia au fost perfectate acorduri bilaterale separate sub forma unor schimburi de scrisori între România şi Austria, Confederaţia Elveţiei, Finlanda, Islanda, Norvegia şi Suedia, privind comerţul cu produse agricole de bază. Toate aceste convenţii internaţionale şi, firesc, îndeobşte Acordul de asociere al României la A.E.L.S., prezintă o semnificaţie deosebită pentru dezvoltarea şi amplificarea raporturilor de comerţ internaţional între agenţii economici din România şi cei din ţările membre. Prin semnarea acordului de asociere se reafirmă angajamentul părţilor faţă de actul final al Conferinţei pentru Securitate şi Cooperare în Europa, Carta de la Paris pentru o nouă Europă, şi îndeosebi principiile cuprinse în documentul final al C.S.C.E. de la Bonn privind cooperarea economică în Europa. Acordul de asociere vizează următoarele obiective: a.) promovarea prin expansiunea comerţului reciproc a dezvoltării armonioase a relaţiilor economice între statele A.E.L.S. şi România şi susţinerea, prin aceasta, a dezvoltării activităţii economice în statele A.E.L.S. şi România, îmbunătăţirea nivelului de trai şi a condiţiilor de muncă şi creşterea productivităţii şi stabilităţii financiare; b.) asigurarea de condiţii corecte de concurenţă în domeniul comerţului între statele părţi la acest acord; c.) de a contribui, în acest mod, prin înlăturarea barierelor din calea comerţului, la dezvoltarea armonioasă şi expansiunea comerţului mondial. Sediul A.E.L.S. se află la Geneva.

ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU DEZVOLTARE (A.I.D.), agenţie interguvernamentală pentru acordarea de credite în condiţii foarte avantajoase (nivel minim al dobânzii, perioadă lungă de garanţie — 10 ani — şi termen îndelungat de rambursare — 50 de ani) statelor membre cel mai puţin dezvoltate în vederea înfăptuirii unor proiecte de dezvoltare economică prioritare, temeinic fundamentate şi productive. Desfăşoară o activitate paralelă cu aceea a Băncii Mondiale, pe lângă care este afiliată, creditele sale constituind o completare necesară a împrumuturilor pentru dezvoltare acordate de bancă. Fondurile A.I.D. provin din subscripţiile iniţiale ale membrilor, *reconstituirile* periodice (subvenţii) furnizate de ţările

membre mai bogate, contribuţiile speciale acordate de unele state membre, transferurile de beneficii de la B.I.R.D., propriul venit cumulat; principala sursă este aceea a reconstituirilor generale periodice. Ţările membre sunt împărţite în două grupe, şi anume: a) *grupa formată din ţările mai dezvoltate:* acestea varsă întreaga lor subscripţie în valută convertibilă; sumele respective pot fi folosite în totalitatea lor pentru creditele acordate de **A.I.D.**; b) *grupa ţărilor mai puţin dezvoltate:* aceste ţări varsă numai 10% din subscripţia lor în valută convertibilă, iar restul de 90% în moneda naţională a ţării respective; sumele astfel obţinute de **A.I.D.** pot fi utilizate numai pentru proiecte situate pe teritoriile acestor ţări. Pot beneficia de credite organismele guvernamentale, publice sau particulare; acordarea creditelor se face potrivit principiului ajutorării ţărilor realizând un produs naţional brut redus pe cap de locuitor. Este posibil ca unele ţări să beneficieze, pentru anumite proiecte, de o finanţare mixtă, adică de credite acordate de B.I.R.D. completate cu credite primite de la **A.I.D.** Deşi creditele sunt exprimate în dolari, antreprenorii şi furnizorii angajaţi în executarea proiectelor pot fi plătiţi, pentru prestaţiile executate, în moneda lor naţională. Furnizorii şi antreprenorii sunt selecţionaţi în aceleaşi condiţii ca şi la B.I.R.D., adică solicitându-se oferte competitive din orice ţară membră a acestei bănci, chiar dacă nu este membră şi a **A.I.D.**; tot astfel, proiectele finanţate de B.I.R.D. şi **A.I.D.** sunt verificate şi evaluate conform aceloraşi reguli de prioritate, securitate şi productivitate, fiind tratate identic de acelaşi personal, deoarece **A.I.D.** nu are personal propriu. Rambursarea creditelor acordate de A.I.D. se face în valută convertibilă. Creditele de dezvoltare sunt, de regulă, nepurtătoare de dobânzi; ele se rambursează într-o perioadă de 50 de ani, după cum urmează: în primii 15 ani nu se rambursează nimic; în următorii 10 ani se rambursează câte 1% anual; în următorii 30 de ani, rambursarea se face în procent de 3% anual, **A.I.D.** percepe un comision de 0,75% anual numai la sumele efectiv utilizate; acest comision este utilizat pentru acoperirea cheltuielilor administrative. Ţările aflate în litigiu cu referire la obligaţiile lor de rambursare sau la indemnizaţiile de expropriere a bunurilor aparţinând străinilor nu beneficiază de credite de la

Scanned with OKEN Scanner

A.I.D., cu excepţia cazului în care au făcut tot posibilul spre a se ajunge la o rezolvare echitabilă cu creditorii externi. Prin creditele acordate s-a urmărit dezvoltarea în sectoare ca: transporturi rutiere şi pe apă, energia electrică, irigaţii, dezvoltarea rurală, educaţie, agricultură. A.I.D. a fost înfiinţată în anul 1960, stabilindu-şi sediul la Washington.

AS OCIAŢIA LATINO-AMERICANĂ DE INTEGRARE (A.L.A.I.), organism economic internaţional cu caracter regional creat în anul 1980 prin Tratatul de la Montevideo, având ca obiectiv principal, pe termen scurt, constituirea unei zone de preferinţe economice, iar pe termen lung, realizarea treptată şi progresivă a unei pieţe comune latino-americane. Şi-a stabilit sediul la Montevideo şi are ca membri: Argentina, Bolivia, Brazilia, Chile, Columbia, Ecuador, Mexic, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela. În structura sa organizatorică funcţionează următoarele organe: Conferinţa miniştrilor de externe, Conferinţa pentru evaluare şi convergenţă, Comitetul reprezentanţilor, Secretariatul general.

AS OCIAŢIA NAŢIUNILOR DIN ASIA DE SUD-EST (A.S.E.A.N.), organizaţie economică internaţională cu caracter regional având sediul la Bangkok şi ca obiective principale accelerarea dezvoltării economice a ţărilor membre, consolidarea stabilităţii economice, sociale şi culturale a zonei, încurajarea cooperării pentru dezvoltarea agriculturii, industriei, comerţului şi transporturilor. A fost înfiinţată în anul 1967, prin tratatul semnat de Filipine, Indonezia, Malaezia, Singapore şi Thailanda. Sub egida sa, statele membre au convenit înfăptuirea unor proiecte industriale comune în mai multe domenii: al construcţiei de maşini, chimiei, siderurgiei, industriei alimentare, cimentului, hârtiei şi celulozei; toate aceste proiecte urmăresc să contribuie la dezvoltarea industrială a zonei şi să asigure satisfacerea nevoilor resimţite în ţările membre. De asemenea, ţările membre au convenit, în ideea liberalizării comerţului dintre ele, reduceri reciproce de taxe vamale la aproximativ 6500 produse. În vederea realizării obiectivelor propuse, **A.S.E.A.N.** a încheiat mai multe acorduri sau înţelegeri de cooperare atât cu unele state (cum sunt Australia, Canada, Japonia, Noua Zeelandă, S.U.A.), cât şi cu unele organizaţii economice in-

Scanned with OKEN Scanner

ternaţionale (de exemplu C.E.E., P.N.U.D. etc.). În structura organizatorică a A.S.E.A.N. funcţionează următoarele organe: Conferinţa şefilor de guverne, Conferinţa ministerială (la nivelul miniştrilor de externe), Comitetul permanent, comitete pe domenii (permanente, speciale şi *ad hoc*), Secretariatul general.

AS SEGNO CIRCOLARE, sintagmă prin care în dreptul italian se defineşte cecul circular.

ATTORNEY AT LAW, expresie prin care, în terminologia dreptului anglo-american, se desemnează un avocat apărător.

AUCTIONEER, agent comercial împuternicit prin lege să vândă la licitaţie publică pentru principal bunuri (mai cu seamă imobile).

AUSFURKREDIT (A.K.A.), organism financiar-bancar naţional înfiinţat în Germania în anul 1952 de către un consorţiu de bănci. Este specializat în finanţarea exporturilor de echipament industrial pe termen mijlociu sau lung.

AUTHORITY, termen prin care în sistemul de common law se desemnează împuternicirea dată de principal agentului pentru ca acesta din urmă să acţioneze pe seama şi sub controlul celui dintâi în realizarea unei afaceri comerciale.

ARMONIZARE FISCALĂ, set de măsuri adoptat de mai multe ţări, de regulă membre ale unei uniuni vamale sau ale unei zone de liber schimb, menite să realizeze uniformizarea regimurilor fiscale din acele ţări. Necesitatea **a.f.** este determinată de existenţa unor acorduri între statele respective privind liberalizarea circulaţiei mărfurilor prin eliminarea oricăror taxe vamale şi bariere netarifare în raporturile dintre ele. În absenţa unui regim uniform al circulaţiei mărfurilor respective, diferenţierile existente între sistemele de impozitare practicate în statele implicate pot determina comercializarea acelor mărfuri la preţuri diferite. Aşa s-a întâmplat de exemplu în cadrul C.E.E. până la realizarea **a.f.** în legătură cu adoptarea mecanismului taxei pe valoarea adăugată (TVA). Ţările membre ale C.E.E. au adoptat, de la 1 aprilie 1973, integral sistemul T.V.A. Iniţial adoptarea mecanismului T.V.A. s-a făcut în condiţiile în care fiecare ţară membră era liberă să-şi fixeze rate proprii T.V.A., ceea ce a determinat o diferenţiere a

Scanned with OKEN Scanner

prețurilor mărfurilor pe piețele din aceste țări. Ca urmare, s-a resimțit nevoia realizării a.f. cu referire la regimul T.V.A.

ASOCIAT, persoană fizică sau persoană juridică ce participă la formarea capitalului social subscriind un aport social care se poate concretiza în numerar, bunuri în natură, drepturi de proprietate industrială etc. La societățile de capitaluri **a.** se numește acționar. Drepturile și obligațiile **a.** în raport cu societatea din care face parte sunt prevăzute în actul constitutiv al acesteia și în lege. V. și **acționar.**

AUTORECEPȚIE, denumire dată recepției mărfurilor ce formează obiectul contractului extern efectuată de vânzător în numele și pe seama cumpărătorului, atunci când acesta din urmă nu a recepționat, din culpa sa, acea marfă în termenul convenit prin contract. **A.** poate fi făcută numai dacă această posibilitate a fost stipulată printr-o clauză contractuală. După **a.** vânzătorul păstrează marfa la dispoziția cumpărătorului pe spezele acestuia.

AUTORITATE VAMALĂ, instituție guvernamentală constituită și organizată în vederea aplicării politicii vamale a țării unde funcționează. În îndeplinirea atribuțiilor ce-i revin, **a.v.** emite instrucțiuni de aplicare a actelor normative în domeniul vamal; îndrumă, supraveghează și controlează respectarea prevederilor legale referitoare la trecerea peste frontieră a bunurilor (importate sau exportate, ca și a celor care se află în tranzit ori beneficiază de regimul admisiei temporare pe teritoriul țării); veghează la respectarea legislației privind stabilirea valorii în vamă a mărfurilor și determinarea și perceperea taxelor vamale și/sau a altor taxe de import; organizează activitatea unităților vamale etc.

AUTORIZAȚIE DE IMPORT/EXPORT, înscris oficial conținând aprobarea dată de organele de stat competente, în condițiile prevăzute de lege, participanților la raporturile de comerț internațional, subiecți de drept din ordinea juridică națională (persoane fizice sau persoane juridice) pentru realizarea operațiunilor de import sau export de produse. **A. i.** permite introducerea în țară a mărfurilor importate. Ea echivalează cu avizul de trecere a frontierei privind mărfurile respective, cerut în anumite condiții, de autoritățile vamale.

Scanned with OKEN Scanner

A. e. permite scoaterea din țară, în vederea vânzării în străinătate, a mărfurilor exportate. Ea este necesară prin excelență pentru mărfurile prohibite la export, precum și pentru cele contingentate al căror export poate fi făcut numai în limitele contingentelor aprobate. În zonele libere a. i. este înlocuită cu „declarația de import". A. i./e. constituie un instrument prin care statul, prin organele sale abilitate, orientează fluxul operațiilor de comerț internațional în direcția atingerii obiectivelor politicii sale comerciale (între care asigurarea echilibrului balanței de plăți externe și creșterea eficienței activității de comerț exterior ocupă un loc important). A. i./e. se eliberează cu valabilitate limitată la un termen determinat. Ea conține mențiuni referitoare la: țara de origine, țara de destinație, condițiile de plată a mărfii, cantitatea și valoarea acesteia.

AUXILIAR DE COMERȚ, persoană ce desfășoară o activitate de intermediere pentru o altă persoană (numită reprezentant), pe baza unui contract de muncă încheiat cu aceasta și în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu. Spre deosebire de agenții de comerț — care sunt intermediari profesioniști independenți —, auxiliarul de comerț desfășoară activitatea de intermediere aflându-se în raporturi de subordonare față de reprezentat. Auxiliarii de comerț nu sunt comercianți; ei încheie acte de comerț cu terții în numele și pe seama celui care i-a angajat. De aceea, nu se cere ca auxiliarii de comerț să aibă capacitatea necesară pentru săvârșirea actelor de comerț; aceștia pot săvârși valabil asemenea acte cu condiția ca voința lor să nu fie viciată în momentul când acționează. În practica de comerț se întâlnesc frecvent următorii auxiliari de comerț: prepusul, comisul pentru comerț, comis-voiajorul; condiția juridică a acestora este reglementată de unele legislații naționale.

AVAL, actul prin care o persoană numită *avalist* garantează altei persoane, numită *avalizat*, plata unei cambii. A. este o garanție prin care se întărește obligația debitorului principal; el se poate da în favoarea trăgătorului, dar și în favoarea unui alt avalist sau a altui obligat cambial. Într-o cambie pot figura mai mulți avaliști pentru un singur avalizat sau pentru mai mulți avalizați. A. poate fi dat de

către un terţ sau de către un semnatar al cambiei; el poate fi dat însă numai până la dresarea protestului de neplată sau până la expirarea termenului pentru dresarea acestui protest. A. nu se poate da sub condiţie, nu poate schimba elementele fundamentale ale datoriei garantate şi nici nu poate conţine clauze ce n-ar fi compatibile cu natura sa; el poate fi însă dat fie pentru întreaga datorie, fie numai pentru o parte din aceasta. A. se dă pe cambie, pe adaosul acesteia, pe un duplicat sau pe o copie a ei, utilizându-se formula: „pentru aval", „pentru garanţie", „pentru fidejusiune" sau o altă formulă asemănătoare; dacă se dă pe un act separat el produce numai efectele recunoscute de dreptul comun fidejusiunii. De regulă, în a. se indică persoana pentru care a fost dat, iar dacă lipseşte o asemenea indicaţie se prezumă *iuris et de iure* că a fost dat pentru trăgător. În toate cazurile el trebuie semnat de către avalist. Prin efectul a., în sarcina avalistului se naşte o obligaţie identică, având acelaşi cuprins şi aceeaşi întindere cu obligaţia garantată; principiul inopozabilităţii excepţiilor primeşte, o dată cu naşterea obligaţiei avalistului, valabilitate contra acestuia din urmă, în aceeaşi măsură în care este valabil contra debitorului avalizat, în sensul că cel dintâi nu poate opune posesorului titlului nici excepţiile desprinse din raporturile sale personale cu avalizatul şi nici excepţiile decurgând din raporturile sale cu semnatarul titlului. Avalistul îi poate opune posesorului titlului numai excepţiile pe care le putea invoca împotriva acestuia debitorul avalizat. Exercitarea de către posesorul titlului a drepturilor sale împotriva avalistului este supusă aceloraşi formalităţi ca şi atunci când se face împotriva debitorului avalizat; avalistul urmărit poate invoca împotriva posesorului titlului atât excepţiile sale personale, cât şi cele privind forma titlului, nevalabilitatea formală a obligaţiei avalizatului, precum şi cele referitoare la neîndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea acţiunilor cambiale. Avalistul este un debitor de regres; de îndată ce a plătit cambia, dobândeşte împotriva avalizatului toate drepturile decurgând din cambie; el se poate îndrepta contra tuturor celor obligaţi faţă de el sau numai împotriva unuia dintre ei, la propria sa alegere.

AVALIST, persoană care garantează plata unei cambii dând aval. Este ţinut în acelaşi mod ca şi cel

pe care l-a garantat (girant, acceptant sau tras): obligaţia sa este identică, sub aspectul conţinutului şi întinderii, cu obligaţia garantată; el apare astfel ca fiind garantul unui semnatar al cambiei. Dacă debitorul avalizat este trasul, **a.** nu poate să opună posesorului titlului (cum de altfel nu poate opune nici trasul) neprezentarea cambiei la scadenţă sau în lipsa protestului. Principiul inopozabilităţii excepţiilor este valabil împotriva **a.** întocmai cum aceasta este valabil şi împotriva debitorului avalizat. Toate consecinţele decurgând din acest principiu, ca şi cele rezultate din principiul independenţei semnăturilor, sunt înlăturate în folosul **a.** în acele cazuri în care posesorul nu este de bună-credinţă (adică a cunoscut excepţia, viciul semnăturii, vicii de formă ale obligaţiei cambiale a debitorului garantat —, cambiei lipsindu-i una din menţiunile obligatorii, aparente, ce puteau fi cunoscute). **A.** poate să opună posesorului titlului toate excepţiile pe care le putea opune împotriva acestuia debitorul avalizat; de asemenea, el poate opune posesorului titlului şi excepţiile şi decăderile debitorului garantat (de exemplu, **a.** unui girant nu poate fi urmărit atâta timp cât cambia nu a fost prezentată trasului spre acceptare sau plată, iar protestul nu a fost dresat; el nu va putea fi urmărit dacă aceste formalităţi n-au fost îndeplinite în termenele legale). Remiterea sau iertarea de datorie, consimţită de posesorul titlului faţă de debitorul avalizat, profită **a.** Posibilitatea exercitării drepturilor posesorului titlului faţă de **a.** este subordonată îndeplinirii aceloraşi formalităţi ca şi posibilitatea exercitării lor împotriva debitorului avalizat. **A.** care a plătit cambia dobândeşte toate drepturile decurgând din cambie împotriva celui garantat, cât şi a celor ţinuţi către acesta din urmă în temeiul cambiei; el are dreptul să ceară să i se predea titlul cambial, actul de protest şi contul de întoarcere, toate acestea fiindu-i necesare în vederea exercitării acţiunii de regres.

AVALIZAT, debitorul cambial a cărui obligaţie este garantată de un avalist.

AVANS (în raporturile de comerţ internaţional), sumă de bani dată de importator exportatorului înainte de livrarea mărfii sau de executarea prestaţiei la care acesta s-a angajat. Sub aspect economic, **a.** constituie un credit fără dobândă acordat de cum-

Scanned with OKEN Scanner

părător vânzătorului. Din punct de vedere juridic, a. se poate prezenta: a) ca o plată de sine stătătoare a mărfii ce urmează a fi livrată; b) ca o simplă secvenţă într-o schemă de plată complexă. Cazurile de plată integrală în a. sunt relativ rare şi se întâlnesc pentru achitarea unor mărfuri ce conjunctural au o cerere deosebită, precum: cereale, petrol, zahăr etc. În ipoteze de acest gen contractul leagă momentul plăţii de un eveniment economic care poate constitui o garanţie pentru importator, ca de pildă; predarea mărfii către cărăuş în vederea transportării ei la destinaţia indicată de importator, predare constatată prin documentul de transport care certifică „preluat spre încărcare"; predarea mărfii, în acelaşi scop, în depozitul portuar care este certificată printr-un document similar. Ca modalitate de plată se foloseşte cel mai frecvent o formă de acreditiv documentar care să fie asigurată pentru ambii parteneri. Pentru certitudinea livrării mărfii, importatorul poate pretinde exportatorului şi o garanţie bancară de bună executare a contractului. Mult mai frecvent însă, a. reprezintă doar o parte din suma pe care cumpărătorul urmează să o plătească vânzătorului. În contractele având ca obiect exportul unor produse cu ciclu îndelungat de fabricaţie, a. serveşte exportatorului ca mijloc de procurare a unei părţi din resursele valutare necesare fabricării produsului. În astfel de contracte, pentru importator a. inspiră certitudine în realizarea mărfii comandate. Stipularea în contract a plăţii în a. comportă precizarea următoarelor elemente: procentul plăţii în a.; momentul plăţii a.; modalitatea de acoperire a a.; restituirea a.; garantarea restituirii a.; modalitatea de plată a a. O categorie specială de a. sunt plăţile progresive *(progressive payments)* care sunt supuse restituirii numai dacă se produce rezilierea contractului din vina exportatorului. Asemenea plăţi sunt utilizate în cazul produselor unicat având valoare mare şi fiind executate pe baza unor comenzi speciale. În cazul acestor comenzi speciale, importatorul plăteşte, în limita unei sume prestabilite (ce reprezintă, de exemplu 30% din valoarea întregului produs) eşalonat în a. pe baza facturilor prezentate de exportator prin care se atestă efectuarea unor cheltuieli pentru fabricarea produsului comandat. A. astfel plătit nu este supus restituirii pentru cazul rezilierii contractului deoarece produsul fiind unicat,

Scanned with OKEN Scanner

comandă specială, exportatorul are mare dificultate să-şi găsească un nou client. Metoda plăţilor progresive îi dezavantajează pe importatori, dar cu toate acestea este frecvent utilizată.

AVANS PE MARFĂ, formă clasică de credit în industrie şi comerţ constând într-o operaţiune de finanţare a unei întreprinderi şi de preluare în contrapartidă pentru această finanţare de mărfuri care sunt puse în gaj la creditor. Cu toată garanţia mărfurilor a căror producţie este finanţată, creditul acordat întreprinderii producătoare se sprijină fundamental pe încredere, adică pe onorabilitate şi competenţă, cunoaşterea pieţei în general sau a pieţelor pe care operează întreprinderea. Banca ce pretinde în mod curent **a. m.** trebuie să cunoască bine mărfurile în cauză, caracteristile lor, caracterul lor mai mult sau mai puţin speculativ, evoluţia cursurilor. Există mărfuri speculative, există operaţiuni de arbitraj, pentru care contractele de revânzare asigură închiderea operaţiunilor şi buna lor finalizare. Trebuie să se analizeze întotdeauna riscul real şi să se compare acest risc real cu existenţa fondului de rulment mai mult sau mai puţin important, în funcţie de riscurile intervenite. **A. m.** sunt în general făcute pe materii prime, pe produse de bază, pe o piaţă largă şi de cotaţie internaţională şi mult mai puţin pe produse finite. Este necesar să se prevadă cote, marje care să fie impuse între creditul acordat şi valoarea gajului conferit. Marja în acest domeniu variază în funcţie de produs şi de caracteristicile operaţiunii propuse. Sunt necesare de asemenea măsuri ca marfa finanţată să nu poată fi revândută şi ca să se asigure posibilităţi de acoperire la termen prin operaţiuni efectuate în bursele de mărfuri. **A. m.** comportă deposedarea debitorului de marfa constituită în gaj şi remiterea acestei mărfi băncii creditoare. În mod curent însă conservarea mărfii pe durata operaţiunii este înfăptuită de un terţ care posedă depozite pentru stocarea mărfii. Terţul respectiv îşi asumă în scris faţă de bancă obligaţia de a nu înstrăina marfa decât pe baza unor instrucţiuni precise date de aceasta. La închiderea operaţiunii poate surveni o perioadă de timp în care banca să nu fie garantată pentru creanţa sa prin marfa gajată, deoarece aceasta (adică marfa) se restituie debitorului pentru a o vinde unui cumpărător. Atunci când din punct de vedere comercial

Scanned with OKEN Scanner

este posibil, terţul însuşi va remite marfa gajată cumpărătorului. V. şi **credite care necesită o garanţie reală.**

AVARIE, 1. (în limbajul curent), deteriorare, stricăciune, defectare a unei instalaţii, maşini, agregat etc. **2.** (în transportul maritim), pagubă materială rezultată din distrugerea sau degradarea (parţială sau totală) a unei mărfi transportate cu o navă sau a înseşi navei respective. Întinderea ei se determină de către un expert-calculator, numit *dispaşor,* învestit cu atribuţia de a estima şi distribui **a.** navei şi a mărfurilor, scop în care el stabileşte suma la care se ridică **a.** comună, ca şi contribuţia în procente ce revine fiecăreia din părţi (nava şi marfa) la repararea acesteia. **3.** (în materie de asigurări), pierdere totală sau parţială a mărfurilor asigurate, distrugerea integrală sau parţială a acestora, ori deteriorarea lor de o manieră care să le modifice caracteristicile fizice sau chimice. Considerate prin prisma contractului de asigurare, **a.** pot fi: a) **a.** totale: acestea se concretizează în pierderea sau distrugerea totală a mărfurilor asigurate. Ele sunt de două feluri: **A.** *totale reale,* care comportă o asemenea transformare fizică a mărfurilor încât acestea nu mai pot fi incluse în categoria mărfurilor pentru care s-a contractat asigurarea (de exemplu ciment udat şi pietrificat, alimente alterate prin efectul contactului cu apa mării etc.), sau dispariţia completă şi definitivă a lor (asiguratul nemaiputând intra în posesia lor); **a.** *totale prezumtive,* care survin atunci când mărfurile asigurate sunt abandonate în mod rezonabil de asigurat pe seama asiguratorului, respectiv când pierderea lor totală este inevitabilă cu toate cheltuielile şi eforturile ce s-ar depune pentru a fi salvate. b) **A.** *parţiale (sau particulare):* din clasa acestora fac parte **a.** de orice fel ce afectează numai parţial mijloacele de transport sau mărfurile transportate şi depozitate, fiind datorate unor riscuri întâmplătoare. Ele pot fi concretizate în stricăciuni materiale, dar şi în lipsuri sau chiar în cheltuieli ocazionate de recondiţionarea sau repararea mărfurilor avariate. c) **A.** *comune (sau generale):* acestea se produc atunci când comandanţii de navă trebuie să arunce în mare o parte din încărcătură pentru a salva astfel echipajul, nava şi restul încărcăturii; asemenea **a.** sunt produse deliberat cu scopul de a se preveni producerea unor pagube şi mai mari. Împrejurările care determină producerea lor fac

inechitabilă suportarea pagubei numai de către proprietarul mărfii sacrificate; aceste împrejurări legitimează participarea la crearea fondului de despăgubire a părţii (sau părţilor) păgubite prin aruncarea mărfurilor peste bord, a tuturor acelora care au concurat la efectuarea transportului, inclusiv a proprietarului navei.

AVANS PE PIAŢĂ, formă de credit adaptată la un activ circulant din bilanţ, suportul finanţării aflându-se în *valorile de exploatare*, în special producţia neterminată, sau în încasări viitoare la rubrica *clienţi*. **A. pe p.** corespund unei nevoi de finanţare importantă resimţită de întreprinderi care lucrează pe pieţele publice sau private. Agenţii economici care au probleme de finanţare se adresează de regulă băncilor. Între aceştia ponderea o au aceia care lucrează cu statul precum: colectivităţile publice, societăţile cu capital mixt (de stat şi privat), societăţile concesionare de servicii publice. În prezent statul joacă un rol considerabil ca furnizor de lucrări şi servicii, iar numărul întreprinderilor care lucrează cu sectorul public în general creşte, ceea ce comportă o amplificare a problemelor de finanţare ţinând seama de volumul mărfurilor şi serviciilor. Sectorul public plăteşte cu regularitate, dar, uneori, anumite întârzieri în decontare pun probleme de finanţare a întreprinderilor implicate. Asemenea probleme sunt mai pregnante în anumite ramuri de activitate ca de pildă: construcţiile, lucrările publice, construcţiile electrice, cele mecanice. Acestea au mari contracte cu statul, ceea ce necesită credite pentru finanţare. Pe de altă parte, durata de execuţie a numeroase comenzi (care uneori se extinde pe mai mulţi ani) sporeşte riscurile întreprinderilor şi măreşte nevoile privind finanţarea. Factura definitivă a lucrărilor executate (când acestea se extind pe parcursul mai multor ani) se întocmeşte numai la finalizarea lor, ceea ce facilitează ca pe plan contabil postul „lucrări în curs“ să nu reflecte realitatea. Devine posibilă (când piaţa este într-o conjunctură nefavorabilă) cumularea în acest post (adică „lucrări în curs“) a unor active circulante care atunci când ajung la facturare se transformă în pierderi importante. Situaţia este similară din punct de vedere contabil şi în ce priveşte postul „participări la lucrări“ unde figurează lucrările executate în asociere de mai multe întreprinderi. Este motivul pentru care băncile se an-

Scanned with OKEN Scanner

gajează cu prudenţă în astfel de finanţări, ceea ce făcut ca în unele ţări (precum Franţa) să se adopte pe plan legislativ reglementări de natură a le stimula să se angajeze în operaţiuni de lungă durată, grele şi uneori aleatorii.

AVANS PE TITLURI, formă de credit utilizată mai rar în activitatea industrială şi comercială concretizată într-o operaţie de finanţare în vederea satisfacerii nevoilor de fond de rulment ale unei întreprinderi presupunând depunerea în gaj la creditor a unui număr de titluri de valoare cu negociere curentă. Garanţia concretizată în titluri date în gaj trebuie să cuprindă valori cotate pe o piaţă largă şi să constituie o acoperire a creditului consimţit. **A. t.** este frecvent practicat în creditele acordate particularilor. V. şi **credite care necesită o garanţie reală.**

AVIZARE (în materie de vânzare comercială internaţională), formalitate constând într-o înştiinţare scrisă prin care un contractant îl informează pe celălalt contractant cu privire la îndeplinirea obligaţiei sale contractuale sau că cel înştiinţat nu şi-a îndeplinit corespunzător propria lui obligaţie, urmând a se conforma contractului convenit între părţi. Se face de regulă prin formulare tipizate (avize), dar poate fi realizată şi prin telex, fax. Este valabilă chiar dacă se face telefonic, dar într-o atare ipoteză proba îndeplinirii ei devine dificilă. Când legea sau contractul instituie un termen pentru a., aceasta trebuie făcută în interiorul acelui termen spre a produce efectele dorite. Astfel, Codul comercial român dispune că cumpărătorul unor mărfuri de pe o altă piaţă poate denunţa, prin a. vânzătorului, viciile aparente ale acelei mărfi în termen de două zile de la primirea ei, iar viciile ascunse ale acesteia în termen de două zile de la constatarea lor. După expirarea acestor termene, cumpărătorul nu mai poate reclama nimic în legătură cu viciile lucrului cumpărat. Ori de câte ori nici legea nici contractul nu fixează un termen pentru a., aceasta (adică a.) trebuie să fie operativă şi să cuprindă toate elementele necesare pentru a putea fi identificat obiectul şi scopul ei. Legat de executarea contractului de vânzare comercială internaţională, expeditorii internaţionali de mărfuri avizează partea interesată cu privire la stadiul în care se află transportul şi expedierea mărfii, sens în care a. poate fi: de expediere; de trecere a frontierei; de vămuire; de transbordare

etc. Cu privire la plăţile internaţionale, în practica bancară **a.** se poate referi la: deschiderea acreditivului; onorarea acreditivului; transferarea banilor în contul clientului etc.

AVIZAREA EXPORTATORULUI, înştiinţare făcută de banca exportatorului printr-o notificare trimisă acestuia, pe baza documentului primit de la banca importatorului, prin care i se aduce la cunoştinţă lui, angajamentul acesteia din urmă de a-i plăti contravaloarea mărfii exportate în armonie cu documentele ce atestă expedierea mărfii şi îndeplinirea condiţiilor stipulate în acreditivul documentar. Pe această cale, exportatorul, care este beneficiarul acreditivului documentar, intră în posesia angajamentului băncii importatorului de a i se face plata contra documente. Angajamentul de plată fiind al băncii importatorului şi nu al clientului ei (care este importatorul) toate documentele întocmite de exportator, inclusiv cele privind suma de plată trebuie să fie adresate băncii respective iar nu importatorului. Sin. *notificare.* V. **acreditiv documentar.**

AVIZ DE PRELEVARE, document financiar contabil, servind la realizarea viramentului bancar în condiţiile stabilirii unor raporturi juridice complexe cu participarea debitorului, a băncii sale şi a creditorului. A fost introdus pentru prima oară în Franţa în anul 1956 în baza unui acord intervenit între asociaţia profesională a băncilor şi societatea de electricitate în scopul simplificării tehnicii de încasare a facturilor emise de această societate. Ulterior utilizarea sa a fost extinsă şi la încasarea facturilor de apă şi telefon, precum şi a altor plăţi periodice (precum: prime de asigurare, cumpărări cu plata în rate, plata impozitelor de către persoane fizice etc.). În ţara noastră **a. p.** este utilizat de C.E.C. Mecanismul **a. p.** se caracterizează prin naşterea următoarelor raporturi juridice: unul între debitor şi banca sa; altul între debitor şi creditor; un al treilea, între creditor şi banca debitorului. Prin ipoteză debitorul este titular de cont bancar. În această calitate el dă ordin băncii sale să plătească orice sumă care va fi pretinsă de un anumit creditor. Dând un astfel de ordin, debitorul îşi creează certitudinea că datoria sa va fi plătită la timp şi totodată că nu se expune la plata unor penalităţi de întârziere. Ordinul dat este revocabil până la efectuarea plăţii. Revocarea lui poate fi expresă ori implicită

Scanned with OKEN Scanner

(care poate rezulta din închiderea contului bancar) şi este obligatorie pentru bancă, fiind irelevantă sub acest aspect motivaţia ce i se dă. Dând ordinul de plată, debitorul îl autorizează totodată pe creditor să preia din contul său bancar sumele ce-i datorează. Şi autorizaţia respectivă (la fel ca ordinul de plată) este revocabilă. Creditorul autorizat (în condiţiile arătate) va trimite debitorului, cu câteva zile mai înainte de a se adresa băncii cu solicitarea plăţii, un aviz (care este **a. p.**) pentru a-l înştiinţa asupra cuantumului sumei pe care intenţionează să o preleve din contul lui bancar şi totodată, pentru a-l preveni să-şi aprovizioneze contul şi a-i oferi posibilitatea de a se opune prelevării sumei. De regulă, **a. p.** se utilizează în corelaţie cu viramentul salariului ori a altei remuneraţii periodice virată în acelaşi cont ca sursă de aprovizionare a depozitului bancar al debitorului. Frecvent, în practică, un creditor are mai mulţi debitori cu datoriile la aceeaşi scadenţă. Aceste creanţe sunt recapitulate în borderouri care sunt transpuse pe bandă magnetică şi apoi sunt predate băncii creditorului care după ce le ordonează în raport de băncile debitorilor le prezintă caselor de compensaţii interbancare. Banca fiecărui datornic debitează contul acestuia fără a-i solicita în prealabil acordul, păstrând **a. p.** emis de creditor ca document contabil justificativ. V. şi **casă de compensaţie.**

AVIZ DE PRIMIRE, document prin care primitorul unei mărfi atestă celui care i-a predat marfa primirea acesteia. În cuprinsul lui se precizează: denumirea, cantitatea, sortimentul şi starea aparentă a mărfii; data şi locul primirii mărfii; semnătura primitorului. **A. p.** constituie pentru cel care a făcut predarea mărfii o dovadă a îndeplinirii acestei operaţiuni.

Scanned with OKEN Scanner

B

BACK OFFICE, sintagmă din engleza americană prin care se desemnează compartimentele unei societăţi de bursă neimplicate direct în perfectarea tranzacţiilor.

BACKWARDATION, termen din limba engleză prin care se desemnează în care preţurile la termen *(futures)* sunt mai mici decât cele la disponibil *(cash)* ca şi pentru situaţia când preţurile *futures* sunt mai mari decât cele cash, dar mai mici decât preţurile *futures full-carry*. În primul caz baza este pozitivă, iar în cel de al doilea caz baza este negativă. Ambele situaţii apar atunci când preţurile futures sunt determinate (parţial sau total) de alţi factori decât *cost-of-carry*. Cum însă determinarea respectivă se produce pe piaţă, uzual se foloseşte, cu aceeaşi semnificaţie, în terminologia bursieră sintagma piaţă backwardation. Dacă se are în vedere şi coordonata temporală se constată că o asemenea piaţă este caracteristică situaţiei în care preţurile futures scad progresiv, o dată cu creşterea timpului rămas până la expirarea contractului futures. Pe plan economic apariţia pieţii backwardation este ocazionată de creşterea rapidă a preţurilor spot care ating niveluri foarte ridicate. O atare împrejurare comportă o criză pe piaţa fizică a mărfii ce constituie activul de bază al contractului futures, nivelul cererii pentru această marfă fiind mult mai ridicat decât nivelul ofertei. Sin. *piaţă backwardation*. V. şi **post-of-carry; preţ futures; preţ cash; preţ spot; preţ full-carry.**

BANCA AFRICANĂ DE DEZVOLTARE, organism regional de finanţare a dezvoltării, a cărei înfiinţare a fost decisă de Adunarea constitutivă care a avut

loc în anul 1963 la Khartum, cu participarea delegaţiilor din 20 de state membre ale Organizaţiei Unităţii Africane, şi care a început să funcţioneze în anul 1965, stabilindu-şi sediul la Abidjan. Capitalul iniţial al băncii a fost constituit numai prin subscripţiile făcute de state africane, băncii recunoscându-i-se dreptul de a emite obligaţii pentru acoperirea nevoilor financiare; în anul 1972 a fost înfiinţat, cu participarea unor ţări neafricane, Fondul african de dezvoltare, care a primit utilizări mai ales pentru ajutorarea ţărilor africane afectate de secetă. B.A.D. a înfiinţat la Geneva o societate de finanţare (*Société internationale financière pour les investissements et de développement en Afrique*) cu o participare internaţională largă. Activitatea de finanţare a băncii a fost orientată, la început, în principal spre domeniul transporturilor şi telecomunicaţiilor; ulterior, ea a fost însă reorientată spre agricultură, pentru rezolvarea problemei alimentaţiei devenită acută ca urmare a efectelor secetei. B.A.D. acordă credite statelor, precum şi organismelor publice şi societăţilor particulare care beneficiază de garanţii corespunzătoare din partea statelor respective. Organul de conducere al băncii este *Consiliul guvernatorilor*, alcătuit din miniştrii economiei şi finanţelor din ţările membre. Prin politica sa de credite, B.A.D. urmăreşte dezvoltarea economică şi progresul social al ţărilor africane.

BANCA AMERICII CENTRALE PENTRU INTEGRARE ECONOMICĂ (B.C.I.E.), instituţie financiară internaţională, înfiinţată în luna mai 1961 prin convenţia intervenită în acest sens între Costa Rica, Guatemala, El Salvador, Honduras şi Nicaragua în scopul promovării integrării economice şi stimulării dezvoltării economice echilibrate a ţărilor membre. Are sediul la Tegucigalpa (Honduras). Capitalul iniţial al acestei bănci a fost fixat la 200 mil. dolari SUA. Organele băncii sunt: Adunarea guvernatorilor (care este organul suprem); Consiliul administrativ; Preşedintele. Dintre proiectele sprijinite de B.C.I.E. mai relevante sunt: cele de infrastructură subregională; cele de investiţii pe termen lung de interes pentru piaţa Americii Centrale; cele privind crearea complementarităţii economice şi de extindere a comerţului intrasubregional etc.

BANCA ARABĂ PENTRU DEZVOLTARE ECONOMICĂ ÎN AFRICA (B.A.D.E.A.), instituţie

financiară interguvernamentală creată prin hotărârea Conferinţei la nivel înalt a Ligii Arabe care a avut loc în luna noiembrie 1973 la Alger, în baza căreia a fost convenit acordul semnat la Cairo în luna februarie 1974, intrat în vigoare în acelaşi an. A devenit operaţională începând cu luna ianuarie 1975. Are sediul la Khartoum, în Sudan. Ulterior şi-a integrat Fondul Arab de Asistenţă Specială pentru Africa şi ca urmare din 1977 activitatea băncii a fost extinsă dincolo de limitele stabilite prin actul de înfiinţare. **B.A.D.E.A.** are ca scop sprijinirea financiară a ţărilor africane nemembre ale Ligii Arabe pentru favorizarea dezvoltării lor economice prin stimularea participării capitalurilor arabe la dezvoltarea Africii. Totodată tinde să încurajeze acordarea asistenţei tehnice acestor ţări. Ea acordă împrumuturi organismelor naţionale şi regionale pentru finanţarea dezvoltării şi furnizează sprijin tehnic şi financiar pentru traducerea în fapt a proiectelor de dezvoltare economică. Organele de conducere ale băncii sunt: Consiliul guvernatorilor (care este organul suprem şi se reuneşte cel puţin o dată pe an); Consiliul de administraţie (format dintr-un preşedinte şi 11 membri aleşi pentru o perioadă de 4 ani), organ operativ de conducere; Comisia permanentă pentru programe (formată din miniştri de externe; se reuneşte periodic).

BANCA ASIATICĂ DE DEZVOLTARE, organism regional de finanţare a dezvoltării înfiinţat în anul 1966, având sediul la Manila (Filipine) şi ca scop acordarea de asistenţă tehnică şi de mijloace financiare ţărilor membre din regiune, în vederea rezolvării problemelor lor de dezvoltare. B.A.D. acordă finanţare numai pentru proiectele care se încadrează în programele generale de dezvoltare economică regională; banca nu se limitează la studierea proiectelor prezentate de ţările membre sau iniţiate de ea, ci se angajează în elaborarea unei strategii mai largi a dezvoltării regionale, în domenii cum sunt comerţul exterior, transportul, politica producţiei etc. Mijloacele financiare ale B.A.D. provin din subscripţiile de capital ale diferitelor ţări; este necesar însă ca cel puţin 60% din aceste mijloace să provină de la ţări asiatice, celelalte putând fi procurate şi prin subscripţiile de capital făcute de ţări care nu sunt situate în zonă. Totodată B.A.D. este îndreptăţită să emită obligaţiuni în vederea procurării de

Scanned with OKEN Scanner

mijloace financiare suplimentare, precum şi să primească împrumuturi nerambursabile *(Special Funds)* din partea unor ţări membre.

BANCA DE EXPORT-IMPORT, organism financiar-bancar naţional, creat în ambele state dezvoltate în interesul promovării exporturilor prin acordarea/garantareade credite externe. Spre exemplu o asemenea bancă înfiinţată în anul 1950 în Japonia, este profilată pe finanţarea exporturilor de echipament industrial pe termen mijlociu sau lung.

BANCA DE EXPORT-IMPORT (EXIMBANK), organism financiar-bancar naţional înfiinţat în anul 1934 în Statele Unite ale Americii, destinat încurajării comerţului naţional prin acordarea de credite cu rate ale dobânzilor subvenţionate şi de garanţii pentru clienţii exportatorilor americani.

BANCA EUROPEANĂ DE INVESTIŢII (B.E.I.), organism financiar regional constituit în anul 1958 în cadrul Comunităţii Economice Europene (Piaţa Comună) având sediul la Luxemburg şi ca obiectiv principal furnizarea de fonduri instituţiilor financiare şi întreprinderilor particulare din ţările membre şi asociate la această comunitate pentru investiţii de interes comunitar, precum şi pentru finanţarea unor obiective de investiţii în scopul punerii în valoare a regiunilor rămase în urmă din ţările membre ale C.E.E. (cum sunt, bunăoară, Bretania în Franţa şi Mezzogiorno în Italia), sau din ţări terţe, potrivit acordurilor convenite cu ele. În structura organizatorică a **B.E.I.** funcţionează: *Consiliul guvernatorilor,* în care fiecare ţară membră este reprezentată printr-un guvernator la nivel ministerial; *Consiliul de administraţie,* compus iniţial din 12 administratori şi 12 supleanţi (număr ce ulterior a fost mărit); *Comitetul de direcţie,* format dintr-un preşedinte şi doi vicepreşedinţi, care gestionează afacerile curente ale băncii. **B.E.I.** acordă credite membrilor săi şi întreprinderilor de stat şi particulare în vederea finanţării proiectelor de investiţii ce se realizează pe teritoriile statelor membre atunci când mijloacele cu altă provenienţă nu sunt disponibile. Acordarea de credite sau garanţii se face pentru proiectele care: urmăresc punerea în valoare a regiunilor mai puţin dezvoltate; vizează modernizarea sau conservarea unor între-

Scanned with OKEN Scanner

prinderi; datorită amplorii şi naturii lor, nu pot fi finanţate integral prin mijloacele existente în fiecare stat membru şi suscită interesul comun al mai multor state membre. Creditele B.E.I. se acordă pe o durată de 10–15 ani, cu o perioadă de graţie egală cu timpul necesar realizării proiectului până la punerea în funcţiune a obiectivului de investiţii.

BANCA EUROPEANĂ PENTRU RECONSTRUCŢIE ŞI DEZVOLTARE,(B.E.R.D.), instituţie financiară internaţională cu sediul la Londra înfiinţată din iniţiativa Franţei, prin acordul semnat de către reprezentanţii celor 42 de ţări acţionare fondatoare, la 9 aprilie 1990 la Paris, şi care este deschisă accesului tuturor celor interesaţi de a contribui la stabilizarea economică şi politică a democraţiilor est-europene aşezate pe principiile economiei de piaţă. Scopul ei este conjugarea propriului rol asupra infrastructurilor (tip Banca Mondială) cu rolul de bancă de afaceri menită să supravegheze privatizările, fuzionările şi achiziţionările. Este chemată să intervină în egală măsură pentru sprijinirea noilor obiective publice, destinate dezvoltării, ca şi pentru extinderea, consolidarea şi stimularea sectorului privat în ţările din Europa Centrală şi de Est, precum şi încurajarea investiţiilor occidentale în aceste ţări. Printre membrii fondatori ai **B.E.R.D.** este şi România. Capitalul iniţial al **B.E.R.D.** este de 10 miliarde ECU (circa 12 miliarde dolari sau circa 70 miliarde franci francezi). Repartizarea lui s-a făcut astfel: 51% din total este deţinut de 12 ţări membre ale Uniunii Europene; 10% reprezintă participarea S.U.A.; 8,5% este participarea Japoniei; 13,5% deţin împreună ţările est-europene. Moneda de lucru este ECU, dar contribuţiile acţionarilor pot fi depuse şi în dolari SUA sau în yeni japonezi. Împrumuturile acordate de **B.E.R.D.** sunt în proporţie de 40% pentru sectorul public, iar 60% pentru sectorul privat. Împrumuturile se acordă numai ţărilor din Europa Centrală şi de Est. **B.E.R.D.** este condusă de un preşedinte ales de Consiliul guvernatorilor pentru o perioadă de 4 ani. (fr. *Banque Européenne pour Reconstruction et Développement*)

BANCA INTERAMERICANĂ DE DEZVOLTARE (B.I.D.), organism regional de finanţare a dezvoltării înfiinţat în anul 1959 de

19 state ale Organizaţiei Statelor Americane (O.S.A.), la care ulterior au aderat şi alte state din zonă şi care în anul 1970 a hotărât să admită ca membri şi ţări ce nu fac parte din O.S.A. B.I.D. îndeplineşte un rol important în politica de dezvoltare a Americii Latine; mijloacele ei financiare provin din vărsămintele de capital făcute de ţările membre şi din împrumuturi. În beneficiul ei S.U.A. a donat un fond special, care serveşte la acordarea de credite în situaţii de excepţie; de asemenea, mai multe ţări care nu fac parte din regiune au pus la dispoziţia băncii fonduri care să fie administrate, în condiţii preferenţiale, în beneficiul unor ţări cu situaţie economică precară.

BANCA INTERNAŢIONALĂ PENTRU RECONSTRUCŢIE ŞI DEZVOLTARE (B.I.R.D.), organism financiar cu vocaţie universală, înfiinţat pe baza acordurilor încheiate la Conferinţa monetară şi financiară a Naţiunilor Unite şi Asociate de la Bretton Woods în anul 1945, având caracter interstatal şi ca obiectiv principal crearea mecanismelor monetare şi financiare necesare unei mai bune cooperări economice între state. A început să funcţioneze în anul 1946, fiind concepută ca organism de tip nou pentru finanţarea investiţiilor din ţările membre prin acordarea sau garantarea de împrumuturi destinate înfăptuirii de proiecte de reconstrucţie şi dezvoltare. Practic B.I.R.D. activează însă numai ca agenţie de împrumuturi directe, sens în care ea utilizează atât capitalul propriu, cât şi (în mare măsură) capitalul împrumutat pe pieţele financiare internaţionale. La B.I.R.D. pot adera numai statele membre ale F.M.I.; în prezent, acest organism financiar are 143 de membri. Mijloacele băneşti ale B.I.R.D. sunt formate din capitalul de participare, alcătuit din cotele de participare ale ţărilor membre, şi din fonduri atrase de pe piaţa internaţională; mărimea capitalului subscris de fiecare ţară membră este stabilită potrivit situaţiei economice şi financiare a acelei ţări, fiind corelată cu participarea financiară a ţării respective la F.M.I. Capitalul băncii este pe acţiuni, fiecare acţiune având o valoare nominală de 100.000 dolari. Structura organizatorică a B.I.R.D. este similară cu aceea a F.M.I.; ea cuprinde ca organe de conducere: Consiliul guvernatorilor (în componenţa căruia intră câte un guvernator numit de fiecare stat membru) şi Con-

Scanned with OKEN Scanner

siliul de administraţie (format din 21 de directori executivi). Spre deosebire de F.M.I., la conducerea căruia se află un director general, **B.I.R.D.** are la conducere un preşedinte; guvernele statelor membre au convenit ca preşedintele băncii să fie un cetăţean al S.U.A., întocmai cum directorul general al F.M.I. este un european. De regulă, împrumuturile acordate de **B.I.R.D.** sunt pe termen lung (de 15-25 ani); acordarea lor se face în scopul realizării unor proiecte bine definite dintr-o ţară membră, prezentând garanţii sub aspect tehnic şi economic. Se cere ca proiectele să aibă caracter prioritar pentru dezvoltarea economică a ţării respective, şi ca împrumuturile acordate să constituie o sarcină suportabilă pentru economia ţării solicitante. Totodată se mai cere ca ţara beneficiară să facă dovada că nu poate obţine finanţarea din alte surse, în condiţii convenabile. În mod obişnuit, împrumutul acordat de **B.I.R.D.** este menit să acopere în parte sau în totalitate cheltuielile valutare ocazionate de realizarea proiectului; cu toate acestea, în anumite cazuri el poate fi utilizat şi pentru acoperirea unor cheltuieli în monedă naţională. Beneficiază de împrumuturile acordate de **B.I.R.D.** ţările în curs de dezvoltare, statele dezvoltate având la dispoziţie, în caz de nevoie, alte surse convenabile de capital. Scopurile pentru care se acordă asemenea împrumuturi sunt din cele mai diverse: iniţial ele erau limitate la realizarea infrastructurii (construcţii de şosele, de căi ferate, de porturi, conducte petroliere etc.), precum şi la serviciile publice (energie electrică, telecomunicaţii, sisteme de canalizare şi alimentare cu apă etc.); ulterior, însă, **B.I.R.D.** a acordat împrumuturi şi cu altă destinaţie, cum ar fi agricultura, dezvoltarea industrială, educaţia, urbanizarea, turismul şi planificarea familială. Cu prilejul acordării împrumutului, **B.I.R.D.** se documentează, trimiţând la faţa locului echipe de specialişti pentru a examina proiectul sub multiple aspecte (economic, tehnic, instituţional, comercial, financiar); în armonie cu constatările acelor specialişti, banca solicită oferte internaţionale concurenţiale din ţările membre pentru realizarea construcţiilor şi instalaţiilor prevăzute de proiect, organizând licitaţii în acest sens. La licitaţiile respective furnizorii locali beneficiază de o marjă de preferinţă de 15%, pentru toate furniturile, cu excepţia lucrărilor de con-

Scanned with OKEN Scanner

strucţie. Împrumuturile se acordă în tranşe şi în valutele necesare, fie direct furnizorului, fie beneficiarului lor, furnizarea de capital făcându-se pe măsura apariţiei nevoilor de plată. **B.I.R.D.** acordă şi *împrumuturi pe bază de program*, care sunt destinate să acopere nevoi urgente de valută, cum ar fi bunăoară cele provocate de cataclismele naturale; asemenea împrumuturi urmează să fie folosite pentru nevoile generale de import (de exemplu materii prime, piese de schimb, bunuri de investiţii, îngrăşăminte etc.), sau pentru finanţarea unor cheltuieli în monedă locală. Rambursarea unor asemenea împrumuturi trebuie făcută în termen scurt (neputând depăşi un an). Pentru împrumuturile acordate, **B.I.R.D.** percepe o dobândă a cărei mărime se corelează cu nivelul dobânzilor de pe piaţă, împrejurare explicabilă prin faptul că cea mai mare parte din fondurile utilizate sunt procurate prin împrumuturile proprii pe care **B.I.R.D.** le contractează prin emisiuni de obligaţiuni. Din luna iulie 1976, nivelul dobânzii percepute de **B.I.R.D.** se stabileşte periodic în raport cu dobânda medie ponderată pe care a plătit-o în cele 12 luni precedente, la care adaugă 0,5%. **B.I.R.D.** percepe dobândă numai pentru partea din fiecare împrumut care a fost cheltuită de către beneficiar; pentru rest, percepe numai un comision de 0,75% anual. Beneficiul pe care ea îl realizează este reinvestit în operaţiile de împrumutare a ţărilor în curs de dezvoltare; o parte din el este afectată vărsării la rezerva pentru pierderi din împrumuturi şi devalorizări, rezervă ce are caracter pur contabil, deoarece fondurile din care aceasta este constituită sunt practic folosite tot pentru operaţiunile de împrumut ale băncii. O altă parte a beneficiilor se transferă ca subvenţie la A.I.D. pentru a amplifica posibilităţile acesteia de acordare a unor credite în condiţii avantajoase. **B.I.R.D.** manifestă preocupări şi pe linia coordonării ajutorului pentru dezvoltare; o asemenea coordonare îmbunătăţeşte eficienţa ajutorului, accelerând ritmul dezvoltării economice. În cadrul acestor preocupări, ea a iniţiat formarea mai multor grupuri constituite din ţări exportatoare de capitaluri şi instituţii financiare internaţionale, având ca scop coordonarea fluxului de capitaluri pentru dezvoltare. **B.I.R.D.** întreţine contacte cu O.C.D.E., încercând să obţină, pe această cale, o coordonare a

Scanned with OKEN Scanner

ajutorului pentru dezvoltare. B.I.R.D. colaborează cu băncile regionale de investiţii, între care: Banca Interamericană de Dezvoltare, Banca Africană de Dezvoltare, Banca Asiatică de Dezvoltare, Banca de Dezvoltare a Zonei Caraibelor; colaborarea sa, însă, nu se fundează pe aranjamente oficiale de cooperare care să fi fost încheiate cu aceste bănci regionale. B.I.R.D. a înfiinţat două filiale: Asociaţia Internaţională pentru Dezvoltare (A.I.D.) şi Corporaţia Financiară Internaţională (C.F.I.).

BANCA REGLEMENTĂRILOR INTERNAŢIONALE (B.R.I.), organism financiar-bancar internaţional înfiinţat în anul 1930 prin acordurile Conferinţei de la Haga din acelaşi an, referitoare la reglementarea definitivă a plăţii reparaţiilor datorate aliaţilor de către Germania pe baza Tratatului de pace de la Versailles, având în prezent ca obiectiv principal promovarea cooperării dintre băncile centrale ale ţărilor membre, prin punerea la dispoziţia acestora a unor mijloace suplimentare pentru operaţiile financiare internaţionale. Constituirea sa a avut loc pe baza propunerilor comisiei de experţi condusă de Owen D. Young, cunoscute sub denumirea de *Planul Young*, fiindu-i încredinţată iniţial sarcina aplicării acestui plan în calitate de mandatar al guvernelor participante, în sensul încasării şi transferării către ţările creditoare a sumelor datorate de Germania cu titlu de reparaţii de pe urma primului război mondial. Ca efect al moratoriului Hoover din anul 1931, Germania a fost însă absolvită de obligaţiile prevăzute de Planul Young, astfel încât B.R.I. şi-a redefinit obiectivul urmărit iniţial, orientându-se în principal spre cooperarea cu băncile centrale. Activitatea ei actuală se concretizează în efectuarea de operaţii bancare curente, mai cu seamă pentru contul băncilor centrale membre (primiri şi constituiri de depozite, acordarea de credite, cumpărări şi vânzări de aur şi valute etc.). Totodată B.R.I. acordă sprijin acţiunilor de cooperare interbancară, îndeplineşte activităţi de mandatar sau de agent în vederea înfăptuirii operaţiilor financiare încredinţate de băncile membre, pune în circulaţie pe pieţele de capital vest-europene titluri de credit exprimate în unităţi de cont E.U.A. (engl. *European Unit of Account*), este îndreptăţită să deţină D.S.T. etc. B.R.I. şi-a stabilit sediul la Basel

Scanned with OKEN Scanner

(Elveţia); are ca membri 30 de ţări europene şi extraeuropene. Sub aspectul naturii juridice, această bancă este o societate pe acţiuni cu un capital de 1,5 miliarde franci elveţieni aur. La activităţile B.R.I. participă băncile centrale europene, precum şi Sistemul Rezervei Federale din S.U.A. Organul său de conducere este Consiliul de administraţie alcătuit din 13 membri, dintre care 10 sunt numiţi de cele 5 bănci fondatoare (Belgia, Anglia, Franţa, Italia şi Germania), iar ceilalţi 3 de Elveţia, Olanda şi Suedia. Consiliul desemnează un director general ce are în subordinea sa cele 3 departamente ale băncii: bancar, valutar şi economic. România participă la B.R.I. încă din anul 1930, prin Banca Naţională.

BANCA ROMÂNĂ DE COMERŢ EXTERIOR (B.R.C.E.), instituţie bancară centrală de stat care aplică politica financiar-valutară a României. A fost înfiinţată la 1 iulie 1968 şi are ca obiect de activitate operaţiuni financiar-bancare cu străinătatea, prin îndeplinirea cărora contribuie la dezvoltarea schimburilor economice internaţionale ale ţării noastre, la perfecţionarea mecanismelor de înfăptuire a acestor schimburi, dând expresie unor permanente preocupări de creştere continuă a eficienţei lor economice. B.R.C.E. îndeplineşte şi funcţia de bancă comercială cu activitate pe plan internaţional; ca bancă comercială, ea deţine o poziţie de prim rang în planul relaţiilor internaţionale bancare, poziţie pe care şi-a câştigat-o graţie amplorii operaţiunilor externe la care participă, bonităţii şi creditului de care se bucură pe pieţele financiar-valutare. B.R.C.E. îşi extinde continuu activitatea privind relaţiile cu băncile şi instituţiile financiare din străinătate; o asemenea extindere se concretizează în încheierea de aranjamente interbancare şi în lărgirea reţelei de corespondenţi externi, numărul total al băncilor cu care au fost stabilite raporturi de colaborare fiind în continuă creştere. Creşte mereu de asemenea şi numărul conturilor curente în valută pe numele băncilor străine (conturi *loro*) deschise de B.R.C.E. B.R.C.E. emite frecvent scrisori de garanţie bancară privind obligaţiile asumate prin contractele de comerţ internaţional de către agenţii economici români. B.R.C.E. îndeplineşte un rol important în creditarea importurilor româneşti: începând cu anul 1978 s-a trecut de

Scanned with OKEN Scanner

la *creditele vânzător* (credite comerciale), acordate de furnizorii externi agenţilor economici români de comerţ exterior, la *credite cumpărător*, respectiv la credite bancare pe care **B.R.C.E.** le obţine de la băncile străine. Totodată, în scopul sprijinirii pe cale bancară a exporturilor româneşti **B.R.C.E.** a încheiat mai multe convenţii de credit cu bănci din ţări latino-americane, reglementând finanţarea exporturilor noastre de maşini, utilaje, instalaţii în ţările respective. În vederea îndeplinirii sarcinilor ce-i revin, **B.R.C.E.** a realizat, în cadrul unor acţiuni de cooperare, înfiinţarea mai multor bănci mixte (Banca franco-română, Banca anglo-română, Frankfurt-Bucharest Bank, Banca egiptean-o-română); totodată şi-a înfiinţat reprezentanţe la Roma, Zürich, Frankfurt, New York.

BANCA COMERCIALĂ, bancă specializată în primirea de depuneri la vedere şi în acordarea de credite comerciale pe termen scurt. Asemenea bănci funcţionează cu precădere în ţările cu economie de piaţă; în Franţa ele sunt denumite bănci de depozite (fr. *banques de dépôts*). **B.c.** joacă un rol determinant în circulaţia mondială a valorilor materiale; ele au o contribuţie importantă cu privire la mobilizarea creditelor şi derularea plăţilor internaţionale. În ce priveşte derularea plăţilor internaţionale, asemenea bănci emit credite documentare sub formă de acreditive sau scrisori de credit prin care îşi asumă obligaţia de a efectua plăţi în contul ordonatorului, adică al firmei cliente care a ordonat deschiderea creditului, în condiţiile specificate prin documentul de deschidere a creditului; plăţile respective se fac prin intermediul unei bănci corespondente, în favoarea beneficiarului de credit (care de regulă este vânzătorul dintr-un contract de vânzare internaţională). **B.c.** execută operaţii de incaso documentar în numele ordonatorului (vânzătorului); în acest scop, ele transmit documentele spre încasare unei bănci corespondente din ţara plătitorului (cumpărătorului). Totodată **b.c.** urmăresc încasarea sumelor, punând la dispoziţia vânzătorului sumele încasate prin creditarea contului acestuia. Aceste bănci execută ordine de plată date de clienţi din conturile deschise, respectând condiţiile prevăzute în contractul de cont curent. În fine, **b.c.** emit scrisori de garanţie bancară. Îndeplinind toate aceste servicii bancare, **b.c.** percep comisioane şi dobânzi a

căror mărime variază în raport cu riscul asumat şi durata perioadei pentru care s-au obligat. Regula generală în ce priveşte plata este că aceasta se face prin tehnica viramentelor bancare. **B.c.** contemporane se implică din ce în ce mai mult în marile tranzacţii internaţionale; ele practică forme complexe de intervenţie în activitatea întreprinderilor industriale, între care se înscriu: operaţiunile de finanţare, a contractelor de *leasing, forfaiting* etc. Graţie fondurilor imense de care dispun, în prezent **b.c.** au depăşit funcţiile lor iniţiale de acordare de credite şi de intermediere a plăţilor pe plan local; ele au devenit veritabile foruri de influenţare directă a dezvoltării economice naţionale şi internaţionale. În ţările cu economie de piaţă activează numeroase **b.c.** care îşi îndeplinesc funcţiile ce le revin în cadrul comerţului internaţional mai mult sau mai puţin pregnant în raport cu: poziţia fiecărei ţări în circuitul economic internaţional şi pe piaţa creditului mondial; regimul juridico-economic al monedei naţionale sub aspectul convertibilităţii şi transferului internaţional; raporturile lor cu banca centrală şi nivelul atins de acţiunile de cooperare financiară internaţională. În general, **b.c.** prezintă diferenţieri de organizare; ele au însă o trăsătură comună, şi anume structura organizatorică ierarhizată, graţie căreia sfera lor de activitate depăşeşte graniţele naţionale, prin înfiinţarea de filiale şi reprezentanţe în alte ţări. S-a creat astfel o puternică reţea bancară având un potenţial financiar ridicat şi desfăşurând un complex de activităţi diversificate, între care un loc important îl deţin cele cu caracter de finanţare internaţională. Marile centre financiare ale lumii moderne sunt situate în punctele geografice în care se desfăşoară o intensă activitate comercială internaţională: Frankfurt, Hong Kong, Londra, Luxemburg, New York, Paris, Singapore, Tokio, Zürich etc. **B.c.** din S.U.A. deţin capitalul cel mai important; aici funcţionează, alături de Eximbank (organism financiar-bancar cu caracter naţional), şi alte **b.c.** cu rol important în finanţarea tranzacţiilor internaţionale, de exemplu: Bank of America, Chas Manhattan Bank, First National City Bank etc. Aceste bănci şi altele asemenea lor, prin creditele de export pe care le acordă (şi care deţin ponderea cea mai importantă în structura creditelor acordate de ele) favorizează exporturile americane private prin

Scanned with OKEN Scanner

mecanisme de credit şi de asigurare a acestora. Printre marile **b.c.** care asigură finanţarea tranzacţiilor economice internaţionale în Marea Britanie sunt: Barclays, Midland, Westminster ş.a.; activitatea financiară a acestora se conjugă cu aceea desfăşurată de casele de scont, dintre care cele mai importante constituie London Discount Market Association, cu aceea a caselor de acceptare *(accepting houses)* şi cu a băncilor străine. Pe piaţa creditului internaţional activează în Europa continentală un mare număr de **b.c.**, printre care: Crédit Suisse Société Générale, Crédit Lyonnais, Deutsche Genossenschaft Banck Frankfurt, Bayerische Landesbank Girozentrale München etc. Alături de Banca de Export-Import (organism financiar cu caracter naţional), în Japonia activează, pe piaţa creditului internaţional, o serie de alte bănci comerciale ca, de exemplu, Dai-Ichi Kangyio Bank, Mitsubishi Bank, Fuji Bank ş.a. În îndeplinirea funcţiilor ce le revin, băncile comerciale fac multiple operaţiuni bancare, execută tehnici financiar-contabile proprii, în schimbul serviciilor prestate încasând de la clienţi dobânzi şi comisioane.

BANCĂ CORESPONDENT, bancă comercială ce întreţine relaţii de afaceri cu o altă bancă comercială pe bază de corespondenţă, care comportă comunicarea reciprocă a instrumentelor de control (lista de semnături şi cheia de codificare telegrafică). În mod obişnuit, relaţia de corespondenţă între două bănci se instituie printr-un acord între acestea prin care sunt convenite modalităţile de lucru, setul de operaţiuni, plafoanele de lucru şi cele de creditare precum şi efectuarea schimbului de informaţii. Nu este obligatorie constatarea respectivului acord printr-un înscris. El poate fi realizat şi printr-o înţelegere verbală care să fie apoi confirmată prin practica uzuală în raporturile dintre băncile interesate. V. şi **bancă comercială.**

BANCĂ DE AFACERI, tip de societate financiară reglementată de legislaţia engleză, profilată în special pe fuzionări, achiziţii, operaţiuni cu capital de risc şi cu noi produse bursiere. (engl. *merchant bank*) V. şi **produs bursier.**

BANCRUTĂ, denumire dată infracţiunii constând în gestionarea incorectă de către comerciant a patrimoniului său şi al

cărui rezultat este starea de faliment a făptuitorului. Poate fi *simplă* dacă săvârşirea sa este materializată în acte de incompetenţă sau de imprudenţă (având la bază o culpă) sau *frauduloasă*, care presupune săvârşirea cu intenţie a unor acte având ca scop păgubirea creditorilor.

BANQUE FRANÇAISE DU COMMERCE EXTÉRIEUR (B.F.C.E.), organism financiar-bancar naţional creat în Franţa, în anul 1946, cu statut semistatal. Are caracter de bancă comercială specializată în creditarea comerţului internaţional, mai exact în finanţarea exporturilor de echipament industrial pe termen mijlociu sau lung.

BAREM, 1. (în raporturile internaţionale) Criteriu pe baza căruia se stabileşte nivelul contribuţiei ce trebuie plătită de fiecare ţară membră a O.N.U., a instituţiilor sale specializate sau a altor organisme sau conferinţe internaţionale cu buget propriu pentru acoperirea cheltuielilor financiare necesitate de desfăşurarea activităţii acestora. Elementele pe baza cărora se stabileşte **b.** pentru fiecare ţară sunt: numărul locuitorilor; venitul naţional pe locuitor şi capacitatea de plată a respectivei ţări. **2.** Tabel cuprinzând rezultatele calculelor specifice efectuate pentru stabilirea tarifelor de transport, a unor preţuri, a dobânzilor şi a diferitelor taxe.

BARTER, denumire dată formei juridice de realizare a compensaţiilor ce se realizează la nivel de ministere, departamente sau firme din ţări diferite. Aceste compensaţii se înfăptuiesc în baza unor acorduri (contracte) convenite între părţile interesate şi care în cuprinsul lor conţin: nomenclatorul de bunuri, tipurile de operaţiuni comerciale ce urmează a fi decontate prin compensare, unitatea de cont care va fi utilizată pentru evidenţierea în contabilitate a livrărilor reciproce. **B.** nu trebuie confundat cu clearingul care se concretizează într-o operaţie presupunând o compensaţie globală la nivel interguvernamental. V. şi **acord de barter.**

BAZĂ, termen ce în tranzacţiile bursiere exprimă diferenţa dintre preţurile futures curente şi preţurile cash curente ale unei mărfi. Atunci când preţurile futures sunt descrise în mod exact prin relaţia full-carry, **b.** este negativă, deoarece preţurile fu-

tures sunt mai mari decât cele cash. Dacă preţurile futures sunt mai mici decât cele cash **b.** este pozitivă. Când preţul futures este mai mare decât cel cash, dar mai mic decât preţul futures full-carry, **b.** este negativă. De regulă prin preţuri curente se înţelege aici preţurile practicate în luna cea mai apropiată. (engl. *basis*) V. şi **contango; backwardation; preţ futures şi preţ cash.**

BEAR, termen prin care în engleza americană este denumită persoana care estimează o scădere a cursurilor bursiere.

BEAR MARKET, (piaţa sub semnul ursului) sintagmă din engleza americană prin care se desemnează o piaţă bursieră ce se caracterizează printr-o tendinţă durabilă de scădere a cursurilor.

BENEFICIU, câştig, folos, profit pe care îl obţine cineva dintr-o activitate, de pe urma unei situaţii etc. În cazul societăţilor comerciale **b.** reprezintă diferenţa dintre activul şi pasivul societăţii. La societăţile pe acţiuni, din **b.** se fac obligatoriu prelevări pentru rezerva legală, iar atunci când s-a hotărât constituirea unei rezerve statutare, şi pentru această rezervă. Se disting următoarele feluri de **b.**: a) **b.** *brut,* care exprimă excedentul activului asupra pasivului societăţii comerciale; b) **b.** *net,* prin care se defineşte ceea ce rămâne după prelevările din **b.** brut pentru fondurile de rezervă (legală şi, când este cazul şi statutară), acoperirea cotelor de amortizare şi plata cheltuielilor de administrare; **b.** net se împarte asociaţilor sub formă de dividende; c) **b.** *real,* care este o varietate a **b.** net specifică situaţiilor când societatea realizează **b.** cu intermitenţe, anii de **b.** alternând cu ani de deficite, şi care se concretizează în ceea ce rămâne după scăderea din **b.** brut al anului de **b.** a cotelor aferente fondurilor de rezervă, a sumelor necesare plăţii amortismentelor şi acoperirii cheltuielilor de administrare a societăţii, precum şi a sumelor reclamate de nevoile întregirii capitalului social, în eventualitatea că aceasta a suferit diminuări în anii de deficite; într-o atare situaţie se va distribui asociaţilor, sub formă de dividende, **b.** real (iar nu **b.** net propriu-zis al anului de **b.** succesiv anilor de pierderi), aceştia fiind îndreptăţiţi să primească numai ceea ce excede nevoilor de redresare a activităţii societăţii.

BID. 1. Termen în limba engleză prin care se desemnează cel mai mare preţ de cumpărare oferit pe

piaţa bursieră la un moment dat. Este o componentă a cotaţiei bursiere. **2.** Denumire dată preţului oferit pentru cumpărarea unui titlu la bursă ori pe piaţa OTC (*over-the-counter* — piaţa la ghişeu).

BIG BOARD, (Marea Bursă), sintagmă din engleza americană prin care este denumită bursa de valori de la New York (NYSE).

BILET DE BANCĂ, formă a banilor de credit, fără dobândă şi fără termen de plată, având caracter imprescriptibil şi fiind pus în circulaţie de banca de emisiune care a înlocuit banii cu valoare intrinsecă. Emisiunea de **b.b.** constituie monopolul băncii centrale din fiecare stat, deoarece este necesară exercitarea unui control permanent asupra circulaţiei acestora. În România primele **b.b.** au fost emise în anul 1880 de Banca Naţională a României. În prezent **b.b.** au devenit forma principală de lichidităţi, deoarece în toate ţările au dispărut din circulaţie banii cu valoare intrinsecă (monezi de aur şi argint), iar banii scripturali (de cont) deţin ponderea covârşitoare din masa monetară din orice ţară. Sin. *bancnotă*.

BILET LA ORDIN, titlu de credit în temeiul căruia o persoană numită *emitent* îşi asumă obligaţia de a plăti altei persoane numită *beneficiar* (sau la ordinul acesteia) o sumă de bani, la împlinirea scadenţei. **B.o.** presupune stabilirea unui raport juridic la care — aidoma unei recunoaşteri obişnuite de datorie — participă numai două persoane: emitentul, adică cel ce emite **b.o.**, obligându-se la plată (debitorul) şi beneficiarul, adică cel ce urmează să primească plata, sau la ordinul căruia trebuie să se facă plata (creditorul). Prin aceasta, **b. o.** se deosebeşte de cambie (şi ea un titlu la ordin), care comportă un raport juridic complex ce se derulează cu participarea a trei persoane: trăgătorul, trasul, şi posesorul titlului. **B. o.** trebuie să îndeplinească, sub sancţiunea nulităţii, următoarele condiţii esenţiale: textul să cuprindă denumirea de „bilet la ordin"; promisiunea necondiţionată de a plăti o anumită sumă; scadenţa, deoarece în absenţa unei asemenea precizări, **b.o.** este „la vedere"; locul unde trebuie să se facă plata, iar în absenţa indicării acestui loc, plata urmează să se facă la locul emisiunii titlului; indicarea numelui aceluia care, sau la ordinul căruia urmează să primească, respectiv să se facă plata; data şi locul emisiunii (în

Scanned with OKEN Scanner

absența indicării locului emisiunii, se prezumă că titlul a fost semnat la locul menționat lângă numele emitentului); semnătura emitentului. Neimplicând existența unui tras (ca și cambia), **b.o.** nu necesită o acceptare; atunci când el este însă cu scadență la vedere, trebuie prezentat spre viză emitentului în termenul stabilit de lege sau în termenul fixat de emitent ori de giranți. Refuzul emitentului de a da viza se constată printr-un protest, de la data căruia va curge termenul de la vedere. Cu referire la aval, legea stabilește că dacă nu s-a prevăzut pentru cine acesta a fost prestat, el se consideră că este dat pentru emitent. O varietate a **b. o.** este *warantul*, ai cărui semnatari sunt ținuți la plată întocmai ca aceia ai unui astfel de bilet.

BILL OF EXCHANGE, expresie prin care, în terminologia dreptului comercial englez, se desemnează cambia.

BLACK LIST (LISTĂ NEAGRĂ), **1.** Document întocmit de autoritățile portuare sau de guvernele unor state și în care sunt înscrise navele suspecte sau indezirabile. Consultarea sa prezintă importanță pentru navlositori, deoarece din cuprinsul lui ei pot descifra gradul de securitate a transporturilor de mărfuri, pentru export sau import care urmează să fie efectuate. **2.** Listele care, în unele state, se întocmesc de către organismele financiare sau de promovare a exporturilor pentru informarea exportatorilor asupra bonității unor clienți externi.

BLOCADĂ ECONOMICĂ, formă a agresiunii economice, concretizată într-un ansamblu de măsuri adoptate împotriva unui stat presupunând întreruperea relațiilor comerciale, financiare, tehnologice etc. Comportă folosirea relațiilor economice ca instrument de presiune politică și de aceea constituie o încălcare flagrantă a normelor de drept internațional. De regulă, **b.e.** este o consecință inevitabilă a instituirii blocadei militare. Poate avea și caracter legitim dacă este instituită ca măsură colectivă în condițiile prevăzute de Carta O.N.U.

BLOC DE TITLURI, denumire dată unui număr mare de acțiuni sau de obligațiuni deținute sau tranzacționate. Un **b.t.** în S.U.A. conține cel puțin 10.000 de acțiuni, sau în cazul obligațiunilor un număr de titluri a căror valoare însumată să fie de cel puțin 200.000 dolari S.U.A. (engl. *block*).

Scanned with OKEN Scanner

BLOC VALUTAR, v. zonă valutară.

BLUE-CHIPS, sintagmă ce în terminologia bursieră din S.U.A. desemnează acţiunile emise de anumite firme având o bună reputaţie datorită performanţelor economico-financiare deosebite pe care le realizează, precum şi o situaţie forte în bursă.

BOICOT, mijloc de constrângere internaţională presupunând întreruperea raporturilor economice, a comunicaţiilor de orice fel (feroviare, maritime, aeriene, poştale etc.), ruperea relaţiilor diplomatice cu un stat sau cu un grup de state, precum şi aplicarea altor sancţiuni faţă de respectivul stat, ori faţă de respectivele state. Carta O.N.U. reglementează dreptul de a institui b. ca o prerogativă a Consiliului de Securitate. B. poate avea şi caracter economic, caz în care se concretizează în refuzul organizat al întreţinerii sau promovării oricăror relaţii economice. B. economic poate fi justificat de cauze de ordin militar, politic, strategic sau de altă natură. Este practicat în anumite cazuri de unele ţări şi societăţi transnaţionale urmărind determinarea unui partener să-şi revizuiască poziţia. B. nu se înscrie în legalitatea internaţională.

BONA FIDES PRAESUMITUR, locuţiune din dreptul roman exprimând principiul că în raporturile juridice obligaţionale buna-credinţă a participanţilor se prezumă. Acest principiu primeşte aplicare şi în dreptul comercial modern. Astfel, de pildă, în materie cambială, completarea unei cambii în alb, contrar înţelegerii dintre părţi, este considerată abuzivă, şi ca urmare debitorul cambial care a semnat titlul înainte de completare are dreptul să invoce excepţia de completare abuzivă a cambiei contra celui de rea-credinţă (în sensul că a completat titlul cu menţiuni contrare înţelegerii pe care o cunoştea), precum şi împotriva acelui ce a comis o greşeală gravă cu prilejul dobândirii sale (în sensul că a cunoscut în momentul dobândirii cambiei că menţiunile acesteia nu corespund acordului dintre părţi). Reaua-credinţă a celor vizaţi va trebui însă dovedită, deoarece până la proba contrară aceştia sunt prezumaţi că au lucrat cu bună-credinţă.

BONIFICAŢIE, reducere a preţului contractual sau sporirea cantitativă a mărfii obiect al contractului în condiţiile menţinerii preţului curent acordate de re-

Scanned with OKEN Scanner

gulă de către vânzător cumpărătorului pentru a compensa o facilitate (precum: plata integrală în numerar, majorarea comenzii, prelungirea raportului contractual etc.) făcută de acesta din urmă (adică de către cumpărător).

BONITATE COMERCIALĂ, sintagmă prin care se desemnează capacitatea unui comerciant (în sens de posibilităţi economice) de a-şi onora obligaţiile asumate faţă de terţi prin contracte. În sens restrâns, **b.c.** are aceeaşi semnificaţie ca şi solvabilitatea. Într-o accepţiune mai largă, **b.c.** dă expresie solvabilităţii, lichidităţii şi rentabilităţii unei firme comerciale. Totodată ea exprimă conduita generală a respectivei firme în ce priveşte respectarea şi executarea obligaţiilor comerciale asumate faţă de alţi participanţi la raporturile comerciale. **B.c.** poate fi constatată şi verificată prin utilizarea unor surse directe de informare precum: analiza bilanţului, cercetarea contului de profit şi pierderi, consultarea altor documente financiar-contabile şi comerciale ale firmei avută în vedere. Constatarea şi verificarea **b.c.** poate fi de asemenea făcută şi prin utilizarea unor surse indirecte, ca de pildă: informaţii obţinute de la bănci, de la institute de cercetare a pieţei, de la brokerii de informaţie şi de la partenerii de afaceri ai firmei etc. V. şi **brokeri de informaţie.**

BONURI DE CASIERIE, titluri de credit cu caracter aparte prin care se exprimă angajamentul unui comerciant (persoană fizică sau persoană juridică) de a plăti la un termen aprioric stabilit suma primită ca împrumut. Poartă înscrise pe titlu menţiunile necesare pentru identificarea debitorului emitent precum: denumirea, forma juridică a societăţii, sediul, capitalul social al acesteia, numărul de înmatriculare în registrul comerţului, precum şi datele esenţiale ale ultimului bilanţ aprobat. Pot fi la ordin şi la purtător. Indiferent de felul lor, ele pot fi gajate. **B.c.** la ordin sunt transmisibile prin gir, înfăptuirea transmiterii comportând înscrierea ordinului de transfer pe verso titlului. Cele la purtător sunt transmisibile prin simpla tradiţiune materială a titlului.

BONURI DE TEZAUR, titluri de credit ce încorporează un drept de creanţă şi care sunt purtătoare de dobânzi şi a căror scadenţă nu va putea depăşi finele anului financiar. Sunt emise de către

Scanned with OKEN Scanner

stat prin Ministerul Finanţelor pe parcursul execuţiei bugetului atunci când o atare emisiune este necesară, emiterea lor făcându-se cu aprobarea Guvernului. **B.t.** sunt negociabile pe o piaţă reglementată. Pot fi cumpărate atât de persoane juridice, cât şi de persoane fizice. Totalul **b.t.** aflate în circulaţie nu poate depăşi 8% din volumul total al bugetului aprobat. Emiterea **b.t.** poate avea loc numai în primele 10 luni ale anului financiar, iar retragerea lor trebuie să se facă cu începere din luna decembrie urmând a se finaliza până cel mai târziu la expirarea anului financiar în curs. **B.t.** se disting prin următoarele note de specificitate: sunt purtătoare de dobânzi diferenţiate în funcţie de durata împrumuturilor; sunt negociabile, ceea ce le conferă un grad ridicat de lichiditate. Emiterea **b.t.** se poate face în două moduri şi anume: prin subscriere curentă şi prin adjudecare la licitaţie publică. Aceste moduri de emitere aparţin pieţei primare a **b.t.** Se practică două tipuri de licitaţie şi anume: cu ofertă competitivă şi cu ofertă necompetitivă. Cea dintâi se caracterizează prin faptul că ofertantul cumpărător declară numărul bonurilor pe care doreşte să le achiziţioneze la preţul stipulat iar vânzarea se realizează la oferta cea mai ridicată. Cea de a doua (necompetitivă) se concretizează în cererea de cumpărare a unei cantităţi de bonuri de un anumit fel la preţul mediu al tuturor titlurilor oferite spre vânzare în ziua licitaţiei. **B.t.** au şi o piaţă secundară care este bursa de valori unde ele sunt negociate mai înainte de împlinirea scadenţei lor, împrejurare ce le demonstrează gradul de lichiditate. V. şi **bursă.**

BONUS PATER FAMILIAS, locuţiune latină utilizată pentru a desemna un tip ideal (abstract) mijlociu de bun gospodar, la care trebuie raportată, comparativ, diligenţa depusă de un debitor în executarea obligaţiilor sale (apreciere *in abstracto*). În doctrina şi practica dreptului comercial se admite că principiul fundamental ce trebuie să guverneze activitatea administratorilor unei societăţi comerciale este că aceştia au îndatorirea de a acţiona cât mai bine în interesul societăţii, adică întocmai ca un **b.p.f.;** de aceea, lor li se acordă toate puterile necesare pentru funcţionarea societăţii, cu restricţiile prevăzute în statut; şi tot de aceea, actele producătoare de prejudicii săvârşite de ei sunt susceptibile să le atragă fie răspunderea civilă (după dreptul comun), fie răspunderea penală.

Scanned with OKEN Scanner

BOOKING NOTE, denumire dată documentului prin care se confirmă rezervarea unui spaţiu maritim pe o navă de linie şi prin care, totodată, se atestă că există o înţelegere convenită în acest sens de armator (cărăuş) cu încărcătorul (adică predătorul mărfii). În cuprinsul **b.n.** sunt înscrise menţiuni cu privire la: părţile contractante, porturile de încărcare şi descărcare, nava ce urmează să fie utilizată, marfa în cauză şi navlul. Pe baza **b.n.** se întocmeşte conosamentul de linie (*liner bill of lading*). Totodată, **b.n.** conferă armatorului posibilitatea să pretindă navlul mort, în cazul în care încărcătorul nu a pus marfa la dispoziţie spre încărcare la termenul şi în cantitatea convenite. Dacă, dimpotrivă, nava întârzie, **b.n.** constituie pentru încărcător temeiul în baza căruia acesta poate solicita despăgubiri de la armator. Unele forme de **b.n.** au fost tipizate, precum modelul standard elaborat de Conferinţa Maritimă Baltică şi Internaţională. V. şi **armator; navlu.**

BREVET DE INVENŢIE, expresie prin care se desemnează documentul ce atestă dreptul unei persoane fizice sau juridice asupra unei invenţii. Legislaţiile naţionale ale diverselor state, ca şi legislaţia României, fac distincţie între *brevete de invenţii principale* (ce se acordă pentru invenţii a căror transpunere în practică este realizabilă independent de alte invenţii) şi *brevete complementare* (care se acordă pentru invenţii ce aduc perfecţionări unei invenţii principale înregistrate, mărindu-i valoarea tehnico-economică). Raportul de dependenţă existent între cele două genuri de invenţii (principale şi complementare) determină ca aplicarea invenţiilor complementare să fie condiţionată de acordul titularului de brevet referitor la invenţia principală. Potrivit legii române, brevetul de invenţie asigură protecţia invenţiei la care se referă pe timp de 15 ani; brevetele complementare protejează invenţiile respective pe o perioadă de timp egală cu durata de valabilitate aferentă brevetului principal, fără însă a putea fi mai scurtă de 10 ani. Expirarea duratei de valabilitate a brevetului marchează încetarea eficienţei juridice a acestuia. Alături de aceasta, legea română mai prevede următoarele cauze în prezenţa cărora un brevet de invenţie poate lua sfârşit: renunţarea titularului la drepturile conferite prin brevet; decăderea titularului din drepturi; anularea brevetului. La expirarea perioadei de valabilitate a

brevetului, invenţia intră în domeniul public, putând fi utilizată de oricine, fără a mai fi necesar într-un atare scop acordul fostului titular. În cazul încheierii unor contracte de licenţă de brevete de invenţii, durata acestor contracte nu poate depăşi perioada de valabilitate a brevetului la care se referă; pe baza unor asemenea contracte, întreprinderea licenţiată dobândeşte un drept neîngrădit de a folosi nestingherită, fără a cere acordul licenţiatorului şi fără plata de redevenţe, invenţia dobândită, după expirarea duratei de valabilitate a brevetului.

BROKER, 1. Termen prin care, în dreptul anglo-american, se desemnează conceptul de agent comercial. Situaţia **b.** este similară cu aceea a curtierului: el acţionează în numele mandantului, fiind un intermediar între acesta şi terţul interesat în perfectarea unei anumite tranzacţii. Deşi reprezentant al mandantului, **b.** nu figurează ca parte în contractul încheiat între acesta şi terţ, deoarece nu are nici posesia şi nici controlul cu privire la mărfurile asupra cărora negociază. Din punct de vedere juridic, perfectarea tranzacţiei marchează finalizarea rolului **b.**, părţi contractante fiind numai vânzătorul şi cumpărătorul. Serviciile prestate de **b.** sunt retribuite printr-o indemnizaţie procentuală numită **brokerage**. Atribuţiile concrete ale b. sunt determinate prin **contractul de agency**. **2.** Intermediar pentru valori mobiliare (care potrivit legii române este o persoană juridică) legal autorizat de Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare să exercite intermedierea de valori mobiliare cu titlu profesional, ca fapt de comerţ în contul unor terţi. În această accepţiune, **b.** este o societate de bursă care execută ordine de vânzare sau de cumpărare de titluri ale clienţilor, pe seama acestora, primind în schimb o plată numită comision. **3.** Agent de bursă care lucrează ca angajat al unei societăţi de brokeraj sau ca independent şi care îşi îndeplineşte funcţiile executând ordine în bursă pe seama clienţilor. V. **intermediar pentru valori mobiliare.**

BROKER CU DISCOUNT, expresie prin care se desemnează societatea de bursă ce asigură clienţilor exclusiv executarea ordinelor de bursă şi care practică pentru serviciile de acest gen niveluri de comision mai reduse. (engl. *discount broker*) V. şi **broker.**

Scanned with OKEN Scanner

BROKER CU SERVICII COMPLETE, expresie prin care se desemnează societatea de bursă care desfăşoară o activitate complexă oferind clienţilor pe lângă serviciile necesare pentru desfăşurarea operaţiunilor bursiere (şi care comportă înainte de toate executarea ordinelor acestora) şi asistenţă şi consulting în probleme de investiţii şi management financiar. Pentru serviciile prestate, percepe un comision mai ridicat decât cel perceput de brokerii cu discount, împrejurare explicabilă prin caracterul mai complex al acestor servicii. (engl. *full-service broker*). V. şi **broker; broker cu discount.**

BROKER DE BURSĂ, V. **broker de incintă.**

BROKER DE INCINTĂ, persoană fizică angajată de Bursă, care activează ca agent al firmelor de brokeraj şi al altor membri ai acelei burse, în executarea tranzacţiilor *futures*. Se numeşte astfel deoarece activitatea sa se desfăşoară numai în incinta bursei, toate tranzacţiile *futures* consumându-se în respectiva incintă. **B. i.** încheie tranzacţii atât în contul clienţilor, cât şi pe cont propriu, ceea ce face ca această practică să fie denumită tranzacţionare dual㠖 De regulă, **b. i.** sunt specializaţi în contracte *futures* tranzacţionate într-un singur ring sau „*pit*“ al sălii de tranzacţii (engl. *exchange floor*). V. şi **broker; broker de introducere; contract futures** şi **broker de bursă.**

BROKER DE INFORMAŢII, organizaţie specializată care contra unei taxe cercetează, la cererea şi în interesul clienţilor ei, bazele de date locale şi internaţionale pentru a obţine maximum de informaţii relevante în cel mai scurt timp posibil despre conjunctura pieţii şi situaţia financiară a partenerilor de afaceri. Taxa percepută pentru investigaţia făcută în baza de date este la un nivel scăzut, ceea ce stimulează şi înlesneşte accesul persoanelor solicitante, prin intermediul **b.i.** în bazele de date care le interesează. Bazele de date occidentale furnizează: detalii financiare despre partenerii de afaceri; elemente caracteristice ale consumatorilor; liste de nume şi adrese pentru promovarea comerţului prin corespondenţă; date rezultând din studiile privind diferitele pieţe; informaţii despre concurenţa existentă pe diferite pieţe; date statistice cu caracter economic, social şi demografic, recente. **B.i.** prin cunoştinţele şi expe-

Scanned with OKEN Scanner

rienţa acumulate în investigarea bazelor de date poate procura oricărui investitor informaţiile relevante pentru domeniul în care se doreşte a se face investiţia. V. şi **broker.**

BROKER DE INTRODUCERE, agent al unei firme (societăţi comerciale) de brokeraj, având calitatea de asociat al acelei firme, care solicită sau acceptă ordine pentru contracte *futures*, dar care nu acceptă bani sau alte active pentru tranzacţiile rezultate din aceste ordine (engl. *introducing brokers*). V. şi **broker; broker de incintă.**

BROKER DE TITLURI, expresie prin care în terminologia de bursă din S.U.A. se desemnează angajatul unei societăţi de bursă ce are ca însărcinări să ţină legătura cu clienţii şi care primeşte ordine de la aceştia în vederea executării. Poartă denumirea şi de responsabil cu contul. (engl. *stockbroker*; *account executive*). V. şi **broker.**

BROKERAGE, indemnizaţie procentuală prin care se retribuie activitatea desfăşurată de broker şi care se calculează asupra valorii afacerii negociate în numele şi pe seama principalului (mandantului).

BULL, termen prin care în engleza americană este denumită persoana ce estimează o creştere a cursurilor bursiere.

BULL MARKET, (piaţa sub semnul taurului) sintagmă din engleza americană prin care se desemnează o piaţă bursieră ce se caracterizează printr-o tendinţă durabilă de creştere a cursurilor.

BULETIN DE GAJ, expresie prin care se desemnează girul warantului.

BUNĂ-CREDINŢĂ, 1. Convingerea posesorului că are asupra lucrului posedat un drept de proprietate dobândit în baza unui titlu translativ de proprietate, a cărui nevalabilitate o ignoră. Prin ipoteză, titlul lui nu este valabil, deoarece dacă ar fi valabil, posesorul n-ar fi un simplu posesor, ci un adevărat proprietar. Ignoranţa posesorului privitoare la nevalabilitatea titlului său constituie o eroare, iar această eroare reprezintă fundamentul convingerii sale. Este irelevant dacă această eroare este de fapt sau de drept. **2.** Cerinţă legală în domeniul executării contractelor, potrivit căreia părţile contractante trebuie să-şi îndeplinească obligaţiile asumate astfel încât efectele contractului să corespundă

Scanned with OKEN Scanner

în cel mai înalt grad voinţei lor reale, în concordanţă cu legea. 3. Convingere a persoanei care construieşte, plantează sau face alte lucrări pe un teren, că este proprietar al acelui teren. 4. Convingerea pe care o are, la încheierea căsătoriei, unul dintre soţi (sau amândoi) că aceasta este valabilă, ignorând cauza nulităţii ei. 5. Criteriu de importanţă majoră de interpretare a contractelor de comerţ internaţional. Asemenea contracte se interpretează potrivit principiilor de **b.c.** şi de loialitate care trebuie să existe în relaţiile comerciale internaţionale. Convenţia Naţiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internaţională de mărfuri prevede că pentru interpretarea ei se va ţine seama de cerinţa de a se asigura respectul **b.c.** în comerţul internaţional; regula astfel enunţată este esenţială atât pentru interpretarea, cât şi pentru executarea contractelor de comerţ internaţional. Numeroasele legi naţionale atribuie **b.c.** rolul de criteriu de interpretare şi de executare a contractelor (Codul civil român, Codul civil german, B.G.B., Codul comercial uniform din S.U.A. etc.); acest criteriu este recunoscut şi aplicat pe scară largă în practica internaţională comercială. Conţinutul **b.c.** în relaţiile comerciale internaţionale poate fi diferit de acela ce este specific acestei noţiuni în dreptul intern. Astfel, se consideră a fi un aspect al **b.c.** respectarea uzanţelor comerciale statornicite şi admise în ramura de activitate de care este legat contractul interpretat. **B.c.** se exprimă, de asemenea, şi prin loialitatea care trebuie să existe în relaţiile comerciale internaţionale; loialitatea constituie o aplicaţie a principiului de **b.c.** în lumea afacerilor comerciale, idee care, spre exemplu, a primit consacrare expresă în Codul Comercial Uniform al S.U.A., în următoarea formulare: „buna-credinţă a comercianţilor înseamnă, respectarea în fapt, onestitatea şi observarea unui grad rezonabil de loialitate comercială". Se are în vedere nu orice loialitate, ci numai aceea care *trebuie să existe* în relaţiile comerciale internaţionale, deoarece această formulă este suficient de cuprinzătoare pentru a permite să se ia în considerare şi interesul dezvoltării armonioase a comerţului internaţional între ţările dezvoltate şi ţările în curs de dezvoltare, ceea ce ar corespunde principiilor noii ordini economice internaţionale.

BURSĂ, 1. Piaţă specifică ţărilor cu economie de piaţă, pe care se oferă şi se desfac, potrivit unei proceduri speciale, valori sau

Scanned with OKEN Scanner

mărfuri fungibile. Spre deosebire de pieţele obişnuite — pe care mărfurile ce se vând şi se cumpără sunt prezente (frecvent sub formă de mostre), tranzacţiile încheindu-se în cunoştinţă de cauză, iar livrările efectuându-se fie direct de la târg, fie prin expedierea mărfurilor de la producători la domiciliul ori sediul cumpărătorului —, **b.** mijlocesc schimburile de valori fără ca acestea să fie prezentate de vânzători şi examinate de cumpărători. Este motivul pentru care valorile susceptibile de negociere la **b.** trebuie să posede anumite însuşiri, mai ales aceea de a putea fi determinate prin număr, volum sau greutate, precum şi aceea de a putea fi schimbate cu altele de acelaşi fel şi de aceeaşi cantitate. Astfel, există, spre exemplu, **b.** de cereale, dar nu poate exista o **b.** de opere de artă sau de antichităţi. Apariţia primelor **b.** datează din evul mediu, primind această denumire după familia veneţiană Della Borsa (flam. *van der Burse*), care la finele secolului XIV a înfiinţat la Bruges (Flandra) un local pentru negocierea periodică a diferite valori (mărfuri — aur, argint, platină — şi hârtii de valoare). Mai târziu s-a produs separarea **b.** de mărfuri, de **b.** de valori mobiliare. În prezent, principalele **b.** de valori se află la: Londra (Stock Exchange), Paris, Milano, Frankfurt, München, New York (două **b.** în Wall Street). **2.** Instituţie înfiinţată prin lege, în vederea perfectării de tranzacţii fără prezentarea, predarea şi plata concomitentă a obiectului tranzacţiei. **B.** are un local propriu, în care îi reuneşte, cu regularitate, la intervale de timp scurte — de obicei zilnic — pe reprezentanţii comerţului şi ai băncilor, precum şi alte persoane participante la afaceri (agenţi de bursă, care potrivit dreptului anglo-american sunt brokeri — cei care lucrează în contul unei firme — sau *jobberi*, numiţi astfel cei care lucrează pe cont propriu; potrivit dreptului francez, asemenea agenţi se numesc *courtieri*). În funcţie de obiectul tranzacţiilor de **b.**, care poate consta în mărfuri, valori mobiliare sau valute şi devize, **b.** sunt susceptibile de grupare în trei clase, şi anume: **b.** de mărfuri, **b.** de acţiuni şi obligaţii şi **b.** valutare sau de devize. Organizarea şi funcţionarea **b.** se fundează pe un regulament care stabileşte: structura organizatorică, felul valorilor care se negociază, modul de recrutare a membrilor şi de desfăşurare a operaţiunilor, inclusiv de stabilire a preţurilor de vânzare-cumpărare (cotaţia). **B.** stabileşte preţul sau cursul valorilor negociate în funcţie de mărimea cererii şi ofertei:

Scanned with OKEN Scanner

creşterea cererii determină o creştere corespunzătoare a preţului sau cursului. Preţul sau cursul se publică în lista de preţuri sau cursuri bursiere care se difuzează pe piaţă. Preţurile sau cursurile nu sunt unice: există preţuri sau cursuri de vânzare uşor superioare celor de cumpărare, preţuri sau cursuri la vedere şi la termen, ultimele fiind în principiu superioare celor la vedere.

BURSĂ DE MĂRFURI, instituţii — autonome sau care funcţionează pe lângă camerele de comerţ — specializate în operaţiuni de vânzare-cumpărare privind unele mărfuri de masă (grâu, făină, zahăr, alcool, cafea, bumbac etc.) care nu pot fi prezentate cu ocazia negocierii, ci se află în depozitul vânzătorului sau în depozite publice. Împrejurarea că mărfurile în cauză nu pot fi prezentate face ca negocierea lor să aibă loc pe bază de indicaţii (cantitate, calitate) şi de mostre; operaţiile de acest gen sunt întotdeauna „la termen", iar nu la vedere: ele pot fi reale sau speculative. În cazul în care operaţiunile au caracter speculativ se plăteşte doar diferenţa dintre preţuri, aşa cum se practică şi la bursele de valori. Unele vânzări la termen se fac cu „primă", ceea ce implică, pentru una sau pentru ambele părţi, posibilitatea de a reveni asupra tranzacţiei (de a se dezice), plătind o primă. Spre exemplu, cumpărătorul îşi rezervă dreptul de a nu ridica marfa, situaţie în care plăteşte o sumă dinainte convenită. Uneori se practică revânzarea prin „filieră", adică printr-un titlu la ordin, reprezentând o anumită cantitate de mărfuri, titlu transmisibil prin gir, care serveşte la executarea unor vânzări succesive privind aceea şi marfă. Într-o atare ipoteză, plata între participanţii la operaţiune se face prin achitarea diferenţelor de preţ dintre contractele succesive. Acest titlu „filieră" nu reprezintă marfa negociabilă în bursă, marfa aflându-se deja în depozite şi fiind constatată printr-o recipisă denumită *warant;* acea recipisă serveşte la regularizarea concomitentă a unui întreg şir de operaţiuni de bursă, până la ultimul dobânditor al titlului, care opreşte filiera şi care este îndreptăţit să ceară de la primul vânzător predarea mărfii. Totodată şi vânzătorul are un drept direct faţă de cel care a oprit filiera, drept având ca obiect plata preţului datorat. Predarea mărfii este condiţionată de plata preţului; primind preţul, vânzătorul predă cumpărătorului *recipisa warant,* pe baza căreia acesta din urmă (adică ultimul cumpărător) poate cere să i se

Scanned with OKEN Scanner

eliberează marfa din antrepozit (magazin, doc etc.). **B.m.** sunt un indicator util al tendinţelor preţurilor mondiale la mărfurile ce intră în profilul lor de activitate; preţul stabilit la principalele burse dă expresie preţului mondial al mărfurilor respective pe pieţele din ţările cu economie de piaţă. Sin. *bursă de comerţ.*

BURSĂ DE VALORI, instituţie (bursă) în cadrul căreia se negociază şi se vând valori mobiliare numite *titluri de bursă.* **B. v.** se distinge prin următoarele particularităţi specifice: a) titlurile se negociază fără a fi aportate în mod real şi fără a fi verificate, vânzarea lor făcându-se la fel ca a bunurilor, prin simpla indicare a cantităţii şi calităţii acestora; b) vânzarea şi cumpărarea pot fi făcute numai prin intermediari; titularii titlurilor (vânzători şi cumpărători) nu se cunosc; c) deţinătorii de titluri cumpără spre a revinde şi vând pentru a recumpăra şi a câştiga din diferenţa de preţ; ei nu acţionează cu intenţia de a păstra titlurile cumpărate, ci fac operaţii de speculă. **B.v.** îndeplinesc totuşi un rol important: ele servesc la plasarea şi negocierea de titluri în condiţii în care este posibilă aprecierea valorii reale (cursul) în ficcare zi, ceea ce ar prezenta serioase dificultăţi în absenţa unor asemenea instituţii; pe de altă parte, relaţiile dintre bursele din aceeaşi ţară (sau din ţări diferite) contribuie la unificarea, pe cât posibil, a cursurilor valorilor respective. Anumite valori nu se negociază la bursă, şi ca urmare nu au cote în bursă; asemenea valori se negociază în afara bursei, dar şi în privinţa lor se formează un curs, realmente practicat şi făcut cunoscut ca atare. După trecerea unui anumit interval de timp în prezenţa anumitor condiţii, unele dintre acest valori pot fi admise în bursă (la cotă), adică pot fi înscrise pe lista de valori negociabile în bursă. Negocierea are loc cu participarea intermediarilor, numiţi *agenţi de schimb;* aceştia au calitatea de comercianţi şi exclusivitatea operaţiuni de bursă (monopol). Ei fac operaţii de curtaj şi de comision, acţionând în schimbul unei remuneraţii numită curtaj. **B.v.** pot fi burse de acţiuni şi obligaţii şi burse de valute şi devize.

Scanned with OKEN Scanner

C

CABOTAJ, termen prin care se desemnează transportul aerian şi maritim, de-a lungul coastelor la maximum 100 de mile distanţă spre larg. Poate fi naţional, când transportul se efectuează între porturile aceleiaşi ţări, şi internaţional, când transportul se înfăptuieşte între porturi aparţinând unor ţări diferite. Se distinge, de asemenea între micul **c.**, care se realizează între porturile aceleiaşi ţări situat în acelaşi bazin maritim (de ex. Constanţa-Mangalia; Veneţia-Napoli etc.) şi marele **c.** care se realizează între porturile aceleiaşi ţări situate în mări sau oceane diferite (ca de pildă: Los Angeles – New-York; Boston – New-Orleans). Până la apariţia uniunilor vamale fiinţa regula potrivit căreia **c.** este navigaţie maritimă, fluvială şi aeriană între porturile şi aeroporturile aflate pe teritoriul naţional al aceluiaşi stat. După constituirea uniunilor vamale, **c.** internaţional se desfăşoară între porturile şi aeroporturile aparţinând statelor făcând parte din aceeaşi uniune vamală (cum sunt bunăoară ţările Beneluxului.) De regulă **c.** este rezervat navelor şi aeronavelor naţionale. Navele şi aeronavele străine pot efectua transportul numai pe baza unei autorizaţii speciale, eliberată de autorităţile statului al cărui teritoriu este traversat de acestea. În toate cazurile transportul de marfă prin **c.** necesită un permis eliberat de vama ţării în cauză.

C.AF. (COÛT, ASSURANCE, FRET — COST, ASIGURARE, NAVLU), formulă care, în terminologia franceză, desemnează aceeaşi specie de vânzare ca şi formula C.I.F. (cost, insurance, freight) în terminologia engleză.

CAMBIE, titlu de credit esenţialmente girabil, formal şi complet, care conţine o obligaţie de plată sau de a face să se plătească fără contraprestaţie o sumă determinată; în virtutea acestuia, o persoană numită *trăgător* dă mandat (sau ordin) altei persoane, numite *tras*, să execute acea obligaţie în favoarea unei a treia persoane, numită *beneficiar*, la împlinirea scadenţei şi în locul menţionat. Din punct de vedere economic, **c.** îndeplineşte mai multe funcţii, şi anume:

a) Constituie un procedeu de schimb în materie monetară. A fost concepută cu o atare menire, fiind denumită astfel (*cambio-schimb*; *lettre de change* — scrisoare de schimb), pentru a i se pune în evidenţă acest rol. C. constată un contract de schimb a cărei realizare ar putea fi schematizată după cum urmează: cel ce are nevoie de o sumă de bani într-o anumită monedă în altă localitate, pe o altă piaţă sau într-o altă ţară obţine de la o altă persoană (de regulă un bancher) o scrisoare către corespondentul acestuia aflat în localitatea respectivă, prin care semnatarul scrisorii îi cere să pună la dispoziţia aducătorului ei suma de bani prevăzută în scrisoare; în acest mod se înlătură riscul şi cheltuielile pe care le-ar fi implicat transportul sumei în numerar, realizându-se schimbul în altă localitate sau ţară. Operaţia este susceptibilă de înfăptuire şi invers: cel ce are de primit o sumă de bani într-o altă ţară, redactează o scrisoare către debitorul său şi o dă unei persoane care are de efectuat o plată în acea ţară, şi care, în schimb, îi plăteşte de îndată suma corespunzătoare, urmând ca plătitorul să primească, în baza scrisorii, suma de la destinatarul acesteia, din cealaltă ţară.

b) Serveşte ca instrument de plată. Posesorul mai multor cambii plătibile într-o anumită localitate poate face plăţi, dând acele **c.** în loc de numerar, pentru sumele prevăzute în cuprinsul lor. Utilizarea **c.** într-un atare scop s-a impus în virtutea avantajelor pe care le prezintă acest titlu de credit şi care sunt următoarele: se transmite simplu şi rapid prin gir; conferă certitudinea beneficiarului, de vreme ce a fost acceptată de tras; faţă de beneficiar sunt inopozabile excepţiile pe care trasul le-ar fi putut opune purtătorilor succesivi ai titlului; este garantată solidar de giranţi.

c) Constituie — cu unele excepţii — un instrument de credit. Această funcţie este o consecinţă a faptului că, de

regulă, **c.** nu se plăteşte de îndată; excepţie fac doar situaţiile, mai rar întâlnite, când **c.** este la vedere. Se utilizează cu un atare rol, de pildă, în materia vânzării comerciale; un producător vinde produsele sale unei persoane (cumpărător), acordându-i pentru plata preţului un termen de câteva luni, pentru ca în perioada respectivă acea persoană să poată revinde mărfurile respective şi să obţină astfel sumele necesare achitării preţului; în scopul acoperirii creditului astfel acordat, vânzătorul emite, la momentul perfectării contractului o **c.** în beneficiul său, asupra cumpărătorului, invitându-l să o plătească la scadenţă, adică la o dată ce coincide cu expirarea termenului acordat prin contractul respectiv, în vederea achitării preţului. Această **c.** este susceptibilă de onorare nu numai de către cumpărător: vânzătorul o poate prezenta la o bancă chiar mai înainte de scadenţă, spre scontare, obţinând astfel de la banca respectivă suma ce reprezintă preţul, diminuată însă cu taxa de scont. Uneori **c.** constată o creanţă izvorâtă dintr-o livrare de mărfuri sau dintr-o prestare de servicii, caz în care se numeşte *efect comercial*; alteori ea este legată *stricto sensu* de operaţii financiare sau bancare, necorespunzând unei livrări de mărfuri sau prestări de servicii, ipoteză în care se numeşte *efect financiar*. **C.** poate servi şi drept garanţie acordată, pe această cale, de către un terţ unui împrumutător.

De regulă, **c.** comportă existenţa unor raporturi juridice anterioare între părţi, care constituie sursa unei obligaţii civile sau comerciale preexistente, concretizată într-o datorie a trasului faţă de trăgător, ce poate rezulta din: vânzarea de mărfuri, prestarea de servicii, împrumutul unei sume de bani, voinţa trăgătorului de a deschide credit în beneficiul trasului. În ţările cu economie de piaţă se utilizează uneori şi aşa-numita **c.** *de complezenţă*, ce nu presupune preexistenţa vreunei obligaţii între trăgător şi tras, semnarea ei de către cel care se obligă la plată dând expresie, în exclusivitate, dorinţei acestuia de a face un serviciu persoanei pentru care îşi dă semnătura. **C.** este un act solemn şi formal; în cazul ei semnificaţia formalismului nu se exprimă numai prin cerinţa unui înscris ce să cuprindă obligaţiile părţilor, ci şi prin aceea că, uneori, chiar sensul obligaţiilor asumate este determinat

Scanned with OKEN Scanner

de locul unde sunt înscrise menţiunile: pe faţa (recto) sau pe spatele (verso) titlului; totodată, sensul obligaţiilor respective poate rezulta şi din unele semne dispuse în mod diferit (linii trase, simple, orizontale, verticale). Formalismul **c.** se exprimă deopotrivă prin cerinţa formei scrise şi prin cerinţa ca înscrisul să cuprindă anumite menţiuni obligatorii, alături de menţiunile facultative. Prin esenţa sa, **c.** este un act scris; înscrisul constatator al ei este, de regulă, un înscris sub semnătură privată, dar în anumite situaţii se impune ca el să îmbrace forma actului autentic, cum este bunăoară cazul în care trăgătorul nu ştie carte sau nu poate să semneze. **C.** poate fi scrisă în orice limbă (indiferent dacă acea limbă este cunoscută de trăgător sau de ceilalţi semnatari), cu cerneală sau cu creionul (în întregime sau parţial); în mod obişnuit se utilizează însă formulare cuprinzând părţi ale titlului tipărite, scrise cu maşina, perforate etc., ce se completează cu scris de mână; pentru valabilitatea **c.** se cere însă ca semnătura să fie scrisă de mână. Două reguli — a suficienţei şi a certitudinii — guvernează conţinutul **c.**: aceste reguli cer ca din menţiunile pe care le poartă titlul să rezulte toate informaţiile necesare (precum suma de plată, identitatea obligaţiilor, locul plăţii, scadenţa etc.) concretizării obligaţiilor cambiale, iar indicaţiile din titlu să fie astfel formulate încât să excludă orice incertitudine. Menţiunile obligatorii pe care trebuie să le cuprindă orice titlu de credit (inclusiv **c.**) dau expresie cerinţelor acestor reguli. Asemenea menţiuni sunt:

1) *Denumirea de* **c.** O atare menţiune trebuie scrisă în limba în care este redactat titlul; orice altă denumire — trată, poliţă — nu este admisă. Denumirea de **c.** poate fi înscrisă distinct pe titlu sau să fie inserată şi în textul ordinului, de pildă în formula: „veţi plăti pentru această cambie...".

2) *Ordinul sau mandatul necondiţionat de plată a unei sume de bani.* Nu se cere o anumită formă de exprimare a acestui ordin sau mandat; în schimb se cere ca el să fie clar, precis şi necondiţionat (adică pur şi simplu). Caracterul necondiţionat al ordinului subzistă şi atunci când **c.** are o indicaţie a proviziunii şi a valorii furnizate. Ordinul trebuie să privească plata unei sume determinate de bani în numerar (exprimată în monedă),

Scanned with OKEN Scanner

fiind suficient ca suma respectivă să fie arătată în cifre; atunci când este arătată şi în cifre şi în litere, iar între cele două indicaţii nu există concordanţă să se ia în considerare suma arătată în litere; dacă suma este scrisă de mai multe ori, în cifre sau litere, şi există diferenţe între cuantumurile prevăzute în scrierile repetate, se ţine seama de cifra cea mai mică.

3) *Numele trasului.* Menţiunea se referă la numele patronimic al unei persoane fizice sau, după caz, la firma sau denumirea unei persoane juridice, care trebuie să plătească şi care devine debitor cambial din momentul acceptării. Trăgătorul are libertatea să se indice el însuşi ca tras, după cum are libertatea să indice pe **c.** mai mulţi traşi, printr-o indicare cumulativă, iar nu alternativă (care să-i permită să aleagă pe oricare dintre aceştia).

4) *Precizarea scadenţei.* La data respectivă, **c.** devine exigibilă. Scadenţa trebuie să întrunească următoarele cerinţe: să fie posibilă (**c.** cu scadenţă imposibilă este nulă) şi să fie certă şi unică (neadmiţându-se **c.** cu scadenţe succesive).

5) *Locul de plată.* De regulă, acesta se indică pe faţa **c.**, în colţul stâng sub adresa trasului. Printr-o clauză specială, numită „de domiciliere", se poate stabili că plata **c.** urmează să se facă la domiciliul unui terţ (de obicei o bancă), fie în localitatea unde se află trasul, fie într-o altă localitate.

6) *Numele beneficiarului sau al primitorului.* Pe această cale se individualizează persoana căreia sau la ordinul căreia urmează a se face plata. Pot fi desemnaţi — cumulativ sau alternativ — mai mulţi beneficiari: când desemnarea este cumulativă, toţi beneficiarii trebuie să exercite împreună drepturile izvorâte din titlu; de asemenea, transmiterea prin gir a unei atare **c.** necesită consimţământul tuturor beneficiarilor şi semnătura fiecăruia dintre aceştia. În cazul în care sunt desemnaţi alternativ mai mulţi beneficiari, exercitarea drepturilor decurgând din titlu se poate face de către oricare dintre aceştia, dacă se află în posesia înscrisului; tot astfel, girul este valabil prin semnătura beneficiarului ce deţine în posesie titlul. Calitate de beneficiar al **c.** poate avea însuşi trăgătorul; o atare situaţie apare atunci când **c.** este trasă la ordinul propriu al acestuia, cu menţiunea: „Veţi plăti către mine însumi" sau „Plătiţi la ordinul meu" etc.

Scanned with OKEN Scanner

7) *Data şi locul emiterii.* De regulă această menţiune se înscrie pe faţa titlului în partea stângă sus şi cuprinde: ziua, luna şi anul emiterii titlului; ea trebuie să fie unică indiferent dacă pe **c.** figurează unul sau mai mulţi trăgători. Data înscrisă pe titlu valorează ca dată certă până la proba contrară, fiind opozabilă ca atare tuturor. În ipoteza în care pe titlu nu se menţionează locul emiterii lui, operează o prezumţie *iuris et de iure*, în sensul căreia locul emisiunii este acela arătat lângă semnătura trăgătorului, iar dacă lângă semnătură nu există vreo indicaţie de acest gen, **c.** este nulă.

8) *Semnătura trăgătorului.* Se cere ca ea să fie autografică şi manuscrisă. Persoanele care nu pot semna trebuie să procedeze fie la emiterea unei **c.** în formă autentică, fie la împuternicirea altor persoane de a da în numele lor o **c.** Semnătura se pune în partea de jos a titlului, sub textul propriu-zis al acestuia; ea trebuie să cuprindă numele şi prenumele, ori firma celui care se obligă: în mod obligatoriu, numele de familie trebuie scris în întregime, prenumele putând fi notat şi prin iniţiale. În cazul în care semnătura trăgătorului nu este legalmente valabilă, acesta nu poate fi obligat prin ea şi ca urmare nici celelalte semnături de pe titlu nu mai pot produce efecte cambiale. Lipsa condiţiilor esenţiale de formă ale **c.** este sancţionată cu nulitatea titlului, care la rândul ei atrage nulitatea tuturor obligaţiilor asumate prin titlu, ca, de exemplu, acceptarea, girul, avalul. Alături de menţiunile obligatorii, **c.** poate cuprinde şi un set de menţiuni facultative ce au valoarea unor clauze accesorii şi care pot fi: a) clauze susceptibile să influenţeze obligaţiile cambiale, între care: clauza „nu la ordin" sau „fără gir" ori „netransmisibil prin gir" (putând fi exprimată şi prin alte formule similare) în prezenţa căreia beneficiarul nu poate transmite **c.** prin gir, ci numai prin cesiune de drept comun; clauze de negaranţie pentru acceptare, prin inserarea cărora trăgătorul se liberează de garanţia pentru acceptare, evitând astfel situaţia de a fi urmărit înainte de scadenţă în eventualitatea că trasul ar refuza acceptarea **c.**; b) clauze ce nu influenţează conţinutul obligaţiilor cambiale, din grupa cărora fac parte: clauza „după aviz" sau altă formă similară, prin înscrierea căreia pe **c.**, trăgătorul îl previne pe tras de a nu accepta titlul res-

pectiv şi de a nu-l plăti decât după ce va primi înştiinţarea sa; clauza „valoarea primită în mărfuri“ sau în „alimente“ ori „în numerar“ care este menită să arate cauza emiterii **c.** (valoarea primită de trăgător de la tras) sau proviziunea; orice alte asemenea clauze a căror inserare în cuprinsul **c.** este permisă. Nu este îngăduită inserarea unor clauze care sunt în contradicţie cu natura şi finalitatea **c.**, cum ar fi spre exemplu prevederea unei condiţii de natură să creeze incertitudine în privinţa drepturilor posesorului titlului. Legea cambială nu reglementează condiţiile de fond ale **c.**; ca urmare, aceste condiţii primesc incidenţa regulilor dreptului comun aplicabile actelor de dispoziţie, operaţiunile cambiale făcând parte din categoria unor asemenea acte.

CAMBIE DE COMPLEZENŢĂ, cambie semnată de o persoană ce nu are faţă de cel pentru care îşi dă semnătura vreo obligaţie civilă sau comercială, rezultând din vânzarea de mărfuri, prestarea de servicii, împrumutul unei sume de bani, voinţa de a-i deschide credit etc. Persoana care se obligă pe această cale consimte să semneze cambia numai pentru a face un serviciu celui pentru care semnează acceptând cambia şi riscând astfel să fie obligată de a o plăti la scadenţă. **C.c.** nu are proviziune (acoperire), iar persoana ce consimte o atare operaţie se dă drept debitor (debitor aparent) al trăgătorului, în speranţa că nu va ajunge în situaţia să plătească în locul acestuia.

CAMBIE DOMICILIATĂ, cambie ce cuprinde o clauză specială, numită „de domiciliere“, prin care se declară că plata acesteia se va face la domiciliul unui terţ (de obicei o bancă) în localitatea unde se află trasul sau în altă localitate.

CAMBIE ÎN ALB, cambie care este emisă fără ca în cuprinsul ei să figureze toate menţiunile obligatorii, cu excepţia semnăturii trăgătorului. Omisiunea menţiunilor trebuie să fie voluntară, deliberată; în caz contrar, cambia este nulă. **C.a.** trebuie să cuprindă în mod necesar semnătura trăgătorului, care-i conferă valoare de titlu, precum şi autorizarea dată de trăgător beneficiarului de a completa înscrisul cambial în conformitate cu înţelegerea dintre ei. Completarea se poate face de către beneficiar sau de către un terţ care posedă titlul, dreptul de completare

Scanned with OKEN Scanner

transmiţându-se o dată cu titlul; ea trebuie efectuată până la prezentarea cambiei spre plată, iar în caz de refuz de plată, până la dresarea protestului de refuz de plată, dar nu mai târziu de 3 ani de la emiterea cambiei. Completarea **c.a.** potrivit cerinţelor legii are ca efect transformarea acesteia retroactiv, de la data emiterii ei, în cambie regulat întocmită şi emisă; completarea tardivă antrenează nulitatea titlului, debitorul cambial putându-se prevala de această excepţie împotriva beneficiarului şi a giranţilor care au primit titlul în alb, precum şi împotriva acelora care au primit titlul completat, dacă au cunoscut la momentul dobândirii lui tardivitatea completării.

CAMBIE ÎN SUFERINŢĂ, cambia pe care trasul a refuzat să o accepte şi cu privire la care nu a fost desemnat un indicat la nevoie.

CAMBIE LA VEDERE, cambie plătibilă la prezentarea ei debitorului, a cărei scadenţă coincide cu prezentarea, sau în termenul legal de un an de la prezentare, ori în termenul convenţional stabilit de trăgător (care poate fi mai lung sau mai scurt decât termenul legal) sau de către giranţi (aceştia având dreptul să scurteze termenul de un an prevăzut de lege). Sin. *cambie cu scadenţa la vedere; cambie trasă la vedere.*

CAMBIE NEACCEPTABILĂ, cambie în cuprinsul căreia trăgătorul inserează o clauză prin care interzice prezentarea acesteia la acceptare. O asemenea clauză nu poate fi inserată în cambiile domiciliate şi nici în cambiile plătibile la un anumit timp de la vedere. În cambia neacceptabilă, încrederea posesorului are ca temei garanţia trăgătorului, care până la scadenţă poate trimite trasului provizionul, spre a face plata ce altfel ar trebui să o efectueze el.

CAMBIE PROTESTATĂ, cambie în legătură cu care s-a dresat protestul de neacceptare sau de neplată.

CAMERĂ DE COMERŢ, structură organizatorică de tip asociativ constituită ca organizaţie profesională la nivel naţional sau regional (judeţean) pentru a participa la promovarea şi dezvoltarea relaţiilor economice ale unei ţări cu alte ţări. În statele cu economie de piaţă dezvoltată **c.c.** se înfăţişează ca o instituţie de drept public, fiind în realitate o asociaţie care pro-

Scanned with OKEN Scanner

movează interesele economice ale membrilor săi şi totodată reprezintă acele interese în raporturile cu alte instituţii similare sau organisme de tip guvernamental ori neguvernamentale. **C.c.** urmăreşte ca finalitate asigurarea condiţiilor pentru extinderea şi amplificarea participării membrilor săi la operaţiuni comerciale pe piaţa internă dar şi pe piaţa externă. În îndeplinirea acestei finalităţi se axează pe politica economică a guvernului din ţara unde funcţionează. Realizarea scopurilor urmărite de **c.c.** se înfăptuieşte prin participarea directă a membrilor săi în diverse organisme economice; promovarea iniţiativei legislative privind elaborarea unor acte normative pentru stimularea comerţului; întreţinerea şi dezvoltarea relaţiilor cu organisme similare; desfăşurarea de acţiuni promoţionale. Totodată **c.c.** iniţiază înfiinţarea de burse şi supraveghează activitatea acestora; adună informaţii referitoare la diverse pieţe de mărfuri din diferite zone geografice; studiază conjunctura pieţelor şi fluctuaţiile acestora; înregistrează uzanţele comerciale etc. **C.c.** din anumite ţări îndeplinesc şi alte atribuţii precum: eliberarea de atestate şi de documente interesând desfăşurarea operaţiilor comerciale ; vizarea sau legalizarea a diverse documente; înregistrarea mărcilor de fabrică; acordarea de informaţii pentru agenţii economici; organizarea arbitrajului comercial (naţional şi internaţional); executarea altor activităţi legate de comerţul exterior. Prima **c.c.** din lume a fost creată în Franţa, la Marsilia în anul 1599. În prezent se manifestă tendinţa de constituire a **c.c.** bilaterale. Acestea se creează într-o anumită ţară cu participarea altei ţări şi urmăresc ca finalitate promovarea comerţului între ţările implicate. V. **Camera de comerţ internaţională; Camera de Comerţ şi Industrie a României.**

CAMERA DE COMERŢ INTERNAŢIONALĂ (C.C.I.), structură organizatorică de tip asociativ, cu sediul la Paris, înfiinţată în anul 1920 cu participarea a diferite instituţii economice din diferite ţări, în baza deciziei Conferinţei internaţionale a comerţului care a avut loc la Atlantic City, S.U.A. în 1939, urmărind ca finalitate promovarea comerţului dintre ţările participante şi ameliorarea condiţiilor de desfăşurare a acestuia. Are ca membri atât

persoane juridice (precum: instituţii, asociaţii corporative, comerciale, industriale, financiare etc.), cât şi persoane fizice care manifestă preocupări constante în domeniul economic. Este condusă de un *Consiliu*. Din doi în doi ani se reuneşte *Congresul* care este format din totalitatea membrilor C.C.I. şi are caracterul de adunare generală a camerei. La lucrările congreselor pot fi invitate să trimită reprezentanţi şi guvernele ţărilor participante la C.C.I.. În afara *Consiliului* au calitatea de organe de conducere ale camerei şi Preşedintele (care este ales de consiliu înaintea fiecărui congres), *Comitetul executiv* şi *Secretariatul general*. Sub egida C.C.I. funcţionează două organizaţii independente, anume Curtea de Arbitraj Comercial Internaţional şi Juriul Internaţional al Practicilor Publicitare, precum şi trei organizaţii internaţionale asociate: Consiliul Interamerican al Comerţului şi Producţiei; Biroul Internaţional al Containerelor şi Organizaţia Internaţională a Patronilor. Organizarea activităţii C.C.I. vizează cinci domenii distincte şi anume: politică economică şi financiară; producţie, distribuţie, publicitate; transporturi şi comunicaţii; probleme juridice şi practici comerciale; probleme de ordin general. Este remarcabilă preocuparea C.C.I. pentru standardizarea uzanţelor comerciale internaţionale şi sunt meritorii rezultatele obţinute pe această linie. Dintre uzanţele comerciale internaţionale codificate de C.C.I. prezintă o importanţă deosebită: regulile INCOTERMS (1990); regulile privind acreditivele (1962); Regulile uniforme pentru garanţii contractuale etc. La C.C.I. este afiliată şi Camera de Comerţ şi Industrie a României. V.**Camera de Comerţ şi Industrie a României.**

CAMERA DE COMERŢ ŞI INDUSTRIE A ROMÂNIEI (C.C.I.R.), structură organizatorică de tip asociativ cu caracter neguvernamental şi autonom, având utilitate publică şi urmărind ca scop promovarea comerţului şi industriei româneşti atât pe plan intern, cât şi pe plan internaţional precum şi acordarea de sprijin comercianţilor autohtoni în raporturile cu autorităţile locale şi cu organisme specializate din străinătate. Are ca membri: camerele de comerţ şi industrie judeţene (membri colectivi); societăţi co-

Scanned with OKEN Scanner

merciale; regii autonome; alţi agenţi economici din sfera proprietăţii de stat, cooperatiste şi private. Dobândirea calităţii de membru are loc la cerere şi nu *ope legis*. Pe lângă **C.C.I.R.** funcţionează Curtea de Arbitraj Comercial Bucureşti şi Oficiul Naţional al Registrului Comerţului. **C.C.I.R.** este autorizată să desfăşoare următoarele activităţi: întreţinerea şi dezvoltarea relaţiilor cu organizaţiile similare, firme, organizaţii economice şi asociaţii profesionale din străinătate; efectuarea propagandei economice şi a reclamei comerciale prin publicaţii şi acţiuni publicitare; organizarea târgului internaţional al României şi participarea ţării la târguri şi expoziţii în străinătate; protecţia drepturilor străine de proprietate industrială în România şi a celor româneşti în străinătate; prestarea de servicii de reprezentare şi alte asemenea servicii la cererea firmelor şi organizaţiilor economice străine în România; executarea controlului calitativ şi cantitativ al mărfurilor de export, import şi tranzit, la cererea agenţilor economici interni şi externi; documentarea membrilor săi asupra reglementărilor în domeniul practicii de comerţ exterior din diferite ţări, precum şi a firmelor şi produselor acestora; documentarea firmelor străine asupra posibilităţilor de export, import şi cooperare economică şi ştiinţifică tehnică ale membrilor săi, precum şi asupra reglementărilor României în domeniul comerţului exterior; efectuarea de studii şi acordarea de informaţii şi consultaţii privind comerţul românesc, la cererea autorităţilor centrale de stat; eliberarea certificatelor de origine, a carnetelor pentru emisia temporară a mărfurilor (A.T.A.), vizarea facturilor, procurilor şi a altor documente de comerţ exterior; certificarea cazurilor de forţă majoră, a existenţei şi obiectului de activitate al societăţilor comerciale române şi altor agenţi economici, a semnăturilor persoanelor care le angajează în mod valabil.

CANADIAN AMERICAN COMMERCIAL ARBITRATION COMMISSION (Comisia Americano-Canadiană de Arbitraj Comercial), instituţie arbitrală din Canada, în cadrul căreia numirea arbitrilor se face ca şi în cadrul Asociaţiei Americane de Arbitraj, şi care funcţionează asemănător cu aceasta din urmă.

Scanned with OKEN Scanner

CANAL INTERNAŢIONAL DE DISTRIBUŢIE, denumire generică dată unui sistem de unităţi, agenţii şi instituţii de comercializare menit să asigure transferul succesiv al proprietăţii mărfurilor şi deplasarea lor fizică pe un anumit itinerar de la producătorul direct la consumatorul nemijlocit pe piaţa externă. Numărul de verigi pe care marfa îl poate parcurge pentru a ajunge la consumatorul final formează lungimea **c.i.d.** În raport cu lungimea **c.i.d.** pot fi scurte sau lungi; directe (sau fără mijlocitori) şi indirecte (sau cu intermediari). **C.i.d.** directe de export şi import au ca principale forme organizatorice: compartimentele de export şi import subordonate nemijlocit producătorului (care sunt: departamente specializate în ţară, sau sucursale în străinătate); societăţi comerciale şi filiale profilate pe operaţiuni de export import; reprezentanţe, depozite în străinătate, magazine de desfacere şi expoziţii permenente cu desfacere. **C.i.d.** indirecte (sau cu intermediari) cuprind în structura lor organizatorică: intermediari cu sediul în ţara exportatoare (precum: agenţi ai producătorului, societăţi profilate pe operaţiuni de export şi import, oficii de cumpărare pentru export); intermediari cu sediul în ţara importatoare (agenţii de cumpărare, angrosişti, detailişti, distribuitori, reprezentanţi ai producătorului şi exportatorului).

C. AND F. (COST AND FREIGHT — COST ŞI NAVLU), condiţie de livrare reglementată atât de Incoterms 1959, cât şi de R.A.F.T.D. 1941, particularizând o varietate a vânzării C.I.F. (C.A.F.) care se distinge prin aceea că în preţul forfetar al mărfii nu este inclusă şi prima de asigurare a mărfii pe timpul transportului. Ca urmare, în acest caz, vânzătorul nu este ţinut să-i procure cumpărătorului o poliţă de asigurare. Conform R.A.F.T.D. 41, în ipoteza vânzării cu clauza **C. and F.**, ca şi în aceea a vânzării cu clauza C.I.F., este necesar ca părţile contractante să fie complet de acord, la data perfectării contractului, cu privire la următoarele aspecte: a) în sarcina cui cade plata spezelor de cântărire şi de verificare, precum şi a altor cheltuieli diverse; b) cantitatea de marfă ce urmează să fie îmbarcată pe fiecare navă, luându-se în considerare posibilitatea cumpărătorului de a face preluarea mărfii la sosire şi de a descărca nava cu care aceasta a fost trans-

Scanned with OKEN Scanner

portată, spre a se încadra în limita răgazului (*free time*) admis în portul de destinaţie; c) faptul dacă cheltuielile pentru facturile consulare şi certificatele de origine cad în sarcina cumpărătorului (aşa cum în mod obişnuit sunt interpretate condiţiile C. and F. şi C.I.F.), fiind debitate separat, sau asemenea cheltuieli sunt incluse de vânzător în preţul mărfii; părţile trebuie să stabilească deci, de la început, dacă aceste cheltuieli constituie o fracţiune din preţ sau urmează să fie facturate separat de către cumpărător; d) stabilirea precisă a punctului final de destinaţie, spre a fi cunoscut cu exactitate de ambele părţi (în eventualitatea că nava descarcă într-un alt port decât acela al destinaţiei efective a mărfurilor); e) modul de plată a navlului: de regulă vânzătorul este obligat să plătească anticipat navlul maritim, dar uneori îmbarcările se fac cu navlu dedus (*freight collect*), caz în care valoarea navlului se scade din factura eliberată de vânzător; în absenţa unui acord prealabil al părţilor în această privinţă, pot surveni neînţelegeri ca urmare a fluctuaţiilor devizelor, fluctuaţii de natură să influenţeze costul real al transportului, precum şi cu referire la spezele de dobânzi care sunt susceptibile să mărească valoarea scrisorii de credit; în toate cazurile când vânzătorul nu a convenit în prealabil cu cumpărătorul ca îmbarcarea mărfurilor să poată fi făcută cu navlu dedus (*freight collect*), el este obligat să plătească anticipat navlul maritim; f) admiterea de către cumpărător a faptului că nu este îndreptăţit să insiste pentru verificarea mărfurilor mai înainte de acceptarea documentelor: cumpărătorului nu-i este îngăduit să refuze primirea documentelor atunci când vânzătorul, procedând cu diligenţa uzuală, i le-a trimis pe căile normale; g) includerea spezelor de dobânzi la calculul preţului; aceste speze pot fi prevăzute printr-o menţiune distinctă, inserată în cuprinsul contractului C.I.F., numai dacă părţile au convenit anume şi în prealabil ca ele să rămână exterioare preţului; h) cu referire la asigurare, în cazul vânzării C.I.F. se cere ca părţile contractante să-şi exprime în mod neîndoielnic acordul lor de voinţă asupra următoarelor aspecte: 1) natura asigurării maritime, în măsura în care această asigurare ar urma să fie o asigurare W.A. (*with average* — cu avarie) sau F.P.A. (*free of*

Scanned with OKEN Scanner

portată, spre a se încadra în limita răgazului (*free time*) admis în portul de destinaţie; c) faptul dacă cheltuielile pentru facturile consulare şi certificatele de origine cad în sarcina cumpărătorului (aşa cum în mod obişnuit sunt interpretate condiţiile C. and F. şi C.I.F.), fiind debitate separat, sau asemenea cheltuieli sunt incluse de vânzător în preţul mărfii; părţile trebuie să stabilească deci, de la început, dacă aceste cheltuieli constituie o fracţiune din preţ sau urmează să fie facturate separat de către cumpărător; d) stabilirea precisă a punctului final de destinaţie, spre a fi cunoscut cu exactitate de ambele părţi (în eventualitatea că nava descarcă într-un alt port decât acela al destinaţiei efective a mărfurilor); e) modul de plată a navlului: de regulă vânzătorul este obligat să plătească anticipat navlul maritim, dar uneori îmbarcările se fac cu navlu dedus (*freight collect*), caz în care valoarea navlului se scade din factura eliberată de vânzător; în absenţa unui acord prealabil al părţilor în această privinţă, pot surveni neînţelegeri ca urmare a fluctuaţiilor devizelor, fluctuaţii de natură să influenţeze costul real al transportului, precum şi cu referire la spezele de dobânzi care sunt susceptibile să mărească valoarea scrisorii de credit; în toate cazurile când vânzătorul nu a convenit în prealabil cu cumpărătorul ca îmbarcarea mărfurilor să poată fi făcută cu navlu dedus (*freight collect*), el este obligat să plătească anticipat navlul maritim; f) admiterea de către cumpărător a faptului că nu este îndreptăţit să insiste pentru verificarea mărfurilor mai înainte de acceptarea documentelor: cumpărătorului nu-i este îngăduit să refuze primirea documentelor atunci când vânzătorul, procedând cu diligenţa uzuală, i le-a trimis pe căile normale; g) includerea spezelor de dobânzi la calculul preţului; aceste speze pot fi prevăzute printr-o menţiune distinctă, inserată în cuprinsul contractului C.I.F., numai dacă părţile au convenit anume şi în prealabil ca ele să rămână exterioare preţului; h) cu referire la asigurare, în cazul vânzării C.I.F. se cere ca părţile contractante să-şi exprime în mod neîndoielnic acordul lor de voinţă asupra următoarelor aspecte: 1) natura asigurării maritime, în măsura în care această asigurare ar urma să fie o asigurare W.A. (*with average* — cu avarie) sau F.P.A. (*free of*

particular average — fără avarie particulară), precum şi orice alte asigurări pentru riscuri speciale care sunt acoperite în anumite operaţii comerciale specifice sau împotriva cărora cumpărătorul poate să dorească o protecţie individuală; fac parte din categoria riscurilor speciale ce trebuie luate în considerare, vânzătorul şi cumpărătorul urmând să cadă de acord în privinţa lor: furtul, sustragerea, scurgerea, spargerea, sudaţia, contactul cu alte încărcături şi alte particularităţi ale unor operaţii comerciale deosebite; 2) valoarea asigurată; acordul dintre vânzător şi cumpărător în această problemă prezintă importanţă practică deoarece mărfurile contribuie la avaria comună pe baza anumitor criterii de evaluare, care diferă de la o categorie de operaţii comerciale la alta.

CAPACITATE DE TRANSFER, sintagmă ce desemnează posibilitatea unui stat sau a unui resortisant al unui stat de a transforma în valută sumele ce le datorează creditorilor externi şi de a le transfera apoi în străinătate **C.t.** este dependentă de existenţa şi nivelul disponibilităţilor valutare proprii sau care rezultă din împrumuturi, precum şi de existenţa şi largheţea disponibilităţilor legale care să permită transferul valutei în străinătate. **C.t.**, la rândul ei, condiţionează capacitatea de plată cu referire la părţile externe.

CAPACITATE DE TRANSPORT, expresie ce desemnează greutatea sau volumul încărcăturii pe care este susceptibil să o primească un anumit mijloc de transport şi să o deplaseze în condiţii de securitate deplină la destinaţia dorită de expeditor. În cazul navelor comerciale **c.t.** este dată de capacitatea deadweight pentru marfă exprimată în picioare cubice (100 picioare cubice = 2,83 m^3), sau la navele de călători, de numărul de pasageri corespondent numărului de locuri existente la bordul navei. Capacitatea volumetrică a unei nave diferă după cum mărfurile transportate sunt mărfuri generale sau în vrac. În cazul mărfurilor generale capacitatea navei se calculează distinct pe fiecare hambar luându-se în considerare ca elemente de calcul lungimea, lăţimea între feţele interioare ale coastelor opuse şi înălţimea luată de la pardoseală până la marginea inferioară a traverselor. Capacitatea pentru mărfuri generale este întotdeauna mai mică cu circa 10% decât capacitatea pentru

Scanned with OKEN Scanner

mărfuri în vrac care include şi spaţiile dintre coaste şi traverse. **C.t.** la vagoane şi autocamioane se exprimă în tonajul pentru mărfuri; ea se exprimă în tone, iar la aeronave de pasageri, în numărul de persoane ce pot fi transportate concomitent.

CAPITAL BANCAR, sintagmă ce desemnează totalitatea resurselor băneşti (proprii sau atrase) care se află la dispoziţia băncilor şi sunt susceptibile de a fi acordate, în calitate de credite purtătoare de dobânzi, agenţilor economici sau statului.

CAPITAL BĂNESC, sintagmă ce desemnează în mod generic suma de bani în care se concretizează orice capital ce asigură deţinătorului obţinerea unor venituri. **C.b.** îndeplineşte funcţia de mijloc de cumpărare a forţei de muncă şi a mijloacelor de producţie din a căror unire în procesul de producţie rezultă profitul.

CAPITAL DE ÎMPRUMUT, sintagmă prin care se desemnează una din sursele de finanţare a activităţii desfăşurată de o societate comercială. **C.î.** nu este unică sursă de finanţare, deoarece în principal orice societate comercială îşi finanţează activitatea economică în principal din capitalul ei social şi din rezerva socială. De asemenea, o sursă importantă de finanţare este formată din veniturile realizate de societate prin activitatea sa specifică. **C.î.** este format din împrumuturile contractate de societate pe termen lung (cu scadenţă de rambursare la împlinirea unui termen mai mare de cinci ani de la contractare), utilizate pentru finanţarea unor obiective strategice ale societăţii (ca de pildă: crearea de întreprinderi bazate pe noi tehnologii, achiziţii, lucrări în participaţie etc.), împrumuturi obţinute pe termen mediu (până la cinci ani — utilizate pentru executarea unor lucrări de modernizare, de dezvoltare productivă sau comercială), împrumuturi pe termen scurt (până la un an) având ca destinaţie finanţarea fondului de rulment.

CAPITAL DE RISC, denumire generică dată fondurilor băneşti investite într-un domeniu nou de producţie (de regulă implicând utilizarea unor tehnologii de vârf), sau într-o firmă nouă care dispune de un mare potenţial de dezvoltare. Investitorul îşi asumă riscurile aferente acestui plasament de capital sperând că va obţine profituri importan-

Scanned with OKEN Scanner

te pe termen lung. C.r., reprezintă în ultima perioadă una din principalele modalităţi de valorificare productivă şi comercială (de regulă în întreprinderi mici) a unor descoperiri şi invenţii legate de progresul înregistrat în realizarea de tehnologii. O variantă a **c.r.** este achiziţia de risc. V. **achiziţia de risc.**

CAPITAL FICTIV, capital concretizat în titluri financiare exprimate în hârtii de valoare — acţiuni, obligaţiuni, rente, bonuri de tezaur, ipoteci, etc. — care dau deţinătorului titlului dreptul de a-şi însuşi o parte din profit sub formă de dividende sau de dobânzi. **C.f.** nefiind un produs al muncii sociale nu are valoare proprie, reală, de sine stătătoare. El este numai *duplicatul de hârtie,* care însoţeşte capitalul real şi probează titlul de proprietate asupra acestuia. Caracterul său fictiv se amplifică ca urmare a decuplării titlurilor de valoarea capitalului real prin jocul bursei de valori, la care sunt cotate şi negociate titlurile de valoare. O situaţie care confirmă existenţa acestui fenomen s-a consumat înaintea crahului bursier din anul 1987, când valoarea de piaţă a acţiunilor şi obligaţiunilor a atins parametri depăşind de 2-4 ori valoarea nominală a acestora. Creanţele încorporate în titlurile de valoare, fiind o formă a capitalului de împrumut, continuă să circule şi ulterior consumării în activitatea productivă sau de comercializare a fondurilor reprezentate (exprimate) de valoarea nominală a respectivelor titluri. Titlurile aflate în acest stadiu reprezintă un capital iluzoriu, inexistent, având o valoare care fie creşte, fie scade în continuare independent de variaţiile capitalului real. Preţul **c.f.** (adică al hârtiilor de valoare prin care acesta se exprimă) se stabileşte pe piaţă la bursele de valori în funcţie de capitalizarea venitului pe care îl produc (sub formă de dobânzi, dividende etc.). **C.f.** se analizează ca o avuţie imaginară ce continuă să crească prin efectul ridicării cursului hârtiilor de valoare în raport cu valoarea lor nominală. Tendinţa de creştere a titlurilor de valoare se manifestă în strânsă legătură cu scăderea ratei reale a dobânzii. O altă împrejurare care determină creşterea **c.f.** este concretizată în practica anumitor ţări de finanţare a deficitelor bugetare şi ale balanţei de plăţi prin emiterea de bonuri de tezaur sau a altor titluri de stat. Scăderea titlurilor de valoare in-

Scanned with OKEN Scanner

fluenţează negativ capacitatea de plată a posesorilor acestora, fără a diminua capitalului real pe care îl reprezintă.

CAPITAL FIERBINTE, denumire metaforică dată fondurilor băneşti care se transferă rapid pe plan internaţional (de pe o piaţă pe alta) urmărindu-se ca finalitate o cât mai eficientă valorificare a lor pe termen scurt. Circulaţia **c.f.** este ocazionată de diferenţele ce apar în rata dobânzii pe pieţele monetare din principalele ţări cu economie de piaţă dezvoltată, precum şi de evoluţiile pieţelor valutare în general, cu considerare specifică la creşterea sau scăderea parităţii monedelor în care se face plasamentul de fonduri. Operaţiunile cu **c.f.** sunt prin excelenţă speculative şi dacă iau amploare pot antrena importante dezechilibre în sistemul financiar-monetar internaţional, având efecte directe asupra lichidităţilor disponibile.

CAPITAL SOCIAL, sintagmă ce desemnează totalitatea valorilor aporturilor subscrise de asociaţi, sau în alţi termeni, valoarea însumată a acestor aporturi, ce trebuie vărsate în contul societăţii pentru a servi ca instrument economic la realizarea scopului în vederea căruia societatea a fost constituită. În principiu stabilirea valorii **c.s.** este lăsată la libera apreciere a asociaţilor. La societăţile pe acţiuni şi la cele în comandită pe acţiuni legea cere un minim de **c.s.** de un milion de lei, iar la societatea cu răspundere limitată un minim de 100.000 lei. Regula este că fiecare asociat trebuie să contribuie la formarea **c.s.** cu aportul subscris de el, dar cota de participare a tuturor asociaţilor nu este necesar să fie egală. Aportul social poate să constea din numerar, din bunuri în natură sau din drepturi de proprietate industrială. Poate fi aportat orice bun care din punct de vedere economic prezintă o valoare ce poate servi societăţii la desfăşurarea activităţii sale economice, precum: un fond de comerţ, un brevet de invenţie, o marcă de fabrică, un drept de concesiune (dacă nu are un caracter strict personal), acţiuni ale altor societăţi, un procedeu de fabricaţie, o promisiune de vânzare, o industrie proprie, un credit personal sau comercial, un teren, etc.

Legea prevede că, în lipsă de stipulaţie contrară, bunurile aduse ca aport social intră în patrimoniul societăţii cu titlu de proprietate. În cazul societăţii

Scanned with OKEN Scanner

cu răspundere limitată bunurile intră în patrimoniul acesteia pe data constituirii ei. Aportul investitorilor străini poate consta în: numerar, alte bunuri corporale sau incorporale, servicii, diverse cunoştinţe sau metode de organizare şi conducere (*know-how*). Numerarul constă în valută liber convertibilă, ori chiar în sume în lei realizate în România. Bunurile incorporale pot fi: drepturi de proprietate industrială şi intelectuală (brevete, licenţe, mărci de fabrică şi comerţ, drepturi de autor, de traducător sau de editor). Aportul concretizat în bunuri trebuie evaluat pentru a se putea stabili corect valoarea efectivă a **c.s.**, precum şi pentru a se determina valoarea contribuţiei fiecărui asociat la formarea **c.s.** Regula este că evaluarea o fac chiar asociaţii. Dacă aceştia nu se pot pune de acord în ceea ce priveşte stabilirea valorii bunurilor aportate, ca şi atunci când societatea este formată dintr-un asociat unic, evaluarea trebuie făcută de către un expert. Totodată, instanţa de judecată investită cu soluţionarea cererii de autorizare a funcţionării societăţii are deplină libertate de apreciere în ceea ce priveşte corectitudinea evaluării făcute de către asociaţi de comun acord, putând ordona efectuarea unei expertize ori de câte ori consideră că este necesar. În cazul societăţilor de persoane (societatea în nume colectiv şi societatea în comandită simplă) aportul poate consta şi în muncă. Pentru societăţile cu răspundere limitată legea dispune expres că prestaţiile în muncă şi creanţele nu pot constitui aport social. Aporturile în creanţe nu sunt admise nici la societăţile de capitaluri (societatea pe acţiuni şi societatea în comandită pe acţiuni). Nu poate constitui aport social nici numele comercial al unei persoane, deoarece nu are valoare patrimonială. În cazul societăţii cu răspundere limitată aportul în bunuri nu poate depăşi, la momentul constituirii societăţii, valoric procentul de 60% din valoarea întregului **c.s.**. Acest plafon nu mai este valabil în cazul majorării **c.s.** Odată constituit, **c.s.** devine fix, în sensul că trebuie menţinut la aceeaşi valoare pe toată durata de existenţă a societăţii. Legea, clauzele contractului de societate şi prevederile statutului conferă **c.s.** intangibilitatea necesară spre a servi ca o garanţie pentru creditorii societăţii. Deşi **c.s.** reprezintă un element de cer-

Scanned with OKEN Scanner

titudine şi de stabilizare a societăţii, el poate fi modificat atunci când evenimente excepţionale din viaţa societăţii sau de conjunctură economică impun această măsură, ca şi atunci când o asemenea operaţiune devine o condiţie a realizării scopului pentru care a fost constituită societatea. Modificarea **c.s.** are caracter excepţional şi ca urmare se poate face doar în baza hotărârii adunării generale extraordinare a asociaţilor adoptată cu cvorumul prevăzut de lege. O astfel de decizie devine operaţională însă numai prin efectul autorizării ei de către instanţa judecătorească şi după îndeplinirea formalităţilor de publicitate cerute de lege pentru constituirea societăţii. Modificarea **c.s.** se poate realiza prin majorarea sau reducerea valorii acestuia. Majorarea se poate înfăptui prin creştere nominală şi prin creştere efectivă. Creşterea nominală a **c.s.** poate avea loc fie prin reevaluarea patrimoniului social, fie prin trecerea în contul capitalului a rezervelor statutare ale societăţii. Cât priveşte creşterea efectivă a **c.s.** aceasta constă fie în aducerea de noi contribuţii băneşti sau bunuri în patrimoniul societăţii de către asociaţii actuali, fie prin efectuarea de subscripţii de capital de către noi asociaţi (ceea ce comportă, inevitabil mărirea numărului asociaţilor). Mai poate fi luată în considerare ca modalitate de creştere efectivă a **c.s.** şi fuziunea prin absorbţie a două sau mai multe societăţi comerciale, dar numai cu referire la societatea absorbantă care încorporează în propriul ei **c.s.** şi capitalurile societăţilor absorbite. Reducerea **c.s.** este admisă numai excepţional şi numai cu respectarea riguroasă a unor condiţii şi formalităţi prevăzute de lege în scopul protejării intereselor creditorilor, spre a se evita micşorarea gajului general al acestora fără ca ei să-şi fi putut exercita dreptul la opozabilitate. Se poate proceda la reducerea **c.s.** în următoarele situaţii: a) dacă se constată că pentru realizarea obiectului societăţii capitalul iniţial este prea mare, iar beneficiile obţinute de asociaţi sunt prea mici comparativ cu acesta; b) când se constată că numai o parte din vărsămintele de capital, anume cele efectuate până la o anumită dată calendaristcă, sunt suficiente pentru realizarea scopului societăţii; c) dacă se constată că urmare a unei pierderi mari de capital suferită de societate aso-

Scanned with OKEN Scanner

ciaţii nu pot primi beneficii sau pot primi numai beneficii mici, iar prin reducerea c.s. se creează pentru asociaţi perspectiva obţinerii unor beneficii mai mari. Reducerea **c.s.** poate fi realizată numai în baza hotărârii adunării generale extraordinare a asociaţilor şi devine operaţională doar după trecerea a două luni din ziua în care acea hotărâre a fost publicată în Monitorul Oficial. Pentru a fi valabilă hotărârea de reducere a **c.s.** trebuie să respecte minimul de capital prevăzut de lege pentru tipul de societate în cauză, să precizeze motivele ce legitimează reducerea, precum şi procedeul ce va fi utilizat pentru efectuarea reducerii. Reducerea **c.s.** poate fi nominală sau efectivă. Este nominală când existând o scurgere de capital sau o micşorare a valorii patrimoniului societăţii pe plan contabil această situaţie este evidenţiată printr-o operaţiune specifică pentru a se pune de acord evidenţa contabiă cu situaţia patrimonială reală a societăţii. Reducerea nominală nu prejudiciază pe creditorii sociali deoarece ea nu are ca efect micşorarea gajului general care rămâne în continuare format din aceleaşi bunuri. În societăţile pe acţiuni, reducerea nominală se face de regulă prin reducerea nominală a valorii fiecărei acţiuni sau prin înlocuirea vechilor acţiuni cu acţiuni noi, de valoare nominală inferioară. Cât priveşte reducerea efectivă a **c.s.**, aceasta se realizează prin micşorarea voluntară a patrimoniului societăţii. Ea poate fi făcută prin: restituirea către asociaţi a unei părţi din aportul social subscris; liberarea asociaţilor de a îndeplini obligaţia de aport social în privinţa aporturilor încă neexecutate; liberarea acţionarilor de obligaţia vărsământului integral al capitalului subscris. Reducerea **c.s.** este dominată de principiul că nici unul dintre ei nu trebuie să-şi piardă calitatea de asociat. Legea recunoaşte creditorilor societăţii un drept de opoziţie la executarea hotărârii de reducere efectivă a **c.s.**

CARGOPLAN, document întocmit de comandantul navei împreună cu secundul şi cu şeful stivator, indicând modul de repartizare a mărfurilor la bordul navei, pe magazii şi partizi. Întocmirea sa se face pe baza listei de încărcare. Operaţiunea de stivuire se face ţinându-se seama de planul de încărcare preliminar, iar la încheierea acesteia se întocmeş-

te planul de încărcare final ce reflectă repartizarea reală a mărfurilor aflate la bord; din acest plan final un exemplar rămâne agentului din portul de încărcare, două exemplare se predau încărcătorului, un exemplar se păstrează pe navă, iar un alt exemplar se trimite agentului din portul de descărcare.

CARGO-RAPORT *(out-time report of inward cargo)*, document care se întocmeşte pe baza rapoartelor zilnice de descărcare a navei la finalul operaţiunilor de descărcare. În cuprinsul **c.r.** se menţionează numele navei, felul mărfurilor descărcate, cantitatea acestora, eventualele lipsuri sau deteriorări constatate. Acest înscris prezintă importanţă mai cu seamă în cazul în care destinatarul mărfii ar formula un protest cu referire la cantitatea sau calitatea acesteia.

CARNET T.I.R., document care se completează, la încheierea contractului de transport auto internaţional de mărfuri, de către expeditor şi transportator, având valabilitate pentru un singur transport şi un singur vehicul. Conţine foi detaşabile de luare în primire şi de descărcare, necesare transportului în vederea căruia a fost întocmit. În cuprinsul său se înscriu date privind transportul, de exemplu denumirea mărfii, cantitatea, valoarea, numărul coletelor, numele şi adresa expeditorului şi destinatarului, ţara de plecare şi de destinaţie, numărul de înmatriculare al autovehiculului. **C. T.I.R.** este supus verificării, o dată cu marfa, la birourile vamale (de predare, de tranzit şi de destinaţie) unde i se aplică sigiliile vamale.

CARTA ATLANTICULUI, declaraţie comună, iniţial bilaterală, anglo-americană, redactată în august 1941 şi contrasemnată în ianuarie 1942, la Londra de către S.U.A., Marea Britanie şi alte 24 de state (între care U.R.S.S. şi China). **C.A.** conţine la pct. 4 şi 5 referiri la comerţul internaţional, stabilitatea economică postbelică, îmbunătăţirea condiţiilor de muncă şi a securităţii sociale.

CARTEA ALBASTRĂ (CARTE BLEUE), carte bancară introdusă de băncile din Franţa, după 1967, care prezenta anumite facilităţi în ceea ce priveşte efectuarea plăţilor către comercianţii afiliaţi. Mecanismul de utilizare a acestei cărţi bancare presupunea notarea de către comerciant pe factură a seriei căr-

Scanned with OKEN Scanner

ţii de credit prezentată de client, semnarea facturii, de către client, şi compararea acestei semnături cu aceea pusă de către client pe cartea sa de credit. Dacă factura depăşea sub acest aspect valoric un anumit plafon, comerciantul verifica „lista neagră" a rău-platnicilor, pentru a constata dacă numărul respectivei cărţi de credit nu figurează pe acea listă. După efectuarea acestor verificări comerciantul preda un exemplar din factură băncii, care, pe baza acelei facturi proceda la debitarea contului clientului şi la creditarea corespunzătoare a contului comerciantului. Într-o fază ulterioară a perfecţionării mecanismului de utilizare a **c.a.** comercianţii s-au dotat cu un aparat de verificare automată, numit impropriu „fier de călcat". Utilizarea acestui aparat se făcea astfel: cartea de credit, confecţionată din masă plastică, numită şi carte manuală, se aşează pe aparat, iar peste ea se aşează, într-o anumită poziţie, factura în trei exemplare. Apoi, printr-o mişcare de „dute-vino" similară mişcării specifice în utilizarea fierului de călcat, menţiunile în relief inscripţionate pe factură, alături de data şi valoarea facturii. Apoi, cele trei exemplare ale facturii sunt semnate de client; dintre acestea, un exemplar rămâne la comerciant, altul revine clientului, iar la treilea se trimite la bancă pentru decontare. V. şi **carte bancară.**

CARTE BANCARĂ (DE CREDIT SAU DE DEBIT), înscris constatator al contractului de carte bancară, materializat pe un suport de plastic de formă dreptunghiulară ce cuprinde obligatoriu următoarele menţiuni: (pe recto – faţă) datele de identificare ale emitentului (precum denumirea, logo-ul, holograma, şi codul din 4 cifre), datele de identitate ale titularului (numele şi prenumele, numărul contului din 16 cifre), data expirării valabilităţii titlului (adică a **c.b.**); (pe verso-spate) semnătura titularului şi pista magnetică. Îndeplineşte în principal funcţia de instrument de plată, dar poate avea şi funcţii complexe, servind ca instrument de plată, cât şi ca instrument de credit, de garanţie şi de retragere de fonduri. Utilizarea sa în tehnica bancară de plată şi de retragere de fonduri comportă recurgerea pe scară largă la procedeele informatice. Pentru întâia oară **c.b.** au fost introduse în S.U.A., în anul 1920, sub forma cărţilor imprimate pe plăcuţe rectangulare din plastic, oferite de comerci-

Scanned with OKEN Scanner

anţi unei clientele selecţionate. Acestea erau veritabile cărţi de credit, deoarece ofereau posibilitatea amânării plăţilor până la momentul debitării contului titularului, la ordinul comerciantului, prin virament bancar. Ca urmare a extinderii rapide a procedeului şi în alte ţări, trei decenii mai târziu (mai exact, după anul 1950) au fost înfiinţate mai multe societăţi financiare specializate (ca de pildă, Dinner's Club şi American Express) care au pus în circulaţie cărţile de credit multifuncţionale, agreate de importante şi vaste reţele de comercianţi. Sistemul **c.b.** a fost adoptat şi de numeroase bănci americane şi europene care au emis asemenea titluri. Principalele bănci franceze au lansat, după1967, „Cartea albastră" (carte bleu), care facilita efectuarea de plăţi între comercianţii afiliaţi. Ulterior au fost introduse automatele bancare în două variante, anume: distribuitoare automate bancare şi ghişee automate, ceea ce a făcut necesară încorporarea în **c.b.** a unei piste magnetice având următoarele utilităţi: identificarea contului titularului şi a soldului acestui cont; descurajarea oricărei eventuale tendinţe de abuz din partea titularului (clientului), faţă de ordinatorul băncii. Implementarea procedeelor informatice în activitatea bancară a făcut posibilă instalarea de terminale la comercianţi, racordate la ordinatorul băncii, ceea ce a creat importante facilităţi de natură să permită evitarea deopotrivă a manipulării numerarului, dar şi a facturilor pe hârtie. Aceasta a permis înlocuirea clasicei semnături a clientului pe factură cu compunerea de către acesta a codului său secret pe terminalul instalat la sediul sau la domiciliul său. A devenit astfel posibilă efectuarea plăţilor cu evitarea oricărei deplasări, ceea ce prezintă semnificaţia unui important pas către banca la domiciliu. Un alt progres în ceea ce priveşte utilizarea **c.b.** înregistrat în ultimii ani este introducerea cărţilor cu microprocesor, denumite şi cărţi cu memorie. Acest progres permite diversificarea **c.b.** Cele mai ieftine dintre acestea sunt utilizabile numai pe teritoriu naţional, iar cele mai scumpe, ca de exemplu cărţile VISA, sunt utilizabile la scară planetară. Progresul tehnic în acest domeniu a produs şi un important impact pe plan juridic, convertind cartea de credit într-o carte de plăţi sau de debit. Într-adevăr,

Scanned with OKEN Scanner

graţie rapidităţii cu care se derulează operaţiunile, contul titularului este debitat simultan cu utilizarea **c.b.**. Posesorul legitim este identificat pe baza unui cod care i se atribuie, numărul de cod fiind cunoscut numai de către titular şi de către ordinatorul băncii. Se anulează astfel principalul avantaj al cărţii de credit concretizat în amânarea momentului plăţii. Dar, cartea de plăţi prezintă pentru titularul său un dublu avantaj comparativ cu cecul, anume: simplitatea operaţiunii şi un cost mai redus al acesteia. Aceste avantaje sunt evidente pentru bănci, deoarece prelucrarea informatizată a datelor este mai ieftină decât cea clasică, şi totodată, banca urmează să încaseze taxa de abonament de la clientul titular al cărţii, iar de la comerciant încasează comisionul. Emiterea **c.b.** poate fi făcută de către bănci: bănci,instituţii financiare specializate (precum: American Express, Dinner's Club), întreprinderile furnizoare de mărfuri sau prestatoare de servicii (ca de exemplu societăţile de telefoane). C.b. îndeplineşte următoarele servicii (ca de exemplu : a) de retragere de fonduri; b) de plată; c) de credit; d) de garanţie). Practica bancară a consacrat patru nivele de **c.b.**. O carte de nivel superior subsumează toate funcţiile cărţilor de nivel inferior. Nivelul I cuprinde cărţile de retragere ; nivelul II vizează cărţile care pe lângă funcţia de retragere îndeplinesc şi funcţia de plată la comercianţii afiliaţi, şi care uneori sunt însoţite de credit; nivelul III se referă la cărţile care extind dincolo de frontierele naţionale funcţiile cărţii de nivel II; nivelul IV cuprinde **c.b.** de prestigiu, care sunt acompaniate de servicii speciale de asigurare şi de asistenţă. V. şi **contract de carte bancară.**

CARTE DE CREDIT CU MEMORIE, V. şi **carte de credit cu microprocesor; carte bancară.**

CARTE DE CREDIT CU MICROPROCESOR, carte bancară, având incorporat un microprocesor, graţie căruia titularul acesteia transpune pe ea o parte din soldul creditor al contului său bancar (ca într-un „portofel electronic") pe care, prin utilizarea procedeelor informatice, îl va transfera (parţial sau total), ulterior, pe alţi suporţi (bunăoară, de genul cartelelor pentru aparate telefonice publice). Sin. **carte de credit cu memorie.** V. şi **carte bancară.**

Scanned with OKEN Scanner

CARTE „DE SOCIETATE", varietate de carte bancară de specificul căreia este faptul că emiterea ei se face pe numele unei persoane fizice, iar sumele ce urmează a fi achitate ca urmare a utilizării cărţii se vor prelua din contul unei societăţi comerciale. Contractul aderent convenit în legătură cu emiterea **c.s.** conţine o clauză prin care se instituie solidaritatea pasivă a titularului cărţii şi societăţii plătitoare faţă de banca emitentă cu referire la sumele datorate acesteia de posesorul cărţii. O solidaritate similară este stipulată şi atunci când sumele urmează a fi preluate dintr-un cont colectiv având mai mulţi titulari. **C.s.** poartă semnătura titularului, iar comerciantul sau, după caz, prestatorul de servicii, este obligat să verifice semnătura titularului de pe factură prin comparaţie cu aceea pusă de acesta pe carte. Utilizarea frauduloasă a **c.s.** antrenează răspunderea titularului ei în cazul în care acesta nu a declarat în timp util pierderea sau furtul cărţii. Titularul va fi exonerat de răspundere numai pentru faptele de utilizare frauduloasă a cărţii consumate după anunţarea emitentului despre pierderea sau furtul acesteia. Nu este necesar ca anunţarea lui să se facă în scris, fiind valabilă şi suficientă chiar o anunţare telefonică. Emitentul este ţinut responsabil pentru plata făcută după ce a fost anunţat, chiar dacă el a primit factura mai înainte să-i fi fost adus la cunoştinţă faptul pierderii sau furtului cărţii. V. şi **contract de carte bancară; carte bancară.**

CARTEL, denumire dată uniunii monopoliste formată din mai multe societăţi comerciale producătoare de mărfuri de acelaşi fel care se înţeleg între ele cu referire la condiţiile comune de aprovizionare şi desfacere (vizând: calitatea şi calitatea produselor, termenele şi preţurile de livrare, pieţele de desfacere etc.). Urmăreşte ca scop dominarea pieţei şi limitarea concurenţei pentru obţinerea unor profituri înalte de monopol. Regulile de funcţionare ale anumitor **c.** sunt prinse într-un document oficial, care stabileşte sancţiuni împotriva firmelor implicate care nesocotesc aceste reguli. **C.** determină limitarea producţiei, creşterea preţurilor şi crearea unei situaţii de monopol în industrie. De aceea în prezent, legislaţiile naţionale ale ţărilor dezvoltate interzic formarea de **c.** Ultimele **c.** au funcţionat în Gemania, în perioada interbelică.

Scanned with OKEN Scanner

CARTEL BANCAR, varietate de cartel dând expresia monopolului bancar, concretizată în înţelegerea dintre mai multe bănci în vederea stabilirii unor condiţii similare vizând operaţiunile pe care la desfăşoară, precum: rata dobânzii, acordarea de credite, termene de creditare etc. V. **cartel.**

CARTEL INTERNAŢIONAL, varietate de cartel reprezentând o uniune monopolistă formată în aceeaşi ramură de producţie cu participarea unor societăţi comerciale din ţări diferite. Urmăreşte ca scop creşterea puterii economice a firmelor implicate în formarea lui şi dominarea pieţii mondiale de către aceste firme. V. **cartel.**

CARTEL INTERNAŢIONAL AL OŢELULUI, denumire improprie dată unor înţelegeri temporare între anumiţi producători din ţări dezvoltate cu referire la producerea şi comercializarea unor categorii specifice de produse metalurgice. Asemenea înţelegeri au fost realizate bunăoară: între principalii producători japonezi de ţevi din oţel în vederea susţinerii preţului de export ca urmare a contingentării importurilor la aceste produse de către S.U.A.; între mai mulţi producători vest-europeni în domeniul producţiei de oţel beton. Până în anul 1986 putea fi considerată ca având caracterul de **c.i.o.** şi asociaţia EUROFER, deoarece în cadrul acesteia producătorii din ţările comunitare au convenit o politică coordonată de reducere şi dezafectare a unor capacităţi de producţie în condiţiile crizei mondiale a siderurgiei. O astfel de politică a fost inspirată de Planul Davignon de restructurare a siderurgiei comunitare. După anul 1986 EUROFER a acţionat în armonie cu Planul Davignon într-un cadru de decizie individuală mult extinsă. V. **cartel.**

CARTEL MARITIM, varietate de cartel constând într-un monopol format din mai multe societăţi de navigaţie. Urmăreşte ca scop limitarea concurenţei şi fixarea de tarife unice la transportul maritim. V. **cartel.**

CASĂ DE CLEARING (engl. clearinghouse), V. **casă de compensaţie.**

CASĂ DE COMPENSAŢIE, expresie prin care se desemnează locul instituţionalizat de întâlnire, sub auspiciile băncii centrale, a repezentanţilor băncilor comer-

Scanned with OKEN Scanner

ciale în scopul de a se schimba efectele, şi cecurile pe care trebuie să şi le prezinte reciproc. Sumele pentru care se angajează aceste operaţiuni se compensează. Reglarea soldului rezultat din operaţiunile respective se face prin virament într-un cont deschis la banca centrală. **C.c.** constituie instituţii-cheie ale pieţelor futures şi îndeplinesc două funcţii principale: asigură integritatea financiară a tranzacţiilor futures prin garantarea obligaţiilor contractuale de către membrii **c.c.**; oferă posibilitatea compensării (*offset*), ca mijloc juridic preferabil de stingere a obligaţiilor izvorâte din contractele futures. Mecanismul de funcţionare a **c.c.** este astfel conceput încât această casă devine partener în toate tranzacţiile futures încheiate în bursa afiliată. **C.c.** convertesc obligaţiile izvorâte din contractele forward (care sunt la termen) care sunt obligaţii ce se vor naşte în viitor.) (engl. compensation house; fr. maison de compensation) Sin. **casă de clearing**. V. şi **contract futures; contract forward; contracte de opţiuni.**

CASĂ DE CREDIT, denumire generică dată structurilor instituţionale similare băncilor comerciale, ale căror atribuţii principale constau în primirea de sume pe care apoi le fructifică, în principal, prin acordarea de credite. Au acest caracter, de pildă, fondurile mutuale.

CASE DE COMPENSAŢII ALE BĂNCILOR, denumire generică dată organizaţiilor create de bănci, de regulă în marile oraşe ale lumii, în vederea compensării zilnice a obligaţiilor lor băneşti reciproce. În **c.b.**, fiecare bancă participantă este reprezentată prin împuterniciţii săi. Aceştia întocmesc zilnic lista titlurilor de valoare (cambii, cecuri etc.) şi a altor documente ce implică o obligaţie de plată în sarcina oricărei bănci membre şi trimit respectivele liste celorlalţi împuterniciţi ai băncilor corespondente. Pe baza acelor liste **c.b.** stabilesc zilnic soldul rezultat pentru ziua respectivă din decontările fiecărei bănci membre cu toate celelalte bănci participante. **C.b.** îndeplinesc un rol important în ce priveşte simplificarea plăţilor, reducerea circulaţiei numerarului şi extinderea posibilităţilor de creditare a băncilor. Prima casă de acest gen a fost creată la Londra, în 1973.

Scanned with OKEN Scanner

CASH, 1. Termen prin care în raporturile de comerţ internaţional se desemnează numerarul lichid, disponibilul bănesc. Astfel, în operaţiunile de comerţ internaţional ale României, **c.** desemnează sumele în valută convertibilă încasate sau plătite în operaţiuni directe, cu cedare de devize, care sunt opuse celor în clearing, în barter, ori în compensaţie, etc. **2.** Concept prin care se desemnează operaţiunile la disponibil (operaţiunile spot). Bunăoară preţul sau cotaţia **c.** cotaţia la disponibil. V. **preţ cash, acord de barter; clearing; compensaţie.**

CASH FLOW, sintagmă din limba engleză care desemnează fluxul bănesc ce rezultă din desfăşurarea activităţii într-o entitate economică, flux pe baza căruia este posibilă evaluarea lichidităţii, solvabilităţii şi situaţiei economico-financiare a acelei entităţi. **C. f.** pune în evidenţă veniturile nete pe o perioadă, venituri la care se adaugă amortizările şi plăţile din rezerve, adică sumele ce nu generează plăţi efective, ci constituie simple operaţiuni în evidenţa contabilă. **C. f.** este utilizat ca şi criteriu de evaluare a profitului net şi a capacităţii firmei de a plăti dividende.

CASH ON DELIVERY (C.O.D.), modalitate de plată a preţului practicată în transportul aerian internaţional de mărfuri, presupunând ca ultimul transportator să încaseze de la destinatar taxele de transport, taxele accesorii până la destinaţie şi contravaloarea mărfii, care nu se eliberează decât după achitarea integrală a tuturor acestor sume.

CASH PAYMENT, plată în numerar, făcută cu bani efectivi (bancnote şi monede). Are o pondere redusă în operaţiunile de comerţ internaţional. Aici sunt preferate plăţile prin virament bancar. V. **virament bancar.**

CAUŢIUNE VAMALĂ, 1. Denumire dată contractului prin care un subiect de drept (persoană fizică sau persoană juridică) garantează faţă de organele vamale plata taxelor vamale datorate de către o terţă persoană, asumându-şi obligaţia de a plăti nemijlocit acele taxe în cazul în care debitorul nu le va achita. **2.** Denumire dată sumei de bani depusă la dispoziţia autorităţii vamale de către o persoană ce datorează taxe vamale şi prin care debitorul garantează achitarea acelor taxe.

Scanned with OKEN Scanner

CAZ FORTUIT, eveniment imprevizibil ulterior perfectării contractului de comerţ internaţional care îl împiedică pe debitor să-şi execute prestaţia asumată exonerându-l de răspundere pentru neexecutarea obligaţiei ce-i incumbă **C. f.** se analizează ca o cauză exoneratoare de răspundere contractuală, dar acest concept prezintă interes şi în relaţiile extracontractuale. Aici, **c.f.** se concretizează într-un eveniment produs în sfera de activitate generatoare de pagube. În domeniul extracontractual **c.f.** nu constituie cauză exoneratoare de răspundere civilă. Astfel, defectarea forţată a sistemului de direcţie al unui autovehicul care produce prejudicierea unei persoane ca urmare a unui accident de circulaţie nu-l exonerează pe proprietarul acelui autovehicul de obligaţia de a repara prejudiciul respectiv.

CEC, titlu de credit ce cuprinde un ordin *tras* asupra unei bănci de către o persoană numită *trăgător*, care, având fonduri la acea bancă, îi ordonă să plătească o sumă de bani altei persoane (purtătorului titlului), numită *beneficiar*. **C.**, la fel ca şi cambia, presupune un raport juridic complex între trei persoane: trăgător, tras şi beneficiar; aici însă trasul poate fi numai o bancă, iar emiterea **c.** presupune în mod necesar existenţa la tras a unei proviziuni (sau acoperiri), adică a unor fonduri suficiente pentru a face faţă plăţilor ajunse la scadenţă. Proviziunea trebuie să fie prealabilă, ca putând proveni dintr-un depozit bancar, o deschidere de credit etc.; ea trebuie să fie certă, lichidă şi exigibilă, iar valoarea sa cel puţin egală cu cea a **c.**. Totodată se mai cere ca proviziunea să fie disponibilă, adică să nu existe nici un impediment de ordin juridic sau material pentru efectuarea plăţii. Emisiunea de **c.** se fundează pe o convenţie prealabilă intervenită între client şi bancă, în virtutea căreia aceasta din urmă îl autorizează pe cel dintâi să emită asupra ei **c.**; obligându-se să onoreze **c.** emise de clientul său, banca îşi autoatribuie rolul de a face serviciul de casă al acestuia. Convenţia poate fi expresă ori tacită; de regulă însă, ea se exprimă printr-o clauză a contractului încheiat de client cu banca plătitoare, contract din care rezultă fondurile ce constituie proviziunea (de exemplu un credit pentru o sumă în numerar). **C.** este supus următoarelor condiţii de formă: indicarea obligatorie în textul titlului a denumirii de „cec"; precizarea locu-

Scanned with OKEN Scanner

lui plăţii; indicarea datei titlului, arătându-se ziua, luna, anul şi locul emisiunii; c. la ordin poartă şi o indicaţie referitoare la persoana beneficiarului, iar c. la purtător poartă pe titlu această menţiune; când un c. cuprinde atât indicarea beneficiarului, cât şi menţiunea la purtător, poate fi plătit fie beneficiarului desemnat, fie purtătorului titlului. C. nu este supus acceptării; trăgătorul şi giranţii sunt garanţi ai plăţii şi nu ai acceptării. C. este un instrument de plată, şi ca urmare este plătibil la vedere; orice altă indicaţie privind scadenţa este considerată ca nescrisă, fiind incompatibilă cu funcţia sa de instrument de plată, menit să îndeplinească rolul de monedă şi să faciliteze operaţiile de viramentşi compensaţie. C. poate fi: nominativ, la ordin şi la purtător. Modul de transmitere a c. diferă în raport cu natura acestora: a) c. nominativ, cu clauza „nu la ordin", poate fi transmis numai prin cesiune de drept comun, şi nu prin gir sau prin tradiţie manuală; b) c. la ordin, indiferent dacă are sau nu înscrisă menţiunea „la ordin", se transmite prin gir; pentru ca girul să fie însă eficient este necesar să se facă şi remiterea materială a titlului; în cazul în care girul este făcut după protest sau după expirarea termenului de prezentare a c. la plată girul produce numai efectul unei cesiuni ordinare, neimplicând răspunderea girantului şi nici autonomia dreptului giratarului (ceea ce se cedează este numai dreptul de regres); c) c. la purtător se transmite prin simpla tradiţie a titlului; girul inserat pe titlu nu produce ca efect transformarea acestuia în c. la ordin, ci antrenează doar responsabilitatea girantului în armonie cu normele reglementând regresul. Cel ce pierde un c. (chiar la purtător) poate revendica titlul respectiv numai de la posesorul abuziv (hoţul sau găsitorul titlului), şi nu de la terţul posesor de bună-credinţă. Plata c. necesită prezentarea titlului la plată; termenele în care poate fi prezentat la plată un asemenea titlu sunt foarte scurte. În caz de prezentare a c. peste termenul legal se pierde dreptul la regres împotriva giranţilor şi avaliştilor acestora. După expirarea termenului de prezentare a c. la plată, trăgătorul poate revoca ordinul de plată, iar în cazul în care el nu face uz de această îndreptăţire, plata efectuată ulterior expirării termenului respectiv este valabilă. Posesorul titlu-

Scanned with OKEN Scanner

lui are împotriva trasului numai calea acţiunii oblice (nu şi o acţiune directă, cambială sau de drept comun), el acţionând în locul trăgătorului, deoarece convenţia în temeiul căreia trasului îi revine obligaţia de plată a **c.** este opozabilă numai între trăgător şi tras; această convenţie nu este opozabilă şi faţă de beneficiar care, dobândind titlul, continuă să rămână terţ faţă de raporturile rezultate din convenţia încheiată între trăgător şi bancă (tras). Înaintea efectuării plăţii, banca trebuie să facă unele verificări precum: verificarea legitimării posesiunii titlului (în cazul titlurilor la ordin), în care sens ea urmează să stabilească dacă există sau nu un şir neîntrerupt de giruri, ca şi constatarea capacităţii şi identităţii posesorului; verificarea identităţii posesorului titlului (în cazul titlurilor la purtător); verificarea — prin compararea semnăturii de pe titlu cu cea depusă la bancă la remiterea carnetului de cecuri — împrejurării dacă ordinul de plată provine de la trăgător. La rândul său, clientul titular al carnetului de cecuri este obligat la anumite măsuri de natură să evite riscuri; în acest scop, el trebuie să scrie suma şi în litere, să avizeze banca de emiterea **c.** etc. Posesorul titlului poate exercita împotriva giranţilor şi eventual a avaliştilor dreptul de regres, atunci când banca (adică trasul) refuză plata **c.** la prezentarea titlului; în acest scop el trebuie să dreseze protestul chiar pe **c.**, constatând refuzul de plată. Un atare refuz poate fi constatat şi printr-o declaraţie a trasului, scrisă şi datată chiar pe titlu. Regresul pentru neplată se poate face pe două căi: fie prin punerea în executare a **c.** învestit cu formula executorie, fie prin promovarea acţiunii de regres şi eventual a acţiunii cauzale sau a celei în îmbogăţire fără justă cauză. **C.** fiind dat numai *pro solvendo* (lat.) (ca mijloc de a obţine plata din partea trasului), emiterea lui nu stinge definitiv datoria existentă în raportul dintre trăgător şi tras; numai plata **c.** operează stingerea definitivă a acestei datorii. Raportul fundamental supravieţuieşte emiterii **c.**, coexistând cu obligaţia cambială izvorâtă din faptul emiterii **c.** Emiterea **c.** fără proviziune nu comportă nulitatea acestuia; lipsa proviziunii îl îndreptăţeşte însă pe posesorul titlului să promoveze o acţiune de regres împotriva trăgătorului, a giranţilor şi a avaliştilor, dar nu şi împotriva trasului, acesta din urmă având el însuşi dreptul la des-

Scanned with OKEN Scanner

păgubiri, dacă fapta trăgătorului îl prejudiciază în creditul său. Practica internaţională cunoaşte următoarele feluri de **c.**: **c.** *circular (ita. assegno circolare*; **c.** *certificat*; **c.** *poştal*; **c.** *barat*; **c.** *de călătorie (engl. travellers cheques)*.

CEC BARAT, titlu de credit cu utilizare în practica de comerţ internaţional, denumit astfel datorită faptului că poartă pe faţă, de regulă în colţul din stânga de sus, două linii paralele. Poate fi general (în acest caz, între cele două linii nu figurează nici un nume) sau special (când între cele două linii este înscris un nume). În primul caz, **c.b.** poate fi plătit numai unei bănci sau unui client al acesteia; în cel de-al doilea caz, plata se poate face numai băncii al cărui nume este înscris între linii. În ambele situaţii, remiterea titlului unei bănci este obligatorie; plata nu se face în numerar, ci un asemenea titlu serveşte pentru creditarea contului clientului respectiv, îndeplinind astfel rolul de a înlocui moneda fiduciară printr-o monedă scripturală.

CEC CERTIFICAT, titlu de credit utilizat în practica de comerţ internaţional, denumit astfel datorită faptului că poartă pe faţă semnătura trasului, acesta având numai rolul de a certifica existenţa acoperirii în fonduri băneşti şi de a bloca acele fonduri în folosul posesorului său, până la expirarea termenului de prescripţie. **C.c.** îi garantează posesorului titlului acoperirea bănească la fel ca un bilet de bancă.

CEC CIRCULAR, titlu de credit utilizat în practica de comerţ internaţional, care este emis de băncile autorizate în acest scop celor ce au depus suma corespunzătoare. **C.c.** conţine promisiunea necondiţionată a băncii emitente de a plăti la vedere suma precizată, posesorului legitim al titlului. De regulă, **c.c.** nu poate fi la purtător, ci trebuie să poarte indicarea beneficiarului şi să aibă menţionată în text denumirea de **c.c.**

CEC LA ORDIN, varietate de cec care se distinge prin aceea că în cuprinsul titlului este indicată, ca beneficiar, o persoană precis determinată. Indicarea beneficiarului conferă cecului calitatea de titlu la ordin, chiar dacă în text nu este scrisă clauza „la ordin".

CEC LA PURTĂTOR, varietate de cec care, în principiu, se distinge prin aceea că are înscrisă pe titlu menţiunea „la purtător". Au

Scanned with OKEN Scanner

acest caracter şi: a) cecul pe care se înscriu concomitent numele (sau denumirea) beneficiarului şi menţiunea „la purtător"; un atare cec va fi plătit fie beneficiarului, fie purtătorului (în cazul în care acesta este altul decât cel înscris ca beneficiar); b) cecul ce nu cuprinde nici numele (sau denumirea) beneficiarului şi nici menţiunea „la purtător"; în legătură cu acest cec operează prezumţia potrivit căreia, de vreme ce emitentul nu a indicat pe titlu numele beneficiarului, el a dorit ca plata să se facă purtătorului titlului. **C.p.** se transmite prin simpla remitere materială a titlului.

CEC NETRANSMISIBIL, cec emis cu menţiunea „netransmisibil". Un astfel de cec poate fi plătit numai beneficiarului său, ori la cererea acestuia. Totodată, cu suma înscrisă pe titlu poate fi creditat numai contul curent al beneficiarului. Clauza „netransmisibil" trebuie scrisă pe titlu chiar de către banca-tras la cererea trăgătorului. **C.n.** poate fi girat pentru încasare numai în favoarea unei bănci în numele beneficiarului, iar respectiva bancă nu-l poate gira mai departe. V. şi cec.

CEC NOMINATIV, varietate de cec care se distinge prin aceea că pe titlu figurează numele beneficiarului, fiind totodată înscrisă şi clauza „nu la ordin" sau altă clauză echivalentă. Un asemenea cec nu poate fi transferat decât pe calea şi cu efectele cesiunii de drept comun.

CEC PLĂTIBIL ÎN CONT, varietate de cec care se distinge prin aceea că trăgătorul sau posesorul cecului interzice plata în numerar înscriind transversal pe faţa acestuia o menţiune de genul:„plătibil în cont", „numai pentru virament", sau o altă expresie echivalentă. De specificul **c.p.c.** este că banca-tras efectuează doar o operaţiune scriptică, precum: credit în cont; virament în cont; compensaţie. O astfel de operaţiune (de virament) are semnificaţia unei plăţi. Este interzisă ştergerea ulterioară a menţiunii înscrisă pe faţa titlului („plătibil în cont" sau alta echivalentă), iar dacă s-a efectuat totuşi o astfel de ştergere, ea se consideră a nu fi fost făcută. În caz de nerespectare de către banca-trasă a interdicţiei plăţii în numerar, aceasta (adică banca) răspunde în limitele valorii cecului. V. şi cec.

Scanned with OKEN Scanner

CEC POŞTAL, titlu de credit la purtător, având utilizare în practica de comerţ internaţional mai ales pentru localităţile unde nu există sucursale ale băncilor de depozit şi pentru care există acoperire la Administraţia Poştelor, fiind onorat în baza acestei acoperiri de serviciile bancare ce funcţionează în cadrul birourilor de poştă.

CECURI DE CĂLĂTORIE, titluri de credit cu utilizare în comerţul internaţional, menite să servească persoanelor ce întreprind călătorii în străinătate sau în ţară, ca înlocuitor al banilor, şi care se prezintă sub forma unor imprimate ce exprimă în cifre rotunde ordinul dat de bancă agenţilor ori corespondenţilor săi de a plăti o sumă (exprimată printr-un număr de semne monetare) la ordinul călătorului, a cărui semnătură se pune pe talonul fiecărui titlu.

CENZOR, persoană fizică având pregătire de specialitate în domeniul financiar contabil care este desemnată prin actul constitutiv al unei societăţi comerciale sau prin hotărârea adunării generale a asociaţilor (ori după caz a acţionarilor) pentru a efectua verificări periodice cu privire la documentele şi evidenţele financiar-contabile ale societăţii, precum şi în ce priveşte registrele comerciale ale acesteia. Asemenea verificări se efectuează în scopul constatării corectitudinii administratorilor în gestionarea patrimoniului societăţii şi în general în activitatea desfăşurată de ei. C. întocmeşte un act de constatare în care se menţionează aspectele negative constatate şi se propun măsuri pentru remedierea lor. În ultima vreme au fost constituite societăţi comerciale specializate pe activităţi financiar-contabile, inclusiv de verificare, de expertizare şi consultanţă în acest domeniu, astfel încât agenţii economici interesaţi pot apela la serviciile acestora pentru a le solicita să îndeplinească atribuţiile c.

CERERE DE ARBITRARE, mijlocul legal prin care un subiect de drept, parte într-un contract comercial internaţional, solicită arbitrajului de comerţ internaţional proteguirea drepturilor şi intereselor sale legitime, nesocotite de către partenerul lui contractual. Introducerea c.a. operează declanşarea procedurii arbitrale. O asemenea cerere trebuie redactată în scris şi să aibă în cuprinsul ei următoarele menţiuni: denumirea şi se-

Scanned with OKEN Scanner

diul persoanei juridice (în cazul unei persoane fizice, numele, domiciliul sau reşedinţa); numele şi calitatea celui care angajează sau reprezintă partea în litigiu, anexându-se dovada calităţii (împuternicirea) şi precizându-se adresa unde urmează să se efectueze citarea şi orice alte comunicări necesare; obiectul cererii (de pildă, plata unei sume cu titlul de despăgubire pentru prejudiciu cauzat, prin executarea defectuoasă sau neexecutarea unei obligaţii contractuale etc.), precizarea valorii obiectului, chiar dacă reclamantul nu formulează pretenţii băneşti. Stabilirea valorii obiectului se face după cum urmează: a) în cazul în care se formulează pretenţii băneşti, valoarea obiectului este egală cu suma pretinsă de reclamant; b) când se reclamă predarea unor bunuri se ia în considerare valoarea bunurilor respective din momentul introducerii cererii; c) în cazul cererilor în contestare se are în vedere valoarea obiectului raportului juridic din momentul introducerii cererii; d) în fine, atunci când cererea are ca obiect o obligaţie de a face sau de a nu face, contează valoarea indicată de reclamant. Ori de câte ori **c.a.** are mai multe capete, valoarea fiecărui capăt de cerere se stabileşte separat, iar valoarea obiectului cererii este determinată luându-se în considerare suma globală a tuturor capetelor de cerere; în raport cu această sumă se fixează taxa de arbitraj. În cazul în care reclamantul omite să stabilească ori stabileşte eronat valoarea obiectului **c.a.**, această valoare va fi stabilită de către comisia de arbitraj (din oficiu sau la cererea pârâtului), care va ţine seama într-un atare scop de toate datele privind obiectul cererii. De asemenea, în cuprinsul **c.a.**, reclamantul trebuie să indice temeiul juridic al competenţei comisiei de arbitraj, temei ce se poate concretiza într-o stipulaţie a contractului dintre părţi (o clauză compromisorie), un compromis convenit de părţi în vederea soluţionării litigiului respectiv sau un acord internaţional la care sunt părţi ţările ai căror resortisanţi se află în acel litigiu. Atunci când se invocă drept temei juridic al competenţei comisiei de arbitraj o convenţie de arbitraj intervenită între împricinaţi, la **c.a.** se anexează o copie a acesteia, certificată de reclamant. Dacă se invocă un acord internaţional, reclamantul nu are obligaţia să

Scanned with OKEN Scanner

facă proba lui, prezumându-se că arbitrul, întocmai ca şi judecătorul, îl cunoaşte. În cuprinsul **c.a.**, reclamantul trebuie să indice motivele de fapt şi temeiul de drept pe care îşi fundează pretenţiile formulate; când el invocă o lege străină, va anexa un extras din acea lege, cuprinzând dispoziţiile ce interesează soluţionarea litigiului. Reclamantul va arăta probele pe care îşi sprijină cererea. Când proba se face prin înscrisuri, acestea vor fi enumerate în chiar cuprinsul cererii introductive ori menţionate într-o listă separată, ataşată la cerere; se vor anexa totodată înscrisurile menţionate. Dacă se solicită proba cu martori, se va indica numele şi domiciliul acestora. **C.a.** va mai cuprinde indicarea numelui arbitrului ales (şi eventual al supleantului său, dacă reclamantul înţelege să desemneze şi un supleant); reclamantul poate solicita ca arbitrul să fie desemnat de către preşedintele comisiei de arbitraj, după cum el poate solicita ca rezolvarea litigiului să fie făcută de către un arbitru unic, caz în care va desemna persoana ce urmează să îndeplinească acest rol. Din cuprinsul **c.a.** poate lipsi menţiunea privind numele arbitrului desemnat sau al arbitrului unic, atunci când reclamantul nu cunoaşte lista de arbitri; în această ipoteză, el are posibilitatea să ceară lista respectivă de la secretariatul comisiei de arbitraj, urmând ca în termen de 15 zile de la primirea ei să comunice numele arbitrului ales (eventual şi al supleantului) sau al arbitrului unic pe care îl propune. În fine, **c.a.** trebuie să fie semnată de către reclamant sau de către cel care-l reprezintă. La **c.a.** se anexează dovada de plată a taxei arbitrale, taxă al cărui cuantum este fixat prin regulament în raport cu valoarea litigiului şi este comunicat reclamantului. **C.a.** se redactează în limba română sau în limba contractului dintre părţi, ori în limba în care părţile au purtat corespondenţă; însoţită de înscrisurile invocate de reclamant, ea se depune în atâtea exemplare câţi pârâţi sunt, plus cel puţin un exemplar pentru Curtea de Arbitraj Bucureşti (căci acesta este organul arbitral căruia îi este adresată şi care urmează să o soluţioneze). Dacă este cazul, la **c.a.** se anexează şi probe de marfă, mostre, eşantioane etc., făcându-se menţiune în cuprinsul ei despre ele; asistentul arbitral va întocmi un proces-verbal de luare în

Scanned with OKEN Scanner

custodie a probelor materiale respective. Atunci când din cuprinsul **c.a.** lipsesc unele dintre menţiunile arătate, reclamantul este invitat să o completeze de îndată; până la completarea cererii, care cel puţin în privinţa menţiunilor esenţiale trebuie efectuată în maximum două luni, litigiul rămâne în nelucrare. În cazul în care completarea este operată în termenul arătat, **c.a.** se consideră introdusă pe data înregistrării cererii incomplete, respectiv la data prevăzută pe ştampila oficiului poştal de expediere (când acea cerere a fost expediată prin poştă). Atunci când reclamantul nu dă curs invitaţiei privind completarea cererii, dar stăruie ca totuşi litigiul să se dezbată, organul arbitral dă o sentinţă, respectiv o încheiere (când lipsesc condiţiile pentru examinarea şi soluţionarea în fond a litigiului) de închidere a procedurii arbitrale.

CERERE DE OFERTĂ, manifestare unilaterală de voinţă a unui importator de a achiziţiona de pe piaţa externă (de la un anumit exportator) o marfă. De regulă se constată printr-un înscris sub semnătură privată. În cuprinsul ei trebuie să se precizeze, sortimentul acesteia, preferinţa importatorului în ceea ce priveşte perioada de livrare, condiţiile de livrare şi modalitatea de transport. Răspunsul dat la **c.c.o.**, dacă este favorabil, se concretizează într-o ofertă fermă.

CERERE RECONVENŢIONALĂ, varietate a cererii de arbitrare prin care pârâtul dintr-un litigiu arbitral pendent formulează pretenţii proprii împotriva reclamantului. Nu este necesar ca aceste pretenţii să fie *ex pari causa*, adică legate de cererea reclamantului; ele pot fi şi *ex dispari causa*, adică fără o contingenţă directă cu obiectul acţiunii introduse de reclamant. Sub aspect procesual, **c.r.** are caracter de cerere incidentă; ea nu exprimă apărarea pe care şi-o face pârâtul faţă de pretenţiile reclamantului şi nici nu se înfăţişează ca o excepţie de procedură, ci constituie mijlocul procedural prin intermediul căruia pârâtul ridică pretenţii proprii faţă de reclamant. Pârâtul devine astfel şi el reclamant, iar demersul său procedural întruneşte caracteristicile unei adevărate cereri de arbitrare; prin introducerea **c.r.** devine posibilă obligarea reclamantului de către comisia de arbitraj. **C.r.** apare astfel ca o contraacţiune făcută de pârât împotriva reclamantului. De cele mai

Scanned with OKEN Scanner

multe ori ca are drept scop realizarea unei compensaţii pe calea arbitrajului şi împiedicarea obligării pârâtului în măsura cerută de reclamant. Uneori, prin c.r. se poate obţine anihilarea totală a pretenţiilor reclamantului şi obligarea lui exclusivă faţă de pârât, după cum se poate obţine paralizarea completă a acţiunii reclamantului, anulându-se actul juridic pe care el îşi fundează pretenţia. Conform procedurii de soluţionare a litigiilor aplicabile la Curtea de Arbitraj Bucureşti, introducerea c.r. de către pârât este posibilă până cel mai târziu la închiderea dezbaterilor privind cererea principală. C.r. trebuie să îndeplinească aceleaşi condiţii ca şi cererea principală.

CERTIFICAT DE ASIGURARE, înscris emanat de la asigurător pe seama asiguratului în locul poliţei de asigurare şi care dă expresie contractului de asigurare în liniile esenţiale ale conţinutului acestuia. Unele legi naţionale conferă certificatului de asigurare o semnificaţie specială: de înscris doveditor al contractului de asigurare, în ipoteza în care printr-un asemenea contract sunt asigurate mai multe obiecte; deşi într-o atare ipoteză sunt asigurate mai multe obiecte, contractul de asigurare este unic, iar asiguratul are dreptul să ceară confirmarea acestui unic contract printr-un certificat de asigurare, eliberat pentru fiecare din obiectele asigurate.

CERTFICAT DE CALITATE, document ce atestă parametri calitativi ai mărfii obiect al contractului de comerţ internaţional, emis de producător şi remis importatorului. Confirmă verificarea calităţii de către producător şi corespondenţa dintre parametri calitativi ai mărfii şi documentaţia tehnică (standard, norma tehnică, caiet de sarcini) pe baza căruia s-a făcut fabricaţia acesteia (adică a mărfii). C.c., pentru a fi valabil, trebuie să poarte semnătura conducătorului unităţii productive şi al şefului compartimentului de control al acesteia sau semnăturile împuterniciţilor acestora. În contractele de comerţ internaţional c.c. are o largă utilizare ca document necesar pentru derularea operaţiunilor de încasări şi plăţi.

CERTIFICAT DE CONTROL AL MĂRFII, document eliberat abilitat, prin care se atestă calitatea unei anumite mărfi, corespondenţa parametrilor calitativi ai acelei mărfi cu standardele

Scanned with OKEN Scanner

naţionale sau internaţionale, cu legislaţia ţării importatorului sau cu clauza contractuală referitoare la calitate.

CERTIFICAT DE GARANŢIE, document eliberat de fabricant prin care acesta garantează cumpărătorului, pe de o parte, că produsul respectiv întruneşte parametrii calitativi convenţi prin contract, iar pe de altă parte, că acel produs va funcţiona în bune condiţiuni o perioadă de timp prestabilită. În cuprinsul **c. g.** se specifică denumirea completă a produsului (eventual şi seria de fabricaţie). **C. g.** poartă semnăturile managerului societăţii comerciale fabricante şi a şefului compartimentului de control sau a persoanelor abilitate de aceştia pentru atare scop. În virtutea **c.g.** cumpărătorul este îndreptăţit să pretindă remedierea defecţiunilor constatate în exploatarea acelui produs şi, dacă este cazul, chiar să-l înlocuiască fără plată. Prin contractul de comerţ internaţional cumpărătorul poate prelua asupra sa cheltuielile de recondiţionare sau de înlocuire a produsului respectiv, convenind cu vânzătorul în compensare o reducere a preţului cu un procent de până la 10% convenabil ambelor părţi.

CERTIFICAT DE INSPECŢIE, document eliberat de un organ competent prin care se atestă că marfa ce formează obiectul contractului a fost inspectată în armonie cu standardele naţionale şi internaţionale, respectându-se legislaţia în care s-a efectuat şi, totodată, clauzele contractului.

CERTIFICAT DE ORIGINE, document ce atestă proveniența mărfii şi care îi este necesar cumpărătorului la vămuirea acesteia pentru a proba faptul că marfa nu provine dintr-o ţară de unde, datorită unor diverse motive, ţara cumpărătorului nu acceptă importarea mărfii respective. Totodată el îi permite cumpărătorului să beneficieze de reduceri sau scutiri de taxe vamale, în ipoteza existenţei între cele două ţări (ţara exportatorului şi aceea a importatorului) a unor înţelegeri sau convenţii în acest sens. Pentru exporturile de mărfuri româneşti, competenţa emiterii certificatului de origine aparţine Camerei de Comerţ şi Industrie a României; aceasta eliberează asemenea certificate la cererea societăţile comerciale interesate. Unii parteneri străini pretind ca certificatul de origine să fie vizat şi de reprezentanţele economice ale ţărilor lor în România.

Scanned with OKEN Scanner

CERTIFICAT DE PĂRŢI SOCIALE, titlu reprezentativ al părţilor sociale aparţinând unui asociat, emis de administratorul (sau, după caz, de administratorii) societăţii cu răspundere limitată, exprimând părţi de interese similare cotelor părţi ale coproprietarilor. Serveşte asociatului pe seama căruia a fost eliberat, ca mijloc de probă a drepturilor sale corespunzătoare părţilor lui sociale.

CERTIFICAT DE STIVUIRE, document întocmit şi eliberat de către un expert oficial la cererea încărcătorului sau a comandantului de navă, prin care se atestă că mărfurile aflate la bordul acesteia sunt încărcate reglementar. Un asemenea document este necesar navelor care transportă mărfuri generale pentru tranzitarea unor canale, de exemplu Panama, Suez, ale căror administraţii cer ca acele nave să posede actul respectiv (engl. *Stowage certificate;* fr. *certificat d'arrimage;* germ. *Stanungsattest*).

CERTIFICAT F.C.R. (Forwarding Agents Certificate of Receipt), atestat eliberat de o casă de expediţie internaţională prin care se confirmă primirea mărfii de către aceasta pe baza dispoziţiei irevocabile dată de expeditor fie de a duce marfa la destinatarul nominalizat în document, fie de a o ţine la dispoziţia acestuia.

CERTIFICAT F.C.T. (Forwarding Agents Certificate of Transport), document eliberat de o casă de expediţie internaţională prin care aceasta confirmă că a preluat pentru expediere o partidă de marfă clar individualizată pe care urmează să o livreze în conformitate cu instrucţiunile primite de la expeditor. Casa de expediţie emitentă este obligată să asigure livrarea mărfii la destinaţie conformându-se condiţiilor înscrise pe acest document. C.F.C.T. este negociabil atunci când poartă menţiunea expresă „la ordin" urmată de numele destinatarului.

CERTIFICAT FITO-SANITAR, document eliberat de organele competente, atestând corespondenţa mărfii cu parametrii calitativi şi că modul de conservare al ei este cel reclamat pentru ca aceasta să poată fi dată în consum.

CESIUNEA ACREDITIVULUI DOCUMENTAR, v. **acreditiv documentar cesionat.**

CESIUNE DE BREVET, mod de transmitere a ansamblului drepturilor susceptibile de transfer cu privire la o invenţie aferente unui brevet de invenţie care formează obiectul ei. Poate fi realizată numai în perioada de valabilitate a brevetului de invenţie. Comportă transmiterea de către cedent, cesionarului, cu titlu oneros sau titlu gratuit (testament, donaţie) a dreptului de proprietate cu privire la brevetul respectiv, precum şi dreptul la acţiunea în contrafacere. O astfel de transmisiune implică atât garanţia contra viciilor ascunse, cât şi garanţia împotriva evicţiunii. **C.b.** poate să fie integrală (când vizează în totalitate drepturile transferabile implicate de brevetul de invenţie) sau parţială (dacă vizează numai în parte acele drepturi). În cazul cesiunii integrale (sau totale) cedentul este îndreptăţit să pretindă şi să primească preţul integral al cesiunii. În caz de cesiune parţială, cedentul are dreptul să încaseze preţul acesteia, dar şi să continue exploatarea brevetului în măsura în care şi-a păstrat o parte din prerogativele aferente lui. **C.b.** poate fi definitivă, ipoteză în care cedentul nu mai poate reintra în viitor în drepturile conferite de brevet, sau temporară, dacă în actul de cesiune se stipulează o clauză că după trecerea unei perioade de timp prestabilite, cedentul reintră în prerogativele conferite de brevet.

CHARGES COLLECT (C.C.), modalitate de plată a preţului în transportul aerian internaţional de mărfuri — practicată mai ales în condiţiile de livrare franco aeroport plecare — când marfa se predă destinatarului — presupunând ca taxele de transport şi cele accesorii aparente la aeroportul de încărcare, în timpul transportului şi la aeroportul de destinaţie, să se perceapă însumate de la destinatar.

CHARGES PREPAID (C.P.), modalitate de plată a preţului practicată în transportul aerian internaţional de mărfuri — mai ales în condiţiile de livrare franco aeroport destinaţie — şi care se distinge prin aceea că expeditorul achită, la predarea mărfii, taxele de transport şi taxele accesorii cunoscute la acel moment, urmând ca celelalte taxe, care vor apare pe parcurs, să fie percepute de la destinatar.

CHARTER-PARTY, V. **Contract de navlosire charter-party.**

CHESTIUNE PREJUDICIALĂ, problemă juridică ce trebuie re-

zolvată în prealabil soluţionării unui litigiu cu care este conexă. În cazul unui litigiu arbitral pot constitui c.p. unele probleme de drept prealabile statuării asupra fondului şi care urmează să fie soluţionate de către o altă jurisdicţie decât cea sesizată cu fondul litigiului; soluţia dată în privinţa unor asemenea probleme se impune cu puterea lucrului judecat. Astfel, interpretarea unui tratat internaţional, în măsura în care aceasta priveşte un interes public, revine guvernului, pe când dacă ea priveşte un interes privat este de competenţa instanţelor judiciare, şi ca urmare, în materie de arbitraj, este supusă legii procedurii. Tot astfel, interpretarea actelor administrative constituie şi ea o c.p.: atunci când se iveşte o asemenea problemă în faţa arbitrajului, organul de arbitrare va trebui să suspende procedura până când se va pronunţa jurisdicţia administrativă asupra acestui aspect.

CHICAGO BOARD OF TRADE (C.B.T.), denumire dată bursei de mărfuri din Chicago, S.U.A., bursă cu cel mai mare volum de tranzacţii din lume, ea constituind piaţa etalon pentru cereale. Aici se stabilesc preţurile mondiale la cereale. V. şi **bursă de mărfuri.**

C.I.F. (COST, INSURANCE, FREIGHT — COST, ASIGURARE, NAVLU), formulă ce desemnează, potrivit regulilor Incoterms 1953, acea varietate de vânzare care se distinge prin faptul că în preţul mărfii, constând dintr-o sumă forfetară, se cuprind în mod indivizibil preţul mărfii, prima de asigurare şi navlul. Vânzarea C.I.F., la fel ca şi vânzarea F.O.B., este o vânzare la plecare, implicând obligaţii reciproce specifice pentru contractanţi. Astfel, în ce-l priveşte pe vânzător, acestuia îi revin următoarele îndatoriri principale: a) să livreze marfa respectând condiţiile prevăzute în contract şi să predea cumpărătorului toate documentele convenite cu acesta; b) să asigure pentru transportul mărfii, în condiţii uzuale şi pe cheltuiala sa, o navă maritimă de tip curent (excluzându-se velierele), utilizată pentru transportarea mărfurilor de genul acelora care formează obiectul contractului; să plătească costul navlului pe ruta uzuală, până la portul de destinaţie convenit, ca şi toate spezele de descărcare percepute de societăţile de navigaţie cu linie regulată, în momentul în care sunt expediate mărfurile din portul de încărcare; c) să procure, pe riscul şi pe cheltuiala sa,

Scanned with OKEN Scanner

licenţele de export şi autorizaţiile legale necesare pentru exportul mărfii respective; d) să efectueze încărcarea mărfii la bordul navei, în portul de încărcare, pe cheltuiala sa, la data sau în termenul convenit; atunci când nu a fost fixată o dată sau un termen rezonabil, trebuie să notifice neîntârziat cumpărătorului că mărfurile au fost încărcate la bordul navei; e) să procure, pe cheltuiala sa, o poliţă de asigurare maritimă cu caracter transferabil, împotriva riscurilor aferente transportului stipulat în contract; contractarea asigurării transportului trebuie făcută cu asigurători (societăţi de asigurare) care se bucură de o bună reputaţie; în general asigurarea este cea obişnuită, şi anume F.P.A. *(free on particular average),* adică aceea care nu implică răspunderea asigurătorului pentru avariile speciale (riscurile speciale); pentru riscuri de război, vânzătorul trebuie să asigure marfa dacă i-o cere cumpărătorul, pe cheltuiala căruia, de altfel, se şi contractează o atare asigurare; f) să suporte riscurile mărfurilor până în momentul în care acestea din urmă au trecut efectiv balustrada navei, în portul de încărcare; această obligaţie revine însă, cel puţin în parte, cumpărătorului, în ipoteza în care şi-a rezervat un termen pentru încărcarea mărfurilor şi/sau dreptul de a alege portul de destinaţie, deoarece într-o atare ipoteză, dacă el (adică cumpărătorul) nu dă din timp instrucţiunile necesare, îi va reveni lui îndatorirea de a suporta toate cheltuielile suplimentare ivite dintr-o atare cauză, precum şi riscurile mărfii de la data expirării termenului convenit pentru încărcare, cu condiţia ca mărfurile respective să fi fost în prealabil destinate contractului (adică puse deoparte sau individualizate în orice alt mod ca făcând obiectul acelui contract); g) să predea cumpărătorului neîntârziat un conosament curat şi negociabil pentru portul de destinaţie convenit, ca şi factura mărfii încărcate şi poliţa de asigurare; atunci când aceasta din urmă nu a fost încă eliberată în momentul expedierii celorlalte documente, urmează a fi remis un certificat de asigurare susceptibil să ofere purtătorului aceleaşi drepturi, ca şi însăşi poliţa; cât priveşte conosamentul, acesta trebuie să îndeplinească următoarele cerinţe: să se refere la marfa vândută, să fie eliberat în intervalul de timp convenit pentru încărcare, să prevadă, prin andosare ori în alt mod, li-

Scanned with OKEN Scanner

vrarea mărfurilor la ordinul cumpărătorului sau al reprezentantului indicat de cumpărător, să fie „joc complet", „la bord" sau „încărcat", ori să fie „primit spre încărcare" andosat în prealabil de societatea de navigaţie confirmând că mărfurile sunt la bord; h) să procure pe cheltuiala sa ambalajul uzual al mărfii livrate, afară numai dacă uzanţele comerciale prevăd încărcarea acesteia fără ambalaj; i) să achite costul operaţiilor de control (privind calitatea, dimensiunile, greutatea, numărul) care sunt necesare în vederea încărcării ei; j) să plătească impozitele şi taxele privitoare la marfă, care se percep până în momentul încărcării acesteia; să suporte orice taxe, impozite sau speze referitoare la export, precum şi costul tuturor formalităţilor ce trebuie îndeplinite în vederea exportului; k) să procure, la cererea şi pe cheltuiala cumpărătorului, certificatul de origine şi factura consulară; l) să dea cumpărătorului concursul necesar în vederea obţinerii oricăror documente întocmite în ţara unde se face încărcătura şi/sau de origine, şi care ar servi acestuia pentru importul mărfii în ţara de destinaţie. La rândul său, cumpărătorul are şi el mai multe obligaţii importante, precum: de a primi documentele care-i sunt prezentate de vânzător (dacă acestea sunt conforme cu contractul) şi de a achita preţul stabilit prin contract; de a prelua mărfurile în portul de destinaţie convenit şi de a plăti toate cheltuielile şi spezele (mai puţin navlul şi asigurarea maritimă) privind marfa transportată pe întregul parcurs până la portul de destinaţie, precum şi cheltuielile de descărcare, inclusiv spezele de alimbare şi de cheiaj, cu excepţia situaţiei în care asemenea cheltuieli şi speze au fost percepute de societatea de navigaţie o dată cu achitarea navlului, ori au fost incluse în navlu (obligaţia de a suporta cheltuielile de descărcare, inclusiv spezele de alimbare şi de cheiaj revine vânzătorului în cazul vânzării C.I.F. *landed*); de a suporta riscurile mărfii începând cu momentul în care aceasta a fost trecută peste balustrada vasului în portul de încărcare; de a suporta cheltuielile suplimentare ivite ca urmare a faptului că nu a dat din timp instrucţiunile necesare, în cazul în care şi-a rezervat un termen pentru încărcarea mărfii şi/sau dreptul de a alege portul de destinaţie, şi de a suporta riscurile mărfii de la data expirării termenului convenit pentru încărcare, dacă marfa a fost în

Scanned with OKEN Scanner

prealabil destinată contractului (fiind pusă deoparte şi individualizată într-un mod de natură să indice că ea formează obiectul acelui contract); de a plăti cheltuielile şi spezele necesitate de procurarea certificatului de origine şi a documentelor consulare; de a achita cheltuielile şi spezele ocazionate de obţinerea oricăror documente întocmite în ţara unde se face încărcarea şi/sau de origine, solicitate de el pentru importul mărfii respective în ţara de destinaţie ori, eventual, pentru tranzitarea ei prin altă ţară; de a suporta taxele vamale, precum şi orice alte taxe ori impozite care se cer plătite în momentul importului sau în legătură cu el; de a procura pe riscul şi pe cheltuiala sa licenţele de import, ca şi autorizaţiile necesare prevăzute de legislaţia ţării de destinaţie ca fiind necesare pentru importarea acelei mărfi. În terminologia R.A.F.T.D. — 1941, **C.I.F.** primeşte o semnificaţie similară: *cost, insurance, freight; named point of destination,* ceea ce exprimă ideea că în preţul cotat de vânzător se include costul mărfii obiect al contractului, asigurarea maritimă şi orice cheltuieli de transport până la punctul de destinaţie. Potrivit regulilor aici cuprinse, vânzătorului îi revin următoarele obligaţii principale: să plătească cheltuielile de transport până la punctul de destinaţie fixat; să achite taxele de export, precum şi alte speze care ar fi datorate la export; să procure şi să achite asigurarea maritimă; să procure, în condiţiile existente pe piaţa vânzătorului, asigurarea pentru riscul de război, pe cheltuiala cumpărătorului, cu excepţia cazului în care vânzătorul a convenit cu acesta din urmă ca procurarea acoperirii pentru riscul de război să cadă în sarcina lui; să obţină şi să expedieze neîntârziat cumpărătorului (ori agentului acestuia) conosamentul curat, până la punctul de destinaţie stabilit, şi tot astfel să procure şi să expedieze cumpărătorului poliţa de asigurare sau certificatul de asigurare negociabil; să ofere, dacă are posibilitatea, un conosament maritim de mărfuri primite pentru încărcare, dar încă neîncărcate *(received-for-shipment ocean bill of lading),* şi să răspundă pentru pierderi şi/sau daune până în momentul livrării mărfii în custodia transportatorului maritim; să răspundă pentru pierderi şi daune până la momentul livrării mărfii la bordul navei, ori de câte ori se cere un conosament maritim de mărfuri încărcate la bord *(on board*

ocean bill of lading); să procure la cererea şi pe cheltuiala cumpărătorului orice documente (ca de exemplu, certificate de origine, facturi consulare etc.) a căror întocmire se face în ţara de origine sau în aceea de îmbarcare, ori în ambele, solicitate de cumpărător pentru importul mărfurilor în ţara de destinaţie, cât şi pentru tranzitarea lor prin altă ţară. La rândul său, cumpărătorul are, conform R.A.F.T.D.-41, un set de obligaţii, şi anume: să accepte documentele ce-i sunt prezentate de vânzător; să primească mărfurile la sosire, să conducă şi să plătească eventualele deplasări subsecvente ale acestora, respectând clauzele şi termenele prevăzute în conosament, precum şi să plătească cheltuielile aferente sosirii şi descărcării mărfii la punctul de destinaţie stabilit; să plătească asigurarea pentru riscurile de război procurată de el; să răspundă pentru pierderi şi/sau daune, vizând mărfurile începând cu momentul şi din locul la care au încetat obligaţiile vânzătorului; să suporte costul certificatelor de origine, al facturilor consulare, precum şi al celorlalte documente întocmite în ţara de origine sau în aceea de îmbarcare, ori în ambele aceste ţări, susceptibile de a fi cerute pentru importul mărfii respective în ţara de destinaţie, ori pentru tranzitarea ei printr-o altă ţară. Sin. C.A.F. *(coût, assurance, fret)*.

C.I.F. LANDED, specie de vânzare C.I.F. care se distinge prin aceea că la elementele caracteristice unei asemenea vânzări se adaugă costul descărcării mărfurilor în portul de destinaţie convenit, care se suportă de către vânzător. Cum însă conceptul de „cheltuieli de descărcare“ este susceptibil să cuprindă în sfera sa o mare varietate de cheltuieli greu determinabile la data încheierii contractului, părţile evită, de regulă, să adopte în contractul lor această condiţie de livrare, preferând, din spirit de prudenţă, să adopte o condiţie de livrare care să permită o mai precisă determinare a întinderii obligaţiilor lor, chiar la momentul încheierii contractului.

CIFRĂ DE AFACERI, sintagmă ce exprimă volumul global al încasărilor din vânzări şi prestări de servicii realizate de un agent economic. În terminologia economică de specialitate **c.a.** mai este numită şi vânzări sau venituri totale brute. **C.a.** constituie un indicator relevant, utilizat frecvent în raporturile de comerţ

internaţional, pentru a exprima potenţialul economic şi financiar al unei întreprinderi. **C.a.** nu conţine nici o indicaţie certă privind bonitatea agentului economic respectiv. În corelaţie cu alţi indicatori economico-financiari, **c.a.** conferă o imagine completă asupra capacităţii economice a unei societăţi comerciale care participă la raporturile de comerţ internaţional cu alte firme din străinătate.

CIRCUIT ECONOMIC MONDIAL, expresie prin care se desemnează totalitatea schimburilor economice de valori materiale şi rezultate ale creaţiei tehnico-ştiinţifice ce au loc între popoare sau între diferite state. Cuprinde schimburile internaţionale de mărfuri, relaţiile valutar-financiare, cooperarea economică şi tehnico-ştiinţifică, transportul şi turismul internaţional etc. Circuitul economic mondial are un caracter obiectiv complex, fiind determinat de diviziunea mondială a muncii, de volumul necesităţilor fiecărei ţări aflate în continuă diversificare.

CLAUZA-AUR, stipulaţie contractuală potrivit căreia plata ar urma să se facă în aur. În dreptul intern al unor ţări, **c.-a.** este prohibită, fiind considerată contrară ordinii publice din acele ţări; ca urmare, o asemenea stipulaţie este nulă. În materia contractelor comerciale internaţionale, soluţia adoptată a fost diferită. Practica judiciară naţională s-a dovedit sensibilă la cerinţele vieţii afacerilor comerciale internaţionale, admiţând valabilitatea **c.-a.** în contractele ce interesează comerţul internaţional. Spre exemplu, o atare soluţie a fost consacrată în practica franceză prin hotărârile pronunţate într-o speţă în care trebuia rezolvată problema dobânzilor unui împrumut emis în Canada, a căror plată era stipulată în aur, ceea ce este prohibit de legea canadiană. Instanţa de fond, sesizată, a reţinut că pretenţia părţii potrivit căreia „contractul trebuie să fie în mod necesar ataşat la legislaţia unei anumite ţări" este neîntemeiată, deoarece, „în materie de tranzacţie internaţională, convenţiile din care rezultă o stipulaţie de plată în aur fac legea părţilor". În aceeaşi speţă, Curtea franceză de Casaţie a decis şi ea că, în materie de contracte internaţionale, părţile pot conveni, chiar împotriva normelor imperative ale legii interne, asupra stipulării clauzei-aur, o clauză

de valoare-aur în această materie nefiind prohibită, deoarece nu este contrară ordinii publice internaţionale. Ca urmare, s-a statuat că legea canadiană care nu permitea o asemenea reglementare a plăţilor internaţionale contravenea ordinii publice internaţionale din Franţa.

CLAUZA CLIENTULUI CELUI MAI FAVORIZAT, stipulaţie contractuală în temeiul căreia vânzătorul sau furnizorul de bunuri sau de servicii se obligă să acorde celuilalt contractant (cumpărător, beneficiar) cele mai favorabile condiţii pe care le-ar acorda eventual altor parteneri cu privire la contracte având acelaşi obiect. Domeniul de utilizare a acestei clauze cuprinde: contractele asigurând aprovizionarea, contractele de concesiune, de vânzare, precum şi contractele de transfer de tehnologie. Ea urmăreşte ca scop adaptarea contractelor la cerinţele pieţei, pentru a se evita crearea, cu referire la unul dintre contractanţi, a unei situaţii dezavantajoase, comparativ cu aceea a terţului concurent. Prin efectul său, din momentul acordării unui terţ a unor condiţii mai favorabile, aceleaşi condiţii se vor aplica *ex nunc* şi celuilalt partener din contractul iniţial, şi aceasta în mod automat, într-o corectă conduită comercială neputându-se concepe negocieri dacă, în situaţii legale, vânzătorul a consimţit altui client condiţii mai avantajoase. **C.c.c.m.f.** implică pentru vânzător obligaţia de a-l anunţa pe partenerul său de îndată ce a acordat unui terţ condiţii mai favorabile, deoarece şi partenerul iniţial urmează să beneficieze de aceleaşi condiţii. În eventualitatea unor neînţelegeri între părţi, decurgând din interpretarea diferită a conceptului de condiţii mai favorabile, diferendul este susceptibil de soluţionare ca orice alt litigiu izvorât din contract; el va fi deci soluţionat pe calea arbitrajului ori de câte ori părţile au optat pentru această cale printr-o clauză compromisorie din contract. E posibil ca acţiunea clauzei să fie limitată în spaţiu numai pentru clienţii din anumite ţări, după cum e posibilă şi precizarea că aplicarea ei e condiţionată de împrejurarea ca între condiţiile comparate să existe un minimum de diferenţă. **C.c.c.m.f.** poate îmbrăca şi forma unei stipulaţii pentru altul; este ipoteza în care ea se stipulează în contractul de bază şi în beneficiul altor clienţi, ce nu sunt părţi în acel contract.

Scanned with OKEN Scanner

Totodată, această clauză poate fi cumulată cu clauza ofertei concurente, ambele în favoarea uneia dintre părţi; un asemenea cumul conferă părţii vizate posibilitatea unei opţiuni, ea putând beneficia după cum îi convine de oricare dintre cele două clauze. Un exemplu de acest gen ar fi stipulaţia prin care cumpărătorul cere să beneficieze de condiţiile mai favorabile pe care vânzătorul le va acorda unui terţ (**c.c.c.m.f.**), dar în acelaşi timp cumpărătorul respectiv solicită vânzătorului şi să alinieze contractul la condiţiile care i-se vor oferi cumpărătorului de către un terţ (clauza ofertei concurente). Este admisibil şi ca una dintre aceste clauze să fie stipulată în beneficiul unei părţi, iar alta în favoarea celeilalte părţi.

CLAUZĂ COMPROMISORIE, acordul părţilor unui contract principal, exprimat printr-o stipulaţie inserată în cuprinsul acelui contract sau printr-un înscris separat, de a supune litigiile lor ce s-ar putea ivi în legătură cu executarea sau mai curând cu neexecutarea contractului respectiv, unui anumit arbitraj. **C.c.** îndeplineşte următoarele funcţii mai importante: a) produce efecte obligatorii pentru părţi, în sensul că din moment ce a fost semnat contractul cuprinzând o asemenea clauză, ele sunt obligate să respecte sentinţa ce se va da de către organul de jurisdicţie desemnat; prin consecinţă, abilitarea dată pentru semnarea unui atare contract (atunci când ea este necesară) implică şi abilitarea pentru toate efectele pe care **c.c.** este susceptibilă să le producă, cum ar fi bunăoară, obligaţia de a plăti despăgubiri pentru neexecutarea contractului dacă arbitrajul va decide astfel etc. b) înlătură competenţa instanţelor judecătoreşti ordinare în problema soluţionării litigiului (cel puţin până la pronunţarea sentinţei arbitrale); c) conferă arbitrilor puteri cu privire la soluţionarea litigiului dintre părţile contractante; d) permite organizarea unei proceduri care să conducă, în condiţiile de eficienţă optimă, la pronunţarea unei sentinţe susceptibile de executare forţată. **C.c.** este un acord anterior oricărui contencios între părţile contractante; prin aceasta se deosebeşte de compromis, care este tot o convenţie de arbitraj, ce priveşte însă litigii deja existente între părţi. De regulă, **c.c.** are caracterul de act preparatoriu, deşi nimic nu se opune ca

Scanned with OKEN Scanner

în cuprinsul său să se precizeze şi numele arbitrilor, ceea ce ar permite arbitrarea contenciosului de îndată ce acesta s-ar ivi. În mod obişnuit, **c.c.** se inserează în cuprinsul contractului la care se referă; este însă posibil ca părţile să o adauge contractului chiar ulterior perfectării lui, ele având însă această libertate până la ivirea litigiului, deoarece după acest moment orice clauză care ar interveni cu privire la acesta ar constitui un compromis, în măsura în care ar îndeplini condiţiile compromisului, adică înscrisul constatator al convenţiei respective ar conţine, pe lângă voinţa părţilor de a supune contenciosul lor arbitrajului, şi expunerea litigiului (obiect al arbitrării), precum şi indicarea numelui arbitrilor; atunci când dintr-o atare clauză lipseşte precizarea referitoare la desemnarea arbitrilor, actului respectiv nu i se poate recunoaşte nici o valoare de compromis şi nici valoare de **c.c.** În conţinutul **c.c.** se exprimă voinţa părţilor statornicind principiul că litigiile lor urmează a fi supuse arbitrajului; această clauză se analizează ca a o formulă generală de prorogare de competenţă fără desemnarea arbitrilor, motiv pentru care cerinţele ce privesc compromisul nu i se aplică. **C.c.** având un caracter preparator, părţile care au convenit-o nu se pot adresa arbitrajului în mod direct, doar în temeiul acesteia, ci este necesar ca ele să încheie într-un atare scop un nou acord, numit compromis, care în realitate este un nou contract şi va trebui să conţină, spre a fi valabil, obiectul arbitrajului (adică litigiul născut şi actual) şi numele arbitrilor. În mod obişnuit, actul de compromis cuprinde referiri la **c.c.** pe care el se fundează; încheind compromisul, părţile au însă libertatea să modifice expres sau tacit condiţiile din **c.c.**, sau chiar să renunţe la această clauză. Atunci când **c.c.** conţine elemente suficiente cu privire la arbitrarea dintre părţi, rămâne ca prin actul de compromis să se adauge numai două elemente, şi anume: obiectul arbitrării (care este litigiul ivit, deschis spre soluţionare) şi desemnarea arbitrilor. Deşi, în mod obişnuit, **c.c.** se inserează în cuprinsul unui contract, această clauză este, la rândul ei, un contract complet, cu fizionomie proprie şi cu obiect specific. **C.c.** se perfectează mai înainte de orice litigiu; prin intermediul ei, părţile îşi asumă obligaţia de a încheia un compromis în momentul ivirii unui atare litigiu.

Scanned with OKEN Scanner

Încheind **c.c.**, părţile investesc arbitrii cu sarcina de a statua asupra litigiului lor viitor; ele se obligă astfel să renunţe la jurisdicţia de drept comun, spre a se supune jurisdicţiei arbitrale. Această clauză are deci caracter atributiv de competenţă; încheierea compromisului este mijlocul juridic prin care ea primeşte practică. Deoarece convenţia concretizată în **c.c.** are ca obiect scoaterea litigiului din competenţa jurisdicţiei de drept comun, orice demers care ar sustrage de la arbitraj fondul litigiului şi l-ar supune jurisdicţiei de drept comun ar dobândi semnificaţia unei încercări unilaterale de desfiinţare a acelei convenţii şi ar fi inadmisibil. De aceea, dacă o parte refuză să încheie actul de compromis şi nu voieşte să desemneze arbitrul, se va proceda la numirea lui din oficiu. O atare eventualitate este posibilă mai cu seamă în situaţiile în care părţile se adresează pentru arbitrarea litigiilor lor unor asemenea instituţii sau centre de arbitraj al căror regulament admite o asemenea soluţie, iar prin **c.c.** prevederile regulamentului respectiv (în această problemă) sunt introduse în contract. De regulă, în această situaţie se utilizează formula: „orice litigii născute din acest contract vor fi soluţionate pe cale de arbitraj de către Curtea de arbitraj... în conformitate cu regulamentul acesteia". O atare formulă face subînţeleasă ideea că părţile îşi asumă toate obligaţiile prevăzute în regulamentul instituţiei de arbitraj desemnată, care devin astfel obligaţii înscrise în contractul lor. Redactarea **c.c.** trebuie să fie suficient de clară şi precisă spre a se evita orice îndoială cu privire la manifestarea de voinţă a părţilor de a supune arbitrajului o anumită categorie de litigii ce s-ar ivi între ele referitor la contractul în care se află inserată această clauză. **C.c.** poate fi redactată şi pe un script separat (distinct de contractul principal, dar şi în acest caz se poate referi numai la litigii viitoare). Ori de câte ori textul contractului este imprimat (cum este bunăoară, în ipoteza contractării pe bază de condiţii generale), iar în cuprinsul său este inserată o clauză atributivă de competenţă în favoarea unei instanţe oarecare, alături de care în textul manuscris pe contract se introduce o **c.c.**, va prevala, conform regulilor generale de interpretare, aceasta din urmă. Proba **c.c.** se face, în armonie cu regulile generale din materia comercială, prin orice

Scanned with OKEN Scanner

mijloace de dovadă, afară numai dacă legea aplicabilă cazului dat nu dispune altfel. Legea română cere expres redactarea în formă scrisă a convenţiei de arbitraj. Fiind legată de existenţa unui contract şi fiinţând în funcţie de acesta, **c.c.** există în timp atâta vreme cât durează însuşi contractul respectiv. Strânsa legătură dintre contract şi clauză face ca cedarea celui dintâi să implice şi cedarea din urmă în acelaşi mod şi cu aceleaşi forme, în afară de cazul în care **c.c.** ar fi fost convenită în consideraţia persoanei (şi deci ar avea caracterul unui contract încheiat *intuitu personae*). Cu toate acestea, **c.c.** nu este o stipulaţie accesorie contractului în care se află inserată; ea este un alt contract referitor la o procedură menită să permită o judecată asupra contractului principal. Aşa fiind, această clauză trebuie să fie considerată independent de contractul în care a fost inserată. Autonomia ei faţă de contractul principal se manifestă pe mai multe planuri: a) invaliditatea contractului principal nu antrenează *eo ipso* nulitatea **c.c.**; de aceea, nulitatea contractului principal nu-i împiedică pe arbitrii sesizaţi să statueze şi, înainte de toate, să se pronunţe asupra propriei lor competenţe; b) rezoluţia, ca şi rezilierea contractului principal, nu are nici o influenţă asupra **c.c.**; c) legea aplicabilă **c.c.** poate fi diferită de cea aplicabilă contractului principal: legea care cârmuieşte contractul principal guvernează şi fondul cauzei, adică pretenţiile părţilor, câtă vreme legea aplicabilă convenţiei de arbitraj cârmuieşte, în genere, numai procedura arbitrală; d) graţie autonomiei **c.c.**, arbitrii au posibilitatea să statueze asupra propriei lor competenţe, chiar şi atunci când unul dintre contractanţi pretinde că este nul contractul principal, în care se află inclusă această clauză. Sin. *clauză de arbitraj; clauză privind soluţionarea litigiilor.*

CLAUZA CONŢINÂND GARANŢII DE BUNĂ FUNCŢIONARE, stipulaţie contractuală prin intermediul căreia părţile contractului comercial internaţional (de exporturi complexe) stabilesc termenele de garanţie şi modalităţile de soluţionare a reclamaţiilor, precizând totodată şi consecinţele acestora. Formula clauzei model este următoarea: „1. Vânzătorul garantează că livrările sale specificate în anexa nr. ... împreună cu livrările care sunt sarcina cumpărătorului şi sunt specificate în

anexa nr. ... constituie o instalaţie completă, capabilă să realizeze, în condiţiile de exploatare specificate în anexele nr. ... şi nr. ... toţi parametrii garantaţi şi se obligă să completeze instalaţia pe cheltuiala sa, cu toate piesele lipsă şi necesare, chiar dacă acestea au fost omise indiferent din care cauză. 2. Vânzătorul garantează pentru o perioadă de .... luni de la semnarea procesului-verbal de recepţie funcţionarea normală a instalaţiei şi se obligă să remedieze pe cheltuiala sa, prin reparaţii, înlocuiri de piese defecte, materiale neconforme sau executare defectuoasă sau neconformă, care împiedică funcţionarea mecanică normală a instalaţiei şi/sau realizarea parametrilor garantaţi prevăzuţi în anexa nr. ... 3. Dacă recepţia instalaţiei este întârziată pentru cauze imputabile exclusiv cumpărătorului, garanţia menţionată mai sus expiră cel mai târziu în .... luni de la sfârşitul livrărilor specificate în anexa nr. ... sau .... luni de la data procesului-verbal de recepţie definitivă. 4. Pentru plăţile înlocuite sau executate din nou garanţia vânzătorului se menţine pentru o perioadă de .... luni cu începere de la punerea în funcţiune a acestor piese, care va fi constatată printr-un proces verbal semnat de delegaţii celor două părţi şi în care se va menţiona data punerii în funcţiune. Dacă din cauza acestor defecte se întrerupe funcţionarea instalaţiei, perioada de garanţie se prelungeşte în mod automat cu întreaga durată a întreruperii. 5. Cumpărătorul va comunica vânzătorului prin scrisoare recomandată, sau în caz de urgenţă, prin telegramă, reclamaţiile sale întemeiate pe garanţiile prevăzute la art. ..... cel mai târziu 60 de zile după expirarea perioadei de garanţie generală. Dacă vânzătorul nu remediază defectele reclamate într-un termen maxim de .... zile, de la primirea reclamaţiei sau, dacă în cazurile în care aceasta nu poate să fie făcută în ..... zile, el va comunica cumpărătorului, în acelaşi termen de ..... zile, măsurile pe care le-a luat pentru a remedia în cel mai scurt timp defectele reclamate; cumpărătorul are facultatea să le remedieze pe cheltuiala şi riscul vânzătorului, prin propriile sale mijloace sau prin terţi, fără ca obligaţiile de garanţie asumate de vânzător să se diminueze prin acest fapt. Vânzătorul declară că el deţine în mod legal şi că poate să dispună de toate drepturile de proprietate industrială — licenţe, brevete, secrete de fabricaţie, know-how — aplicabile instalaţiei care face obiectul contrac-

Scanned with OKEN Scanner

tului şi garantează cumpărătorului pentru orice pretenţie a terţilor privitoare la aceste drepturi".

CLAUZĂ „COST + FEE", V. clauză de postcalculare a preţului.

CLAUZA DE CANCELLING, stipulaţie ce se inserează în contractul de navlosire şi prin care se stabileşte data până când nava trebuie să sosească în port, în liberă practică, gata pentru încărcare. În ipoteza neîndeplinirii acestei condiţii, contractul se reziliază de plin drept.

CLAUZĂ DE DOMICILIERE, clauză specială prin care se declară că plata cambiei urmează a se face la domiciliul unui terţ (de obicei o bancă), fie în localitatea unde se află trasul, fie în altă localitate. Această clauză s-a impus din considerente de ordin practic, între care comoditatea plăţii a jucat un rol important.

CLAUZĂ DE EXCLUSIVITATE, stipulaţie ce uneori se introduce în contractul de reprezentanţă, şi în virtutea căreia firma exportatoare îşi asumă obligaţia să acorde unui singur reprezentant (care în legislaţiile unor ţări se numeşte reprezentant general) dreptul de a plasa produsele sale, sau prin care agentul reprezentant se obligă să nu primească reprezentanţa unor articole similare de alţi exportatori. C.e. constituie un mijloc de protejare a intereselor reprezentantului, mai cu seamă în cazul în care el a desfăşurat o activitate pentru introducerea unei mărfi pe o anumită piaţă, punându-l la adăpost de eventualitatea ca roadele străduinţei sale să profite ulterior altui reprezentant; totodată, această clauză comportă unele riscuri pentru exportator. În vederea asigurării respectării c.e., se poate stipula prin contract obligaţia părţii în culpă de a plăti celeilalte părţi o penalizare constând într-o sumă apreciabilă; de asemenea, exportatorul poate cere stabilirea prin contract a obligaţiei reprezentantului de realiza (trimestrial sau lunar) un minim de rulaj, sub acţiunea rezilierii contractului de reprezentanţă sau a retragerii dreptului de exclusivitate.

CLAUZA DE „FORŢĂ MAJORĂ", stipulaţie contractuală având caracterul unui succedaneu sau substitut de clauză de adaptare, atunci când conţine prevederea potrivit căreia contractul se suspendă în caz de forţă majoră, urmând ca el să continue după perioada de suspendare, în noile condiţii, care vor fi negociate între timp. Presupune ca debitorul să aibă o comportare activă faţă

de evenimentele invocate, avizându-l pe creditor, şi totodată, în virtutea principiului colaborării dintre părţile contractante, depunând eforturi pentru readucerea relaţiilor contractuale la situaţia normală, ori cel puţin să se salveze ceva. În practica internaţională a fost consacrată şi soluţia de a încredinţa arbitrajului aprecierea consecinţelor determinate de evenimentele invocate cu titlu de forţă majoră, ori de a decide dacă este posibilă adaptarea contractului sau, dimpotrivă, inoportună, urmând ca în acest ultim caz să decidă rezilierea contractului. **C.f.m.** este frecvent inserată în contractele comerciale internaţionale, deşi ca este greu de formulat; utilitatea sa este incontestabilă ca mijloc de asigurare a desfăşurării normale a raporturilor dintre părţile contractante, în eventualitatea că pe parcursul executării contractului ar surveni împrejurări neprevăzute, de natură să modifice situaţia avută în vedere de contractanţi la încheierea actului juridic. **C.f.m.** trebuie să prevadă şi mijloacele prin care urmează să se facă dovada acestei împrejurări. O asemenea dovadă poate fi certificată de un organ al ţării respective (cum ar fi Camera de Comerţ, consulul ţării parte la contract etc.); certificatul respectiv va constata faptele, problema interpretării acestora rămânând deschisă atât pentru părţi cât şi pentru arbitri. Cel mai frecvent, în practică, forţa majoră se invocă cu referire la întârzierea în executare a contractelor, dar o atare întârziere, dacă este de lungă durată, poate dobândi pentru cumpărător semnificaţia de neexecutare. Este motivul pentru care unele clauze stabilesc că întârzierea, dacă depăşeşte o anumită durată (o lună, trei luni etc.), determină rezilierea automată a contractului. Dacă durata este mai scurtă, contractul se suspendă doar, urmând ca el să continue, după perioada de suspendare, în condiţiile originare, dacă părţile nu au stabilit altfel.

CLAUZĂ DE GAJ (LIEN CLAUSE), stipulaţie ce se inserează în contractul de navlosire *charter-party* şi potrivit căreia armatorul este îndreptăţit să refuze predarea mărfii sau a unei părţi din aceasta în portul de descărcare până ce primeşte navlul convenit şi alte sume auxiliare aferente transportului respectiv. O atare îndreptăţire se fundează pe un drept de gaj al armatorului asupra mărfii transportate, drept ce încetează o dată cu predarea mărfii către destinatar sau agentului acestuia.

Scanned with OKEN Scanner

CLAUZĂ DE GREVĂ (STRIKE CLAUSE), stipulaţie specifică contractului de navlosire *charter-party*, formulată în mod diferit în diversele tipuri ale acestui contract, utilizate în practica transportului maritim internaţional. Astfel, în unele *chartere* această clauză exprimă ideea potrivit căreia dacă în timpul încărcării sau descărcării navei se declanşează o grevă, o epidemie sau se procedează la concedierea temporară a muncitorilor de către patroni (*lock-out*), nu se consideră timp de stalii perioada de staţionare a navei datorată unor asemenea cauze, şi ca urmare părţile nu au îndreptăţirea să pretindă despăgubiri. În vederea protejării intereselor armatorului, unele *chartere* prevăd o perioadă maximă de zile în care acesta trebuie să aştepte încetarea grevei; la expirarea acelei perioade, armatorul este îndreptăţit să ceară rezilierea contractului. C.g. formulată în *charter*-ul Gencon creează pentru armator şi pentru căpitanul navei, în ipoteza în care vasul a plecat spre portul de încărcare, ori se află în raza acestuia, dreptul de a cere navlositorului să ia în considerare timpul de stalii ca şi cum nu s-ar fi întâmplat greva sau epidemia respectivă. Navlositorul trebuie să răspundă în termen de 24 de ore la o atare cerere; în caz contrar, precum şi atunci când răspunsul este negativ, armatorul este îndreptăţit să rezilieze contractul de navlosire. Atunci când declanşarea grevei sau epidemiei, ori concedierea temporară a muncitorilor au avut loc în vreme ce nava se afla în drum spre portul de descărcare, sau după acostarea ei în acel port şi reluarea lucrului nu se face în cel mult 48 ore, primitorul mărfii are dreptul să reţină nava până la încetarea grevei şi terminarea descărcării fiind însă, totodată, obligat să-i plătească armatorului, după expirarea timpului de stalii, 1/2 din *demurrage* (contrastalii); totodată, el are şi libertatea ca în termen de 48 de ore de la primirea notificării armatorului privind consecinţele grevei să ordone descărcarea navei într-un alt port, plătind navlul întreg. În cazul în care noul port de descărcare spre care a fost îndrumată nava este situat la o depărtare mai mare de 100 mile de portul de destinaţie iniţial, navlul convenit prin contract va fi majorat proporţional cu creşterea distanţei avute în vedere de către părţi.

CLAUZĂ de „HARDSHIP", stipulaţie contractuală făcând parte

din clauzele de adaptare a contractului comercial internaţional la noile împrejurări, graţie căreia devine posibilă modificarea conţinutului contractului atunci când pe parcursul executării sale se produc, fără culpa contractanţilor, evenimentele ce nu puteau fi prevăzute în momentul stabilirii raportului juridic de obligaţie, dar care, schimbând substanţial datele şi elementele avute în vedere de părţi în momentul contractării, creează pentru unul dintre contractanţi consecinţe mult prea oneroase pentru a fi echitabil ca acesta să le suporte singur. Partea care consideră că se află într-o atare situaţie trebuie să-i notifice, în scris, într-un anumit termen, celeilalte părţi, evenimentul ce a provocat schimbările, precum şi măsurile pe care le propune în vederea restabilirii echilibrului contractual. Într-un termen scurt de la primirea notificării, cealaltă parte trebuie să adopte una din următoarele atitudini: să accepte propunerea ce i s-a făcut; să propună o altă soluţie pentru remedierea situaţiei create, provocând în acest scop consultarea părţilor contractante; să respingă propunerea ce i se face, pretextând că pretinsa stare de *hardship* nu întruneşte condiţiile prevăzute în contract spre a fi considerată ca atare. În eventualitatea că părţile convin asupra unei consultări, consultarea trebuie să aibă loc într-un anumit termen, socotit de la data primirii notificării făcută de contractantul ce invocă starea de *hardship*. Atunci când realizarea unui acord între părţi, în termenul fixat, este cu neputinţă, fiecare dintre acestea se poate adresa arbitrajului (în condiţiile precizate de contract). Arbitrajul, sesizat, poate decide: că nu sunt întrunite condiţiile situaţiei de *hardship,* caz în care contractul continuă să-şi producă efectele sale normale; că aceste condiţii sunt întrunite, ipoteză în care organul arbitral poate hotărî şi măsurile ce se impun. **C.h.** a fost elaborată de practica anglo-saxonă şi a fost impusă de exigenţele afacerilor comerciale internaţionale. Ea se distinge de alte clauze stipulate în contractele comerciale internaţionale prin următoarele aspecte specifice: a) urmăreşte ca scop menţinerea sau restabilirea echilibrului contractual independent de orice împrejurare de natură să modifice elementele originare pe care s-a întemeiat contractul; se referă la orice modificări grave care ar putea schimba echilibrul contractului

Scanned with OKEN Scanner

originar, spre deosebire de clauzele de revizuire, cum sunt cele valutare, ce privesc numai modificări bine determinate şi circumstanţiate la clauze monetare; b) presupune producerea unor modificări substanţiale determinate de schimbarea elementelor avute în vedere de părţi la încheierea contractului; situaţia de *hardship,* prin caracterul ei grav şi deosebit de oneros pentru una din părţi, provoacă rezultate şi efecte atât de diferite comparativ cu cele avute în vedere de contractanţi încât nici nu mai poate fi vorba de acelaşi contract; gravitatea acestei situaţii se apreciază în raport cu impactul pe care ea îl produce asupra echilibrului contractual; c) implică apariţia situaţiei de *hardship,* de specificul căreia este caracterul de exterioritate, evenimentele ce o definesc scăpând de sub controlul rezonabil al părţilor contractante (motiv pentru care nu se putea pretinde părţilor să le aibă în vedere la momentul perfectării contractului); evenimentele respective sunt neimputabile părţii care le invocă, **C.h.** neavând puterea de a le prevedea şi de a le evita şi nefiind culpabilă de producerea lor; criteriul de apreciere a comportării părţii vizate este unul obiectiv, şi anume: comportarea pe care ar fi avut-o orice om rezonabil aflat în aceeaşi situaţie; d) are în vedere caracterul inechitabil al situaţiei create; de aceea readaptarea contractului devine oportună numai în măsura în care poate fi considerat că este contrar echităţii şi loialităţii comerciale ca rezultatele produse de asemenea schimbări de împrejurări să fie suportate numai de către unul din contractanţi, căruia nici măcar nu-i este imputabilă o lipsă de prevedere sau o imprudenţă; e) exclude orice automatism în căutarea soluţiei corespunzătoare, spre deosebire de clauzele de menţinere a valorii (de exemplu clauza de indexare), conform cărora în prezenţa anumitor criterii, preţul, ca element al contractului, se adaptează automat, prezumându-se că de vreme ce variaţia indicelui avută în vedere de părţi a atins pragul de revizuire, preţul vechi este caduc, fiind înlocuit automat printr-un alt preţ, cert, determinat în raport de escaladarea de la un anumit punct al scării la un alt punct. **C.h.** este o creaţie a practicii în încercarea ei de a da satisfacţie exigenţelor relaţiilor comerciale internaţionale spre a le facilita. Ea nu primeşte apli-

care şi nici nu-şi găseşte corespondent în relaţiile interne, după cum nu se regăseşte în raporturile juridice de drept civil clasic. A primit însă consacrare legală pe planul dreptului comerţului internaţional prin Convenţia Naţiunilor Unite asupra contractelor internaţionale de vânzare de mărfuri, încheiată la Viena la 11 aprilie 1980, potrivit căreia: 1) O parte nu este responsabilă de neexecutarea vreuneia din obligaţiile sale dacă dovedeşte că această neexecutare se datorează unui impediment independent de voinţa sa şi că, în mod normal, raţional, nu era de aşteptat să-l ia în considerare la momentul încheierii contractului, să-l prevină sau să-i surmonteze consecinţele. 2) Dacă neexecutarea de către o parte se datorează neexecutării de către un terţ pe care ea l-a însărcinat să execute, în întregime sau parţial, contractul, această parte nu este exonerată de răspundere decât în cazul: a) când ea este exonerată în virtutea dispoziţiilor paragrafului precedent; b) când terţul ar fi el însuşi exonerat dacă dispoziţiile acestuia i-ar fi aplicabile. 3) Exonerarea prevăzută prin prezentul articol produce efect pe timpul duratei impedimentului. 4) Partea care n-a executat trebuie să o avertizeze pe cealaltă parte despre impediment şi efectele lui asupra capacităţii sale de a executa. Dacă avertismentul nu ajunge la destinaţie într-un termen rezonabil, plecând de la momentul când partea care n-a executat a cunoscut sau ar fi trebuit să cunoască impedimentul, aceasta este obligată la despăgubiri pentru pagubele provocate de această lipsă de recepţionare. 5) Dispoziţiile prezentului articol nu-i interzic unei părţi să exercite drepturile sale, altele decât acelea de a obţine despăgubiri, în virtutea prezentei Convenţii.

CLAUZĂ DE INDEXARE, stipulaţie contractuală făcînd parte din grupa clauzelor de menţinere a valorii contractului şi fiind menită să evite dificultăţile determinate de variaţia de preţuri, scop în care prevede legarea sumelor stabilite prin contracte fie de un etalon monetar, fie de unul sau mai multe produse de primă necesitate (exprimate în unităţile de măsură corespunzătoare: un baril de ţiţei, o tonă de cărbune, un kilowatt/oră etc.). Astfel, în cazul împrumuturilor, indexate, atât capitalurile cât şi dobânzile aferente sunt periodic

revalorizate automat în raport cu preţurile care înrâuresc indicele etalon (aur, energie, petrol etc.); în virtutea c.i., înlocuirea operează automat, printr-o escaladare realizată prin salturi de la un anumit punct al scării la altul; efectuarea operaţiei respective nu reclamă nici intervenţia părţilor, nici pe aceea a instanţei. Riscurile, derivând din fluctuaţia preţurilor pe durata relaţiilor financiare dintre părţile concurente, urmează să fie repartizate între acestea; într-un atare scop, contractanţii au libertatea să stabilească o legătură de unitate de valoare cu unul din următoarele elemente: a) *moneda creditorului*; în această ipoteză creditorul nu-şi asumă vreun risc de schimb; situaţia sa este identică cu aceea în care ar fi încheiat contractul cu un resortisant din ţara sa, fără clauză de garanţie de valoare; b) *moneda debitorului*: în această ipoteză debitorul este contractantul care îşi ia asupra lui riscuri valutare; c)*moneda unei terţe ţări*: în acest caz, ambele părţi suportă riscul financiar decurgând din variaţia cursului, atât a monedei fiecărui contractant cât şi a monedei din ţara terţă; d) *un denominator comun* legal internaţional al valorilor monetare, adică aurul monetar: situaţia comportă riscuri pentru fiecare dintre contractanţi de a-şi vedea moneda variind în raport cu aurul (unitate de cont); e) *dolarul S.U.A.*: împrejurarea comportă riscul ca fiecare contractant să-şi vadă moneda fluctuând în raport cu dolarul precum şi valoarea acestuia oscilând în raport cu aurul: f) *o clauză mixtă*, concepută astfel încât să poată fi uşor adaptată la exigenţele părţilor contractante. Pentru neutralizarea riscurilor monetare şi limitarea riscurilor de pierdere mai pot fi utilizate şi alte metode cum ar fi: clauza de opţiune a monedei liberatoare (sau clauza de monede multiple), potrivit căreia exprimarea creanţei se face în mai multe monede, pe baza parităţii din momentul contractării, creditorul având facultatea să aleagă, la scadenţă, moneda în care va fi plătit (căci toate monedele prevăzute în contract sunt şi unităţi de cont); utilizarea ca mijloc de plată şi ca unităţi de cont a drepturilor speciale de tragere (D.S.T.).

CLAUZĂ DE ÎNGHEŢ (*ice clause*), stipulaţie specifică contractului de navlosire *charte-party*, expri-

mând (în linii generale la toate *charter*-ele utilizate în practica transportului maritim internaţional), pe de o parte, dreptul armatorului de a rezilia contractul în cazul în care nava nu poate acosta în portul de încărcare datorită îngheţului, iar pe de altă parte, facultatea acestuia de a ordona, atunci când după acostarea navei apare pericolul imobilizării ei din cauza îngheţurilor, părăsirea portului de către acea navă, cu marfa parţial încărcată la bord, şi totodată de a percepe navlul întreg numai pentru marfa transportată. În armonie cu această clauză, atunci când prin *charter* se prevede că marfa urmează să fie încărcată în mai multe porturi, iar unele dintre ele sunt afectate de îngheţ, armatorul este îndreptăţit să opteze între rezilierea contractului şi încărcarea parţială a mărfii. Ori de câte ori acostarea navei în portul de descărcare este împiedicată din cauza îngheţului, destinatarul are îndreptăţirea fie să reţină nava până la redeschiderea navigaţiei, plătind armatorului contrastaliile convenite, fie să îndrepte nava pentru descărcare într-un alt port; îndreptăţirea destinatarului de a exercita această opţiune se epuizează în termen de 48 de ore de la primirea înştiinţării, făcută de armator, despre imposibilitatea acostării navei în port. În cazul în care destinatarul a hotărât să îndrume nava spre descărcare într-un alt port situat la o depărtare mai mare de 100 mile, armatorul urmează să perceapă un navlu majorat, proporţional cu creşterea distanţei.

CLAUZĂ DE OPŢIUNE A LOCULUI DE PLATĂ, variantă a clauzei monovalutare care se distinge prin aceea că în virtutea ei creditorul dobândeşte dreptul de a încasa la scadenţă valoarea creanţei sale calculată pe baza unei valute de cont prestabilită prin contract în locul ales de acesta dintre cele convenite într-un atare scop, iar debitorul îşi asumă obligaţia de a satisface opţiunea astfel exprimată plătind în moneda locului ales de creditor. În conţinutul **c.o.l.p.** se consemnează date privind moneda în care se exprimă preţul, precum şi localităţile dintre care creditorul poate să aleagă, la scadenţă, una ca loc de plată. Prin ipoteză, localităţile respective sunt situate în ţări diferite şi, de aici, consecinţa că alegând un anumit loc de plată, creditorul alege implicit moneda în care urmează a i se face plata.

Scanned with OKEN Scanner

Astfel, presupunând că părţile au convenit ca preţul să fie exprimat în dolari S.U.A. şi au stabilit ca locuri posibile de plată între care poate alege creditorul Hamburg şi Tokio, în cauză vor exista două monede de plată, marca germană şi yenul japonez. Alegerea de către creditor a locului de plată va presupune implicit şi alegerea monedei de plată ca preţ de către care debitor va depinde de paritatea existentă între dolarul american şi moneda locală în momentul scadenţei. În consecinţă, dacă preţul contractului este de 10.000 dolari S.U.A., iar paritatea dintre această monedă şi yenul japonez este de 1 USD/100 yeni, debitorul va trebui să plătească creditorului 1.000.000. yeni pentru cazul în care acesta din urmă va alege ca loc de plată Tokio. Dimpotrivă, dacă alegerea creditorului este Hamburg (ca loc de plată) iar paritatea dintre moneda de cont şi marca germană este de 1 USD/1,5 DM, datoria debitorului faţă de acesta (adică faţă de creditor) este de 15.000 DM. Adaptarea preţului la schimbările valutare nu intervine prin alegerea locului de plată, ci prin raportarea monedei de la locul de plată ales la moneda de cont, ceea ce permite considerarea clauzei în discuţie ca fiind o modalitate a clauzei monovalutare. Şi la clauza monovalutară şi la **c.o.l.p.** părţile adoptă o monedă de cont, potenţial mai stabilă decât moneda de plată convenită de ele, la care se raportează aceasta din urmă atât la momentul perfectării contractului, cât şi la momentul plăţii. În cazul **c.o.l.p.** creditorul având libertatea unei opţiuni cu referire la locul de plată (libertate ale cărei limite sunt precis jalonate prin contract, care precizează locurile de plată între care poate alege) implicit dobândeşte aceeaşi libertate şi cu privire la moneda de plată. Or, în cazul clauzei monovalutare creditorul nu are nici o opţiune de acest fel, fiind obligat să primească plata în moneda convenită de părţi într-un atare sens. De vreme ce **c.o. l.p.** este calificată ca modalitate a clauzei monovalutare, implicit i se recunoaşte aceeaşi finalitate anume: evitarea riscului valutar. Rolul său nu poate fi redus numai la asigurarea pentru creditor a monedei de care acesta are nevoie la momentul plăţii, deoarece pentru un atare scop nu este necesară stipularea unei clauze contractuale speciale. Pe piaţa monetară se poate cumpăra şi se poate vinde orice mone-

Scanned with OKEN Scanner

dă liber convertibilă. Deci, chiar dacă la scadenţa preţului creditorul ar avea nevoie de o altă monedă decât aceea de plată, el şi-ar putea procura respectiva monedă de pe piaţă utilizând în acest scop moneda în care i s-a făcut plata. De vreme ce **c.o.l.p.** se analizează ca o modalitate a clauzei monovalutare, ea trebuie privită înainte de toate ca un instrument juridic pentru evitarea sau neutralizarea riscului valutar. Aceasta este şi rămâne finalitatea sa principală, chiar dacă prin stipularea sa creditorului i se creează şi facilitatea de a-şi procura direct de la debitor (iar nu de pe piaţa valutară) moneda de care are nevoie la momentul onorării creanţei sale. V. **clauză monovalutară.**

CLAUZA DE OPŢIUNE A MONEDEI LIBERATORII, stipulaţie contractuală în virtutea căreia părţile exprimă preţul convenit în două sau mai multe monede de plată având în vedere paritatea existentă între acestea la data contractării şi prin care se autorizează creditorul ca la scadenţă să aleagă între acele monede pe cea liberatorie şi să pretindă debitorului să facă plata în moneda astfel aleasă. Mecanismul de funcţionare al acestei clauze se prezintă astfel: de regulă, părţile stabilesc ca monede de plată, monede ale căror cursuri înregistrează valori sensibil apropiate. Spre exemplu, între cursurile mărcii germane şi al guldenului olandez există o diferenţă de circa 10% în favoarea celei dintâi, iar între cursurile mărcii germane şi ale francului elveţian există o diferenţă în plus de circa 10% în favoarea acestuia din urmă. Dacă monedele preferate de părţi sunt francul elveţian şi marca germană, preţul contractual va fi stabilit astfel:10.000 franci elveţieni sau 11.000 mărci germane. Presupunând că la data plăţii a intervenit o modificare a cursului de schimb între cele două monede de plată menţionate ca urmare a faptului că marca germană a suferit o devalorizare, creditorul va opta pentru francul elveţian ca monedă liberatorie, deoarece cursul acestuia s-a păstrat mai aproape de cel existent la data perfectării contractului şi în raport de care s-a stabilit preţul datorat de debitor. Fireşte, regula menţionată (anume ca monedele de plată să aibă cursuri sensibil apropiate) nu este obligatorie pentru părţi. Acestea pot desemna ca monede de plată orice monede doresc, indiferent

Scanned with OKEN Scanner

de paritatea existentă între cursurile lor, la momentul perfectării contractului. Operând în felul arătat, c.o.m.l. se arată ca un instrument juridic eficace de menţinere a valorii contractului. Nimic nu se opune ca dreptul de opţiune privind moneda liberatorie să fie stabilit de părţi în beneficiul debitorului. De altfel, în practica de încheiere a contractelor de comerţ internaţional se întâlnesc situaţii de acest gen. C.o.m.l. dobândeşte uneori caracter speculativ. Aşa se întâmplă atunci când una dintre monedele de plată a înregistrat până la momentul scadenţei o creştere de curs prin efectul acţiunii de către statul emitent a unor măsuri economice menite să consolideze propria-i monedă. Într-o atare ipoteză, dacă opţiunea monedei liberatorii aparţine creditorului, acesta în mod firesc va prefera moneda al cărei curs a crescut, ceea ce îl va dezavantaja net pe debitor, el va trebui să deconteze o valoare mai mare decât aceea avută în vedere la momentul perfectării contractului, chiar dacă sub acest aspect cantitativ numărul unităţilor monetare ce formează preţul rămâne neschimbat. Modificând termenii ecuaţiei vom presupune că opţiunea monedei liberatorii aparţine debitorului. În această ipoteză dacă una dintre monedele de plată a suferit între timp o depreciere, debitorul va alege acea monedă pentru decontarea preţului, ceea ce desigur îl va dezavantaja pe creditor. Analiza celor două situaţii prezente permite concluzia că în funcţie de conţinutul său c.o.m.l. poate plasa riscul valutar fie în sarcina debitorului (când opţiunea aparţine creditorului), fie în sarcina creditorului (dacă opţiunea aparţine debitorului).

CLAUZĂ DE POSTCALCULARE A PREŢULUI, stipulaţie contractuală având ca finalitate menţinerea preţului mărfii (sau a serviciului, ori a lucrării) la parametrii conjuncturii existente pe piaţă în momentul finalizării executării prestaţiei asumate de debitor. În virtutea acestei clauze creditorul (vânzător, furnizor, prestator de servicii, antreprenor etc.) dobândeşte dreptul să procedeze la stabilirea preţului, ori la definirea lui (când la perfectarea contractului acesta a fost prevăzut doar estimativ) fie ulterior executării integrale a obligaţiilor contractuale, fie la termene intermediare convenite de parteneriii contractuali, urmând ca în acest scop să se ia în calcul şi

toate modificările factorilor economici de influenţare survenite între momentul perfectării contractului şi cel al executării lui. În principiu, **c.p.p.** sunt menite să neutralizeze riscurile nevalutare provenind din modificările posibile ale cheltuielilor materiale (de producţie) şi ale nivelelor de salarizare a forţei de muncă între momentul perfectării contractului şi acela al finalizării executării lui. Părţile contractante îi pot da însă şi destinaţia de a preveni riscurile valutare datorate eventualelor diferenţe de curs valutar, înregistrate în aceeaşi perioadă. Dintre clauzele de acest gen, aceea denumită *„cost + fee"* pare să aibă cea mai largă utilizare în practică. Termenul *cost* primeşte aici semnificaţia de preţ de producţie (format din costurile materiilor prime, materialelor, energiei, combustibililor, etc. consumate în procesul de producţie), iar termenul *cheltuieli* este utilizat pentru a desemna valoarea manoperei (incluzând salariile, profitul şi, în general, orice alte adaosuri la preţul de producţie). Contractele în care se stipulează clauza *„cost + fee"* sunt denumite *contracte cu costuri rambursabile*. Clauza *„cost + fee"* ca de altfel toate **c.p.p.**, contractual, prezintă avantaje pentru ambii contractanţi. Astfel, furnizorul şi antreprenorul care execută lucrarea cu materialele proprii sunt protejaţi împotriva riscului de preţ atât în ceea ce priveşte costurile acelor materiale, cât şi referitor la costul manoperei. Riscul creşterii preţurilor este deplasat pe această cale exclusiv în sarcina beneficiarului contractual (cumpărător, client etc.). Prin efectul clauzei *„cost + fee"* preţul contractual urmează să fie definitivat fie numai la finalizarea întregii prestaţii, fie pe faze de executare a acesteia, calculându-se secvenţial pentru fiecare asemenea fază. Definitivarea va fi realizată de către creditor (furnizor, antreprenor) folosindu-se ca elemente de calcul în acest scop preţurile zilei, ceea ce înseamnă că beneficiarul prestaţiei respective (cumpărătorul, clientul) va plăti, atunci când este cazul, un preţ majorat comparativ cu cel estimat stabilit la momentul perfectării contractului. Clauza *„cost + fee"* oferă o anumită protecţie şi debitorului obligaţiei de plată a preţului contractual. În virtutea ei, acesta (adică debitorul) dobândeşte, pe de o parte, un drept de verificare a corespondenţei dintre consumurile de materiale şi manoperă

necesitate de fabricarea produsului sau de executarea lucrării comandate şi cele înscrise în situaţiile de plată întocmite şi prezentate de către creditor (adică de către fabricant ori antreprenor), putând refuza plata sumelor ce în realitate n-au fost cheltuite, iar pe de altă parte poate pretinde partenerului său contractual să execute prestaţia folosind tehnica zilei, deci să lucreze cu eficienţa pe care o implică utilizarea unei asemenea lucrări. Pe această cale sunt descurajate eventualele tendinţe ale creditorului preţului contractual de a mări artificial costurile de producţie. Totodată el este stipulat să lucreze cu productivitatea dată de utilizarea tehnicii de vârf din domeniul său de activitate.

CLAUZĂ DE RĂZBOI (*war risk clause*), stipulaţie specifică contractului de navlosire *charter-party*, în temeiul căreia părţile contractante îşi rezervă dreptul de a rezilia convenţia lor atunci când, pe parcursul executării acesteia, se produc anumite fapte de război susceptibile să împiedice îndeplinirea obligaţiilor pe care şi le-au asumat. Au caracterul unor asemenea fapte următoarele împrejurări: a) implicarea într-un război a ţării sub pavilionul căreia navighează vasul; b) blocarea portului de încărcare sau numai simpla presupunere că acel port este blocat, din cauza unor operaţii de război desfăşurate în zonă, ori ca urmare a unei revoluţii sau a unui război civil; c) declararea încărcăturii navei ca fiind contrabandă de război, ca şi faptul că acea încărcătură, prin natura şi specificul ei, este supusă, în vreun fel oarecare, acţiunilor inamicului. În temeiul **c.r.** se produc efecte diferite, corespunzător situaţiei concrete în care se află nava şi încărcătura la momentul producerii faptelor de război sau luării la cunoştinţă de către părţi a existenţei acelor fapte. Astfel, când executarea contractului este periclitată de un fapt de război întâmplat în timp ce nava se află sub operaţii în portul de încărcare, părţile au libertatea să rezilieze contractul, cu următoarele consecinţe: marfa se va descărca şi va fi predată expeditorilor pe riscul şi pe cheltuiala acestora; armatorul va restitui navlul pe care l-a încasat anticipat. Tot astfel, comandantul navei este în drept să refuze semnarea de conosamente pentru mărfurile ce urmează a fi descărcate într-un port blocat; el poate cere expeditorilor desemnarea unui alt port de des-

cărcare. În cazul blocării portului de descărcare după semnarea conosamentului, ca şi atunci când nava a părăsit deja portul de încărcare, sau când portul de descărcare iniţial stabilit se află printre porturile în care guvernul a interzis accesul navei respective, armatorul trebuie să descarce marfa în orice alt port prevăzut în *charter-party*, menţionat ulterior de navlositor, cu condiţia ca acel port să se afle în drumul normal al navei şi să fie sigur. Într-o atare ipoteză, armatorul are îndreptăţirea de a pretinde şi primi navlul cum ar fi descărcat marfa în portul de destinaţie convenit iniţial.

CLAUZĂ DE REVIZUIRE A PREŢULUI, stipulaţie contractuală făcând parte din grupa clauzelor de menţinere a valorii contractului şi având menirea să asigure, în condiţiile mereu schimbătoare ale pieţei mondiale, adaptarea preţului la noile circumstanţe (care sunt caracterizate prin: modificarea preţului la materii prime, petrol, forţă de muncă, transporturi etc.). **C.r.p.** este prevăzută în condiţiile generale sau în contractele-tip; ea trebuie să figureze şi în contractul concret încheiat pe baza acestor documente. Conţinutul său poate fi redat prin formula: „vânzătorul are dreptul să majoreze preţurile indicate în prezentul contract, în cazul unei măriri a preţului materiilor prime, a tarifelor de transport maritim şi terestru şi a asigurării, spre a ţine seama de condiţiile din ziua livrării mărfii". Prin efectul acestei clauze — efect care se produce automat — preţul iniţial urmează să devină caduc în cazul realizării criteriilor prevăzute în contract. Înlocuirea vechiului preţ cu un nou preţ nu se produce însă automat; în temeiul **c.r.p.** se deschide calea pentru renegocierea preţului. Ca urmare, este necesar ca o atare clauză să precizeze şi modul de calculare a noului preţ, precum şi faptul dacă orice schimbare, cât de neînsemnată a costurilor, în plus sau în minus, antrenează revizuirea preţului iniţial, sau că pentru ca această revizuire să se producă trebuie ca variaţia să aibă o anumită importanţă, exprimată în procente faţă de costul iniţial (toleranţă de revizie); formula cuprinsă în Condiţiile generale nr. 188 A ale Comisiei Economice O.N.U. pentru Europa prevede şi metoda matematică aplicabilă spre a se calcula noul preţ. Datorită faptului că uneori variaţia costurilor se complică din cauza variaţiei parităţii

Scanned with OKEN Scanner

monetare, **c.r.p.** se confundă într-o asemenea situaţie cu clauza valutară, ceea ce face posibilă prezumţia că inserarea uneia dintre aceste clauze o implică şi pe cealaltă.

CLAUZĂ LEONIANĂ, stipulaţie contractuală prin care unul dintre asociaţi se îndreptăţeşte de a culege totalitatea câştigurilor, sau prin care se stabileşte ca unul ori mai mulţi asociaţi să fie absolviţi de obligaţia de a participa la acoperirea pierderilor înregistrate de societatea comercială la care participă. Clauza leoniană se analizează în legătură cu contractul de societate, dar legea nu-i recunoaşte valoare juridică, declarând-o nulă. Principiul în materie este că prin contractul de societate nu se poate stipula ca unul sau numai unii dintre asociaţi să participe la beneficii, iar ceilalţi să fie privaţi de acel drept, după cum nu se poate stipula nici ca pierderile să fie suportate în întregul lor de către o parte dintre asociaţi, ceilalţi fiind exoneraţi de o atare obligaţie.

CLAUZĂ MONEDĂ-AUR, varietate a clauzei aur caracterizată prin aceea că preţul este exprimat direct în aur şi urmează a fi plătit în monedă de aur. (engl. gold-coin value) V. **clauză aur.**

CLAUZĂ MONOVALUTARĂ, stipulaţie contractuală făcând parte din grupa clauzelor valutare şi care presupune luarea în considerare de către părţi a două monede diferite: una de plată şi alta de cont. Prin ipoteză cea dintâi (adică moneda de plată) este mai puţin stabilă, mai expusă fluctuaţiei şi deprecierii, iar cea de-a doua (adică moneda de cont) este mai puternică, deci mai stabilă, mai puţin fluctuantă. Moneda de plată este acceptată de părţi în vederea executării de către debitor a obligaţiei de plată. Acesta (adică debitorul) va face o plată achitând creditorului cantitatea de însemne monetare convenită de părţi ca preţ în moneda de plată. Moneda de cont este etalonul la care se raportează moneda de plată în raport de care se stabileşte la scadenţă cantitatea de însemne monetare din moneda de plată (între timp depreciată) ce trebuie achitate cu titlu de preţ de către debitor creditorului. Aşa fiind, moneda de cont devine instrument de exprimare a preţului şi totodată de evaluare a prestaţiei pecuniare asumată faţă de creditor. **C.m.** este compatibilă şi cu exprimarea preţului contractual în aceeaşi monedă în care se face plata şi care, altfel, este şi mo-

Scanned with OKEN Scanner

neda admisă de ele pentru derularea operaţiunilor financiare ce ţin de executarea contractului. În acest caz părţile stabilesc că preţul trebuie calculat la data plăţii pe baza cursului unei monede de referinţă căreia îi atribuie prin excelenţă rol de monedă de calcul. Astfel, clauza monovalutară dobândeşte caracterul de clauză de indexare valutară. V. **clauză valutară.**

CLAUZĂ MULTIVALUTARĂ, V. **clauză bazată pe un coş multivalutar convenit de părţi; clauză multivalutară bazată pe un coş valutar instituţionalizat (sau unitate de cont instituţionalizată).** Sin. *clauză plurivalutară.*

CLAUZA MULTIVALUTARĂ BAZATĂ PE UN COS VALUTAR CONVENIT DE PĂRŢI, stipulaţie contractuală făcând parte din clauzele valutare de specificul căreia este stabilirea coşului valutar prin acordul părţilor. De regulă în cuprinsul acestei clauze se precizează că preţul contractual exprimat în moneda de plată aleasă de părţi a fost convenit acceptându-se c. şi cursuri de referinţă cele existente între această monedă şi alte câteva monede (frecvent 3-5 monede) din ziua perfectării contractului. Respectivele cursuri de referinţă urmează a fi raportate la cursurile existente între aceleaşi monede la data plăţii şi dacă se va constata existenţa între ele (adică între cursurile care se raportează) a unei diferenţe medii (pozitive sau negative) depăşind un anumit procent (prestabilit de părţi) preţul se va recalcula în mod corespunzător. Alegerea valutelor care se includ în coş se va face de către părţi, de comun acord, în funcţie de interesele lor, preferându-se acele monede a căror fluctuaţie este relevantă pentru domeniul de activitate comercială. Prin clauza multivalutară părţile stabilesc, de regulă, şi metoda de calcul a modificărilor cursului valutei de plată faţă de valutele din coş precum şi modul cum pot fi operate eventuale modificări în structura şi în metodologia de calcul pe parcursul executării contractului. Clauza multivalutară prezintă, în raport cu clauza monovalutară, semnificative avantaje, dar şi importante dezavantaje. Astfel, ea conferă o mare stabilitate şi constanţă valorii contractului. Şi e firesc să fie aşa deoarece ea comportă posibilitatea compensării, ale monedei de plată faţă de diversele componente ale coşului valutar şi de scădere faţă

Scanned with OKEN Scanner

de alte componente ale acestui coş, ceea ce face ca elementele contrare să se neutralizeze, iar valoarea medie să rămână neinfluenţată semnificativ prin manifestarea concomitentă a acelor tendinţe. Totodată, clauza multivalutară este dezavantajoasă deoarece comportă negocieri adeseori dificile şi anevoioase între părţi pentru determinarea componentelor coşului valutar şi a metodologiei de calcul. Aducerea ei la îndeplinire în momentul plăţii poate genera complicaţii de natură tehnică. V. **clauză valutară, clauza monovalutară.**

CLAUZA MULTIVALUTARĂ BAZATĂ PE UN COS VALUTAR INSTITUŢIONALIZAT (sau unitate de cont instituţionalizată), varietate a clauzei multivalutare (sau plurivalutare) ce se învederează ca fiind o construcţie juridică definită sub aspectul conţinutului ei, ca şi al modului în care operează de către un organism internaţional specializat care stabileşte atât valutele ce se includ în coş, cât şi metodologia de calcul a modificărilor de curs. Părţile contractante nu au aici un rol sub aceste aspecte. Intervenţia organului internaţional specializat în stabilirea conţinutului coşului şi a modului de determinare a unităţii de cont pe baza acelui conţinut instituţionalizează respectiva unitate de cont atribuindu-i calitatea de unitate de cont instituţionalizată. Această unitate de cont reprezintă în esenţă bani internaţionali. Raţiunile introducerii în practica valutară rezidă în necesitatea sporirii lichidităţilor statelor şi de creare a unor instrumente de evidenţă şi de decontare cu mai mare stabilitate având independenţă faţă de evoluţia unei anumite economii naţionale. Dintre acestea cele mai cunoscute sunt: DST (Drepturi Speciale de Tragere), ECU (European Currency Unit), AMU (Asian Monetary Unit). V. **clauza multivalutară; DST; ECU; AMU.**

CLAUZA NAŢIUNII CELEI MAI FAVORIZATE, prevedere susceptibilă de a fi înscrisă în convenţiile internaţionale, mai cu seamă în cele bilaterale, în virtutea căreia părţile contractante îşi acordă reciproc aceleaşi avantaje şi privilegii pe care le-au acordat sau ar putea să le acorde în viitor unui stat terţ. Domeniul de incidenţă al acestei clauze cuprinde relaţiile dintre state şi priveşte aspectele indicate în acordurile prin care ea este consfinţită: comerţ, navigaţie, situaţia juridică a persoanelor etc. **C.n.c.m.f.** se practică

Scanned with OKEN Scanner

în două forme, şi anume: a) *forma necondiţionată şi fără compensare,* care se distinge prin aceea că fiecare parte contractantă îşi asumă obligaţia să extindă asupra celeilalte părţi contractante toate avantajele, drepturile, înlesnirile, privilegiile acordate sau care ar urma să fie recunoscute unei terţe ţări; b) *forma condiţionată sau de compensare,* în virtutea căreia avantajele, drepturile, înlesnirile, privilegiile acordate sau care ar urma să fie acordate unei terţe ţări vor primi aplicare în privinţa ţării contractante numai în mod condiţionat ori în compensare. Această formă a fost practicată cu precădere până la mijlocul secolului al XIX-lea; în prezent, forma necondiţionată se practică în mod curent, constituind un mijloc eficient pentru favorizarea dezvoltării economice a statelor, ca şi a cooperării economice dintre ele. **C.n.c.m.f.** este inserată în majoritatea acordurilor privind schimburile economice internaţionale convenite de România; dând expresie principiului nediscriminării în raporturile dintre părţile contractante, ea constituie una din prevederile importante ale Acordului General pentru Tarife şi Comerţ (G.A.T.T.).

CLAUZA OFERTEI CONCURENTE, stipulaţie contractuală făcând parte din grupa clauzelor de adaptare a contractului comercial internaţional la împrejurări noi şi presupunând asumarea de către vânzător a obligaţiei de a acorda cumpărătorului aceleaşi condiţii pe care le-ar oferi acestuia din urmă, pentru aceeaşi marfă, alţi furnizori concurenţi în materie. În temeiul acestei clauze, cumpărătorul dobândeşte dreptul de a valorifica faţă de contractantul său (vânzătorul) oferta mai favorabilă a unui terţ asupra obiectului contractului aflat în curs de executare; în faţa ofertei astfel prezentate de către cumpărător, vânzătorul are opţiunea a două soluţii, şi anume: să accepte condiţiile ofertei concurente şi să alinieze contractul la oferta respectivă (caz în care contractul va continua să se execute în noile condiţii) ori să refuze alinierea contractului la oferta terţului (ipoteză în care cumpărătorul este liber să încheie un nou contract, dar de astă dată cu terţul ofertant, contractul iniţial fiind, după caz, suspendat sau reziliat). **C.o.c.** se insereză de regulă în contractele de aprovizionare încheiate pe termen lung; ea dă expresie dorinţei cumpărătorului de a se

aproviziona în condiţiile mai favorabile şi totodată asigură adaptarea preţului mărfii la evoluţia pieţei. Prezentând acest specific, c.o.c. se apropie de clauzele de revizuire a preţului, de care se deosebeşte însă prin aceea că etalonul la care se referă este furnizat de oferta concurentă mai avantajoasă, adaptarea preţului nefiind automată, întrucât vânzătorul are facultatea să accepte sau să refuze alinierea la preţul din oferta respectivă (iar în raport de această împrejurare, cumpărătorul continuă să rămână legat contractual sau devine liber să contracteze cu terţul ofertant). Dreptul cumpărătorului de a accepta oferta terţului poate fi limitat în timp (de pildă numai pentru aprovizionarea pe timp de un an), ipoteză în care contractul iniţial se suspendă pe întreg acest interval de timp. Totodată, părţile au libertatea să stipuleze nu o schimbare automată a contractului, ci numai obligaţia lor de a renegocia contractul, împrejurare ce apropie c.o.c. de clauza de *hardship*. Caracterul mai favorabil al ofertei terţului se stabileşte prin comparaţie; operaţiunea este mai uşoară în cazul în care elementul de diferenţă este preţul, celelalte elemente fiind identice. Adeseori însă, numai preţul este identic, iar celelalte elemente diferă (diferenţierile putându-se prezenta sub aspectul modalităţilor de plată, al calităţii, cantităţii, regularităţii etc.), sau toate elementele, inclusiv preţul, sunt diferite; în atare ipoteze urmează să se ia în considerare toate clauzele contractului, deoarece numai prin compararea lor se poate constata dacă oferta terţului este favorabilă sau nu. Pentru a-şi produce efectele sale de concurenţă, oferta terţului trebuie comunicată vânzătorului. În vederea comparării contractului iniţial cu oferta terţului, părţile pot recurge la serviciile unui terţ independent şi competent, care să acţioneze cu discreţie; un asemenea terţ ar putea fi, bunăoară, un expert tehnic sau un arbitru. Pe plan procedural, partea ce se prevalează de oferta concurentă (de exemplu cumpărătorul) trebuie să notifice celeilalte părţi decizia sa de a se alinia la oferta concurentă ori de a o refuza pe aceasta şi, eventual, dacă înţelege ca vechiul contract, aflat în curs de executare, să fie suspendat sau reziliat. Notificarea trebuie făcută în formă scrisă. De asemenea, este necesar ca să se precizeze anumite termene în legătură cu posibilitatea tri-

Scanned with OKEN Scanner

miterii notificării (de exemplu că notificarea poate fi făcută numai într-o anumită perioadă a anului sau numai după un anumit timp de la încheierea contractului), determinându-se punctul de plecare al fiecăruia dintre acestea, felul cum curge în zilele nelucrătoare etc. C.o.c. poate fi stipulată în favoarea cumpărătorului, dar şi în favoarea vânzătorului; când ca se stipulează pentru vânzător, acesta este îndreptăţit să-i ceară cumpărătorului plata preţului pe care vânzătorul l-ar obţine în mod efectiv pentru aceeaşi marfă, de la alţi clienţi (de exemplu, dacă după derularea contractului între preţul contractului — *selling price* — şi preţul net de export — *net export price* — apare un decalaj de mai mult de 5% sau alt procent).

CLAUZA PENALĂ, stipulaţie contractuală în virtutea căreia debitorul prestaţiei neexecutate sau executată defectuos ori cu întârziere este obligat să plătească creditorului acesteia cu titlu de indemnitate sau de pedeapsă o sumă de bani forfetară ori să îndeplinească o altă prestaţie convenită de părţi pentru a repara prejudiciul încercat de creditor. În contractele de comerţ internaţional regula este că prin **c.p.** se instituie în sarcina debitorului obligaţia de a plăti o sumă de bani. Această regulă a primit consacrare expresă în sistemul de drept englez. Alte legislaţii (precum cele din România, Franţa, Italia, Spania, Germania) reglementează libertatea părţilor de a conveni ca repararea prejudiciului încercat prin neexecutarea culpabilă sau prin executarea defectuoasă ori cu întârziere a prestaţiei asumată de debitor să se facă prin obligarea acestuia din urmă la îndeplinirea unei alte prestaţii. Domeniul de utilizare a **c.p.** cuprinde o gamă variată de contracte, ca de exemplu: vânzarea comercială internaţională, transportul internaţional de mărfuri, împrumutul internaţional, diverse contracte de prestări de servicii etc. Este posibil ca un contract de comerţ internaţional să conţină mai multe tipuri de **c.p.**. Dreptul anglo-american atribuie **c.p.** prin excelenţă o funcţie reparatorie, declarând nule asemenea clauze dacă ele ar permite stabilirea unor despăgubiri ce depăşesc limita rezonabilă. Alte sisteme de drept naţional, printre care şi cel român, recunosc **c.p.** şi o funcţie sancţionatorie, admiţând că o astfel de clauză este valabilă chiar atunci când

conţine alături de elementul reparatoriu şi un element de sancţionare a debitorului. În armonie cu această concepţie legislativă, dacă debitorul nu-şi execută prestaţia asumată, ori o execută defectuos sau cu întârziere, creditorul este îndreptăţit la daunele prevăzute de **c.p.** fără a trebui să dovedească existenţa şi mărimea prejudiciului pe care l-a încercat. Aplicarea **c.p.** este condiţionată numai de dovedirea de către creditor a faptului că debitorul nu şi-a executat, sau a executat defectuos ori cu întârziere prestaţia asumată. Stabilind anticipat valoarea despăgubirii datorată de debitor pentru neexecutarea obligaţiei sale, **c.p.** nu poate fi cumulată cu executarea în natură, afară numai dacă suma de bani rezultând din conţinutul clauzei cumulată deci cu executarea în natură atunci când ea instituie numai daune moratorii. Unele sisteme de drept naţional, precum cele din Spania, Germania, SUA, Argentina, Columbia, permit creditorului să ceară, în prezenţa anumitor condiţii, atât executarea în natură, cât şi suma de bani prevăzută de **c.p.**. În toate legislaţiile se admite că obţinerea sumei de bani prevăzută în **c.p.** se poate realiza numai dacă sunt îndeplinite cerinţele pentru acordarea de despăgubiri. **C.p.** rămâne deci insuficientă atunci când obligaţia principală este nulă, ca şi atunci când debitorul face proba că executarea acestei obligaţii a fost împiedicată de intervenţia unui caz fortuit sau de forţă majoră. Unele legislaţii instituie şi condiţia suplimentară ca debitorul să fi fost pus în prealabil în întârziere. Această formalitate nu este cerută de legislaţiile din ţările scandinave (Danemarca, Finlanda, Norvegia şi Suedia); conform acelor legislaţii, cel puţin în cazul vânzării, **c.p.** devine operantă automat prin efectul neexecutării obligaţiei asumată de debitor. În cazul executării parţiale a obligaţiei principale, organul de jurisdicţie poate restrânge efectele **c.p.** reducând cuantumul penalităţilor proporţional cu partea care a fost executată din prestaţia debitorului. În sistemul de Common law organul de jurisdicţie poate declara nulă **c.p.** dar nu are îndreptăţirea să reducă cuantumul daunelor interese stabilite prin **c.p.** la un nivel rezonabil. Adaptarea contractului pe baza clauzei de impreviziune influenţează şi efectele **c.p.** ori de câte ori acele efecte au fost corelate cu valoarea prestaţiei ce formează obiectul obligaţiei prin-

Scanned with OKEN Scanner

cipale. **C.p.** este compatibilă şi cu obligaţiile de confidenţialitate şi cu obligaţiile de nonconcurenţă. În contractele comerciale internaţionale. **c.p.** are, în toate cazurile, o natură convenţională; această clauză primeşte aici o largă aplicare, contribuind la simplificarea substanţială a răspunderii contractuale. Ea reprezintă anumite particularităţi specifice în cadrul contractelor de exporturi complexe, corespunzător aspectelor particulare pe care le poate înfăţişa neexecutarea sau întârzierea executării contractului de către una din părţi. Astfel, în cazul întârzierii plăţilor, partea în culpă este obligată la plata de dobânzi; întârzierea în executarea lucrărilor de construcţii-montaj şi neatingerea parametrilor specificaţi în contract comportă plata de penalităţi distincte, în raport cu natura operaţiei. În ipoteza contractelor globale sau cu predare la cheie, contractanţii au libertatea fie să stabilească separat termenele şi penalizările în raport cu preţul din părţile lucrărilor întârziate, fie pur şi simplu să folosească numai data finală fixată pentru îndeplinirea lucrărilor şi să aplice penalităţile calculate în raport cu preţul global al contractului, din momentul în care furnizorul general n-a reuşit să respecte termenul de executare a contractului. Totodată, părţile au facultatea şi de a combina cele două soluţii, stabilind prin **c.p.** că în cazul în care anumite lucrări parţiale sau livrări rămân restante, iar împrejurarea nu afectează data îndeplinirii globale a obligaţiilor asumate prin contract, penalităţile plătite pentru rămânerea în restanţă vor fi restituite furnizorului general, cu condiţia ca termenul final să fie respectat; o asemenea soluţie este compatibilă mai ales cu specificul contractelor având ca obiect construirea de mari ansambluri industriale.

CLAUZĂ PLURIVALUTARĂ, V. clauză multivalutară bazată pe un coş multivalutar convenit de părţi ; clauză multivalutară bazată pe un coş valutar instituţionalizat (sau unitate de cont instituţionalizată). Sin. *clauză multivalutară.*

CLAUZA PRIMULUI REFUZ, stipulaţie contractuală făcând parte din grupa clauzelor de adaptare a contractului la noile împrejurări, în temeiul căreia unul dintre contractanţi se obligă faţă de celălalt contractant de a-i propune să realizeze împreună, în viitor, o anumită opera-

ţie cu preferinţă faţă de orice alt client, iar în cazul unui refuz al beneficiarului ofertei, cealaltă parte este liberă să trateze cu oricare alt client. Prin ipoteză, această clauză priveşte o operaţie viitoare, încă nedeterminată; în eventualitatea că se va decide cândva în viitor îndeplinirea operaţiei respective, beneficiarul ofertei are opţiunea de a participa la operaţia respectivă cu preferinţa faţă de orice alt client sau de a respinge oferta ce i-a fost adresată: în cazul unui refuz din partea sa (primul refuz), ofertantul este liber să contracteze acea operaţie cu orice alt client. **C.p.r.**, deşi implică o opţiune în favoarea unui beneficiar, se deosebeşte totuşi de opţiunea pe care o implică o promisiune de contract. Într-adevăr, promisiunea de contract ce conţine o opţiune în favoarea uneia dintre părţi este, ca natură, un contract unilateral, concretizat în asumarea de către una din părţi a obligaţiei de a încheia un anumit contract de îndată ce cealaltă parte îşi va manifesta voinţa într-un atare sens; cel faţă de care a fost asumată o atare obligaţie, la rându-i, nu se obligă cu nimic, fiind doar beneficiarul unei opţiuni de care este liber să se folosească sau nu. În eventualitatea că el s-a decis să pună în valoare opţiunea respectivă, atunci contractul este încheiat. **C.p.r.** se deosebeşte şi de clauza ofertei concurente prin aceea că în timp ce ea presupune o preferinţă pentru o operaţie nouă, aceasta din urmă (adică oferta concurentă) permite alinierea unui contract în curs de executare la condiţiile ofertei mai favorabile primite din partea unui terţ; cu toate acestea, cele două clauze pot fi utilizate cumulativ. **C.p.r.** se deosebeşte şi de clauza clientului celui mai favorizat, prin aceea că în timp ce ea oferă beneficiarului o opţiune pentru o operaţie nouă, viitoare şi eventuală, aceasta din urmă (adică, clauza clientului celui mai favorizat) are ca scop modificarea unui contract în curs de executare prin referire la condiţiile mai favorabile apărute în relaţiile uneia dintre părţile contractante şi un terţ. **C.p.r.** poate îmbrăca diferite forme: astfel, după primul refuz al partenerului contractual, cel care este liber să trateze cu un terţ solicită terţului oferte, dar nu le poate accepta decât după ce-i propune partenerului său iniţial o contractare în condiţiile noi ale ofertelor respective, fiind liber să contracteze cu terţul numai după refuzul beneficiarului

c.p.r. (deci după un alt refuz); uneori se stipulează că în cazul unui refuz al beneficiarului **c.p.r.**, se va putea contracta cu terțul numai după trecerea unui anumit termen, când opțiunea intră în acțiune. (engl. *first refusal clause*).

CLAUZA PRIVIND CADUCITATEA DOCUMENTELOR PREPARATORII, stipulație contractuală prin care părțile declară caduce, de îndată ce a fost semnat de ele contractul, toate documentele preparatorii ale acestuia. De regulă, o asemenea clauză se inserează în cuprinsul contractelor comerciale de mare importanță, care, prin complexitatea, valoarea și durata lor, comportă negocieri prealabile, cu schimbare de documente, încheierea de procese-verbale sau alte acte preparatorii. Inserarea în contract a **c.c.d.p.** nu este însă de natură să anuleze valoarea de fapt a documentelor preparatorii, acestea putând servi ca mijloace pentru interpretarea voinței reale a părților *(lettres d'intention)*, atunci când va fi cazul.

CLAUZĂ PRIVIND CHELTUIELILE CU PLĂȚILE INTERNAȚIONALE, stipulație contractuală exprimând înțelegerea dintre părțile contractului comercial internațional participante la plățile internaționale cu privire la modul de repartizare între ele a comisioanelor bancare. Costul serviciilor bancare prestate pe seama părților contractului comercial internațional participante la plățile internaționale, fie în calitate de beneficiar, se suportă de către acestea, în armonie cu două principii aplicabile în materie: a) de regulă, părțile contractului comercial internațional stabilesc prin **c.c.p.i.** modul în care băncile urmează să solicite plata comisioanalor bancare de la exportator sau de la importator. Această regulă primește aplicare însă numai condiționat de împrejurarea ca în cuprinsul clauzei respective să se arate expres proporțiile în care fiecare contractant este îndatorat să suporte costurile bancare; pe de altă parte, mai este necesar și ca partea ce se adresează unei bănci, solicitându-i un anumit serviciu, să încunoștințeze acea bancă asupra înțelegerii convenite cu cealaltă parte și să-i dea instrucțiuni precise despre felul cum urmează să se perceapă spezele și comisioanele bancare. b) Atunci când din cuprinsul contractului comercial inter-

Scanned with OKEN Scanner

național lipsește o **c.c.p.i.**, ca atunci când banca nu primește instrucțiuni clare în această materie, urmează ca băncile să aplice din oficiu regula potrivit căreia plata serviciilor bancare se face de către contractantul care l-a solicitat. În practica operațiunilor bancare s-a statornicit uzanța conform căreia lipsa unor instrucțiuni contrare date băncilor presupune lipsa unei înțelegeri exprese între părți cu privire la plata serviciilor bancare și ca urmare se subînțelege că acestea (adică părțile) sunt de acord cu aplicarea automată a regulii în discuție.

CLAUZA PRIVIND DETERMINAREA DREPTULUI APLICABIL, stipulație contractuală (cunoscută și sub denumirea de *pactum de lege utenda*) prin care părțile își manifestă voința lor comună de a supune, chiar în momentul încheierii contractului, raporturile juridice dintre ele unui anumit sistem de drept, ce devine astfel dreptul aplicabil *(lex causae)* cu privire la contractul lor, pentru soluționarea unui eventual contencios ce s-ar ivi pe parcursul derulării acelor raporturi. Alegerea dreptului aplicabil *(electio iuris)* se definește ca o măsură de previzibilitate caracteristică contractelor; ea se fundează pe legea autonomiei contractului, în temeiul căreia părțile contractante au libertatea să hotărască o asemenea măsură în scopul evitării incertitudinilor datorate conflictelor de legi (în sensul că nu se poate ști mai dinainte care lege va primi aplicare în caz de litigiu). **C.d.d.a.** prezintă o deosebită importanță, deoarece sistemul de drept al unui anumit stat astfel determinat este cel în temeiul căruia urmează să se soluționeze eventualele litigii ce se vor ivi referitor la contractul respectiv. Ori de câte ori România este parte la o convenție internațională conținând o lege uniformă în materie ale cărei prevederi au caracter dispozitiv, această clauză este necesară numai în măsura în care contractanții doresc să deroge de la regulile stabilite prin acele prevederi.

CLAUZA PRIVIND INTRAREA ÎN VIGOARE A CONTRACTULUI, stipulație contractuală prin care părțile contractante determină momentul de când contractul perfectat de ele dobândește eficiență juridică. O asemenea stipulație este necesară deoarece contractele economice internaționale prezentând interes pentru economia națională a statelor sunt

Scanned with OKEN Scanner

supuse, de regulă, unor condiţii suplimentare de validitate, concretizate în cerinţa obţinerii de către contractanţi a unor autorizaţii, aprobări etc. Aceasta face ca de obicei în contract să se stipuleze că intrarea lui în vigoare se produce numai din momentul obţinerii celei din urmă dintre autorizaţiile cerute cu privire la contractul respectiv. Uneori însăşi legea conţine o atare dispoziţie, dar această împrejurare nu face superfluă inserarea în cuprinsul contractului a unei **c.i.v.c.** O asemenea clauză apare cu atât mai necesară cu cât părţile au libertatea să condiţioneze intrarea în vigoare a contractului şi de îndeplinirea altor cerinţe, cum ar fi: efectuarea unui acont, oferirea unor garanţii bancare etc. **C.i.v.c.** prezintă importanţă deoarece partea contractantă care începe executarea contractului fără a fi obţinut autorizaţiile necesare sau fără să fi fost îndeplinite alte cerinţe de care era condiţionată intrarea lui în vigoare acţionează pe riscul său.

CLAUZA PRIVIND RECEPŢIA ÎN EXPORTURILE COMPLEXE, stipulaţie făcând parte din conţinutul contractului comercial internaţional de exporturi complexe prin care contractanţii stabilesc modul de verificare al îndeplinirii calitative şi cantitative de către furnizor a obligaţiilor asumate în ce priveşte livrarea instalaţiilor (echipamente, materiale, aparate şi instrumente de măsură şi control etc.), precum şi dacă funcţionarea acestora se încadrează în parametrii tehnico-economici avuţi în vedere de către părţi, cu ocazia perfectării contractului lor. Îndeplinirea acestei operaţii prezintă importanţă deosebită, deoarece în funcţie de rezultatele ei contractul urmează să se considere executat sau nu; ca urmare, se fac decontările finale ori se întârzie efectuarea lor. Clauza model de acest gen se exprimă prin formula: „1. Montajul este terminat când toate echipamentele necesare funcţionării normale a instalaţiei au fost montate şi funcţionarea lor corectă a fost stabilită pentru fiecare echipament ca şi pentru instalaţie în întregul său prin probe în gol. Sfârşitul montajului va fi constatat printr-un proces-verbal semnat de cele două părţi. 2. Înaintea semnării procesului-verbal constatând sfârşitul montajului se va proceda la verificarea echipamentelor şi materialelor livrate de vânzător pentru a se constata: a) dacă

Scanned with OKEN Scanner

vânzătorul a livrat toate echipamentele şi materialele prevăzute în anexa nr. ....; b) dacă aceste echipamente şi materiale sunt conforme cu cele prevăzute la anexa nr. ....; c) dacă aparatele de măsură şi control corespund din punctul de vedere al preciziei necesare unei funcţionări corecte a instalaţiei şi normelor legale din România. Această verificare va fi făcută de organizaţiile metrologice din ţara cumpărătorului cu participarea vânzătorului; d) dacă echipamentele funcţionează corect, ceea ce va fi stabilit prin probe de funcţionare în gol. 3. Verificările prevăzute la pct. a, b şi d de mai sus vor fi făcute de delegaţii celor două părţi, care vor stabili şi semna un proces-verbal constatând eventualele lipsuri, defecte sau defecţiuni. Un exemplar al acestui proces-verbal va fi trimis vânzătorului. Acesta va completa toate lipsurile şi va elimina toate defectele şi neconformităţile constatate fără întârziere şi pe cheltuiala sa. 4. Recepţia instalaţiei va avea loc după terminarea montajului şi ca urmare a următoarelor probe: a) probe tehnologice care au drept scop punerea la punct a instalaţiei în vederea probei de recepţie; b) proba de recepţie prin care să se stabilească dacă, în condiţiile de exploatare prevăzute la anexa nr. .... instalaţia realizează parametrii contractului garantaţi. Probele prevăzute la punctele a şi b de mai sus trebuie să fie efectuate într-un termen de .... luni, după terminarea montajului şi în conformitate cu prevederile din anexa nr. .... şi nr. .... În timpul acestor probe vânzătorul: va verifica funcţionarea fiecărui echipament ca şi a instalaţiei în întregul său; va remedia sau va pune să se remedieze toate defectele constatate în scopul de a asigura succesul probei de recepţie; va face măsurări orientative pentru punerea la punct a instalaţiei; va face probe de recepţie. Dacă în timpul acestei perioade vânzătorul consideră că instalaţia este pusă la punct pentru executarea cu succes a probei de recepţie el va înştiinţa pe cumpărător în scris cu .... zile înaintea datei la care trebuie să înceapă proba de recepţie. În această înştiinţare vânzătorul va indica numele delegaţilor săi, pentru această probă. 5. Dacă pentru cauze imputabile vânzătorului proba de recepţie nu poate să fie executată cu succes în timpul acestei perioade i se va acorda în condiţiile prevăzute în art. ... un termen suplimentar .... pentru a elimina defectele şi pentru a repeta proba de recepţie. Dacă la

Scanned with OKEN Scanner

expirarea acestui termen suplimentar proba de recepţie nu a fost executată cu succes se vor aplica dispoziţiile art. .... 6. Proba de recepţie va fi efectuată în condiţiile de exploatare a instalaţiei prevăzute în anexele nr. .... şi nr. .... şi va avea o durată de .... zile consecutive. Dacă în cursul acestei perioade se realizează toţi parametrii garantaţi conform anexei nr. .... se va semna un proces-verbal de recepţie de către delegaţii celor două părţi, în termen de 5 zile de la sfârşitul probei. Dacă proba nu poate să fie efectuată cu succes se va semna un proces-verbal cu delegaţii celor două părţi, în termen de 5 zile de la data constatării insuccesului probei, menţionându-se cauzele sale şi rezultatele obţinute. În acest caz, vânzătorul este obligat să elimine sau să facă să se elimine cauzele constatate în cel mai scurt timp posibil şi să repete proba în condiţiile şi termenele prevăzute în art.... 7. În cazul în care recepţia nu a avut loc în termenul prevăzut în contract (anexa nr....) din culpa exclusivă a cumpărătorului, vânzătorul rămâne obligat ca în termen de .... luni de la ultima livrare efectivă conform anexei nr..... sau de la terminarea montajului, la cererea cumpărătorului şi de îndată ce acesta a eliminat cauzele care împiedicau recepţia să dovedească în condiţiile prezentului contract că instalaţia realizează parametrii garantaţi prevăzuţi în anexa nr....".

CLAUZA SUSPENSIVĂ A INTRĂRII ÎN VIGOARE SAU A EXECUTĂRII CONTRACTULUI, stipulaţie contractuală exprimând acordul părţilor contractului comercial internaţional de a suspenda executarea obligaţiilor asumate de unul dintre contractanţi, sau de către ambii contractanţi, până la îndeplinirea condiţiei anume precizate în cuprinsul unei asemenea stipulaţii. Aşa, bunăoară, într-un contract de vânzare-cumpărare se stabileşte pe seama cumpărătorului îndatorirea de a plăti vânzătorului un avans, ori de a deschide creditul documentar până la împlinirea unui anumit termen, prevăzându-se totodată că obligaţia vânzătorului de a livra marfa este suspendată până la îndeplinirea acelei îndatoriri; îndeplinirea cu întârziere a îndatoririi respective îl îndreptăţeşte pe vânzător să adopte una din următoarele atitudini: să întârzie, la rândul său, îndeplinirea obligaţiei de livrare a mărfii corespunzător perioadei de în-

Scanned with OKEN Scanner

târziere a îndeplinirii obligaţiei cumpărătorului; să ceară rezilierea contractului. Curtea de Arbitraj Bucureşti a decis (prin Hotărârea nr. 59/1973) că are de asemenea caracterul unei condiţii suspensive de executare a contractului şi clauza prin care cumpărătorul îşi rezervă dreptul de a confirma specificaţiile tehnice prezentate de vânzător. Cât priveşte suspendarea intrării în vigoare a contractului, aceasta poate fi produsă, spre exemplu, printr-o clauză în temeiul căreia o parte semnează contractul sub condiţia ratificării lui de către anumite foruri sau a obţinerii unor autorizaţii.

CLAUZĂ VALOARE-AUR, varietate a clauzei aur de specificul căreia este exprimarea preţului convenit prin contract într-o valută, aurul fiind luat ca etalon al valorii acelei valute. (engl. *gold-value clause*). V. **clauză aur.**

CLAUZĂ VALUTARĂ, stipulaţie contractuală făcând parte din grupa clauzelor de menţinere a valorii contractului şi urmărind ca scop protejarea părţilor dintr-un contract comercial internaţional împotriva riscului aferent parităţii monedei de plată în raport cu moneda de cont, aleasă de comun acord de către contractanţi. **C.v.** permite reajustarea parităţii monetare aleasă prin contract, ori de câte ori aceasta ar oscila în sus sau în jos, în perioada de timp dintre momentul perfectării contractului şi acela al executării lui. Această clauză poate fi exprimată prin formula:„ în momentul unei variaţii a parităţii monetare oficiale, sau în lipsa unei parităţi oficiale a cursului de schimb a monedei de plată (de facturare) în ziua executării contractului, preţurile vor fi reajustate aşa încât să fie dedus procentajul de creştere sau să fie inclus procentajul de scădere intervenit". Rolul **c.v.** este de a corecta dezechilibrul care ar rezulta pentru una dintre părţi, ca efect al modificării parităţii monetare. Ca orice clauză de menţinere a valorii contractului, **c.v.** nu este îndestulător de eficientă pentru a înlătura toate dificultăţile cu care sunt confruntate contractele comerciale pe termen lung: pe de o parte asemenea clauze se referă numai la prestaţiile exprimate în monedă, adică la obligaţiile cumpărătorului, acoperind astfel numai riscurile monetare şi lăsând neacoperite celelalte riscuri ce, în contractele pe termen lung, pot afecta

prestaţia oricăreia dintre părţi; pe de altă parte, datorită automatismului lor, acestor clauze le lipseşte supleţea, motiv pentru care, de regulă, sunt evitate de părţi, contractanţii fiind tentaţi să caute alte mijloace sau metode, mai sigure, pentru realizarea aceluiaşi scop; în fine, în perioadele de inflaţie accentuată, diferitele state adoptă măsuri restrictive cu referire la asemenea clauze inserate în contractele cu obligaţii reciproce şi cu executare succesivă. Sin. *clauză de variaţie a schimbului.*

CLAUZE DE ADAPTARE A CONTRACTULUI LA NOILE ÎMPREJURĂRI, stipulaţii contractuale ce vizează întreg ansamblul contractual fiind de natură să conducă la reaşezarea monetară, cât şi la alte drepturi şi obligaţii generate de contract pe seama părţilor, precum: cele privind cantitatea şi calitatea mărfii, condiţiile de livrare a mărfii, cele de plată etc. Se includ în această grupă clauzele: ofertei concurente, clientului cel mai favorizat, de hardship, precum şi cele de protecţie a concurenţei. Alături de acestea mai pot fi luate în considerare şi clauzele de ajustare cantitativă şi de forţă majoră.

CLAUZE DE ASIGURARE ÎMPOTRIVA RISCURILOR VALUTARE, stipulaţii contractuale ce urmăresc ca finalitate menţinerea valorii contractului de comerţ internaţional. Fac parte din această grupă: clauza aur, clauzele de consolidare valutară, clauza de opţiune a monedei liberatorii, clauza de opţiune a locului de plată, etc. Sin. *clauze de variaţie a schimbului.*

CLAUZE DE ASIGURARE ÎMPOTRIVA UNOR RISCURI NEVALUTARE AVÂND PRIORITAR NATURĂ ECONOMICĂ, stipulaţii contractuale având ca finalitate evitarea, sau după caz, neutralizarea riscurilor nevalutare de natură prioritar economică. Au acest caracter: clauza de revizuire a preţului sau de indexare nemonetară, clauzele de post calculare a preţului, precum şi clauzele ofertei concurente, a clientului cel mai favorizat, de impreviziune sau de hardship, cele preventive cu referire la efectele diferitelor măsuri de protecţie a concurenţei etc.

CLAUZE DE MENŢINERE A PUTERII DE CUMPĂRARE A MONEDEI DE PLATĂ, stipulaţii contractuale care fac parte din grupa clauzelor de menţi-

Scanned with OKEN Scanner

nere a valorii contractului şi care sunt menite să prezerve valoarea corelaţiei existentă la momentul perfectării contractului între cuantumul obligaţiei pecuniare a uneia din părţi şi preţul real al bunurilor şi serviciilor pe o anumită piaţă. Au acest caracter: clauzele de revizuire a preţului şi cele de post calculare a preţului. V. **clauze de menţinere a valorii contractului.**

CLAUZE DE MENŢINERE A VALORII CONTRACTULUI, stipulaţii contractuale ce vizează prin excelenţă prestaţia monetară şi parametrii săi iniţiali. Asigură menţinerea valorii contractului în ansamblul său căci prestaţia monetară reprezintă reperul esenţial pentru determinarea acelei valori. Fac parte din această grupă: clauza aur, clauzele valutare, clauza de opţiune a monedei liberatorii, clauza de revizuire a preţului, clauza de post calculare a preţului. În funcţie de natura riscurilor ce trebuie evitate, **c.m.v.c.** pot fi clasificate în: a) clauze pur monetare şi b) clauze de menţinere a puterii de cumpărare a monedei de plată. V. **clauze pur monetare; clauze de menţinere a puterii de cumpărare.**

CLAUZE DE VARIAŢIE A SCHIMBULUI, V. **clauze de asigurare împotriva riscurilor valutare.**

CLAUZE NECESARE, stipulaţii contractuale ce au caracter esenţial pentru clarificarea raportului obligaţional ca realitate juridică, pentru definirea naturii juridice a contractului său economic. Asemenea clauze privesc identitatea părţilor şi a reprezentanţilor lor autorizaţi (atunci când este cazul), conţinutul economic al operaţiunii comerciale realizată prin contract, unele aspecte referitoare la executarea acestuia, dreptul ce-i este aplicabil şi jurisdicţia competentă să soluţioneze eventualele diferende dintre partenerii contractuali. În afara **c.n.** se includ atât stipulaţii contractuale în absenţa cărora contractul nu ar putea exista ca act juridic valabil perfectat (cum sunt de exemplu cele referitoare la identitificarea părţilor sau a reprezentanţilor lor, ori cele vizând obiectul contractului), cât şi clauze prin care se configurează realitatea economică creată prin contract şi, totodată se precizează mijloacele juridice considerate de părţi ca fiind necesare pentru protejarea şi conservarea acestei realităţi.

Scanned with OKEN Scanner

Ultimele sunt clauze prin care se exprimă conţinutul economic al tranzacţiei materializată pe plan juridic prin contract. Omiterea unora dintre ele (precum a celor ce vizează condiţiile de ambalare a mărfii, ori a celor care se referă la calitatea mărfii etc.) nu duce la ineficienţa contractului pe plan juridic, dar este de natură să creeze anumite dificultăţi şi confuzii în ceea ce priveşte executarea obligaţiilor izvorâte din contract şi să creeze incertitudini cu referire la existenţa şi întinderea lor.

CLAUZE PUR MONETARE, stipulaţii contractuale făcând parte din grupa clauzelor de menţinere a valorii contractului şi care vizează evitarea riscurilor ce decurg din fluctuaţia valorii de schimb a monedei de plată faţă de moneda de referinţă. Au acest caracter: clauza aur, clauzele valutare, clauza de opţiune a monedei liberatorii şi clauza de opţiune a locului de plată. V. **clauze de menţinere a valorii contractului.**

CLEARING, termen prin care se desemnează sistemul de decontare bazat pe compensarea globală, centralizată a tuturor creanţelor şi angajamentelor unei ţări faţă de o altă ţară. Presupune concentrarea plăţilor, în scopul lichidării lor, la o bancă centrală sau la o altă instituţie financiară anume desemnată de către fiecare din ţările ce au încheiat un acord privind decontarea pe această cale, astfel încât exportatorii dintr-o ţară semnatară a acordului respectiv să fie plătiţi în moneda lor naţională din sumele corespunzătoare vărsate de importatorii aceleiaşi ţări pentru plata produselor importate din ţara în care s-a făcut exportul (cu condiţia egalităţii valorilor de import şi de export între ţările care au încheiat acel acord). Prin efectul acordului de **c.** se înfăptuieşte o compensare globală a datoriilor izvorâte din livrările de mărfuri şi prestările de servicii, compensare ce nu comportă vreun transfer de valută. În funcţie de numărul ţărilor între care operează compensaţia globală, **c.** poate fi: bilateral (dacă această compensaţie operează numai în raporturile dintre două ţări) sau multilateral (când ea operează în relaţiile dintre mai multe ţări). În toate cazurile însă, operaţiile de **c.** se fundează pe un acord interguvernamental, care cuprinde, printre altele, următoarele menţiuni: data intrării în vigoare a acordului şi durata lui de valabilitate; organul care se

Scanned with OKEN Scanner

ocupă în fiecare din ţările semnatare cu efectuarea **c.**; moneda convenţională în care urmează să fie exprimate operaţiile de încasări şi plăţi; plăţile admise să fie efectuate prin **c.** (plăţi comerciale, cheltuieli accesorii, plăţi necomerciale). **C.** este guvernat de principiul echivalenţei prestaţiilor: compensaţia este de neconceput, în absenţa unui echilibru între încasări şi plăţi. Funcţionarea **c.** prezintă aspecte specifice după cum el este bilateral sau multilateral: a) **c.** bilateral funcţionează astfel: în fiecare din cele două ţări semnatare ale acordului de **c.** se înfiinţează câte un oficiu de **c.**; ambele oficii deschid câte un cont de **c.** pe numele oficiului din ţara parteneră. La oficiul de **c.** din ţara lor, importatorii depun, în monedă naţională, sumele datorate, iar exportatorii din aceeaşi ţară primesc de la oficiul respectiv, de asemenea în monedă naţională, dacă nu s-a convenit altfel, sumele care li se cuvin. Practic, deci, utilizarea **c.** are finalmente drept consecinţă că importatorii îi plătesc pe exportatorii din aceeaşi ţară în moneda lor naţională; graţie principiului echivalenţei se formează, la oficiul de **c.**, prin depunerile importatorilor, o sumă globală suficientă pentru plata tuturor sumelor convenite exportatorilor. Datorită faptului că nu există în permanenţă simetrie între sumele depuse de importatori şi cele cuvenite exportatorilor, apare curent situaţia ca disponibilul din contul de **c.** să fie temporar neîndestulător pentru plata exporturilor efectuate. Într-o atare ipoteză, oficiul respectiv îi plăteşte pe exportatori acordând un credit interoficii, denumit credit tehnic (sau, într-un termen de circulaţie internaţională, *swing*); creditul astfel acordat se lichidează în momentul când disponibilul din fondul acumulat între timp devine îndestulător pentru onorarea tuturor cheltuielilor. Este necesar ca acordul de **c.** să conţină precizări privind modalitatea şi termenul de acoperire a eventualului sold activ, care poate să apară la sfârşitul anului în contul de **c.** al unui partener (*sold final*) atunci când, datorită neefectuării unor importuri sau depăşirii exporturilor, contul de **c.** nu se încheie echilibrat; soldul respectiv poate fi acoperit de către celălalt partener, prin livrări suplimentare de mărfuri, prin export de capital sau printr-un credit obişnuit. b) **C.** multilateral se distinge prin aceea că este menit să evite dificultăţile decurgând

Scanned with OKEN Scanner

din necesitatea lichidării soldurilor finale. Acest cliring permite compensarea deficitului care s-ar crea în ţara *A* faţă de ţara *B*, prin excedentul ţării *A* faţă de ţara *B* ori faţă de orice altă ţară semnatară a acordului de **c.** Primul acord de **c.** multilateral a fost semnat la 18 noiembrie 1947 de către Belgia, Franţa, Italia, Luxemburg şi Olanda. Perfectarea acestui acord a fost precedată de adoptarea de către Comitetul acordurilor de plăţi întrunit la Paris în 1947 a deciziei privind organizarea unui sistem de **c.** multilateral, ca primă etapă spre convertibilitate. Ulterior, sistemul de **c.** multilateral a fost generalizat în toate ţările care beneficiau de Planul Marshall. Administrarea **c.** multilateral a fost încredinţată Băncii Reglementelor Internaţionale. Acest sistem se derula în două faze, şi anume: compensarea propriu-zisă („perfectă") pentru schimburile echivalente şi efectuarea unor plăţi de către o ţară în favoarea altei ţări, utilizând moneda unei terţe ţări (plăţi triunghiulare); această situaţie făcea necesară dobândirea de către una sau mai multe monede naţionale a caracterului transferabil. Ca urmare a eforturilor depuse de O.E.C.E. (Organizaţia Europeană de Colaborare Economică), în anul 1950 a luat fiinţă Uniunea Europeană de Plăţi (U.E.P.) care, pe timpul funcţionării sale (adică până în anul 1958, când monedele principalelor state vest-europene au trecut la convertibilitate) a asigurat cumpărările şi transferabilitatea monedelor din Europa occidentală. **C.** prezintă dezavantajul rigidităţii, desfăşurarea sa normală fiind condiţionată de posibilităţile de compensare existente. Pentru depăşirea dificultăţilor generate de acest dezavantaj au fost imaginate şi perfecţionate unele servicii comerciale, precum operaţiunile de switch. V. **switch.**

COD ANTIDUMPING, V. **dumping.**

COD COMERCIAL, lege comercială cu vocaţie de generală aplicare la raporturile juridice de faptele de comerţ. Consacră principiile generale care guvernează desfăşurarea şi exercitarea comerţului pe teritoriul naţional. Dobândeşte vocaţie de aplicare şi la raporturile de comerţ internaţional în acele cazuri în care legea ţării care l-a

elaborat este desemnată de părţi sau de normele conflictuale incidente date ca *lex contractus*. C.c. român a fost elaborat în anul 1887 şi a fost modificat şi completat în timp prin mai multe legi succesive, dar niciodată nu a fost abrogat. Reglementările pe care le conţine sunt susceptibile de a fi grupate în două categorii şi anume: a) unele dintre ele sunt în realitate norme juridice civile care au fost incluse în conţinutul său deoarece redactorii codului civil adoptat mai devreme le-au omis din conţinutul acestuia (aşa cum bunăoară regulile generale ce reglementează determinarea momentului şi locului încheierii contractului între absenţi) b) alte dispoziţii normative formează o grupare de norme specifice comerţului şi corespund nevoilor de celeritate, credit şi securitate pe care le implică normala desfăşurare a acestuia (aşa sunt normele referitoare la obligaţiile comerciale). Gruparea de norme juridice civile cuprinse în **c.c.** se aplică tuturor raporturilor cu caracter patrimonial fundate pe egalitatea juridică a părţilor, în măsura în care acestea nu au primit reglementări specifice prin legi comerciale ordinare. Gruparea de norme juridice comerciale conţinute de **c.c.** primeşte aplicare cu precădere la raporturile comerciale interne, dar şi la cele internaţionale (pentru cazurile când legea română este competentă să guverneze raportul concret avut în vedere).

COFINANŢARE, denumire dată operaţiunii de finanţare în comun a investiţiilor realizate de două sau mai multe firme şi bănci comerciale în ţări terţe, în cadrul unor programe de cooperare economică internaţională. C. este făcută pe scară largă de către Banca Mondială şi alte instituţii publice sau private de creditare a exportului sau a unor proiecte de investiţii de regulă din ţări cu nivel de dezvoltare mai scăzut. În funcţie de modul de realizare **c.** poate fi: a) *mixtă*, care presupune stabilirea unei liste unice de bunuri şi de servicii ce sunt finanţate în comun de către creditori; b) *paralelă*, care se distinge prin aceea că Banca Mondială şi creditorii asociaţi finanţează fiecare în parte bunuri şi servicii diferite în cadrul unui proiect unic. Participarea Băncii Mondiale la operaţiuni de **c.** reprezintă pentru creditorii asociaţi, graţie condiţiilor pe care aceasta le solicită, o garanţie suplimentară a solvabilităţii beneficiarului.

Scanned with OKEN Scanner

COLABORARE ECONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ, formă prin care se realizează principiul conlucrării în viaţa economică internaţională. Se realizează în planuri, la dimensiuni şi în direcţii diverse beneficiind de un cadru politico-juridic specific format dintr-o multitudine de documente politice bi- sau multilaterale precum şi din instrumente juridice adecvate. Un rol major în promovarea şi dezvoltarea relaţiilor de colaborare îl au statele ca titulare de suveranitate. **C.e.i.** urmăreşte ca finalitate consolidarea şi perfecţionarea relaţiilor economice interstatale pentru promovarea şi valorificarea relaţiilor economice internaţionale. Arealul **c.e.i.** cuprinde ansamblul raporturilor economice dintre state. C.e.i. poate fi *globală*, care cuprinde totalitatea formelor, mecanismelor şi mijloacelor ce vizează antrenarea statelor suverane la soluţionarea problemelor de interes general pentru întreaga omenire (ca de pildă: lichidarea subdezvoltării, problematica finanţelor internaţionale şi a comerţului internaţional, aspecte vizând energia, materiile prime, ocrotirea mediului înconjurător, etc.); *regională*, care implică ansamblul domeniilor de relaţii interstatale dintre ţările situate într-o anumită zonă geografică (precum: producţie, servicii, comerţ internaţional, sectorul financiar-bancar etc.); *sud-sud*, se distinge prin aceea că se concretizează într-un ansamblu de acţiuni concertate, fundate pe principiul „autonomiei colective", ce are ca finalitate realizarea unui sistem de relaţii stabile între ţările mai puţin dezvoltate pentru valorificarea superioară a potenţialului lor economic; *nord-sud*, care se înfăptuieşte între ţările dezvoltate şi cele mai puţin dezvoltate şi necesită aşezarea relaţiilor dintre aceste state pe principiile egalităţii şi echităţii.

COMANDĂ EXTERNĂ, denumire dată ordinului scris de livrare a mărfurilor adresat fie partenerului extern, la import fie de către acesta din urmă furnizorului, în caz de export, prin care se cere livrarea unei cantităţi de marfă precizându-se totodată condiţiile unei asemenea livrări. În cazul în care **c.e.** conţine toate clauzele esenţiale ale unui contract de vânzare-comercială internaţională, poate înlocui contractul însuşi cu condiţia ca să fie urmat de executare necondiţionată. Atunci când c.e. este emisă pentru executarea unui contract de

Scanned with OKEN Scanner

vânzare-cumpărare prealabil, trebuie să existe o concordanţă deplină între condiţiile impuse şi clauzele contractuale. C.e. poate modifica sau completa unele clauze ale contractului de vânzare internaţională dacă pe baza ei se realizează un acord de voinţă liber exprimat al contractanţilor.

COMERCIALIZARE, activitate de valorificare a bunurilor şi serviciilor desfăşurată de comercianţi (persoane fizice sau persoane juridice) pe piaţa internă şi pe pieţele externe. Este stadiul final al procesului de producţie şi are ca obiect, conform legislaţiei române, numai bunurile care se află în circuitul civil. În condiţiile amplificării şi adâncirii concurenţei dintre producătorii şi comercianţii din diverse state, **c.** devine din ce în ce mai complexă pe pieţele externe. Contractul de comerţ internaţional în diversele sale specii, constituie principalul instrument juridic de înfăptuire a **c.** Prezintă o mare importanţă în acest sens şi diferitele moduri de cercetare a pieţei şi de promovare a exporturilor (precum: publicitate, reclamă, participare la târguri şi expoziţii internaţionale etc.). C. pe pieţele externe se realizează prin canale de distribuţie şi reţele de distribuţie specifice. Ea nu se încheie odată cu livrarea mărfii. Un rol important îl au activităţile post-vânzare. C. pe pieţele externe este susţinută printr-un set de activităţi conexe (precum: transporturi, asigurări, depozitare, acordare de asistenţă tehnică şi service post-vânzare, credite şi facilităţi de plată etc.) menite să asigure pătrunderea, menţinerea şi amplificarea prezenţei pe aceste pieţe. Creşterea eficienţei economice a exporturilor este într-o anumită măsură condiţionată de crearea şi dezvoltarea de reţele proprii de **c.** pe pieţele externe. V. şi **canal de distribuţie; reţea de comercializare.**

COMERCIANT, termen prin care în raporturile de comerţ internaţional se desemnează persoana fizică sau persoana juridică ce săvârşeşte, în nume propriu, în baza specializării sale, fapte de comerţ conţinând în structura lor elemente de extraneitate.

COMERŢ CU SERVICII NON-FACTOR, V. **comerţ invizibil.**

COMERŢ GENERAL, denumire prin care se desemnează principiul general de înregistrare în statistica vamală, conform căruia orice marfă ce trece frontiera

de stat este obiect al activităţii de comerţ internaţional. În armonie cu acest principiu, importul vizează toate intrările de mărfuri menite să servească fie consumului productiv, fie consumului final. Intră în categoria mărfurilor importate inclusiv acele mărfuri care rămân sub controlul vamal în vederea depozitării sau a prelucrării. Exportul cuprinde în egală măsură mărfurile din producţia indigenă, şi mărfurile reexportate, indiferent dacă acestea din urmă au fost sau nu supuse vreunei transformări sau prelucrări pe teritoriul naţional. Fac excepţie de la regula obligativităţii înregistrării, mărfurile aflate în tranzit, cele destinate uzului misiunilor diplomatice (sau consulare) şi personalului acestora, ca şi acelea care se află asupra turiştilor (în bagaje) dacă sunt destinate consumului propriu sau al familiei.

COMERŢ INTERNAŢIONAL, mijloc esenţial de realizare a circuitului mondial de valori şi de cunoştinţe, care se concretizează în ansamblul operaţiunilor şi activităţilor având ca obiect schimbul de produse şi servicii la scară planetară. În armonie cu criteriile stabilite prin Convenţia de la Bruxelles din 1950, mărfurile obiect al **c.i.** au fost clasificate pe baza a două criterii după cum urmează: conform criteriului ce are în vedere originea mărfii se disting: mărfuri de origine minerală, vegetală, animală; potrivit criteriului ce vizează gradul de prelucrare a mărfii se disting: materii prime, semifabricate, produse finite. Evoluţia structurii **c.i.** se caracterizează prin permanenta şi rapida îmbogăţire a nomenclatorului de produse comercializate pe piaţa mondială. Totodată se înregistrează o schimbare continuă a structurii acesteia care este concomitentă cu reducerea duratei medii de viaţă a produselor aflate în circuitul comercial internaţional. În scopul urmăririi modificărilor din structura **c.i.** se recurge fie la clasificarea pe doua grupe de produse (anume produse de bază — neprelucrate sau cu grad scăzut de prelucrare şi produse manufacturate: prelucrate industrial — finite şi semifinite), fie la clasificarea pe şase grupe de produse, anume: alimentare, materii prime, combustibili, produse chimice, maşini, utilaje şi mijloace de transport şi alte produse manufacturate. Structura **c.i.** reflectă

accentuarea caracterului industrial al economiei mondiale. În comerţul exterior al ţărilor dezvoltate predomină produsele manufacturate; pe pieţele internaţionale raporturile de forţe se stabilesc în principal în favoarea furnizorilor de produse manufacturate. Sistemul instituţionalizal al **c.i.** (*Organizaţia Mondială a Comerţului*) este menit să asigure perfecţionarea cadrului de desfăşurare a schimburilor internaţionale, în condiţiile existenţei unei mari diversităţi de politici comerciale naţionale preponderent protecţioniste. V. **Organizaţia Mondială a Comerţului; politici comerciale.**

COMERŢ INVIZIBIL, denumire generică dată comerţului internaţional cu servicii ce cuprinde în arealul său toate tranzacţiile comerciale care nu au ca obiect schimbul de mărfuri corporale şi nici transferul de capitaluri. **C.i.** cuprinde orice prestări de servicii convenite între participanţii la comerţul internaţional prin realizarea cărora se produc încasări şi plăţi în valută, ca de pildă: transporturile internaţionale (de mărfuri şi de persoane); asigurarea şi reasigurarea internaţională; telecomunicaţiile; serviciile efectuate în porturile şi pe aeroporturile internaţionale; turismul internaţional; remunerarea serviciilor pe baza relaţiilor contractuale pentru forţa de muncă angajată; locaţia de filme; întreţinerea reprezentanţelor economice, diplomatice, consulare şi militare străine şi a personalului acestora. Aceste servicii sunt denumite, în practica Fondului Monetar Internaţional, *servicii non-factor*, deoarece ele nu reprezintă factori ai producţiei de mărfuri sau servicii. În unele ţări **c.i.** deţine o pondere importantă în balanţa de plăţi externe, ritmul lui de creştere în ultimele decenii fiind superior celui înregistrat de comerţul cu mărfuri. Sin. *comerţ cu servicii non-factor*. V. şi **servicii factor.**

COMERŢ SEMI SPECIAL, sistem de înregistrare uzitat în statistica vamală de către unele ţări, care presupune înregistrarea mărfurilor ce trec frontiera de stat, cu excepţia tuturor reexporturilor, inclusiv valoarea semifabricatelor şi a subansamblelor importate şi integrate în produsele naţionale exportate. V. **comerţ special; comerţ general.**

COMERŢ SPECIAL, sintagmă ce exprimă sistemul de înregistrare uzitat în statistica vamală, în armonie cu care mărfurile ce trec

frontiera vamală constituie obiect al raporturilor juridice de comerţ internaţional. Potrivit **c.s.** loturile de produse vămuite care sunt destinate consumului intern (productiv şi final) se subsumează conceptului de import. Conform **c.s.** exportul cuprinde numai mărfurile autohtone sau indigenizate (adică acelea care au fost importate pentru necesităţile pieţei interne, dar ulterior au fost reorientate spre export). Nu se subsumează noţiunii de **c.s.** mărfurile străine care au fost importate şi păstrate sub control vamal, iar ulterior au fost reexportate direct din magaziile vămii. V. şi **comerţ semispecial; comerţ general.**

COMISAR DE AVARIE, persoană împuternicită de asigurator să constate şi să consemneze paguba în certificatul de avarie întocmit la cererea acestuia (adică a asiguratorului). De regulă, în cuprinsul poliţelor de asigurare se înscrie şi o listă a **c.a.** Asiguratul poate recurge şi la serviciile altor experţi (sau laboratoare) pentru a constata şi evalua paguba, dar numai cu asentimentul asiguratorului. Răspunderea asiguratorului fiind determinată de condiţiile poliţei de asigurare şi de alte reglementări legale, constatările **c.a.** nu sunt de natură să o antreneze automat. V. şi **avarie.**

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U. PENTRU AFRICA (C.E.A.), organism internaţional înfiinţat în anul 1958, având sediul la Addis Abeba şi ca obiectiv principal promovarea dezvoltării economice a ţărilor africane, întărirea legăturilor economice dintre ele, precum şi amplificarea relaţiilor de cooperare economică a acestora cu celelalte ţări ale lumii. Din alcătuirea sa fac parte 50 de state membre, la care se adaugă alte trei ţări, cu statut de membru asociat (Anglia, Franţa şi Namibia). **C.E.A.** a făcut numeroase recomandări privind dezvoltarea cooperării dintre statele membre, prin crearea de grupări economice subregionale, şi a adoptat mai multe rezoluţii cu referire la aplicarea prevederilor Programului de acţiune pentru instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, realizarea planului african de aplicare a ştiinţei şi tehnicii pentru dezvoltare, încurajarea investiţiilor, a industrializării, stimularea prelucrării materiilor prime în regiune etc.

Scanned with OKEN Scanner

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U. PENTRU AMERICA LATINĂ (E.C.L.A.), organism înfiinţat în anul 1948 ca for internaţional de studii şi iniţiative pentru cooperare regională şi subregională, precum şi pentru îmbunătăţirea structurală a activităţilor de cercetare în statistică, comerţ, planificare. Are 34 de ţări membre, sediul fiindu-i stabilit la Santiago de Chile. Urmăreşte ca obiectiv stimularea activităţii economice şi sociale, precum şi cooperarea dintre statele regiunii.

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U. PENTRU ASIA DE VEST (E.C.W.A.), organism constituit în anul 1974, având sediul la Beirut şi fiind format din 14 membri, alte 14 ţări (între care şi România), precum şi Fondul Arab pentru Dezvoltare Economică şi Socială participând la activitatea sa ca membri cu drept de vot consultativ. Urmăreşte ca obiectiv principal desfăşurarea de acţiuni sistematice pentru ridicarea nivelului activităţii economice şi strângerea legăturilor economice ale ţărilor din zonă, atât între ele cât şi cu celelalte ţări în curs de dezvoltare.

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U. PENTRU ASIA ŞI PACIFIC (E.S.C.A.P.), organism internaţional, înfiinţat în 1947, având sediul la Bangkok şi ca obiectiv principal dezvoltarea economică a ţărilor asiatice şi întărirea legăturilor dintre acestea şi celelalte ţări ale lumii. Are ca membri 35 de state; se reuneşte anual, în sesiune plenară, şi îşi desfăşoară activitatea prin intermediul grupelor de lucru, comitetelor, subcomitetelor, precum şi al conferinţelor specializate; sub egida sa se elaborează studii şi se acordă asistenţă tehnică ţărilor membre, în diverse domenii, cum sunt: dezvoltarea şi planificarea în industrie, agricultură, materii prime, resurse de energie şi apă, comerţ, finanţe, transporturi, ştiinţă şi tehnologie.

COMISIA ECONOMICĂ A O.N.U. PENTRU EUROPA (C.E.E./O.N.U.), organism internaţional, înfiinţat în anul 1947 şi având ca obiectiv promovarea şi dezvoltarea relaţiilor economice dintre ţările membre, precum şi dintre acestea şi celelalte state ale lumii, abolirea restricţiilor, discriminărilor şi a altor bariere ce stânjenesc cooperarea şi desfăşurarea normală a comerţului în zonă, precum şi încurajarea

Scanned with OKEN Scanner

tendinţelor spre destindere şi consolidarea unui climat de securitate şi înţelegere pe continentul european. Sediul ei se află la Geneva, iar la activităţile sale participă toate ţările din Europa, precum şi S.U.A. şi Canada. Principalul organ de lucru al **C.E.E./O.N.U.** este sesiunea plenară, care se reuneşte anual sau ori de câte ori apare o asemenea nevoie. Alături de acesta funcţionează mai multe organe subsidiare, dintre care cele mai importante sunt: comitetele pentru produse agricole, cărbune, energie electrică, locuinţe, construcţii şi sistematizare, lemn, industria chimică, gaze naturale, transporturi interioare, oţel, dezvoltarea comerţului, pentru problemele apelor, precum şi conferinţa statisticienilor europeni, consilierii guvernelor **C.E.E./O.N.U.** pentru ştiinţă şi tehnică, pentru mediul înconjurător şi consilierii economici guvernamentali. Pe agenda de lucru a Comisiei figurează, ca probleme prioritare: dezvoltarea comerţului, cooperarea industrială, ştiinţa şi tehnologia, planificarea pe termen lung, mediul înconjurător. Sub egida **C.E.E./O.N.U.** au fost perfectate o serie de convenţii şi aranjamente internaţionale, de exemplu: Convenţia asupra arbitrajului comercial, Convenţia T.I.R. (pentru transportul internaţional rutier de mărfuri), Protocolul, Ghidul pentru redactarea contractelor privind standardizarea calităţii fructelor şi legumelor, Ghidul pentru redactarea contractelor privind transferul de know-how în industria mecanică etc. Totodată, Comisia a elaborat o serie de condiţii generale de livrare. România are o participare activă la activităţile **C.E.E./O.N.U.**, contribuind la realizarea obiectivelor acesteia.

COMISIA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU DREPTUL COMERCIAL INTERNAŢIONAL (U.N.C.I.T.R.A.L.), organ al Adunării generale a O.N.U., având ca obiectiv principal iniţierea de demersuri şi desfăşurarea de activităţi concrete pentru armonizarea şi unificarea progresivă a dreptului comerţului internaţional. A fost creată la 17 decembrie 1966 şi are sediul la Viena. Îndeplineşte următoarele funcţii mai importante: elaborarea de proiecte de convenţii internaţionale, de proiecte de legi uniforme (sau tip) pentru unificarea reglementărilor legale incidente asupra raporturilor de comerţ internaţional; promovarea şi încuraja-

Scanned with OKEN Scanner

rea codificării şi acceptării cât mai largi a regulilor, uzanţelor şi practicilor din domeniul comerţului internaţional, precum şi a termenilor specifici acestui domeniu; identificarea de mijloace menite să asigure interpretarea şi aplicarea uniformă a convenţiilor internaţionale şi a reglementărilor legale adoptate în cadrul U.N.C.I.T.R.A.L.; strângerea şi difuzarea de informaţii cu referire la legislaţiile naţionale şi evoluţia doctrinelor; promovarea şi păstrarea unei strânse colaborări cu *U.N.C.T.A.D.*; coordonarea şi îndrumarea activităţii organismelor ce studiază şi realizează armonizarea şi unificarea dreptului comercial internaţional. U.N.C.I.T.R.A.L. îşi desfăşoară activitatea pe grupe de lucru constituite pe principalele domenii: practici în materia contractelor internaţionale; plăţi internaţionale; noua ordine economică internaţională. Acordă asistenţă de specialitate, organizează cursuri de perfecţionare şi editează anual publicaţia U.N.C.I.T.R.A.L. *Yearbook*. U.N.C.I.T.R.A.L. este compusă din reprezentanţi a 35 de state aleşi pe o perioadă de 6 ani de către Adunarea Generală a O.N.U.. În fiecare an se organizează sesiuni ale comisiei, alternativ, la New York şi Viena. În perioada 1966-1976 a fost reprezentată în U.N.C.I.T.R.A.L. şi România.

COMISIE DE ARBITRAJ, 1. Denumire dată, de regulă, arbitrajului instituţionalizat care funcţionează pe lângă Camera de Comerţ şi Industrie din fiecare ţară. Competenţa sa, ca organ de jurisdicţie, poate fi generală sau specializată pe litigii izvorâte din comerţul cu anumite produse. **2.** Denumire dată la noi arbitrajului care funcţionează sub egida Camerelor Judeţene de Comerţ şi Industrie. V. **Curtea de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti.**

COMISIE DE CONCILIERE. V. **conciliere.**

COMISION, 1. Sumă de bani pe care este îndreptăţit să o pretindă cel care intermediază o operaţiune comercială — şi care de regulă se numeşte comisionar — de la cel în folosul căruia se face intermedierea (şi care se numeşte comitent) ca preţ al serviciului astfel prestat. C. care se referă la operaţiuni cu mărfuri sau servicii (altele decât serviciile bancare) se numeşte **c.**

comercial. Acest tip de **c.** se calculează ca sumă forfetară sau prin aplicarea unui procent asupra valorii operaţiei intermediate. Mai mulţi factori sunt luaţi în considerare la stabilirea cuantumului **c.** Dintre aceştia cei mai importanţi sunt: tipul mărfii (la mărfurile fungibile **c.** este mai mic, de regulă maxim 0,5% din valoarea contractului, în timp ce la maşini şi utilaje este mai ridicat); gradul de organizare al pieţei (când piaţa e foarte bine organizată, **c.** este mai mic); reputaţia mărcii de fabrică (în cazul unor firme bine cotate pe piaţă, mărfurile se vând mai uşor); complexitatea serviciilor prestate de intermediar (ca de pildă, participarea lui la reclamă, organizarea reparaţiilor în garanţie) etc. **2.** Sumă de bani percepută de băncile comerciale pentru serviciile prestate clienţilor lor (precum: efectuarea de plăţi, mobilizarea creditelor, furnizarea de informaţii etc.). Acest tip de **c.** este numit **c.** bancar. De regulă el diferă în funcţie de tipul operaţiunii îndeplinite, precum şi de la o bancă la alta. **3.** Sumă de bani percepută de un organism financiar care a acordat un credit unui anumit beneficiar, pentru partea din acel credit care nu este încă utilizată de acesta. Acest tip de **c.** a fost numit **c.** de angajament. El se calculează prin aplicarea unui procent prestabilit asupra valorii părţii din creditul acordat rămasă neutilizată de beneficiar (în mod obişnuit 0,5%). V. şi **comision bancar.**

COMISION BANCAR, remuneraţie percepută de bancă pentru serviciile prestate în favoarea clientului său. Ca natură juridică, **c.b.** constituie modalitatea de remunerarea a diverselor servicii efectuate de o bancă pentru clientul său; el dă deci expresie unei obligaţii de a face. Prin aceasta, **c.b.** se deosebeşte esenţial de dobânda bancară., care prin natura sa dă expresie unei obligaţii de a da. Constituind plata serviciilor prestate, **c.b.** se legitimează mai cu seamă în acele situaţii în care conturile sunt deschise pentru o activitate comercială sau industrială, adică atunci când operaţiunile de creditare şi de debitare sunt multiple, îmbrăcând forme diferite: depuneri în numerar, negocieri de titluri, încasări de redevenţe, plăţi diverse ş.a. **C.b.** se stabilesc sub formă de procent: mărimea procentului respectiv diferă în funcţie de natura operaţiunilor efectuate de bancă. În cazul **c.b.** perceput pe

baza unui contract de credit se distinge: comision pentru confirmarea creditului şi comision pentru serviciile prestate în legătură cu utilizarea creditului. Cel dintâi se percepe atunci când creditul acordat nu a fost utilizat numai parţial de către beneficiar. Comisionul de neutilizare se calculează în procente anuale în raport cu suma neutilizată şi cu perioada de timp în care s-a consumat faptul neutilizării. El se poate exprima şi într-o sumă forfetară. Cât priveşte comisionul pentru operaţiile băncii referitoare la utilizarea creditului, acesta se poate prezenta în trei variante,şi anume: a) *comision de mişcare* (care se calculează pe baza valorii totale a remiterilor), precum şi *comision pentru cea mai ridicată descoperire lunară sau trimestrială*; ambele aceste comisioane sunt aplicabile în cazul contractelor de deschidere de credit în cont curent; b) *comision pentru încasarea titlurilor de credit scontate*; c) *comision pentru serviciile de casierie pe care le implică utilizarea creditului*. V. şi **contract credit; contract de deschidere de credit.**

COMISION COMERCIAL, V. **comision.**

COMISION DE ANGAJAMENT, V. **comision.**

COMIS PENTRU COMERŢ, salariat al comerciantului abilitat să vândă mărfuri în detaliu în localul unde se exercită comerţul reprezentantului. Este în fapt vânzătorul din magazinul comerciantului; el are puterea să-l reprezinte pe acesta, dar numai în incinta stabilimentului comercial, încheind acte de vânzare în numele şi pe seama reprezentantului. **C.c.**, la fel ca şi prepusul, primeşte o remuneraţie sub formă de salariu, putând fi cointeresat şi prin acordarea unei sume suplimentare, calculată procentual la cifra de afaceri realizată prin vânzarea mărfurilor ce i-au fost încredinţate. Sin. *comis pentru vânzare.*

COMIS-VOIAJOR, salariat al unei firme comerciale, împuternicit de aceasta să desfăşoare anumite activităţi în afara sediului stabilimentului comercial, chiar în alte localităţi, concretizate în culegerea de comenzi, căutarea de clientelă sau chiar în încheierea de afaceri în numele şi pe seama întreprinderii reprezentate, semnând actele respective cu numele comerciantului reprezentat. **C.v.** alcătuiesc o importantă grupă de auxiliari de

comerţ dependenţi ai comercianţilor, fiind utilizaţi mai cu seamă în scopul câştigării de clientelă nouă sau de intensificare a relaţiilor cu vechea clientelă. Aceştia au putere să acţioneze ca veritabili reprezentanţi ai firmei, încheind acte de comerţ în numele şi pe seama comerciantului reprezentat; ei se pot însă comporta şi ca simpli agenţi fără putere de reprezentare, ipoteză în care rolul lor se reduce la colectarea ofertelor a căror finalizare rămâne la latitudinea reprezentatului. C.v. este remunerat pentru activitatea sa fie cu un salariu (adică cu o remuneraţie fixă), fie cu o retribuţie procentuală, fie cu un salariu suplimentar cu un procent de cointeresare raportat la cifra de afaceri. În fapt, **c.v.** se comportă ca un agent de comerţ; el însă săvârşeşte intermedierea ca auxiliar de comerţ dependent, spre deosebire de acesta din urmă, care este un intermediar independent ce săvârşeşte intermedierea cu titlu de profesie, întemeindu-se pe un contract comercial încheiat cu reprezentantul.

COMISIONAR, intermediar (persoană fizică sau persoană juridică) care se obligă faţă de comitent (persoană fizică sau persoană juridică) să încheie anumite acte juridice în nume propriu dar pe contul acestuia, primind pentru serviciul astfel prestat o remuneraţie numită comision. V. **contract internaţional de comision; comitent; comision.**

COMITENT, persoană fizică sau persoană juridică ce încheie un contract internaţional de comision cu un intermediar numit comisionar (care de asemenea poate fi persoană fizică sau persoană juridică), acesta din urmă asumându-şi obligaţia de a încheia anumite acte juridice în nume propriu, dar pe contul celui dintâi. V. **contract internaţional de comision; comisionar; comision.**

COMITETUL CREDITORILOR, organ de aplicare a procedurii de reorganizare şi lichidare judiciară. Este desemnat de judecătorul sindic în cadrul primei şedinţe a adunărilor creditorilor, dintre creditorii chirografari sau cu creanţe garantate parţial, fiind format din 3-5 membri care sunt nominalizaţi dintre acei care s-au oferit voluntar. C.c. acordă asistentă judecătorului sindic la cererea acestuia. Poate cere tribunalului atunci când nu a fost propus de către debitor şi nu a fost admis

Scanned with OKEN Scanner

un plan de reorganizare, ridicarea dreptului debitorului de a-şi conduce activitatea. Totodată **c.c.** poate fi autorizat de către tribunal să introducă acţiuni pentru anularea unor transferuri cu caracter patrimonial (făcute de debitor în frauda creditorilor) atunci când astfel de acţiuni nu au fost introduse de judecătorul sindic. V. şi **adunarea creditorilor.**

COMMERCIAL ENGINEERING, formă de *engineering* având ca obiect o gamă de operaţii atotcuprinzătoare, de la activităţi de concepţie până la activităţi operaţionale. Cunoaşte o răspândire foarte largă în practica americană şi cuprinde: prestări de servicii, executări de lucrări, cumpărări, adică operaţii a căror realizare se face prin mijloace juridice diferite. Scopul **c.e.** este în esenţă realizarea unui proiect industrial şi de investiţii la un preţ cât mai convenabil, într-un termen cât mai scurt, cu eficienţa cea mai ridicată.

COMMONWEALTH, organizaţie internaţională de tip guvernamental, constituită iniţial în 1917 cu participarea Marii Britanii, Canadei, Australiei, Noii Zeelande, Africii de Sud şi statului Terra Nova, dar care, din 1947, în baza unei hotărâri a Camerei Comunelor, prin care s-a decis admiterea în asociaţie a tuturor teritoriilor care au aparţinut imperiului, a devenit **C.** multilaterală. Are sediul la Londra şi cuprinde alături de Marea Britanie şi Irlanda de Nord un mare număr de stat suverane, foste colonii şi dominioane ale Imperiului Britanic, precum şi teritorii dependente ale acestuia. Numărului membrilor **C.** este de 50, dintre care 25 sunt republici cu statut obişnuit, 7 monarhii, o republică având statut special (anume Nauru) şi 16 sate ce au *de jure* ca şef al statului pe regiunea Marii Britanii, reprezentantă de guvernator general, dar care în realitate sunt din **C.** mai fac parte şi un număr de 70 teritorii dependente având o populaţie de circa 10 milioane locuitori. Structurile organizatorice ale **C.** sunt: a) *Conferinţa şefilor de state şi guverne.* Se întruneşte o dată la doi ani; b) *Secretariatul.* Este condus de un secretar general.

COMPANIE, V. **societate comercială.**

COMPANIE OFFSHORE, societate comercială înregistrată într-un stat a cărei legislaţie fiscală fie nu instituie impozite pe ac-

tivităţi comerciale, fie instituie impozite foarte mici pe veniturile realizate din asemenea activităţi, cu condiţia ca respectiva societate să nu săvârşească fapte de comerţ pe teritoriul statului respectiv. Asemenea sistem legislativ a fost denumit paradis fiscal. Scopul înfiinţării **c.o.** este de a evita impozitarea profitului obţinut prin activitatea economică desfăşurată sau de supune acel profit unei fiscalităţii deosebit de avantajoase pentru plătitorul de impozit. Legislaţia din paradisul fiscal permite asociaţilor să-şi însuşească întregul profit cu titlu de dividende care la rândul lor (adică dividendele) nu sunt nici ele impozabile. **C.o.** este societate comercială cu răspundere limitată Are personalitate juridică şi beneficiază de dreptul de a exercita orice fel de activitate permisă de lege fără a fi necesară precizarea scopului urmărit în actele de înregistrare. Numai două activităţi comerciale — anume, cele desfăşurate de bănci şi cele specifice asigurărilor de orice fel — necesită pentru înfăptuirea lor aprobare specială. Sin. *societate comercială offshore*. V. şi **paradis fiscal.**

COMPANIE TRANSNAŢIONALĂ, V. societăţi transnaţionale (sau multinaţionale).

COMPENSAREA MULTILATERALĂ INTERBANCARĂ, modalitate de calcul al obligaţiilor şi creanţelor fiecărei societăţi bancare faţă de toate celelalte societăţi bancare participante la operaţiunile de compensare, modalitate pe care o presupune efectuarea decontării pe bază netă. Obiectul **c.m.i.** îl constituie plăţile interbancare fără numerar pe suport hârtie care au o valoare mai mică de 10 milioane lei exclusiv denumite şi plăţi interbancare de mică valoare. Plăţile interbancare efectuate cu cecuri, indiferent de valoarea lor, sunt introduse în mod obligatoriu în **c.m.i.**. Societăţile bancare pot introduce şi pot accepta în/din **c.m.i.** următoarele instrumente de plată pe suport hârtie: ordinul de plată şi cecul barat.

COMPENSAŢIE, mod de stingere a două sau mai multe obligaţii reciproce până la concurenţa celei mai mici dintre ele. În cazul în care cele două obligaţii sunt egale ca valoare, ele se sting în întregime. În raporturile de comerţ internaţional domeniul **c.** cuprinde operaţiunile comerciale externe prin care se înfăptuieşte un schimb valoric egal de mărfuri sau de servicii între parteneri de afaceri din ţări diferite. În virtutea **c.** un import

este plătit printr-un export echivalent ca valoare. Pe această cale se evită dezechilibrele în balanţele comerciale externe şi creşterea datoriei externe. Înfăptuirea c. devine posibilă între ţări între care au fost convenite acorduri de clearing. Este însă posibil ca ea să funcţioneze şi în cazul operaţiunilor comerciale în valută liber convertibilă. Operaţiunile în contrapartidă comportă stingerea obligaţiunilor reciproce (între două sau mai multe sau ţări) prin echilibrarea reciprocă a operaţiunilor de import-export cu mărfuri. Atunci când pentru o parte a schimburilor comerciale se utilizează moneda, tranzacţiile comerciale internaţionale respective sunt denumite operaţiuni paralele. C. poate fi *simplă* — care se realizează între două firme din ţări diferite ce îşi livrează reciproc mărfurile convenite de valoare egală; *bilaterală lărgită* — care presupune participarea mai multor parteneri din două ţări şi de specificul căreia este înfăptuirea compensării livrărilor reciproce la nivelul celor două ţări şi al tuturor partenerilor implicaţi; *triunghiulară (în lanţ)* — caracterizată prin participarea unor parteneri din trei sau mai multe ţări şi prin aceea că livrarea şi decontarea mărfurilor se face în circuitul închis cuprinse în c.; *multiplă (elastică)* care se distinge prin aceea că faţa de c. triunghiulară conferă posibilitatea antrenării în operaţiune şi a altor parteneri în circuitul ei asigurându-se astfel lărgirea posibilităţilor de schimb şi de realizare mai rapidă a consensului ce urmează a fi livrate; *globală* — ce se înfăptuieşte pe baza unor acorduri comerciale între state şi cuprinde schimburile reciproce şi echivalente de mărfuri şi servicii, urmând ca plata să se efectueze, de regulă, prin clearing. C. se utilizează frecvent în raporturile de comerţ internaţional ca instrument de echilibrare a schimburilor dintre parteneri şi totodată de prevenire a riscului valutar. V. **clearing.**

COMPETENŢA MATERIALĂ A CURŢII DE ARBITRAJ BUCUREŞTI, vocaţia **C.A.B.** de a soluţiona litigiile izvorâte din operaţiunile de comerţ exterior şi cooperare economică internaţională. Prezintă următoarele trăsături distinctive: a) are caracter specializat, în sensul că acest organ arbitral îşi desfăşoară activitatea în limitele determinate prin regulamentul său de organizare şi funcţionare; ea este totuşi cuprinzătoare, având

ca obiect marea majoritate a operaţiunilor de comerţ exterior şi cooperare economică internaţională; b) are caracter inderogabil, fiind configurată prin norme imperative; părţile nu o pot nesocoti, iar **C.A.B.** este îndreptăţită şi totodată obligată să-şi verifice în fiecare litigiu propria sa competenţă; c) se bazează în principiu pe o convenţie arbitrală, şi ca urmare se defineşte prin caracterul voluntar al abilitării ce i se conferă de părţi în scopul soluţionării litigiului lor; cu toate acestea **c.m.a C.A.B.** se poate funda uneori şi pe dispoziţii imperative din convenţii internaţionale; d) se caracterizează prin accesibilitate, ceea ce înseamnă că posibilitatea de a recurge la jurisdicţia **C.A.B.** nu este rezervată numai unei anumite categorii de împricinaţi; nu prezintă relevanţă dacă pârâtul sau reclamantul au sau nu calitatea de membri ai Camerei de Comerţ şi Industrie Bucureşti; în principiu (respectând limitele specializării), orice subiect de drept, indiferent de naţionalitate, poate supune spre soluţionarea **C.A.B.** un litigiu dintre acelea ce intră în competenţa materială a acestui organ arbitral, dacă abilitarea de a rezolva acel litigiu decurge dintr-o convenţie arbitrală sau dintr-un acord internaţional; e) are caracter exclusiv, în sensul că îndreptăţirea **C.A.B.** de a soluţiona un anumit litigiu exclude, pentru acel litigiu, competenţa instanţelor de drept comun. În principal, **c.m.a C.A.B.** cuprinde litigiile cu caracter internaţional: din această categorie fac parte litigiile de comerţ exterior propriu-zis; cele izvorâte din raporturi de colaborare şi cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică cu partenerii din alte ţări; cele izvorâte din alte asemenea raporturi juridice.

COMPETENŢA TRIBUNALULUI ARBITRAL, aptitudine recunoscută completului de arbitri (şi, după caz, arbitrului unic) de a soluţiona un anumit litigiu. Tribunalul arbitral (respectiv arbitru unic) este competent să se pronunţe asupra întregului litigiu cu a cărei soluţionare a fost investit, luând în considerare toate aspectele acestuia; regula este că „judecătorul acţiunii este şi judecătorul excepţiunii", ceea ce înseamnă că arbitrajul trebuie să se pronunţe asupra tuturor mijloacelor de apărare ale pârâtului, adică atât asupra apărărilor propriu-zise formulate în concluzii (scrise sau orale), cât şi asupra apărărilor prezentate sub formă de in-

Scanned with OKEN Scanner

cidente sau excepţii de procedură invocate pe parcursul dezbaterilor. Termenul excepţii desemnează aici excepţiile propriu-zise, precum şi alte mijloace de apărare (inclusiv acelea care ar necesita rezolvarea unei chestiuni prealabile ce este de competenţa altui organ de jurisdicţie decât acela investit cu soluţionarea cererii principale). Fac excepţie de la această regulă chestiunile prejudiciale, deoarece acestea trebuie rezolvate definitiv şi cu putere de lucru judecat, pentru toate litigiile în care sunt evocate, conform regulii: „penalul ţine în loc civilul", în temeiul căreia judecata civilă se suspendă până la rezolvarea definitivă a pricinii penale; prin simetrie, şi arbitrul trebuie să suspende statuarea asupra litigiului până când instanţa competentă de drept comun va statua cu putere de lucru judecat asupra chestiunii penale. Cu toate acestea, arbitrii vor putea proceda la arbitrarea litigiului ignorând chestiunea prejudicială, în cazul în care instanţa de drept comun care trebuie să o judece se află în altă ţară, deoarece efectele imperative ale legii de procedură se opresc la frontiera ţării respective. Puterea lucrului judecat în penal are influenţe în afara ţării arbitrajului numai sub aspectul executării sentinţei în ţara unde lucrul a fost judecat în penal. Numai după judecarea definitivă în penal se va putea constata dacă între sentinţa civilă pronunţată de arbitraj şi cea penală există contrarietate: ori de câte ori sentinţa arbitrală contravine ordinii publice, ea nu va putea produce efecte în ţara în care s-a dat sentinţa în penal. Atunci când însă nu există contrarietate între cele două hotărâri (sentinţa arbitrală şi cea penală), şi ca urmare sentinţa arbitrală nu este contrară ordinii publice, această sentinţă va putea fi executată şi în ţara forului penal. Situaţia este similară şi în cazul în care o anumită chestiune prealabilă ţine de competenţa altor organe jurisdicţionale, cum sunt, spre exemplu, chestiunile de natură administrativă. Cât priveşte cererile incidentale sau incidentele de procedură, acestea cuprind (în sens larg) orice contestaţie grefată pe cererea principală şi care este susceptibilă să suspende cursul judecăţii ori să modifice soluţia. În acest sens sunt incidentele şi excepţiile şi chiar chestiunile prejudiciale ori prealabile. Incidentele propriu-zise (de exemplu cele referitoare la probe, competenţă, compunerea in-

Scanned with OKEN Scanner

stanţei, incompatibilitatea sau recuzarea unui arbitru, perimarea cererii etc.) nu aduc modificări fondului dezbaterii; ele privesc procedura de judecată, suspendarea sau stingerea acesteia. Arbitrajul sesizat cu cererea principală este competent să statueze şi asupra cererilor incidentale (de felul celor arătate). Unele incidente însă (precum: cererile adiţionale, reconvenţionale, intervenţiile etc.) aduc modificări fondului dezbaterii, extinzând sau restrângând sfera litigiului; cererile adiţionale ce nu sunt accesorii ale cererii principale, ca şi cele reconvenţionale (dacă nu au fost incluse în convenţia de arbitraj), pot forma obiectul arbitrajului numai dacă există un nou acord al părţilor în acest sens. Excepţii precum: conexitatea, litispendenţa, excepţia lucrului judecat etc., făcând parte din procedură, sunt supuse legii de procedură şi ca urmare rezolvarea lor ţine de competenţa arbitrului sesizat cu cererea principală.

COMPLET DE ARBITRI (sau arbitraj), organ colegial ce poate fi constituit în cadrul Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti în vederea soluţionării unui litigiu cu care a fost învestită această instanţă. De regulă este format din doi arbitri şi un supraarbitru, aleşi de către părţi sau, după caz, desemnaţi, cu respectarea procedurii legale, de către preşedintele Curţii de Arbitraj Bucureşti. Completul de arbitri este prezidat de supraarbitru, care participă la toate şedinţele împreună cu ambii arbitri şi se pronunţă în comun cu aceştia cu privire la orice chestiuni de fapt şi de drept, inclusiv în problema conţinutului hotărârii finale. Constituirea completului de arbitri nu este obligatorie în orice litigiu; litigiile pot fi rezolvate de către Curtea de Arbitraj Bucureşti şi printr-un arbitru unic, dacă părţile hotărăsc astfel.

COMPROMIS, convenţie în temeiul căreia părţile stabilesc ca litigiul ivit între ele să nu fie supus jurisdicţiei ordinare, ci unui arbitraj, specificând şi condiţiile în care va statua arbitrajul astfel desemnat. **C.** trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: a) Să se refere la un litigiu existent, deci actual (iar nu la unul eventual), menţionat ca atare în actul de **c.** Atunci când părţile au în vedere un litigiu care încă nu s-a declanşat, acordul lor privind arbitrarea acelui litigiu nu este un **c.**, ci o clauză compromisorie.

Scanned with OKEN Scanner

Părţile pot încheia însă un **c.** valabil în cazul în care s-a produs faptul litigios, deoarece un atare fapt este susceptibil să genereze ulterior un litigiu. Existenţa unui litigiu este de esenţa contractului de **c.**; inexistenţa litigiului semnifică lipsa de obiect a **c.** şi este sancţionată cu nulitatea actului de **c.**, precum şi a sentinţei care ar fi dată în aceste condiţii. Arbitrii pot statua numai asupra cererii cu care au fost sesizaţi: dacă ei se pronunţă cu privire la un litigiu inexistent, înseamnă că statuează *ultra petita,* cu toate consecinţele aferente unei asemenea statuări. Competenţa arbitrilor privind cererile ce constituie accesorii ale cererii principale este aceeaşi ca pentru cererea principală *(accesorium sequitur principalem);* într-o astfel de situaţie se află cererile incidente. Cererile adiţionale sunt luate în considerare numai în măsura în care obiectul lor se află cuprins în actul de **c.**, sau când constituie accesorii indispensabile ale cererii principale (de exemplu, dobânzile); în celelalte situaţii, pentru ca asemenea cereri să poată fi supuse arbitrajului, este necesar un nou acord între părţi. Cererea reconvenţională are în raport cu actul de **c.** o situaţie aparte: ea poate fi menţionată în compromis ca unul din obiectele acestuia, deoarece un **c.** poate avea mai multe obiecte; dacă nu este prevăzută în actul de **c.**, poate fi primită de către arbitri numai în cazul în care ia înfăţişarea unei apărări faţă de cererea principală (cum este, bunăoară, ipoteza în care cererea reconvenţională tinde la o compensare legală sau judiciară). b) Să exprime voinţa părţilor ca litigiul respectiv să fie supus spre soluţionare arbitrajului. Se cere ca acordul părţilor să fie exprimat cu suficientă claritate, încât să nu lase vreo îndoială asupra faptului că arbitrii sunt învestiţi cu puterea de a judeca: exprimarea clară este necesară spre a nu permite interpretarea că acordul părţilor priveşte un alt contract (tranzacţie, expertiză), şi nu un **c.**, convenţie de arbitraj. c) În cuprinsul **c.**, părţile să desemneze arbitrul (arbitrii) ce urmează să statueze asupra contenciosului lor. Desemnarea arbitrilor trebuie făcută prin arătarea numelui lor, sau în orice alt mod de natură să creeze certitudine în privinţa identităţii persoanei desemnate (cum ar fi, bunăoară, desemnarea ca arbitru a preşedintelui Curţii de arbitraj, caz în care se subînţelege că părţile au indicat ca arbi-

Scanned with OKEN Scanner

tru persoana ce va avea această calitate în momentul când urmează să aibă loc arbitrajul). Nedesemnarea arbitrilor prin actul de c. antrenează nulitatea actului respectiv; părţile au însă facultatea să înlăture acest viciu şi să acopere nulitatea datorată lui, desemnând ulterior arbitrul sau arbitrii. d) Actul de c. trebuie să conţină precizările necesare cu privire la organizarea arbitrajului asupra căreia părţile au convenit, precum şi la procedura de arbitrare (ori de câte ori este vorba de un arbitraj *ad hoc*). Părţile fixează şi termenul înăuntrul căruia urmează să aibă loc arbitrajul; acest termen este supus regulilor de drept comun în ce priveşte calculul său, dar el poate fi prorogat, expres sau tacit, de către părţi. Este, de pildă, o prorogare tacită prezentarea părţilor litigante în faţa arbitrului, după expirarea termenului fixat pentru îndeplinirea procedurii de arbitraj. Termenul poate fi suspendat ori de câte ori există o chestiune prejudicială. Este posibil ca în cuprinsul c. să se insereze o clauză prin care arbitrii să fie îndreptăţiţi a statua *ex aequo et bono*. Expirarea termenului fixat de părţi pentru înfăptuirea arbitrajului nu influenţează situaţia de drept a acestora, existentă în momentul împlinirii termenului. Astfel, dacă în actul de c. s-a consemnat o recunoaştere sau o mărturisire a uneia din părţi, acestea rămân câştigate cauzei, putând fi opuse ulterior de către cealaltă parte celui care le-a făcut. În ipoteza în care actul de c. este nul, rămân valabile toate acele prevederi ale lui ce sunt independente de cauza ce a provocat nulitatea (şi care poate fi, spre exemplu, omisiunea de expunere a litigiului obiect al arbitrajului, omisiunea de desemnare a arbitrilor etc.). C. este un acord de voinţă; ca urmare, el produce efectele unui contract, cum sunt, bunăoară, cele privind opozabilitatea între părţi şi inopozabilitatea faţă de terţi; de asemenea, actul de c. poate fi atacat prin acţiunea în simulaţie, atunci când a fost încheiat de către un debitor, în frauda creditorilor săi, ori prin acţiunea pauliană, când sunt îndeplinite condiţiile acesteia. C. este totodată un act juridic, producând efecte specifice, între care: întreruperea prescripţiei acţiunii cu referire la care el s-a perfectat, suspendarea perimării unei proceduri declanşate între aceleaşi părţi, pentru aceeaşi cauză, împiedicarea părţilor de a supune acelaşi litigiu unei alte jurisdicţii. Proba actului de c. se face prin orice mijloace, fiind

Scanned with OKEN Scanner

vorba de un act pur consensual. Inexistenţa c. poate fi invocată în forme diferite; de regulă, ea se constată prin inserarea sesizării părţii interesate în procesul-verbal sau în încheierea dată de arbitri. Participarea părţilor la procedura de arbitraj, ca şi achiesarea lor la sentinţa arbitrală (făcută fie expres, fie tacit, în acest din urmă caz prin executarea sentinţei) acoperă lipsa actului de c. redactat în scris.

COMUNITATEA AFRICII DE EST (C.E.A.), organism economic internaţional având caracter regional şi ca obiectiv principal reglementarea şi consolidarea relaţiilor industriale, comerciale şi de altă natură dintre ţările membre, asigurarea dezvoltării accelerate şi echilibrate a statelor respective. A luat fiinţă în anul 1967 şi are ca membri: Kenya, Tanzania, Uganda; şi-a stabilit sediul la Arusha. Prin activitatea sa, în armonie cu prevederile tratatului de cooperare pe care se fundează, C.E.A. tinde la crearea unui sistem comun de tarife vamale şi de taxe de consum, înlăturarea obstacolelor din calea comerţului între ţările membre, realizarea unei politici agrare comune pe termen lung, punerea de acord a politicii valutare, coordonarea politicii economice, a transporturilor; de asemenea tratatul menţionat prevede înfiinţarea unei bănci de dezvoltare est-africană etc.

COMUNITATEA ECONOMICĂ A AFRICII DE VEST (C.E.A.O.), organism economic internaţional cu caracter regional, având sediul la Ouagadougou şi ca obiectiv principal realizarea unei uniuni economice între statele membre. A început să funcţioneze în anul 1974, fiind format din Coasta de Fildeş, Mali, Mauritania, Niger, Senegal şi Volta Superioară; alături de statele membre, la activităţile sale participă şi Benin şi Togo, în calitate de observatori. Statele membre au convenit ca materiile prime comercializate între ele să fie scutite de taxe; totodată, în comerţul interregional, produsele industriale prelucrate sunt supuse unui sistem preferenţial de taxe.

COMUNITATEA ECONOMICĂ A STATELOR DIN AFRICA DE VEST (E.C.O.W.A.S.), organism economic internaţional cu caracter regional, care a luat fiinţă în anul 1975 şi are ca obiectiv principal fundarea unei uniuni economice între cele 16 state membre din alcătuirea sa. Tra-

Scanned with OKEN Scanner

tatul prin care a fost înfiinţată prevede, printre altele: suprimarea reciprocă şi progresivă a taxelor vamale, ca şi a altor taxe echivalente între statele membre; aplicarea unui tarif vamal şi a unei politici comerciale comune faţă de terţi; înlăturarea obstacolelor ce stânjenesc libera circulaţie a persoanelor, bunurilor, serviciilor şi capitalurilor; armonizarea serviciilor agricole; promovarea unor proiecte comunitare în domeniul financiar şi monetar, ca şi în cel al transporturilor; constituirea unui fond comunitar de cooperare, compensare dezvoltare. E.C.O. W.A.S. are sediul la Lagos.

COMUNITATEA ECONOMICĂ EUROPEANĂ (C.E.E.), grupare economică închisă, constituită de statele membre ale C.E.C.O. (Belgia, Franţa, Germania, Italia, Luxemburg şi Olanda) prin Tratatul de la Roma din 25 martie 1957, urmărind ca obiective principale: eliminarea taxelor vamale şi a restricţiilor cantitative în comerţul dintre statele membre; instituirea unui tarif vamal comun şi a unei politici comerciale comune faţă de ţările terţe; libera circulaţie a forţei de muncă, serviciilor şi capitalurilor; instituirea unei politici comune în domeniul agriculturii, transportului, energeticii; asigurarea liberei concurenţe în cadrul comunităţii; coordonarea politicilor economice ale statelor membre etc. Ulterior, la C.E.E. au mai aderat: Anglia, Danemarca, Irlanda, Grecia, Spania şi Portugalia. Tratatul de la Roma reglementează două statute deosebite pentru membrii C.E.E.: a) unul privindu-i pe membrii cu drepturi depline: conform prevederilor acestui tratat, pe lângă cei 6 membri originari ai Comunităţii, pot adera la aceasta şi alte state europene, cu consimţământul unanim al fondatorilor; b) altul vizându-i pe membrii asociaţi: un atare statut a fost acordat în anul 1958 celor 18 state foste colonii franceze din Africa, precum şi Kenyei, Tanzaniei şi Ugandei, din anul 1971; totodată au dobândit statutul de membri asociaţi şi unele state europene, anume: Grecia (începând din anul 1962 şi până în anul 1980 inclusiv), Turcia (din anul 1964) şi Malta (din anul 1971). C.E.E. a convenit acorduri preferenţiale cu mai multe state: Maroc şi Tunisia (1969); Spania şi Israel (1971); Cipru, Egipt şi Liban (1972) şi un acord nepreferenţial cu Iugoslavia, în anul 1973. În anul 1975 a perfectat

Convenţia de la Lomé cu 46 de state în curs de dezvoltare din Africa, Marea Caraibelor, precum şi din Pacific; prin această convenţie au fost stabilite măsuri concrete de colaborare şi cooperare economică în domeniul schimburilor comerciale. În structura C.E.E. funcţionează următoarele organe: 1) *Comisia executivă:* este formată din nouă membri aleşi pe o perioadă de 4 ani; ea are rolul să urmărească îndeplinirea prevederilor tratatelor consimţite de organizaţie, ca şi a măsurilor adoptate de instituţiile comunitare, să elaboreze reglementări pentru aplicarea deciziilor Consiliului ministerial şi să asigure realizarea uniformă în toate statele membre a politicilor convenite în Consiliu; 2) *Consiliul ministerial;* în componenţa sa intră câte un reprezentant la nivel de ministru din partea fiecărui stat membru; acest organ adoptă deciziile majore în problemele de politică economică curentă; 3) *Parlamentul comunitar (european):* el are rol consultativ cu referire la problemele pe care Comisia executivă le supune spre aprobare Consiliului ministerial; 4) *Curtea de justiţie:* aceasta este chemată să decidă dacă actele Consiliului ministerial, ale Comisiei executive sau ale altor organe sunt compatibile cu tratatele comunitare. De asemenea, în structura C.E.E. funcţionează: Comitetul economic şi social şi Comitetul monetar (ambele având natura de organe consultative); Banca Europeană de Investiţii, Fondul Social European, Fondul Agricol European etc. În anul 1967 a fost încheiat la Paris un tratat de fuziune, prin efectul căruia au fuzionat C.E.C.O. şi Euroatomul, convenindu-se ca acestea să aibă organe de conducere comune cu cele ale C.E.E. România a convenit cu C.E.E. mai multe acorduri pentru reglementarea cadrului juridic al schimburilor comerciale reciproce, şi anume: Acordul privind crearea comisiei mixte, Acordul privind comerţul cu produse industriale, Acordul privind comerţul cu produse textile, Aranjamentul privind exportul românesc de produse siderurgice în C.E.E. etc.; ca ţară în curs de dezvoltare, ea beneficiază de preferinţele vamale generalizate, aplicate de C.E.E. la importul unor produse industriale şi agricole. Prin semnarea Tratatului de la Maastricht de către miniştrii de externe şi finanţe ai celor 12

Scanned with OKEN Scanner

state ale C.E.E., la 7 februarie 1992, s-a decis transformarea Comunităţii în Uniunea Europeană. România a încheiat Acordul European de asociere la Uniunea Europeană care a intrat în vigoare la 1 februarie 1995. Sin. *Piaţa Comună.*

COMUNITATEA EUROPEANĂ A CĂRBUNELUI ŞI OŢELULUI (C.E.C.O.); organizaţie monopolistă având caracter supranational, constituită de Belgia, Franţa, Germania, Italia, Luxemburg şi Olanda prin tratatul de la Paris din 18 aprilie 1951, în scopul creării unei pieţe comune a cărbunelui şi oţelului, repartizării judicioase a producţiei şi creşterii productivităţii muncii. Tratatul de constituire a intrat în vigoare în anul 1952; prin efectul aplicării prevederilor sale (până în anul 1954), au fost înlăturate treptat contingentările, taxele vamale şi celelalte restricţii; totodată, ţările membre au instituit controlul practicilor restrictive în comerţul reciproc cu cărbune şi produse siderurgice, iar în anul 1958 au convenit asupra unor taxe vamale comune în schimburile comerciale cu asemenea produse. Conducerea C.E.C.O. este asigurată de Înalta Autoritate, care este organul suprem; competenţa sa este foarte extinsă, vizând o sferă largă de probleme, cum ar fi: aprobarea de carteluri şi concerne, reglementarea producţiei, stabilirea preţurilor, acordarea de credite, problema salariilor etc. Prin efectul tratatului de fuziune perfectat în anul 1967 la Paris, organele de conducere ale C.E.C.O. (Adunarea, Consiliul ministerial, Curtea de justiţie) s-au contopit cu cele ale Comunităţii Economice Europene şi cu cele ale Euratomului.

COMUNITATEA EUROPEANĂ A ENERGIEI ATOMICE (EURATOM), organizaţie internaţională înfiinţată de Belgia, Franţa, Germania, Italia, Luxemburg şi Olanda la 25 martie 1957, concomitent cu Piaţa comună, dar printr-un tratat încheiat la Roma, distinct de acela care stă la baza acesteia din urmă, în scopul constituirii unei pieţe comune pentru materiale şi produse nucleare nemilitare aparţinând statelor membre, al coordonării cercetărilor ştiinţifice şi dezvoltării industriei nucleare, al aprovizionării cu materiale fisionabile. Are caracter supranational, fiindu-i recunoscut un drept de control referitor

la activitatea statelor membre în domeniul său de activitate, precum şi asupra personalului şi întreprinderilor de profil. Structura sa organizatorică este identică cu aceea a Comunităţii Economice Europene, ca şi principiile pe baza cărora funcţionează. În cadrul Euratomului funcţionează, din anul 1961, un centru de informare şi documentare, cuprinzând şi un centru comun de pregătire a proiectelor de construcţie a centralelor atomoelectrice.

CONCEDENT, persoană fizică sau juridică care, în temeiul unui contract de concesiune comercială îşi asumă, faţă de un comerciant independent (care în acel contract are calitatea de concesionar), obligaţia de a-l aproviziona cu anumite mărfuri produse de ea, urmând ca acesta din urmă să le comercializeze în nume şi pe cont propriu.

CONCESIONAR, comerciant independent care, prin efectul unui contract de concesiune comercială, dobândeşte dreptul de a fi aprovizionat cu anumite mărfuri ale unui producător, ce în contractul respectiv are calitatea de concedent, mărfuri pe care le comercializează în nume şi pe cont propriu.

CONCESIUNE COMERCIALĂ, V. contract de concesiune comercială (exclusivă).

CONCILIERE, mijloc de soluţionare a neînţelegerilor ivite între statele părţi la un tratat sau între participanţii la un contract de comerţ internaţional. Se realizează prin comisia de c. care este un organ convenit de parteneri în acest scop şi care este format din reprezentanţii acestora. De regulă comisia de conciliere se constituie printr-o clauză contractuală sau printr-o convenţie ulterioară perfectării contractului, fiind menită să încerce rezolvarea diferendelor ivite între părţi după perfectarea contractului, fie în legătură cu interpretarea acestuia, fie cu referire la executarea lui. C. se situează între soluţionarea diferendelor pe cale amiabilă de către părţi şi rezolvarea acestora pe calea jurisdicţiei arbitrale. Ea reprezintă un mijloc de soluţionare a neînţelegerilor dintre părţi extrajurisdicţională. Efectuarea c. presupune: reprezentarea părţilor în comisia de c. (în principiu, la paritate); stabilirea atribuţiilor acesteia; precizarea modului cum ea adoptă deciziile (practica a validat aici unanimitatea); precizarea intervalului de timp în care comisia poate fi

sesizată cu îndeplinirea concilierii; determinarea forței juridice a hotărârilor adoptate de comisie.

CONCURENȚĂ, trăsătură esențială a economiei de piață, concretizată în comportamentul specific al participanților la raporturile comerciale în condițiile liberei inițiative, ce dă expresie unei veritabile competiții în care aceștia se angajează, pentru valorificarea potrivit legii cererii și ofertei, a mărfurilor și serviciilor. **C.** înseamnă rivalitate economică între industriași, prestatori de servicii, comercianți, bancheri care sunt animați de dorința de a atrage de partea lor clientela oferind consumatorilor mărfuri de calitate bună, la prețuri mai convenabile, și în general condiții de contractare mai favorabile. Reușita lor în această confruntare se materializează în obținerea unor profituri din ce în ce mai mari. Dar **c.** înseamnă confruntare onestă, loială, ceea ce implică utilizarea unor mijloace licite, legalmente admise pentru atragerea clientelei și valorificarea cât mai eficientă a mărfii și serviciilor oferite. Grație **c.** devine posibil ca în economia mondială și în economiile naționale în general să se producă numai ceea ce este necesar, numai ce este dorit și cerut de către consumatori, la costuri scăzute și la parametri calitativi ridicați. **C.** este benefică atât pentru producători, care în condițiile concurențiale obțin profituri mari, cât și pentru consumatori, care în astfel de condiții își pot procura bunurile și serviciile la prețuri convenabile. Sub presiunea **c.** agenții comerciali producători sunt nevoiți să reducă costurile, să implementeze noi tehnologii de producție, să perfecționeze activitatea managerială, să îmbunătățească calitatea produselor, să diversifice oferta de mărfuri și servicii etc. În țările dezvoltate din punct de vedere economic s-au impus servicii de situații concurențiale, și anume: **c.** perfectă; **c.** imperfectă; **c.** monopolistă. **c.** perfectă (numită și pură) este liberă de orice intervenție monopolistă. Ea presupune un raport de piață în care toți producătorii (vânzătorii) sunt capabili să-și vândă întreaga producție la prețul pieței pe care nu-l pot influența decisiv. În virtutea aceluiași raport consumatorii (cumpărătorii) pot cumpăra ceea ce le este necesar și ceea ce doresc la prețul pieții, pe care de asemenea nu-l pot modifica după bunul lor plac. **C.**

Scanned with OKEN Scanner

perfectă are ca premise: *atomicitatea* participanţilor (număr mare de agenţi economici, de putere concurenţială egală sau apropiată, ceea ce face ca nici unul dintre ei să nu poată influenţa în favoarea sa producţia şi preţurile); *omogenitatea* produselor (împrejurare graţie căreia consumatorilor le este aproape indiferent de la cine cumpără marfa sau serviciul dorite); *accesibilitatea* în ramură (ceea ce implică liberul acces pe pieţe al noilor producători şi consumatori); *fluiditatea* (adică adaptarea ofertei la cerere şi invers, fără piedici monopoliste); *transparenţa* totală a informaţiilor privind piaţa; *mobilitatea* factorilor de producţie. C. *monopolistă* se distinge prin aceea că unul dintre producători (vânzători), respectiv unii consumatori (cumpărători) dictează propriile lor condiţii în raporturile cu partenerii de piaţă. De specificul monopolului este confruntarea dintre un singur producător cu un număr mare de consumatori (cumpărători). Se mai disting forme de manifestare a acestui tip de c.: *duopolul* (adică situaţia în care doi producători pun pe piaţă mărfuri pentru o multitudine de consumatori); *oligopolul* (situaţie ce exprimă raportul dintre un mic număr de producători şi un număr mare de consumatori); *monopsonul* (situaţie care se distinge prin aceea că pe piaţă se confruntă un singur consumator cu un număr mare de producători); *duopson* (comportă existenţa a doi consumatori care concurează cererea); *oligopsonul* (presupune un număr restrâns de consumatori care concurează cererea); *monopolul bilateral* (confruntarea pe piaţă între un singur producător şi un singur consumator). Formaţiunile monopoliste, indiferent de tipul lor, manifestă tendinţa de a orienta în funcţie de ceea ce ele produc şi de ceea ce le este mai avantajos, ignorând tendinţele obiective şi raţionalitatea economică rezultate din raportul dintre cerere şi ofertă. C. *imperfectă* dă expresie situaţiei de piaţă care se distinge prin aceea că există posibilitatea ca agenţii economici (producători sau consumatori) să influenţeze prin acţiuni unilaterale conjunctura dintre cerere şi ofertă, ca şi mărimile preţurilor. Ea se analizează deci ca fiind o c. perfectă având cel puţin una din premise încălcată. C. imperfectă se manifestă în prezenţa unora din condiţiile ce urmează: să existe fie puţini vânzători şi mulţi cumpărători sau mulţi

Scanned with OKEN Scanner

vânzători şi puţini cumpărători; produsele să fie diferenţiate real sau doar imaginar; să existe condiţii pentru ca anumiţi agenţi economici să exercite un control efectiv asupra preţurilor; să apară dificultăţi în ceea priveşte intrarea de noi producători în diferite ramuri şi sectoare; să se semnaleze rivalităţi vizibile în relaţia cu publicul cu referire la calitatea produselor şi să se înfăptuiască pe diferite căi frustrarea consumatorului etc. C. imperfectă cunoşte mai multe modalităţi de desfăşurare, dintre care mai frecvent întâlnite sunt: promovarea de către firme, cu ajutorul statului, a unor politici specifice de vânzare; exacerbarea falselor diferenţe între diferite categorii de produse realizată printr-o publicitate agresivă; acordarea de prime distribuitorilor, folosirea unor slogane persuasive de vânzare etc. Pe plan legislativ, statele adoptă reglementări menite să asigure condiţii normale de desfăşurare a c. şi de prevenire a manifestării tendinţelor monopoliste în economie.

CONCURENŢĂ IMPERFECTĂ, V. **concurenţă.**

CONCURENŢĂ MONOPOLISTĂ, V. **concurenţă.**

CONCURENŢĂ NELOIALĂ, 1. Orice fapt sau act contrar uzanţelor cinstite în activitatea comercială sau industrială. 2. Activităţi sau demersuri cu scop de competiţie, săvârşite cu rea-credinţă de către o firmă, susceptibile de a crea confuzie între mărfurile proprii şi cele produse de alte firme sau care sunt de natură să discrediteze o altă firmă concurentă. Prin Convenţia de la Paris din 1883 privind proprietatea industrială se instituie în sarcina ţărilor Uniunii obligaţia de a asigura naţionalilor statelor protecţia efectivă împotriva **c.n.** Potrivit textului acestei Convenţii (cum a fost revizuit la Haga în 1925) se consideră act de **c.n.** orice act de concurenţă contrar uzanţelor cinstite în materie industrială sau comercială. În mod deosebit se cere prohibarea ca acte de **c.n.** a următoarelor fapte juridice: a) toate faptele de natură să creeze confuzie pe orice căi cu întreprinderea, produsele sau activitatea industrială ori comercială a unui concurent; b) afirmaţiile false făcute în exercitarea comerţului, care sunt susceptibile să discrediteze întreprinderea, produsele sau activitatea industrială ori comercială a unui concurent; c) indicaţiile sau afirmaţiile prin utilizarea cărora în

exercitarea comerţului este posibilă inducerea publicului în eroare cu referire la natura, modul de fabricare, caracteristicile, aptitudinea pentru întrebuinţare, sau la cantitatea mărfurilor. C.n. presupune încălcarea de către comerciant a obligaţiei de a folosi în exercitarea comerţului său, ca şi în desfăşurarea activităţilor industriale numai procedee corecte, oneste. Prin efectul acestei încălcări se perturbă jocul liber al concurenţei şi sunt afectate interesele participanţilor la raporturile juridice comerciale. Legea română privind combaterea concurenţei neloiale (11/1991) se referă la fapte de **c.n.** care constituie *contravenţii*, între care: oferirea serviciilor de către salariatul exclusiv al unui comerciant unui concurent ori acceptarea unei asemenea oferte; dezvăluirea de către salariatul unui comerciant a unor date secrete privind activitatea acestuia, către un concurent; încheierea de contracte avantajoase pentru client, cu condiţia ca acesta să aducă alţi clienţi, sau încheierea de contracte prin care cumpărătorul ar urma să primească un premiu, depinzând exclusiv de o tragere la sorţi sau hazard; comunicarea sau răspândirea în public de către un comerciant de afirmaţii asupra întreprinderii sale sau activităţii acesteia, menite să inducă în eroare şi să-i creeze o situaţie de favoare în dauna unor concurenţi; comunicarea sau răspândirea, de către un comerciant, de afirmaţii mincinoase asupra unui concurent sau mărfurilor sale, afirmaţii de natură să dăuneze bunului mers al întreprinderii; oferirea, promiterea sau acordarea — mijlocit sau nemijlocit — de daruri ori alte avantaje salariatului unui comerciant sau reprezentanţilor acestuia, pentru ca prin purtare neloială să poată afla procedeele sale industriale, pentru a cunoaşte sau folosi clientela sa, ori pentru a obţine orice alt folos pentru sine ori pentru altă persoană în dauna unui concurent; deturnarea clientelei unui comerciant prin folosirea legăturilor stabilite cu această clientelă în cadrul funcţiei deţinute anterior la acel comerciant; concedierea unor salariaţi ai unui comerciant, în scopul înfiinţării unei societăţi concurente care să capteze clienţii acelui comerciant sau angajarea salariaţilor unui comerciant în scopul dezorganizării activităţii sale. Potrivit aceleiaşi legi, fapte de **c.n.** care constituie infracţiu-

Scanned with OKEN Scanner

exercitarea comerţului este posibilă inducerea publicului în eroare cu referire la natura, modul de fabricare, caracteristicile, aptitudinea pentru întrebuinţare, sau la cantitatea mărfurilor. C.n. presupune încălcarea de către comerciant a obligaţiei de a folosi în exercitarea comerţului său, ca şi în desfăşurarea activităţilor industriale numai procedee corecte, oneste. Prin efectul acestei încălcări se perturbă jocul liber al concurenţei şi sunt afectate interesele participanţilor la raporturile juridice comerciale. Legea română privind combaterea concurenţei neloiale (11/1991) se referă la fapte de c.n. care constituie *contravenţii*, între care: oferirea serviciilor de către salariatul exclusiv al unui comerciant unui concurent ori acceptarea unei asemenea oferte; dezvăluirea de către salariatul unui comerciant a unor date secrete privind activitatea acestuia, către un concurent; încheierea de contracte avantajoase pentru client, cu condiţia ca acesta să aducă alţi clienţi, sau încheierea de contracte prin care cumpărătorul ar urma să primească un premiu, depinzând exclusiv de o tragere la sorţi sau hazard; comunicarea sau răspândirea în public de către un comerciant de afirmaţii asupra întreprinderii sale sau activităţii acesteia, menite să inducă în eroare şi să-i creeze o situaţie de favoare în dauna unor concurenţi; comunicarea sau răspândirea, de către un comerciant, de afirmaţii mincinoase asupra unui concurent sau mărfurilor sale, afirmaţii de natură să dăuneze bunului mers al întreprinderii; oferirea, promiterea sau acordarea — mijlocit sau nemijlocit — de daruri ori alte avantaje salariatului unui comerciant sau reprezentanţilor acestuia, pentru ca prin purtare neloială să poată afla procedeele sale industriale, pentru a cunoaşte sau folosi clientela sa, ori pentru a obţine orice alt folos pentru sine ori pentru altă persoană în dauna unui concurent; deturnarea clientelei unui comerciant prin folosirea legăturilor stabilite cu această clientelă în cadrul funcţiei deţinute anterior la acel comerciant; concedierea unor salariaţi ai unui comerciant, în scopul înfiinţării unei societăţi concurente care să capteze clienţii acelui comerciant sau angajarea salariaţilor unui comerciant în scopul dezorganizării activităţii sale. Potrivit aceleiaşi legi, fapte de c.n. care constituie infracţiu-

Scanned with OKEN Scanner

ne sunt: întrebuinţarea unei firme, unei embleme, unor desemnări speciale sau a unor ambalaje de natură a produce confuzie cu cele folosite legitim de alt comerciant; producerea în orice mod, importul, exportul, depozitarea, punerea în vânzare sau vânzarea unor mărfuri purtând menţiuni false privind brevetele de invenţii, originea şi caracteristicile mărfurilor, precum şi cu privire la numele producătorului sau comerciantului, în scopul de a induce în eroare pe ceilalţi comercianţi şi beneficiari.

CONCURENŢĂ PERFECTĂ (sau pură), V. **concurenţă**.

CONDIŢII DE ASIGURARE, denumire generică dată clauzelor specifice ale contractului (poliţei) de asigurare prin care se reglementează răspunderea părţilor, mai cu seamă în ce-l priveşte pe asigurator, pentru averile generate de realizarea riscurilor asigurate. În general prin **c.a.** se urmăreşte protejarea intereselor asiguratului care se înfăţişează în diverse grade în funcţie de felul asigurării şi de obiectul asigurării. Corespunzător gradului de protecţie acordat asiguratului, în practica internaţională se disting următoarele **c.a.** mai importante: a) *condiţii fără răspundere pentru avaria particulară* (F.P.A.): comportă obligaţia asiguratorului de a-l despăgubi pe asigurat numai pentru daunele de avarie totală a întregii încărcături sau a unei părţi a acesteia, ca şi pentru daunele de avarie particulară (dacă acestea sunt cauzate de: incendiu, trăsnet, eşuare, răsturnare, scufundare, naufragiu, împotmolire, ciocnirea sau contactul cu alte mijloace de transport, cu obiecte fixe sau plutitoare (inclusiv gheaţă), prăbuşirea podurilor sau a altor obiecte de construcţii, dispariţia mijlocului de transport cu care este expediată încărcătura); de asemenea, în armonie cu condiţiile F.P.A. sunt acoperite pierderile, cheltuielile şi contribuţiile plătite de asiguraţi în caz de avarie comună, ca şi orice alte cheltuieli rezonabile necesare pentru salvarea bunurilor asigurate, sau care au fost făcute pentru prevenirea unui pericol imediat, reducerea consecinţelor unei avarii şi de stabilire a întinderii acestora, părţile putând, prin acordul lor de voinţă, să modifice ori să completeze aceste condiţii; b) *condiţii cu răspundere pentru avaria particulară* (W.P.A.): comportă obligaţia asiguratorului de a acoperi dau-

nele decurgând din avaria totală sau parţială a încărcăturii generate prin intervenţia unor cauze suplimentare celor specifice condiţiilor F.P.A. (precum: avarierea mărfii prin contactul cu apa de mare; accidente produse cu ocazia operaţiunilor de încărcare, descărcare sau stivuire a mărfii ori în timpul alimentării cu combustibil a mijlocului de transport; avariile suferite de marfă ca urmare a defectării instalaţiilor); c) *condiţii cu răspundere pentru toate riscurile* (A.R), de specificul cărora este obligaţia asiguratorului cu cea mai largă cuprindere privind acoperirea oricăror avarii suferite de marfă indiferent de cauza care le-a produs.

CONDIŢII DE LIVRARE CONFORM UZANŢELOR STANDARDIZATE (INCOTERMS, RAFTD), reguli consacrate prin uzanţe comerciale internaţionale standardizate, prin care se determină momentul şi locul transferului de la vânzător la cumpărător a riscurilor şi cheltuielilor implicate de livrarea de mărfuri. Există două categorii de asemenea uzanţe şi anume: INCOTERMS, care au fost publicate sub forma unei culegeri sistematizate de Camera de Comerţ Internaţională din Paris într-o formă iniţială în anul 1936 şi apoi revizuite în anii 1953, 1967, 1980, 1990, şi RAFTD, sistematizate de aceeaşi Cameră de Comerţ Internaţională şi publicate în anul 1941. Regulile INCOTERMS reglementează de principiu obligaţiile părţilor de a suporta cheltuielile privind livrarea (paritatea la livrare), şi momentul şi locul transmiterii riscurilor (îndeplinirea livrării) precizând totodată ce activităţi trebuie să desfăşoare fiecare partener contractual în vederea transferării efective a mărfurilor de la vânzător la cumpărător. Ele nu reglementează pe cale expresă regulile privitoare la transmiterea dreptului de proprietate asupra mărfii de la vânzător la cumpărător, lăsând o deplină libertate de decizie părţilor în acest sens; dacă părţile nu uzează de această libertate şi omit să reglementeze prin clauzele contractuale cum operează transferul proprietăţii, o atare problemă intră sub incidenţa lui *lex contractus*. INCOTERMS reglementează un număr de condiţii de livrare clasificate astfel: *EXW – Ex works,* (Franco fabrică); *FCA – Free Carrier* (Franco transportator); *FAS – Free Alongside Ship* (Franco de-a lungul vasului); *FOB – Free on Board* (Franco bord); *CFR*

– *Cost and Freight* (Cost şi navlu); *CIF – Cost, Insurance and Freight* (Cost, asigurare şi navlu); *CPT – Carriage Paid To* (Transport plătit până la); *CIP – Carriage and Insurance Paid To* (Transport şi asigurare plătite până la); *DAF – Delivered At Frontier* (Franco frontieră); *DES – Delivered Ex Ship* (Franco navă descărcat); *DEQ – Delivered Ex Quay* (Franco chei); *DDU – Delivered Duty Unpaid* (Franco destinaţie nevămuit); *DDP – Delivered Duty Paid* (Franco destinaţie vămuit). Prin **c. i.** INCOTERMS se determină întinderea obligaţiei vânzătorului privind procurarea documentelor, asigurarea mijloacelor de transport, plata unor taxe, asigurarea etc. Domeniul de aplicare a regulilor INCOTERMS este zona europeană. În relaţiile comerciale internaţionale ale SUA se utilizează prioritar regulile RAFTD care sunt următoarele: *Ex ... Point of Origin ... ex Factory, ex Mill, ex Mine, ex Plantation, ex Warehouse* (franco de la punctul de origine... fabrică, moară, mină, plantaţie, depozit); *FOB-named inland carrier at named inland point of departure* (franco la bord ... cărăuş intern nominalizat la punct de plecare intern nominalizat); *FAS-free along-side-FAS Vessel-named port of shipment* (franco de-a lungul vasului – port de încărcare nominalizat); *FOB Vessel-named port of shipment* (franco la bordul vasului – port de încărcare nominalizat); *C and F-named port of destination* (cost şi navlu urmat de denumirea punctului de destinaţie); *CIF-named port of destination* (cost, asigurare, navlu urmat de denumirea portului de destinaţie) *FOB-named inland point in country of importation* (franco la bord — denumirea portului din ţara de destinaţie); *Ex Dock-named port of importation* (franco de la doc-port de destinaţie nominalizat). Şi aceste condiţii de livrare pot fi adaptate şi completate prin acordul părţilor contractante, în funcţie de specificul mărfii şi al livrării. V. şi INCOTERMS şi RAFTD.

CONFERINŢA NAŢIUNILOR UNITE PENTRU COMERŢ ŞI DEZVOLTARE (U.N.C.T.A.D.), organ specializat, permanent al Adunării Generale O.N.U., constituit în anul 1964, având sediul la Geneva şi un birou de legătură la New York, iar ca obiectiv principal ameliorarea situaţiei ţărilor în curs de dezvoltare în comerţul internaţional şi în economia mondială, reducerea

şi eliminarea decalajelor care le separă de ţările dezvoltate. Este chemat să definească principiile ce trebuie să guverneze relaţiile şi politicile comerciale ale statelor şi să contribuie la identificarea mijloacelor de protejare a lor în practică. Are ca organ suprem Conferinţa; aceasta se reuneşte în sesiuni plenare o dată la patru ani. Conferinţa are ca organ permanent Consiliul pentru comerţ şi dezvoltare, în subordinea căruia funcţionează comisii permanente pentru: produse de bază, produse manufacturate, transporturi maritime, invizibile, ca şi pentru finanţare legată de comerţ, transferul de tehnologie şi cooperarea economică între ţările în curs de dezvoltare, precum şi un comitet special pentru preferinţe, în competenţa căruia a fost dată organizarea funcţionării sistemului de preferinţe vamale generalizate în favoarea ţărilor în curs de dezvoltare. În structura organizatorică a **U.N.C.T.A.D.** mai funcţionează secretariatul Conferinţei, care este condus de un secretar general numit de către Secretarul General al O.N.U. şi confirmat de Adunarea Generală. Principalele atribuţii ale secretariatului sunt legate de: pregătirea de studii analitice şi date statistice necesare lucrărilor sesiunii, pregătirea, în ajutorul expertizelor, a unor rapoarte specializate, menţinerea de contacte de lucru cu autorităţile competente dintr-o serie de state, în scopul facilitării lucrărilor sesiunii etc. România este membră a **U.N.C.T.A.D.** încă de la înfiinţarea acestui organism internaţional; ea a contribuit la transpunerea în viaţă a obiectivelor acestuia, manifestând iniţiative, printre altele: la elaborarea principiilor fundamentale ale acordurilor economice şi comerciale vizând efectuarea de lucrări de echipamente industriale pe credit rambursabil prin cote-părţi din producţia realizată; la formarea de personal tehnic specializat în domeniul promovării exporturilor ţărilor în curs de dezvoltare etc. În calitatea sa de membră a Grupului „celor 77", ţara noastră a participat, cu începere din anul 1976, la elaborarea şi promovarea iniţiativelor ţărilor în curs de dezvoltare. Sub egida **U.N.C.T.A.D.** a fost convenit Sistemul generalizat de preferinţe (S.G.P.) în favoarea ţărilor în curs de dezvoltare, precum şi alte acorduri, între care: aprobarea Ansamblului de principii şi reguli echitabile, convenite la

Scanned with OKEN Scanner

nivel multilateral, pentru controlul practicilor comerciale restrictive; negocierea Fondului comun pentru produsele de bază destinat finanţării stocurilor regulatorii din cadrul acordurilor internaţionale pe produse şi a unor măsuri pentru întărirea sectorului produselor de bază în ţările în curs de dezvoltare; adoptarea Codului de conduită pentru conferinţele maritime de linie şi a Convenţiei privind transporturile multimodale etc.

CONFIRMARE DE COMANDĂ, document cuprinzând date referitoare la denumirea mărfii, cantitatea, calitatea, termenul de livrare, cumpărătorul, ambalajul, marcarea etc. (conform condiţiilor cuprinse în contractul de comerţ internaţional), trimis de exportator, care prin ipoteză este un intermediar, producătorului mărfii ce urmează a fi exportată, avizându-l să pregătească marfa în vederea livrării. Acest document care poate îmbrăca forma unei comunicări prin scrisoare obişnuită, telex, fax este **c.c.** internă. În cazul în care un astfel de document este trimis de către importator exportatorului suntem în prezenţa **c. c.** externe. Atât c.c. internă, cât şi cea externă au conţinut similar.

CONFLICT DE JURISDICŢII, denumire dată situaţiei în care două sau mai multe organe de jurisdicţie, din state diferite, se declară competente, în baza legilor naţionale în vigoare, de a soluţiona acelaşi litigiu, ca şi situaţiei în care organe de jurisdicţie din ţări diferite invocând legi în vigoare se declară necompetente de a soluţiona un anumit litigiu. În primul caz este un **c.j.** pozitiv, iar în cel de-al doilea caz este un **c.j.** negativ. Atunci când **c.j.** se iveşte fie între instanţe judecătoreşti, fie între tribunale arbitrale internaţionale, rezolvarea sa urmează a fi făcută de către fiecare dintre ele potrivit reglementărilor proprii referitoare la competenţa internaţională. Dacă **c.j.** se naşte între o instanţă judecătorească şi un tribunal arbitral internaţional, rezolvarea sa va fi făcută în armonie cu convenţia de arbitraj existentă între părţi, cu condiţia ca aceasta să fi fost valabil încheiată.

CONFLICT DE LEGI, situaţie creată de raportul juridic cu aderenţe internaţionale şi caracterizată prin aceea că, datorită prezenţei unor elemente de internaţionalitate în structura acestuia, primesc concomitent vocaţie de aplicare în privinţa

lui două sau mai multe legi aparţinând unor sisteme juridice naţionale diferite. Existenţa oricărui **c.l.** face necesară determinarea, dintre legile naţionale în prezenţă, a aceleia care este normal competentă să reglementeze raportul juridic dat. Această operaţiune, care finalmente semnifică soluţionarea **c.l.** comportă aplicarea *normelor conflictuale* ale forului (instanţă de judecată sau tribunal arbitral) investit cu rezolvarea litigiului respectiv. Soluţionarea **c.l.** ivite în legătură cu raporturile juridice de comerţ internaţional se înfăptuieşte prioritar prin aplicarea unor norme conflictuale care s-au impus în acest domeniu, precum: *lex voluntatis; lex loci executionis; lex rei sitae.* Există şi norme de drept conflictual uniform precum cele instituite prin: Convenţia pentru soluţionarea unor conflicte de legi în materie de cambie şi bilete la ordin, Geneva, 1930; Convenţia pentru soluţionarea unor conflicte de legi în materie de cecuri, Geneva 1931 etc. V. şi **normă conflictuală; normă uniformă.**

CONJUNCTURĂ ECONOMICĂ INTERNAŢIONALĂ, denumire generică dată ansamblului fenomenelor şi factorilor a căror acţiune se exercită la nivelul economiei mondiale, la nivelul economiilor naţionale, la nivelul economiei naţionale a unui grup de ţări sau a unei singure ţări, pe anumite pieţe de mărfuri sau de servicii, într-o singură perioadă de timp determinată, influenţând şi totodată exprimând sectorial sau global procesele economice şi tendinţele de evoluţie ale acestora. Dintre indicatorii utilizaţi pentru analiza **c.e. i.** menţionăm ca fiind mai importanţi: producţia (industrială şi agricolă); volumul şi structura investiţiilor; volumul şi structura stocurilor existente; volumul şi structura consumului public şi a celui privat; creditul, preţurile şi situaţia monedei (cu specială considerare asupra evoluţiei cursurilor valutare); volumul, structura şi dinamica schimburilor comerciale externe; situaţia concurenţei pe pieţele interne şi pe pieţele internaţionale; gradul de ocupare a forţei de muncă etc. Prezintă interes în ce priveşte formarea şi evoluţia **c. e. i.** politicile economice comerciale, precum şi măsurile administrative adoptate de către guvernele ţărilor luate în considerare în analiza efectuată. Totodată este necesar să se aibă în vedere şi efectele po-

tenţiale ale acestor politici şi măsuri în planul relaţiilor economice internaţionale. Cunoaşterea şi cercetarea **c. e. i.** este necesară pentru o corectă apreciere a posibilităţilor de import şi de export, precum şi pentru corecta stabilire a condiţiilor generale şi specifice la care urmează să se alinieze acele operaţii.

CONOSAMENT, 1. Înscris formal utilizat în transportul de mărfuri pe apă, prin care se constată (dovedeşte) încărcarea unei mărfi la bordul unei nave sau primirea de către căpitanul navei ori de către armator (societate de navigaţie) a mărfii specificate în vederea transportării ei la destinaţie în schimbul unei taxe numită navlu. **2.** Contract de transport conţinând enunţurile mai importante ce sunt specifice unui asemenea act juridic şi îndeplinind un rol multiplu: atestă încărcarea mărfii, constituie o garanţie de executare a contractului de vânzare şi permite cumpărătorului să ia în primire marfa la sosirea vasului. Regulile şi uzanţele Camerei de Comerţ Internaţional — art. 14-22 — stabilesc că, pentru a fi valabil, **c.** trebuie să cuprindă următoarele elemente: a) denumirea şi adresa încărcătorului, care, de regulă, este exportatorul (vânzătorul, beneficiarul plăţii prin acreditiv); banca este îndreptăţită să ceară ca beneficiarul plăţii să figureze în **c.** ca încărcător; b) denumirea şi naţionalitatea (pavilionul sub care circulă nava); se cere ca aceste elemente de identificare a navei — sau cel puţin pavilionul ei — înscrise în **c.** să apară identic şi în acreditiv; c) numele căpitanului navei; acest nume trebuie să apară în corpul **c.** suficient de clar şi complet, pentru identificarea exactă a căpitanului navei, deoarece el (căpitanul) semnează **c.** şi răspunde pentru transportarea mărfii; d) indicarea obligatorie a portului de încărcare, în cazul în care vânzarea s-a făcut *FOB;* menţionarea portului de încărcare se face de regulă şi în cazul vânzării *CIF,* deşi importanţa sa este mai redusă decât la vânzarea *FOB;* e) menţiunea „*on board*“ (la bord), prin care se confirmă că marfa a fost încărcată efectiv la bordul navei; f) portul de destinaţie, care în **c.** şi în acreditiv trebuie să fie unul şi acelaşi; dacă el este diferit, banca poate refuza onorarea acreditivului; g) destinatarul mărfii, care poate fi cumpărătorul ei sau o bancă; poate fi destinatar (în afară de cumpărător) banca ce a acordat un credit documentar acestuia;

Scanned with OKEN Scanner

h) indicarea felului, a calităţii şi cantităţii mărfii ce face obiectul **c.**; descrierea trebuie făcută în aceeaşi limbă şi în aceiaşi termeni ca în acreditiv; i) indicarea părţii obligate să achite navlul; de regulă, achitarea o face cumpărătorul *(freight payable at destination)*; j) o menţiune privind numărul de exemplare originale *(negociabile)* în care a fost emis **c.**; numai asemenea exemplare au valoarea unui titlu de proprietate, nu şi copiile *(nenegociabile)*, care constituie simple instrumente de evidenţă pentru încărcător, armator şi căpitanul navei); când există mai multe exemplare originale, numai unul dintre acestea va fi prezentat de către destinatar căpitanului navei, în portul de destinaţie, în vederea ridicării mărfii, celelalte exemplare urmând să fie retrase din circulaţie; k) precizarea datei; se cere ca data să se încadreze în termenul de valabilitate a acreditivului şi să fie de natură a atesta lipsa unei întârzieri în prezentarea setului de documente (inclusiv a **c.**) la plată, întârziere care, dacă ar exista, ar putea provoca daune cumpărătorului; l) semnătura căpitanului navei sau a armatorului. **C.** se poate negocia sau gaja la fel ca marfa, el constituind un titlu reprezentativ al mărfii. **C.**, dacă este curat *(clean)*, permite cumpărătorului (destinatarului) să cunoască, încă mai înainte de sosirea vasului, starea mărfii şi a ambalajului; el nu este clar ori de câte ori conţine menţiuni ce atestă starea defectuoasă a mărfii şi a ambalajului, arătând neîndeplinirea observaţiilor vânzătorului. **C.** este transmisibil prin gir; transmiterea lui semnifică transmiterea dreptului asupra mărfii transportate. Dacă este redactat „primit spre încărcare“ (deci nu *on board*), **c.** este acceptabil numai cu condiţia să fie adnotat de către compania de navigaţie, în sensul că marfa a fost ulterior încărcată.

CONSIGNAŢIE, V. **contract de consignaţie.**

CONSILIU DE ADMINISTRAŢIE, organ de conducere şi administraţie al unei societăţi comerciale pe acţiuni desemnat fie de către fondatori, fie în actul constitutiv, fie de către adunarea generală a acţionarilor. În principiu membrii **c.a.** sunt persoane fizice, dar este posibil să dobândească această calitate chiar şi o persoană juridică. Numărul membrilor **c.a.** este determinat prin actul constitutiv al respectivei societăţi comerciale cu respectarea dispoziţiilor

legale incidente; la fel şi durata mandatului acestora. Actele c.a., în măsura în care sunt efectuate în limitele obiectului de activitate al societăţii, angajează pe plan juridic însăşi societatea comercială respectivă. C.a. este condus de preşedinte (care este şi managerul general) ajutat în îndeplinirea atribuţiilor ce-i revin de unul sau mai mulţi vicepreşedinţi împreună cu care asigură conducerea operativă a societăţii. C.a. este un organ colectiv de conducere. Pentru deciziile luate răspunde atât organul colectiv, cât şi fiecare membru din alcătuirea acestuia. Adunarea generală a acţionarilor are dreptul să adopte măsuri de sancţionare împotriva membrilor c.a. care nu-şi îndeplinesc, sau îşi îndeplinesc defectuos atribuţiile şi competenţele.

CONSILIUL ECONOMIC ŞI SOCIAL AL O.N.U. (E.C.O.S.O.C.), organism internaţional ce funcţionează sub autoritatea Adunării Generale a O.N.U., fiind investit cu atribuţiile de a conduce şi coordona activitatea economică şi socială a O.N.U. şi a instituţiilor sale specializate. Din alcătuirea sa fac parte 54 membri, aleşi de Adunarea Generală, prin sistemul rotaţiei. Se întruneşte în sesiuni de două ori pe an, precum şi ori de câte ori este necesar. Are în structura sa organizatorică comitete, comisii, grupuri *ad hoc* şi alte organisme subsidiare, alcătuite din specialişti şi experţi. Activitatea pe care o desfăşoară îmbrăţişează o multitudine de aspecte între care: analiza situaţiei şi tendinţelor economiei mondiale; elaborarea de materiale şi date statistice; mobilizarea sistemului O.N.U. la îndeplinirea obiectivelor fixate de a se realiza în *Deceniile O.N.U.*; stimularea aplicării ştiinţei şi tehnicii pentru dezvoltare etc. România a fost aleasă membră a E.C.O.S.O.C. în perioadele: 1965-1967; 1974-1976; 1978-1980; ea a iniţiat proiecte de rezoluţii în problemele de interes general şi a participat activ la dezbaterea unor asemenea probleme, contribuind astfel la întărirea prestigiului şi autorităţii Consiliului.

CONSORŢIU, formă de asociere între bănci sau alte instituţii financiare (precum cel de credit, case de depuneri etc.), iar uneori societăţi comerciale (cu sau fără personalitate juridică) realizată în scopul cooperării pentru în-

Scanned with OKEN Scanner

deplinirea anumitor activităţii sau operaţiuni determinate. C. pot fi: a) **c.** de emisiune; b) **c.** bancar internaţional. V. şi **consorţiu de emisiune; consorţiu bancar internaţional.**

CONSORŢIU BANCAR INTERNAŢIONAL, varietate de consorţiu concretizată în înţelegerea convenită între bănci din diverse ţări privind realizarea şi înfăptuirea unor operaţiuni de finanţare a anumitor proiecte sau operaţiuni economice determinate, precum: construirea unor obiective de investiţii, efectuarea anumitor operaţiuni de comerţ internaţional; acordarea de credite financiare, îndeplinirea unor operaţiuni de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică internaţională, etc. Constituirea **c. b. i.** este determinată, în mod obişnuit, de existenţa unei cereri de credite de mari proporţii necesitate de desfăşurarea normală a operaţiunilor economico-financiare, pe care nu o poate satisface o singură bancă sau o singură instituţie financiară. De regulă, **c. b. i.** se înfiinţează pe europieţe cu finalitatea de a mobiliza şi de acorda eurocredite. Sin. *sindicat de bănci.* V. şi **consorţiu; consorţiu de emisiuni.**

CONSORŢIU DE EMISIUNE, varietate de consorţiu care se distinge prin aceea că urmăreşte ca obiectiv (finalitate) plasarea pe piaţă, pe bază de subscripţie publică, a acţiunilor emise de o societate comercială pe acţiuni sau în comandită pe acţiuni, aflată în curs de înfiinţare, ori plasarea pe piaţă a obligaţiunilor emise de o astfel de societate sau de stat, ori de bănci internaţionale etc. Fiecare membru al **c.e.** acţionează pentru sine chiar dacă rolul de coordonator este asumat de unul dintre ei)ca de pildă o bancă). Este posibil ca organizarea **c.e.** să se facă şi sub forma unei societăţi în participaţie. În acest caz banca ce garantează consorţiul (sau sindicatul) tratează cu instituţia sau societatea emitentă a acţiunilor sau obligaţiunilor, urmând ca membrii acesteia să-şi repartizeze între ei beneficiile şi, respectiv, pierderile rezultate din operaţiunile de plasare pe piaţă a titularilor, conform clauzelor stipulate în actul constitutiv al sindicatului. Sin. *sindicat de emisiune.* V şi **consorţiu.**

CONSULTING, V. **contract comercial de consulting-engineering.**

CONSULTING-ENGINEERING, activitate complexă implicând

îndeplinirea unei diversităţi de operaţii: prestări de servicii de natură intelectuală (transmitere de idei, concepţii, planuri, schiţe etc.), executări de lucrări (cuprinzând realizări de instalaţii şi punerea lor în funcţiune), furnizări de materiale necesare executării acestor lucrări şi de construcţii-montaje etc. Iniţial s-a conturat în fapt ca o activitate specifică de concepţie, studiu şi coordonare, care cuprinde: studii preliminare (*preliminary engineering*), concepţia şi realizarea planurilor, a schiţelor detaliate ale unui proiect pentru o instalaţie industrială, adică un întreg ansamblu de prestaţii cu caracter intelectual (furnizarea de idei şi concepţii având la bază un studiu general şi amănunţit al unui proiect); toate acestea au caracterul unor operaţii prealabile sau concomitente realizării unei lucrări, operaţii ce rămân însă distincte şi separabile de executarea lucrării respective. Progresul rapid al tehnicii şi nevoile crescânde care au legitimat achiziţionarea pe scară din ce în ce mai largă de licenţe, brevete, know-how etc. au determinat extinderea obiectului de activitate al întreprinderilor de *engineering* (transformate prin forţa împrejurărilor în mari societăţi), acestea trecând la însăşi executarea lucrărilor industriale. A apărut astfel necesitatea ca asemenea întreprinderi să stabilească raporturi contractuale cu deţinătorii de invenţii (care în mod obişnuit sunt tot mari întreprinderi), în scopul unor cercetări şi perfecţionări ale procedeelor de producţie. În condiţiile existenţei unor legături ferme şi de lungă durată între autorii invenţiilor şi societatea de c.e. (condiţii ce asigură, pe de o parte, o mai bună păstrare a secretului, graţie continuităţii relaţiilor contractuale, iar pe de altă parte, distribuirea între autorul invenţiei şi societatea de *engineering* a răspunderilor privind garantarea eficienţei), societăţii de *engineering* îi revine îndatorirea de a lua măsuri pentru aprovizionarea cu echipamentul necesar, să efectueze controlul şi să supravegheze executarea lucrării, să intervină pe parcursul acesteia spre a înlătura inconvenientele survenite etc. Se trece astfel, în mod necesar, de la c.e. la *commercial engineering*. Acivitatea de c. e. comportă, pe parcursul derulării ei (de la conturarea concepţiei până la punerea în funcţiune a unei instalaţii industriale) executarea mai mul-

tor seturi de prestaţii, şi anume: întocmirea de studii pentru fundamentarea tehnico-economică, aprecierea oportunităţii şi posibilităţilor de realizare, stabilirea amplasamentelor, asigurarea resurselor energetice şi de materii prime, a căilor de comunicaţie şi a celor de acces, a forţei de muncă, alegerea procesului tehnologic, întocmirea unor studii de piaţă, organizarea obiectivului industrial sub toate aspectele sale etc.; întocmirea unor studii şi lucrări de proiectare preliminare, proiecte generale, proiecte şi desene de execuţie a planurilor şi proiectelor etc.; întocmirea caietelor de sarcini şi a listelor pentru furnizarea materialelor şi echipamentelor, analiza ofertelor primite şi lansarea comenzilor, încheierea contractelor cu furnizorii antreprenori etc.; coordonarea, conducerea şi supravegherea lucrărilor de construcţii-montaj, a furnizărilor de echipamente, instruirea personalului, efectuarea de încercări, de recepţii etc. Înfăptuirea acestor operaţii de *engineering* se produce în două faze: a) *faza de studii*: în această fază se întocmesc studii preliminare sau prestudii (*preliminary engineering*), elaborarea concepţiei şi realizarea planurilor şi a schiţelor de detaliu ale unei instalaţii industriale; toate aceste operaţii comportă efectuarea de cercetări pe baza cărora se întocmeşte un proiect; b) *faza de execuţie*: operaţiile specifice acestei faze sunt: lansarea comenzilor, procurarea materialelor, montaj, construcţii, recepţii, punerea în funcţiune etc. În funcţie de natura prestaţiilor la care se obligă întreprinderea de *engineering*, activitatea acesteia se poate înfăţişa ca : *engineering* economic; *engineering* de proiectare; *engineering* industrial. Ca urmare a specializării, s-a produs dezvoltarea unor activităţi de *engineering* în diverse domenii, ca, de exemplu: *chemical engineering, electrical engineering, military engineering, naval engineering, commercial engineering* etc. Activitatea de **c.e.** prezintă o importanţă economică deosebită: se estimează că cel puţin trei pătrimi din totalul investiţiilor industriale făcute în marile ţări occidentale (inclusiv Japonia) se realizează prin intermediul societăţilor de *engineering* care îşi extind activităţile dincolo de frontierele naţionale ale statelor pe teritoriile cărora şi-au stabilit sediile principale. Asemenea societăţi au în structura sau în subordinea lor birouri de studii tehnice (organizate

Scanned with OKEN Scanner

sub formă de unităţi sau filiale ale societăţii, ori sub formă de participare la capital, concretizată în subscrierea de către societatea de *engineering* a unei părţi din capitalul organizaţiilor sub care se prezintă birourile de studii tehnice). De regulă, între societăţile de *engineering* şi întreprinderile producătoare se stabilesc raporturi contractuale în virtutea cărora cele dintâi îndeplinesc pe seama acestora din urmă serviciul de *„avant-vente"*, contribuind astfel la pătrunderea pe diferite pieţe a utilajelor produse de întreprinderile respective pentru beneficiarii prestaţiilor inginereşti. Uneori, întreprinderea de *engineering* îşi asumă, în raporturile contractuale, rolul de furnizor general, în această calitate revenindu-i îndatorirea ca, pe lângă activitatea de *engineering,* să îndeplinească şi pe aceea de furnizor al maşinilor şi utilajelor necesare realizării lucrării industriale, precum şi a procurării licenţelor de fabricaţie, pe care le obţine de la întreprinderile producătoare (adică de la subfurnizori) ori de la institutele de proiectări (adică de la subproiectanţi). Cadrul juridic al activităţii de *engineering* îl formează contractul de c.e.

CONT BANCAR, 1. Pe planul tehnicii contabile, *tablou* înfăţişând creanţele şi datoriile reciproce a două persoane care se numesc corespondenţi; instrument contabil pentru constatarea operaţiilor şi exprimarea rezultatului acestora (creanţă sau datorie) prin cifre. Principalele operaţii bancare (depozitul bancar şi viramentul), al căror obiect este o creanţă sau o datorie în bani, se materializează prin înscrierea lor într-un cont deschis în prealabil clientului în cauză de către bancă. Fiecare operaţie în cont se traduce printr-un articol de cont, care în funcţie de calitatea clientului de creditor sau de debitor în raport cu banca, este articol de credit (în prima ipoteză) sau articol de debit (în cea de a doua ipoteză); articolul de cont contribuie la formarea unui nou sold provizoriu, indicând în orice moment poziţia de creditor sau de debitor pe care o are clientul respectiv. **2.** Pe plan juridic, *contract* cu privire la reglementarea creanţelor şi datoriilor susceptibile să se nască între părţi, care se numesc corespondenţi; convenţie privind modul de executare a unor operaţiuni juridice. **C.b.** îndeplineşte un dublu rol: de instrument de reglementare a

Scanned with OKEN Scanner

creanţelor şi datoriilor reciproce ale părţilor şi de instrument de garanţie prin compensaţia ce are loc între articolele de credit şi cele de debit (compensaţie inerentă contului). Graţie acestei împrejurări, el dobândeşte o importanţă majoră în condiţiile comerţului internaţional contemporan: transferul efectiv de devize dintr-o ţară în alta este înlocuit în prezent pe scară largă prin operaţiuni de transferare a valorilor vizate dintr-un cont în altul, pe calea viramentului; rezultatul operaţiilor de încasare, chiar atunci când la încasare se transmit efectiv instrumente de plată (cambii, bilete la ordin, cecuri), se finalizează, de regulă, prin înregistrarea lor în conturile reciproce ale băncilor corespondente, bănci care, la rândul lor, debitează sau creditează conturile clienţilor lor cu plăţile şi încasările efectuate în numele acestora. Pe plan juridic, soldul contului are o dublă semnificaţie, şi anume: pe de o parte, el reprezintă o situaţie matematică privind evidenţa la zi, în cifre absolute, a creanţelor şi datoriilor, iar pe de altă parte, el constituie proba relaţiilor economice aşa cum acestea se înfăţişează ca urmare a operaţiunilor efectuate reciproc până la momentul respectiv. Continua diversificare a activităţii comerciale a determinat crearea de **c.b.** de o mare varietate sub aspectul regimului juridic ce le este aplicabil. Unele dintre acestea reflectă raportirile economico-juridice ale băncilor cu clienţii lor sau cu corespondenţii lor bancari din alte ţări. Asemenea **c.b.** se deschid în baza contractului de cont convenit între bancă şi client. De regulă, în ţările cu economie de piaţă clauzele unui asemenea contract sunt prestabilite prin condiţii generale adoptate de asociaţii bancare naţionale sau de mari grupări bancare. Iniţial, **c.b.** se alimentează (potrivit naturii lui) prin depuneri în numerar, ca şi prin credite acordate de bănci; debitările şi creditările conturilor efectuate pe parcursul funcţionării acestora se realizează în mod obişnuit prin tehnica viramentelor, rămânând totodată deschisă şi posibilitatea unor depuneri în numerar, a remiterilor de devize, de titluri de credit etc. Marile bănci comerciale au o reţea extinsă de corespondenţi în străinătate, precum şi importante fonduri băneşti, ceea ce face ca ele să aibă un rol primordial în derularea operaţiunilor de comerţ internaţional. În vederea îndeplinirii acestui rol, băncile partenere perfectează o convenţie de corespondent, definind unele probleme de politică

bancară şi stabilind totodată anumite aspecte referitoare la conturile care se deschid reciproc, între care: modul de acoperire a conturilor reciproce (depozite de devize, titluri de credit, transferuri, credite acordate etc.); schimbul listelor cu specimene de semnături autorizate să angajeze banca; cheia telex sau telegrafică ce urmează să fie utilizată. În vederea realizării operaţiunilor interbancare, fiecare bancă deschide pentru corespondenţii ei din străinătate două rânduri de conturi: conturi curente *externe nostro,* în care se înregistrează toate ordinele date unor bănci corespondente din străinătate, şi conturi curente *externe loro,* în care se înregistrează ordinele primite şi executate de bancă în contul băncilor corespondente. Pe plan juridic, contabilizarea prin două conturi separate a serviciilor bancare pe care şi le fac reciproc două bănci comerciale corespondente produce efecte importante vizând mai ales situaţia în care una dintre băncile respective intră în stare de faliment. Astfel, în armonie cu principiul necompensării de drept a soldurilor celor două conturi, aplicat curent în practica internaţională, atunci când una din bănci se află în stare de faliment, banca corespondentă are obligaţia să aducă în întregime soldul debitor la masa credală, urmând ca soldul său creditor să fie onorat în proporţia stabilită pentru toţi creditorii. Soluţia se fundează şi pe ideea că falimentul uneia din părţile contractului de cont curent suprimă operaţiunile de compensaţie ca urmare a desfiinţării de drept a conturilor curente. Funcţionarea c.b. necesită utilizarea unităţilor de cont ca instrumente de ţinere a evidenţei şi de efectuare a decontării finale. Ca urmare a fluctuaţiei exagerate a monedelor occidentale, determinată de inflaţie şi de dezvoltarea inegală a ţărilor, în ultima vreme a apărut necesitatea utilizării unor unităţi de cont stabile, care să faciliteze cuantificarea realităţii valorice a operaţiilor şi tranzacţiilor economice. În aceste condiţii, au fost create o serie de asemenea unităţi de cont, ca, de exemplu: Eurco, A.M.U., Dinarul arab, I.U.V. etc.

CONT DE DEPOZIT, cont consecutiv unui contract de depozit, intervenit între bancă şi clientul acesteia. Are scopul să înregistreze operaţiile de casă care măresc sau diminuează depozitul iniţial. Asemenea conturi se deschid de către bănci pe seama clienţilor lor necomercianţi. C.d. este, ca natură, o convenţie

de reglementare a creanţelor; spre deosebire de contul curent, el nu comportă însă nici un mecanism de garanţie. În consecinţă, o creanţă poate intra în acest cont numai dacă este susceptibilă de plată, fiind certă, lichidă şi exigibilă.

CONT NOSTRO, denumire dată conturilor deschise Băncii Române de Comerţ Exterior de către băncile corespondent din străinătate, conturi în care se reflectă disponibilităţile valutare externe la băncile în cauză.

CONT VOSTRO, denumire dată conturilor băncilor comerciale externe deschise la Banca Română de Comerţ Exterior.

CONTAINER, utilaj având dimensiuni standard, refolosibil şi fiind destinat formării unei unităţi distincte de încărcătură, susceptibil de manipulare şi transbordare cu mijloace tehnice specifice. C. sunt supuse testării şi aprobării în armonie cu prevederile Convenţiei pentru Containere Sigure (la care a aderat şi România în anul 1975). Ele trebuie să poarte permanent o placă tip intitulată CSC SAFETY APPROVAL pe care sunt înscrise caracteristicile acestora. V. şi **containerizare.**

CONTAINERIZARE, tehnologie modernă de expediţie şi transport al mărfurilor bazată pe utilizarea containerelor. Transporturile containerizate prezintă avantajul unui plus de siguranţă în ce priveşte păstrarea integrităţii mărfurilor în timpul transportului de la furnizor la beneficiar. Totodată ele permit utilizarea mijloacelor moderne de manipulare în operaţiunile de încărcare-descărcare a mărfii. România a aderat la Convenţia vamală relativă la containere din 1974, Convenţia pentru Containere Sigure din 1975 şi la Convenţia T.I.R. Ca urmare, expediţiile de mărfuri containerizate pot circula atât pe teritoriul României, cât şi pe teritoriul altor ţări sub acoperirea unui sigiliu vamal de la încărcarea containerelor în mijlocul de transport utilizat până la descărcarea acestora la locul de destinaţie. Efectuarea expediţiei internaţionale de mărfuri containerizate are loc pe baza unui contract unic de transport (expediţie) şi chiar presupune utilizarea mai multor mijloace de transport (în sistem de transport multimodal). Convenţia Internaţională cu privire la Transporturile de Mărfuri adoptată în mai 1980 sub egida U.N.C.T.A.D. conţine reglementări menite să faciliteze şi să stimuleze transporturile containerizate. V. şi **container.**

Scanned with OKEN Scanner

CONTANGO, termen prin care în operaţiunile bursiere se desemnează situaţia când diferenţa dintre preţurile futures şi cele cash este determinată numai de factorul *cost-of-carry*. Această diferenţă se determină pe piaţa uzual şi de aceea se foloseşte sintagma piaţă contango cu aceeaşi semnificaţie. Dacă se are în vedere şi coordonata temporală se constată că o asemenea piaţă este caracterizată situaţiei în care preţurile futures cresc progresiv concomitent cu creşterea timpului rămas până la expirarea contractului futures. Sin. *piaţă contango*. V. şi **preţ futures; preţ cash; cost-of-carry; backwardation.**

CONTESTAŢIE LA TITLU, mijloc procedural utilizat pentru lămurirea înţelesului, întinderii sau aplicării unei hotărâri arbitrale pronunţate de Curtea de Arbitraj Bucureşti. Are caracter de cerere incidentă la executarea hotărârii arbitrale şi poate fi formulată în tot timpul cât executarea acesteia este legal posibilă, adică în limita termenului de prescripţiei de 3 ani a dreptului de a cere măsuri de urmărire silită. Curgerea termenului începe de la data pronunţării hotărârii arbitrale atacate. Competenţa de a soluţiona c. la t. revine Curţii de Arbitraj Bucureşti ori de câte ori, printr-o asemenea cerere, se urmăreşte lămurirea semnificaţiei unei hotărâri emanate de la acest organ de jurisdicţie.

CONTINGENT DE MĂRFURI, limită cantitativă sau valorică, exprimată în unităţi fizice sau valorice instituită de autorităţile guvernamentale din diverse ţări pentru a determina măsura în care este admis importul sau exportul anumitor specii de mărfuri. Este un instrument de politică comercială menit să realizeze restrângerea cantitativă a schimburilor de mărfuri în cadrul comerţului internaţional. În ceea ce priveşte exportul, **c.m.** este mai rar utilizat având ca motivaţie fie caracterul limitat al disponibilităţilor de mărfuri, fie raţiuni de ordin strategic, fie în fine existenţa unor situaţii favorabile. În schimb, **c.m.** este frecvent utilizat cu referire la import, fiind motivat aici de necesitatea protejării economiei naţionale faţă de concurenţa străină. Ca măsură protecţionistă, **c.m.** se poate înfăţişa sub două forme, şi anume: a) **C.m.** *globale:* se distinge prin aceea că dă expresie limitei superioare fixate pentru înfăptuirea operaţiunilor de import pe o perioadă

CONTANGO, termen prin care în operaţiunile bursiere se desemnează situaţia când diferenţa dintre preţurile futures şi cele cash este determinată numai de factorul *cost-of-carry*. Această diferenţă se determină pe piaţa uzual şi de aceea se foloseşte sintagma piaţă contango cu aceeaşi semnificaţie. Dacă se are în vedere şi coordonata temporală se constată că o asemenea piaţă este caracterizată situaţiei în care preţurile futures cresc progresiv concomitent cu creşterea timpului rămas până la expirarea contractului futures. Sin. *piaţă contango*. V. şi **preţ futures; preţ cash; cost-of-carry; backwardation.**

CONTESTAŢIE LA TITLU, mijloc procedural utilizat pentru lămurirea înţelesului, întinderii sau aplicării unei hotărâri arbitrale pronunţate de Curtea de Arbitraj Bucureşti. Are caracter de cerere incidentă la executarea hotărârii arbitrale şi poate fi formulată în tot timpul cât executarea acesteia este legal posibilă, adică în limita termenului de prescripţiei de 3 ani a dreptului de a cere măsuri de urmărire silită. Curgerea termenului începe de la data pronunţării hotărârii arbitrale atacate. Competenţa de a soluţiona c. la t. revine Curţii de Arbitraj Bucureşti ori de câte ori, printr-o asemenea cerere, se urmăreşte lămurirea semnificaţiei unei hotărâri emanate de la acest organ de jurisdicţie.

CONTINGENT DE MĂRFURI, limită cantitativă sau valorică, exprimată în unităţi fizice sau valorice instituită de autorităţile guvernamentale din diverse ţări pentru a determina măsura în care este admis importul sau exportul anumitor specii de mărfuri. Este un instrument de politică comercială menit să realizeze restrângerea cantitativă a schimburilor de mărfuri în cadrul comerţului internaţional. În ceea ce priveşte exportul, **c.m.** este mai rar utilizat având ca motivaţie fie caracterul limitat al disponibilităţilor de mărfuri, fie raţiuni de ordin strategic, fie în fine existenţa unor situaţii favorabile. În schimb, **c.m.** este frecvent utilizat cu referire la import, fiind motivat aici de necesitatea protejării economiei naţionale faţă de concurenţa străină. Ca măsură protecţionistă, **c.m.** se poate înfăţişa sub două forme, şi anume: a) **C.m.** *globale:* se distinge prin aceea că dă expresie limitei superioare fixate pentru înfăptuirea operaţiunilor de import pe o perioadă

prestabilită (uzual un an calendaristic) fără a se deosebi între ţările exportatoare de mărfuri, deci fără a se ţine seama de proveniența mărfii; b) C.m. bilaterale: de specificul cărora este stabilirea unor limite maxime admise la import pentru mărfurile din fiecare ţară (sau grup de ţări). De regulă, c.m. sunt înscrise în listele anexe la protocoalele sau acordurile comerciale bilaterale. Ele sunt susceptibile de revizuiri anuale atunci când acele protocoale sau acorduri sunt convenite pe termen mediu sau lung.Practica de comerţ internaţional la scară planetară demonstrează că în toate ţările, indiferent de gradul lor de dezvoltare economică, este utilizat c.m., ori de câte ori agenţii economici interni sunt concuraţi pe propria piaţă de produsele agenţilor economici străini cu înalt grad de competitivitate.

CONTINGENTARE, denumire dată politicii comerciale de plafonare cantitativă sau valorică a importului sau exportului unei anumite mărfi sau unui grup de mărfuri pe o durată de timp determinată (uzual de un an). Plafoanele instituite pentru mărfurile supuse c. se numesc contingente de mărfuri. C. dă expresie intervenţiei statului în economie în scopul protejării mărfurilor indigene faţă de mărfurile străine (în cazul importului)sau al apărării consumatorilor contra pericolului de secătuire a pieţei interne, prin exportarea necontrolată, exagerat dimensionată a mărfurilor deficitare pe piaţa internă. În anumite cazuri, măsurile de c. au caracter discriminatoriu, aplicarea lor în raporturile cu parteneri din diferite ţări, făcându-se fie selectiv, fie disproporţionat, după criterii economice şi/sau politico-militare.

CONTRA-ACREDITIV DOCUMENTAR, V. **acreditiv documentar subsidiar.**

CONTRACAMBIE, cambie la vedere trasă de posesorul unei cambii protestate pentru suma de regres asupra trăgătorului sau asupra altuia dintre obligaţii de regres, pentru a evita întârzierile ocazionate de promovarea unei acţiuni judiciare.

CONTRACT ADERENT, contract bancar convenit între banca emitentă a unei cărţi bancare şi o persoană fizică (client) care devine titulara acelei cărţi, dobândind astfel un set de facilităţi cu referire la modul de plată a preţului pentru marfa ce o va cumpăra în viitor de la anumiţi comercianţi sau pentru serviciile ce îi vor fi prestate de către

Scanned with OKEN Scanner

diverşi prestatori de servicii. În cuprinsul **c. a.** sunt menţionate avantajele pe care le are posesorul cărţii bancare în virtutea acesteia, precum şi condiţiile în care el urmează să ramburseze emitentului sumele plătite în beneficiul său. Totodată, este menţionată şi autorizarea dată de titular emitentului de a prelua din contul lui bancar sumele ce i se cuvin. Nu este necesar ca acoperirea bancară să existe în momentul utilizării cărţii de credit. Este suficient ca acesta să fie plătit de către titular până la data convenită cu banca în acest sens, ca de plidă, până la data când comerciantul prezintă emitentului spre onorare factura. Plata făcută de titular prin carte bancară lipsită de acoperire nu constituie fapt penal. În schimb, este încriminată ca infracţiune utilizarea de către titular a cărţii, după ce acesta fusese înştiinţat de emitent că i-a fost retrasă cartea. **C. a.** încetează prin acordul părţilor şi prin efectul morţii titularului cărţii bancare. V. şi **contract de carte bancară; contract furnizor; carte de societate.**

CONTRACT COMERCIAL DE „CONSULTING-ENGINEERING", contractul prin care o parte, numită *prestator,* se obligă faţă de cealaltă parte, numită *client,* ca în schimbul unui preţ să presteze, în beneficiul acesteia, o activitate de *consulting-engineering* (constând în acordarea consultaţiilor tehnice de specialitate, asigurarea asistenţei tehnice privind realizarea unui anumit obiectiv industrial, social etc.). Constituie mijlocul juridic adecvat servind investitorului pentru asigurarea consultaţiei şi asistenţei unor specialişti cu o vastă experienţă, necesare pentru realizarea unor mari ansambluri industriale cu parametri funcţionali de maximă eficienţă economică. În raport cu împrejurările, părţile acestui contract (considerat în accepţiunea sa cea mai largă) pot fi: clientul sau cumpărătorul instalaţiei; furnizorul echipamentelor; furnizorul licenţelor (brevete) sau a *know-how*-ului; antreprenorul care efectuează construcţiile civile (cu excepţia cazului în care clientul construieşte cu mijloace proprii construcţiile civile). Uneori, clientul este secondat de un inginer consilier, care acţionează fie în calitate de angajat permanent al acestuia, fie în baza unui contract de *engineering.* **C.c.c.-e.,** are ca obiect o operaţie concretizată fie într-un import de instalaţii complexe, fie într-un export de asemenea insta-

laţii. Implantarea unui obiectiv de acest gen într-o anumită ţară comportă îndeplinirea mai multor operaţii, ca, de exemplu: efectuarea de studii preliminare şi elaborarea planurilor; asigurarea materiilor prime şi a utilităţilor (care de regulă cade în sarcina clientului); construcţii civile (care adeseori se realizează tot de către client); livrarea echipamentelor, utilajelor, materialelor, a pieselor de schimb, a aparatelor de măsură şi control; livrarea procedeului tehnologic, licenţelor (brevetelor *know-how*), documentaţiei tehnice etc.; asigurarea asistenţei tehnice de către furnizor pentru montaj şi punerea în funcţiune a instalaţiei, probe, recepţie; asigurarea, eventual, a asistenţei cu privire la marketing. Toate aceste operaţii se traduc pe plan juridic printr-un număr de obligaţii foarte diferite, ce revin părţilor contractante, fiind o creaţie a voinţei lor şi o expresie a intereselor lor. În principal, **c.e.c.-e.,** generează obligaţii de mijloace, spre deosebire de contractul de *commercial- engineering,* care generează de regulă (mai ales în ipoteza unei lucrări predate „la cheie") obligaţii de rezultat. Drepturile şi obligaţiile ce alcătuiesc conţinutul **c.e.c.-e.,** prezintă aspecte specifice, corespunzător diversităţii sub care ele se înfăţişează pentru fiecare contractant. a) Prestatorului (societăţii de *engineering*) îi revin o multitudine de obligaţii: prestări de servicii, executări de lucrări, furnizări de materiale, de licenţe, brevete *know-how,* îndatorirea de a păstra secretul asupra operaţiilor realizate şi a rezultatelor obţinute, asupra informaţiilor primite de la beneficiar etc. Una din importantele obligaţii ce-i revin este aceea de a efectua studii variate (de la cel de bază până la cele de detaliu) ale instalaţiei, care se completează cu furnizarea planurilor detaliate ale specificaţiilor de materiale, respectând indicaţiile clientului; acesta din urmă îşi poate rezerva dreptul de a supraveghea îndeaproape efectuarea studiului şi de a interveni la nevoie, spre a impune respectarea unor norme specifice instalaţiei pe care o doreşte. În raport cu rolul ce-l are prestatorul de *engineering* (care se poate concretiza în conducerea realizării întregii instalaţii industriale sau numai în prestarea asistenţei tehnice, în coordonarea activităţii diferiţilor antreprenori ce lucrează la construcţia obiectivului industrial ori în verificarea lucrărilor de montaj) se determină şi răspunderea

acestuia; tot astfel, se determină răspunderea lui şi în ce priveşte punerea în funcţiune a instalaţiei industriale; el îşi poate limita rolul numai la a da indicaţii clientului pentru punerea în mişcare a instalaţiei, după cum îşi poate asuma obligaţia de a garanta demarajul instalaţiei. O altă obligaţie importantă a prestatorului de *engineering* este aceea de a procura clientului o anumită documentaţie, planurile operaţiei de ansamblu şi planuri parţiale privind studiile, lucrările de montaj, planuri de execuţie etc. Obligaţiile prestatorului de *engineering* au termene de executare chiar pentru faza de *consulting-engineering*, fiind prevăzute penalităţi pentru cazul nerespectării lor. b) Clientul, care este beneficiarul lucrării, are şi el mai multe obligaţii. Principala dintre acestea este plata preţului, în modul convenit prin contract. Preţul poate fi stabilit fie în raport cu întreaga lucrare, fie diferenţiat în raport cu natura prestaţiilor; el poate fi: forfetar, procentual în raport cu valoarea investiţiei, determinată la momentul încheierii contractului, ori în funcţie de cheltuielile justificate şi onorariile sau alte remuneraţii convenite după sistemul în regie, în raport cu timpul consumat şi alte asemenea criterii. Totodată, clientul este dator să suporte şi diversele cheltuieli implicate de executarea lucrărilor şi eventuala lor adaptare la cerinţe ivite pe parcursul realizării obiectivului contractat. Prin convenţia părţilor se stabileşte moneda în care urmează să se facă plata, precum şi moneda de cont. Uneori clientului îi revine şi îndatorirea de a presta anumite servicii sau de a furniza anumite bunuri, cum ar fi terenul pe care urmează să se clădească instalaţia industrială, localuri pentru birouri, energie electrică; de asemenea, el trebuie să procure eventualele autorizaţii administrative. Prin contract, părţile pot să convină ca întreprinderea de *engineering* să acorde clientului dreptul de a folosi studiile sale şi după finalizarea lucrării, spre a le utiliza pentru modificarea, întreţinerea, repararea, extinderea, reconstruirea instalaţiei, pentru a construi o altă instalaţie nouă (pe baza aceloraşi studii) etc.; dacă această întreprindere a adus *know-how*-ul (ca de altfel orice organizaţie ce aduce *know-how*), ea are obligaţia să ofere clientului asistenţă, spre a se apăra împotriva acţiunii unui terţ, în caz de contrafacere. Atunci când prestaţia de *know-how* este îndeplinită de

Scanned with OKEN Scanner

către un terţ, întreprinderea de *engineering* are obligaţia să acorde asistenţă clientului în vederea obţinerii acordului terţului pentru utilizarea drepturilor acestuia la construcţia sau exploatarea instalaţiei şi pentru vânzarea produselor fabricate prin utilizarea instalaţiei clientului; totodată, organizaţia de *engineering* poate fi obligată să obţină de la furnizori atestări şi garanţii în sensul că materialele furnizate nu contravin brevetelor existente. C.e.c.-e. conţine stipulaţii privind garanţiile, penalităţile şi eventual condiţiile în care părţile pot solicita desfiinţarea sa, ori în care ele pot cere daune-interese compensatorii. Garanţiile privesc completările ce trebuie sau care pot fi aduse echipamentului pentru a asigura buna funcţionare a instalaţiei pe o perioadă de timp determinată, astfel ca ea să atingă parametrii convenţi; totodată se stipulează garanţia (pentru perioada de timp respectivă) pentru defecţiuni de concepţie şi de execuţie, precum şi garanţii menite să-l pună la adăpost pe client împotriva eventualelor pretenţii formulate de terţi cu privire la utilizarea tehnologiei etc. În majoritatea c.e.c.-e., cauzele exoneratoare de răspundere sunt desemnate atât printr-o formulă generală (spre pildă „evenimente independente de voinţa părţilor, imprevizibile, insurmontabile, inevitabile", formulă consacrată şi în sistemul nostru de drept), cât şi prin enumerarea cazurilor specifice şi mai frecvente ce produc efectul exonerator de responsabilitate (aceasta fiind metoda adoptată în dreptul anglo-american). Cât priveşte penalităţile, acestea pot fi stipulate pentru întârzierea în livrările de echipamente, de materiale, a documentaţiei sau a depăşirii termenului stabilit pentru executarea prestaţiei principale (decalarea în timp a recepţiei instalaţiei); ele sunt limitate sub aspectul cuantumului, dar şi în ce priveşte timpul, căci, după scurgerea unui anumit interval de timp poate fi cerută rezilierea contractului. Practica internaţională a limitat întinderea răspunderii pentru neexecutarea contractului, restrângând sfera daunelor-interese compensatorii numai la daunele directe pe care partea căreia i se cer era în măsură să le prevadă la încheierea contractului; soluţia este echitabilă, deoarece în eventualitatea că furnizorul ar fi obligat să plătească şi daunele indirecte, s-ar putea ca valoarea integrală

a despăgubirii să depăşească de mai multe ori preţul contractului, fapt de natură să paralizeze tranzacţiile în acest domeniu. Amploarea răspunderii prestatorului de *engineering* variază în funcţie de complexitatea obligaţiilor asumate de către acesta: astfel, în cazul în care el a îndeplinit rolul de coordonator general al tuturor lucrărilor, răspunderea sa priveşte atât concepţia lucrării, cât şi construcţiile, calitatea şi randamentul utilajelor (dacă procurarea lor s-a făcut la propunerea organizaţiei de *engineering*); în schimb, atunci când prestatorul de *engineering* s-a obligat numai la prestarea de servicii şi executarea de lucrări pe baza unor licenţe, brevete, documente şi alte date şi elemente puse la dispoziţia sa de către client, el răspunde doar pentru consecinţele legate de modul de îndeplinire a prestaţiilor la care s-a obligat. **C.c.c.-e.**, în forma sa cea mai complexă, se caracterizează prin permanenta colaborare între creditor şi debitor, concretizată în schimbul de informaţii, de date şi de alte elemente susceptibile să influenţeze concepţia generală a lucrării, şi executarea acesteia, punerea în funcţiune a instalaţiei; în temeiul principiului colaborării părţilor, contractantul care invocă neexecutarea contractului are îndatorirea să depună toate diligenţele necesare în vederea micşorării pagubelor suferite, deoarece, în caz contrar, celălalt contractant are dreptul să ceară diminuarea corespunzătoare a despăgubirii. De regulă, **c.c. c.-e.** conţine şi o clauză de arbitraj, existând tendinţa ca părţile să supună eventualele litigii unui arbitraj *ex aequo et bono*, soluţie explicabilă prin specificul activităţii de *engineering* şi prin complexitatea operaţiilor pe care această activitate le implică. De asemenea, în cuprinsul contractului se inserează şi o clauză specială privind obligaţia părţilor de a păstra secretul o anumită perioadă de timp şi după terminarea lucrării. **C.c.c.-e.** este o creaţie a practicii, fiind cârmuit de uzanţele conturate în forma unor contracte-tip, condiţii generale, ori care s-au impus prin repetarea aceluiaşi tip de contract reglementând acelaşi tip de relaţii. În armonie cu organizarea activităţii de comerţ exterior din România, **c.c. c.- e.** poate face parte integrantă dintr-un contract de exporturi complexe sau poate fi încheiat pentru o acţiune limitată fie la o activitate de *consulting*, fie la o activitate de *engineering*, sau pentru ambele aceste activităţi.

Scanned with OKEN Scanner

CONTRACT COMERCIAL DE GAJ, contract real, accesoriu şi unilateral, în virtutea căruia una din părţi îi remite celeilalte părţi un bun mobil (corporal sau necorporal), spre a garanta plata unei datorii. În mod obişnuit, creditorul gajist intră în posesia bunului gajat; lui îi revine obligaţia să-l conserve şi să-l restituie de îndată ce debitorul şi-a onorat datoria. Totodată, creditorul gajist are îndreptăţirea să se îndestuleze cu precădere din valoarea bunului gajat, în ipoteza în care debitorul nu-şi plăteşte voluntar datoria. O formă particulară a c.c.g. este *warantul*. Girul warantului conferă giratarului un drept de gaj asupra mărfurilor aflate în depozit.

CONTRACT COMERCIAL INTERNAŢIONAL DE EXPORTURI COMPLEXE, contractul având ca obiect realizarea unei operaţii de exporturi complexe. Subsumează o multitudine de operaţii juridice comerciale, şi anume: vânzare internaţională, construcţii-montaj, service şi asistenţă tehnică, transfer de licenţe şi *know-how, consulting-engineering;* cu toate acestea el nu reprezintă o simplă juxtapunere a operaţiilor arătate, ci reprezintă o entitate juridică distinctă, de sine stătătoare, constituită prin întrepătrunderea lor, care reclamă o reglementare legală adecvată. C.e.i.e.c. poate fi încheiat în diferite moduri; sub acest aspect, în practică se disting mai multe tipuri de contracte: a) *Contracte separate:* este ipoteza în care clientul încheie contracte distincte pentru fiecare din prestaţiile ce concură la realizarea instalaţiei complexe; asemenea prestaţii sunt: furnizarea de utilaje, tehnologii, transferul de brevete şi *know-how,* lucrări de construcţii-montaj, de service. Răspunderea pentru îndeplinirea prestaţiilor implicate de pluralitatea de contracte se distribuie între toţi contractanţii, fiecare dintre aceştia fiind ţinut responsabil în limitele contractului separat încheiat. Clientul realizează obiectivul economic proiectat prin conlucrarea mai multor executanţi, fiecare dintre ei responsabil numai pentru prestaţia contractată separat de ceilalţi şi totodată susceptibil de a fi urmărit numai în legătură cu acea prestaţie. Această formă de contractare este dezavantajoasă deoarece contractele separate fiind contracte comerciale internaţionale, urmează ca fiecăruia dintre ele să i se aplice, în tăcerea părţilor, legea determinată în armonie cu normele con-

Scanned with OKEN Scanner

flictuale ale forului, iar o atare lege nu va fi aceeaşi pentru toate contractele, ci diferită pentru fiecare dintre ele, ceea ce este de natură să creeze incertitudini pentru client. b) *Contractul unic:* presupune încheierea unui contract între client şi executantul prestaţiei preponderente (furnizor sau constructor) care se obligă la realizarea tuturor serviciilor şi lucrărilor implicate de instalaţia complexă dorită de client. Această formă de contractare este avantajoasă pentru beneficiar, acesta având de urmărit în legătură cu executarea contractului numai un singur contractant (pe furnizor sau pe constructor), căruia îi incumbă răspunderea generală pentru executarea tuturor obligaţiilor asumate prin contract, inclusiv pentru modul de îndeplinire a subprestaţiilor. Fiind conceput şi perfectat ca o unitate juridică, contractul unic comportă aplicarea unui regim juridic unitar. Uneori, contractul unic se încheie de către beneficiar cu un consorţiu format prin asocierea furnizorului cu constructorul; într-o atare situaţie, consorţiul astfel format este ţinut responsabil pentru executarea obligaţiilor asumate faţă de beneficiar. Această modalitate de încheiere a **c.c.i.e.c.** poate fi luată în considerare de către părţi numai în măsura în care legislaţiile naţionale permit constituirea unor societăţi între furnizor şi constructor (care de cele mai multe ori sunt de naţionalităţi diferite). c) *Contractele la cheie („clef en main sau turn-key):* sub această formă se încheie **c.c.i.e.c.** având ca obiect realizarea de către furnizor a unor mari ansambluri industriale; furnizorul se obligă să predea asemenea ansambluri în stare de funcţionare conform stipulaţiilor contractuale, iar beneficiarul îşi asumă obligaţia să plătească un preţ forfetar prestabilit. Furnizorul general — care în mod obişnuit încheie cu beneficiarul şi unele convenţii suplimentare privind asigurarea asistenţei tehnice în perioada iniţială de funcţionare a obiectivului industrial, pregătirea personalului de servire etc. — este ţinut responsabil pentru executarea contractului. **C.c.i.e.c.** primeşte incidenţa regulilor consfinţite prin instrumentele internaţionale elaborate în cadrul eforturilor depuse pentru uniformizarea şi unificarea normelor de drept, ca şi a uzanţelor, de către Comisia Economică O.N.U. pentru Europa, care sunt: Condiţiile generale pentru furnizarea şi montajul uzinelor şi

Scanned with OKEN Scanner

maşinilor de import şi export nr. 574 A; Condiţiile generale pentru furnizarea uzinelor şi maşinilor la export nr. 188; Condiţiile generale de livrare nr. 188 A pentru furnizarea de uzine şi maşini de import şi export; Condiţiile generale pentru montaj în străinătate a materialului de echipament nr. 574 D; Articole adiţionale pentru supravegherea montajului în străinătate a materialelor de echipament nr. 188 B şi 574 B; Ghidul pentru redactarea contractelor privind realizarea de ansambluri industriale. Normele uniforme de drept material cuprinse în condiţiile generale elaborate de C.E.E.—O.N.U., aplicabile operaţiilor de exporturi complexe, (respectiv furnizării de instalaţii complexe şi montării unor asemenea instalaţii) sunt obligatorii numai în măsura în care au fost acceptate de către părţi în temeiul principiului *lex voluntatis*. Reglementând în detaliu încheierea şi executarea contractului de exporturi complexe, Condiţiile generale C.E.E.—O.N.U. indică totodată legea competentă să guverneze acest contract, consacrând expres, într-un atare sens, principiul *lex voluntatis*. Aceleaşi condiţii generale conţin şi norme conflictuale ce urmează a fi luate în considerare în ipoteza în care părţile nu desemnează ele însele legea aplicabilă contractului lor. Astfel, Condiţiile generale 574 A şi 188 A, precum şi Condiţiile generale 188 consacră soluţia ce are în vedere supunerea contractului legii în vigoare în ţara constructorului, respectiv a furnizorului, făcând aplicarea principiului obligaţiei caracteristice. Pe de altă parte, Condiţiile generale 574 D stabilesc ca *lex contractus* legea ţării unde se efectuează construcţia sau montajul, ţinând seama de faptul că în acea ţară există o multitudine de reglementări imperative, restrictive uneori, în această materie. De altfel, chiar în regimul condiţiilor generale care adoptă ca soluţie conflictuală legea ţării constructorului sau, după caz, a furnizorului, această lege primeşte aplicare numai în limitele fixate prin normele de aplicare imediată din dreptul material existent în ţara construcţiei. Părţile c.c.i.e.c. au libertatea să decidă aplicarea în cazuri concrete a stipulaţiilor inserate în unele contracte tip elaborate de furnizori sau constructori specializaţi. Asupra cauzelor ce trebuie inserate în contract, ele (adică părţile) se pot orienta şi după Ghidul pentru redactarea

contractelor privind realizarea de ansambluri industriale, elaborat de C.E.E.—O.N.U.

CONTRACT COMERCIAL INTERNAȚIONAL DE KNOW-HOW, contractul în virtutea căruia una dintre părți, numită *furnizor*, transmite celeilalte părți, numită *beneficiar*, în schimbul unei redevențe, cunoștințele tehnice nebrevetabile sau brevetabile, dar nebrevetate, ce-i sunt necesare pentru fabricarea, funcționarea, întreținerea ori comercializarea unor mărfuri sau pentru elaborarea și punerea în fabricație a unor tehnici sau procedee. Are ca obiect transmiterea unui *know-how* (adică a cunoștințelor tehnice) de către furnizor și plata prețului de către beneficiar. Cât privește *know-how*-ul, el implică, pe lângă cunoștințele tehnice, și abilitatea, precum și experiența obținută prin aplicarea cunoștințelor respective; anumite elemente ale lui (destul de numeroase) au un suport material, constituit din obiecte, elemente tehnice sau instrucțiuni, în timp ce alte elemente sunt inseparabil legate de persoana specialistului (cum este, bunăoară, abilitatea tehnică). Tuturor elementelor *know-how*-ului (dintre care unele sunt brevetabile, dar pentru anumite motive nu au fost brevetate, iar altele nu sunt susceptibile de a fi brevetate) li se asigură de către posesor o protecție de fapt prin păstrarea secretului. Prețul, ca parte integrantă a obiectului c.c.i.k.-h., concretizat în redevențele ce trebuie să le plătească beneficiarul către furnizor, se stabilește pe baza mai multor criterii, de exemplu: gradul de noutate al cunoștințelor transmise, care se apreciază prin referire la momentul în care acestea sunt procurate și utilizate; gradul de complexitate al cunoștințelor comunicate; calitatea mărfurilor produse prin aplicarea cunoștințelor tehnice transmise; promptitudinea cu care se efectuează transmiterea perfecționărilor continue, importanța ramurii de activitate industrială sau comercială de care aparțin cunoștințele respective și în care ele urmează a fi folosite; termenul convenit de părți pentru asimilarea acelor cunoștințe. Obiectul contractului, sub ambele sale aspecte (al cunoștințelor și al redevențelor), se determină în detaliu prin clauzele contractuale; precizarea detaliilor lui prezintă importanță majoră pentru executarea con-

tractului în condiţiile securităţii juridice şi de eficienţă economică, financiară şi valutară. Secretul pe care îl divulgă furnizorul (în calitatea sa de ofertant) beneficiarului potenţial pentru a-l cointeresa pe acesta la încheierea contractului se bucură de protecţie juridică, practica comercială internaţională instituind două mijloace juridice menite să contracareze riscurile divulgării lui de către destinatarul ofertei. Astfel, acesta din urmă trebuie să-şi asume un angajament unilateral prin care să se oblige la păstrarea ca strict confidenţiale a informaţiilor primite; asumarea unui atare angajament urmează a se face anterior începerii negocierilor pentru încheierea contractului, iar nerespectarea obligaţiei pe care el o implică generează o acţiune civilă în vederea reparării daunelor pricinuite furnizorului de know-how, atât ca urmare a valorificării cunoştinţelor obţinute în cursul tratativelor de către beneficiarul virtual, el însuşi, cât şi prin dezvăluirea lor faţă de terţe persoane. Întrucât realităţile vieţii au demonstrat ineficienţa acestui mijloc juridic, practica comercială actuală a imaginat un alt mijloc juridic destinat să servească aceleiaşi finalităţi. În special în cazul operaţiilor de transfer de tehnologii de importanţă deosebită, încheierea unor asemenea contracte este precedată de o convenţie *ad hoc* prealabilă, denumită *contract de opţiune*, prin care ofertantul de *know-how* se obligă să comunice destinatarului ofertei sale o parte din informaţiile ce doreşte să le transfere, iar acesta din urmă îşi asumă obligaţia să le trateze ca strict confidenţiale, să nu le divulge şi să nu le exploateze decât după încheierea contractului propriu-zis. **C.e.i.k.-h.** are caracter sinalagmatic, generând obligaţii pentru ambii contractanţi. În temeiul său, furnizorului de *know-how* îi revin următoarele obligaţii: a) Să comunice beneficiarului toate cunoştinţele tehnice stabilite prin contract şi să-i asigure utilizarea completă a lor. În temeiul acestei obligaţii, furnizorul are îndatorirea să predea beneficiarului documentele, materialele şi instrucţiunile ce conţin cunoştinţele tehnice şi arată modul lor de utilizare; totodată, el este ţinut să asigure pentru beneficiar asistenţa tehnică necesară pe durata de timp stipulată; acordarea de asistenţă tehnică se poate concretiza în trimiterea de specialişti pentru a lucra în întreprinderea beneficiarului, ca şi în primirea unor

tehnicieni ai beneficiarului spre a lucra în întreprinderea furnizorului pentru a-şi perfecţiona calificarea, astfel încât să dobândească priceperea necesară pentru exploatarea completă şi eficientă a *know-how*-ului. b) Să asigure exploatarea cunoştinţelor tehnice transmise pe întreaga durată a contractului. În eventualitatea dobândirii ulterioare de către furnizor a unui brevet pentru cunoştinţele transmise prin contractul de *know-how* acesta nu poate opune beneficiarului brevetul respectiv. Dacă asupra cunoştinţelor transmise de furnizor dobândeşte brevet o terţă persoană, beneficiarul *know-how*-ului are facultatea ca, după caz, să sisteze plata redevenţelor, să solicite reducerea lor sau să ceară rezilierea contractului. c) Să păstreze faţă de terţi — în ipoteza în care contractul are caracter exclusiv — secretul cunoştinţelor tehnice transmise beneficiarului pe toată durata valabilităţii contractului, iar atunci când părţile convin, şi după expirarea acestuia, pe o perioadă rezonabilă, a cărei întindere se apreciază în raport cu împrejurările. **C.c.i.k.-h.** generează în sarcina beneficiarului de *know-how* următoarele obligaţii: 1) Să exploateze integral cunoştinţele tehnice primite de la furnizor şi să plătească redevenţele convenite. Exploatarea acestor cunoştinţe trebuie să aibă caracter serios, să fie efectivă şi lealã. 2) Să păstreze secretul cunoştinţelor primite de la furnizor, indiferent dacă contractul de *know-how* are caracter exclusiv sau nu; îndeplinirea acestei îndatoriri se referă la întreaga durată a contractului, dar este posibil ca părţile să o extindă şi dincolo de momentul expirării duratei respective, stipulând îndatorirea beneficiarului de a păstra secretul şi după încetarea contractului, pe o perioadă rezonabilă. Beneficiarul are însă îndreptăţirea să comunice cunoştinţele tehnice primite de la furnizor filialelor sau furnizorilor săi, dar numai în limitele impuse de executarea obligaţiilor asumate de aceştia faţă de el (adică faţă de beneficiarul de *know-how*). 3) Să asigure — în ipoteza în care furnizorul îi conferă dreptul de a aplica pe mărfurile fabricate sub licenţă marca sa — păstrarea calităţii mărfurilor produse şi comercializate de furnizor. Fiind un contract de colaborare între părţi, **c.c.i.k.-h.** conţine în mod obişnuit şi obligaţia asumată de părţi de a-şi face mutual cunoscute îmbunătăţirile orică-

rora dintre elementele ce ţin de obiectul contractului, pe parcursul executării acestuia; în lipsa unei stipulaţii contrare, comunicările privind perfecţionarea se fac gratuit. Din momentul expirării duratei contractului, foştii contractanţi (furnizorul de *know-how* şi beneficiarul) sunt liberi să exploateze gratuit şi fără nici o limitare cunoştinţele ce formaseră obiectul acelui contract, precum şi ameliorările asupra cărora s-au încunoştiinţat reciproc pe parcursul executării acestuia. Marile întreprinderi monopoliste furnizoare de tehnologie inserează, de regulă, în cuprinsul **c.c.i.k.-h.**, unele clauze abuzive, prin care impun celeilalte părţi contractele (cu poziţie economică inferioară) anumite restricţii privind exploatarea *know-how*-ului de către beneficiar; asemenea clauze contravin exigenţelor bunei-credinţe şi lealităţii ce trebuie să domine relaţiile economice internaţionale. Au caracter abuziv orice clauze prin efectul cărora beneficiarii de *know-how* sunt împiedicaţi să utilizeze complet cunoştinţele transmise de furnizori, precum: limitarea producţiei, a vânzării, a preţului, a publicităţii, a distribuţiei, a comercializării sau a exportului, ori a angajării de persoane; interzicerea exploatării libere a cunoştinţelor transmise după expirarea contractului; modificarea, întreruperea sau limitarea activităţii de cercetare şi dezvoltare a beneficiarului; condiţionarea transferului de *know-how* de alte operaţii comerciale; stipularea plăţii de redevenţe după ce *know-how*-ul şi-a pierdut valoarea prin divulgarea de către furnizor. **C.c.i.k.-h.** primeşte incidenţa principiului *lex voluntatis,* fiind totodată supus şi acţiunii normelor conflictuale generale din domeniul contractelor. În tăcerea părţilor, el este guvernat de legea sediului furnizorului de *know- how,* acesta fiind contractantul căruia îi incumbă prestaţia caracteristică; atunci când circumstanţele concrete ale raportului juridic obligaţional — caracterizate prin obligaţia reciprocă a părţilor de a-şi comunica una alteia perfecţionările cunoştinţelor ştiinţifice — fac dificilă determinarea contractantului ce execută prestaţia caracteristică, urmează să fie aplicată legea ţării care, prin prisma tuturor factorilor relevanţi, se înfăţişează ca având cele mai strânse legături cu contractul.

Scanned with OKEN Scanner

CONTRACT COMERCIAL INTERNAȚIONAL DE SERVICE ȘI ÎNTREȚINERE, contract conex unui contract de export având ca obiect organizarea și efectuarea unor operații de întreținere, reparații, instruirea personalului din țara importatorului în executarea unor asemenea operații, asigurarea pieselor de schimb etc. Se practică două categorii de contracte de aceste gen în domeniul exportului de tehnologie, și anume: *a)* Contractele încheiate între producătorul (vânzătorul) dintr-o țară și importatorul (cumpărătorul, clientul) dintr-o altă țară, în scopul întreținerii și reparării fabricilor, uzinelor, avioanelor sau altor echipamente industriale de înaltă tehnicitate; încheierea unor asemenea contracte, în această ipoteză, se legitimează prin faptul că importatorul nu dispune el însuși de tehnicienii calificați care-i sunt necesari pentru îndeplinirea operațiilor respective. În virtutea unor asemenea contracte producătorul se obligă față de cumpărător să asigure în permanență serviciile tehnicienilor săi specializați în operații de reparare și întreținere a instalațiilor și utilajelor cu grad ridicat de tehnicitate, să păstreze aparatele de testare în stare de bună funcționare, să execute lucrările curente de întreținere preventivă, să asigure continuu stocurile necesare de piese de schimb, să efectueze instruirea personalului cumpărătorului în tehnicile de service și întreținere. Contractele din această grupă sunt privite, în genere, ca elemente componente ale unui contract comercial internațional complex; ele nu au primit încă, deci, reglementări proprii distincte de cele existente în materia contractului complex (după caz fie o vânzare, fie o antrepriză) pe care îl întregesc. *b)* Contractele care se încheie între o întreprindere specializată pe executarea operațiilor de întreținere și reparare a echipamentelor industriale sau aparatelor de înaltă tehnicitate și vânzătorul unor produse tehnice de folosință îndelungată, destinate consumatorilor individuali (cum ar fi autoturisme, televizoare, frigidere etc.). De regulă, legislațiile naționale conțin reglementări de detaliu privind contractele de acest gen.

CONTRACT DE ADEZIUNE, contractul ale cărui clauze sunt stabilite exclusiv de către una dintre părți, cealaltă parte neavând putința de a le discuta și negocia, ci numai facultatea de a adera la contract, acceptându-l ca atare, sau de a refuza contrac-

tarea. Este o instituţie juridică a cărei conturare s-a produs o dată cu dezvoltarea capitalismului monopolist şi ca o consecinţă directă a acestuia. S-a dovedit a fi un instrument de intensificare a exploatării, reprezentând pentru partea mai puternică economiceşte mijlocul „legal" de a-şi impune voinţa sa celeilalte părţi contractante, nevoită să adere „benevol" la un contract ce, deşi prezenta pentru ea serioase dezavantaje materiale, îi era necesar pentru satisfacerea unor nevoi importante, care pe altă cale nu puteau fi satisfăcute. C.a. se practică uneori, şi în comerţul internaţional, constituind însă un serios obstacol în calea exercitării libertăţii contractuale în relaţiile economice internaţionale. Legislaţia şi practica jurisdicţională din diverse ţări au statornicit anumite mijloace juridice menite să ocrotească partea ce, datorită poziţiei sale economice inferioare, este constrânsă la încheierea unor asemenea contracte. În raporturile dintre comercianţi — care sunt consideraţi profesionişti — aceste mijloace nu pot primi însă aplicare; s-a admis că pentru ei clauzele de rigoare deosebită constituie o problemă de costuri, riscurile putând fi acoperite prin poliţe de asigurare. Comercianţii beneficiază de protecţia legii numai în limitele intereselor fundamentale, care legitimează prohibirea clauzelor de neresponsabilitate pentru neexecutarea intenţionată a contractului, pentru fraudă sau pentru neglijenţă gravă. O serie de legi adoptate relativ recent în unele ţări (Marea Britanie, Israel, Germania) stabilesc expres că normele de protecţie a părţii cu poziţie economică inferioară nu primesc aplicare în raporturile comerciale internaţionale. Chiar în legislaţiile şi practica organelor de jurisdicţie din unele ţări cu economie de piaţă se manifestă tendinţa de îngrădire a efectului limitativ pe care c.a. îl produc cu referire la libertatea contractuală în comerţul internaţional. Astfel, Codul comercial uniform american — lege cu vocaţie şi în privinţa raporturilor de comerţ internaţional — sancţionează abuzul contractual prin conceptul de *unconscionable contract*. Adoptarea unor norme de drept material uniform care să reglementeze controlul jurisdicţional de c.a. în scopul eliminării practicilor abuzive existente în comerţul internaţional constituie o cerinţă majoră, o condiţie necesară a aşezării raporturilor obligaţionale de comerţ internaţional pe principii de echitate şi justiţie.

CONTRACT DE AGENT (SAU DE AGENTURĂ), contract de intermediere ce se încheie între o persoană, numită *reprezentat*, şi o altă persoană, numită *reprezentant*, sau *agent* şi în temeiul căruia acesta din urmă îşi asumă obligaţia ca, în schimbul unui comision, să trateze afaceri comerciale în numele şi pe seama celui dintâi. C.a. implică întotdeauna o reprezentare perfectă: agentul, care este în toate cazurile un comerciant independent şi săvârşeşte intermedierea cu titlu de profesie, încheie acte juridice în numele şi pe seama reprezentatului. Agentul prestează serviciile de reprezentare în schimbul unei remuneraţii ce constă într-o sumă procentuală calculată la cifra de afaceri realizată în contul reprezentatului. El are un drept de reţenţie asupra bunurilor primite de la reprezentat sau pentru acesta, în scopul îndeplinirii mandatului încredinţat; dreptul respectiv se păstrează în fiinţă până la momentul în care reprezentatul achită comisionul şi-l despăgubeşte pe agent pentru cheltuielile făcute cu reprezentarea. C.a. se distinge de alte contracte de intermediere prin două trăsături specifice, şi anume: comportă stabilirea unei relaţii de reprezentare între reprezentat şi agent pe o durată mai îndelungată; conţine în cuprinsul său clauza de exclusivitate teritorială, pe baza căreia se conferă agentului monopolul pentru încheierea afacerilor comerciale ale reprezentatului pe un anumit teritoriu, lansarea în cuprinsul său a clauzei de exclusivitate, precum şi faptul că încheierea lui se face pe durată de timp mai mare şi, adeseori, chiar pe durată nedeterminată sunt împrejurări ce limitează considerabil posibilitatea reprezentatului de a revoca **ad nutum** (adică unilateral) acest contract: revocarea contractului fără motiv legitim de către reprezentat este inadmisibilă; ea este admisibilă numai cu condiţia ca reprezentatul să facă dovada culpei agentului. Instrucţiunile privind modalitatea aprobării contractelor de reprezentanţă şi de acordare a dreptului de desfacere a mărfurilor exportate pe o piaţă sau mai multe pieţe externe aplicabile în practica română de comerţ exterior precizează că acordarea exclusivităţii prin contractele de reprezentanţă nu este admisă decât în mod cu totul excepţional şi numai pe timp şi spaţiu cât mai limitate, pentru cazuri speciale, în care condiţia exclusivităţii nu poate fi evitată, sau când inte-

Scanned with OKEN Scanner

resele noastre comerciale deosebite o cer. Se consacră astfel caracterul de excepţie al clauzelor de exclusivitate şi de durată îndelungată sau de durată nedeterminată a c.a. Acest contract prezintă interes pentru ambele părţi, în practica comercială internaţională: din punctul de vedere al reprezentatului, serviciile prestate de agent sunt deosebit de utile, deoarece acesta din urmă, fiind interesat în obţinerea unei remuneraţii cât mai mari, va depune străduinţile necesare pentru realizarea unei cifre de afaceri cât mai ridicate, scop în care se va preocupa de prospectarea, controlul şi supravegherea pieţei de desfacere. Totodată agentul profesionist este în măsură să faciliteze realizarea afacerilor reprezentatului graţie cunoştinţelor sale privind piaţa din zona lui teritorială de activitate, preferinţele clientelei, uzanţele locale, legislaţia în vigoare etc.; cât priveşte interesul suscitat de acest contract pentru agent, el decurge din faptul că remuneraţia obţinută de el constituie sursa lui de câştig. Agentul nu se găseşte în relaţii de subordonare faţă de reprezentat; constatarea priveşte situaţia sa în general, inclusiv ipoteza în care el se comportă ca un comis-voiajor, colectând pentru reprezentat comenzi ce le trimite spre apreciere acestuia din urmă, care va încheia operaţia juridică direct cu terţul. Atunci când contractanţii (reprezentatul şi agentul) îşi au sediul (firma individuală) pe teritorii statale distincte, c.a. are caracter internaţional. În asemenea situaţii, problemele de capacitate referitoare la ambii contractanţi sunt reglementate de legea personală, respectiv de legea naţională; fondul şi efectele contractului primesc incidenţa legii desemnate de părţi în temeiul principiului *lex voluntatis*. Practica jurisdicţională din diferite ţări oscilează, în ipoteza că părţile n-au ales legea aplicabilă, între soluţia supunerii c.a. legii locului de executare a mandatului primit de agent şi soluţia supunerii acestui contract legii în vigoare la sediul agentului, care nu concordă obligatoriu cu *lex loci executionis*. Sin. *contract de reprezentanţă*.

CONTRACT DE ASIGURARE CARGO, varietate a contractului internaţional de asigurare, care se distinge prin aceea că are ca obiect încărcăturile (adică mărfurile) aflate în curs de transport internaţional (import-export), încheindu-se pen-

tru valoarea acelor încărcături, inclusiv cheltuielile aferente transportului lor, precum şi pentru un beneficiu distinct ce, de regulă, nu depăşeşte 10%. În cazul mărfurilor de export pot fi incluse în asigurare, cu observarea reglementărilor vamale existente în ţara de destinaţie, şi taxele vamale, ori de câte ori aceste taxe trebuie plătite, chiar dacă cu ocazia transportului s-a produs avarierea sau pierderea mărfurilor respective. Specificul c.a. CARGO se oglindeşte în conţinutul clauzelor susceptibile convenite de părţi. În practica internaţională se utilizează următoarele asemenea clauze: 1) *Clauza F.P.A. (free from particular average — fără avarie particulară)*: presupune asumarea de către asigurator a obligaţiei de a plăti despăgubiri asiguratului pentru daunele suferite de acesta prin efectul cazurilor de avariere comună, ca şi a acelora de avariere particulară, atunci când respectivele daune sunt provocate de una din următoarele cauze: incendiu, trăsnet, explozie, eşuare, răsturnare, scufundare, naufragiu, împotmolire, ciocnirea sau contactul cu alte nave, cu avioane, cu obiecte fixe sau plutitoare (inclusiv gheaţa), precum şi cu orice alte mijloace de transport, prăbuşirea podurilor sau a altor construcţii, dispariţia navei, avionului sau oricărui alt mijloc de transport prin care este expediată încărcătura. Totodată, asigurătorul îşi poate asuma obligaţia să acorde despăgubiri pentru cheltuielile şi contribuţiile la avaria comună, pentru cheltuielile rezonabile efectuate în vederea salvării bunurilor asigurate, pentru prevenirea unui pericol iminent ori pentru diminuarea unei pierderi sau avarii, pentru cheltuielile de constatare a pierderii sau avariei, se cere însă ca, în cazurile în care se fac asemenea cheltuieli, paguba însăşi să fie supusă despăgubirii potrivit condiţiilor de asigurare. Asigurarea F.P.A. poate fi extinsă, la cererea asiguratului (şi dacă o asemenea posibilitate a fost prevăzută în mod special) în schimbul plăţii de către acesta a unei prime suplimentare şi pentru acoperirea daunelor cauzate de aruncarea în apă sau luarea de valuri a bunurilor transportate pe punte sau pe nave fără punte, precum şi pentru acoperirea pierderilor cauzate prin jaf, furt şi nelivrare. Avaria particulară este supusă despăgubirii numai atunci când provenienţa ei se datoreşte uneia din cauzele enumerate: daunele provocate de

alte cauze (cum ar fi: pătrunderea apei în hambarele navei pe timp de furtună, inundarea hambarelor navei ca urmare a defectării conductelor acesteia, lovirea mărfurilor între ele etc.) nu sunt susceptibile de reparare prin efectul asigurării *CARGO*. Daunele provocate prin furt, jaf sau prin nelivrarea de către expeditor urmează să fie despăgubite, în cazul mărfurilor transportate sub formă de lingouri, ţevi, bare etc., numai cu condiţia ca, în documentul de transport, acele mărfuri să fi fost specificate pe număr de bucăţi, iar la descărcare lipsurile să fie constatate tot pe număr de bucăţi, împreună cu transportul. În cazul condiţiei F.P.A., daunele se plătesc fără franşiză; asigurătorul nu are obligaţia să plătească despăgubiri pentru lipsurile normale şi nici pentru diferenţele de greutate rezultate din diferenţele de cântar. 2) *Clauza W.P.A. (with particular average — cu avarie particulară)*: asigurătorul îşi asumă obligaţia să-l despăgubească pe asigurat pentru pagubele suferite în împrejurările specifice condiţiei F.P.A., ca şi pentru stricăciunea parţială datorată realizării următoarelor riscuri în peritoada la care se referă asigurarea: incendiu, trăsnet, explozie, dezastre elementare, eşuare, răsturnare, scufundare, naufragiu, împotmolirea navei, ciocnirea sau contactul cu navă, avioane sau alte mijloace de transport, cu obiecte fixe sau plutitoare (inclusiv ghează), precum şi alte accidente ale oricăror mijloace de transport; prăbuşirea podurilor sau altor construcţii; avarierea prin apă de mare, dispariţia navei, avionului sau oricărui alt mijloc de transport prin care este expediată încărcătura; accidente la încărcarea, stivuirea şi descărcarea încărcăturii sau în timpul alimentării navei cu combustibil. Asigurarea contractată în condiţia W.P.A. poate fi extinsă, în schimbul unei prime suplimentare, la cererea asiguratului, dacă prin contract s-a stipulat o atare posibilitate, cu privire la următoarele riscuri: furt, jaf şi nelivrare; ruginirea şi oxidarea; spargerea; îndoirea; scurgerea; ordinară a lichidelor din recipiente; risipirea sau împrăştierea; ruperea ambalajelor; asudarea şi aburirea navei; umezirea prin umiditatea atmosferică sau udarea cu apă dulce; încingerea; contaminarea ca urmare a contactului cu alte încărcături; aruncarea în apă şi luarea de valuri a bunurilor transportate pe punte sau pe navă fără punte; alterarea în con-

tact cu aerul. 3) *Clauza A. R. (all risks — toate riscurile)*; asigurătorul se obligă să-l despăgubească pe asigurat pentru eventualitatea realizării oricărui risc ce ar putea afecta încărcătura în intervalul de timp la care se referă asigurarea, mai puţin riscurile expres excluse. Astfel, o atare obligaţie nu priveşte acoperirea pierderilor sau a daunelor decurgând din avarii cauzate de: operaţii sau măsuri de război de orice fel, precum şi consecinţele acestora, avarii şi distrugeri provocate de mine, torpile, bombe şi alte maşini de război, piraterie, ca şi capturarea, sechestrarea, rechiziţionarea, reţinerea sau distrugerea încărcăturii din ordinul autorităţilor civile sau militare; *lock-out,* acţiuni duşmănoase; mucegăire şi fermentare, cu excepţia cazurilor când pierderea sau avarierea s-ar datora unui risc asigurat; combustie spontană (autoaprindere), incendiu sau explozie provocate la mărfuri predispuse combustiei spontane, în afara cazurilor datorate unui risc asigurat; viciul propriu, viermi, rozătoare şi insecte, cu excepţia cazurilor în care pierderea sau avaria s-ar datora unui risc asigurat; natura mărfurilor susceptibile să provoace uscarea, strângerea, pierderea firească a greutăţii, mai puţin în cazurile când pierderea sau avaria s-ar datora unui risc asigurat; influenţe directe sau indirecte ale exploziei atomice, ale radiaţiilor sau ale infectării radioactive, ca urmare a folosirii energiei atomice sau a materialelor fisionabile; intenţia sau neglijenţa contractantului asigurării sau asiguratului ori ale reprezentanţilor acestora; piraterie; încălcarea regulilor privind exportul, importul sau tranzitul, prevăzute în regulamentele pentru transportul bunurilor, precum şi încălcarea normelor de securitate; lipsa sau defecţiunile ambalajului necesar şi urmările acestora, încărcarea şi stivuirea necorespunzătoare şi neglijentă, dacă contractantul asigurării este răspunzător de aceasta; scăderea preţurilor şi orice alte pierderi indirecte ale asiguratului, de exemplu pierderile din diferenţele de curs; pierderea dobânzilor, pierderile în legătură cu perspectivele pieţei; cheltuieli de carantină, chiar dacă acestea se datoresc întârzierilor transportului; cheltuieli suplimentare de navlu pentru transportul pe apele interioare, provocate de pericolele navigaţiei de iarnă sau altele asemenea, chiar dacă sunt repartizate în avarie comună. Asi-

Scanned with OKEN Scanner

gurătorul este îndreptăţit să refuze plata despăgubirii, în cazul producerii daunei, numai dacă dovedeşte că paguba respectivă a fost provocată de una din cauzele excluse în mod expres de condiţia de asigurare pe baza căreia s-a contractat.

CONTRACT DE ASIGURARE CASCO, varietate a contractului internaţional de asigurare având ca obiect navele comerciale, navele de pescuit oceanic sau navele auxiliare ce deservesc porturile (remorchere, macarale plutitoare, şalupe, şlepuri etc.), aflate în proprietatea societăţilor de navigaţie, ca şi navele primite spre folosinţă, păstrare, remorcare sau cu titlu de închiriere, încheindu-se pentru pagubele cauzate bunurilor asigurate de accidentele, întâmplările şi pericolele navigaţiei şi exploatării acestor bunuri. La perfectarea lui se ia în considerare valoarea bunurilor asigurate (navă, maşini, instalaţii sau alte părţi componente), putând fi incluse şi navlul sau cheltuielile prilejuite de exploatarea navelor. Prin contract pot fi stipulate următoarele condiţii de asigurare: 1) *W.P.A. (with particular average) sau W.A. (with average)* — cu răspundere pentru pierdere şi avarii: asigurătorul se obligă să plătească despăgubiri pentru daunele cauzate de pierderea totală a navei (efectivă sau constructivă), pierderea unor obiecte făcând parte din inventarul fix al navei, ca şi de avariile datorate incendiului, trăsnetului, furtunii, uraganului şi altor calamităţi ale naturii, de naufragiu, eşuare, ciocnire cu altă navă sau cu alt obiectiv fix ori plutitor (inclusiv bloc de gheaţă), accidente în timpul încărcării, stivuirii şi descărcării mărfii sau în timpul alimentării navei cu combustibili, de explozie la bordul navei sau în afara ei, rupere sau desprindere a axelor, defecte ascunse sau uzură a corpului navei, a maşinilor (motoarelor) sau a celorlalte părţi componente ale navei, de neglijenţa sau eroarea comandantului, a altor membri ai echipajului ori a pilotului, precum şi de dispariţia navei, avariile pricinuite acesteia (adică navei) de măsurile de salvare, avariile provocate de navă instalaţiilor portuare sau altor nave, obiecte sau bunuri, în afară de încărcătura navei asigurate. Asigurătorului îi revine totodată obligaţia să acorde despăgubiri şi pentru: contribuţia navei la avaria comună; remuneraţia de salvare, chiar dacă nava salvatoare aparţine asiguratului; sumele pe

care asigurătul le negociază sau este obligat să le plătească cu titlu de despăgubiri şi cheltuieli de judecată ca urmare a ciocnirii cu alte nave, instalaţii portuare sau alte obiecte sau bunuri; cheltuieli necesare şi economicoase făcute în vederea salvării şi conservării navei; pentru aducerea acesteia într-un port de refugiu sau la locul de efectuare a reparaţiilor, ori pentru micşorarea pagubei produse; stabilirea cauzelor şi a cuantumului acesteia, precum şi alte cheltuieli similare ca urmare a unei pagube cuprinse în asigurare; cheltuielile de judecată, arbitraj şi altele asemenea făcute de asigurat cu acordul asigurătorului în scopul respingerii sau reducerii pretenţiilor formulate de terţi faţă de asigurat, ori în vederea punerii în valoare a pretenţiilor formulate de asigurător faţă de terţi. Acordarea despăgubirii pentru avariile suferite de navă este condiţionată de împrejurarea ca aceasta să depăşească franşiza nereductibilă fixată, în aceste condiţii, în raport de valoarea asigurată a navei. În cazul contribuţiei la avaria comună, ca şi atunci când producerea pagubei se datoreşte: coliziunii, eşuării, exploziei, incendiului la bordul navei, naufragiului, ciocnirii cu instalaţii portuare, obiecte sau bunuri, franşiza nu se aplică. 2) *F.P.A. (free from particular average)* — fără răspundere pentru avarii, cu excepţia cazurilor de naufragiu, eşuare, incendiu sau explozie pe bord şi ciocnire: asigurătorul îşi asumă obligaţia să despăgubească limitativ pierderea totală a navei, ca şi stricăciunile cauzate de evenimente deosebite în timpul călătoriei, precum naufragiu, eşuare, incendiu, coliziune sau abordaj, explozii, dispariţia navei, pagube admise în caz de avarie comună, răspunderea faţă de terţi în ipoteza abordajului şi a coliziunii, precum şi cheltuielile raţionale de salvare sau pentru micşorarea pagubei. 3) *T.L.S. (Total Loss of the Ship)* — cu răspundere numai pentru pierderea totală a navei, inclusiv cheltuielile de salvare; obligaţia asigurătorului se restrânge la acordarea de despăgubiri numai pentru pagubele generate prin pierderea totală sau dispariţia navei, precum şi de cheltuielile necesare şi rezonabile pentru salvarea navei (fiind irelevant rezultatul acestora).

CONTRACT DE CARTE BANCARĂ, contract bancar complex presupunând un mecanism de plată ce are la bază două premise contractuale şi anume:

contractul aderent, încheiat între consumator şi emitentul cărţii de credit şi contractul furnizor încheiat între emitent şi comerciantul care acceptă să fie plătit prin acest procedeu. Amândouă contracte-premisă sunt veritabile contracte de aderare, ale căror clauze sunt prestabilite de emitentul cărţii de credit, astfel încât atât comerciantul cât şi consumatorul au numai opţiunea între acceptarea lor necondiţionată sau neacceptarea lor. C.c. b. presupune interpunerea cărţii bancare între comerciant sau, după caz prestatorul de servicii şi consumator (beneficiar). Graţie acestei interpuneri, consumatorul (beneficiarul) nu mai plăteşte comerciantului sau prestatorului de servicii în numerar şi nici prin cec, ci îi prezintă cartea de credit (carte bancară) şi semnează factura emisă de acesta pe care apoi comerciantul sau prestatorul de servicii o trimite emitentului acelei cărţi care pe această bază îi va face plata. Apoi emitentul cărţii se adresează băncii consumatorului (beneficiarului) cerându-i să debiteze contul clientului său cu suma respectivă. Semnarea de către consumator (beneficiar) a facturii emise de comerciant sau de prestatorul de servicii are semnificaţia unui ordin de plată dat emitentului cărţii de credit de a face plata către comerciant (sau prestatorul de servicii). Comerciantul are obligaţia să verifice identitatea consumatorului, valabilitatea cărţii de credit pentru a constata dacă aceasta nu este perimată, furată sau pierdută, precum şi conformitatea semnăturii existentă pe respectiva carte cu semnătura de pe factură. În cazul în care el omite să efectueze asemenea verificări, îşi asumă implicit răspunderea privind suportarea preţului mărfii sau al prestaţiei exercitate. Emitentul are obligaţia să ţină seama de anunţarea, de către consumator a pierderii sau furtului cărţii de credit, precum şi să verifice existenţa semnăturii pe factură şi conformitatea acesteia cu cea pusă pe cec. b. Atunci când emitentul nu efectuează aceste verificări şi plăteşte o factură neregulat întocmită, el suportă însuşi riscul preţului mărfii sau al serviciului prestat. Uneori este posibilă comunicarea ordinului de plată chiar prin telefon. Aşa este bunăoară ipoteza cumpărătorilor prin corespondenţă, cu referire la care este suficient ca titularul cărţii bancare să comunice telefonic emitentului numărul cărţii sale şi datele privind factura comerciantului,

sau să-l autorizeze pe emitent să onoreze factura prezentată de comerciant fără semnătura sa. Tot astfel, comerciantul poate să-şi autorizeze banca la care are deschis contul să debiteze acel cont cu suma refuzată sau contestată în scris de consumatorul titular al cărţii bancare, fără a institui un termen de decădere pentru contestare. Ordinul de plată dat de titularul cărţii bancare emitentului acesteia este irevocabil. De aici consecinţa că, ulterior emiterii lui, titularul nu poate invoca faţă de emitent excepţiile vizând raportul juridic dintre el (adică titular) şi comerciant, excepţiile opozabile comerciantului nefiind opozabile emitentului. Executarea de către emitent a ordinului de plată nu poate fi împiedicată de împrejurarea că soldul contului bancar al titularului cărţii nu acoperă valoarea facturii, deoarece emitentul şi-a asumat, prin contractul furnizor, obligaţia să onoreze ordinul de plată în limitele unui anumit plafon valoric. Situaţia este însă alta în cazul cărţilor bancare cu microprocesor, deoarece acestea fac posibilă plata numai în limita soldului contului bancar al titularului cărţii. V. **şi carte bancară, contract bancar, contract furnizor.**

CONTRACT DE COFFRE-FORT, varietate a contractului de depozit bancar care se distinge prin aceea că banca pune la dispoziţia clientului său un seif, asumându-şi totodată obligaţia de a supraveghea şi de a lua toate măsurile necesare pentru a asigura păstrarea bunurilor sau a valorilor mobiliare ce ar fi plasate de client în acel seif. Ca natură juridică, **c.c.-f.** este sensibil similar contractului de locaţie, banca putând fi considerată locator de bunuri; el este însă şi mai apropiat de contractul de depozit, deşi banca, în calitatea sa de depozitară, nu primeşte, nu recepţionează bunurile depuse în seif şi nu ştie nimic despre ele, întrucât cheia de la seiful respectiv o are numai clientul.

CONTRACT DE COMERŢ INTERNAŢIONAL, act juridic de comerţ internaţional constând în acordul de voinţă încheiat între doi sau mai mulţi participanţi la comerţul internaţional (persoane juridice sau persoane fizice din diferite ţări) în scopul de a crea, modifica sau stinge raporturi juridice de comerţ internaţional. Constituie una dintre cele mai importante instituţii juridice ale dreptului comercial internaţional, îndepli-

Scanned with OKEN Scanner

nind totodată rolul de instrument juridic principal pentru înfăptuirea schimburilor economice şi comerciale internaţionale. Conform legislaţiei României sunt c.e.i.: contractele de vânzare-cumpărare, cele de cooperare în producţie, executare de lucrări, depozit, mandat şi reprezentare comercială, acordarea de asistenţă tehnică, întreţinere de maşini, utilaje şi instalaţii, transport şi expediţii, constituire de societăţi mixte, transfer de tehnologie, asigurări, turism şi altele, practicate în relaţiile internaţionale. Sfera acestui concept cuprinde orice contract comercial încheiat în raporturile cu străinătatea sau pe pieţele externe. C.e.i. se distinge de celelalte categorii de contracte prin două elemente definitorii, şi anume: *comercialitatea,* în sensul că, potrivit legii, acesta este un act de comerţ prin care se stabilesc raporturi juridice comerciale şi din care izvorăsc obligaţii comerciale; *internaţionalitatea,* în sensul că are cel puţin un element de extraneitate, ceea ce face ca în privinţa lui să primească aplicare legi aparţinând unor sisteme juridice din ţări diferite. Ambele aceste elemente sunt cerute de lege cumulativ, pentru ca un contract să poată fi calificat c.e.i.

Este motivul pentru care contractele încheiate cu ocazia introducerii sau scoaterii din ţară prin colete sau de către călători, în condiţiile legii, a unor bunuri de uz personal sau familial nu sunt c.e.i., deşi prezintă elemente de extraneitate; unor asemenea contracte le lipseşte caracterul comercial. Încheierea c.e.i. comportă realizarea acordului de voinţă între părţile contractante. Atunci când părţile sau reprezentanţii lor sunt de faţă iar consimţământul lor este concomitent, contractul se formează în chiar momentul întâlnirii celor două manifestări de voinţă. În cazul în care părţile (sau reprezentanţii lor) nu sunt de faţă — este ipoteza cea mai frecvent întâlnită în comerţul internaţional — manifestările de voinţă ale acestora se produc succesiv, iar determinarea momentului şi locului încheierii contractului se face diferit, în dreptul comparat, în funcţie de concepţia adoptată în această privinţă de sistemele juridice naţionale. Astfel, legislaţiile care au consacrat sistemul emisiunii sau al declaraţiunii stabilesc că încheierea contractului se produce în momentul în care voinţa destinatarului ofertei a fost manifestată, adică declarată, deoarece în acel moment

Scanned with OKEN Scanner

voinţa respectivă s-a întâlnit cu voinţa ofertantului. În schimb, legislaţiile care consacră sistemul recepţiei sau informaţiei admit că încheierea contractului are loc în momentul când acceptarea emisă de către destinatar a ajuns la cunoştinţa ofertantului, deoarece perfectarea contractului presupune nu numai coexistenţa celor două voinţe, dar şi concursul lor efectiv. Codul comercial român prevede că formarea contractului are loc în momentul în care acceptarea ajunge la cunoştinţa ofertantului. Soluţia a fost admisă constant şi în practica Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti. Condiţiile de fond, mai puţin capacitatea părţilor şi efectele obligaţionale ale **c.c.i.** sunt supuse legii desemnate de către părţile contractante. În absenţa desemnării de către părţi a legii contractului, Curtea de Arbitraj Bucureşti a statuat că determinarea acelei legi urmează să se facă constant de către organul arbitral, în funcţie de elementele ce ar putea să indice voinţa tacită a contractanţilor, cum ar fi locul încheierii contractului sau, în subsidiar, locul executării lui. În aplicarea acestei teze, Curtea de Arbitraj Bucureşti a mai statuat că voinţa implicită a părţilor a fost de a supune raporturile lor juridice legii române în următoarele situaţii: a) locul de încheiere a contractului a fost situat în ţară, stabilindu-se că tot aici se va executa şi obligaţia de livrare a mărfii, iar părţile au ales prin clauză arbitrală competenţa Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti; b) locul de încheiere a contractului a fost situat în ţară, iar părţile au ales prin clauza de arbitraj competenţa Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti; c) deşi încheierea contractului s-a făcut într-un alt stat, locul executării obligaţiei de livrare a mărfii a fost stabilit în România (C.I.F. sau F.O.B. Constanţa, frontiera română), iar părţile au acceptat să supună, prin clauza compromisorie, litigiul Curţii de Arbitraj Comercial Internaţional Bucureşti. Acelaşi arbitraj a mai dat următoarele rezolvări problemei legii aplicabile contractului: 1) în absenţa unei manifestări explicite de voinţă a părţilor urmează a primi aplicare legea străină ca lege a locului de încheiere a contractului, atunci când obligaţiile asumate de părţi s-au executat în România; 2) în contractele sinalagmatice, când se pune problema aplicării principiului *lex loci executionis,*

iar organul arbitral are de ales între locul de executare a obligaţiilor uneia din părţi şi locul de îndeplinire a obligaţiilor celeilalte părţi, sunt luate în considerare cu prioritate obligaţiile caracterizante pentru tipul de contract dat: în acest context s-a decis că cerinţele de fond şi efectele contractului de mandat sunt supuse, dacă părţile nu au hotărât nimic într-un atare sens, legii locului unde mandatarul îşi exercită împuternicirea; de asemenea, s-a mai decis că cerinţele de fond şi efectele contractului de asigurare sunt supuse, în tăcerea părţilor, legii statului unde se află sediul întreprinderii de asigurare; în fine s-a mai decis că cerinţele de fond şi efectele contractului de vânzare-cumpărare internaţională sunt supuse, dacă părţile nu au convenit altfel, legii ţării unde se execută obligaţiile vânzătorului, iar nu legii ţării în care se îndeplinesc obligaţiile cumpărătorului. La **c.c.i.** participă ca părţi persoane juridice sau persoane fizice din diferite ţări. Sub aspectul profilului de activitate, unităţile cu activitate de comerţ exterior sunt specializate pe grupe de produse, aceloraşi întreprinderi revenindu-le, ca regulă generală, atât exportul cât şi importul produselor care intră în nomenclatorul lor. Datorită concentrării continue de capital ce are loc în ultima vreme, comerciantul persoană fizică ocupă un loc tot mai nesemnificativ în comerţul internaţional; ponderea covârşitoare o deţin societăţile comerciale, şi în special cele cu răspundere limitată şi pe acţiuni. De regulă, **c.c.i.** se încheie în formă scrisă (indiferent de locul perfectării lor, în ţară sau în străinătate). Pe această cale se precizează mai bine elementele contractului şi limita exactă dintre negocierile precontractuale şi obligaţiile contractuale propriu-zise, înscrise în contract; totodată se facilitează o urmărire precisă a modului cum se execută obligaţiile asumate. Forma scrisă este necesară atât pentru contractul iniţial, cât şi pentru orice modificare ulterioară adusă acestuia. Ea este o condiţie esenţială care afectează însăşi validitatea contractului. De aceea, **c.c.i.** încheiate de către firme româneşti cu parteneri comerciali din străinătate nu li se aplică regula conflictuală *locus regit actum*, potrivit căreia forma exterioară a actelor este supusă legilor ţării unde se face actul. Cerinţa formei scrise a acestor contracte constituie o excepţie de la regula menţionată. Fiind o necesitate necontes-

Scanned with OKEN Scanner

tată, forma scrisă a c.c.i. a fost instituită şi pe calea uzanţelor şi a contractelor tip.

CONTRACT DE CONCESIUNE (EXCLUSIVĂ), contract comercial cu funcţii apropiate de intermediere, prin efectul căruia un comerciant independent, numit *concesionar*, dobândeşte dreptul de a fi aprovizionat cu anumite mărfuri ale unui producător, numit *concedent*, pe care le comercializează în nume şi în cont propriu. Constituie o formă de intermediere imperfectă şi cunoaşte o largă răspândire. C.c.c. se distinge prin următoarele trăsături specifice: a) Are ca obiect mărfuri determinate pe care concedentul se obligă să le vândă exclusiv concesionarului, acesta din urmă activând pe un anumit teritoriu determinat prin contract; la rându-i, concesionarul îşi asumă obligaţia de a comercializa mărfurile respective pe raza teritoriului stabilit prin contract şi totodată de a nu cumpăra mărfuri similare de la un alt producător. În vederea asigurării unei eficienţe sporite activităţii de comercializare prin concesiune exclusivă, părţile pot conveni inserarea în contract a unei stipulaţii conţinând obligaţia concesionarului de a comercializa mărfuri de o valoare care să depăşească un anumit plafon, precum şi îndatoririle acestuia de a deţine un anumit stoc de piese de schimb, de a-şi organiza activitatea de comercializare într-un anumit stil (experimentat şi verificat sub aspectul rezultatelor), de a face publicitate locală. b) Asigură concesionarului posibilitatea să activeze în calitate de comerciant independent (în nume şi pe cont propriu), cumpărând mărfurile şi apoi revânzându-le clientelei locale pe care acesta şi-o formează. Prin aceasta, c.c.c. se deosebeşte de contractul de reprezentanţă, deoarece reprezentantul nu cumpără şi nu revinde pe contul său, ci îndeplineşte acte de comerţ în numele şi pe seama reprezentatului; apoi în cazul concesiunii reprezentarea lipseşte, în timp ce aceasta constituie de regulă unul din elementele contractului de reprezentanţă. c) În temeiul său, concesionarul realizează un beneficiu care reprezintă diferenţa dintre preţul de cumpărare şi cel de vânzare, iar nu un comision specific celorlalte forme de intermediere (mandat, comision, consignaţie). d) Se încheie pe durată scurtă, de regulă pe timp de un an, dar în funcţie de rezultate

Scanned with OKEN Scanner

poate fi reînnoit. Refuzul de reînnoire a contractului nu este însă susceptibil să legitimeze solicitarea de daune-interese (afară numai dacă el îmbracă forma abuzului de drept). În ipoteza în care contractul nu se reînnoieşte, concesionarul, care încetează să mai fie legat de concedent, poate prelua o altă concesiune pentru aceleaşi mărfuri, utilizând mijloacele şi reţeaua comercială creată. C.c.e. este avantajos pentru ambii contractanţi: prin efectul său, concedentul îşi măreşte volumul vânzărilor, pătrunde pe noi pieţe fără a-şi investi fondurile într-o reţea proprie de comercializare, iar ca urmare a cumpărării mărfurilor de către concesionar creşte viteza de rotaţie a fondurilor circulante; pe de altă parte, concesionarul, beneficiind de marca de fabrică a concedentului (care de regulă e notorie), îşi asigură monopolul în privinţa comercializării mărfurilor respective pe raza teritorială stabilită în condiţii de evitare a concurenţei altor firme şi, totodată, este avantajat prin caracterul ritmic al aprovizionării la care se obligă concedentul, precum şi prin condiţiile mai favorabile de credit oferite de acesta din urmă, condiţii pe care nu le-ar putea obţine de la alţi producători. Concesiunea poate îmbrăca şi alte forme decât aceea de exclusivitate: în practică se utilizează c.c.e. cu clauză de exclusivitate a aprovizionării numai de la un anumit producător, concesionarul beneficiind de credite fără dobândă şi de alte avantaje acordate de concedent; în aceste cazuri concedentul are facultatea de a încheia concesiuni şi cu alţi concesionari care îşi desfăşoară activitatea în aceeaşi zonă teritorială: totodată pot fi încheiate contracte de concesiune cu clauza de exclusivitate de vânzare, prin efectul cărora concesionarul deţine monopolul comercializării unor mărfuri produse de către concedent, dar are libertatea să se aprovizioneze şi din alte surse.

CONTRACT DE CONSIGNAŢIE, varietate a contractului de comision în temeiul căreia o persoană, numit *consignant,* încredinţează altei persoane, numită *consignatar,* anumite bunuri mobile spre a fi vândute la un anumit preţ, într-un termen determinat, plătindu-i pentru această activitate o sumă stabilită sub formă de cotă procentuală din preţul vânzării, numită *comision.* Raporturile dintre părţile acestui contract sunt guvernate de regulile privitoare la

mandat, în măsura în care nu primesc incidenţa unor dispoziţii legale speciale. În raporturile de comerţ internaţional, c.c. se practică pe scară destul de largă, deoarece adesea condiţiile pieţii reclamă ca mai cu seamă comisionarul din ţara importatoare să aibă la dispoziţie un stoc din mărfurile cu a căror vânzare a fost însărcinat; el devine astfel consignatar, iar comitentul căreia pune la dispoziţie mărfurile, consignant (V. **contract de concesiune comercială exclusivă**). Crearea de depozite de consignaţie accelerează desfacerea mărfurilor, întrucât comisionarii consignatari din ţara importatoare au o reţea proprie de desfacere. Legislaţiile comerciale din diverse ţări reglementează c.c. ca mijloc juridic pentru protejarea intereselor consignantului; în general, se garantează dreptul de proprietate al acestuia asupra mărfurilor expediate consignatarului, până în momentul vânzării lor, iar după aceea un drept de creanţă asupra contravalorii acelor mărfuri. Prin stipulaţiile inserate în cuprinsul c.c. se stabilesc: valoarea şi sortimentul mărfurilor, modul de comercializare a lor, iar în raport cu vânzările efectuate, comisionul. Ca măsură de precauţie menită să prevină pierderile, consignantul îşi rezervă adesea dreptul de proprietate asupra mărfurilor predate consignatarului chiar dincolo de momentul vânzării lor, până la încasarea şi depunerea sumelor în contul său.

CONTRACT DE CONT CURENT, contract în temeiul căruia doi subiecţi de drept, de regulă o bancă şi o întreprindere industrială sau comercială, care se află în relaţii constante de afaceri, convin expres sau tacit să-şi supună creanţele şi datoriile lor unui mecanism de reglementare presupunând fuziunea instantanee a acestora într-un sold. Prin efectul c.c.c. creanţele şi datoriile se transformă în articole de debit şi de credit, pierzându-şi individualitatea; ca urmare, numai soldul acestora devine exigibil la momentul considerat. Situaţia părţilor de creditor sau de debitor se defineşte prin prisma acestui sold, care pune astfel în actualitate dreptul uneia dintre ele de a pretinde de la cealaltă îndeplinirea unei prestaţii, drept ce pe întreaga durată a contului avea doar caracter virtual. Pe plan juridic, contul curent dobândeşte existenţă prin convenţia părţilor (prin care a fost constituit), în vreme ce pe plan contabil existenţa sa de-

Scanned with OKEN Scanner

vine o realitate prin efectuarea primei depuneri. C.c.c. este reglementat, în legislaţia noastră, prin dispoziţiile Codului comercial (art. 370-373); în alte ţări, de exemplu Italia, Turcia, Grecia etc., conturile bancare şi în special contul curent sunt reglementate prin dispoziţiile codurilor civile; există şi ţări, între care Franţa, Marea Britanie, S.U.A., ţările scandinave, Belgia, Luxemburg, Spania, Brazilia, ce au lăsat pe seama practicii organelor de jurisdicţie şi doctrinei sarcina definirii regimului juridic al conturilor, inclusiv al contului curent. Două sunt elementele pe care se fundează existenţa contului curent, şi anume: a) *Acordul părţilor* (expres sau tacit) de a lucra în cont curent; este elementul internaţional concretizat în voinţa juridică ce dă naştere c.c.c. b) *Remiterile reciproce:* acesta este elementul obiectiv prin care se manifestă şi se validează existenţa contului curent. Termenul remitere semnifică aici orice valoare intrată în cont graţie căreia se naşte o creanţă a uneia din părţi împotriva celeilalte; remiterea desemnează astfel chiar creanţa menită să fie reglată în cont. Funcţionarea contului curent comportă îndeplinirea de către părţi a două operaţii simetrice, şi anume: pe de o parte creditorul înscrie la creditul său valoarea creanţei (ce reprezintă corespondentul valorii pe care a transmis-o celeilalte părţi şi a cărei transmitere a determinat naşterea creanţei), iar pe de altă parte, cel care primeşte valoarea sau obiectul în schimbul unui preţ îndeplineşte aceeaşi operaţie la debitul său. Pot constitui remiteri în cont (adică pot intra în cont) numai creanţele ce întrunesc condiţiile în prezenţa cărora devin susceptibile de plată; de asemenea, se mai cere în acest scop ca originea creanţei să fie convenţională, neputând intra în cont creanţele cu origine delictuală; în fine, mai este necesar şi ca creanţele să fie legate de activitatea economică prevăzută a părţilor. Prin efectul c.c.c., orice creanţă ce intră în cadrul afectării generale la acest cont intră automat în cont, nefiind necesară în acest scop vreo inscripţie. C.c.c. pune în mişcare un dublu mecanism, şi anume: *a)* Un mecanism de reglementare simplificată şi instantanee a creanţelor, prin fuziunea lor într-un sold exigibil de îndată. Intrarea în cont a creanţelor valorează plată, cu condiţia ca acestea să fie certe, lichide şi exigibile. *b)* Un mecanism de garanţie de-

Scanned with OKEN Scanner

curgând din fuziunea creanţelor într-un singur sold şi afectarea lor la acest cont: articolele din cont (debit şi credit) se garantează reciproc în sensul că creanţele dintr-un articol servesc drept garanţie a datoriilor din celălalt articol. Împrejurarea poate primi şi semnificaţia unui drept de retenţie general şi reciproc, având ca obiect totalitatea creanţelor existente între părţi. Intrarea unei creanţe în două mecanisme se face în mod diferit; în mecanismul de garanţie ea se produce automat din chiar momentul naşterii creanţei respective; în schimb, în mecanismul de reglementare aceasta are loc doar în momentul în care creanţa îndeplineşte condiţiile care o fac susceptibilă de plată (adică de când devine certă, lichidă şi exigibilă). În cazul în care pe numele unei persoane se deschid mai multe conturi, fiecare dintre ele este independent; într-o atare situaţie, toate operaţiile se efectuează în funcţie de poziţia fiecărui cont, între aceste conturi neoperând compensaţia, calculul dobânzii şi nici calculul agio. Părţile au libertatea să decidă de comun acord ca unul dintre conturi să fie afectat în garanţia altui cont, precum şi să încheie o convenţie de compensaţie între conturi. Unul din efectele c.c.c. este novaţia pe care acesta o produce: remiterea în cont stinge creanţa cu toate acţiunile şi excepţiile şi cu toate garanţiile; creanţa veche se transformă într-un articol de cont (operaţie contabilă). De pildă, o creanţă civilă înscrisă într-un cont curent printr-un articol de cont se transformă într-o valoare certă ce se înregistrează în soldul acelui cont; o cambie cumpărată de o casă de *forfaiting*, cu menţiunea „fără regres", a cărei valoare a fost înscrisă în contul curent deschis pe numele vânzătorului, îşi modifică natura juridică, valoarea intrând în soldul la zi prin efectul compensaţiei, fără a mai putea fi invocate prevederile dreptului cambial, în raporturile dintre părţile c.c.c.; tot astfel, cu referire la creanţa preţului oricărui vânzător, vânzătorul pierde atât privilegiul vânzătorului, cât şi acţiunea în rezoluţie pentru neplata preţului, ori de câte ori părţile nu au convenit astfel. Transformarea creanţei vechi într-un articol nu comportă crearea propriu-zisă a unei noi creanţe; ea antrenează doar următoarele consecinţe: a) dacă trece într-un cont comercial, creanţa îşi pierde caracterul civil; b) calificarea primară a creanţei este modificată (de

exemplu, creanţa izvorâtă dintr-un mandat ori dintr-un depozit, ca şi sumele încasate, nu pot genera abuz de încredere); c) în eventualitatea unui litigiu privitor la un articol de cont, competenţa este determinată de cont, în întregul său. Contul este indivizibil, în sensul că toate creanţele înscrise în cont îşi pierd individualitatea, spre a se contopi într-un singur fond, cu un regim juridic propriu. Până la încheierea contului nu există nici creanţă şi nici datorie, ci numai articole de credit şi debit; ca urmare, nici una din părţi nu este creditoare sau debitoare a celeilalte şi nu poate urmări soldul provizoriu. Soldul în sarcina uneia din părţi se determină prin balanţa finală, iar până la efectuarea acesteia, calitatea de creditor, ca şi aceea de debitor, este suspendată. **C.c.c.** încetează în următoarele împrejurări: la împlinirea termenului pentru care a fost încheiat (în cazul în care el a fost convenit pe o durată de timp determinată); prin voinţa unilaterală a oricăruia dintre corespondenţi (atunci când a fost încheiat pe o durată de timp nedeterminată); când survine moartea, incapacitatea, falimentul, reglementarea judiciară, lichidarea bunurilor (sau alte proceduri asemănătoare), dizolvare (atunci când este vorba de o persoană juridică) etc. Încetarea **c.c.c.** ca urmare a intervenţiei uneia din aceste ultime împrejurări (moartea, incapacitatea etc.) este o consecinţă a caracterului *intuitu personae* a acestui contract. Ulterior închiderii contului curent, nu mai poate fi înscris în cuprinsul său nici un articol de cont; la închiderea contului, balanţa articolelor de credit şi debit arată soldul, a cărui creanţă este lichidă şi exigibilă. Sin. *cont curent bancar.*

CONTRACT DE CREDIT, contract bancar prin care o bancă, sau o instituţie financiară similară îşi asumă obligaţia faţă de o anumită persoană (fizică sau juridică) să pună la dispoziţia acesteia, în schimbul unei remuneraţii percepută cu titlu de dobândă şi comision, fonduri băneşti pe o durată de timp determinată, într-un cuantum determinat, ori, în interesul acelei persoane îşi asumă un angajament bănesc prin aval, sau prin scrisoare de garanţie. **C. c.** sunt susceptibile de multiple clasificări. Astfel după durata de rambursare se disting **c. de c.**: *pe termen scurt* (până la 12 luni); *pe termen mediu* (între 1 şi 5 ani); *pe termen lung* (peste 5 ani).

După destinaţia creditului se face distincţie între: *credite pentru îndeplinirea unei operaţiuni determinate* (precum cumpărarea unui autoturism sau a unei linii tehnologice) şi *credite pentru acoperirea unor nevoi cu caracter general; credite pentru finanţarea unor posturi ale bilanţului* care pot fi: credite pentru finanţarea investiţiilor (pe termen mediu sau lung) şi/sau credite pentru finanţarea operaţiilor de casierie (pe termen scurt); *credite specifice*, precum: creditul pentru consum, cel pentru comerţ exterior etc. În raport cu caracterul mobilizabil al creditului sunt: *credite mobilizabile* (ca de pildă, creditul prin scont) şi *credite nemobilizabile* (cum este bunăoară, deschiderea de credit). În funcţie de tehnicile juridice utilizate se face distincţie între: *deschiderea de credit; creditarea prin transferul unei creanţe* (ca de exemplu scontul cambiei); *creditele prin semnătură* (ca de pildă: avalul, acceptarea cambiei, scrisoarea de garanţie). Remuneraţia la care este îndreptăţită banca are întotdeauna două componente şi anume: dobânda, care se calculează la suma acordată, pentru perioada stabilită şi comisionul bancar. Remuneraţia diferă în raport de tipul creditului. Ea se cuvine băncii chiar dacă clientul nu uzează de credit ca şi atunci când îl utilizează numai parţial, deoarece banca şi-a îndeplinit obligaţia contractualmente asumată de a pune la dispoziţia clientului, cu titlu de credit, suma prevăzută în c.c., renunţând astfel la posibilitatea de a obţine un profit prin fructificarea ei într-un alt mod. V. şi **comision bancar.**

CONTRACT DE CREDIT PENTRU CONSUM, contract bancar în virtutea căruia banca acordă clientului său un credit fie pentru achiziţionarea de către acesta a unui bun mobil sau în vederea finanţării unor servicii ori a suportării unor sarcini financiare ocazionale (precum nunţile şi funeraliile), fie cu destinaţia cumpărării sau construirii de locuinţe sau reşedinţe secundare. În funcţie de obiectul său creditul pentru consum poate fi mobiliar (când are ca scop procurarea de către client a unui bun mobil sau finanţarea unor servicii ori suportarea unor sarcini financiare ocazionale) sau imobiliar (când este destinat cumpărării sau construirii unei locuinţe ori reşedinţe secundare). Cât priveşte creditul mobiliar, acesta poate fi acordat sub

forma unui împrumut personal (fără a fi condiţionat de o anumită destinaţie) sau sub forma creditării unor operaţiuni juridico-economice precis determinate (precum: achiziţionarea unui anumit bun de folosinţă îndelungată; realizarea unei operaţiuni de leasing; contractarea unor prestări de servicii cu plata în rate sau la termen. Sub aspectul tehnicii bancare utilizate împrumutul personal se poate prezenta fie sub forma deschiderii unui credit (rambursabil într-o singură tranşă sau reînnoibil în sistem revolving), fie sub forma acceptării poziţiei debitoare a contului clientului (descoperire) în limitele plafonului de creditare consimţit. Majoritatea deschiderilor de credit permanent sunt asociate cu cărţi bancare (sau de credit). Cât priveşte creditul imobiliar, domeniul de referinţă este creditul destinat cumpărării, construirii sau reparaţiilor de locuinţe. Atât în cazul creditului mobiliar, cât şi cazul creditului imobiliar, contractul de credit este dublat, după caz, de un contract de vânzare sau de un contract de prestări de servicii.

CONTRACT DE DEPORT. V. **contract de report.**

CONTRACT DE DEPOZIT BANCAR, contractul în virtutea căruia o persoană (fizică sau juridică) remite o sumă de bani sau alte bunuri mobile de valoare spre păstrare unei bănci ce se obligă să i le restituie la cerere, în condiţiile convenite. Poate avea ca obiect şi titluri, pe care clientul le remite băncii cu obligaţia pentru aceasta de a le conserva, sau cu obligaţia de a le conserva şi gira, formându-se astfel un depozit de titluri. În acest din urmă caz (când depozitarul se obligă să conserve, dar şi să gireze titlurile) **c.d.b.** se dublează cu un contract de mandat; practic este însă posibil ca acestor două contracte să li se adauge şi o gestiune de afaceri, care survine atunci când banca, gestionând titlurile primite spre păstrare, acţionează fără acordul clientului ei. **C.d.b.** se înfăţişează, în raport cu dispoziţiile Codului civil, ca un depozit neregulat: banca devine proprietară a fondurilor, fiind obligată să restituie numai echivalentul; totodată el se analizează şi ca un împrumut de consumaţie, considerându-se că remiţând sumele sau alte bunuri de valoare băncii, clientul o împrumută pe aceasta. O varietate a **c.d.b.** este contractul de *coffre-fort.*

Scanned with OKEN Scanner

CONTRACT DE DEPOZIT DE TITLURI, contract bancar în virtutea căruia clientul unei bănci predă acesteia în depozit titluri de credit sau alte titluri, iar depozitara se obligă să le păstreze şi să le restituie la cererea deponentului. Atunci când c. d.t. are ca obiect titluri de credit, obligaţia asumată de banca depozitară privind păstrarea acestora poate fi dublată de o obligaţie ce revine, de asemenea, acesteia, de a gira titlurile respective conform dispoziţiei clientului. Această obligaţie suplimentară a băncii care prezintă totodată semnificaţia unei prerogative, decurge dintr-un contract de mandat intervenit între bancă şi client. V. şi **contract de cont de depozit de fonduri în bancă.**

CONTRACT DE DESCHIDERE DE CREDIT, contract bancar prin efectul căruia banca îşi asumă obligaţia să pună la dispoziţia clientului său pentru o perioadă de timp (determinată sau nedeterminată) un anumit credit de care acesta, în calitate de beneficiar, poate uza încasând fondurile respective, fie trăgând o cambie sau un cec asupra acelei bănci. Perfectarea c.d.c. nu implică nici predarea efectivă a fondurilor aferente creditului acordat şi nici transferul unui drept având ca obiect acest fonduri. În mod obişnuit destinaţia fondurilor este prevăzută în c.d.c. iar deschiderea de credit se efectuează în cont curent. Într-o atare ipoteză contractul de cont curent devine un accesoriu al c.d.c. Acest din urmă contract comportă avantaje atât pentru clientul beneficiar, cât şi pentru bancă. În cel priveşte pe client, avantajul se concretizează în reînnoirea permanentă a creditului; remiterile făcute de client cu titlu de rambursare contribuie la menţinerea integrală a plafonului creditului deschis (linia de credit). Cât priveşte banca, aceasta este avantajată prin garanţia pe care o oferă remiterile făcute de client, precum şi prin celelalte garanţii ale creditului deschis. C. d.c., se deosebeşte de contractul de cont curent sub următoarele aspecte: a) caracterul obligatoriu al remiterilor băncii către client: banca este obligată să remită clientului sumele convenite la termenele prestabilite; în cazul contractului de cont curent remiterile între părţi sunt facultative dacă nu există clauză expresă contrară; b) existenţa, chiar din momentul perfectării contractului, a unui creditor: calitatea de creditor revine băncii care o păstrează până la rambursarea integrală a creditului şi

a dobânzilor lor aferente lui; în cazul contractului de cont curent nu există nici debitor nici creditor până la momentul încheierii contului aceasta datorită reciprocităţii creditului; c) obligaţia clientului de a restitui dintr-o dată în întregime suma ce i-a fost acordată cu titlu de credit bancar: restituirea trebuie să se facă la termenul prestabilit, clientul neputând face restituiri parţiale fără acordul băncii şi neputând licita noi avansuri; în cazul contractului de cont curent există numai remiteri reciproce, iar nu şi plăţi; d) clientul se află în situaţia de debitor al băncii din momentul primirii creditului până la data rambursării lui integrale; în cazul contractului de cont curent numai la încheierea contului se ştie cine este creditor şi cine este debitor. Atunci când se încheie un contract de cont curent în vederea desfăşurării operaţiunilor aferente unui **c.d.c.** clientul băncii are un alt statut juridic decât cel ce beneficiază de o deschidere de credit simplă. Astfel, el poate face plăţi parţiale, este îndreptăţit să ceară noi avansuri cu condiţia ca totalul sumelor primite de client să nu depăşească suma prevăzută în **c.d.c.** Într-o altă ipoteză, contractul de cont curent devine un accesoriu al **c.d.c.** şi ca urmare reciprocitatea creditelor caracteristică primului contract dispare. În cazul coexistenţei celor două contracte, posibilitatea înfiinţării şi validării unei popriri în mâinile băncii la cererea creditorilor clientului se restrânge la soldul stabilit prin încheierea contului. Creditorii clientului pot urmări pe cale silită numai acest sold. Situaţia era alta dacă ar fi existat numai **c.d.c.** simplă, deoarece în acest caz creditorii clientului ar fi avut îndreptăţirea să poprească în mâinile băncii întreaga sumă acordată de aceasta ca şi credit, în măsura în care nu a fost încasată de client. Totodată, coexistenţa celor două contracte determină anumite consecinţe şi în planul executării **c.d.c.**, în sensul că banca nu poate întrerupe eliberările de sume la concurenţa valorii creditului acordat prevalându-se de faptul că clientul nu a efectuat rambursări. În fine, dobânzile se capitalizează numai prin efectul contractului de cont curent iar nu şi prin efectul contractului de deschidere de credit în cont curent. Numai în cazul în care în convenţia părţilor s-a stipulat o clauză expresă privind capitalizarea dobânzilor, dobânda stabilită la creditul acordat de bancă este susceptibilă de capitalizare. **C.d.c.** este

Scanned with OKEN Scanner

un contract unilateral, deoarece prin efectul său numai banca se obligă — aceasta își asumă obligația să acorde creditul —, iar nu și clientul beneficiar, care nu-și asumă obligația de a uza de creditul respectiv. În practica contractuală se stipulează însă un comision datorat de client băncii pentru neutilizarea totală sau parțială a creditului. Acest comision se acordă în ideea reparării prejudiciului suferit de bancă prin faptul că ținând fondurile la dispoziția clientului beneficiar nu le-a putut fructifica într-un alt mod. În cazul în care deschiderea de credit se face în cont curent, contractul de cont curent fiind bilateral, prin ricoșeu și c.d.c. devine bilateral, clientul având obligația de a face prin cont toate operațiunile legate de utilizarea și rambursarea creditului. Cesiunea creditului poate fi făcută de client numai cu acordul băncii. Încetarea c.d.c. are loc: la expirarea duratei pentru care a fost convenit; din inițiativa uneia din părți prin reziliere (caz în care este necesar și un termen de preaviz); banca poate rezilia contractul în cazurile prevăzute de lege. C.d.c. se distinge de creditul comercial prin aceea că banca își asumă obligația să țină la dispoziția beneficiarului fondurile băneşti independent de orice altă operațiune comercială între aceleași părți. De aceea, acest contract constituie o entitate juridică distinctă comparativ cu împrumuturile acordate de comercianți între ei, ca și în raport cu creditul acordat, uneori, de către banca cumpărătorului în ce privește prețul (integral sau parțial) datorat de acesta pentru mărfurile livrate, un astfel de contract fiind o vânzare cu termen. V. și **contract de cont curent; credit comercial.**

CONTRACT DE FORFAITING, mijloc de mobilizare a creditelor pe termen scurt și mediu, concretizat, în esență, într-o operație de scont de titluri de credit, în special de cambii emise pe baza unui export. Negocierea titlurilor de credit și în special a cambiilor și a biletelor la ordin constituie o operație larg răspândită, servind la finanțarea afacerilor comerciale. Firmele comerciale, industriale etc. sunt creditate de către instituțiile bancare cărora le prezintă spre scontare cambii; creditul de scont acordat acelor firme are o valoare egală cu valoarea cambiilor, din care se scade taxa scontului, calculată luându-se în considerare valoarea nominală a cambiilor în funcție de perioada aferentă intervalului de timp

de la scontare şi până la scadenţa acestora. Băncile comerciale acordă creditul de scont în raport cu particularităţile pieţei naţionale de credit. Creditul de scont face posibilă finanţarea în mod curent a firmelor care prezintă cambii la scontare, rezultate din tranzacţii comerciale externe; prin acordarea lui, banca comercială în cauză facilitează firmei comerciale beneficiare procurarea disponibilităţilor monetare ce-i sunt necesare, împrejurare ce echivalează cu operaţii curente de trezorerie. Băncile comerciale îşi pot întregi lichidităţile rescontând cambiile la banca centrală. În esenţă, forma de finanţare despre care este vorba comportă două operaţii distincte: a) *scontarea,* prin efectul căreia beneficiarul transmite o cambie către o terţă persoană (de regulă, o bancă) în vederea încasării contravalorii ei mai înainte de scadenţă; suma înscrisă pe titlu, diminuată cu taxa scontului, precum şi cu comisionul perceput de bancă pentru acoperirea riscurilor aferente unor astfel de operaţii, este încasată pe această cale de către beneficiarul cambiei; b) *rescontarea,* prin efectul căreia o cambie deţinută de o bancă comercială ca urmare a scontării ei se transferă unei bănci centrale, în schimbul unei taxe de rescont (sau taxă oficială a scontului) care, de regulă, este fixată în armonie cu cerinţele politico-economice ale statului respectiv. Mobilizarea creditelor prin utilizarea scontului în forma lui clasică prezintă anumite inconveniente pentru exportatorii deţinători de cambii, sub aspectul realizării operaţiei în sine (inconveniente concretizate în tergiversarea operaţiilor de scontare pentru diverse verificări, menţinerea căii de regres împotriva girantului etc.); prin tehnici financiar-bancare moderne, urmărind înlăturarea acestor inconveniente, este asigurată însă o formă nouă de transmitere a titlurilor de credit originate din operaţiile de export-import cunoscute sub denumirea de *forfaiting.* În vederea îndeplinirii unor atare operaţii au fost înfiinţate instituţii financiare specializate, precum: „Finanz A. G. Zürich" (instituţie afiliată „Creditului elveţian"). De regulă, operaţiile de forfetare sunt practicate de vânzătorii de credit din contractele comerciale internaţionale, deoarece pe această cale ei îşi pot încasa înaintea scadenţei contravaloarea mărfurilor exportate. Instituţiile bancare specializate în operaţii de forfetare plă-

tesc pentru titlurile de credit cumpărate o sumă mai mică decât aceea care se plăteşte în cazul scontărilor obişnuite făcute prin mobilizarea clasică a creditului la export; suma respectivă se stabileşte în raport cu durata creditului (în cazul cambiilor la termen), cu moneda în care sunt exprimate cambiile, precum şi în funcţie de bonitatea debitorului şi a ţării sale, de măsura în care cambia este avalizată sau garantată, de bonitatea avalistului ori garantului etc. Forfetarea facilitează transformarea vânzărilor pe credit în vânzări *cash*, în cazul exportatorilor pe credit posesori ai unor cambii acceptate de cumpărător, ca şi în al acelora care deţin creanţe certe sub altă formă. Împrejurarea îi conferă certe avantaje, printre care: ameliorarea balanţei proprii de plăţi, ceea ce se exprimă prin îmbunătăţirea lichidităţii patrimoniale; evitarea pierderilor ce ar putea decurge din schimbările ratei dobânzii, deprecierea valutei etc. Alături de aceste avantaje, forfetarea prezintă şi un important dezavantaj, ce constă în costul ridicat al acestei forme de finanţare şi care, la rândul lui, se explică prin asumarea riscurilor de către insituţia de forfaiting. Fiind interesate în promovarea operaţiilor de *forfaiting*, instituţiile financiare specializate acordă exportatorilor diverse facilităţi, precum: suprimarea dreptului de recurs împotriva lor, prin efectul completării, andosării cu formula „fără recurs" (*without recourse; sans recours; ohne Regress* sau *ohne Obligo; senza ricorso*), ceea ce face ca exportatorul să fie ţinut responsabil numai pentru viciile mărfii livrate şi pentru consituirea corectă a titlului, celelalte riscuri revenind în totalitate forfetarului. Forfetarea cambiilor internaţionale se face, de regulă, utilizându-se clauza efectivă conform căreia cambiile respective pot fi forfetate numai cu condiţia imperativă ca cumpărătorul să fi preluat efectiv marfa livrată, confirmând calitatea lor şi obligaţia fermă de plată. În practica internaţională sunt observate următoarele reguli ce guvernează operaţiile de *forfaiting* sub aspectul asigurării împotriva riscurilor: *a)* asigurarea împotriva riscului debitorului: se cere ca debitorul să fie de prim rang; datoria lui trebuie să fie acoperită de un avalist sau de o bancă garantată din ţara debitorului; *b)* asigurarea împotriva riscului transferului se află în grija forfetarului; în acest sens îi revine îndatorirea să determine

Scanned with OKEN Scanner

dacă ţara debitorului este în măsură să-şi îndeplinească angajamentele viitoare şi să aibă la dispoziţia sa valorile de schimb necesare; *c)* asigurarea împotriva riscului valutei: pentru prevenirea acestui risc, de regulă, instituţiile financiare specializate achiziţionează numai titluri de credit în valutele ce le conferă posibilitatea de refinanţare; se preferă, în principal, ca valuta să fie exprimată în dolarul S.U.A., marca vest-germană şi francul elveţian etc. Cheltuielile de forfetare sunt dependente de mai mulţi factori, printre care: riscul debitorului, cel al transferului din ţara debitorului, dobânda pieţei valutare, diverse comisioane.

CONTRACT DE FRANCHISING, contract comercial cu funcţii apropiate de intermediere, reglementat în dreptul anglo-american, având ca obiect acordarea de către un comerciant-producător, numit *franchiser*, a dreptului de a vinde anumite bunuri sau de a presta anumite servicii şi de a beneficia de un sistem de relaţii care cuprinde marca, renumele, *know-how*-ul şi asistenţa, unui alt comerciant (persoană fizică sau juridică), numit *franchisee*, în schimbul unui preţ ce constă într-o sumă de bani iniţială şi o redevenţă periodică numită *franchise free*. Acest contract corespunde concesiunii comerciale reglementate de dreptul continental. El cunoaşte o răspândire deosebit de largă în S.U.A., deşi forma de comercializare căreia îi dă expresie juridică a apărut şi s-a dezvoltat numai cu câteva decenii în urmă, atunci când legislaţia nord-americană a interzis distribuirea mărfurilor (automobilelor) de către însuşi producătorul lor, impunând ca distribuirea să fie făcută de o altă firmă. Ca urmare, vânzarea către consumatorul direct a trebuit să fie concesionată unor societăţi comerciale specializate în desfacere; o atare concesiune formează obiectul **c.f.** Multe firme, printre care: Coca-Cola, Pepsi-Cola, Rexall (articole de bucătărie), Tapeware (ambalaje din plastic), Howard Johnson şi Hilton (hoteluri, moteluri) etc., îşi datorează dezvoltarea rapidă practicării acestei forme de comercializare. Domeniile în care *franchising*-ul a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă sunt: vânzarea de automobile, alimentaţia publică şi industria de turism şi hotelieră. Expansiunea lui s-a realizat sub diferite forme: vânzări, subantrepriză de fabricaţie şi prestări de servicii,

Scanned with OKEN Scanner

prin utilizarea mărcilor de fabrică şi de comerţ reputate sau notorii. În temeiul c.f., *franchiser-ul* îşi asumă următoarele obligaţii mai importante: să acorde partenerului asistenţă în domeniile pregătirii profesionale, instalării, conducerii etc.; să se îngrijească de publicitatea produsului sau serviciului respectiv, scutindu-l pe *franchisee* de cheltuielile de publicitate; să stabilească şi să asigure sortimentul mărfurilor sau serviciilor; să asigure aprovizionarea ritmică, constituirea stocurilor, completarea colecţiilor, modelelor. Alături de aceste obligaţii îi revin şi anumite drepturi. Astfel, el este îndreptăţit să primească de la *franchisee*, pentru acordarea dreptului de comercializare şi a asistenţei: taxa de intrare (remunerarea firmei „mamă" pentru acordarea dreptului de a folosi marca şi sistemul de lucru al acesteia) şi o redevenţă stabilită în procente sau ca o cotă fixă din desfacerile realizate de *franchisee*. La rândul său, *franchisee*, deşi comerciant independent, îşi asumă prin contractul încheiat următoarele obligaţii: să respecte regulile şi politicile stabilite de *franchiser*, renunţând astfel, oarecum, la independenţa sa; să respecte cu stricteţe condiţiile prevăzute în contract, cu referire la desfacerea produselor sau la prestarea serviciilor; să respecte zona teritorială în care activează, potrivit convenţiei; să facă investiţiile necesare de mijloace materiale şi băneşti pentru punerea în aplicare a formulei sale de lucru; să acorde *franchiser*-ului dreptul de control privind respectarea strictă a metodelor, tehnicilor de comercializare sau de prestare de servicii, precum şi cu referire la calitatea publicităţii făcute pe plan local; să realizeze cifra de afaceri stabilită, în caz contrar fiind penalizat. Prin intermediul c.f. se realizează o unitate economică simplă între întreprinderi de producţie şi întreprinderi specializate prin excelenţă în vânzarea exclusivă a mărfurilor fabricate de cele dintâi, prin utilizarea procedeelor de comercializare şi prestare de servicii ale acestora; o asemenea unitate economică implică, pe de o parte, concentrarea capitalului, iar pe de altă parte, prelungirea actului creator al producătorului până la comercializarea finală a produsului. *Franchiser*-ul desfăşoară o activitate şi acordă o asistenţă complexă, în vederea promovării vânzărilor pe care le realizează *franchisee*-ul: ea cuprinde

Scanned with OKEN Scanner

acordarea de credite (în faza inițială), precum și de asistență pentru însușirea tehnicilor de comercializare sau de prestare a serviciilor, asigurând: pregătirea personalului în faza inițială; continuarea pregătirii prin desemnarea unui consilier care va lucra la început alături de *franchisee*; acordarea de asistență în probleme de conducere, promovare, marketing (în faza de organizare-dotare). În scopul înlesnirii vânzării mărfurilor, *franchiser*-ul întocmește un catalog al produselor și serviciilor, care cuprinde date privind prețurile de vânzare cu amănuntul, respectiv ale fiecărei categorii de servicii. C.f. a primit, în ultima vreme, utilizare pe scară extinsă și în Europa, având perspective de lărgire a sferei de utilizare și în domeniul comerțului internațional. Împrejurarea se explică prin avantajele pe care el le prezintă ca modalitate de comercializare a produselor și serviciilor. Aceste avantaje sunt: asigură atragerea folosirii reciproce de către parteneri a resurselor lor; conferă *franchiser*-ului posibilitatea de a crea un sistem de comercializare a produselor sau serviciilor lui de dimensiuni mai mari decât i-ar permite mijloacele sale proprii; permite acestuia să-și extindă activitatea printr-o rețea mai densă, evitând risipirea mijloacelor materiale și totodată realizând creșterea reputației „mărcii" sale; comportă importante economii pentru *franchiser*, făcând posibilă eliminarea unor cheltuieli (privind: plata de salarii, chiria și întreținerea localului, publicitatea regională etc.); pentru *franchisee*, creează posibilitatea de a beneficia de reputația firmei „mamă", asigurându-i prin aceasta o clientelă certă și totodată expansiunea operațiunilor; acesta beneficiază de extinderea operațiunilor sale comerciale în timp scurt, cu o investiție minimă; el are asigurată, sub marca *franchiser*-ului, exclusivitatea operațiunilor în zona respectivă; implică pentru *franchisee* facultatea de a folosi brevete sau procedee tehnologice și asistență tehnică furnizate de *franchiser*; pentru firma „mamă" comportă îndatorirea de a acorda sprijin în obținerea de credite, pregătirea și formarea personalului, procurarea unor mijloace; determină anihilarea concurenței prin exclusivitate teritorială; asigură pentru *franchisee* păstrarea independenței mijloacelor și acțiunilor, acesta fiind un executant cu anumite drepturi de decizie. Reușita operațiunilor de *franchising*

Scanned with OKEN Scanner

reclamă unele condiţii, şi anume: produsele şi serviciile ce formează obiectul acestei operaţii să aibă o anumită originalitate; piaţa să fie potenţial mare; *franchisee* să nu aibă o poziţie inferioară firmelor concurente.

CONTRACT DE ÎNCHIRIERE A UNUI SEIF, varietate a contractului de locaţiune convenit între bancă şi client, în virtutea căruia cea dintâi (adică banca) se obligă să pună la dispoziţia acestuia din urmă (adică clientului) spre utilizare casete prevăzute cu închizători speciale spre a păstra sub pază documente şi obiecte de preţ primind în schimb o chirie ce se stabileşte în raport cu dimensiunile seifului. Prin specificul său acest contract nu corespunde în totalitate locaţiunii reglementate prin normele dreptului comun. Astfel în cazul **c.î.s.** locatarul nu are libera folosinţă a bunului închiriat, ci accesul său la acest bun este posibil numai cu concursul băncii (adică a locatorului). Pe de altă parte aici locatorul pe lângă obligaţia de a pune la dispoziţia locatarului, mai are şi îndatorirea de a asigura paza seifului. Deşi, prin conţinutul său economic **c.î.s.** este asemănător cu contractul de depozit, în ambele cazuri fiind vorba despre păstrarea şi conservarea unui lucru, totuşi această similitudine nu se extinde până la identitate deoarece banca nu poate fi considerată detentorul obiectelor închise în seif, ca neştiind ce conţine, sau dacă conţine ceva seiful închiriat clientului. Este motivul pentru care, ca natură juridică **c.î.s.** este un veritabil contract de pază construit pe fondul unui raport juridic de locaţiune, împrejurare ce-i conferă un caracter complex. Prin efectul **c.î.s.** băncii îi revin următoarele obligaţii: să asigure securitatea seifului; să asigure locatarului acestuia accesul la seif în armonie cu prevederile cuprinse în regulamentul băncii. Ca natură, obligaţia de pază a băncii este obligaţia de rezultat şi în consecinţă, banca răspunde pentru deteriorarea sau furtul obiectelor depozitate în măsura în care aceste împrejurări nu s-au consumat în circumstanţele specifice cazului de forţă majoră, iar clientul locatar a probat, prin orice mijloace de dovadă prezenţa în seif a obiectelor pentru care solicită despăgubirea. Pe de altă parte, clientului locatar îi revin următoarele obligaţii: să respecte regulile de utilizare a seifului stabilite de bancă şi să plătească chiria prevăzută în contract. Este interzisă

Scanned with OKEN Scanner

depozitarea în seif a bunurilor perisabile, ca şi a bunurilor periculoase (care pot produce emanaţie sau explozie). Autorităţile legale competente au dreptul de-a sigila seiful pentru motive temeinic justificate. Într-o atare situaţie, banca este obligată să-l înştiinţeze de îndată pe client. Creditorii clientului locatar pot obţine blocarea seifului prin înfiinţarea unui sechestru asigurător. În acest caz de neplată a chiriei, banca poate interzice clientului accesul la seif. Chiriaşul este îndreptăţit să dea procură unui sau mai multor mandatari pentru acces la seif. Sunt considerate abuzive clauzele contractuale prin care: un document nesemnat de client este declarat opozabil acestuia; sunt create obligaţii în sarcina clientului locatar fără a fi precizate obligaţiile băncii locatoare sau elemente esenţiale ale contractului, ca de pildă: cuantumul chiriei, durata contractului sau seiful închiriat; se admite libertatea băncii de a modifica unilateral contractul în cursul executării acestuia; este exonerată banca de orice răspundere în caz de efracţie a seifului; este limitată întinderea obligaţiei băncii la repararea prejudiciului suferit de client prin efracţia seifului fără a se admite clientului majorarea primei băncii în vederea acoperirii integrale a riscului; se limitează răspunderea băncii pentru culpa gravă a acesteia în producerea sinistrului; se creează pentru bancă dreptul să deschidă şi să vândă bunurile păstrate acolo în caz de neplată a chiriei, fără ca aceasta (adică banca) să recurgă la procedura executării silite. Seiful are două chei, dintre care una se predă clientului, iar alta este păstrată de bancă. La fiecare deschidere a seifului, clientul trebuie să semneze carnetul de vizită format din file cu matcă. Clauzele **c.î.s.** sunt prestabilite de bancă, clientul neputându-le negocia. Pe verso contractului sunt înscrise prevederi din regulamentul băncii cu referire de numerar cu titlu de garanţie pentru acoperirea eventualelor cheltuieli de reparare a stricăciunilor pricinuite prin pierderea cheii şi forţarea uşii de acces.

CONTRACT DE INTERMEDIERE A CĂLĂTORIEI TURISTICE, specie a contractului internaţional de turism reglementat prin Convenţia internaţională privind contractul de turism, adoptată în primăvara anului 1970 la Conferinţa diplomatică de la Bruxelles, şi care se distinge prin aceea că o persoa-

Scanned with OKEN Scanner

nă juridică (o agenţie specializată) numită *intermediar de turism*, se angajează să procure altui subiect de drept, în schimbul unui preţ, fie un contract de organizare turistică, fie una sau mai multe prestaţii izolate, permiţând realizarea unui voiaj sau a unui sejur oarecare. Calitatea de intermediar de turism a agenţiei trebuie să fie menţionată pe documentul de voiaj constatator al contractului; intermediarul de turism răspunde doar pentru faptele personale săvârşite în această calitate, nu şi pentru executarea necorespunzătoare sau neexecutarea prestaţiilor furnizorilor de servicii cu care a contractat pentru turist.

CONTRACT DE LEASE-BACK, varietate a contractului de *leasing* exprimând pe plan juridic operaţia complexă în cadrul căreia calităţile de vânzător şi utilizator se reunesc în aceeaşi persoană, ce contractează cu stabilimentul de credit. Spre deosebire de operaţia de *leasing* propriu-zisă, care se derulează cu participarea a trei subiecţi de drept distincţi — vânzătorul, utilizatorul şi finanţatorul (cumpărător) — de astă dată se leagă un singur raport juridic între doi subiecţi de drept: *utilizatorul* (care întruneşte şi calitatea de vânzător) şi *stabilimentul de credit*. C.I. exprimă raportul juridic dintre utilizator şi finanţator având ca obiect un bun din patrimoniul celui dintâi şi se concretizează în procurarea de fonduri de către utilizator, pe care le garantează cu proprietatea asupra unui bun din propriul său patrimoniu. Interesul economic al acestei operaţii complexe este creditul prin vânzarea bunului său; utilizatorul îşi procură fondurile necesare pe care urmează să le restituie eşalonat, sub formă de rate ale chiriei, iar la expirarea contractului de închiriere va plăti restul din preţ, redobândindu-şi bunul. În fapt, calitatea de cumpărător revine finanţatorului, care achiziţionează de la utilizator un bun al acestuia (o instalaţie industrială, un utilaj etc.), cu obligaţia de a-l închiria utilizatorului şi a i-l revinde la finele perioadei de locaţie la un preţ rezidual. Pe această cale, utilizatorul obţine fondurile necesare continuării comerţului său, fonduri a căror restituire o va face în rate lunare de chirie, urmând ca la expirarea locaţiunii să-şi redobândească bunul plătind un preţ rezidual. C.I. nu este deci un instrument juridic destinat să asigure furnizarea de echipament industrial pentru

utilizator, ci este menit să servească la procurarea, în beneficiul acestuia din urmă, a unor fonduri băneşti lichide pe care utilizatorul să le întrebuinţeze pentru activitatea sa comercială, fonduri pe care le garantează prin constituirea dreptului de proprietate asupra unui bun din patrimoniul său în favoarea finanţatorului. Pe plan juridic, c.l. se înfăţişează ca o operaţie complexă, cuprinzând: un contract de vânzare-cumpărare încheiat între utilizatorul-vânzător şi finanţatorul-cumpărător; un contract de locaţie intervenit între finanţatorul proprietar al bunului, în calitate de locator, şi utilizator, în calitatea sa de locatar; o promisiune unilaterală de vânzare în sarcina finanţatorului. C.l. a fost conceput ca tehnică de creditare pe termen lung atât pentru bunuri mobile de valoare ridicată, cât şi pentru bunuri imobile; el a primit o largă utilizare mai cu seamă în acest din urmă domeniu, constituind un mijloc de obţinere de credite pe termen lung. C.l. îndeplineşte astfel funcţia de împrumut ipotecar, deoarece proprietatea dobândită de cumpărător (finanţator) reprezintă, într-un anumit fel, echivalentul dreptului real al unui creditor ipotecar. Acest contract se bucură de importante facilităţi fiscale, cum ar fi: exonerarea de orice taxă asupra vânzării, dacă instituţia financiară creditoare închiriază de îndată bunul fostului proprietar etc. Practicarea c.l. în materie mobiliară a primit răspândire mai ales cu referire la bunuri utilizate în domeniile informaticii, electronicii etc., adică în ce priveşte bunuri mobile de foarte mare valoare.

CONTRACT DE LEASING, 1. Operaţie complexă practicată în comerţul internaţional care, prin specificul ei, se înfăţişează ca tehnică modernă de creditare pe termen lung, de tip particular. **2.** Operaţie juridică triunghiulară prin care o persoană (de regulă o societate comercială specializată pe acest profil) cumpără un bun spre a-l închiria ulterior altei persoane, numită utilizator, (ce în mod obişnuit este tot o întreprindere) care la finele contractului de locaţie are facultatea să exercite o opţiune între trei posibilităţi, şi anume: de a continua raportul juridic de locaţie, de a rezilia contractul respectiv ori de a cumpăra bunul ce-i fusese închiriat, plătind un preţ convenit astfel încât, cel puţin în parte, să se ţină seama de vărsămintele efectuate cu titlu de chirie, adică de amor-

Scanned with OKEN Scanner

tizarea bunului pe o atare cale, deci de valoarea lui reziduală. Această operaţie comportă următoarele elemente: *a)* cumpărarea unor bunuri de către o societate specializată (societate de *leasing*), care devine proprietara lor, dobândindu-le însă numai în vederea închirierii lor imediate; *b)* punerea bunurilor respective, prin efectul unui contract de locaţie, la dispoziţia unei persoane spre a le utiliza în schimbul unei chirii; *c)* recunoaşterea pe seama utilizatorului a facultăţii de a cumpăra — la expirarea contractului — toate bunurile închiriate sau o parte dintre ele, plătind un preţ stabilit în aşa fel încât să reflecte, cel puţin parţial, vărsămintele efectuate cu titlu de chirie. Operaţia de *leasing* comportă în derularea ei participarea a trei subiecţi de drept, şi anume: *vânzătorul lucrului* (care poate fi şi un furnizor, un constructor ori un fabricant al lucrului respectiv); *cumpărătorul* (acesta fiind în fapt finanţatorul afacerii, furnizând banii necesari pentru cumpărarea acelui bun), care devine proprietar al bunului cumpărat spre a-l închiria de îndată altei persoane; *utilizatorul bunului* (adică locatarul, care obţine bunul spre a-l utiliza într-un anumit scop). Momentul iniţial al acestei operaţii este marcat de determinarea lucrului de către utilizator, care este liber să aleagă materialul de tipul şi de marca ce corespund mai exact nevoilor sale prin calităţile şi randamentul lor. De asemenea, utilizatorul fixează, împreună cu vânzătorul (furnizorul), preţul, condiţiile de plată, termenele şi modalităţile livrării etc. Toate acestea se decid fără intervenţia şi fără participarea creditorului (cumpărător, finanţator), care este parte în contractul de vânzare-cumpărare a materialului, fiind hotărâte de către utilizator, care, deşi nu este parte în contractul de vânzare-cumpărare urmează să utilizeze materialul respectiv în scopul stabilit prin contractul de locaţie. **C. l.**, privit în complexitatea lui, se înfăţişează ca o operaţie complexă, fundată pe interesele complementare ale tuturor participanţilor, de natură să asigure fiecăruia dintre ei obţinerea unui avantaj, ce depinde însă şi de comportarea celorlalţi şi de nevoile lor economice, care sunt complementare. Utilizatorul (locatarul) este interesat să aibă folosinţa lucrului închiriat pentru a executa comenzile pe care le are; el poate fi o persoană fizică sau o persoană juridică, de

Scanned with OKEN Scanner

drept privat sau de drept public, naţională sau străină, de mică forţă economică sau de uriaşă forţă economică. Utilizatorul este participantul cel mai important la derularea întregii operaţii: el declanşează activitatea căreia *leasing*-ul îi serveşte ca instrument juridic, financiar, economic. Finanţarea totală, fără aport iniţial din partea utilizatorului, creează acestuia o situaţie foarte avantajoasă, în sensul că el dobândeşte posibilitatea de a-şi utiliza fondurile proprii în alte direcţii (fond de rulment, publicitate etc.); ea nu influenţează facultatea de împrumut a utilizatorului (deşi băncile fac, de regulă, o oarecare publicitate, spre a-i înconoştinţa pe terţi asupra finanţării efectuate), astfel că în cazul în care acesta ar fi confruntat cu cereri noi de produse, neprevăzute în buget, sau cu necesitatea unei exploatări de o mai bună rentabilitate, implicând o mai bună adaptare la progresul tehnic, el poate obţine o finanţare de natură să-i permită o investiţie imediată. *Leasing*-ul îi serveşte utilizatorului drept instrument pentru o afacere care-i depăşeşte posibilităţile de autofinanţare. Dat fiind caracterul major al interesului utilizatorului în perfectarea c.l., rolul acestuia în înfăptuirea operaţiei respective este şi el deosebit de important. Importanţa lui rezultă din următoarele: utilizatorul tratează afacerea încă de la început, din momentul vânzării şi chiar mai înainte de orice intervenţie a instituţiei finanţatoare (cumpărătoare); el tratează cu vânzătorul în sensul alegerii materialului, având facultatea să determine caracteristicile şi calităţile tehnice ale acestuia; deşi utilizatorul nu este parte în contractul de vânzare-cumpărare, vânzătorul discută cu el funcţionarea, randamentul (susceptibil să-i procure cel mai bun *cash flow* în raport cu costul investiţiei iniţiale, stabilit prin referire la ratele chiriei ce urmează să o plătească), durata vieţii economice, adaptabilitatea la ameliorări şi, mai cu seamă, conformitatea materialelor cu specificaţiile pe care viitorul locatar le precizează. Complementaritatea intereselor participanţilor la c.l. poate fi exprimată prin formula: locatarul are iniţiativa afacerii, vânzătorul o permite, creditorul o facilitează, şi fiecare dintre ei, acţionând împreună cu ceilalţi, acţionează în interes propriu, dar şi în interesul acestora. Astfel, spre exemplu, instituţia financiară plăteşte în locul locatarului prima rată a

chiriei, acesta din urmă, prin ipoteză, nefiind încă în măsură să o plătească; plătind prima rată a chiriei, instituţia financiară satisface nu numai interesul locatarului, ci şi pe acela al vânzătorului, în eventualitatea că el ar avea obligaţia de a răscumpăra bunul. Principalul interes al furnizorului (vânzător, fabricant ori producător) este de a-şi vinde produsul. Calitatea de furnizor poate aparţine unei persoane fizice sau juridice (societate pe acţiuni, societate cu răspundere limitată etc.). Cât priveşte materialul vândut, acesta poate înfăţişa o mare diversitate: autocamioane, vase petroliere, maşini-unelte, avioane, un calculator electronic etc. De regulă, preferinţele cumpărătorului se orientează către bunuri produse în serie (standard), iar nu către prototipuri. Împrejurarea se explică prin dorinţa sa de a se asigura că, la nevoie (adică în cazul când locatarul nu-şi respectă obligaţiile), le va putea revinde. Furnizorul este interesat să satisfacă în mod eficient cerinţele clientelei sale actuale, ca şi ale celei probabile, fapt ce-l stimulează să-şi asigure o producţie rapidă şi variată; în acest sens, el trebuie să-şi găsească un cumpărător pentru produsele sale, care să ofere cele mai bune condiţii de rentabilitate. În mod obişnuit, vânzătorul oferă garanţia sa pentru buna desfăşurare a activităţii principale: el dă o promisiune de concurs prin efectul căreia se obligă să-l sprijine pe utilizator în eventualitatea că s-ar pune problema revânzării bunului. O atare obligaţie se traduce prin îndatorirea furnizorului (vânzătorului) de a-l sprijini pe locatar să găsească un cumpărător în condiţii optime. De asemenea, uneori vânzătorul îşi asumă obligaţia răscumpărării bunului (în caz de dificultate pentru locatar) la un preţ deja fixat. Cât priveşte creditorul (aşezământ financiar), acesta intervine în operaţia de *leasing* pentru a-şi plasa capitalul în condiţii optime de rentabilitate. Împrejurarea îl obligă la unele măsuri de precauţie mai cu seamă referitor la locatar (care este în majoritatea cazurilor o întreprindere), măsuri vizând capacităţile tehnice ale acestuia, posibilităţile lui de a asigura o anumită eficienţă economică şi chiar persoana sa (ca subiect de drept) etc. Creditorul are interes şi în ce priveşte bunurile pe care le cumpără, preferând ca ele să fie standard, iar nu unicate sau prototipuri. În ipoteza achiziţionării de unicate sau prototipuri,

Scanned with OKEN Scanner

creditorul îşi ia măsuri suplimentare de garanţie: cauţiunea unui terţ, un depozit de garanţie, obligaţia vânzătorului de a răscumpăra bunul ori de a-şi da concursul la revânzarea lui etc. Considerat în specificitatea sa, **c. de l.** se înfăţişează ca expresia juridică a unei forme speciale a creditului (un credit constând în bunuri în natură: maşini, unelte, mijloace de transport etc., şi nu în mijloace financiare). Operaţia pe care o comportă are caracter complex şi se derulează în trei faze (vânzare-cumpărare, locaţie şi opţiunea finală recunoscută pe seama utilizatorului), la care, în funcţie de împrejurări, se pot adăuga alte operaţii juridice subsecvente (contracte complementare sau accesorii). Contractele pe care le implică *leasing*-ul prezintă unele aspecte particulare. Astfel, în ce priveşte contractul de vânzare-cumpărare, **c.l.** are ca obiect materialul ales de utilizator, care nu este parte în acest contract; pe de altă parte, cumpărătorul datorează preţul din momentul în care a primit procesul-verbal de predare încheiat între utilizator şi vânzător, acest proces-verbal (document încheiat între un contractant şi un terţ) dobândind astfel importanţă sub aspectul formării contractului de vânzare-cumpărare propriu-zis. Chiar de la începutul tratativelor legate de vânzare intervine un contract de mandat între cumpărător şi utilizator, în temeiul căruia acesta din urmă (care nu urmează să devină proprietar al bunului) negociază cu vânzătorul condiţiile cumpărării (preţ, modalităţi de livrare etc.); în eventualitatea începerii tratativelor mai înainte ca utilizatorul să fi contactat vreo instituţie finanţatoare, el nu poate fi considerat mandatar al cuiva, ci se poate spune doar că utilizatorul se face forte să aducă contribuţia unui finanţator. Contractul de mandat intervine la momentul încheierii procesului-verbal de recepţie dresat în contradictoriu cu furnizorul şi prin care se constată că materialul concordă cu cel comandat. Locatarul acţionează ca mandatar al proprietarului locator şi în ce priveşte îndeplinirea formalităţilor administrative implicate de încheierea afacerii; de asemenea, el poate sta în justiţie în numele proprietarului, având totodată şi îndreptăţirea de a promova o acţiune împotriva furnizorului, atunci când este cazul. Cât priveşte contractul de

Scanned with OKEN Scanner

locaţie, de regulă acesta este precedat de o promisiune de locaţie sinalagmatică, finanţatorul promiţând că va da în locaţie bunul cumpărat, iar utilizatorul promiţând că va lua acel bun în folosinţă în calitate de locatar; această promisiune se trasformă în contract de locaţie prin fixarea de către cumpărător a condiţiilor locaţiei. În principiu contractul de locaţie este supus regulilor dreptului comun, producând, cu unele deosebiri, efectele obişnuite: stabilirea duratei locaţiei, ca şi ratele chiriei, se determină în raport cu perioada de amortizare a bunurilor; riscurile pierderii bunului, inclusiv pentru caz fortuit, sunt în sarcina utilizatorului; utilizatorul este obligat să asigure bunul şi să plătească primele de asigurare, iar în eventualitatea realizării riscului, indemnizaţia primită va fi utilizată pentru repararea sau înlocuirea bunului ori, după caz, va fi vărsată finanţatorului proprietar al bunului (atunci când înlocuirea sau repararea bunului nu este posibilă). Contractul de locaţie cuprinde şi unele obligaţii exorbitante, dar compatibile totuşi cu operaţia în ansamblul ei, precum şi cu caracterele financiare ale acesteia, de exemplu caracterul irevocabil al contractului de locaţie. Cât priveşte opţiunea utilizatorului vizând cumpărarea bunului la finele locaţiei, originalitatea contractului de vânzare astfel încheiat constă în faptul că preţul este fixat în funcţie de ratele de chirie plătite, deci de valoarea reziduală a bunului. Dacă utilizatorul optează pentru cumpărare, operaţia juridică dobândeşte caracterul unei vânzări pe credit în care preţul a fost vărsat succesiv, în fracţiuni (rate ale chiriei) la care se adaugă un sold de preţ echivalent cu suma ce a mai rămas de plată, la finele contractului; cu toate acestea, *leasing*-ul nu poate fi asimilat vânzării pe credit.

CONTRACT DE NAVLOSIRE, contract internaţional de transport de mărfuri în temeiul căruia o parte (armatorul), numită *navlosant,* se obligă să pună la dispoziţia celeilalte părţi, numită *navlositor,* în schimbul unei chirii, numită *navlu,* nava sa, ori o anumită capacitate de încărcare a acesteia, pentru efectuarea unui transport pe mare, de la un port la altul. Unele legislaţii naţionale (de exemplu: Codul comercial român, Codul italian al navigaţiei din 1942, Legea franceză din 18 iunie 1966 privind contractele de navlosire şi

de transport maritim) reglementează distinct **c.n.** (căruia îi atribuie numai semnificaţia de contract de închiriere de nave) şi acela de transport maritim. Alte asemenea legislaţii (cum sunt Codul maritim polonez, Codul de navigaţie bulgar) definesc numai contractul de transport maritim. Dincolo de această deosebire de optică însă, din economia tuturor legislaţiilor rezultă că finalitatea navlosirii de nave este transportul de mărfuri pe mare; această idee se degajă şi din Convenţia Naţiunilor Unite privind transportul de mărfuri pe mare din 1978, ratificată de ţara noastră prin Decretul nr. 343/1981. Legislaţiile naţionale cer la unison forma scrisă, uneori chiar *ad validitatem* pentru acest contract maritim. **C.n.** se poate înfăţişa sub două forme, şi anume: *a) contractul de charter-party,* care se utilizează mai cu seamă atunci când efectuarea transportului se face cu nave tramp şi are ca obiect mărfuri de masă; *b) conosamentul,* precedat sau nu de *charter-party,* care se utilizează la transportul cu nave de linie a unor mărfuri ambalate, în colete, containere. Sin. *contract internaţional de transport maritim de mărfuri.*

CONTRACT DE NAVLOSIRE CHARTER-PARTY, varietate a contractului de navlosire care, de regulă, se utilizează în cazul transportului mărfurilor de masă (minereuri, produse petroliere, cherestea, cărbune, cereale etc.) cu nave tramp. Se poate înfăţişa în trei variante şi anume: 1) *Voyage charter:* comportă stabilirea unui raport juridic obligaţional între armator şi navlositor, în temeiul căruia cel dintâi se obligă să efectueze transportul mărfurilor făcând o călătorie sau anumite călătorii succesive, iar cel de al doilea îşi asumă îndatorirea să plătească în schimb un navlu, calculat în general ţinându-se seama de cantitatea încărcăturii. În absenţa unei stipulaţii contrare, navlositorului îi revin obligaţiile de încărcare şi de stivuire a mărfii, urmând ca plata navlului să o facă în raport de tona încărcată. În cazul în care navlositorul nu utilizează capacitatea închiriată, el poate obţine, dacă a convenit într-un atare sens cu armatorul, restituirea a jumătate din navlu (ştiut fiind că în mod obişnuit navlul se achită mai înainte de începerea executării contractului). De asemenea, părţile au libertatea să convină ca navlul să fie plătit sub formă de sumă globală, în care să se includă şi

navlul mort, achitat pentru capacitatea de navă neutilizată de navlositor. În sarcina armatorului cad toate cheltuielile de întreţinere a navei şi a echipajului; totodată, lui îi revin îndatoririle de a asigura buna stare tehnică de navigabilitate a navei, combustibilul şi lubrifianţii necesari efectuării voiajului afretat, apa potabilă necesară, precum şi de a angaja echipajul şi de a-i procura hrana de care acesta are nevoie. De asemenea, armatorului îi mai revine îndatorirea de a plăti cheltuielile auxiliare transporturilor (taxe de canal, taxe portuare etc.). Tot armatorul este ţinut responsabil pentru exploatarea tehnică şi comercială a navei. 2) *Time charter:* comportă închirierea navei de către armator navlositorului, pe o perioadă de timp determinată, în schimbul unui navlu numit *hire*, care se calculează la capacitatea de încărcare de vară a navei şi se stabileşte în mod obişnuit la bursele de navlu. De cele mai multe ori, acest tip de contract este utilizat de către navlositor pentru transportul de materii prime (ţiţei, minereuri de orice fel, cereale, cărbune etc.); intervalul de timp pentru care se încheie contractul se determină de aşa manieră încât navlositorul să fie în măsură să-şi asigure cu marfă tonajul maritim necesar. Plata chiriei (*hire*) constituie principala obligaţie a navlositorului; ea se face în avans, de regulă în rate lunare, fiind calculate în raport de tonajul *deadweight*. Chiria se plăteşte la nivelul convenit iniţial, pe toată durata contractului. Alături de această obligaţie, navlositorului îi mai revin şi alte îndatoriri, precum: plata cheltuielilor aferente deplasărilor navei în intervalul de timp convenit (care sunt ocazionate de: asigurarea combustibilului pentru navă, taxele de strâmtori, de canal, cele portuare etc.), asigurarea exploatării comerciale a navei. Armatorului îi revin mai multe obligaţii, şi anume: asigurarea bunei stări tehnice de navigabilitate a navei; angajarea şi plata echipajului; plata cheltuielilor de întreţinere a acestuia; asigurarea lubrifianţilor necesari; să încheie un contract de asigurare a navei împotriva riscurilor mării. Totodată, armatorului îi revine în principiu răspunderea pentru exploatarea tehnică a navei. 3) *Demise charter* (sau *charter by demise*): se distinge prin aceea că armatorul se obligă, în schimbul unui navlu mai ridicat ca valoare (*hire*), să pună întreaga navă la dispoziţia navlositorului, pentru o perioa-

Scanned with OKEN Scanner

dă de timp determinată, acesta din urmă devenind astfel armator chiriaş şi dobândind posesia şi controlul asupra vasului închiriat. Navlositorului îi revin o serie de îndatoriri, şi anume: de a suporta cheltuielile aferente întreţinerii navei şi a echipajului pe care îl angajează; de a plăti cheltuielile auxiliare ocazionate de mişcarea navei; de a-l consulta pe armator şi de a obţine acordul acestuia privind persoanele ce urmează să fie angajate în calitate de căpitan şi, respectiv, de mecanic-şef, precum şi atunci când intenţionează să facă modificări în structura navei ori reparaţii în sala maşinilor; de a întreţine din punct de vedere tehnic navigabilitatea navei, sens în care trebuie să efectueze periodic ridicarea acesteia pe uscat pentru curăţire şi revopsire; de a plăti chiria anticipat, pe tranşe de timp, în mod obişnuit lunare. Armatorului îi revin următoarele obligaţii: să predea nava în bună stare tehnică de navigabilitate, la predare efectuându-se o expertiză tehnică pe cheltuiala navlositorului; să suporte cheltuielile ocazionate de expertiza tehnică privind starea navei, care se fac cu ocazia restituirii acesteia de către navlositor la expirarea contractului de închiriere a ei. Navlositorul este ţinut responsabil pentru exploatarea tehnică şi comercială a navei. Indiferent de varianta sub care se înfăţişează, **c.n.c.-p.** are ca părţi pe armatorul navlosant şi pe navlositor şi unul şi celălalt fiind societăţi comerciale; în unele situaţii, mai rar întâlnite, navlosantul şi navlositorul sunt comercianţi cu firme individuale. Conţinutul **c.n.c.-p.** este exprimat prin clauzele exprese stipulate de părţi, dar şi prin clauzele subînţelese (care sunt luate în considerare ori de câte ori părţile nu stabilesc altfel prin convenţia lor). În practică, aceste contracte se redactează pe formulare tipizate, ce cuprind un set de clauze generale, precum: datele de identificare ale contractanţilor, modalităţile de calculare a navlului, date privind nava şi caracteristicile ei, felul şi întinderea obligaţiilor părţilor; alături de acestea sunt prevăzute şi clauze specifice fiecărui transport de mărfuri. Clauzele şi obligaţiile subînţelese sunt stabilite pe cale cutumiară şi-i privesc în aceeaşi măsură pe ambii contractanţi. Navlositorul este îndreptăţit să ceară rezilierea contractului şi obligarea navlosantului la plata de daune ori de câte ori sunt nesocotite obligaţiile subînţelese într-un mod în care se aduce atingere scopului comercial. În temeiul clauzelor subînţelese,

Scanned with OKEN Scanner

armatorului (navlosantului) îi revin mai multe îndatoriri, decurgând din calitatea sa de proprietar al navei, între care: garantarea bunei stări de navigabilitate a navei (*seaworthy*), în sensul asigurării calităţilor tehnice necesare voiajului, precum şi echipajul reglementar, aparatura şi documentaţia de navigaţie corespunzătoare, aprovizionarea cu combustibil, lubrifianţi, provizii şi alte furnituri ce sunt necesare întâmpinării riscurilor obişnuite ale navigaţiei; armatorului i se cere diligenţa cuvenită (*due diligence*), fiind ţinut responsabil ca orice armator obişnuit şi prudent (el răspunde cu întreaga sa avere de pe apă şi de pe uscat); manifestarea „sârguinţei potrivite" ca nava să înceapă şi să continue transportul astfel încât marfa să ajungă la destinaţie în stare bună; executarea transportului fără abateri nejustificate de la traseu, acesta trebuind efectuat pe ruta cea mai scurtă, cu viteza cea mai mare, viteză rezonabil posibilă (abateri de la rută sunt permise numai în cazuri de necesitate, în eventualitatea unui pericol pentru navă sau pentru încărcătura, pentru viaţa celor de la bord, precum şi pentru salvarea altor vieţi pe mare). Tot astfel, pe baza acelorași clauze şi obligaţii subînţelese, navlositorul are dreptul să încarce pe navă, prin încărcătorul său, mărfuri periculoase numai cu aprobarea armatorului; el este ţinut responsabil pentru prejudiciile şi accidentele datorate unor asemenea mărfuri, ori de câte ori îmbarcarea lor s-a făcut fără înştiinţarea căpitanului asupra caracterului periculos al acestora. Prin clauzele explicite ale contractului, de regulă părţile îşi asumă următoarele obligaţii: *a)* Armatorul: să deplaseze nava la locul de încărcare, ca şi la cel de descărcare, sau cât mai aproape se poate merge în siguranţă; să pună la dispoziţia navlositorului nava în stare bună de navigabilitate, stare care se apreciază în raport de specificul transportului concret; să ia măsurile necesare (prin intermediul căpitanului) ca nava să-şi păstreze o atare stare pe întreaga durată a transportului; să respecte ruta uzuală sau ruta convenită şi să efectueze transportul cu cea mai mare viteză rezonabilă; să procedeze la descărcarea mărfii în portul de descărcare convenit sau cât se poate merge mai aproape în siguranţă; să-şi procure mâna de lucru necesară şi să posede instalaţiile cerute de efectuarea descărcării mărfii. *b)* Navlositorul: să aducă marfa la locul de încărcare şi să o pregătească în vederea încăr-

Scanned with OKEN Scanner

cării: cutuma în acest domeniu cere ca marfa să aştepte nava, iar nu invers; să umple spaţiile navei „încărcând un caric plin şi complet" (părţile pot conveni însă şi altfel); să facă o stivuire bună a mărfurilor pe navă, îndeplinind toate operaţiile aferente, inclusiv procurarea de saci, ambalarea mărfii în saci, legarea acestora etc.; să achite navlul, care se stabileşte pe bază de tarife (la transportul cu nave de linie), respectiv pe baza cotaţiilor la bursele de navlu (în cazul transporturilor cu nave tramp). Atunci când locul de încărcare şi cel de descărcare a navei se află pe teritorii statale diferite, **c.n. c.-p.**are caracter internaţional. În asemenea situaţii, părţile contractante au libertatea să desemneze de comun acord legea aplicabilă contractului, dat fiind faptul că în această materie nu există reglementări uniforme care s-ar impune lor. Pentru ipoteza în care părţile n-au uzat de această facultate, practica jurisdicţională internaţională a relevat trei soluţii în ce priveşte determinarea legii incidente: *a)* astfel, **c.n.c.-p.** a fost supus de către unele organe de jurisdicţie, legii locului de încheiere a convenţiei, care este şi legea începutului executării, uneori coincizând şi cu legea statului pe teritoriul căruia îşi are sediul unul dintre contractanţi; *b)* alte organe de jurisdicţie supun acest contract legii locului de descărcare, aceasta fiind legea locului executării obligaţiei principale a contractului; *c)* relativ recent a fost adoptată şi soluţia potrivit căreia **c.n.c.-p.** primeşte incidenţa legii în vigoare la sediul cărăuşului, într-un asemenea contract cărăuşul fiind partea cu obligaţia caracteristică; această soluţie pare să câştige teren, fiind consacrată expres şi în dreptul internaţional privat al unor ţări.

CONTRACT DE NAVLOSIRE SUB CONOSAMENT, varietate a contractului de transport maritim internaţional de mărfuri utilizată cu precădere atunci când transportul se face cu nave de linie şi se referă la mărfuri individualizate cu bucata. De specificul acestui contract este eliberarea unui *conosament* care este înscrisul constatator al acordului de voinţă al părţilor privind efectuarea transportului de mărfuri pe mare, şi prin care se atestă totodată preluarea sau încărcarea mărfurilor de către transportator (cărăuş); totodată, acest document conţine angajamentul transportatorului de a elibera marfa încărcată pe navă, la primirea unui atare înscris.

Convenţia de la Hamburg privind transportul de mărfuri pe mare confirmă existenţa acestui angajament, stabilind că documentul respectiv conţine prevederea potrivit căreia transportatorul trebuie să elibereze bunurile unei anumite persoane, la ordin sau la purtător. Conosamentul se eliberează de către căpitanul vasului, sub semnătura sa, după preluarea mărfii, şi se predă încărcătorului, înscrisul constituind instrumentul probator al încheierii contractului de transport; menţiunile pe care le conţine fac dovadă până la proba contrară. În cazul în care conosamentul însoţeşte un contract de navlosire *charter- party* preexistent, eliberarea sa constituie o dovadă privind începutul de executare a acelui contract. Atunci când întocmirea conosamentului de către căpitanul navei nu este precedată de perfectarea unui *charter-party* (între armator şi încărcător), acest document ţine loc de contract. **C.n.c.** primeşte incidenţa unor norme uniforme ce reglementează mai cu seamă răspunderea cărăuşului, dar şi a expeditorului, precum şi regimul conosamentului. Printre acestea se înscriu: Convenţia internaţională pentru unificarea unor norme de drept privind conosamentul, încheiată la Bruxelles în anul 1924, la care a devenit parte şi România, în anul 1937, şi care este cunoscută sub denumirea de *Regulile de la Haga*; Protocolul de la Bruxelles, perfectat în anul 1968, care a modificat *Regulile de la Haga*, acestea din urmă devenind astfel *Regulile de la Haga-Visby*; Convenţia de la Hamburg privind transportul de mărfuri pe mare, adoptată în anul 1978 sub auspiciile UNICITRAL, convenţie cunoscută sub denumirea de *Regulile de la Hamburg*, ea fiind ratificată şi de ţara noastră, în anul 1981. Normele uniforme cuprinse în cele trei instrumente internaţionale nu se aplică şi contractului de navlosire *charter-party*. Prin aceste convenţii se reglementează conţinutul conosamentului, obligaţiile cărăuşului, răspunderea acestuia din urmă pentru avarierea sau pierderea mărfii, cazurile de limitare sau de exonerare de răspundere. Regulile de la Hamburg reafirmă răspunderea cărăuşului fundată pe culpa sa, stabilind că eroarea de navigaţie nu constituie o cauză exoneratoare de răspundere; conform acestor reguli, cărăuşul nu răspunde, cu excepţia avariei comune, în acele cazuri în care pierderea, deteriorarea sau reţinerea în predarea încărcăturii

Scanned with OKEN Scanner

sunt rezultatul măsurilor de salvare de vieţi omeneşti sau al unor măsuri rezonabile de salvare de bunuri pe mare. Aceleaşi reguli de la Hamburg precizează că „responsabilitatea căraúşului cu privire la mărfuri acoperă perioada în care mărfurile se află în paza căraúşului, în portul de încărcare, în timpul transportului şi în portul de descărcare", adică în perioada cuprinsă între momentul în care le-a preluat şi momentul efectuării livrării către destinatar. Cu referire la jurisdicţiile competente să soluţioneze reclamaţiile, regulile de la Hamburg statuează că reclamantul are libertatea să introducă acţiunea vizând transportul de mărfuri intrând sub incidenţa Convenţiei la o instanţă judecătorească care, potrivit dreptului statului unde se află instanţa respectivă, este competentă şi în jurisdicţia căreia se află: a) sediul principal al activităţii comerciale a pârâtului, sau în lipsa unui atare sediu, reşedinţa obişnuită a acestuia; b) sediul unde a fost încheiat contractul, dacă pârâtul îşi are aici locul afacerii sale, filiala sau agenţia prin care s-a perfectat contractul; c) portul de încărcare sau portul de descărcare; d) orice alt loc desemnat în acest scop prin contractul de transport de mărfuri pe mare. Părţile sunt libere să convină în scris ca orice diferend între ele privind transportul de mărfuri să fie supus spre soluţionare arbitrajului, instanţa arbitrală având obligaţia să aplice regulile Convenţiei de la Hamburg. Această Convenţie stabileşte că reclamantul este îndreptăţit să aleagă ca loc de desfăşurare a arbitrajului statul în care se află sediul sau reşedinţa pârâtului sau statul în care a fost încheiat contractul (cu condiţia ca în acest stat să se găsească şi sediul, filiala sau agenţia prin care s-a încheiat contractul) ori statul portului de încărcare sau descărcare.

CONTRACT DE ORGANIZARE A CĂLĂTORIEI TURISTICE, specie a contractului internaţional de turism reglementată prin Convenţia internaţională privind contractul de turism, adoptată în primăvara anului 1970 la Conferinţa diplomatică de la Bruxelles, şi care se distinge prin aceea că o persoană juridică, numită *organizator de turism* se angajează, în nume propriu, să-i procure unei persoane fizice, în schimbul unui preţ global, o multitudine de prestaţii combinate de transporturi, de cazare, precum şi alte servicii separate

de acestea. Calitatea de organizator de turism trebuie menţionată pe documentul de voiaj constatator al contractului. Organizatorul de turism se obligă, în nume propriu, faţă de turist şi răspunde pentru prejudiciile cauzate acestuia de către subcontractanţii prestaţiilor aferente voiajului sau sejurului cu prilejul executării acelor prestaţii; întinderea şi condiţiile acestei răspunderi sunt aceleaşi ca şi ale răspunderii ce-i incumbă prin prestaţiile ce le execută el însuşi.

CONTRACT DE PRESTĂRI SERVICII BANCARE, contract bancar convenit între bancă şi clientul ei, în virtutea căruia cea dintâi (adică banca) se obligă faţă de cel de-al doilea (clientul) să efectueze pentru acesta servicii de casierie, concretizate în operaţiuni de încasări şi de plăţi, sumele încasate fiind păstrate la dispoziţia clientului care va plăti băncii comisionul prestabilit de părţi. V. şi **contract de cont curent.**

CONTRACT DE REASIGURARE, contractul prin care unul din contractanţi, numit *reasigurător*, se obligă faţă de celălalt contractant, numit *asigurător reasigurat*, să plătească, în schimbul unei prime, integral sau parţial, sumele pe care acesta din urmă va trebui să le achite unui asigurat sau beneficiar, în temeiul unui contract de asigurare. **C.r.** nu produce, în principiu, stingerea obligaţiilor decurgând din contractul de asigurare pe seama asigurătorului şi asiguratului; părţile pot însă conveni altfel. De asemenea, **c.r.** nu creează vreun raport juridic între asigurat şi reasigurător. Reasigurătorul urmează soarta juridică a asigurătorului, cu excepţia cazurilor în care acesta din urmă s-ar comporta cu rea-credinţă. În temeiul **c.r.**, asigurătorului reasigurat îi revine obligaţia de a plăti reasigurătorului o primă de reasigurare care se stabileşte în raport cu valoarea şi cu riscul reasigurat. Potrivit practicii internaţionale în materie, societatea de asigurare încheie **c.r.** în ipoteza unor riscuri majore; asemenea contracte sunt convenite cu societăţi de asigurare străine şi urmăresc ca scop divizarea sarcinii suportării eventualelor pagube decurgând din atare riscuri. Societăţile de asigurări practică însă reasigurarea numai pentru sume mari, depăşind o anumită valoare.

Scanned with OKEN Scanner

de acestea. Calitatea de organizator de turism trebuie menţionată pe documentul de voiaj constatator al contractului. Organizatorul de turism se obligă, în nume propriu, faţă de turist şi răspunde pentru prejudiciile cauzate acestuia de către subcontractanţii prestaţiilor aferente voiajului sau sejurului cu prilejul executării acelor prestaţii; întinderea şi condiţiile acestei răspunderi sunt aceleaşi ca şi ale răspunderii ce-i incumbă prin prestaţiile ce le execută el însuşi.

CONTRACT DE PRESTĂRI SERVICII BANCARE, contract bancar convenit între bancă şi clientul ei, în virtutea căruia cea dintâi (adică banca) se obligă faţă de cel de-al doilea (clientul) să efectueze pentru acesta servicii de casierie, concretizate în operaţiuni de încasări şi de plăţi, sumele încasate fiind păstrate la dispoziţia clientului care va plăti băncii comisionul prestabilit de părţi. V. şi **contract de cont curent.**

CONTRACT DE REASIGURARE, contractul prin care unul din contractanţi, numit *reasigurător*, se obligă faţă de celălalt contractant, numit *asigurător reasigurat*, să plătească, în schimbul unei prime, integral sau parţial, sumele pe care acesta din urmă va trebui să le achite unui asigurat sau beneficiar, în temeiul unui contract de asigurare. **C.r.** nu produce, în principiu, stingerea obligaţiilor decurgând din contractul de asigurare pe seama asigurătorului şi asiguratului; părţile pot însă conveni altfel. De asemenea, **c.r.** nu creează vreun raport juridic între asigurat şi reasigurător. Reasigurătorul urmează soarta juridică a asigurătorului, cu excepţia cazurilor în care acesta din urmă s-ar comporta cu rea-credinţă. În temeiul **c.r.**, asigurătorului reasigurat îi revine obligaţia de a plăti reasigurătorului o primă de reasigurare care se stabileşte în raport cu valoarea şi cu riscul reasigurat. Potrivit practicii internaţionale în materie, societatea de asigurare încheie **c.r.** în ipoteza unor riscuri majore; asemenea contracte sunt convenite cu societăţi de asigurare străine şi urmăresc ca scop divizarea sarcinii suportării eventualelor pagube decurgând din atare riscuri. Societăţile de asigurări practică însă reasigurarea numai pentru sume mari, depăşind o anumită valoare.

Scanned with OKEN Scanner

CONTRACT DE REPORT, contract comercial constând în cumpărarea pe bani gata a unor titluri de credit, care circulă în comerţ, şi în revânzarea simultană cu termen şi cu un preţ determinat către aceeaşi persoană a unor titluri de aceeaşi specie. **C.r.** este un act juridic complex care cuprinde o dublă vânzare şi anume: o vânzare, care se execută imediat, atât în privinţa predării titlurilor, cât şi a plăţii preţului; o altă vânzare, care în realitate este o revânzare cu termen şi la un preţ determinat. **C.r.** este un contract real, deoarece pentru validitatea sa este necesară predarea efectivă a titlurilor date în report. **C.r.** constituie un fapt de comerţ indiferent de intenţia ce animă părţile contractante la perfectarea lui. El dobândeşte comercialitate datorită obiectului său care este format din titluri de credit şi face parte din categoria faptelor de comerţ conexe. Părţile **c.r.** sunt reportatul şi reportatorul. Reportatul este persoana care dă în report, adică vinde temporar titlurile de credit ce-i aparţin, reportatorului (care de obicei este un bancher). Vânzarea se face în schimbul unui preţ plătibil imediat. Reportatorul este persoana care cumpără acele titluri, urmând ca la un anumit termen, convenit cu reportatul prin **c.r.** să revândă acestuia titluri de credit de aceeaşi specie, primind un preţ determinat. Reportatorul primeşte de la reportat o remuneraţie, denumită preţ de report sau premiu, ce reprezintă contravaloarea serviciului prestat de el. Reportatorul revinde titluri de credit de aceeaşi specie, iar nu titlurile dobândite de la reportat. **C.r.** se utilizează atunci când o persoană care deţine titluri de credit are nevoie de numerar. Acea persoană ar putea obţine un împrumut constituind în gaj respectivele titluri. De asemenea, ea ar putea obţine numerarul de care are nevoie vânzând acele titluri. Dar, pentru cazul când persoana în cauză nu doreşte să se despartă definitiv de aceste titluri, soluţia dării lor în report este mai avantajoasă. De regulă, vânzarea către reportator a titlurilor de credit se face la valoarea lor minimală, iar revânzarea de către reportat, la termen, a unor titluri de aceeaşi specie are loc la un preţ mai mare decât cel nominal. Profitul astfel realizat de reportator, adică diferenţa între suma plătită şi cea încasată de acesta, se numeşte report. **C.r.** poate fi utilizat nu numai de către cel care are nevoie de nu-

Scanned with OKEN Scanner

merar, ci şi de către acela care este interesat să deţină temporar anumite titluri de credit. Este ipoteza în care acţionarul unei societăţi dorind să obţină o majoritate în adunarea generală a acţionarilor, cumpără un număr de acţiuni care să fie suficient pentru atingerea acestui scop; cumpărarea acţiunilor se face cu condiţia revânzării lor deţinătorilor iniţiali, la un preţ determinat. O astfel de operaţiune este profitabilă proprietarilor titlurilor respective, deoarece ei le vând celui interesat, la valoarea nominală, iar la termen le vor redobândi plătind un preţ mai mic, ceea ce înseamnă că diferenţa dintre preţul de vânzare şi cel de redobândire o vor încasa ca profit de la persoana ce le-a utilizat temporar. Diferenţa de sumă încasată de proprietarul titlurilor se numeşte deport. Şi în această ipoteză contractul va fi guvernat de aceleaşi reguli ca şi **c.r.**

CONTRACT DE SOCIETATE, contract comercial prin care două sau mai multe persoane (fizice sau juridice) convin să înfiinţeze o societate comercială, aducându-şi aportul (în bani sau în bani şi în natură) pentru a constitui un capital social menit să servească la înfăptuirea unor activităţi generatoare de câştig, cu scopul de a împărţi între ele beneficiile astfel realizate. Prezintă următoarele caractere juridice: a) este sinalagmatic imperfect, deoarece fiecare dintre asociaţi se obligă atât faţă de ceilalţi asociaţi, cât şi faţă de societatea astfel creată; caracterul sinalagmatic imperfect rezultă din aceea că cel puţin două din efectele specifice contractelor sinalagmatice, anume posibilitatea invocării excepţiei de neexecutare (*exceptio non adimpleti contractus*) şi de a cere rezoluţiunea asumată sunt incompatibile cu specificul **c.s.**, în privinţa acestuia existând alte mijloace de constrângere la executare şi de sancţionare a celui ce nu-şi respectă propriul angajament juridic; b) este un act juridic solemn, deoarece legea cere printr-o dispoziţie imperativă ca perfectarea lui să se facă în formă autentică; nerespectarea acestei cerinţe (care este *ad validitatem*) determină nulitatea absolută a **c.s.** c) reprezintă o uniune de interese, deoarece fiecare dintre participanţi urmăreşte atingerea aceluiaşi scop: obţinerea de beneficii cât mai mari; d) este cu executare succesivă, pentru că obiectul şi scopul său se realizează pe întreaga durată de

Scanned with OKEN Scanner

existenţă a societăţii; e) face parte din grupa contractelor cu titlu oneros, dat fiind că fiecare contractant urmăreşte un avantaj material prin participarea sa la societate; f) are caracter aleatoriu, deoarece realizarea scopului urmărit de fiecare dintre asociaţi, anume obţinerea unui profit pentru sine, este dependentă de două elemente incerte: (*alea*): obţinerea unui profit de către societate, precum şi de mărimea profitului obţinut de societate (cu cât acesta va fi mai mare şi invers); g) este un fapt de comerţ, căci prin finalităţile urmărite se analizează caracterul unui veritabil act de întreprindere; **c.s.** este o întreprindere comercială, anume societatea comercială. Specificitatea c.s. decurge mai cu seamă din elementele lui definitorii, care sunt: obligaţia asociaţilor de a aduce aporturi la constituirea capitalului social al societăţii; exercitarea în comun de către asociaţi (*affectio societatis*) a unor activităţi comerciale; desfăşurarea activităţii societăţii în scopul obţinerii de beneficii care trebuie să fie împărţit între asociaţi. Validitatea c.s. este supusă condiţiilor generale cerute de lege pentru validitatea oricărui alt contract, şi anume: să existe pluralitate de subiecţi; aceştia să dispună de capacitatea de a contracta; consimţământul părţilor; un obiect determinat şi licit; o cauză licită şi morală. La acestea se mai adaugă cerinţa imperativă formulată de lege privind forma autentică a înscrisului constatator al **c.s.** Conţinutul cuprinde obligatoriu clauzele necesare prevăzute de lege, alături de care asociaţii pot stipula şi alte clauze opţionale în armonie cu principiul libertăţii convenţiilor. Clauzele necesare sunt: datele de identitate ale asociaţilor; datele de identificare ale societăţii; obiect de activitate al acesteia; capitalul social subscris şi vărsat, precum şi structura lui; administrarea societăţii; participarea asociaţilor la împărţirea beneficiilor şi la suportarea pierderilor înregistrate de societate; sucursalele şi filialele societăţii; dizolvarea şi lichidarea acesteia. Cât priveşte clauzele facultative (sau opţionale) acestea pot fi formulate de asociaţi în armonie cu interesele lor comune, fiind necesar ca ele să nu fie ilicite sau imorale. C.s. poate fi modificat de către asociaţi în ce priveşte oricare din clauzele sale (necesare sau opţionale), dar, potrivit principiului simetriei actelor juridice, pentru a fi valabilă modificarea lui trebuie să se facă în aceeaşi

Scanned with OKEN Scanner

formă în care a fost perfectat însuşi contractul. C.s. este actul constitutiv al oricărei societăţi comerciale. Excepţie face doar societatea unipersonală (cu răspundere limitată) în privinţa căreia nefiind posibilă încheierea unui astfel de contract (deoarece există un societar unic) statutul va fi actul ei constitutiv. V. şi **modificarea contractului de societate; statutul societăţii comerciale.**

CONTRACT DE TRANSPORT AERIAN INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI, contract comercial ce se încheie între *expeditor* şi *cărăuş,* prin care *transportatorul (cărăuşul)* se obligă faţă de celălalt contractant *(expeditorul)* ca, în schimbul unei taxe de transport, să transporte pe calea aerului anumite mărfuri la destinaţia cuvenită, urmând să le elibereze la acea destinaţie. Este contract sinalagmatic cu titlu oneros şi, conform reglementărilor legale uniforme în materie (cuprinse în Convenţia de la Varşovia din anul 1929), are caracter internaţional, dacă punctul de plecare şi punctul de destinaţie a mărfii sunt situate pe teritoriile a două state diferite, sau, deşi cele două puncte sunt situate pe acelaşi teritoriu, aeronava survolează teritoriul unui stat terţ, pe care face o escală, precum, şi dacă la executarea aceluiaşi transport concură mai mulţi transportatori aerieni succesivi, cu care se încheie unul sau mai multe contracte susceptibile de executare integrală pe acelaşi teritoriu statal, cu condiţia ca locul iniţial, de încărcare a mărfii, şi cel final, de predare a ei, să fie situate în state diferite, iar operaţia să fie considerată de părţile contractante ca un transport unic. Acest contract se utilizează îndeosebi pentru asigurarea aprovizionării ritmice a unor localităţi inaccesibile altor modalităţi de transport, pentru deplasarea rapidă, la distanţe mari, a produselor extrem de perisabile (cum sunt: serurile, vaccinurile etc.), a produselor cu perisabilitate obişnuită, a produselor cu grad ridicat de urgenţă (de exemplu medicamente, piese de schimb, poştă); el prezintă mai multe avantaje incontestabile, concretizate printre altele în asigurarea deplasării mărfii cu viteză mare de la vânzător la cumpărător, utilizarea unor ambalaje uşoare şi ieftine, evitarea transbordărilor succesive de natură să deterioreze marfa etc. Regimul legal al **c.t.a.i.m.** se înscrie în contextul reglementărilor juridice ale diferitelor aspecte ale

Scanned with OKEN Scanner

regimului spaţiului aerian existent deasupra teritoriilor statale şi ale transporturilor aeriene. Cele mai importante asemenea reglementări sunt cuprinse în acordurile internaţionale perfectate la Convenţia de la Chicago din anul 1944, şi anume: Acordul provizoriu privind aviaţia civilă internaţională (care şi-a încetat aplicarea în anul 1947); Convenţia referitoare la aviaţia civilă internaţională; Acordul privind tranzitul serviciilor aeriene internaţionale; Acordul referitor la tranzitul aerian internaţional; 12 anexe cu caracter tehnic. România a ratificat Convenţia referitoare la Aviaţia Civilă Internaţională, prin Decretul nr. 194/1965, devenind şi membră a O.A.C.I. (Organizaţia Aviaţiei Civile Internaţionale). Reglementările menţionate cuprind prevederi referitoare la dreptul de tranzit, precum şi la dreptul de trafic, consfinţind cele 5 „libertăţi ale aerului": dreptul de a traversa teritoriul fără a ateriza; dreptul de a ateriza pentru raţiuni necomerciale; dreptul de a debarca pasageri, corespondenţă şi mărfuri, îmbarcate pe teritoriile statului a cărui naţionalitate o are aeronava; dreptul de a îmbarca pasageri, corespondenţă şi mărfuri cu destinaţia spre teritoriul statului a cărui naţionalitate o are aeronava; dreptul de a îmbarca pasageri, corespondenţă şi mărfuri cu destinaţia spre teritoriul oricărui alt stat contractant, precum şi dreptul de a debarca pasageri, corespondenţă şi mărfuri provenind din teritoriul oricărui stat contractant. În temeiul Convenţiei de la Chicago, fiecare stat suveran se bucură de exercitarea următoarelor facultăţi: dreptul de a acorda permisiunea de exploatare în teritoriul său aerian a unor servicii aeriene internaţionale, prin autorizaţie specială sau convenţii cu alte state; dreptul de a dirija, coordona sau limita traficul aerian admis, prin desemnarea rutelor aeriene; dreptul de a desemna aeroporturile vamale deschise traficului aerian internaţional şi de a exercita controlul vamal; dreptul de a edicta legi şi regulamente privind intrarea, ieşirea, exploatarea şi navigaţia aeronavelor folosite în transporturile aeriene internaţionale, intrarea şi ieşirea mărfurilor şi pasagerilor; dreptul de a exercita jurisdicţia asupra aeronavelor civile în limitele teritoriale respective, cu excepţia situaţiilor prevăzute prin acorduri internaţionale la care este parte; dreptul de a interzice sau de a reglementa întrebuin-

Scanned with OKEN Scanner

ţarea aparatelor fotografice şi de radioemisie în survol. Regimul juridic al spaţiului aerian este întregit prin numeroase acorduri bilaterale, perfectate între diverse state; prin asemenea acorduri — care privesc navigaţia şi transportul aerian — statele semnatare definesc condiţiile de survolare a teritoriilor lor de către aeronavele civile, de efectuare a transporturilor de mărfuri şi călători pe calea aerului, de acordare a dreptului de escală pentru asemenea aeronave. Regimul juridic al spaţiului aerian al ţării noastre este definit prin Codul aerian, care stabileşte că navigaţia tuturor aeronavelor (indiferent de apartenenţa şi natura activităţii lor de zbor) este permisă numai în spaţiul de circulaţie aeriană, iar actele şi faptele juridice petrecute la bordul aeronavelor civile înmatriculate în România, precum şi condiţia juridică a încărcăturii la bord în timpul unui zbor internaţional în afara graniţelor ţării, se află sub incidenţa legilor române. Legea română se aplică şi aeronavelor neînmatriculate în România, precum şi echipajelor acestora şi pasagerilor aflaţi la bord, cât priveşte faptele săvârşite în timpul zborului în spaţiul aerian român. Traficul avioanelor româneşti şi străine în România este supus autorizării prealabile a Departamentului Aviaţiei Civile din cadrul Ministerului Apărării Naţionale. **C.t.a.m.** beneficiază de o reglementare uniformă, realizată prin Convenţia pentru unificarea unor reguli privitoare la transportul aerian internaţional, perfectată la Varşovia în anul 1929 şi modificată prin Protocolul de la Haga din 1955; acest protocol a fost ratificat şi de România, prin Decretul nr. 353/1958, ţara noastră devenind astfel parte la convenţia menţionată. În armonie cu prevederile Convenţiei de la Varşovia, **c.t.a.i.m.** se încheie de regulă sub forma scrisorii de transport aerian internaţional *(Air Waybill* sau *Air Consignment-note);* acest document are însă numai o valoare probatorie, dovedind încheierea contractului şi primirea mărfurilor. Expeditorul are facultatea să modifice **c.t.a.i.m.** în intervalul dintre momentul predării mărfii la transport şi momentul eliberării ei, sau până în momentul când destinatarul solicită cărăuşului remiterea scrisorii de transport aerian de mărfuri; posibilitatea modificării contractului este însă condiţionată de împrejurarea ca prin aceasta să nu fie prejudiciaţi nici transportatorii şi nici ceilalţi ex-

Scanned with OKEN Scanner

peditori, precum şi de suportarea de către expeditor a tuturor cheltuielilor ocazionate de modificarea operată de el. Modificând contractul, expeditorul poate reţine, pe baza prezentării exemplarului său din scrisoarea de transport, mărfurile pe aeroportul de plecare, pe cel de sosire sau pe parcursul transportului, în punctele de escală, după cum poate dispune eliberarea lor către un alt destinatar, în punctul de escală sau de destinaţie, ori poate ordona întoarcerea mărfurilor pe aeroportul de plecare. **C.t.a.i.m.** generează obligaţii în sarcina ambilor contractanţi; *1) Expeditorul.* Are următoarele obligaţii: *a)* să întocmească corect scrisoarea de transport aerian internaţional; *b)* să-i procure cărăuşului toate celelalte documente necesare privind marfa, în vederea îndeplinirii formalităţilor vamale, fiscale sau de poliţie; *c)* să aducă marfa în stare bună la aeronavă; *d)* să ambaleze corespunzător marfa. *2) Transportatorul.* Este ţinut la îndeplinirea următoarelor obligaţii: *a)* să încarce marfa pe aeronavă la primire; *b)* să descarce marfa la destinaţie; *c)* să comunice expeditorului imposibilitatea de a-i executa contraordinele ori de câte ori este confruntat cu o asemenea imposibilitate; *d)* să-l înştiinţeze pe destinatar despre sosirea mărfurilor la locul de destinaţie convenit prin contract; *e)* să elibereze mărfurile, la sosire, destinatarului; eliberarea acestora se va face însă numai după ce destinatarul achită creanţele care grevează marfa în favoarea cărăuşului, care are un drept de retenţie asupra acesteia, până la achitarea de către beneficiarii transportului a tuturor sumelor datorate de ei; *f)* să efectueze transportul în bune condiţii, respectând prevederile Convenţiei. Transportarea mărfii la destinaţie se face în schimbul unui preţ care este format din taxele de transport aerian şi taxele accesorii calculate, fie în raport cu greutatea, fie în raport cu volumul mărfii, ţinându-se seama de natura specifică a acesteia şi de tarifele aplicabile; în mod obişnuit se utilizează tarifele directe, calculate pentru întreaga rută: de la aeroportul de încărcare până la aeroportul de destinaţie. Pentru situaţiile în care nu există tarif direct se folosesc tarife cumulate, aplicabile mai cu seamă transportului unic realizat de transportatori succesivi, conform cărora se totalizează tarifele corespunzătoare fiecăruia dintre aceştia pe ruta sa. Obligaţia de a achita taxele de trans-

Scanned with OKEN Scanner

port şi cele accesorii incumbă fie expeditorului, fie destinatarului, în raport cu condiţiile INCOTERMS, ce pot fi: franco uzină, franco aeroport plecare, franco aeroport destinaţie; franco domiciliul destinatarului. Plata taxelor de transport aerian şi a celor accesorii se poate face în unul din următoarele sisteme: *charges prepaid* (C.P.), *charges collect* (C.C.), *cash on delivery* (C.O.D.).

CONTRACT DE TRANSPORT AUTO INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI, contract comercial încheiat între expeditor şi cărăuş, prin care acesta din urmă se obligă faţă de cel dintâi, în schimbul unei taxe de transport, să transporte anumite mărfuri la destinaţia stabilită şi să le elibereze la acea destinaţie. Este contract sinalagmatic cu titlu oneros şi are caracter internaţional atunci când locul de încărcare a mărfii şi cel de descărcare a ei se află pe teritoriile a două state diferite. Acordurile bilaterale încheiate de România, în domeniul transportului internaţional auto, cu alte ţări consacră ideea potrivit căreia caracterul internaţional al acestui contract decurge din următoarele împrejurări: transportul se efectuează în contul terţilor sau pe cont propriu, provine din sau are destinaţia unuia dintre cele două state sau este în tranzit pe teritoriul unuia din cele două state, cu autovehicule înmatriculate în unul din cele două state contractante. În materia transportului auto în trafic internaţional au fost adoptate mai multe convenţii internaţionale (cele mai importante dintre ele perfectându-se sub egida Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa şi a Uniunii Internaţionale a Transporturilor Rutiere); dintre acestea, România a ratificat Convenţia referitoare la contractul de transport internaţional de mărfuri pe şosele (adoptată la Geneva în anul 1956) şi Convenţia vamală privind transportul internaţional sub acoperirea carnetelor T.I.R. (adoptată la Geneva în anul 1959, iar apoi renegociată tot la Geneva, în anul 1975); totodată, ţara noastră mai este parte şi la Convenţia vamală referitoare la carnetul A.T.A., încheiată la Bruxelles în anul 1961, ca şi la Convenţia asupra circulaţiei rutiere şi Protocolul privind semnalizarea rutieră, din anul 1949, adăugit în anul 1968. Cele mai importante norme de drept uniform aplicabile **c.t.a.i.m.** sunt cuprinse în Convenţia de la Geneva din anul 1956, cunoscută

Scanned with OKEN Scanner

sub denumirea C.M.R., precum şi în scrisoarea de trăsură internaţională C.M.R. tip, elaborată sub auspiciile I.R.T.U. (International Road Transport Union). Regulile consfinţite prin Convenţia C.M.R. primesc incidenţa asupra **c.t.a.i.m.**— conform cărora locul de încărcare sau cel de descărcare se află pe teritoriul unui stat semnatar al Convenţiei. România a încheiat acorduri bilaterale în domeniul transportului rutier internaţional cu Iugoslavia, Elveţia, Italia, Belgia, Cehia, Slovacia, Danemarca, Polonia, Olanda, Anglia, Ungaria, Germania, Bulgaria, Grecia, Suedia, Finlanda, Turcia, Siria; aceste acorduri conţin şi unele reglementări aplicabile **c.t.a.i.m.**, care, de regulă, privesc, dintre elementele contractuale, autorizaţiile de transport, taxele de transport, rute etc. Ori de câte ori un **c.t.a.i.m.** scapă incidenţei dreptului uniform cuprins în Convenţia C.M.R. (care se aplică numai în raporturile dintre statele semnatare), va fi guvernat după cum urmează: cât priveşte fondul şi efectele sale, de legea desemnată de părţi în temeiul principiului *lex voluntatis*, iar în tăcerea părţilor, fie de legea locului de încheiere, fie de legea locului de executare, fie, în fine, de legea părţii cu obligaţia caracteristică (aceste ultime trei soluţii au fost adoptate în practica organelor de jurisdicţie). În măsura în care normele uniforme cuprinse în C.M.R. nu dispun altfel, încărcarea şi descărcarea mărfii primesc (chiar în cazul contractului încheiat sub auspiciile acestei convenţii) incidenţa normelor în vigoare la locul de încărcare, respectiv la cel de descărcare. În armonie cu Convenţia C.M.R., proba încheierii **c.t.a.i.m.** se face prin scrisoarea de trăsură internaţională pentru traficul rutier; cu ocazia încheierii acestui contract, expeditorul şi cărăuşul completează însă şi carnetul T.I.R., care este valabil pentru un singur transport şi un singur vehicul. Pentru efectuarea transportului auto mai este necesară şi o autorizaţie de transport; o asemenea autorizaţie poate fi eliberată cu valabilitate pentru un voiaj dus şi întors (ce trebuie să se realizeze într-un anumit interval de timp (precizat în acordurile bilaterale) sau poate fi dată cu valabilitate pentru un număr nespecificat de călătorii (autorizaţie cu valabilitate pe o anumită perioadă de timp). Autorizaţiile de transport sunt valabile pentru un singur autovehicul, ele nefiind transmisibile. În vederea efectu-

Scanned with OKEN Scanner

ării unui transport auto în trafic internaţional, trebuie procurate anumite documente privind echipajul, autovehiculul şi marfa: *a)* cu referire la echipajul autovehiculului se cer următoarele documente: paşaport, permis de conducere, nota cu indicaţii privitoare la transport; acestea se procură de către transportator în condiţiile prevăzute de legislaţia din ţara sa; *b)* cu referire la autovehicul se cer următoarele acte: foaia de parcurs, carnetul de *passage* pentru trecerea punctelor de vamă, autorizaţia de tranzit, certificatul de agrement, carnetul T.I.R., poliţa de asigurare a autovehiculului, tichetele pentru alimentarea cu combustibil şi lubrifianţi; procurarea acestora constituie în principiu tot o îndatorire a transportatorului, dar există şi posibilitatea ca întocmirea lor să urmeze regulile prevăzute de convenţiile internaţionale în materie; *c)* cu referire la marfă sunt necesare următoarele dovezi: scrisoarea de trăsură internaţională, lista specificativă a mărfurilor încărcate în vehicul, certificatul de calitate, certificatul veterinar şi fitosanitar, facturile pro-forma; toate acestea se procură (sau se întocmesc) de către expeditor. Expeditorul are libertatea să modifice contractul de transport, cerând cărăuşului oprirea transportului, schimbarea locului de eliberare a mărfurilor, eliberarea acestora către un alt destinatar; exercitarea unei atare facultăţi o poate face însă numai limitat în timp, şi anume din momentul predării mărfii şi scrisorii de trăsură până în momentul la care al doilea exemplar al scrisorii de trăsură este remis destinatarului sau a fost cerut de acesta de la transportator. Indicaţiile privind modificarea contractului trebuie înscrise în primul exemplar al scrisorii de trăsură, iar acesta să fie predat apoi transportatorului. Expeditorul va suporta toate cheltuielile aferente modificării contractului de transport. **C.t.a.i.m.** generează obligaţii în sarcina ambelor părţi contractante; 1) *Expeditorul.* Are următoarele obligaţii: a) să completeze corect scrisoarea de trăsură internaţională; b) să prezinte la transport mărfuri în stare bună şi ambalate corespunzător; c) să aducă la îndeplinire operaţiile de încărcare a mărfurilor în autovehicul, încadrându-se în timpii de încărcare-descărcare prevăzuţi în normativele interne ale ţării locului de încărcare. 2) *Transportatorul.* Este ţinut la îndeplinirea următoarelor îndatoriri: a) să verifice exactitatea

Scanned with OKEN Scanner

menţiunilor înscrise în scrisoarea de trăsură care însoţeşte marfa primită la transport, în special pe acelea care privesc: starea aparentă a mărfii şi a ambalajelor, numărul coletelor, marcajele şi numerele acestora; b) să execute transportul în bune condiţii şi în timpul convenit. **C.t.a.i.m.** comportă în sarcina beneficiarilor transportului obligaţia de a plăti taxele de transport pe parcurs intern, şi pe parcurs extern, pe km-tonă/capacitate de camion şi clasă de marfă, pentru mărfurile exportate, şi raportate la destinaţia în kilometri şi greutatea expediţiei în tone pentru mărfurile importate. La taxele de transport se adaugă taxele accesorii, care se calculează pentru autovehicule dus-întors plus mărfurile, la ducere (în ipoteza exportului) şi doar pentru mărfuri la înapoiere, plus întocmirea formalităţilor la frontieră (în ipoteza importului).

CONTRACT DE TRANSPORT FEROVIAR INTERNAŢIONAL DE MĂRFURI, varietate a contractului comercial de transport având ca obiect bunuri mobile a căror cantitate (greutate sau volum) depăşeşte limitele admise prin regulamente pentru bagaje sau mesagerii şi presupunând utilizarea ca mijloace de transport a bunurilor respective, vagoanele de cale ferată. Caracterul internaţional al acestui contract este subordonat îndeplinirii condiţiei ca staţia de predare şi staţia de destinaţie a mărfii să fie situate pe teritoriile a două state diferite, adică parcursul să treacă prin spaţiile geografice a cel puţin două state contractante. **C.t.f.i.m.** este reglementat prin norme uniforme cuprinse în special în Convenţia C.I.M. Această convenţie a fost perfectată la Berna în anul 1896, iar apoi renegociată în anul 1961, fiind definitivată şi încheiată în forma sa actuală tot la Berna, în anul 1970; ea are ca părţi statele europene, la care în prezent se adaugă Turcia, Tunisia, Maroc, Siria, Iran şi Irak. Această Convenţie este însoţită de următoarele documente: lista căilor ferate din statele părţi; Regulamentul privind Oficiul central al transporturilor internaţionale pe căile ferate (C.C.T.I.); Statutul privitor la Comisia de revizuire şi la comisiile de experţi; Regulamentul internaţional privind transportul de mesagerii (R.I.Ex.); Regulamentul de arbitraj; Regulamentul internaţional privind transportul vagoanelor particulare; Regulamentul in-

Scanned with OKEN Scanner

ternaţional privind transportul containerelor, Textele Convenţiei conţin reglementări de detaliu referitoare la principalele elemente ale transportului internaţional feroviar de mărfuri, lăsând statelor-părţi posibilitatea de a reglementa diferite alte aspecte conexe prin înţelegeri cu caracter general sau special; regulile consacrate prin aceste texte primesc însă incidenţă numai cu privire la transportul pe anumite linii de cale ferată expres menţionate în anexa la Convenţie. Prevederile Convenţiei C.I.M. sunt obligatorii deopotrivă pentru calea ferată, ca şi pentru predător şi destinatar; anumitor categorii de transporturi expres determinate în convenţie li se aplică regulamentele adiţionale specifice la textul Convenţiei. Convenţia conţine dispoziţii exprese potrivit cărora, în absenţa unor dispoziţii specifice din textele ei, din cuprinsul înţelegerilor speciale realizate între state, din dispoziţiile complementare adoptate pentru executare, în tarifele internaţionale, şi din alte reglementări, primesc aplicare regulile consfinţite prin legile şi regulamentele naţionale referitoare la transportul din fiecare stat. Totodată, ele consacră principiul potrivit căruia primirea mărfurilor la transport şi expedierea lor se realizează în conformitate cu normele interne valabile în ţara de predare a mărfii, iar eliberarea mărfurilor (inclusiv efectele dreptului de gaj al căii ferate asupra acestora) sunt guvernate de legea ţării în care se efectuează această eliberare. În ţara noastră, contractul de transport feroviar de mărfuri este reglementat prin: Regulamentul de transport al Căilor Ferate Române (aprobat prin Decretul nr. 2171/1929); unele dispoziţii ale Codului civil şi ale Codului comercial (care completează reglementările speciale arătate). **C.t.f.i. m.** se încheie între predătorul mărfurilor şi întreprinderea de cale ferată din staţia de încărcare, care acţionează atât în nume propriu cât şi în numele căilor ferate ce concură la realizarea transportului internaţional respectiv; încheierea acestui contract se face sub forma unui document tipizat, numit *scrisoare de trăsură internaţională*. Părţile **c.t.f.i.m.** (expeditorul şi cărăuşul) sunt de regulă persoane juridice; acest contract presupune obligaţia cărăuşului de a transporta marfa predată de expeditor de la staţia de încărcare la staţia de destinaţie, destinatarul fiind şi el, în mod obişnuit, o

Scanned with OKEN Scanner

persoană juridică. Predătorului îi revin, în principal, următoarele obligaţii: *a)* Să predea marfa — obiect al transportului. Această obligaţie subsumează un complex de îndatoriri referitoare la: ambalarea, marcarea, etichetarea mărfii iar uneori chiar şi însoţirea acesteia pe parcurs. Ambalarea mărfii trebuie să corespundă naturii specifice a ei, permiţând transportarea acesteia la destinaţie în starea în care a fost primită: ambalajul trebuie, pe de o parte, să ferească marfa de pierderi şi avarii, iar pe de altă parte, să prevină deteriorarea mijlocului de transport, ca şi a altor mărfuri. Staţia de încărcare are dreptul să refuze marfa prezentată la încărcare în ambalaj necorespunzător, încheind un proces-verbal într-un atare sens şi remiţându-l predătorului. Marcarea mărfii predate pentru transport trebuie să fie făcută astfel încât acea marfă să se distingă cu uşurinţă de mărfurile altor expeditori; în acest scop, pe colete se vor aplica semne distinctive, care să nu poată fi înlăturate. Cât priveşte etichetarea mărfii, aceasta este necesară în vederea facilitării manipulării bunurilor respective, fără riscuri pentru integritatea lor în timpul transportului; operaţiunea comportă aplicarea de etichete sau tăbliţe pe marfă, care să cuprindă menţiunile din scrisoarea de trăsură: semnele şi numele coletelor, denumirea staţiei şi a căilor ferate de predare şi de destinaţie, numele predătorului şi al destinatarului. Însoţirea mărfii poate fi solicitată de către predător şi încuviinţată de calea ferată de predare în toate acele cazuri când există un interes general sau dacă aceasta este prevăzută ca obligatorie prin chiar textul C.I.M. (de pildă, în ipoteza transportului de animale vii sau al mărfurilor care, prin natura lor, circulă pe roţi proprii, necesitând ungerea în timpul transportului). Atunci când predătorul îşi asumă îndatorirea de a încărca el însuşi marfa în vagoane, acesta trebuie să respecte instrucţiunile staţiei de predare, să folosească întreaga capacitate de încărcare ce i-a fost pusă la dispoziţie şi să respecte destinaţia vagoanelor respective. *b)* Să plătească (în majoritatea cazurilor) taxele de transport. Această obligaţie priveşte atât taxele de transport propriu-zise, cât şi taxele accesorii (ce reprezintă plata prestaţiilor speciale, accesorii transportului respectiv). Ambele feluri de taxe sunt cuprinse în tarifele de mărfuri. Cărăuşul are, la rândul său,

următoarele obligații: *1)* Să transporte întreaga cantitate de marfă încredințată de predător la destinația indicată de acesta. Aceasta este principala obligație a căii ferate; executarea ei este însă subordonată îndeplinirii a două condiții, și anume: predătorul să se fi conformat dispozițiilor cuprinse în Convenția C.I.M., și la efectuarea transportului să nu se opună anumite împrejurări ce nu pot fi evitate sau prevenite de calea ferată, și a căror înlăturare nu depinde de ea. În armonie cu regulile înscrise în C.I.M., calea ferată este eliberată temporar de obligația de a transporta marfa la destinație, dacă survine una din următoarele împrejurări: autoritățile competente au adoptat măsuri restrictive referitoare la suspendarea temporară a primirii unor mărfuri; unele mărfuri au fost excluse de la transport; unele mărfuri sunt admise la transport numai în anumite condiții. Nerespectarea obligației de a transporta antrenează răspunderea materială a căii ferate. C.I.M. prevede obligația căii ferate de a repara întregul prejudiciu. Calea ferată are dreptul să refuze efectuarea transportului, ori de câte ori i se prezintă obiecte excluse de la transport. C.I.M. exclude de la transportul feroviar: obiectele al căror transport este rezervat poștei, obiectele care, datorită dimensiunii, greutății sau modului lor de prezentare, nu ar putea fi transportate din cauza instalațiilor sau a materialului, obiectele al căror transport este interzis, materialele și obiectele excluse de la transport și prevăzute în anexele la Convenție. Transportarea mărfii implică pentru calea ferată îndatorirea de a îndeplini formalitățile de vamă și administrative privind marfa respectivă. Obligația de a transporta marfa la destinație trebuie executată într-un anumit termen (numit termen de executare); acest termen se stabilește fie de către căile ferate participante la transport, fie prin tarifele internaționale aplicabile de la stația de predare la stația de destinație. Ori de câte ori în contract nu se prevede un termen anume, obligația de transport trebuie executată în termenele prevăzute de C.I.M. *2)* Să elibereze marfa destinatarului indicat de expeditor. Această obligație subsumează, pe de o parte, îndatorirea căii ferate de a preda marfa, iar pe de altă parte îndatorirea de a elibera scrisoarea de trăsură internațională. Eliberarea mărfurilor operează numai după achitarea

integrală a taxelor de transport. Dacă mărfurile nu au fost eliberate destinatarului în 30 de zile de la expirarea termenului de executare a contractului de transport, acesta are facultatea să-şi valorifice pretenţiile faţă de cărăuş. Atunci când în staţia de destinaţie se produc împrejurări ce fac imposibilă predarea mărfurilor către destinatar, calea ferată trebuie să ceară instrucţiuni expeditorului, pe care are îndatorirea să le respecte.

CONTRACT DE TRANSPORT INTERNAŢIONAL FLUVIAL DE MĂRFURI, specie a contractului de navlosire care se distinge prin aceea că se încheie prin *conosament* (în optica Codului comercial român poliţă de în încărcare) şi *scrisoare de trăsură fluvială,* obiectul său fiind transportul de mărfuri pe fluviile internaţionale. De cele mai multe ori, cadrul juridic al efectuării unui asemenea transport este configurat prin acorduri bilaterale de comerţ şi navigaţie, perfectate între statele riverane, sau prin înţelegeri bi- şi multilaterale, intervenite între armatorii din statele riverane. Transportul de mărfuri pe Dunăre este reglementat, în aspectele lui esenţiale, prin Convenţia de la Bratislava, perfectată în anul 1955 de întreprinderile de navigaţie din România, Bulgaria, Ungaria şi Cehoslovacia, la care au aderat şi întreprinderile similare din Iugoslavia (1967), Germania şi Austria (1968). Această convenţie defineşte condiţiile generale de navlosire în transportul de mărfuri pe Dunăre; ea este însoţită de un tarif unic de transport, care a suferit modificări prin efectul Convenţiei de la Budapesta privind tarifele internaţionale de transport al mărfurilor pe Dunăre, încheiată în anul 1979 tot de către întreprinderile de navigaţie fluvială din ţările riverane şi intrată în vigoare în anul 1980. Domeniul de aplicare a Convenţiei de la Bratislava îl formează contractele de transporturi de mărfuri pe Dunăre, la care participă ca parte oricare dintre întreprinderile de navigaţie semnatare ale acesteia. **C.t.i.f.m.** ce nu primesc incidenţa Convenţiei de la Bratislava sunt cârmuite de regulile generale aplicabile oricăror contracte de navlosire, respectiv de legea aleasă de părţi, potrivit principiului *lex voluntatis*, iar în tăcerea părţilor, de legea determinată de normele conflictuale competente. Convenţia de la Bratislava stabileşte că transportul mărfurilor în trafic internaţional pe Dună-

re se efectuează în condiţiile arătate prin textul ei, cu excepţia transporturilor pentru efectuarea cărora sunt prevăzute condiţii speciale; se lasă astfel părţilor la contractul de transport fluvial libertatea ca în cazuri concrete să convină clauze deosebite faţă de reglementările cuprinse în Convenţie. În toate cazurile însă, în care părţile contractante (navlosantul fiind o întreprindere semnatară a Convenţiei) convin expres ca executarea transportului să se facă conform Convenţiei de la Bratislava, regulile consacrate de această Convenţie primesc aplicare cu titlu imperativ. Convenţia de la Bratislava prevede că **c.t.i.f. m.** se încheie prin conosament şi scrisoare de trăsură fluvială: conosamentul se întocmeşte de organizaţia de transport, pe baza ordinului de încărcare semnat de expeditor şi face dovada primirii mărfii pentru transport; scrisoarea de trăsură fluvială se întocmeşte de către expeditorul mărfii şi probează existenţa contractului de transport, însoţind marfa până la destinaţie. Ambele aceste documente se întocmesc pe imprimate tipizate; ele cuprind o serie de menţiuni obligatorii cu privire la condiţiile de transport şi se redactează în limba cărăuşului, precum şi în limbile franceză şi rusă. În temeiul **c.t.i.f. m.**, expeditorului navlositor îi revine obligaţia de predare-primire a mărfurilor pentru transport; acesta trebuie să asigure cantitatea de marfă convenită, deoarece în caz contrar va trebui să achite navlosantului o penalitate reprezentând 50% din tariful de transport aferent cantităţii de marfă nepredată. Aceeaşi penalitate va fi suportată şi de către navlosant în ipoteza în care nu pune nava la încărcare sau refuză încărcarea mărfii prezentată de navlositor. Obligaţia de încărcare, ca şi aceea de descărcare a mărfii revine navlosantului, care îndeplineşte însă operaţiunile respective în contul expeditorului sau destinatarului; activităţile de încărcare şi descărcare se fac zilnic, fără întrerupere, atât în zilele lucrătoare, cât şi în cele nelucrătoare. De asemenea, organizaţiei de transport îi mai revine îndatorirea de a stabili termene pentru efectuarea transportului pe întreaga perioadă de navigaţie, termene ce se comunică o dată cu deschiderea navigaţiei. La stabilirea termenelor respective se ţine seama de un complex de elemente, precum: perioada în care se face transportul, cursul şi curentul apei, mărimea convoiului

Scanned with OKEN Scanner

de nave etc. Organizaţia de transport este însă îndreptăţită să decidă întreruperi temporare în circulaţia navelor în sectoarele respective ale Dunării, ca urmare a: dispoziţiei guvernelor statelor dunărene pentru sistarea temporară a circulaţiei în sectoarele lor pe Dunăre; survenirii unor cauze de forţă majoră; scăderii nivelului apelor de natură să împiedice circulaţia navelor cu pescajul mai mare de 140 cm. Totodată, navlosantul poate face transbordări de mărfuri în parcursul transportului, de pe o navă pe alta, ori de câte ori apreciază necesară o atare operaţie în contul său; atunci când necesitatea transbordării apare ca o consecinţă a uneia din cele trei situaţii arătate, transbordarea se face în contul expeditorului. Transportatorul este ţinut responsabil pentru aducerea mărfii în bune condiţii până la destinaţie; el este obligat să facă o bună stivuire a mărfurilor, asigurând încărcarea tuturor spaţiilor goale. În îndeplinirea acestei obligaţii, transportatorul trebuie să facă el însuşi încărcarea, sau să-l supravegheze pe expeditor, atunci când operaţiile de încărcare sunt efectuate de către acesta. Convenţia de la Bratislava stabileşte că transportatorul răspunde pentru pierderea sau avaria mărfurilor primite în vederea transportului; el este însă exonerat de răspundere dacă se dovedeşte că pierderea, avaria sau scurgerea mărfurilor s-a produs în urma unor situaţii pe care nu le-a putut evita. De asemenea, transportatorul nu răspunde pentru avaria, calitatea sau pierderea mărfurilor transportate pe punte, cu consimţământul expeditorului, chiar dacă avaria sau pierderea se datoresc unui astfel de transport; totodată el nu răspunde nici pentru situaţia în care avaria mărfurilor este datorată stării ambalajului, al cărui caracter necorespunzător n-a putut fi descoperit cu ocazia primirii mărfurilor. Criteriul pe baza căruia se stabileşte cuantumul pagubei este costul real al mărfurilor, ce se apreciază pornindu-se de la preţurile oficiale *en gros* de la locul de destinaţie, din ziua predării mărfurilor. Destinatarului expediţiei îi revine obligaţia să primească mărfurile transportate; în eventualitatea constatării unei pierderi parţiale sau a avarierii mărfii, el trebuie să reclame de îndată lipsa sau stricăciunea respectivă transportatorului. În principiu, răspunderea transportatorului pentru executarea transportului încetează pe data avizării des-

Scanned with OKEN Scanner

tinatarului prin nota despre sosirea mărfii. Taxele de transport se plătesc în armonie cu tarifele unice stabilite de organizaţiile de navigaţie semnatare ale Convenţiei de la Bratislava, prin Convenţia privitoare la tarifele internaţionale de transport al mărfurilor pe Dunăre, perfectată în anul 1979 la Budapesta.

CONTRACT DE TRANSPORT MARITIM. V. contract de navlosire charter-party.

CONTRACT DE TRUST, contract de intermediere având ca obiect un raport fiduciar referitor la drepturi patrimoniale, în virtutea căruia o persoană numită *settlor*, transmite un bun unei alte persoane, numită *trustee*, care la rându-i se obligă să dispună de acel bun în favoarea unei a treia persoane, numită *cestui que trust* (beneficiar), în condiţii prestabilite. Acest contract este utilizat şi în practica de comerţ exterior a României, mai cu seamă în domeniul bancar. Un exemplu în acest sens este ipoteza în care Banca Română de Comerţ Exterior transmite o cambie către o bancă străină cores- pondentă (devenită bancă *trustee*), cu ordinul ca banca respectivă să o predea unui partener de afaceri al unei societăţi comerciale din ţara noastră, în schimbul documentelor de livrare a unor mărfuri specificate.

CONTRACT DE VÂNZARE COMERCIALĂ INTERNAŢIONALĂ, contract prin care o persoană numită *vânzător* se obligă să strămute, în favoarea altei persoane, numită *cumpărător*, proprietatea unui lucru sau alt drept, în schimbul unei sume de bani la care se îndatorează aceasta din urmă, numită *preţ*. Prezintă următoarele caractere juridice: este bilateral (sinalagmatic), generând obligaţii în sarcina ambilor contractanţi; este cu titlu oneros, fiecare dintre părţi urmărind la încheierea sa un avantaj patrimonial: vânzătorul obţinerea preţului, iar cumpărătorul dobândirea dreptului de proprietate ori a unui alt drept şi primirea lucrului; are caracter comutativ, întinderea drepturilor şi obligaţiilor părţilor fiind stabilită şi cunoscută chiar din momentul încheierii contractului; are caracter translativ de proprietate, vânzătorul având obligaţia să transmită cumpărătorului dreptul de proprietate asupra lucrului obiect al contractului (dar transferul dreptului de proprietate este numai de natura şi nu de esenţa contractului de vânzare-cumpă-

Scanned with OKEN Scanner

rare, părţile putând subordona transferul proprietăţii de îndeplinirea ulterioară a unei condiţii sau de îndeplinirea ulterioară a unei condiţii sau de îndeplinirea unui termen. O vânzare-cumpărare este comercială internaţională dacă îndeplineşte cerinţele specifice actului de comerţ exterior: comercialitatea şi internaţionalitatea. Determinarea *comercialităţii* contractului de vânzare-cumpărare se face pe baza criteriului obiectiv ce are în vedere natura operaţiei juridice, şi anume interpunerea în schimb; *internaţionalitatea* acestui contract se determină fie pe baza criteriului subiectiv ce ţine seama de faptul că la el participă o parte străină, fie pe baza criteriului obiectiv al săvârşirii vânzării pe pieţe străine. Se cere ca cele două elemente — comercialitatea şi internaţionalitatea să fie îndeplinite cumulativ. Dreptul român aplicabil c.v.c.i. (în ipoteza că normele conflictuale l-ar arăta ca *lex causae* a unui asemenea contract) subsumează normele cuprinse în Codul civil, cele conţinute de Codul comercial, precum şi de legislaţia de comerţ exterior şi de cooperare economică cu străinătatea. Cu referire la vânzarea comercială au fost elaborate mai multe reglementări uniforme, şi anume: Legea uniformă a vânzării internaţionale de bunuri mobile corporale, stabilită prin Convenţia de la Haga din 1 iulie 1964. Legea uniformă asupra formării contractului de vânzare internaţională de bunuri mobile corporale, stabilită prin Convenţia de la Haga din 1 iulie 1964 (aceste convenţii nu au fost ratificate de ţara noastră); Convenţia UNCITRAL asupra prescripţiei extinctive în materie de vânzare internaţională de mărfuri de la New York, din 1974, Protocolul de la Viena şi Convenţia O.N.U. asupra contractului de vânzare internaţională de mărfuri de la Viena din 1980 (semnate şi ratificate de ţara noastră). Fiind receptate de dreptul român aceste legi uniforme au dobândit caracterul de norme de drept material român aplicabile c.v.c.i. de mărfuri. În temeiul libertăţii contractuale şi în limitele acesteia părţile contractante, chiar dacă sunt resortisanţi ai unor ţări ce n-au aderat la convenţiile menţionate, pot incorpora contractul lor, prin aşa-numita recepţie contractuală, normele uniforme de drept material din legile arătate, acestea urmând a fi aplicate însă numai cu titlu de clauză contractuală, iar nu cu titlu de dispoziţie

Scanned with OKEN Scanner

legală. **C.v.c.i.** este supus regulilor uniforme consfinţite de practica de comerţ internaţional şi care au fost concretizate în condiţii generale de vânzare sau de furnizare, contracte model, uzanţe comerciale internaţionale; asemenea reguli nu au valoare normativă în dreptul României, şi ca urmare obligativitatea respectării lor de către părţile unui anumit contract de vânzare comercială internaţională se analizează prin prisma principiului libertăţii contractuale. Dintre uzanţele comerciale internaţionale cel mai frecvent sunt folosite acelea cuprinse în INCOTERMS 1953, cu completările din 1967, 1976, 1980 şi 1990; în raporturile comerciale româno-americane primesc o largă aplicare fie acestea, fie RAFTD (Revised American Foreing Trade Definition). Aceste reguli nu au însă valoare normativă; ele sunt obligatorii numai în măsura în care au fost adoptate de părţi în contractul lor. Părţile pot adopta ca bază a contractului lor INCOTERMS sau RAFTD, având totodată libertatea să convină asupra unor modificări sau adăugiri corespunzătoare naturii mărfurilor obiect al contractului, sau în funcţie de orice alte împrejurări. Ori de câte ori părţile au căzut de acord cu privire la adoptarea unor termeni comerciali fără să le aducă vreo modificare sau completare, se prezumă că acei termeni au fost adoptaţi integral aşa cum figurează în documentaţiile ce îi conţin. Convenţia de la Haga din 1964 referitoare la legea aplicabilă vânzării internaţionale de bunuri mobile corporale consacră ca normă conflictuală de bază în materia **c.v.c.i.** de bunuri mobile corporale principiul *lex voluntatis* stabilind că desemnarea de către părţi a legii contractului poate fi făcută expres sau tacit; acordul părţilor în acest sens trebuie să rezulte din cuprinsul contractului sau al corespondenţei ocazionate de încheierea sa. Condiţiile privind consimţământul părţilor referitor la legea aplicabilă sunt determinate de această lege. Voinţa părţilor de a determina legea contractului are caracter decisiv, iar organul de jurisdicţie nu o poate ignora; ea trebuie să fie reală, efectivă, nu prezumată. Convenţia de la Haga stabileşte că, în ipoteza în care părţile omit să desemneze legea aplicabilă, vânzarea internaţională primeşte incidenţa legii ţării unde vânzătorul îşi are reşedinţa obişnuită la data când se primeşte comanda; atunci când comanda

Scanned with OKEN Scanner

este primită de către o întreprindere a vânzătorului, legea aplicabilă este aceea a ţării pe teritoriul căreia este situată acea întreprindere. Vânzarea comercială este supusă legii ţării unde cumpărătorul îşi are reşedinţa obişnuită, sau unde se află întreprinderea emitentă a comenzii, dacă vânzătorul a primit comanda în acea ţară (personal sau prin reprezentantul, agentul sau comisul său voiajor). Vânzările efectuate la bursă, ca şi cele efectuate prin licitaţie, primesc incidenţa legii ţării unde se află bursa ori unde a avut loc licitaţia. Indiferent dacă *lex contractus* este determinată potrivit normei conflictuale de bază (care consacră principiul *lex voluntatis*) sau normei conflictuale subsidiare (ce indică legea ţării vânzătorului, acestuia incumbându-i prestaţia caracteristică, sau legea ţării cumpărătorului, când contractul se leagă mai strâns de această lege), ea guvernează condiţiile de validitate şi efectele **c.v.c.i.**; prin excepţie, *lex contractus* nu se aplică problemelor privind capacitatea părţilor şi forma contractului, nici aspectelor referitoare la transferul de proprietate de la vânzător la cumpărător, şi nici efectelor contractului faţă de terţi. Cu toate că *lex contractus* nu primeşte aplicare în privinţa efectelor translative de drepturi reale, ea guvernează obligaţiile părţilor şi în special cele referitoare la riscuri. Convenţia de la Haga mai stabileşte că verificarea cantitativă şi calitativă a mărfii livrate, sub rezerva unei clauze exprese a părţilor, este supusă legii ţării unde ea se efectuează; această lege guvernează forma şi termenele în care trebuie efectuată inspectarea livrării mărfii şi notificările implicate de această operaţie, precum şi măsurile ce urmează a fi luate în eventualitatea când cumpărătorul refuză recepţia. Normele conflictuale de drept comun aplicabile **c. v.c.i.** relevă unele aspecte caracteristice în legătură cu transmiterea dreptului de proprietate şi a riscurilor de la vânzător la cumpărător. Potrivit dreptului internaţional privat român, efectele reale ale **c.v.c.i.** constituie o problemă de statut real, fiind cârmuite de legea ţării pe teritoriul căreia se află situat bunul vândut în momentul încheierii contractului: *lex rei sitae*. Această lege este aplicabilă deopotrivă raportului dintre părţile contractante şi măsurile lor de publicitate general obligatorii, organizate pe teritoriul unui stat, pentru anumite categorii de bunuri, în

vederea garantării dreptului de proprietate. Pe de altă parte, dreptul civil român consideră riscurile ca pe o consecinţă a dreptului de proprietate, stabilind că ele se transmit, concomitent cu acesta, de la vânzător la cumpărător; ca urmare, şi ele, alături de celelalte efecte reale ale contractului, vor fi cârmuite de legea determinată în armonie cu norma *lex rei sitae*. Riscurile privind mărfurile aflate în tranzit, când acele mărfuri au fost vândute într-un moment în care nu se cunoştea statutul unde ele se găseau, sunt supuse legii ţării de destinaţie; pentru mărfurile aflate în mijloacele de transport cu pavilion (nave şi aeronave) are prioritate legea pavilionului, iar pentru cele care se găsesc în mijloace de transport fără pavilion (vagoane de cale ferată şi mijloace auto), primeşte vocaţie legea ţării de înmatriculare a acestora. *Lex rei sitae* se aplică şi contractelor de vânzare-cumpărare, sub condiţie guvernând atât regimul proprietăţii, cât şi cel al riscurilor.

CONTRACT DEL CREDERE, instituţie specifică operaţiunilor de credit menit să garanteze executarea de către un anumit debitor a obligaţiei asumate printr-un contract de comerţ internaţional. Pe această cale, în domeniul intermedierii, intermediarul îl garantează pe comitent împotriva insolvabilităţii terţului cumpărător sau împotriva nelivrării mărfii de către terţul vânzător. De asemenea, prin acest mijloc juridic banca îl garantează pe vânzător împotriva insolvabilităţii dobânditorului în forme cambiale: banca ce rescontează dă un aval în folosul trasului, obligându-se astfel, la fel ca şi trasul; ea nu va avea recurs împotriva trăgătorului, dacă acesta nu este în culpă. Operaţia constă într-un credit pe semnătură.

CONTRACT FORWARD, contractul prin care o parte numită vânzător se obligă faţă de cealaltă parte numită cumpărător să livreze contra plată, la o anumită dată viitoare, prestabilită, o marfă, o valută sau un activ financiar la preţul convenit în momentul perfectării contractului. C.f. este determinat în toate elementele sale esenţiale (obiect, preţ, scadenţă) din chiar momentul perfectării lui. Numai valoarea contractului la lichidare (adică la data finalizării executării sale) rămâne incertă, deoarece între momentul perfectării lui şi momentul executării lui preţul mărfii, valutei sau

Scanned with OKEN Scanner

activului financiar se modifică pe piaţă. Deci atât vânzătorul cât şi cumpărătorul pot înregistra, după caz diferenţe favorabile de preţ sau diferenţe nefavorabile de preţ. Prin consecinţă, preţul la momentul executării contractului poate fi mai mic sau mai mare decât acela care fusese convenit la momentul perfectării contractului, iar în funcţie de această împrejurare oricare dintre părţi poate realiza un profit sau poate suferi o pierdere în baza contractului. De specificul **c.f.** este asumarea de către cumpărător a obligaţiei de a cumpăra o anumită marfă sau valoare (activ financiar sau valută) la preţul convenit prin contract, numit preţ forward, plătibil la o scadenţă fixată. Executarea **c.f.** se face numai la scadenţă, iar preţul pe care trebuie să-l plătească cumpărătorul rămâne cel convenit iniţial chiar dacă preţul zilei (preţ spot) la acel moment va fi mai mare sau mai mic decât acesta. De pildă, dacă preţul convenit de părţi la momentul perfectării contractului este de 10.000 USD (preţ forward) iar la scadenţă preţul spot este de 11.000 USD, cumpărătorul are un câştig unitar de 1.000 USD, deoarece primeşte activul pentru suma de 10.000 USD şi îl poate revinde cu 11.000 USD. Dacă dimpotrivă, preţul spot va fi de numai 9.000 USD, cumpărătorul fiind obligat să plătească preţul forward de 10.000 USD, va înregistra o pierdere de 1.000 USD. Când însă preţul forward rămâne egal cu preţul spot, cumpărătorul nici nu pierde nici nu câştigă în virtutea contractului respectiv. Prin simetrie vânzătorul se află în situaţie similară. **C.f.** este un contract la termen care se execută la scadenţă în condiţiile prestabilite din momentul perfectării lui. **C.f.** adaugă o dimensiune temporală contractelor cash: dreptul de proprietate asupra mărfii vândute nu se transferă de la vânzător la cumpărător în momentul perfectării contractului, ci la o dată stabilită în viitor. În **c.f.** sunt specificate raporturile juridice de import-export a căror desfăşurare comportă deplasarea fizică a mărfii de la distanţe geografice relativ mari, operaţiune ce necesită scurgerea unei perioade de timp până la finalizarea executării obligaţiilor contractuale. **C.f.** este lipsit de lichiditate; fiecare asemenea contract are clauze specifice care-l fac atractiv pentru părţile contractante, dar care nu prezintă un interes deosebit pentru alţi potenţiali vânzători sau cumpărători. Situaţia pieţii

fiind mereu schimbătoare, este posibil ca cumpărătorul să-şi piardă interesul de a achiziţiona o marfă păstrând condiţiile prevăzute în contract atunci când la momentul executării contractului acestea îl dezavantajează. Împrejurarea face dificilă perfectarea unor contracte de acest gen care să nu permită adaptarea lor la noile circumstanţe. C.f. se încheie în afara bursei, prin negociere directă între părţi. Nu este standardizat; standardizarea contractelor de acest fel le converteşte în contracte futures. C.f. are valoare fixă; nu are piaţă secundară. Executarea se face în natură, la scadenţă prin predarea activului, respectiv prin plata contravalorii acestuia la preţul forward prevăzut în contract. V. şi **contract futures; contracte de opţiuni.**

CONTRACT FURNIZOR, contract bancar perfectat între banca emitent şi comercianţii furnizori sau prestatori de servicii constituiţi într-o reţea în virtutea căreia aceştia din urmă (adică comercianţii şi prestatorii de servicii) îşi asumă obligaţia să accepte cărţile bancare ale emitentului cu condiţia ca ele să fie stabilite conform celor stabilite de emitent, şi totodată, să practice aceleaşi preţuri pentru posesorii cărţilor, ca şi pentru clienţii care fac plata în numerar sau cu cec. În cuprinsul contractului poate fi stipulată o clauză prin care să se determine un cuantum minim al sumei ce poate fi plătită prin cartea bancară. Prin c.f. comerciantul sau prestatorul de servicii se obligă să plătească emitentului un comision sub forma unui procent convenit de părţi din volumul vânzărilor sau al prestărilor de servicii plătite prin cartea bancară. Orice comerciant are facultatea să adere concomitent la mai multe reţele de cărţi bancare. La rândul său emitentul îşi asumă obligaţia de a plăti comerciantului sau prestatorului de servicii toate facturile semnate de posesorul cărţii şi prezentate la plată. Angajamentul de plată asumat de emitent este necondiţionat în limita valorii maxime convenită de părţi pentru o factură, chiar dacă soldul contului bancar al consumatorului ar fi insuficient pentru acoperirea integrală a plăţii respective. C.f. îşi încetează efectele la moartea sau falimentul comerciantului persoană fizică, ori la dizolvarea sau falimentul societăţii comerciante semnatare. El constituie un contract premisă, alături de contractul aderent, al construc-

Scanned with OKEN Scanner

ţiei juridice complexe care este contractul de carte bancară. V. şi **contractul aderent; contract de carte bancară; carte bancară.**

CONTRACT FUTURES, (contract cu livrare amânată), varietate de contract prin care o parte, vânzător, numită în mod specific *short*, se obligă faţă de cealaltă parte, cumpărător, numită în mod specific *long*, să livreze acesteia din urmă o anumită marfă valută sau activ financiar, în cantitatea şi de calitatea ce vor fi stabilite la o dată fixată în viitor la preţul convenit în momentul semnării contractului. **C.f.** este în esenţă un contract forward standardizat. De specificul lui este că preţul constituie singura clauză negociată în momentul perfectării contractului. Condiţiile contractuale sunt standardizate în ceea ce priveşte natura activului de bază, (adică obiectul) anume: o marfă într-o anumită cantitate şi de o anumită calitate, sau o valută anume ori un activ financiar determinat. Cantitatea contractată este denumită unitate de tranzacţii. Toate **c.f.** având ca obiect şi activ standardizat formează un gen de **c.f.** De pildă contractele referitoare la grâu negociate într-o anumită bursă de mărfuri formează genul denumit grâu futures (engl. wheat futures). Fiecare **c.f.** are un anumit termen de executare, mai exact o anumită lună în care trebuie să se finalizeze executarea. Lunile de livrare sunt prestabilite şi cotează la bursă. Contractele având ca obiect un anumit activ şi aceeaşi scadenţă formează o specie a **c.f.** pe acel activ. Bunăoară contractele referitoare la grâu cu scadenţa în iulie formează specia de grâu futures iulie. În realitate expresia **c.f.** şi subsemnează mulţimea contractelor de un anumit gen care au o anumită lună de livrare. Această mulţime de contracte cuprinde elemente reciproc substituibile deoarece obiectul lor este un activ omogen sub aspect calitativ şi unitar din punct de vedere cantitativ, scadenţa lor fiind aceeaşi. Preţul **c.f.** se stabileşte în bursă pe baza procedurii de negociere şi contractare care este specifică acestei pieţe organizate. El dă expresie raportului dintre cererea şi oferta existente pentru fiecare contract standardizat şi variază zilnic în funcţie de acest raport. Ca urmare, valoarea contractului rezultată din înmulţirea preţului unitar cu unitatea de tranzacţie nu este fixă (cum se întâmplă în cazul contractului forward), ci variabilă. **C.f.** este zilnic actualizat sau

marcat la piaţă (engl. marked to market), iar pierderile unui contract sunt transferate ca venituri celuilalt contractant. Când valoarea contractului creşte, cumpărătorul (care este deţinătorul poziţiei long) primeşte în contul său la broker o sumă corespunzătoare profitului virtual (engl. paper profit) al contractului. Când valoarea scade, suma reprezentând pierderea virtuală (engl. paper loss) este dedusă din acel cont. Prin simetrie vânzătorul (care este deţinător al poziţiei short) va suporta în mod similar variaţiile de cotaţii. Un **c.f.** este în realitate un şir de contracte forward, fiecare dintre aceste din urmă fiind executat zilnic şi înlocuit cu alt contract al cărui preţ este echivalent cu preţul zilei curente. Valoarea **c.f.** este zilnic actualizată pe baza diferenţei dintre preţul de lichidare (engl. settlement price) al zilei respective şi cel al zilei precedente. Acest preţ se stabileşte pe baza cotaţiilor de închidere a bursei din fiecare zi şi se numeşte preţ de închidere. El serveşte la regularizarea diferenţelor de valoare a contractului, fiind numit şi preţ de regularizare. Executarea **c.f.** poate fi îndeplinită de părţi pe două căi, anume: a) prin livrare, ceea ce presupune predarea/primirea activului ce formează obiectul contractului; b) prin compensare, ceea ce comportă lichidarea poziţiei deţinută pe piaţa futures printr-o operaţiune de sens contrar: cel care deţine poziţia long poate lichida această poziţie realizând o vânzare futures a contractului, iar cel care deţine poziţia short poate lichida acea poziţie prin cumpărarea aceluiaşi contract. În virtutea acestor operaţii profitul/pierderea virtuală (pe hârtie) se converteşte în profit/pierdere efectivă. Operatorii (părţile) care îşi păstrează poziţiile iniţiale deschise sunt ţinuţi să execute contractul în natură la data fixată pentru livrare. La **c.f.** a cărui executare nu se poate prin predarea unui activ fizic ori a unui titlu financiar (cum este cazul contractelor pe indici sau pe eurodolari) executarea se face printr-o plată cash. Caracterizat prin valoare de piaţă şi prin posibilitatea de a fi negociat la bursă, **c.f.** este un *titlu financiar*. Totodată, având la bază un activ standardizat (marfă, valută, activ financiar) el constituie un *titlu derivat*. Acest contract cotează la bursă ca orice titlu financiar, dar valoarea de piaţă a contractului (preţul curent) exprimă preţul activului de bază. În raport cu obiectul **c.f.** pieţele futures pot fi grupate în:

Scanned with OKEN Scanner

pieţe comerciale (engl. commercial futures), pieţe financiare (financial futures) şi pieţe de indici (index futures). V. şi **contract forward; contracte de opţiuni.**

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE ANTREPRIZĂ (MONTAJ), contract prin care o parte, numită *antreprenor,* îşi asumă obligaţia de a executa o anumită lucrare sau de a presta un anumit serviciu în folosul celeilalte părţi, numită *beneficiar,* în schimbul unui preţ stabilit în funcţie de rezultatele activităţii depuse. În legislaţia României aplicabilă în domeniul comerţului exterior şi cooperării economice şi tehnico-ştiinţifice cu străinătatea acest contract este menţionat sub denumirea de: „proiectare şi executare de lucrări" sau de „prestaţiile de servicii", ori de „executare de lucrări". Regimul lui juridic este definit în ţara noastră prin normele dreptului civil cuprinse în Codul civil, reglementările Codului comercial, precum şi în legislaţia de comerţ exterior. **C.i. de a. (m.)** are o importanţă deosebită în raporturile de comerţ internaţional, şi mai ales în cadrul raporturilor de cooperare economică internaţională, prezentându-se atât ca operaţie juridică de sine stătătoare, cât şi ca operaţie componentă a contractului de exporturi complexe; în varietatea sa numită *montaj,* el însoţeşte de regulă orice vânzare comercială internaţională având ca obiect livrarea de echipamente industriale. **C.i.a. (m.)** are ca obiect executarea unei lucrări sau prestarea unui serviciu de către antreprenor, pe de o parte, şi preţul datorat de către beneficiar, pe de altă parte. Pentru valabilitatea acestui contract se cer îndeplinite următoarele condiţii: a) lucrarea sau serviciul la care se angajează antreprenorul să fie posibile şi determinate sau măcar determinabile; b) preţul să fie stabilit în numerar, în valută; de asemenea, el trebuie să fie determinat sau determinabil, să aibă caracter serios şi să fie sincer. **C.i.a. (m.)** este un contract bilateral, generând obligaţii în sarcina ambilor contractanţi. Astfel, antreprenorului îi revin următoarele îndatoriri: să execute lucrarea sau să presteze serviciul prevăzut în contract; să predea beneficiarului lucrarea executată; să-l garanteze pe acesta din urmă cu privire la conformitatea prestaţiei; să execute prestaţia la care s-a obligat (îndeplinind lucrarea sau prestând serviciul) cu stricta respectare a clauzelor inserate

Scanned with OKEN Scanner

în cuprinsul contractului. În îndeplinirea obligaţiilor sale, antreprenorul se bucură de totala independenţă faţă de beneficiar, având deplină libertate în organizarea şi conducerea lucrărilor; el nu este ţinut personal să execute lucrarea sau să presteze serviciul, cu excepţia cazurilor când prin contract s-a stipulat contrariul sau când necesitatea îndeplinirii activităţii respective direct şi nemijlocit de către antreprenor rezultă din împrejurări. Regula este că antreprenorul are îndatorirea să execute lucrarea sau să presteze serviciul utilizând materialele lui proprii, afară numai dacă părţile au convenit altfel. Dacă beneficiarul a pus la dispoziţia antreprenorului materialele sale, acestea sunt considerate că au fost date în păstrarea lui. Într-o atare ipoteză, antreprenorului îi revin unele îndatoriri suplimentare, şi anume: să folosească materialele primite respectând destinaţia lor precum şi regulile tehnice în materie; să dea socoteală de modul în care le-a utilizat; să restituie beneficiarului, la încheierea lucrării, materialele pe care nu le-a întrebuinţat. În ipoteza în care pe parcursul îndeplinirii obligaţiei principale (care este executarea lucrării sau prestarea serviciului) survin împrejurări ce pun în pericol activitatea respectivă sau influenţează calitatea ori destinaţia ei (de exemplu: constatarea anumitor defecte ale materialelor puse la dispoziţie de beneficiar, caracterul necorespunzător al instrucţiunilor date de acesta etc.) antreprenorului îi revine obligaţia de a notifica de îndată beneficiarului acele împrejurări; dacă, ignorând notificarea primită, beneficiarul nu ia într-un termen raţional măsurile ce se impun, antreprenorul poate adopta una din următoarele atitudini: să sisteze lucrarea; să o execute pe riscul beneficiarului; să denunţe contractul. În fine, antreprenorului îi mai revine obligaţia de a preda lucrarea la termenul şi în condiţiile stabilite prin contract; el este ţinut responsabil faţă de beneficiar pentru conformitatea lucrărilor sau serviciilor, răspunderea sa fiind guvernată de regulile aplicabile contractului de vânzare cumpărare. Beneficiarului îi revin următoarele obligaţii: să recepţioneze lucrarea executată de antreprenor; să preia această lucrare dacă este conformă cu stipulaţiile contractuale; să plătească preţul. Recepţia lucrării sau serviciilor constă în verificarea conformităţii executării lor cu clauzele

Scanned with OKEN Scanner

contractului; ea trebuie făcută de îndată ce beneficiarul a primit notificarea privind finalizarea activităţii depuse de antreprenor în termenul stipulat. Părţile au libertatea să stipuleze, ţinând seama de natura lucrării sau de specificul serviciului prestat, efectuarea iniţial a unei recepţii provizorii, care să fie urmată apoi la intervalul de timp convenit de recepţia definitivă. În ipoteza recepţiei fără obiecţii, beneficiarul pierde dreptul de a invoca ulterior viciile aparente ale lucrării. Recepţia nu produce însă efect exonerator de răspundere, în ce-l priveşte pe antreprenor, pentru viciile ascunse ale lucrării. În principiu, obligaţia de plată a preţului devine exigibilă din momentul preluării de către beneficiar de la antreprenor a întregii lucrări executate de acesta; părţile au însă libertatea să stipuleze şi altfel prin contractul lor. În cazul în care, la încheierea contractului, părţile au stabilit un preţ ferm, acesta nu poate fi modificat ulterior invocându-se creşterea preţului materiilor prime, materialelor sau forţei de muncă; antreprenorul este însă îndreptăţit să pretindă sporirea corespunzătoare a preţului iniţial, ori de câte ori pe parcursul executării lucrării sau prestării serviciului apare necesitatea îndeplinirii unor prestaţii nespecificate în deviz, pe care el nu le putea prevedea ca necesare, la momentul încheierii contractului. Legea garantează plata preţului, recunoscând în beneficiul antreprenorului un drept de gaj sau un drept de ipotecă asupra bunului obiect al lucrării (după cum acel bun este mobil sau imobil). În armonie cu prevederile Codului civil român, riscul lucrului este suportat, după caz, de către antreprenor sau de către beneficiar, în calitate de proprietar, iar riscul contractului este suportat întotdeauna de către antreprenor, în calitatea sa de debitor al obligaţiei imposibil de executat. Operaţiile de antrepriză care intervin în circuitul comercial internaţional, în întreaga lor varietate (de la cele de montaj de echipamente industriale până la cele de construire de mari ansambluri industriale), se disting de contractul de antrepriză caracteristic circuitului civil intern prin particularităţi specifice care fac insuficiente reglementările de drept intern pentru asemenea operaţii. Conform legislaţiei României, c.i. a. (m.) primeşte incidenţa legii desemnate de părţi în temeiul principiului *lex voluntatis;* în tă-

cerea părţilor condiţiile de fond şi efectele acestuia sunt guvernate de legea ţării unde se află sediul antreprenorului (care este legea prestaţiei caracteristice) sau de legea ţării unde se execută lucrările de antrepriză (atunci când aceasta ar avea legături mai semnificative cu contractul dat).

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE ASIGURĂRI, contractul comercial prin care o parte, numită *asigurat*, se obligă să plătească celeilalte părţi, numită *asigurător* o sumă determinată numită *primă*., în schimbul căreia acesta din urmă ia asupra sa riscul producerii unui eveniment viitor (eveniment sau caz asigurat), obligându-se ca în eventualitatea producerii lui să achite asiguratului sau unui terţ, numit *beneficiar*, o indemnizaţie (despăgubire sau sumă asigurată) în limitele convenite. Se distinge prin următoarele caracteristici juridice: este bilateral (sinalagmatic), generând obligaţii în egală măsură pentru ambele părţi (asigurat şi asigurător); este cu titlu oneros, fiecare contractant urmărind obţinerea unui avantaj patrimonial: asigurătorul, dobândirea primei de asigurare, iar asiguratul, obţinerea indemnizaţiei de asigurare; are caracter aleatoriu, datorită faptului că atât existenţa, cât şi întinderea obligaţiilor asigurătorului sunt dependente de un eveniment viitor şi incert: producerea evenimentului sau cazului asigurat. Potrivit legislaţiei noastre, în România, dreptul de a efectua operaţii de asigurare, reasigurare, precum şi orice alte activităţi legate de asigurare este exercitat de societăţile comerciale din domeniul asigurărilor sub controlul Ministerului Finanţelor. În armonie cu această legislaţie se disting două feluri de asigurări, şi anume: asigurări interne ce, la rândul lor, se pot înfăţişa ca asigurări prin efectul legii şi asigurări facultative; asigurări externe, care prin specificul lor sunt exclusiv facultative (contractuale). Societăţile comerciale de profil au atribuţii de a înfăptui, în domeniul asigurărilor externe, un set complex de operaţii, şi anume: elaborarea propunerilor referitoare la condiţiile de asigurare şi tarifele de prime; încheierea de contracte de asigurări de bunuri, persoane de răspundere civilă în ţară şi în străinătate, cu plata în valută; constatarea producerii evenimentelor asigurate, evaluarea pagubelor, stabilirea şi plata despăgubirilor şi a sumelor asi-

gurate, în mandate pentru perfectarea contractelor de asigurare, stabilirea şi plata despăgubirilor şi a sumelor asigurate; reprezentarea intereselor în faţa organelor de jurisdicţie competente. Ele practică următoarele asigurări externe mai importante: a) asigurarea mărfurilor care formează obiectul operaţiilor de import-export; această asigurare se face pe durata transportului fluvial, maritim, terestru sau aerian; b) asigurarea navelor maritime şi fluviale civile pentru cazurile de avarie, distrugere sau pierdere a lor, precum şi pentru răspunderea proprietarului faţă de terţele persoane în legătură cu utilizarea lor; c) asigurarea aeronavelor comerciale împotriva riscurilor de avarie şi pierdere a lor, precum şi pentru răspunderea proprietarului în legătură cu riscurile ce decurg din utilizarea acestora; d) asigurarea construcţiilor sau instalaţiilor efectuate de întreprinderi străine în ţara noastră sau executate de întreprinderi româneşti în străinătate, precum şi asigurarea întreprinderii constructorului; e) asigurarea creditelor pentru export; f) asigurarea autoturismelor care circulă în străinătate g) efectuarea altor operaţii de asigurări în raporturile cu străinătatea. Asigurările externe primesc, la noi, incidenţa regulilor dreptului comun aplicabile contractului de asigurare în general, precum şi a acelora aplicabile asigurărilor facultative; astfel, aceste reguli vor guverna asigurările maritime, ca şi pe acelea din domeniul aviaţiei, în măsura în care, prin lege sau prin acordurile internaţionale la care participă în calitate de parte România, nu se stabileşte altfel. Cât priveşte forma **c.i.a.** (la fel ca şi contractul de asigurare practicat în raporturile interne), acesta trebuie încheiat în scris, proba lui neputând fi făcută prin martori nici atunci când există un început de dovadă scrisă; constatarea lui poate fi făcută prin orice act scris din care se degajă voinţa asigurătorului de a încheia contractul (cum ar fi, acceptarea de către asigurător a ofertei cuprinsă într-o declaraţie scrisă de asigurare, exprimată implicit prin emiterea unui document de asigurare-poliţă sau certificat, cererea de plată a primei, înscrisul constatator al efectuării plăţii primei de asigurare etc.). Încheierea contractului se face pe baza condiţiilor de asigurare, care fac parte integrantă din contract; asemenea condiţii privesc bunurile, per-

soanele şi riscurile ce se asigură, tarifele de prime, sumele asigurate precum şi alte clauze specifice asigurării contractuale. Condiţiile de asigurare nu pot deroga de la normele ce reglementează contractul, cu excepţia cazurilor admise de acele norme; uneori derogările sunt admise numai în favoarea asiguratului sau beneficiarului. Obiectul contractului poate fi: asigurarea de bunuri pentru cazurile de avariere, distrugere, furt sau alte evenimente cu consecinţe păgubitoare: asigurarea de persoane, pentru cazurile de deces, invaliditate, ajungere la o anumită vârstă sau alte evenimente; asigurarea de răspundere civilă pentru vătămarea corporală sau decesul unor persoane, avarierea sau distrugerea unor bunuri, precum şi pentru alte daune în privinţa cărora operează răspunderea conform legii. Răspunderea asigurătorului începe la termenele stipulate în contract; dacă evenimentul asigurat s-a produs mai înainte de împlinirea acelor termene, sau dacă ulterior împlinirii lor, producerea lui a devenit imposibilă, operează rezilierea de drept a contractului. În lipsa unei clauze contrare, rezilierea contractului are loc şi în ipoteza în care asiguratul nu plăteşte, în termen de două luni de la scadenţă, sumele datorate cu titlu de primă de asigurare. Pentru evitarea pe cât posibil a unor situaţii de acest gen, legea a recunoscut societăţii de asigurare dreptul de a compensa primele ce i se datorează până la finele anului de asigurare, în baza oricărui contract, cu orice indemnizaţie la care ar fi îndreptăţit asiguratul sau beneficiarul. În ipoteza asigurării de bunuri sau de răspundere civilă, asiguratul este exonerat de obligaţia de a plăti indemnizaţia când evenimentul asigurat a fost produs cu intenţie de către asigurat) sau de către un membru din conducerea persoanei juridice asigurate, lucrând în această calitate. Atunci când condiţiile de asigurare nu prevăd contrariul, această regulă primeşte incidenţă şi în cazul în care producerea evenimentului a fost declanşată cu intenţie de către persoanele fizice majore care locuiesc şi se gospodăresc statornic împreună cu asiguratul sau beneficiarul, ori cu prepuşii asiguratului sau beneficiarului. În absenţa unei stipulaţii contrare, asigurătorul are obligaţia să plătească indemnizaţia atunci când producerea evenimentului asigurat se datoreşte unor operaţiuni militare în timp de război.

Scanned with OKEN Scanner

Contractul poate fi încheiat pe durată determinată sau nedeterminată; în anumite cazuri (prevăzute de condiţiile de asigurare), contractul de asigurare se reînnoieşte de drept (pentru o perioadă nouă egală cu cea anterioară) dacă una din părţi nu-l denunţă. Denunţarea contractului pe durată nelimitată poate fi făcută de oricare din părţi. Atunci când contractul de asigurare rămâne în vigoare şi după producerea evenimentului asigurat, asigurătorul poate să-l denunţe. La rândul său şi asiguratul este îndreptăţit la denunţarea contractului după ce asigurătorul l-a înconoştinţat asupra unor modificări ale contractului dispuse prin condiţiile de asigurare. Dreptul la denunţare trebuie exercitat în termenele prevăzute de condiţiile de asigurare. Primele de asigurare plătite pentru perioada ulterioară rezilierii contractului sunt supuse restituirii. La asigurările de bunuri, ca şi la cele de răspundere civilă, asigurătorul se subrogă, în limitele indemnizaţiei plătite, în toate drepturile asiguratului sau beneficiarului asigurării, împotriva celor răspunzători pentru producerea pagubei. Principalele forme ale c.i.a. sunt CARGO, asigurarea CASCO şi asigurarea de răspundere civilă.

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE COMISION, contract de intermediere în temeiul căruia o persoană (fizică sau juridică), numită *comisionar*, se obligă faţă de altă persoană (fizică sau juridică), numită *comitent*, să încheie anumite acte juridice în nume propriu, dar în contul acesteia din urmă, primind pentru serviciul respectiv o remuneraţie numită *comision*, calculată procentual la cifra de afaceri. Constituie una din formele comerciale ale reprezentării şi are o largă utilizare în practica internaţională, atât cu privire la vânzarea-cumpărarea de mărfuri, cât şi în domeniul transporturilor, precum şi în acela al operaţiilor referitoare la valorile mobiliare. Operaţia de comision prezintă avantaje pentru ambii contractanţi: pentru îndeplinirea sa comisionarul primeşte o remuneraţie proporţională cu volumul afacerilor încheiate prin intermediul lui; pe de altă parte, întreprinderea pentru care acesta lucrează (comitentul) este absolvită de grija contractului şi a supravegherii, persoana desemnată comisionar fiind mai în măsură să cunoască piaţa respectivă, atât sub aspectul exigenţelor ei, cât şi din punctul de vedere al clientelei (al gusturilor şi obiceiurilor acesteia), al posi-

Scanned with OKEN Scanner

bilităţilor economice etc.; comitentul beneficiază de creditul, competenţa şi prestigiul pe care comisionarul le are în zona sau în ţara respectivă. Cât priveşte domeniul transporturilor internaţionale, situaţia se prezintă astfel: expeditorul mărfurilor nu se adresează cărăuşului, ci unui comisionar care, de regulă, este o mare întreprindere ce-şi asumă obligaţia să se îngrijească de transportul mărfurilor la destinaţie, scop în care încheie un contract cu unul sau mai mulţi cărăuşi, în raport cu specificul operaţiei; în anumite situaţii, cum sunt cazurile când obiectul expediţiei îl formează colete mici (care trebuie adunate şi grupate, pentru a putea fi expediate), sau când transportul este combinat (apă, uscat, aer), expeditorul este chiar nevoit să se adreseze unui comisionar. C.i.c. pune în prezenţă, în materia operaţiilor de transport, trei subiecţi de drept: expeditorul, comisionarul şi cărăuşul; contractul de transport convenit de comisionar şi cărăuş este încheiat pe seama şi în beneficiul exclusiv al expeditorului. Acesta din urmă (care este comitent) are un privilegiu asupra creanţei comisionarului faţă de cărăuş, privilegiu ce-l pune la adăpost de concurenţa celorlalţi creditori ai comisionarului, în caz de faliment al ultimului. O particularitate caracteristică a contractului de comision din domeniul transporturilor este faptul că părţile interesate se cunosc între ele: cărăuşul cunoaşte numele comitentului (a cărui marfă o preia în vederea transportului), dar şi pe acela al destinatarului expediţiei (căruia urmează să-i facă predarea mărfii); în asemenea operaţii nu există interes de a se păstra secret asupra identităţii celor interesaţi, cum se întâmplă în comisionul bancar, în cadrul căruia cel ce dă ordin rămâne necunoscut agentului de schimb. Specific comisionului din materia transporturilor este şi faptul că aici se naşte o reprezentare imperfectă: comisionarul rămâne legat contractual tot timpul, spre deosebire de mandatar, care se retrage de îndată ce a îndeplinit operaţia pentru care a fost împuternicit; pe de altă parte, comisionarul din transporturi (indiferent că lucrează în nume propriu sau în numele altuia) este de plin drept *del credere*, răspunderea sa personală fiind pusă automat în mişcare. Există şi contract de comision financiar vizând operaţiile efectuate cu privire la valorile mobiliare în bursă: în acest caz, cel

interesat să vândă sau să cumpere titluri de valoare se adresează unui intermediar (în mod obişnuit o bancă sau alt stabiliment financiar), cerându-i să intermedieze în bursă pentru realizarea unei anumite operaţii; la rândul ei, banca este nevoită să se adreseze unui agent de schimb sau *curtier*, acesta având monopolul operaţiilor de bursă. Se formează astfel două contracte succesive de comision: unul între vânzător şi bancă, iar altul între cea din urmă şi agentul de schimb; sarcina de a plasa titlurile de valoare unui terţ este asumată de agentul de schimb. Trăsătura caracteristică cea mai semnificativă a acestui gen de operaţii este secretul cu care se desfăşoară: vânzătorul şi cumpărătorul (cei doi parteneri extremi) nu se cunosc, deci se află în imposibilitate de a se acţiona în justiţie unul pe celălalt. Asemenea operaţii de bursă comportă o reprezentare imperfectă: obligaţiile ce se nasc în contextul efectuării lor au ca titular pe reprezentant, iar nu pe reprezentat. În ciuda acestui fapt, titular al dreptului de proprietate asupra titlurilor devine ordonatorul, acest drept transmiţându-se direct de la vânzător la cumpărător; cu referire la dreptul respectiv, comisionarul (banca, agentul de schimb, curtierul) are puterea de a-l reprezenta pe comitent, ceea ce conferă operaţiei un caracter de reprezentare (imperfectă). C.i.c., prin natura sa, formă comercială a reprezentării, implică, în operaţia pe care o presupune, trei persoane, şi anume: comitentul *(dominus negotii)*, comisionarul (comerciant independent) şi terţ. Acest contract prezintă următoarele caracteristici specifice: a) este bilateral şi cu titlu oneros, neputând fi revocat pe cale unilaterală; b) în virtutea sa, comitentul are un drept la acţiune numai împotriva comisionarului, nu şi contra terţilor cu care acesta din urmă a contractat, spre deosebire de contractul de mandat, ce conferă mandantelui un drept la acţiune atât împotriva terţilor cu care a contractat mandatarul, cât şi contramandatarului, când acesta a garantat îndeplinirea obligaţiilor asumate de către terţii contractanţi. C.i.c. se poate înfăţişa sub două forme: 1) O formă care se distinge prin aceea că comisionarul acţionează în nume propriu *(nomine proprio)*, dar pe socoteala comitentului: comisionarul apare astfel ca parte în contract cu terţul, rămânând în cercul contractual până la exe-

cutarea integrală a obligaţiilor izvorâte din contractul respectiv; el are faţă de terţi atât calitatea de debitor, cât şi pe aceea de creditor. Ca debitor, comisionarul poate fi urmărit de terţi pentru plată, iar în calitate de creditor el poate exercita împotriva terţului toate drepturile izvorâte din contract. 2) O altă formă presupune tratarea de către comisionar *nomine alieno*, în numele comitentului; în acest caz primesc aplicare toate regulile mandatului. În ambele ipoteze, comisionarul apare în raporturile lui cu comitentul ca un mandatar, şi deci în aceste raporturi urmează să primească aplicare regulile mandatului; în raporturile sale cu terţii, poziţia comisionarului diferă după cum a contractat în numele comitentului sau în numele său propriu: în primul caz el este un adevărat mandatar, dispărând din cercul contractual îndată ce a încheiat raportul juridic cu terţul; în cel de-al doilea caz el este un adevărat contractant, păstrându-şi această calitate până la executarea tuturor obligaţiilor izvorâte din contract întocmai ca atunci când ar fi contractat pentru sine, cu precizarea însă că, deşi este debitor şi creditor faţă de terţ, are totuşi recurs împotriva comitentului, aşa cum şi acesta din urmă are recurs împotriva sa. Pe planul relaţiilor dintre comitent şi terţ, **c.i.c.** generează în principiu reprezentare dacă aceştia se cunosc (adică atunci când, tratând cu terţul, comisionarul îl încunoştiinţează pe acesta că acţionează în numele comitentului, ca şi atunci când, deşi el tratează în nume propriu, terţul cunoaşte identitatea comitentului). În ipoteza în care comitentul şi terţul nu se cunosc (de exemplu în cazul comisionarului asupra valorilor mobiliare) nu există reprezentare în raporturile dintre ei. În legătură cu **c.i.c.** se pun anumite probleme conflictuale. Astfel, atunci când comitentul şi comisionarul îşi au sediul pe teritorii statale diferite, se pune problema legii aplicabile contractului: aspectele privind capacitatea vor fi supuse legii personale, respectiv legii naţionale, ţinându-se seama de faptul că pentru cazul când încheie *nomine proprio* actele cu terţul, comisionarul trebuie să fie comerciant şi să aibă capacitatea de a încheia asemenea acte. Fondul şi efectele contractului primesc incidenţa legii desemnate de părţi prin acordul lor comun; ori de câte ori părţile omit să aplice principiul *lex voluntatis*, îi revine judecătorului

sarcina determinării lui *lex causae*. Practica jurisdicţională tratează c.i.c. ca o unitate — în ciuda caracterului triunghiular al operaţiei pe care o implică (comitent, comisionar, terţ) — supunându-l unei singure legi. Soluţia asupra căreia s-a oprit majoritatea practicii şi doctrinei dă preferinţă legii locului de executare. Adeseori locul de executare a comisionarului (care este locul de încheiere a contractului cu terţul) coincide cu sediul comisionarului.

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE COOPERARE ÎN PRODUCŢIE, contract de comerţ internaţional având caracter complex, încheiat între parteneri din ţări diferite, în vederea realizării unor operaţiuni de cooperare economică sau tehnico-ştiinţifică. Ghidul C.E.E.—O.N.U. privind contractele de cooperare industrială precizează că operaţiile contractuale de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică se referă la: transferul de tehnologie şi experienţă tehnică, cooperarea în domeniul producţiei, inclusiv în domeniile cercetării şi specializării în producţie, cooperarea în domeniul exploatării resurselor naturale, comercializarea în comun, în ţările părţilor contractante sau pe pieţele a terţe state, a produselor activităţii de cooperare industrială. **C.i.c.p.** este un contract complex, subsumând un complex de acte juridice, mai multe alte contracte, care urmăresc acelaşi scop economic; actele juridice respective, deşi distincte unele de altele, rămân finalmente strâns legate între ele, influenţându-se reciproc. Fiecare din contractele pe care le presupune este, din punct de vedere juridic, independent de celelalte; cu toate acestea, neexecutarea sau executarea lui defectuoasă influenţează negativ executarea celorlalte contracte implicate. Cooperarea în producţie se poate înfăţişa în forme diverse: producţie la comandă, subproducţie, subcontracte de capacitate, subcontracte de specialitate, coproducţie în întreprinderi separate sau comune, livrare de echipamente sau utilaje pe credit rambursabil în produse, cooperare tripartită. Legea aplicabilă **c.i.c.p.** (cu privire la fondul şi efectele acestuia) se determină de către părţi în virtutea principiului *lex voluntatis*. În tăcerea părţilor, practica arbitrală se orientează în general în sensul aplicării legii părţii căreia îi revine obligaţia caracteristică în contractul principal din cadrul operaţiei complexe.

Scanned with OKEN Scanner

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE CURTAJ, contract de intermediere prin efectul căruia o persoană numită *curtier* se obligă, în schimbul unei sume de bani, numită *curtaj,* să procure persoanei pe care o reprezintă (adică reprezentantului) un contractant. În toate cazurile, curtierul este un comerciant independent care (de obicei) îşi face profesie din intermediere; rolul său este de a pune în legătură doi subiecţi de drept în vederea încheierii unui contract. Înlesnind afaceri, dar neintervenind în contract, curtierul nu este responsabil de executarea necorespunzătoare sau de neexecutarea contractului a cărui încheiere a intermediat-o; lui îi revine doar obligaţia de a garanta identitatea părţilor pe care le pune în contact şi de a le furniza acestora toate informaţiile referitoare la afacerea ce urmează să fie perfectată. Pentru serviciile aduse reprezentantului, curtierul este indemnizat cu o sumă numită *curtaj,* la care este îndreptăţit din momentul încheierii contractului respectiv. Împrejurarea că reprezentantul şi curtierul au sediul (domiciliul) pe teritoriile unor ţări diferite conferă contractului de curtaj caracter internaţional; un atare caracter nu ţine însă de esenţa acestui contract, deoarece este, practic, posibil ca ei să fie stabiliţi pe teritoriul aceluiaşi stat. În cazul c.i.c., capacitatea reprezentantului şi curtierului este guvernată de legea personală, respectiv de legea naţională. Fondul şi efectele acestui contract primesc incidenţa legii determinate de părţi potrivit principiului *lex voluntatis.* Practica jurisdicţională oscilează — în cazul în care părţile n-au desemnat legea aplicabilă — între a aplica legea în vigoare la sediul curtierului (care adesea este legea în vigoare în statul unde a fost încheiat ori se va încheia contractul mijlocit) sau legea în vigoare la sediul reprezentatului. Doctrina opinează pentru aplicarea legii ţării în care curtierul îşi exercită activitatea (care este ţara unde el îşi are sediul); această soluţie vizează ipoteza în care curtajul este practicat de un curier profesionist. Pentru cazul curtajului realizat de un curtier întâmplător, doctrina opinează în sensul supunerii c.i.c. legii statului pe teritoriul căruia a fost încheiat sau urmează a fi încheiat contractul în vederea căruia curtierul a intermediat contractul părţilor.

Scanned with OKEN Scanner

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE DEPOZIT NEREGULAT, varietate a contractului de depozit care se distinge prin aceea că depozitarul este autorizat ca în locul bunului primit în depozit să restituie deponentului lucruri de acelaşi gen, cantitate sau calitate. Au acest caracter, spre exemplu, depozitele de bani la bănci.

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE DEPOZIT REGULAT (în magazii generale), contractul prin efectul căruia o persoană numită *deponent* încredinţează spre păstrare altei persoane, numită *depozitar,* unul sau mai multe bunuri, cu obligaţia acesteia din urmă ca, în schimbul unei sume de bani (taxa de depozit), să le conserve, să le păzească şi să le restituie la prima cerere. Acest contract are caracter real, deoarece el se formează numai ca urmare a predării bunului (sau bunurilor) în posesia depozitarului, care se obligă să-l conserve; încălcarea de către depozitar a obligaţiei de conservare atrage răspunderea lui contractuală. De asemenea, depozitarul îşi asumă obligaţia să păstreze secretul operaţiei, să nu folosească bunurile primite spre păstrare şi să le restituie la cerere; păstrarea secretului operaţiei îi incumbă numai dacă o atare îndatorire a fost prevăzută expres în contract. Încălcarea obligaţiei de restituire antrenează răspunderea depozitarului pentru cazul pieirii bunului datorită unui eveniment de forţă majoră, precum şi obligarea lui la plata de daune-interese. Spre deosebire de contractul civil de depozit, care este gratuit, contractul comercial de depozit are caracter oneros, depozitarul fiind remunerat pentru serviciile sale prin taxa de depozit, ce se stabileşte în raport de cantitatea de marfă depozitată (mai exact spaţiul de depozitare afectat) şi de durata depozitării. În ipoteza în care deponentul nu achită taxa de depozitare, depozitarul are un drept de retenţie asupra bunurilor ce i-au fost date în depozit. Depozitul comercial este întotdeauna voluntar, deponentul având libertatea să-l aleagă pe depozitar. Deponentul are obligaţia să remită depozitarului bunul sau bunurile obiect al contractului, ambalate şi etichetate potrivit naturii lor specifice. El are însă facultatea de a reclama oricând restituirea bunurilor date în depozit, chiar înaintea expirării unui eventual termen fixat pentru aceasta. În afara obligaţiei de plată a taxei de depozitare, deponentului îi

revine şi îndatorirea să-l despăgubească pe depozitar pentru cheltuielile făcute, eventual cu păstrarea bunurilor. În comerţul internaţional, atunci când obiectul contractului de depozit îl formează mărfurile, depozitul constituie o activitate comercială care se realizează de către adevărate întreprinderi organizate sub formă de depozite, antrepozite, docuri etc. Această activitate apare ca necesară în numeroase situaţii, cum ar fi: ipoteza în care producătorul nu găseşte imediat cumpărător, sau când acesta din urmă nu se prezintă la timp să ridice marfa cumpărată, ori când, dintr-un motiv oarecare, vasul destinat să transporte marfa nu soseşte la termen în portul de încărcare etc. Frecvenţa unor asemenea situaţii face ca organizarea de magazii generale, antrepozite, docuri etc. sau, într-o expresie mai cuprinzătoare, spaţii de conservare a mărfii, să fie o activitate comercială foarte rentabilă; C.i.d.r. constituie instrumentul juridic care stabileşte cadrul păstrării mărfii în asemenea magazii generale. El se încheie în formă scrisă, comportând întocmirea a trei înscrisuri diferite, dar cu conţinut identic: talonul, recipisa de depozit şi warantul. Cel dintâi rămâne în registrul administraţiei depozitului şi are valoare probatorie, constituind dovada existenţei contractului de depozit; celelalte două sunt titluri de credit nominative, la purtător sau la ordin, în care se încorporează marfa depozitată şi care se remit deponentului. În cuprinsul celor trei documente trebuie înscrise obligatoriu următoarele menţiuni: denumirea şi sediul magaziei generale; numărul curent din registrul în care au fost înscrise mărfurile depozitate şi data emiterii documentelor; numele şi sediul deponentului; natura, cantitatea şi valoarea mărfii predate; plata taxelor de import ori export şi poliţa de asigurare; durata depozitului. Ca act de comerţ, depozitarea mărfurilor în magazii generale (antrepozite) îndeplineşte în comerţul internaţional importanta funcţie de înlesnire a vânzării-cumpărării. În cazul în care pe parcursul derulării unor contracte comerciale apar situaţii de natură să-l dezintereseze pe cumpărătorul extern pentru marfa expediată, ca şi atunci când acesta este declarat în stare de faliment, predarea mărfurilor expediate unui depozit general din ţara cumpărătorului este singura soluţie pentru conservarea dreptului de proprietate asupra lor şi valorificarea ulte-

rioară, prin negocieri, a mărfurilor respective. Spre deosebire de dreptul continental — ce reglementează atât recipisa de depozit, cât şi warantul —, dreptul englez nu cunoaşte sistemul titlului dublu, depozitele generale emiţând numai recipisa de depozit; ca urmare, gajarea mărfurilor se face numai prin girarea acestei recipise. Soluţia adoptată de dreptul continental prezintă avantajul că prin folosirea separată a warantului pot fi obţinute credite numai pe baza înmânării acestui document creditorului, operaţie ce are ca efect gajarea mărfurilor fără predarea efectivă a lor în posesia acestuia din urmă. Negocierea deplină (fără nici un drept al unor terţe persoane) se realizează prin girarea concomitentă a recipisei şi warantului; posesorul legal al ambelor titluri, legitimat prin girul neîntrerupt al acestora, este şi proprietarul mărfurilor înscrise în ele. Normele de drept incidente în materie instituie pe seama deponentului obligaţia de a ridica mărfurile depozitate în termenul stabilit, iar în absenţa unui asemenea termen, după scurgerea unui anumit interval de timp (de regulă un an) de la data depozitării. În caz de nerespectare a acestei obligaţii, depozitul general este îndreptăţit să procedeze la vânzarea lor prin licitaţie publică; are îndreptăţirea să ceară vânzarea mărfurilor depozitate şi giratarul warantului neplătit la scadenţă, dacă a protestat titlul respectiv. Atunci când deponentul are sediul sau domiciliul în altă ţară decât aceea în care se află sediul depozitului, contractul comercial de depozit dobândeşte caracter internaţional. Indiferent ce legi vor fi în prezenţă într-o atare situaţie, acest contract se realizează întotdeauna în formă scrisă; condiţiile de fond şi efectele lui, în absenţa unor reglementări uniforme, vor fi cârmuite, conform principiului *lex voluntatis*, de legea desemnată de părţi. În tăcerea părţilor, practica organelor de jurisdicţie s-a orientat, în cvasiunanimitatea ei, în sensul supunerii contractului legii în vigoare la sediul depozitului. Atunci când locul depozitului nu este determinat şi nici determinabil, — adică în situaţii cu totul de excepţie — primeşte competenţă subsidiară legea locului unde marfa a fost predată sau legea locului de încheiere a contractului de depozit. Problemele referitoare la capacitatea părţilor rămân sub incidenţa legii personale, respectiv a legii naţionale (pentru

persoanele juridice). Contractul de depozit în magazii generale (antrepozite) are caracterul unui depozit regulat, deoarece obligaţia de restituire ce incumbă depozitarului priveşte bunurile primite în depozit. Acest contract este însă numai o varietate a depozitului regulat; în comerţul internaţional se practică şi alte varietăţi ale depozitului regulat, de exemplu depozitul pentru paza şi supravegherea unor bunuri cum ar fi: obiecte preţioase, blănuri, covoare, automobile etc. Numeroase operaţii comerciale implică în derularea lor şi un contract de depozit; de exemplu, vânzarea prin consignaţie comportă stabilirea între consignatar şi consignant şi a unui raport juridic de depozit în virtutea căruia cel dintâi dobândeşte şi calitatea de depozitar al mărfurilor celui de-al doilea; tot astfel, contractul de concesiune comercială comportă pentru concesionar şi calitatea de depozitar al mărfurilor concedentului. În turismul internaţional se practică pe scară largă depozitul hotelier în virtutea căruia bunurile clienţilor cazaţi într-un hotel sunt date în depozit (spre pază) hotelierului, dar un atare depozit se înfăţişează ca un depozit necesar.

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE FACTORING, contractul în virtutea căruia o persoană numită *aderent*, având calitatea de vânzător de bunuri sau furnizor de servicii, cedează creanţele avute faţă de cumpărătorii săi unei alte persoane, numită *factor*, care la rândul ei îşi asumă obligaţia de a încasa creanţele respective, subrogându-se într-un atare scop în toate drepturile pe care partenerul lui contractual le are împotriva debitorilor săi. Presupune o dublă vânzare, şi anume: vânzătorul (furnizorul) îşi vinde mai întâi mărfurile, iar apoi vinde (cedează) şi creanţele pe care le are faţă de cumpărătorii mărfurilor sale. Practic, operaţia se derulează astfel: prin contractul încheiat cu factorul, aderentul îi cedează acestuia toate creanţele sale materializate în facturi, în schimbul plăţii valorii lor; pe această cale factorul dobândeşte dreptul să le încaseze la scadenţă, dar totodată îşi asumă şi riscul insolvabilităţii debitorilor, ca şi pe acela al neplăţii la termen (risc de trezorerie), deşi nu i se recunoaşte facultatea de a se întoarce cu recurs, în cazul realizării acestor riscuri, împotriva aderentului. Operaţia de factoring se derulează cu participarea a trei subiecţi de drept distincţi:

Scanned with OKEN Scanner

aderentul (care este vânzător sau furnizor), *factorul* (ce îndeplineşte rolul de cesionar al creanţelor) şi *clientul* (acesta fiind cumpărătorul mărfii sau beneficiarul serviciilor); în ipoteza în care o atare operaţie se înfăptuieşte pe plan internaţional, depăşind frontierele unei ţări, celor trei participanţi obişnuiţi li se adaugă un al patrulea, *factorul la import*, adică factorul din altă ţară, în beneficiul căruia factorul iniţial (numit şi *factor la export*) îi recedează creanţele care îi fuseseră vândute de către aderent. Atunci când debitorul unei facturi nu plăteşte la scadenţă, factorul se poate întoarce împotriva aderentului numai dacă nerealizarea creanţei este imputabilă vânzătorului, fiind determinată de faptul că acesta nu şi-a executat sau şi-a executat defectuos obligaţiile sale comerciale (respectiv nu a livrat marfa contractată, sau marfa livrată era necorespunzătoare). Dreptul de regres al factorului în această situaţie se legitimează prin faptul că el îşi asumă numai riscul insolvabilităţii debitorului, nu şi obligaţia de a răspunde pentru incorectitudinea comercială sau administrativă a aderentului. În scopul prevenirii unei atare situaţii de risc, factorul reţine o sumă reprezentând circa 10% din valoarea facturilor. C.i.f. urmăreşte ca scop realizarea unei operaţii de credit: transmiterea creanţei către factor ţine de esenţa sa; opozabilitatea acestei cesiuni faţă de terţi este subordonată cunoaşterii de către debitor a înfăptuirii ei, iar încunoştiinţarea lui se face, în unele sisteme de drept, printr-o simplă scrisoare. În scopul facilitării cesiunii de creanţă, legislaţiile din unele ţări au simplificat formalităţile ce o fac opozabilă, admiţând ca înseşi facturile să fie transmisibile; astfel, în dreptul belgian, s-a reglementat transmiterea facturilor prin gir sau andosare, la fel ca în cazul titlurilor de credit: andosarea facturii se notifică debitorului printr-un aviz expediat prin scrisoare recomandată cu aviz de primire, scrisoare conţinând precizarea că debitorul care primeşte un aviz de andosare se poate libera valabil numai în mâinile andosatorului (giratar). Faţă de terţi, transmiterea creanţei produce ca efect subrogarea factorului în drepturile furnizorului, cel dintâi devenind astfel creditor în locul acestuia din urmă, lăsând să subziste convenţia originară; debitorul îi va putea opune noului titular al creanţei toate excepţiile pe care le putea opune cre-

ditorului inițial, deoarece prin efectul cesiunii creanței noul titular nu dobândește mai multe drepturi decât avea creditorul inițial și nici situația debitorului nu se poate modifica în sensul înrăutățirii ei. C.i.f. este un contract comercial având caracter *intuitu personae*; totodată, el se înfățișează și ca un contract de adeziune. În practica comercială se utilizează două varietăți de factoring: *a) factoringul tradițional*, care se distinge prin aceea că factorul plătește aderentului imediat toate facturile (adică mai înainte de scadența lor); acesta se mai numește și *old line factoring*; *b) factoringul la scadență* (sau *maturity factoring*), al cărui specific constă în aceea că factorul plătește abia la data scadenței (adică a exigibilității) facturilor. În primul caz se realizează o operație de credit similară scontului, dar față de care rămâne totuși distinctă, deosebindu-se prin mai multe aspecte. Data cesiunii creanței este diferită la cele două varietăți de factoring: la factoringul tradițional ea coincide cu data nașterii creanței respective (sau se plasează câteva zile după aceasta); la factoringul la scadență, data cesiunii este data exigibilității creanțelor respective (adică data scadenței acestora). În virtutea c.i.f., factorului îi revine ca obligație principală să-i plătească aderentului său toate facturile pe care le-a aprobat în prealabil. De regulă, factorul își rezervă dreptul de a decide să nu accepte facturile unor clienți pe care, pe plan comercial, nu-i agreează, deoarece nu prezintă suficiente garanții. Pentru clienții agreați el plătește de îndată toate facturile ce i-au fost cedate, plata făcându-se pe măsură ce facturile îi sunt prezentate (sau la scadență, în cazul unui factoring la scadență). Corelativ obligației de plată a facturilor, factorului i se recunoaște dreptul la un comision ce reprezintă remunerația activității sale comerciale. Realizarea acestui drept este asigurată prin următoarele garanții juridice: factorul devine proprietar al creanțelor dobândite, beneficiind de toate drepturile, accesoriile și acțiunile aferente; totodată i se recunoaște și dreptul de a revinde creanțele respective. Factorul are împotriva debitorului cedat următoarele drepturi: facultatea de a promova o acțiune în plată împotriva debitorului (clientului); devenind unic creditor ca o consecință a subrogării, dobândește situația creditorului inițial și ca urmare plata făcută de debitor în mâini-

Scanned with OKEN Scanner

le lui după ce i s-a notificat subrogarea are efect liberator; dobândeşte creanţa, dar împreună cu toate viciile care o afectează, şi de aceea debitorul îi poate opune toate excepţiile inerente acesteia, celelalte excepţii fiind susceptibile de a-i fi opuse factorului numai dacă ele au luat naştere mai înainte de subrogare (de exemplu, compensaţia legală care a operat anterior subrogării poate fi opusă factorului, întrucât el nu poate avea mai multe drepturi decât avusese aderentul la momentul subrogării); în ipoteza inexistenţei totale sau parţiale a creanţei cedate sau în cazul refuzării mărfii pentru considerente ţinând de marfa ca atare (cum este bunăoară situaţia când aceasta era necorespunzătoare calitativ), factorul este îndreptăţit să promoveze o acţiune în repetiţie a plăţii nedatorate, sens în care îşi poate constitui un fond de rezervă special, format din reţineri asupra sumelor datorate aderentului. La operaţiile de comerţ internaţional participă doi factori: unul din ţara exportatoare, iar altul din ţara importatoare; de regulă, aceştia fac parte dintr-o reţea internaţională de *factors* prin convenţii *interfactors*. Factoringul internaţional se derulează astfel: factorul la export (care este o bancă) acceptă să cumpere creanţele pe care unul dintre clienţii săi exportatori (adică aderentul) le are împotriva unor cumpărători din străinătate şi să le cedeze apoi, în schimbul unei plăţi, corespondentului său din ţara importatorilor sau importatorului (care este factor la import), în măsura în care factorul la import le acceptase în prealabil. În această ipoteză, acordul de factoring comportă asumarea de către factorul la import a obligaţiei de a-i plăti factorului la export toate creanţele acestuia asupra importatorilor din străinătate transmise de exportator în proprietate; totodată, un atare acord implică şi preluarea de către factorul la import a creanţelor în proprietate de la factorul la export subrogat în poziţia exportatorului aderent, plătindu-se băncii respective (adică factorului la export), cu reţinerea unui comision corespunzător. Operaţia de factoring a primit reglementare legală proprie într-un număr restrâns de legislaţii naţionale: de pildă, în dreptul american acest contract este reglementat prin The Factoring Act din 1889, printr-o lege specială din 1923, precum şi prin dispoziţiile cuprinse în secţia 9 din Uniform Commer-

Scanned with OKEN Scanner

cial Code. În majoritatea statelor însă, tehnica de factoring primeşte incidenţa fie a legilor civile aplicabile cesiunii de creanţă (cum este bunăoară în dreptul belgian, italian, luxembourghez, olandez, englez, german etc.), fie a legilor aplicabile subrogaţiei convenţionale (de exemplu, în dreptul francez). În cazul factoringului internaţional prezintă importanţă deosebită determinarea legii aplicabile fondului şi efectelor acestui contract: în absenţa unor reglementări uniforme vor primi aplicare principiile conflictuale generale, şi înainte de toate principiul *lex voluntatis*, părţile contractante având libertatea să desemneze ele însele legea aplicabilă (în special cu referire la cesiunea de creanţă de la factorul la export către factorul la import); în tăcerea părţilor se poate proceda la izolarea operaţiilor pe care le implică **c.i.f.**, urmând ca fiecare dintre ele să primească incidenţa legii indicate de normele conflictuale ale forului (lege care poate fi diferită de la o relaţie la alta), dar o atare soluţie nu corespunde caracterului unitar al operaţiei complexe de factoring. De aceea, practica organelor de jurisdicţie relativ recentă a adoptat, în lipsa unui *pactum de lege utenda*, soluţia supunerii **c.i.f.**, legii în vigoare la sediul părţii, ca obligaţie caracteristică (care este legea factorului la import), soluţie ce este în armonie cu principiul ocrotirii creditului, deoarece factorul la import realizează în cele din urmă plata creanţelor, şi deci creditarea aderentului.

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE LIVRĂRI DE MĂRFURI ÎN CONTRAPARTIDĂ, tranzacţie comercială presupunând aranjamente ce au ca obiect schimburi reciproce directe de mărfuri, adică de bunuri mobile corporale, schimburi efectuate prin operaţii de compensaţie sau prin operaţii paralele. Operaţiile cele mai apropiate livrărilor în contrapartidă sunt compensaţiile din cadrul acordurilor de *barter*. Asemenea compensaţii pot fi: particulare simple sau progresive (bilaterale, lărgite, triunghiulare, multiple), ori globale; indiferent de felul lor, ele au în vedere schimbul echivalent de mărfuri între două sau mai multe firme din state diferite, a cărui realizare se face prin evitarea mişcării de valută, efectuarea sa neimplicând utilizarea mijloacelor şi instrumentelor de plată. Partenerii la operaţiile în compensaţie încheie un contract principal de

import, în cuprinsul căruia se inserează clauza de compensaţie, stabilindu-se că plata mărfurilor importate se va face printr- un export de marfă de valoare egală; realizarea acelui export implică încheierea unuia sau mai multor contracte de export, în funcţie de felul compensaţiei (simplă, triunghiulară sau în lanţ). Toate aceste contracte (având ca obiect vânzarea de marfă) se condiţionează reciproc: importul poate opera numai dacă se realizează şi exportul şi ca urmare neexecutarea unui contract atrage în mod necesar neexecutarea celuilalt contract. Obligaţiile reciproce izvorâte din aceste contracte se sting prin efectul compensaţiei, decontările valutare externe fiind astfel evitate. Cât priveşte operaţiile paralele, acestea constau în condiţionarea unui import de mărfuri de un export concomitent sau a unui export de mărfuri de un import, motiv pentru care se mai numesc şi operaţii conexate, conjugate sau de reciprocitate. Asemenea operaţii au în vedere nu numai schimbul echivalent de mărfuri (care este specific compensaţiei), ci şi schimbul de partizi de mărfuri de valoare diferită; în acest din urmă caz, diferenţa de valoare se acoperă prin plată în devize libere. Operaţiile paralele se realizează cu participarea unui număr diferit de parteneri de la o ţară la alta; ele au un caracter complex, presupunând încheierea a cel puţin două contracte care se condiţionează reciproc prin obligaţia asumată de exportatorul din contractul principal de import: în temeiul acestei obligaţii el are îndatorirea de a încheia sau de a face să se încheie de către o terţă parte un contract de import de mărfuri aparţinând importatorului iniţial sau unei firme din ţara lui, contract a cărui valoare să fie cât mai apropiată de aceea a importului iniţial. În practica de comerţ internaţional, se utilizează ca modalitate concretă de conexare a celor două contracte de livrare de mărfuri soluţia anexării la contractul principal de import a unor documente care să detalieze natura şi valoarea exporturilor în contrapartidă. De regulă, fie se inserează în cuprinsul contractului o clauză penală, stabilindu-se penalităţi pe seama exportatorului din contractul principal, pentru ipoteza în care acesta nu ar prelua în termen mărfurile reprezentând exportul în contrapartidă, fie se solicită o scrisoare de garanţie bancară de către importatorul iniţial, care plăteşte importul

Scanned with OKEN Scanner

prin livrări în contrapartidă. **C.i. l.m.c.** este în principiu supus legii desemnate de părţi în temeiul principiului *lex voluntatis*; acest contract, care — privit în ansamblul lui — are un caracter complex, implicând o pluralitate de contracte, rămâne în esenţa lui o unitate juridică ce va fi guvernată ca atare de legea aleasă de părţi. În tăcerea părţilor trebuie distinse două situaţii, şi anume: *a)* atunci când părţile au desemnat legea competentă să guverneze fondul şi efectele contractului principal, acea lege va primi incidenţă şi asupra celorlalte contracte conexe (în raport cu gradul conexiunii respective), în armonie cu principiul *accessorium sequitur principale*. În ipoteza în care alegerea făcută de părţi priveşte numai legea aplicabilă unuia din contractele conexe implicate la operaţia complexă de livrare în contrapartidă, organul de arbitraj va putea extinde (dacă, potrivit circumstanţelor concrete ale cazului dat, o atare soluţie s-ar dovedi corespunzătoare) aplicarea acestei legi ca *lex causae* tuturor contractelor în prezenţă. *b)* Dacă părţile omit aplicarea principiului *lex voluntatis*, determinarea legii incidente în ce priveşte fondul şi efectele contractului va fi făcută de către organul arbitral, luându-se în considerare gradul de interdependenţă a operaţiilor contractuale componente. În ipoteza în care contractele componente au fiecare o individualitate proprie şi o existenţă independentă în raport cu celelalte, instanţa de arbitraj va determina pentru fiecare dintre ele legea competentă în armonie cu normele conflictuale ale forului. Când însă contractele componente alcătuiesc o unitate juridică fundată pe strânsa interdependenţă dintre ele, **c.i.l.m.c.** va fi supus uneia şi aceleaşi legi, pe care organul de arbitraj o va desemna ca *lex causae*, conform normelor colizionale ale forului pentru operaţia principală.

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE LOHN, contract comercial având ca obiect realizarea unor operaţii în lohn. În practica întreprinderilor româneşti cu atribuţii de comerţ exterior, acest contract primeşte utilizări restrânse, fiind folosit cu precădere în legătură cu activităţi din domeniul industriei uşoare, mai cu seamă de către unităţile de confecţii. Se practică operaţiile în lohn active, fără transmiterea dreptului de proprietate asupra mărfurilor prelucrate, acestea continuând să rămâ-

nă în proprietatea clientului străin; grupele de produse ce intră în domeniul de practicare a unor asemenea operaţii sunt: încălţăminte, articole de marochinărie, îmbrăcăminte din piele şi blană, confecţii textile şi tricotaje. La ambele aceste grupe de produse, operaţiile în lohn privesc activitatea de confecţionare a unor bunuri de larg consum din sectorul de prelucrare finală a materiilor prime. C.i.l. referitor la grupele de produse arătate priveşte executarea manoperei de confecţionare a cărei îndeplinire este cerută vânzătorului de către cumpărător, în schimbul preţului la care acesta din urmă s-a obligat. Determinarea obiectului contractului se face de către părţile contractante prin inserarea în cuprinsul acestuia a obligaţiilor ce revin fiecăreia dintre ele, precum şi prin indicarea caracteristicilor tehnice şi calitative specifice produsului, cantitatea, preţul unitar, valoarea şi repartiţia pe culori şi mărimi; descrierea produselor se completează cu piese desemnate şi detalii pe elemente componente. Elementul cel mai important de individualizare fizică a produsului este modelul omologat de către părţi; el se execută de către unitatea producătoare, fie după modelul original al cumpărătorului, fie după documentaţia tehnică pusă la dispoziţia vânzătorului de către acesta, şi se păstrează la unitatea producătoare. Executarea modelului omologat pe tehnologia producătorului serveşte la verificarea posibilităţilor reale de îndeplinire a obligaţiilor contractuale, mai ales a celor de natură tehnologică, prevăzute în documentaţia prezentată de cumpărător. Bunurile (confecţiile) la care se referă **c.i.l.** sunt considerate, în toate cazurile, nefungibile; ele au o individualitate proprie, determinată prin calităţi intrinseci, şi de aceea nu pot fi înlocuite prin alte bunuri, aparţinând aceluiaşi gen, în vederea liberării debitorului obligaţiei de predare a lor, faţă de creditorul său. În temeiul **c.i.l.**, părţilor le revin următoarele obligaţii mai importante: *1)* Cumpărătorul este obligat: *a)* să predea loco fabrică din România (indicată de vânzător), în termenul convenit, materia primă, materialele accesorii, instrucţiunile şi documentaţia necesară prelucrării acesteia; în acest sens el trebuie să pună la dispoziţia vânzătorului materia primă, căptuşeli, aţă, alte accesorii, etichete, ambalaje (interioare şi exterioare) embleme,

Scanned with OKEN Scanner

cartele de ţesătură, instrucţiuni de tăiere şi de cusut, tipare şi textografie (model de desfăşurare), tabele de consumuri, instrucţiuni de etichetare şi ambalare, instrucţiuni de livrare; *b)* să asigure asistenţa tehnică necesară lansării în producţie, precum şi pe parcursul desfăşurării procesului de producţie, trimiţând un delegat ale cărui împuterniciri se stabilesc în scris; *c)* să efectueze recepţia cantitativă şi calitativă a produselor finite, loco fabrică, prin delegatul său; *d)* să asigure folosirea integrală a capacităţilor de producţie pe care vânzătorul s-a obligat să le pună la dispoziţia sa; *e)* să-l înştiinţeze pe vânzător cu 45 de zile înainte de termenul convenit pentru livrarea materiei prime, pentru eventualitatea că nu ar fi în măsură să predea materia primă în termenul la care s-a obligat şi să suporte contravaloarea pierderilor suferite de către vânzător, din pricina nefolosirii integrale a capacităţilor de producţie, datorată lipsei de materie primă sau altor împrejurări imputabile cumpărătorului; *f)* să înlocuiască, în termen de 5 zile de la primirea comunicării făcute de vânzător, materiile prime defecte şi să completeze lipsurile constatate la materiile prime, ori să-l împuternicească pe vânzător să diminueze corespunzător cantitatea de produse finite la care s-a obligat prin contract; *g)* să decidă autorizarea sau refuzul autorizării vânzătorului de a proceda la croirea materialului defect; *h)* să-l despăgubească pe vânzător pentru pierderile suferite ca urmare a diminuării producţiei la care acesta s-a obligat, ori de câte ori o atare diminuare se datoreşte insuficienţei ori calităţii necorespunzătoare a materiei prime livrate; *i)* să deschidă acreditivul şi să depună scrisoare de garanţie bancară sau trată avalizată de o bancă agreată de BRCE, conform clauzei convenite prin contract, fără a opera vreo modificare neavizată de vânzător; *j)* uneori cumpărătorul îşi asumă şi obligaţia de a pune la dispoziţia vânzătorului utilaje de completare, necesare realizării tehnologiei de confecţionare; într-o atare ipoteză, cumpărătorului îi revin mai multe alte îndatoriri suplimentare, precum: să predea loco fabrică din România utilajele convenite, în stare de funcţionare şi la termenele stabilite; să acorde asistenţă tehnică în vederea montării şi să efectueze probele de funcţio-

Scanned with OKEN Scanner

nare în prezența personalului român; instruirea personalului român de deservire; asigurarea instrucțiunilor tehnice de exploatare și întreținere; asigurarea pieselor de schimb și materialelor auxiliare necesare unei funcționări normale a utilajelor livrate. 2) Vânzătorul își asumă și el un set de îndatoriri, între care: *a)* să facă recepția materiei prime și materialelor auxiliare livrate de cumpărător și să-l anunțe pe acesta din urmă, în termen de 5 zile de la sosirea acestora, asupra cantităților primite, sesizându-l despre eventualele lipsuri cantitative și calitative ori despre motivele care au determinat respingerea mărfii respective și să ceară instrucțiuni suplimentare; *b)* să procedeze la croire numai după ce a primit în magazia sa întreaga cantitate de materie primă; *c)* să producă confecțiile cu respectarea mostrelor omologate de cumpărător, a tiparelor, a tabelelor de dimensiuni și consumuri, precum și a instrucțiunilor date de cumpărător; *d)* să nu reproducă pentru sine sau pentru alt cumpărător confecții după tiparele și instrucțiunile tehnice ale partenerului său contractual; *e)* să restituie cumpărătorului materia primă și materialele excedentare nevoilor privind executarea obligațiilor sale contractuale; *f)* să pună în fabricație numai materia primă și materialele curate și în stare bună, iar în cazul materialelor defecte, numai cu autorizarea expresă a cumpărătorului; *g)* să păstreze și să depoziteze materialele, produsele finite și documentațiile tehnice; să suporte consecințele decurgând din deteriorarea acestora din motive ce-i sunt imputabile; *h)* să faciliteze intrarea și activitatea în fabrică a delegaților cumpărătorilor și să dea curs solicitărilor lor tehnice, dacă acestea au fost formulate motivat în scris; *j)* să înlesnească controlul tehnic aferent lansării în fabricație, cel necesar pe timpul fabricației, precum și controlul tehnic de calitate final, punând la dispoziție materialele și serviciile corespunzătoare și suportând costurile rezultate, inclusiv din analizele efectuate în cadrul controlului calitativ al mărfii; *k)* să eticheteze, marcheze, ambaleze și expedieze produsele finite conform instrucțiunilor cumpărătorului; atunci când cumpărătorul modifică condițiile inițiale într-o manieră de natură să influențeze costul, are facultatea să dea curs cererii cumpărătorului numai după ce

acesta acceptă, prin semnarea unui act adiţional la contract, să achite diferenţa; *l)* să execute confecţiile (când cumpărătorul predă ţesătura gata croită) cu respectarea croielilor efectuate de cumpărător; în acest caz, orice abatere sau eroare constatată la produsul finit cade în sarcina cumpărătorului, cu condiţia ca ea să rezulte din respectarea croielilor; *m)* să-l anunţe prin telex pe cumpărător, în cazul în care la primele metraje croite de vânzător (după tiparele sau tabelele de dimensiuni predate în cadrul contractului) rezultă o diferenţă de consum în plus faţă de consumurile stabilite anticipat de către părţi, şi să solicite acceptarea modificării consumurilor prestabilite; când cumpărătorul nu răspunde în termen de 78 de ore de la transmiterea telexului, vânzătorul poate considera noul consum acceptat şi să procedeze în continuare, la croirea materialelor conform consumurilor reale; dacă din modificarea consumurilor rezultă o diminuare a producţiei sub 30% din totalul cantităţii convenite pentru modelul respectiv, cumpărătorul este obligat să livreze materia primă până la nivelul cantităţii contractate pentru preluerare. În cazul în care cumpărătorul nu se prezintă la efectuarea controlului calitativ la fabrică, nu indică adresa de expediere, nu achită preţul, nu deschide acreditivul sau nu trimite mijloacele de transport conform clauzelor contractuale, vânzătorul are facultatea să depună produsele în depozit, iar pe baza chitanţelor de depozit să solicite achitarea preţului. Materialele, produsele finite şi documentaţia tehnică ce sunt în proprietatea cumpărătorului îşi păstrează situaţia respectivă pe tot timpul aflării lor în România; ca urmare, riscul pierderii lor prin evenimente de forţă majoră cade în sarcina cumpărătorului. Pierderile decurgând din culpa vânzătorului urmează a fi suportate de acesta. Ca obiect al prestaţiei cumpărătorului, preţul este un element esenţial de **c.i.l.**; plata lui incumbă cumpărătorului pentru manopera de confecţionare încorporată în produsul finit. Preţul trebuie să îndeplinească următoarele condiţii: să constea într-o sumă de bani; să fie serios; să fie determinat sau cel puţin determinabil. La negocierea preţului pentru confecţii în lohn se au în vedere următoarele criterii: informaţii asupra manoperei pe piaţa cumpărătorului; tranzacţiile nego-

ciate de alţi vânzători externi în lohn; gradul de complexitate a modelelor; antecalculaţia de preţ întocmită de producător; cursul de revenire brut planificat; condiţia de livrare INCOTERMS-1990 convenită de părţi. Fondul şi efectele **c.i.l.** sunt supuse legii desemnate de părţi în temeiul principiului *lex voluntatis*. În tăcerea părţilor urmează să primească aplicare legea ţării vânzătorului, acesta fiind contractantul căruia îi revine executarea obligaţiei caracteristice.

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE MANDAT COMERCIAL, contract în virtutea căruia o persoană numită *mandatar* se obligă să facă ceva pe seama altei persoane, numită *mandant*, de la care a primit o împuternicire în acest scop. Mandatul comercial are ca obiect tratarea de afaceri comerciale pe seama şi socoteala mandantului; spre deosebire de mandatul civil, acesta nu se prezumă că e gratuit. Prezintă următoarele trăsături specifice, prin care se deosebeşte de mandatul civil: *a)* reprezentarea este numai de natura mandatului comercial, şi nu de esenţa acestuia; de aici consecinţa că mandatul comercial se poate înfăţişa ca *mandat cu reprezentare* (în ipoteza în care mandatarul încheie actul juridic cu terţul în numele şi pe seama mandantului) şi ca *mandat fără reprezentare* (când mandatarul încheie actul juridic în nume propriu dar în contul mandantului); *b)* este un act de comerţ, deci profitabil ambelor părţi: **c.i.m.c.** este cu titlu oneros, mandatarul primind o remuneraţie pentru activitatea sa, remuneraţie ce, de regulă, constă într-o sumă fermă sau stabilă forfetar, precizată în contract la încheierea acestuia; *c)* nu poate fi revocat pe cale unilaterală, caracterul său de act cu titlu oneros transformându-l în contract bilateral; *d)* mandatarul beneficiază de o garanţie concretizată într-un drept de reţenţie asupra a tot ce primeşte pentru mandant până la momentul achitării de către acesta din urmă a tot ce-i datorează; este vorba de un privilegiu special ce se exercită asupra lucrurilor mandantului, pe care mandatarul le deţine pentru executarea mandatului sau care se găsesc la dispoziţia sa, în magazinele sale sau în depozite publice, pentru care el poate proba, prin posesiunea legală a poliţei de încărcare sau a scrisorii de trăsură, că i s-au expediat; dacă lucrurile mandantului au fost vândute de către man-

datar, privilegiul subzistă asupra prețului (Codul comercial român); *e)* în temeiul mandatului comercial, mandatarul dobândește posibilitatea de a încheia și acte care nu sunt expres prevăzute în cuprinsul împuternicirii primite, dacă acestea se încadrează în conceptul de mandat aparent, potrivit obiceiului locului și uzanțelor și corespund nevoilor mandantului; mandantul este liber să confirme oricând actele săvârșite de mandatar cu depășirea împuternicirii, nefiind necesar ca ratificarea să fie făcută în forma înscrisului autentic. Părțile **c.i.m.c.** sunt *mandantul* (sau mandantele) și *mandatarul:* în privința celui dintâi se cere întotdeauna să aibă capacitatea comercială; cel de-al doilea nu trebuie să aibă neapărat calitate de comerciant (deoarece, de regulă, el încheie actele juridice cu terțul *nomine alieno,* exprimându-l și angajându-l pe mandant) și nici capacitatea de a încheia actul respectiv (pentru că este angajată capacitatea mandantului), ci trebuie doar să exprime o voință neviciată și să aibă discernământ. Există și situații în care se cere condiția ca mandatarul să aibă capacitatea de a săvârși acte de comerț: însă, asemenea situații privesc numai ipoteza mandatului fără reprezentare, când încheind contractul cu terțul *nomine proprio,* mandatarul este parte în acel contract comercial și, ca atare, se manifestă în calitate de comerciant. În legătură cu **c.i.m.c.** se pot ivi și unele probleme conflictuale, decurgând din caracterul internațional al acestui contract, care, la rându-i, este determinat de faptul că părțile contractante au sediul social principal (sau firma individuală) pe teritorii statale diferite. Până în prezent, în materie n-au fost adoptate norme legale uniforme; de aceea urmează să primească aplicare principiile generale de soluționare a conflictelor de legi. Capacitatea părților se determină potrivit prevederilor lui *lex personalis,* respectiv de legea națională; fondul și efectele **c.i.m.c.** sunt guvernate de *lex voluntatis,* adică de legea desemnată de părți ca *lex causae.* În cazul în care părțile nu uzează de libertatea de a desemna *lex contractus,* se admite în general că legea locului de executare, care în fapt este legea sediului mandatarului, primește incidență cu referire la contract; această soluție este consacrată în practica organelor jurisdicționale române (atât a instanțelor de judecată, cât și a Curții de Arbitraj Bucu-

reşti). Astfel, practica judiciară în materie de reprezentare a statuat că procura dată în Elveţia pentru un avocat din România este supusă dreptului român cât priveşte problema de a decide revocarea mandatului, ca şi referitor la efectele pe care le-a putut produce faţă de terţi. La rândul ei, Curtea de arbitraj de pe lângă Camera de Comerţ şi Industrie a României a decis că în privinţa c.i.m.c. are vocaţie legea domiciliului (sediului) mandatarului, adică a locului unde se desfăşoară activitatea inerentă executării contractului. Această soluţie — adoptată pe scară largă de practica internaţională — asigură un regim juridic unitar c.i.m.c., implicând aplicarea lui *lex loci executionis* atât fondului şi efectelor raportului contractual dintre mandant şi mandatar, cât şi descori, actului încheiat de mandatar cu terţul.

CONTRACT INTERNAŢIONAL DE TURISM, contract în virtutea căruia o persoană juridică (agenţie, birou, organizaţie de turism) îşi asumă obligaţia ca, în schimbul unei sume de bani numită preţ, să procure unei persoane fizice *(turist)* un sejur sau un voiaj, asigurându-i reconfortare şi agrement. Constituie cadrul juridic de realizare al turismului sub raportul prestărilor de servicii pe care această activitate le presupune. De esenţa acestui contract este asigurarea reconfortării şi agrementului: activitatea turistică presupune deplasare şi sejur temporar în afara domiciliului turistului, prin aceste acţiuni urmărindu-se în exclusivitate asigurarea reconfortării şi agrementului turistului; turismul implică un complex de prestaţii care sunt însă, în totalitatea lor, subsumate unui singur scop, şi anume crearea pentru turist a unei staţii de reconfortare şi de agrement. C.i.t. are caracter complex; acest caracter decurge din însuşi obiectul său, care este prestarea de servicii complexe tinzând să satisfacă exigenţele şi mai cu seamă motivaţia psihologică pe care s-a fundat decizia fiecărui turist în parte cu privire la aderarea la oferta agenţiei specializate în organizarea activităţilor turistice. În multitudinea de servicii pe care le presupune acest contract se includ: asigurarea pentru turist a tratamentului medical în unităţi balneare specializate; odihnă în staţiuni montane sau maritime, sporturi de sezon, vizionarea unor obiective istorice, culturale sau a unor locuri pitoreşti, cazare şi masă

Scanned with OKEN Scanner

de un anumit gen, bilete de spectacole (artistice sau sportive), vize de intrare, sejur sau tranzit, asistenţă medicală, iar în unele cazuri şi anumite prestaţii de transport ocazionate de îndeplinirea serviciilor menţionate. În vederea obţinerii acestui complex de servicii turistul încheie prin intermediarul său (agenţia de turism) ori acesta din urmă încheie direct un complex de contracte; prin efectul acelor contracte, serviciile respective sunt oferite ca un tot unitar turistului. Părţile **c.i.t.** sunt *agenţia de turism* şi *turistul*. Agenţia de turism poartă denumiri speciale de la un stat la altul; de regulă ea este o societate comercială în ţările cu economie de piaţă. Pentru a deveni parte contractantă, agenţia de turism trebuie să aibă capacitatea de a săvârşi acte de comerţ; în cazul **c.i.t.**, o asemenea capacitate se concretizează în aptitudinea de a încheia contracte având ca obiect prestaţii turistice. Turistul — şi el parte în **c.i.t.** — nu este necesar să aibă capacitatea de a săvârşi acte de comerţ; acesta este o persoană fizică, iar în privinţa sa se cere numai condiţia să posede capacitatea de a contracta. Îi este îngăduit să încheie un **c.i.t.** chiar minorului ce are capacitate de exerciţiu restrânsă (reprezentat de părinţi sau tutore sau nu — dacă este încadrat în muncă); de altfel, în numeroase ţări funcţionează agenţii de turism specializate în organizarea activităţilor turistice pentru tineret, inclusiv pentru minori având capacitate de exerciţiu restrânsă. Practic, în marea majoritate a cazurilor, **c.i.t.** se încheie între firme specializate din două state diferite, una dintre ele obligându-se ca, în schimbul unui preţ, să asigure în ţara sa prestaţii turistice pentru clienţii celeilalte, care vor beneficia de acele prestaţii în calitate de turişti. Sub aspect juridic, **c.i.t.**, care în substanţa sa este o operaţie comercială complexă, cuprinde în conţinutul său cu precădere elemente specifice contractului de prestări de servicii, dar alături de acestea se află şi unele prestaţii specifice altor contracte, de exemplu cel de mandat, de comision, de transport; cu toate acestea el se conturează ca o unitate juridică distinctă de oricare din contractele respective şi se caracterizează printr-o configuraţie proprie. În general, legislaţiile naţionale nu conţin reglementări exprese ale **c.i.t.**; împrejurarea a făcut ca acesta să fie redus, în practica organelor de jurisdicţie, ca şi în doctrină, la

unele contracte, componente (contractul de mandat, contractul de transport etc.). O asemenea soluţie, indiferent de modul ei de particularizare, nu reflectă însă adevărata natură juridică a acestui contract, care, considerat prin prisma specificului său, se înfăţişează a fi un contract comercial complex, având o configuraţie deosebită şi necesitând reglementări legale adecvate. În absenţa unor reglementări care să-i fie aplicabile în exclusivitate, **c.i.t.** primeşte incidenţa normelor cuprinse în codurile civile şi comerciale şi aplicabile raporturilor obligaţionale comerciale. Acest contract prezintă următoarele caractere juridice: este *intuitu personae;* sinalagmatic; cu titlu oneros; comercial cât priveşte agenţia de turism şi civil cât priveşte turistul. Atunci când agenţia de turism ori subcontractanţii acesteia au sediul într-o altă ţară decât aceea a domiciliului turistului, contractul are caracter internaţional; în practică el se încheie, de regulă, între agenţia de turism prestatoare din ţara receptivă de turism şi o firmă specializată din ţara emiţătoare de turism. Această din urmă agenţie (sau firmă) răspunde faţă de turist, alături de agenţia organizatoare din ţara turismului respectiv, pentru executarea obligaţiilor asumate faţă de acesta, fiind îndatorată să-l despăgubească proporţional cu neatingerea finalităţii de reconfortare promisă la încheierea contractului. La Conferinţa diplomatică care a avut loc în primăvara anului 1970 la Bruxelles (în cadrul UNIDROIT) a fost adoptată Convenţia internaţională privind contractul de turism, prin care se reglementează în exclusivitate contractul ce se încheie între agenţiile de turism şi turişti, celelalte raporturi juridice stabilite între agenţie şi furnizorii de servicii fiind supuse pe mai departe reglementărilor existente în codurile civile şi comerciale ale statelor, completate cu uzanţele comerciale. Această convenţie reglementează două specii ale **c.i.t.**, şi anume: contractul de organizare a călătoriei turistice şi contractul de intermediere a călătoriei turistice. Cât priveşte dreptul aplicabil **c.i.t.** (intervenit între o agenţie organizatorică de turism şi o agenţie intermediară de turism având sediile în state diferite), acesta se determină în armonie cu principiul *lex voluntatis:* condiţiile de fond şi efectele contractului sunt guvernate de legea aleasă de părţi; în tăcerea părţilor urmează să primească

incidenţă legea în vigoare la sediul agenţiei organizatoare de turism, deoarece acestei agenţii îi revine obligaţia caracteristică în cadrul raportului contractual. Vocaţia legii locului unde se află sediul agenţiei organizatoare de turism se legitimează şi prin aceea că legea respectivă este *lex loci executionis*, prestaţiile de turism (mai cu seamă sejurul) urmând să se consume pe teritoriul unde organizatorul de turism îşi are sediul.

CONTRACT „LA CHEIE", varietate a contractului de *consulting-engineering* care se distinge prin aceea că furnizorul îi livrează clientului întreaga instalaţie contractată în stare de funcţionare, fără ca acesta din urmă să-şi fi asumat vreo obligaţie de a contribui cu ceva, el neavând altă îndatorire decât de a plăti preţul convenit. Acest contract, care prin obiectul şi scopul său este unitar, subsumează mai multe contracte sau feluri de contracte, precum: *a)* un contract de vânzare-cumpărare (la export sau la import) având ca obiect întreaga instalaţie complexă; *b)* un contract de licenţă privind anumite brevete sau pentru transmiterea *know-how*-ului, ori al cărui obiect ar fi concretizat fie în dreptul de folosinţă asupra brevetelor vânzătorului, fie în dreptul de a folosi *know-how*-ul acestuia; *c)* un contract de locaţie de servicii ce are ca obiect asistenţa tehnică acordată de către vânzător; *d)* un contract de împrumut pentru creditul acordat de către vânzător; C.c. este mai rar întâlnit în practica internaţională, din mai multe motive. Astfel, de regulă clientul (mai cu seamă acela care se află într-o ţară în curs de dezvoltare) pretinde ca mâna de lucru şi utilităţile să fie autohtone; de asemenea, acesta îşi asumă obligaţia de a furniza el însuşi o mare parte din materia primă necesară, urmând ca tot el să procure de la industria naţională şi o parte a utilajelor. Totodată clientul formulează anumite cerinţe privind instruirea şi formaţia personalului local, chemat să participe la funcţionarea obiectivului industrial. Pe de altă parte, întreprinderile de *engineering* din unele ţări evită să redacteze un contract unic pentru întreaga lucrare, invocând considerente de ordin fiscal: livrarea unei întregi instalaţii la cheie este considerată o operaţie comercială, fiind impozată ca atare, luându-se în considerare toate beneficiile decurgând din operaţia respectivă. Este considerentul pentru care se preferă utilizarea altor contracte, cum ar fi bunăoară contractul „aproape la cheie".

Scanned with OKEN Scanner

CONTRACT MIXT, contractul încheiat între un stat şi o persoană fizică sau juridică aparţinând altui stat. Încheierea unor asemenea contracte este o consecinţă firească a intensificării participării directe a statelor la relaţiile comerciale internaţionale; în cadrul acestei participări, ele stabilesc raporturi juridice cu persoane juridice de drept privat, perfectând contracte de investiţii, de concesiuni miniere şi petroliere, pentru achiziţionarea unor mari complexe industriale livrate „la cheie" etc. Soluţionarea litigiilor izvorâte din atare contracte prezintă numeroase dificultăţi atât sub aspectul desemnării jurisdicţiei competente, cât şi sub aspectul determinării dreptului aplicabil. Oricare dintre părţi ar putea fi chemată în faţa unei jurisdicţii de drept comun a celeilalte părţi contractante, iar contenciosul lor să primească rezolvare prin aplicarea dreptului material din ţara respectivă; o asemenea situaţie prezintă însă inconveniente grave pentru fiecare dintre contractanţi. Astfel, statul contractant nu poate accepta, în temeiul suveranităţii sale, să fie supus instanţelor de drept comun ale partenerului său contractual şi nici să i se aplice dreptul material al ţării respective, un atare drept nefiind adaptabil exigenţelor acestui gen de relaţii; tot astfel, partenerul său contractual (o societate comercială sau altă persoană juridică de drept privat) nu poate accepta să fie supus jurisdicţiei şi legilor statului cu care a contractat, căci statul respectiv, de regulă importator, ar putea modifica în mod unilateral (prin măsuri fiscale, naţionalizări etc.) drepturile contractuale ale contractantului investitor de capital. Prin Convenţia de la Washington din 18 martie 1965 pentru reglementarea diferendelor referitoare la investiţii între state şi resortisanţii altor state au fost înlăturate aceste inconveniente: ea stabileşte că litigiile între un stat, pe de o parte, şi persoane fizice sau persoane juridice de drept privat aparţinând altui stat, pe de altă parte, se soluţionează pe calea concilierii şi arbitrajului care funcţionează potrivit normelor consacrate de Convenţie (capitolul IV, intitulat „Despre arbitraj"). În practica internaţională s-a considerat că interdicţia prevăzută de dispoziţiile dreptului intern din unele ţări, în sensul că statul nu are dreptul să se supună arbitrajului (el neavând deci nici dreptul să încheie o convenţie

de arbitraj sau un compromis), este numai de ordine publică internă; soluţia este *in favorem negotii* (lat.) deoarece, în sensul ei, această interdicţie nu primeşte aplicare atunci când este vorba de un contract de comerţ internaţional încheiat pentru nevoile şi în conformitate cu uzanţele comerţului internaţional. Ordinea publică internaţională a ţării respective nu se opune la încheierea unei convenţii de arbitraj, dacă aceasta priveşte un contract cu dublu caracter de drept privat (comercial) şi internaţional. **C.m.** au deci caracter arbitral, fiind susceptibile de a fi supuse ca atare arbitrajului.

CONTRACT DE ACCEPTARE, formă de garanţie a creditului concretizată în acceptarea de către o bancă a unui efect de comerţ (de exemplu o cambie) făcută în scopul de a permite astfel trăgătorului să o sconteze. Un caz de aplicare a acestei forme de garanţie ar fi, de pildă, ipoteza în care furnizorul, neavând încredere în debitorul său, cere ca efectul de comerţ să nu fie acceptat de către acesta (adică de către tras), ci de către banca lui, ce va acţiona astfel ca un tras, obligându-se ca atare; dându-şi acceptarea, banca îi deschide clientului său un credit. O cambie astfel acceptată devine uşor negociabilă. Acceptarea cambiei de către bancă se face în scopul de a-i permite trăgătorului să o sconteze. Practic, în cele din urmă, banca acordă pe această cale credit trăgătorului.

CONTRACT-TIP, formular, model al formei pe care trebuie să o aibă un contract, cuprinzând toate clauzele şi stipulaţiile a căror inserare în conţinutul acestuia este necesară pentru determinarea tuturor elementelor sale esenţiale. Un asemenea contract se încheie prin completarea de către contractant a locurilor rămase în alb pe formularul tip şi semnarea apoi, de către acesta, a formularului respectiv. Organizaţiile profesionale au elaborat în timp, pentru a da satisfacţie exigenţelor impuse de rapiditatea operaţiilor comerciale, **c.t.**, în cuprinsul cărora au prevăzut toate clauzele contractului avut în vedere, lăsând părţilor numai posibilitatea concretizării acelui contract prin precizarea calităţii mărfii vizate de **c.t.**, a preţului acesteia, precum şi a modalităţilor de plată. Celelalte clauze fiind exprimate deja în contract, părţilor le rămâne doar posibilitatea să deroge de la ele, dacă doresc, cu condiţia să arate aceasta în mod

explicit. C.t. se prezintă într-o mare varietate chiar în cadrul aceluiaşi mediu profesional; în general, conţinutul lor cuprinde clauze privind cele mai importante elemente ale contractului. De regulă părţile la un asemenea contract sunt participanţi la aceeaşi ramură de activitate (comerţ cu produse petroliere, comerţ cu produse siderurgice, comerţ cu cereale etc.); ca urmare, în privinţa lor nu pot exista îndoieli asupra faptului dacă au cunoscut sau nu condiţiile de vânzare a mărfurilor respective, ele fiind prezumate că, cunosc sau ar trebui să cunoască uzanţele profesiunii căreia îi aparţin. Tipizarea contractelor facilitează deosebit de mult perfectarea rapidă a operaţiilor de contractare, încheierea contractului putând fi făcută chiar numai printr-o simplă referire la un c.t., determinat printr-o formulă ori prin câteva iniţiale. De exemplu, în cazul vânzării de cereale, contractul se poate încheia prin trimiterea unui telex conţinând referinţa la contractul *L.C.T.A. nr. 16,* care este un c.t. al *London Corn Trade Association;* menţiunea *nr. 16* arată la care anume dintre diferitele c.t. elaborate în materie de cereale se referă expeditorul telexului. La fel, în materia vânzării de cartofi, simpla referire la contractul F.I.S. semnifică exprimarea în termeni de cod a acceptării tuturor clauzelor inserate în c.t. elaborat de către Federaţia Internaţională a Seminţelor, ori de câte ori părţile nu hotărăsc altfel. În cuprinsul c.t. F.I.S. sunt inserate şi precizări cu privire la diferite moduri în care se face vânzarea (condiţiile minime şi maxime de calitate, vânzările pe bază de mostre), termenele de livrare, forţa majoră, plata, consecinţele neîndeplinirii obligaţiei de plată a preţului, transmiterea riscurilor, reclamaţiile, clauza compromisorie etc.).

CONTRACTE CU OPŢIUNI, varietate a contractelor cu executare amânată, caracterizată prin aceea că cumpărătorul unei opţiuni (numit option buyer— sau holder) are dreptul, dar nu şi obligaţia de a cumpăra sau de a vinde o anumită cantitate dintr-un activ nespecificat, la un preţ stabilit şi la o dată, sau anterior acesteia, fixată pentru viitor. Cumpărătorul dobândeşte acest drept plătind vânzătorului (numit *option writer*) o primă ce constituie preţul opţiunii. În cazul în care cumpărătorul opţiunii se decide să-şi exercite dreptul de a cumpăra sau de a

vinde activul, vânzătorului opţiunii îi revine obligaţia de a livra, sau de a accepta livrarea acelui activ la preţul de exercitare indiferent de preţul curent al activului. Pierderea potenţială pentru vânzătorul de opţiune devine astfel nelimitată. Dimpotrivă, atunci când cumpărătorul nu-şi exercită dreptul, lăsând opţiunea să expire, pierderea lui este limitată la prima plătită vânzătorului. C.o. au apărut în prima jumătate a sec. XVII în Olanda fiind imaginate în domeniul comerţului cu lalele. Producătorul care urma să expedieze cu vaporul o cantitate de bulbi încheia, în scopul de a se proteja pe timpul transportului împotriva riscului de pierdere a mărfii, un contract cu un alt producător privind cumpărarea de la acesta a unei cantităţi de bulbi egală cu cea expediată pentru un anumit preţ la opţiunea sa. În cazul realizării riscului şi deci a pierderii mărfii expediate el avea dreptul să exercite opţiunea de cumpărare spre a înlocui marfa pierdută. Dacă dimpotrivă, marfa ajungea intactă la destinaţie, el renunţa la exercitarea opţiunii. Opţiunea îndeplinea rolul de a acoperi riscul prin a cărui realizare era influenţată executarea contractului. Iniţial, opţiunile nu erau negociabile, dreptul conferit titularului nefiind transmisibil. Astfel de opţiuni se utilizau la Bursa de la Paris conferind drepturi de vânzare/cumpărare a unui activ, la un anumit preţ pe piaţa cu lichidare lunară. Cumpărătorul opţiunii plătea un preţ pentru dreptul dobândit, iar în preziua finalizării executării contractului putea să exercite sau să abandoneze opţiunea. În prezent, pe toate pieţele bursiere s-au impus opţiunile negociabile care au fost imaginate şi utilizate la bursele americane ca titluri financiare derivate. Împrejurarea a plasat într-un plan cu totul secundar operaţiunile cu primă şi operaţiunile cu opţiune nenegociabilă. În funcţie de dreptul conferit, opţiunile sunt de două feluri: *call* şi *put*. V. şi **opţiuni negociabile; opţiuni call; opţiuni put.**

CONTRACTOR-AGENT, agent independent a cărui activitate, deşi lucrează pe baza împuternicirii date de principal printr-un contract de *agency,* nu este supusă controlului acestuia din urmă.

CONTRACTUL DE CONT DE DEPOZIT DE FONDURI ÎN BANCĂ, contract bancar convenit de o bancă comercială şi

clientul său în virtutea căruia acesta din urmă îşi constituie un depozit bancar, iar banca depozitară asigură înfăptuirea operaţiilor solicitate de client în limita disponibilului acestui cont, având totodată dreptul de a utiliza fondurile depozite şi în propriul său interes, dar şi obligaţia de a le restitui deponentului la cererea lui. În mod obişnuit un astfel de contract se încheie de bănci cu clienţi ce nu au calitatea de comercianţi. Contul de depozit îndeplineşte numai funcţia de reglementare a creanţelor, nu şi funcţia de garanţie: o creanţă se consideră intrată în cont numai dacă este certă, lichidă şi exigibilă. Încheierea **c.c.d.f.b.** este monopolul băncilor şi al Casei de Economii şi Consemnaţiuni, acestea fiind singurele instituţii care au capacitatea juridică de a primi spre păstrare fonduri băneşti aparţinând publicului şi totodată dreptul de a utiliza acele fonduri în propriul lor interes, dar şi obligaţia de a le restitui la cerere (la vedere sau la termenul convenit). **C.c.d.f.b.** are o configuraţie specifică care decurge din caracterul neregulat al depozitului. Banca devine proprietara fondurilor, care sunt bunuri fungibile şi consumptibile, suportând riscul pierii sau degradării fortuite a acestora. La cerere, sau după caz, la termen, ea restituie suma solicitată predând iniţial spre păstrare în depozit. Totodată, banca nu are obligaţia de a restitui aceeaşi valoare, riscul deprecierii monetare fiind suportat de client, chiar dacă pe timpul cât s-au aflat în depozitul ei banca a utilizat banii primiţi spre păstrare şi a obţinut profit ca urmare a utilizării lor în interesul propriu. De altfel, nu în toate cazurile se restituie numerar. Adesea banca restituie carnete de cecuri sau operează viramente. Tot aşa, alimentarea contului de depozit nu trebuie obligatoriu făcută cu numerar, ci poate fi înfăptuită prin viramente sau pe baza scontării de către bancă a unui efect de comerţ (ca de pildă o cambie). Depozitele băneşti sunt purtătoare de dobândă. Datorită acestui fapt **c. c.d.f.b.** se înfăţişează, cel puţin sub aspect economic, ca un împrumut acordat băncii. **C.c.d.f.b.** are ca obiect efectuarea operaţiunilor de depozit în vederea atragerii resurselor băneşti disponibile ale persoanelor juridice şi ale persoanelor fizice pentru păstrarea şi fructificarea lor. Banca poate refuza restituirea depozitului solicitată, opunând clientului compensaţia legală în cazul exis-

tenţei unei creanţe a băncii faţă de clientul deponent. În principiu, retragerea fondurilor date în depozit poate fi făcută de către client (sau mai exact numai de către el), dar este o persoană juridică) o atare operaţiune se va putea face şi de către succesorii lui în drepturi. Totodată clientul poate da mandat unei alte persoane să retragă fondurile depuse de el (stipulând în acest sens o clauză de restituire). Într-o atare ipoteză, dacă titularul de cont încetează din viaţă sau în cazul persoanelor juridice, încetează să existe ca subiect de drept, banca depozitară care cunoaşte această împrejurare nu va putea elibera fondurile aflate în depozit la cererea mandatarului desemnat de titularul de cont, afară numai dacă toţi moştenitorii îşi vor da acordul pentru retragerea fondurilor de către mandatar. Forma de bază a **c.c.d.f.b.** este depozitul la vedere, care se distinge prin aceea că implică restituirea fondurilor în orice moment, la cererea depunătorului. Alături de această formă, se mai poate înfăţişa şi sub alte forme şi anume: depozit pe termen; bonurile de casă (sau de casierie); bonurile de capitalizare; depozitul de economii; depozitul de titluri.

CONTRAOFERTĂ, răspuns la o ofertă care conţine adăugiri, limitări sau alte modificări, vizând conţinutul esenţial al acelei oferte. În concepţia destinatarului ofertei, **c.** este considerată drept o acceptare; din punct de vedere juridic ea are însă semnificaţia unui refuz.

CONTRAPARTIDĂ, operaţie de comerţ internaţional presupunând acceptarea de către exportator ca plata aferentă pentru livrările de mărfuri sau pentru serviciile prestate să se facă (integral sau parţial) prin livrări de produse sau prestări de servicii realizate de importator. Operaţiunile de **c.** subsumează un set complex şi paralel de obligaţii având ca sursă un contract unic de schimb, sau două ori mai multe contracte de vânzare-cumpărare legate între ele. Scopul unor asemenea operaţiuni este egalizarea sau echilibrarea, cel puţin parţială a cheltuielilor în valute făcute de către parteneri. Regula în materie de **c.** este existenţa unei pluralităţi de contracte legate între ele, precum: a) contractul principal de vânzare-cumpărare, convenit între exportator şi importator, ce reglementează în raporturile dintre părţi aspectele privind vânzarea-cumpărarea de produ-

Scanned with OKEN Scanner

se sau servicii, inclusiv modalităţile de plată a preţului; b) contractul-cadru, anexă a contractului de vânzare-cumpărare, în virtutea căruia exportatorul, parte în acest din urmă contract, se angajează să preia în c. de la importator, sau de la o terţă persoană desemnată de importator, mărfuri sau servicii valoric egale sau inferioare sumei reprezentând preţul exportului iniţial; c) contracte de vânzare-cumpărare specifice convenite de exportator în executarea obligaţiei asumată în c. cuprinsă în contractul-cadru. Aranjamentul pe care îl comportă c. depinde sub aspectul realizării sale de mai mulţi factori esenţiali şi anume: gama, natura şi calitatea mărfurilor acceptate cu titlu de livrări; furnizorii capabili să asigure livrarea produselor sau prestarea serviciilor în c.; nivelul obligaţiilor de preluare în c.; preţurile de vânzare a produselor sau serviciilor acceptate pentru preluări în c., precum şi modalităţile de stabilire a lor; durata perioadei prevăzute pentru neexecutarea sau executarea cu întârziere a obligaţiilor contractuale asumate; eventualele restricţii cu privire la revânzarea produselor preluate în c. pe piaţa cumpărătorului şi/sau pe terţe pieţe; dreptul de a transfera angajamentele de preluare în c. către o terţă parte; condiţiile în care vânzătorul din contractul principal este liberat de executarea obligaţiilor sale de a prelua mărfuri în c. Există mai multe tipuri de operaţiuni în c. precum: a) *operaţiuni de barter*, concretizate în schimb de marfă contra marfă, fără intervenţia banilor; b) *operaţiuni de* c. *propriu-zise*, fondate pe o pluralitate de contracte având perioada de executare extinsă pe mai mulţi ani; c) *operaţiuni de compensaţie*, care în numeroase cazuri sunt legate de activităţi complexe de cooperare economică şi tehnico-ştiinţifică. C. se poate înfăţişa, ţinând seama de sincronizarea sau nesincronizarea şi de gradul de obligativitate al angajamentelor asumate de părţi, în diverse variante, şi anume: *precompensaţia* (cumpărare anticipată); *tranzacţia paralelă; aranjamente globale de* c.. Printre avantajele pe care le prezintă operaţiunile în c. mai importante sunt: procurarea implicită a sumelor în valută necesare pentru plata importurilor; crearea de posibilităţi pentru ameliorarea situaţiei balanţei comerciale; facilitarea exporturilor de mărfuri şi servicii; evitarea unor obstacole netarifare; asigurarea unei anumite stabilităţi şi con-

tinuităţi relaţiilor dintre partenerii de afaceri etc. Totodată operaţiunile în c. pot prezenta şi anumite dezavantaje, precum: posibilitatea ca preţurile mărfurilor convenite pentru livrări în c. să nu corespundă valorii reale a mărfurilor respective; favorizarea lipsei de interes pentru ameliorarea calităţii şi competitivităţii mărfurilor exportate în c.; posibilitatea apariţiei unor dificultăţi în ce priveşte coordonarea, urmărirea şi realizarea livrărilor în c. etc. În prezent există tendinţa de a folosi mai mult c. în raporturile de comerţ internaţional. Această tendinţă este determinată de factori globali şi de factori specifici. Factorii globali cei mai importanţi sunt: escaladarea protecţionismului comercial; amplificarea deficitelor balanţelor de plăţi externe ale ţărilor mai puţin dezvoltate; amplificarea presiunii inflaţioniste asupra preţurilor internaţionale; stagnarea creşterii economice în unele ţări etc. Cât priveşte factorii specifici, aceştia sunt în general diferiţi la diferite grupuri de ţări. Astfel în cazul fostelor ţări socialiste extinderea c. a fost stimulată de: accentuarea temporară a dezechilibrelor balanţelor comerciale externe; majorarea şi diversificarea discriminărilor impuse la import de ţările occidentale; insuficienţa devizelor liber convertibile pentru acoperirea nevoilor de importuri în vederea asigurării dezvoltării economico-sociale; interesul de a pătrunde pe segmente noi ale pieţei externe etc. La ţările în curs de dezvoltare extinderea c. a fost facilitată de : diversificarea necorespunzătoare a ofertei de export şi nevoia resimţită pentru îmbunătăţirea acesteia; preocuparea pentru valorificarea mai bună a produselor tradiţionale principale; experienţa precară în domeniul comercializării mărfurilor pe pieţele externe; etc. În fine, în cazul ţărilor dezvoltate amplificarea tendinţei de utilizare a c. a fost facilitată de: relativa restrângere a cererii interne şi externe; necesitatea valorificării optime a oportunităţilor de export etc. Dezvoltarea şi extinderea comerţului internaţional în c. a determinat constituirea unor structuri interne specializate, precum organisme guvernamentale, asociaţii ale producătorilor şi comercianţilor, departamente de profil ale marilor firme etc.

CONTRASTALII, termen prin care se desemnează timpul suplimentar acordat navlositorului

de căpitanul navei, în ipoteza în care cel dintâi nu reuşeşte în timpul de stalii să finalizeze operaţiunile de încărcare sau descărcare a navei. Navlositorului îi revine obligaţia de a plăti pentru c. armatorului o sumă în plus, menită să acopere prejudiciul suportat de acesta din urmă prin efectul staţionării prelungite a navei în port. C. se consemnează într-un document numit *timesheet*, semnat de către delegaţii armatorului şi cei ai navlositorului.

CONTROL VALUTAR, denumire generică dată setului de măsuri adoptate de stat cu referire la supravegherea şi/sau interzicerea unor operaţiuni de schimb valutar şi de utilizare a monedei naţionale pe plan internaţional. Urmăreşte îmbunătăţirea situaţiei balanţei de plăţi şi vizează: tranzacţiile internaţionale (şi în general tranzacţiile comerciale), turismul internaţional, prestările de servicii, plăţile externe curente, investiţiile directe sau de portofoliu în străinătate, depozitele bancare, activele comerciale sau financiare având scadenţa mai mică de un an, etc. **C.v.**, în diferite forme, este exercitat în marea majoritate a ţărilor lumii şi are ca domeniu prioritar mişcările de capital. Căile de exercitare a **c.v.** în ţările cu economie de piaţă sunt, în general, următoarele: controlul încasărilor valutare provenite din exporturile de mărfuri şi servicii, a cărui exercitare presupune instituirea de către stat, în sarcina exportatorilor de bunuri şi de servicii, a obligaţiei de a ceda (în tot sau în parte) suma în valută pe care o încasează; controlul plăţilor făcute în cadrul importurilor de bunuri şi de servicii, ceea ce implică obligaţia pentru importatori de a obţine o anumită autorizare prealabilă efectuării plăţilor externe, precum şi instituirea unor restricţii cantitative privind anumite importuri şi a obligativităţii efectuării unor depozite prealabile la import; introducerea de restricţii (în sensul limitării sau interzicerii) privind plăţile cu caracter financiar cu referire la repatrierea capitalurilor străine, a cotelor părţi de beneficiu, a trans- ferurilor de capital autohton în străinătate, a plăţilor externe particulare pentru operaţiuni necomerciale, etc.

CONTROL VAMAL, activitate desfăşurată de autoritatea vamală şi având ca scop verificarea existenţei şi valabilităţii autorizaţiei de import (export) şi a concor-

Scanned with OKEN Scanner

danţei dintre conţinutul documentelor însoţitoare ale mărfii şi marfa în sine sub aspectul cantităţii, sortimentului şi al altor parametri definitorii ai acesteia C.v. poate fi efectuat fie la vama din interior, fie la vama de la frontieră. În cazul în care c.v. se efectuează la un oficiu vamal de interior, marfa respectivă nu se mai supune c.v. de la frontieră; aici este supusă verificării numai integritatea sigiliilor vamale aplicate de oficiul de vamă din interior sau de vama din ţara de expediţie. Vor fi totuşi supuse unui nou control de frontieră mărfurile destinate exportului în cazul în care mijlocul de transport sau coletele sosesc la destinaţie fără sigilii, cu sigilii violate, sau cu sigilii aplicate incorect, ca şi atunci când sigiliile aplicate nu corespund celor menţionate în documente. În fine, la vama de frontieră va fi efectuat un nou c.v. ori de câte ori există indicii că în mijlocul de transport au fost introduse şi alte bunuri decât acelea menţionate în documentele de însoţire a mărfii.

CONTROLOR INDEPENDENT, terţ (expert tehnic, regulator al contractului sau arbitru) desemnat de părţile contractului comercial internaţional pentru verificarea, în anumite situaţii, a condiţiilor implicate de unele clauze de adaptare (clauza ofertei concurente, clauza clientului celui mai favorizat, clauza primului refuz). Împrejurările ce urmează să fie verificate de **c.i.** sunt: condiţiile ofertei concurente, condiţiile oferite terţilor (în cazul clauzei clientului celui mai favorizat), condiţiile în care contractantul a tratat cu terţul spre a se constata dacă nu a tratat în alte condiţii decât acelea care au format obiectul refuzului (în cazul clauzei primului refuz) etc. Natura juridică a **c.i.**, adică a terţului intervenient în raportul contractual stabilit între cele două părţi care s-au obligat una faţă de alta, depinde de sarcinile atribuite acestuia de către contractanţi. Nerespectarea clauzelor contractuale menţionate de către cei ce s-au obligat şi inclusiv de către terţi, se sancţionează, pe planul dreptului comun, prin mijloacele specifice răspunderii civile, contractuale sau delictuale (după caz), în ciuda dificultăţilor pe care le comportă determinarea întinderii despăgubirii (care ar putea cuprinde pierderea avantajelor ce puteau fi obţinute prin respectarea clauzelor respective).

Scanned with OKEN Scanner

CONTURILE CURENTE ALE ASOCIAŢILOR, sursă de finanţare extra-bancară larg răspândită, având caracterul unor împrumuturi cu dobândă acordate de asociaţi (acţionari) societăţii comerciale la care aceştia participă. Asemenea împrumuturi pot fi acordate în două moduri, şi anume: a) vărsăminte în numerar în casieria societăţii; b) menţinerea la dispoziţia societăţii a sumelor cuvenite asociaţilor cu titlu de dividende sau de remuneraţii care nu au fost încasate de aceştia. În ambele situaţii, asociaţii (acţionarii) titulari de conturi curente au calitatea de creditori ai societăţii cu toate drepturile şi obligaţiile aferente acestei calităţi. Cât priveşte dobânda pentru împrumuturile respective, aceasta se fixează prin actul constitutiv al societăţii (contractul de societate şi statutul) sau printr-o convenţie separată intervenită între asociaţi. Creditorii pot renunţa la dobândă, chiar dacă prin statut s-a prevăzut o asemenea dobândă, printr-o declaraţie în acest sens. Rambursarea împrumutului astfel acordat se face în condiţiile stipulate, după caz, prin statut, ori prin convenţia ulterioară acestuia. În absenţa unei clauze contrare, asociatul creditor poate cere rambursarea imediată a soldului creditor al contului său. Este însă posibil ca statutul să instituie obligativitatea menţinerii soldului creditor pe o durată de timp determinată, cu o dobândă prestabilită. În acest caz încetarea calităţii de asociat (acţionar) mai înainte de expirarea acelei durate nu comportă şi dreptul de a cere rambursarea anticipată a soldului. Tot aşa, statutul sau, după caz, convenţia ulterioară lui, pot restrânge dreptul creditorului de a solicita şi de a obţine rambursarea intempestivă a soldului creditor în anumite situaţii, precum: stipularea unei clauze de preaviz; convenirea de către părţi a unei clauze de nerambursare pentru ipoteza că survine un anumit eveniment; existenţa unei stipulaţii privind menţinerea soldului până la atingerea unui anumit nivel al fondurilor societăţii. Soldul creditor al contului curent poate face obiectul unei cesiuni de creanţă concomitent cu cesiunea părţilor sociale sau chiar distinct de aceasta. În ambele situaţii, soldul creditor trebuie să fie valoric cel puţin egal cu preţul de cesionare, cedentul fiind obligat să garanteze existenţa creanţei.

CONŢINUTUL CONTRACTULUI DE COMERŢ INTERNAŢIONAL, totalitatea drepturilor şi obligaţiilor la care dă naştere

voinţa juridică a contractanţilor, materializată într-un contract dat. Se exprimă prin clauze, dintre care unele fiind impuse de împrejurări ce scapă incidenţei dreptului intern al statelor (cum ar fi, probleme de conjunctură, cazuri de forţă majoră specifice etc.) nu sunt necesare în contractele reglementate de normele prin care se concretizează acest drept, iar altele sunt menite să exprime soluţii diferite de acelea adoptate de dreptul intern. Astfel de clauze sunt, de exemplu: *pactum de lege utenda*, prin care contractanţii determină sau aleg legea ce va guverna raportul lor juridic obligaţional *(electio iuris)*; clauza de arbitraj, prin care părţile stabilesc modul de soluţionare a litigiilor dintre ele pe calea arbitrajului, clauză ce, în fapt, reprezintă ea însăşi un contract, inclus în contractul principal sub forma unei convenţii de arbitraj (aşa-numita clauză compromisorie); clauzele având drept scop menţinerea valorii contractului faţă de fluctuaţiile pieţei internaţionale şi care pot fi clauze de indexare ori de revizuire a preţului, clauze valutare sau de variaţie a schimbului etc.; clauzele referitoare la adaptarea sau readaptarea contractului pe termen lung, la noile circumstanţe, imprevizibile în momentul încheierii contractului, împrejurări ce potrivit dreptului comun ar fi de natură să legitimeze desfiinţarea contractului (din această categorie face parte, spre exemplu, clauza de hardship); clauzele privind raportul dintre contractanţi şi terţi, cum sunt bunăoară clauza clientului celui mai favorizat, clauza ofertei concurente, clauza primului refuz etc.

CONVENŢIA INTERNAŢIONALĂ DE LA NEW YORK (10 IUNIE 1958), acord internaţional perfectat între mai multe state, prin care se reglementează diverse aspecte privind recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine. Abordează mai multe probleme, precum: *1) Definiţia sentinţei arbitrale.* „Prin sentinţe arbitrale se înţeleg nu numai sentinţele date de către arbitri numiţi pentru cazuri determinate, ci, de asemenea, şi acelea care sunt date de către organe de arbitraj permanente, cărora părţile li s-au supus". *2) Precizarea conceptului de convenţie de arbitraj.* Fiecare din statele părţi la Convenţia de la New York recunoaşte convenţia scrisă prin care părţile se obligă să supună unui arbitraj toate diferendele sau anumite diferende care s-au ivit

ori care ar putea să se ivească între ele, privind un raport de drept determinat contractual sau necontractual, referitor la o problemă susceptibilă de a fi reglementată pe calea arbitrajului. Prin convenţie scrisă se înţelege fie clauza compromisorie inserată într-un contract, fie un compromis, semnate de părţi ori cuprinse într-un schimb de scrisori sau telegrame. Tribunalul unui stat contractant sesizat cu un litigiu în legătură cu o problemă cu referire la care părţile au încheiat o convenţie de arbitraj (clauză compromisorie sau compromis) va îndruma acele părţi la arbitraj, la cererea oricăreia dintre ele, atunci când nu constată că respectiva convenţie este caducă, inoperantă sau nesusceptibilă de aplicare. *3) Instituie o prezumţie „iuris tantum" cu privire la îndeplinirea condiţiilor de validitate de către sentinţele arbitrale străine.* Recunoaşterea şi executarea sentinţei arbitrale străine nu pot fi refuzate, la cererea părţii contra căreia este invocată acea sentinţă, decât dacă respectiva parte face dovada iregularităţii sentinţei respective în faţa autorităţii competente a ţării unde sunt cerute recunoaşterea şi executarea. Partea care invocă o sentinţă arbitrală străină nu trebuie să producă dovada regularităţii acesteia, deoarece regularitatea sentinţei respective este prezumată până la dovada contrară; numai partea care pretinde că nu sunt îndeplinite condiţiile de regularitate ale sentinţei este ţinută să probeze alegaţia sa. Instanţa sesizată cu cererea de recunoaştere sau de încuviinţare a executării sentinţei arbitrale străine este îndreptăţită să verifice din oficiu unele condiţii de regularitate ale acelei sentinţe, şi anume caracterul arbitral al litigiului şi respectarea ordinii publice locale. *4) Enunţarea limitativă a cazurilor de nevaliditate a sentinţei arbitrale străine.* Aceste cazuri sunt: *a)* Incompetenţa organului arbitral care a pronunţat sentinţa. Competenţa instanţei arbitrale străine se apreciază în raport cu prevederile convenţiei de arbitraj a părţilor privind litigiul respectiv. Capacitatea părţilor care au încheiat convenţia de arbitraj se stabileşte în faţa instanţei arbitrale potrivit legii aplicabile lor, care poate fi legea personală a fiecăreia dintre părţi ori legea indicată de norma conflictuală a instanţei de *exequatur*; în dreptul nostru, aceste legi coincid, dat fiind că şi norma conflictuală *(lex fori)*, adică legea română supune capacitatea părţilor tot le-

gii personale a părţii contractante respective. Nevaliditatea convenţiei de arbitraj în toate celelalte cazuri, cu excepţia capacităţii, se determină potrivit legii căreia părţile au subordonat-o (care este norma conflictuală principală), sau în lipsa unei indicaţii în acest sens, conform legii ţării în care sentinţa a fost dată (care este norma conflictuală secundară). *b)* Depăşirea competenţei acordată de părţi instanţei de arbitraj. Aceasta constituie cauză de nevaliditate a sentinţei arbitrale străine atât atunci când este vorba de un diferend care nu este cuprins în clauza compromisorie, ori în compromis *(non petita),* cât şi atunci când se dă o soluţie care depăşeşte prevederile convenţiei de arbitraj *(ultra petita). c)* Constituirea instanţei arbitrale şi procedura urmată în faţa acesteia nu a fost conformă cu convenţia părţilor ori, în lipsa unei atare convenţii, nu a fost conformă cu legea ţării unde a avut loc arbitrajul.

CONVENŢIE DE ARBITRAJ, acordul părţilor unui contract comercial internaţional de a supune litigiile lor unui arbitraj, specificând şi condiţiile în care va statua arbitrajul astfel desemnat. În terminologia uzuală a dreptului comerţului internaţional, expresia **c.a.** desemnează atât clauza compromisorie, cât şi compromisul. **C.a.,** la fel ca însăşi instituţia arbitrajului comercial internaţional, are o dublă componenţă: contractuală şi jurisdicţională; împrejurarea influenţează modul de determinare a legii aplicabile acestei convenţii, permiţând luarea în considerare a mai multor soluţii; *1) Legea autonomiei:* în armonie cu această soluţie, alegerea legii aplicabile **c. a.** se face prin acordul părţilor *(lex voluntatis)* la fel ca în privinţa oricărui contract. Soluţia îşi găseşte consacrare prin Convenţia de la New York din 1958 (asupra recunoaşterii şi executării sentinţelor arbitrale străine) conform căreia pentru recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale este necesar ca şi **c.a.** să fie valabilă potrivit legii la care au supus-o părţile. De asemenea, această soluţie a fost reţinută şi de Convenţia europeană asupra arbitrajului comercial internaţional din 21 aprilie 1961, conform căreia tribunalul judiciar ce trebuie să se pronunţe asupra existenţei şi validităţii unei **c.a.** va trebui să statueze într-un atare scop după legea la care părţile au supus acea convenţie; totodată, refe-

Scanned with OKEN Scanner

rindu-se la cauzele de anulare a unei sentinţe arbitrale ce ar legitima un refuz de recunoaştere şi executare într-un alt stat decât acela în care sentinţa a fost pronunţată, Convenţia prevede că face parte dintre aceste cauze şi împrejurarea că potrivit legii la care au supus părţile c.a., aceasta nu este valabilă. *2) Legea ţării unde s-a pronunţat sentinţa:* aplicarea acestei legi poate avea loc numai cu titlu subsidiar, adică doar atunci când părţile nu s-au pronunţat, prin acordul lor, cu privire la legea aplicabilă c.a. Este ceea ce rezultă din Convenţia de la New York (asupra recunoaşterii şi executării sentinţelor arbitrale străine) potrivit căreia recunoaşterea şi executarea unei sentinţe arbitrale este condiţionată de valabilitatea c.a. în raport cu dispoziţiile legii ţării căreia au supus-o părţile, sau în lipsa unei indicaţii în această privinţă, conform legii ţării unde a fost pronunţată sentinţa. În acelaşi sens, Convenţia europeană asupra arbitrajului comercial internaţional stabileşte că atunci când judecătorii au a se pronunţa cu privire la existenţa sau validitatea unei c.a., ei vor statua după legea la care părţile au supus acea convenţie, sau în lipsa unei indicaţii în această privinţă, după legea ţării unde sentinţa trebuie să fie pronunţată. Totodată aceeaşi Convenţie, enumerând cauzele de anulare a unei sentinţe arbitrale, precizează că una dintre aceste cauze este lipsa de valabilitate a c.a. potrivit legii la care părţile au supus-o sau, în lipsa unei indicaţii într-un atare sens, în virtutea legii ţării unde sentinţa a fost pronunţată. *3) Legea indicată de normele conflictuale ale forului:* ori de câte ori părţile nu au determinat legea aplicabilă, iar la momentul supunerii litigiului spre soluţionare unui tribunal judiciar nu este posibil să se prevadă care va fi ţara unde se va pronunţa sentinţa, existenţa şi validitatea c.a. urmează să fie cârmuite de legea aplicabilă potrivit normelor conflictuale ale ţării tribunalului sesizat. Redactarea c.a. diferă după cum părţile optează pentru un arbitraj instituţionalizat sau pentru un arbitraj *ad hoc*. În cazul unui arbitraj instituţionalizat, părţile fac referire, în cuprinsul c.a., la regulamentul instituţiei respective. Ele ar putea utiliza, de pildă, formula: „orice litigii ce se vor naşte din acest contract vor fi soluţionate în mod definitiv potrivit regulamentului Camerei Internaţionale de Comerţ din Paris". Dar o asemenea formulă, tocmai pentru că este sim-

Scanned with OKEN Scanner

plă, comportă anumite inconveniente sau riscuri, în vederea evitării cărora părţile pot lua următoarele măsuri: *a)* Să aleagă arbitrii, fiecare dintre ele desemnând câte un arbitru şi totodată să fie numit şi cel de-al treilea arbitru, pentru ca sentinţa să poată fi dată, în caz de divergenţă între arbitrii aleşi de părţi, cu o majoritate de doi la unu; celui de-al treilea arbitru trebuie să i se lase posibilitatea de a se pronunţa în eventualitatea că fiecare din cei trei arbitri opinează diferit faţă de ceilalţi membri ai completului de arbitraj. Părţile trebuie să ia în considerare şi ipoteza în care una dintre ele nu şi-ar desemna arbitrul, ca şi eventualitatea neînţelegerii arbitrilor cu privire la desemnarea celui de-al treilea arbitru: în toate cazurile, părţile pot fixa un termen înăuntrul căruia să se rezolve atât desemnarea de către fiecare dintre ele a câte unui arbitru, cât şi numirea celui de-al treilea arbitru; dacă aceste probleme nu pot fi rezolvate în termenul stabilit, desemnările respective urmează a fi făcute de către însăşi instituţia permanentă de arbitraj. *b)* Să detetermine numărul arbitrilor; sub acest aspect, părţile pot adopta una din următoarele soluţii: să desemneze de comun acord un arbitru unic; să aleagă fiecare dintre ele câte un arbitru, iar dacă aceştia nu se pot pune de acord asupra soluţiei, să desemneze un al treilea arbitru; corespunzător complexităţii cauzei, părţile pot alege, fiecare, câte doi arbitri, iar aceştia să-l desemneze pe cel de-al cincilea arbitru. *c)* Să determine puterile arbitrilor care pot cuprinde: încercarea de conciliere prealabilă, arbitraj *ex aequo et bono*; extinderea prerogativelor arbitrilor în raport cu complexitatea problemelor pe care le ridică executarea contractului şi adaptarea procedurii pentru asigurarea unei soluţionări juste; etc. *d)* Să confere arbitrilor puterea de a recurge la o expertiză tehnică prealabilă, sens în care se poate face referire eventual la regulamentul Camerei Internaţionale de Comerţ asupra expertizei tehnice. *e)* Să aleagă locul unde urmează să se ţină arbitrajul. Locul arbitrajului (adică ţara în care are loc acesta) este important pentru validitatea oricărei proceduri; totodată dreptul procesual al forului poate influenţa atât recunoaşterea cât şi executarea sentinţei arbitrale. Dacă între ţările ai căror resortisanţi sunt părţile contractante nu există convenţii internaţionale privind recunoaşterea şi execu-

tarea sentinţelor arbitrale, este preferabil ca locul arbitrajului să fie stabilit în ţara pârâtului sau într-o altă ţară, unde pârâtul are bunuri susceptibile de urmărire. *f)* Să aleagă dreptul aplicabil (*electio iuris*), adică dreptul în temeiul căruia se va soluţiona litigiul. Părţile pot determina ele însele printr-o stipulaţie contractuală (*pactum de lege utenda*) dreptul aplicabil (*lex causae*) sau să confere arbitrilor puterea de a determina legea aplicabilă (aşa cum prevede Convenţia europeană asupra arbitrajului comercial internaţional din 1961, ca şi Regulamentul Curţii de Arbitraj a Camerei Internaţionale de Comerţ din Paris). *g)* Să determine limba în care urmează să se desfăşoare procedura arbitrală. În lipsa unui acord între părţi, limba ce se va impune va fi aceea în care s-a redactat contractul, prezumându-se că ele au convenit în acest sens. Pentru a se evita dificultăţi de interpretare a dreptului aplicabil, este preferabil ca limba în care se desfăşoară procedura arbitrală să fie în concordanţă cu acest drept. *h)* Părţile să-şi asume formal angajamentul de a executa sentinţa dată de arbitri. Părţile au libertatea să fixeze şi termenul în care arbitrii urmează să finalizeze procedura de soluţionare a litigiului lor. Este însă necesar ca ele să prevadă şi posibilitatea prelungirii acelui termen, acestea putând conferi o atare prerogativă unui terţ, unei personalităţi sau unei instituţii.

CONVENŢIE INTERNAŢIONALĂ, 1. Sintagmă prin care se desemnează o înţelegere convenită de două sau mai multe state sau organizaţii internaţionale pentru reglementarea anumitor probleme internaţionale, determinarea drepturilor şi obligaţiilor părţilor, ca şi a regulilor de conduită ce acestea se îndatorează a le respecta. **2.** Tratat (sau acord) internaţional încheiat într-o formă ce necesită ratificarea sau aderiunea statelor contractante. Problemele reglementate prin **c.i.** sunt de natură diversă: general-politice, economice, tehnico-ştiinţifice, culturale, sanitare, juridice etc. **3.** Principal izvor al dreptului comerţului internaţional, ca şi al dreptului internaţional public. În sfera sa de cuprindere se includ mai multe feluri de acte internaţionale, precum: convenţiile bilaterale, cele multilaterale, tratatele, acordurile etc. Pe planul dreptului comerţului internaţional, **c.i.** urmăresc remedierea dificultăţilor decurgând

Scanned with OKEN Scanner

din marea diversitate a reglementărilor naţionale: unele c.i. au menirea de a uniformiza regulile de drept internaţional privat, iar altele tind la crearea unui drept substanţial (sau material) uniform. Din prima grupă fac parte de exemplu: Convenţia (adoptată la Geneva în anul 1930) prin care se reglementează unele conflicte de legi în materie de cambie şi bilet la ordin; Convenţia (perfectată la Geneva în anul 1931) reglementând unele conflicte de legi în materie de cecuri; Convenţia (adoptată la Haga în anul 1955) asupra legii aplicabile vânzărilor internaţionale de bunuri mobile corporale. În cea de-a doua grupă se includ bunăoară: Convenţia referitoare la legea uniformă asupra vânzării internaţionale de bunuri mobile corporale (Haga, 1964); Convenţia stabilind legea uniformă asupra formării contractelor de vânzare internaţională de bunuri mobile corporale (Haga, 1964); Convenţia Naţiunilor Unite asupra contractelor de vânzare internaţională de mărfuri (Viena, 1980) — menită să înlocuiască cele două Convenţii perfectate la Haga în 1964, menţionate în momentul şi pe măsura intrării sale în vigoare; Convenţia pentru recunoaşterea şi executarea sentinţelor arbitrale străine (New York, 1958); Convenţia asupra arbitrajului comercial internaţional (Geneva, 1961); Convenţia reglementând raporturile ce decurg din contractul de expediţie sau în legătură cu acesta (Varşovia, 1956); Convenţia privind transportul de mărfuri pe Dunăre (Bratislava, 1955); Convenţia reglementând transportul combinat de mărfuri pe calea ferată şi Dunăre (Sofia, 1959) etc.

CONVERTIBILITATE, calitate ce potrivit legii, este recunoscută unei monede naţionale de a putea fi schimbată cu o altă monedă în mod liber, prin vânzare-cumpărare pe piaţă, fără restricţii în ceea ce priveşte suma schimbată, scopul în vederea căruia se face schimbul şi calitatea celui care face schimbul (fiind indiferent dacă acesta este rezident sau nerezident). C. se poate înfăţişa în diferite forme, precum: a) c. *oficială*, care se distinge prin aceea că presupune un curs fix ce trebuie respectat în relaţiile existente între autorităţi monetare şi cu acele autorităţi; b) c. *de piaţă* (sau reciprocă) ce vizează relaţiile între valute şi care se înfăptuieşte de către bănci la cursurile fluctuante ale pieţei; c) c. *parţială*, carac-

terizată prin aceea că valuta unei ţări se schimbă numai cu unele valute; d) c. *totală*, de specificul căreia este posibilitatea efectuării schimbului cu toate valutele străine. Cât priveşte c. *de piaţă*, aceasta comportă obligaţia autorităţii monetare de a menţine fluctuaţia cursurilor în limitele prestabilite şi de a menţine cursurile flotante în limita unor oscilaţii normale. Indeplinirea acestei obligaţi devine posibilă prin intervenţia statului pe piaţă, concretizată prin vânzarea sau, după caz, prin cumpărarea de valută utilizând în acest scop rezerva internaţională oficială. După 1944, c. a devenit un principiu fundamental al sistemului monetar internaţional. Statutul F.M.I. acordă c. două accepţiuni: a) abolire a restricţiilor şi discriminărilor în domeniul plăţilor şi transferurilor valutare internaţionale (accepţiune mai largă) şi b) obligaţie a băncii centrale de a cumpăra de la o bancă centrală străină propria sa monedă deţinută de aceasta, cumpărarea făcându-se la cererea băncii deţinătoare şi fiind condiţionată de faptul ca suma să provină din tranzacţii comerciale curente, recente sau să fie necesară băncii cumpărătoare pentru efectuarea unor plăţi curente (accepţiune restrânsă). Trecerea la c. este subordonată capacităţii economiei naţionale a ţării respective de a produce cantităţile de mărfuri cerute pe piaţă, în condiţii competitive de calitate şi preţ, precum şi de a asigura un nivel relativ stabil al puterii de cumpărare al monedei naţionale, o structură a preţurilor similară sau apropiată cu cea existentă pe piaţa mondială, un echilibru relativ stabil al balanţei de plăţi externe, stabilirea unui curs al monedei naţionale fundamentat economic, care să reflecte adevărata sa putere de cumpărare, crearea unei rezerve valutare internaţionale şi instituirea unui mecanism eficient de intervenţie pe pieţele valutare pentru susţinerea monedei proprii aflată pe piaţa internaţională. C. prezintă multiple avantaje şi anume: face posibilă evaluarea producţiei totale a ţării, precum şi pe fiecare tranzacţie în parte, ca urmare a apropierii preţurilor de valoare, respectiv de preţurile mondiale; stimulează ameliorarea parametrilor activităţii de producţie şi creşterea competitivităţii produselor indigene pe piaţa mondială; contribuie, graţie utilizării monedei respective la acoperirea în anumite limite, şi cu caracter vremelnic, a unor deficite din balanţa plăţilor; aşează

Scanned with OKEN Scanner

cursurile valutare în general şi moneda naţională în special, pe o bază economică reală, respectivele cursuri fiind determinate de cererea şi oferta pe piaţa valutară.

CORESPONDENT BANCAR, agent al unei bănci aflat într-un alt centru bancar ce efectuează operaţii bancare la cererea unei alte bănci.

CORESPONDENŢĂ COMERCIALĂ, denumire generică dată totalităţii înscrisurilor de afaceri schimbate cu ocazia pregătirii şi perfectării unei operaţiuni de comerţ internaţional şi prin care aceştia comunică între ei exprimându-şi punctele de vedere proprii în legătură cu condiţiile ce ar trebui să caracterizeze tranzacţia respectivă. C.c. se poate realiza prin: oferte, cereri de oferte, materiale publicitare, scrisori de intenţii, scrisori de reclamaţii, circulare, avizări, retractări de oferte etc. Ea dă expresia seriozităţii angajamentelor pe care şi le asumă sau pe care doresc să şi le asume partenerii de afaceri, atestând totodată persistenţa în timp şi continuitatea raporturilor comerciale.

CORPORAŢIA FINANCIARĂ INTERNAŢIONALĂ (C.F.I.), filială a Băncii Mondiale (B.I.R.D.), creată în anul 1956, având sediul la Washington şi urmărind completarea operaţiilor efectuate de B.I.R.D. prin acordare de sprijin întreprinderilor productive particulare din statele membre în curs de dezvoltare. Nu are o structură administrativă proprie: administraţia sa este una şi aceeaşi cu cea a B.I.R.D., preşedintele B.I.R.D. îndeplinind şi funcţia de preşedinte al C.F.I., iar guvernatorii şi directorii executivi ai Băncii Mondiale ocupându-se şi de problemele C.F.I. ş.a.m.d. C.F.I. apare astfel ca un artificiu juridic graţie căruia Banca Mondială dobândeşte posibilitatea să administreze un fond distinct destinat finanţării întreprinderilor particulare fără o garanţie a guvernelor respective, ocolindu-se astfel prevederile statutului B.I.R.D., care îngăduie finanţarea numai dacă este garantată de guvern. Fondurile deţinute de C.F.I. se plasează pe două căi principale: prin împrumuturi şi prin participaţii industriale sau financiare. De regulă împrumuturile se acordă pe termen lung (7-12 ani sau chiar mai mult) pentru investiţii; dobânda

percepută este apropiată de aceea a pieței, dar la ea se adaugă și un comision de 1% pentru partea de împrumut acordată și necheltuită. Investițiile directe sub formă de participații la capitalul noilor întreprinderi industriale și comerciale sau în dezvoltarea întreprinderilor existente constituie principala metodă practicată de C.F.I. Această metodă este avantajoasă deoarece simplifică formele de investiții, înlesnește negocierile și condițiile pentru cedarea (integrală sau parțială) investițiilor atunci când o atare operație s-ar putea face de către C.F.I. în mod satisfăcător, cu scopul de a-și reconstitui fondurile și a le investi într-o altă întreprindere. În împlinirea scopurilor urmărite, C.F.I. procedează la vânzarea de acțiuni din portofoliul său, precum și la cooptarea unor investitori străini ca parteneri alături de ea în momentul realizării unei participații. Mai multe condiții esențiale trebuie să îndeplinească proiectele care sunt supuse C.F.I. spre participare, și anume: *a)* să aibă perspective de rentabilitate; *b)* să asigure avantaje economice țării vizate, în sensul realizării de economii valutare, producției de mărfuri și prestărilor de servicii necesare, creării de locuri de muncă, stimulării progresului tehnic, punerii în valoare a resurselor naturale; *c)* să crească perspectiva ca în final C.F.I. să-și poată retrage aportul spre a fi înlocuit cu un aport autohton. Alături de aceste cerințe esențiale, C.F.I. își condiționează participarea și de existența altor aspecte, ca, de exemplu, posibilitatea ca întreprinderea respectivă să-și procure fondurile necesare de pe piața creditului în condiții rezonabile; întocmirea unui plan realist de finanțare a proiectului; certitudinea că produsele și serviciile întreprinderii respective vor fi absorbite de o anumită piață. Totodată C.F.I. își investește mijloacele financiare și în societățile de finanțare (cu caracter local sau regional) care, la rândul lor, furnizează capital pentru investiții mai mici (care nu sunt de resortul corporației) în sectorul particular al economiei statelor în curs de dezvoltare.

CORPORAȚIE TRANSNAȚIONALĂ, V. **societăți transnaționale (sau multinaționale).**

COȘ VALUTAR, sintagmă ce desemnează modalitatea de a crea un etalon artificial de valoare și,

totodată, un instrument de rezervă menit să înlocuiască atât etalonul aur cât şi etalonul dolar SUA pentru măsurarea valorii altor monede. Operaţia de stabilire a **c.v.** poate fi îndeplinită de către părţi printr-o clauză contractuală, sau de către un organ internaţional specializat. În toate cazurile însă, ea presupune alegerea valutelor care urmează să fie cuprinse în **c.v.** şi determinarea ponderii pentru fiecare valută în **c.v.** Valoarea de ansamblu a **c.v.** este în funcţie de cursurile valutelor componente. Astfel, pentru a îndeplini valoarea coşului în dolari (presupunând că în componenţa lui intră dolari SUA, lire sterline, mărci germane, franci francezi şi franci elveţieni) fiecare componentă se împarte la cursul dolarului de pe piaţa ţării respective sau se înmulţeşte cu cursul bursier de la New York al valutelor componente. Atunci când stabilirea **c.v.** este făcută de părţi, operaţiunea se concretizează într-o clauză contractuală multivalutară. V. şi **clauză multivalutară bazată pe un coş valutar convenit de părţi; clauza valutară bazată pe un coş valutar instituţionalizat (sau unitate de cont instituţionalizată).**

COST-OF-CARRY, expresie din limba engleză prin care în tranzacţiile de bursă se desemnează cheltuielile aferente unei perioade de timp determinate, cheltuieli ce cuprind costul finanţării necesare pentru cumpărarea mărfii, precum şi costurile pe care le implică depozitarea, asigurarea şi transportul acesteia. **C.** determină mărimea diferenţei dintre preţurile spot şi preţurile futures. V. şi **futures; preţ spot.**

COTĂ DE PARTICIPARE, denumire dată contribuţiei patrimoniale cu care un subiect de drept (persoană fizică sau persoană juridică) participă la construirea unui fond, la plata unor cheltuieli comune, la constituirea unei societăţi comerciale etc.

COTĂ DE PIAŢĂ, denumire dată indicatorului (ce are caracter relativ) exporturilor realizate sau susceptibile de realizare de către o ţară sau de către un agent economic pe o piaţă externă, pe o perioadă determinată. Se determină sub formă de raport între volumul exporturilor şi volumul total al desfacerilor, al importurilor sau al consumului pe acea piaţă, exprimate valoric sau în unităţi naturale. **C.p.** nu ră-

Scanned with OKEN Scanner

mâne mereu aceeaşi, ci variază de la o perioadă la alta fiind influenţată de următoarele categorii de factori: a) schimbarea dimensiunilor *pieţei-bază de raportare*; b) volumul şi calitatea mărfurilor exportate; c) activităţile desfăşurate de concurenţii potenţiali. **C.p.** se exprimă printr-un coeficient având valoarea între 0 şi 1 sau caracter procentual.

COTAŢII LA BURSĂ, sintagmă ce exprimă preţurile de ofertă, de cerere sau de tranzacţie efectivă afişate la un moment dat la bursele de valori sau de mărfuri. **C.b.** existente la anumite burse de mărfuri — ca de pildă bursa din Chicago (pentru cereale) sau bursa din Londra (pentru metale neferoase) etc. — sunt considerate preţuri internaţionale ale mărfurilor respective.

COURSES OF DEALING, expresie engleză prin care, în dreptul nord-american, se desemnează obişnuinţele statornicite între părţi anterior perfectării unui contract comercial. Modul de utilizare a unor asemenea obişnuinţe este reglementat prin Codul comercial uniform al S.U.A. (Uniform Commercial Code).

CRAH, situaţie caracteristică unei forme acute a crizei economice concretizată prin lipsa creditului şi a mijloacelor de plată, prăbuşirea cursului titlurilor de valoare (acţiuni şi titluri de credit), devalorizarea monedei naţionale. **C.** produce creşterea numărului falimentelor şi dezorganizarea vieţii economice. Declanşarea **c.** are loc la bursa de valori şi este marcată de o scădere masivă a cursului acţiunilor.

CREANŢĂ, drept patrimonial în baza căruia titularul său, numit creditor, poate pretinde altei persoane, numită debitor, să execute prestaţia la care s-a îndatorat, şi care poate consta în a da, a face sau a nu face ceva. Dreptul de **c.** are caracter relativ, fiind opozabil numai debitorului. În virtutea lui, creditul dobândeşte un drept de gaj general asupra patrimoniului debitorului.

CREDIT, avans de bani (monedă scripturală sau fiduciară) care urmează să fie restituit împreună cu o remuneraţie pentru creditor. În domeniul comerţului se distinge **c.** *de furnizor* şi **c.** *de cumpărător*; în contabilitate **c.** primeşte semnificaţia de antonim al *debitului*. **C.** poate fi cla-

sificat în funcţie de diferite criterii: a) din punctul de vedere al obiectului, el poate fi: **c.** *de producţie* şi **c.** *de consum*; b) sub aspectul termenului se distinge: **c.** *pe termen scurt* (până la 1 an), **c.** *pe termen mijlociu* (între 1 şi 5 ani) şi **c.** *pe termen lung* (peste 5 ani); c) din punct de vedere al calităţii debitorului există: **c.** *privat* (în general pe bază de efecte de comerţ) şi **c.** *public* (în general pe bază de bonuri de tezaur); d) sub aspectul garanţiilor, **c.** se clasifică în: **c.** *personal* şi **c.** *real*. Utilizarea **c.** este deosebit de frecventă în domeniul activităţii bancare; aici **c.** îndeplineşte o funcţie distributivă: el se manifestă ca un sistem de relaţii între bănci şi societăţile comerciale, în cadrul căruia fondurile băneşti ale societăţilor comerciale, devenite temporar disponibile în conturile bancare ale acestora, ca şi mijloacele sistemului financiar care se eliberează, de asemenea temporar, în cursul operaţiilor aferente acestui sistem, devin, prin efectul mobilizării lor de către bănci, resurse ale sistemului de **c.**, fiind folosite prin redistribuire la acordarea de **c.** economiei. Totodată **c.** mai îndeplineşte şi funcţia de emisiune, de injectare a unui volum suplimentar de bani în economie, constituind astfel principalul volum de mijloace de plată în circuitele economice. În ţările cu economie de piaţă, distribuirea **c.** este făcută atât de către banca centrală, cât şi de către celelalte bănci. Specificul **c.** decurge din natura sa de relaţie apărută în legătură cu acordarea de împrumuturi unor participanţi la viaţa economică şi comercială, cu condiţia rambursării lor la scadenţă. Acest specific se exprimă prin următoarele elemente: *1)* **c.** este un raport juridic (contractual) în virtutea căruia o persoană (*creditor*), pune la dispoziţia altei persoane (*debitor*), un bun material evaluat într-o monedă naţională sau o sumă de bani; *2)* debitorului îi revine obligaţia să ramburseze, la o dată stabilită, numită scadenţă, valoarea bunului material sau suma de bani ce i-a fost remisă; *3)* debitorul plăteşte creditorului, pentru folosinţa fondurilor puse la dispoziţia sa de către acesta în perioada stabilită, un preţ numit *dobândă*, stabilit pe cale convenţională cu observarea normelor din dreptul naţional aplicabil raportului contractual dat. **C.** este deci un contract; în dreptul comercial internaţional el implică: *doi subiecţi* (atunci când unul dintre ei, creditorul, este o bancă, operaţiunea se numeşte **c.**

bancar sau *financiar*, iar dacă este vânzător, c. *comercial*); *o sumă de bani* sau o *marfă*, exprimată într-o anumită cantitate de valută, care se rambursează la scadenţă; *un preţ*, care se numeşte dobândă; *riscul de neplată*, care decurge inevitabil din factorul timp, însumat în perioada intercalată între momentul acordării c. şi cel al scadenţei rambursării lui, risc a cărui prezenţă face necesară însoţirea contractului de c. de alte raporturi juridice, conţinând măsuri de garantare şi rambursare a c. Operaţiunile financiare prin c. bancare au sporit atât ca număr cât şi ca importanţă, în ultima vreme, în domeniul comerţului internaţional; în prezent peste 70% din exportul mondial de maşini unelte şi echipamente industriale se realizează pe c., care constituie un instrument important de impulsionare a exportului în acest domeniu. În ultimii ani a intrat în actualitate acordarea unor înlesniri de plată şi la vânzarea unor mărfuri ca: produse chimice, anumite bunuri de consum etc. Continua extindere a utilizării c. în comerţul internaţional a transformat această operaţiune (adică c.) într-un instrument principal al sistemului de relaţii economice internaţionale (construit în perioada postbelică), un instrument de politică economică a statelor. În comerţul internaţional se practică atât c. acordate de către vânzători direct cumpărătorilor, cât şi cele acordate de organismele bancare ce-i finanţează direct pe cumpărătorii importatori. În prima ipoteză, raportul de c. izvorăşte nemijlocit din contractul de vânzare-cumpărare internaţională, iar condiţiile c. sunt prevăzute chiar în acest contract; acordarea acestui credit ocazionează contractarea altor credite (dar de astă dată de către exportatori), deoarece producătorii vânzători pot face faţă vânzărilor pe credit finanţându-se, de regulă, la rândul lor, prin diferite modalităţi de mobilizare a c., printre care c. procurate de pe piaţa financiară locală. În cea de-a doua ipoteză, oricare ar fi organismul bancar finanţator (organism bancar internaţional sau organism bancar naţional, fie el un organ bancar specializat în finanţarea exporturilor sau o bancă comercială), acordarea c. se face prin contracte distincte de cele fundamentale, care le fac necesare (în mod obişnuit contracte de vânzare-cumpărare) şi de conţinutul cărora se ţine seama în stabilirea condiţiilor de acordare a c.

CREDIT BANCAR, creditul acordat de instituţii bancare. În temeiul său, banca pune la dispoziţia clientului ei anumite fonduri ori îi permite acestuia să-şi procure fonduri dintr-o altă sursă de finanţare, garantându-le. În esenţa sa, **c.b.** este o noţiune economică, dar priveşte, şi se realizează prin mai multe operaţii juridice: avans, scont, împrumut, factoring etc. Din punctul de vedere al băncii finanţatoare, acordarea **c.b.** este subordoantă faţă de două imperative determinate: securitatea, care implică luarea unor măsuri menite să contracareze riscul de insolvabilitate al debitorului; mobilizarea creditului (cum este bunăoară posibilitatea de rescontare), graţie căreia creditorul îşi poate crea disponibilităţi de fonduri şi să utilizeze din nou aceleaşi credite. Acordând creditul, banca îşi rezervă dreptul de a controla utilizarea lui, urmărind ca aceasta să se facă numai în scopul pentru care a fost acordat; ea are libertatea să ceară restituirea fondurilor respective în cazul în care beneficiarul lor le-ar fi dat o altă destinaţie decât aceea anunţată la contractarea creditului (cum este, bunăoară, ipoteza folosirii unui credit acordat pentru export, la realizarea unor investiţii interne). **C.b.** se deschide printr-o operaţie constând în perfectarea unei convenţii prin care banca finanţatoare îşi asumă obligaţia de a pune la dispoziţia clientului său anumite fonduri pentru o durată determinată; la deschiderea creditului nu există remitere imediată a fondurilor promise (cum este cazul împrumutului), acestea aflându-se la dispoziţia beneficiarului, care poate încasa acea sumă ori să emită (să tragă) o cambie sau un cec asupra băncii (care astfel dobândeşte calitatea de tras). Beneficiarul creditului are obligaţia să plătească încă de la început un comision „de confirmare" sau „de angajament" (de exemplu 1%—2% pe an), chiar dacă nu utilizează creditul respectiv; pe această cale banca este pusă la adăpost de riscul nesolicitării de către client a executării convenţiei de deschidere a creditului. Ca natură juridică, deschiderea de **c.b.** este un contract consensual susceptibil de dovadă prin orice mijloace de probă; în practică, banca emite însă o scrisoare de confirmare a creditului, conţinând toate menţiunile necesare şi garanţiile aferente. Acest contract se încheie *intuitu personae*, şi ca urmare, în privinţa lui se produc toate consecinţele ce decurg dintr-o atare

împrejurare: moartea clientului, incapacitatea lui, falimentul oricăreia dintre părţi, reglementarea juridică, lichidarea bunurilor, dizolvarea societăţii. Creditul este cesibil, dar numai cu consimţământul băncii. În cazul în care contractul se încheie pe durată nedeterminată, banca poate să-l rezilieze pe cale unilaterală, cu un preaviz în timp util. O altă trăsătură specifică a deschiderii de credite este că aceasta are caracterul de contract unilateral, în sensul că banca este obligată să pună la dispoziţia clientului său creditul acordat fără ca beneficiarul să aibă obligaţia de a-l utiliza. Clientul este însă obligat să plătească băncii, pentru creditul acordat, o remuneraţie (dobândă) proporţională cu valoarea capitalului avansat de aceasta; remuneraţia respectivă este întregită apoi cu diferite comisioane, de regulă proporţionale cu valoarea creditului, dar care pot fi şi fixe, plătite de client pentru serviciile prestate de bancă; plata serviciilor respective se face în raport cu numărul efectelor de comerţ, indiferent de valoarea lor (de exemplu, la scont se plăteşte o sumă fixă pentru fiecare titlu). Remuneraţia creditului suferă o dublă limitare: în fapt, prin existenţa concurenţei, a pieţei financiare şi a pieţei monetare; în drept, prin efectul legilor care sancţionează camăta (uzura). În vederea contracarării riscurilor obişnuite oricărui vânzător (şi anume riscul de fabricaţie — concretizat în posibilitatea rezilierii contractului mai înainte de livrarea mărfii, în cazul în care cheltuielile de fabricaţie se află deja angajate — şi riscul de credit, pentru cazul neplăţii de către cumpărător), exportatorii şi importatorii recurg la cele mai diverse mijloace, între care, asigurarea, care este susceptibilă să acopere nu numai riscul de fabricaţie şi riscul de credit, ci uneori chiar riscul economic (riscul de schimb) decurgând din creşterea anormală a preţului de revenire etc. Plafonul unui c.b. se determină în raport de anumite elemente (esenţiale) pe care le are în vedere creditorul. Printre acestea figurează: bonitatea debitorului, iar în cazul creditelor interbancare, bonitatea corespondentului bancar, respectiv capacitatea lui de a-şi onora obligaţiile ajunse la scadenţă; natura tranzacţiei, care este importantă sub mai multe aspecte, şi anume: stabilirea plafonului creditului, a felului acestuia, a duratei sale; rentabilitatea operaţiei de credit, care constituie în cele din

urmă aspectul principal; interesul băncii respective de a extinde relaţiile de credit cu acel partener, interes ce trebuie corelat cu rentabilitatea operaţiei de credit. Durata termenului pentru care se acordă creditul este dependentă de mai mulţi factori, între care: felul mărfii (pentru exportul de maşini-unelte, instalaţii complexe se acordă cele mai lungi termene de creditare); valoarea exporturilor (de regulă perioada de creditare se stabileşte proporţional cu valoarea exporturilor); poziţia exportatorului şi a importatorului pe piaţa mărfurilor vândute pe credit; gradul de concurenţă pe piaţa mărfii exportate-importate (o concurenţă acerbă este de natură să determine prelungirea termenului de creditare); situaţia conjuncturală a pieţei (când aceasta este nefavorabilă, de regulă se prelungeşte timpul de vânzare a mărfurilor pe credit); situaţia balanţei de plăţi externe, a rezervelor de aur şi în devize ale ţării exportatoare. Ţinând seama de toate aceste aspecte, fiecare ţară este în măsură să adopte măsuri de încurajare sau de diminuare a exporturilor, respectiv a importurilor pe credite. Uneori termenele de creditare pentru importuri sau exporturi în raporturile dintre două ţări sunt prevăzute prin convenţii bilaterale interguvernamentale. Costul creditului este dependent mai ales de mărimea dobânzii percepute, care la rândul ei este dependentă de mai mulţi factori, cum ar fi: raportul dintre cererea şi oferta de mărfuri exportate pe credit şi între cererea şi oferta pentru diferite feluri de credit; felul mărfurilor exportate pe credit; gradul de rentabilitate a mărfurilor exportate; volumul operaţiunii încheiate; politica ţării vânzătoare faţă de ţara cumpărătoare; taxa oficială a scontului. De asemenea, costul creditului este înrâurit şi de primele de asigurare, al căror nivel este şi el dependent de mai mulţi factori: durata şi valoarea creditului asigurat; natura mărfii; natura riscurilor; situaţia cumpărătorului şi a exportatorului etc. Termenul de rambursare a creditului poate fi egal sau mai mic ca acela pentru care s-a acordat creditul; termenul de rambursare este însă mai mic decât perioada pentru care se acordă creditul, atunci când se acordă o perioadă de „respiro" sau „de graţie". În anul 1976, ţările dezvoltate (Marea Britanie, Franţa, Germania, Italia, S.U.A. şi Japonia), au convenit o înţelegere cu privire la condi-

Scanned with OKEN Scanner

ţiile de acordare a creditelor la export, stabilind anumite reguli ce urmau să fie aplicate de către fiecare din ţările semnatare. Astfel, la creditele de export pe termen mediu a fost fixată limita inferioară a dobânzii la 7,5%, iar la creditele pe termen lung, în favoarea unor ţări cu un grad de dezvoltare mai redus, la 8%; totodată s-a stabilit că durata creditelor de export poate fi de până la 10 ani, suma minimă a acontului este de 15% din valoarea contractului etc. Importurile româneşti se finanţează prin credite-cumpărător, prin contracte încheiate de B.R.C.E. cu băncile din ţara exportatorilor care acordă creditele; acest sistem de finanţare, care s-a generalizat la noi începând cu anul 1978, este mai avantajos decât acela realizat prin credite comerciale acordate de furnizorii externi. Cât priveşte exporturile româneşti, în vederea asigurării plăţilor, B.R.C.E. a încheiat mai multe convenţii de credit cu bănci din străinătate.

CREDIT COMERCIAL, varietate de credit larg utilizată în raporturile dintre comercianţi de specificul căreia este livrarea de către producător (furnizor) a cantităţii de marfă convenită cu cumpărătorul, amânându-se scadenţa preţului la o dată în viitor, astfel încât debitorul să aibă timpul necesar pentru revânzarea acelei mărfi spre a-şi procura lichidităţile necesare efectuării plăţii datoriei. Acordarea c.c. se realizează deci în mărfuri, iar nu în lichidităţi financiare. Obligaţia de plată a cumpărătorului se materializează de regulă într-un titlu de credit (cambie sau bilet la ordin). Prin c.c. se realizează finanţarea activităţii cumpărătorului (care, de regulă, este un distribuitor) de către furnizor (care este fie un producător direct, fie un comerciant angrosist). Utilizarea c.c. prezintă avantaje pentru ambele părţi. Astfel, în ce-l priveşte pe furnizor, pentru acesta c.c. se analizează ca mijloc suplimentar de atragere a clientelei, în timp ce pentru cumpărător (care este beneficiarul lui) respectivul credit prezintă semnificaţia unui instrument de reducere a costurilor şi de disponibilizare implicită a resurselor financiare; facilitând beneficiarului realizarea altor obiective, precum: modernizarea dotărilor, c.c. se converteşte în credit bancar. Banca, care a efectuat scontul devine creditorul cumpărătorului care a primit marfa pe credit. Graţie scontării cambiei trasă asupra cumpărătoru-

lui, furnizorul îşi poate reconstitui disponibilităţile băneşti necesare derulării ciclului producţiei sau distribuţiei. C.c. nu trebuie confundat cu blocajul financiar care este rezultatul întârzierii plăţii de către debitor, acesta din urmă fiind la rândul său victimă a întârzierii plăţii ce i se cuvine din partea propriului debitor. V. şi **credit bancar**.

CREDIT-CUMPĂRĂTOR, credit bancar acordat de o bancă din ţara exportatorului direct importatorului străin sau băncii acestuia, pentru ca el să poată plăti marfa la livrare în condiţii de plată *cash*. Finanţarea tranzacţiilor internaţionale prin **c.-c.** prezintă importante avantaje: exportatorul încasează contravaloarea mărfii chiar la livrarea acestuia, urmând ca importatorul să ramburseze în întregime creditul; cumpărătorul are certitudinea stabilităţii preţului tranzacţiei, deoarece plata făcându-se în condiţii *cash*, furnizorul nu poate include în preţ costuri suplimentare; de regulă durata **c.-c.** este mai mare decât aceea a creditului-furnizor. C.-c. acoperă numai parţial preţul de livrare al mărfii; în proporţie de 5-15%, preţul trebuie suportat de către importator, plata acestui procent făcându-se sub formă de avans ce urmează a fi achitat până la ultima livrare. Importatorul plăteşte avansul fie din capital propriu, fie prin intermediul unui credit obţinut de pe piaţa lui naţională. Asigurarea **c.-c.** este obligatorie pentru fiecare asemenea credit în parte. Graţie avantajelor pe care le prezintă, **c.-c.** a luat în ultima vreme forma unor veritabile acţiuni de cooperare în domeniul financiar-bancar, prin constituirea unor consorţii bancare internaţionale ce îndeplinesc un rol de importanţă majoră pe piaţa creditului internaţional. Asemenea consorţii se fundează pe înţelegerea mai multor bănci din diferite ţări interesate în concentrarea capitalurilor, cu scopul finanţării anumitor tranzacţii economice internaţionale prin plasarea unor credite de natură să impulsioneze schimburile economice pe plan internaţional. Prezenţa consorţiilor bancare în relaţiile economice în general, în relaţiile dintre ţările industrializate şi cele în curs de dezvoltare în special, constituie o realitate tot mai frecvent întâlnită, ele acordând credite şi efectuând o serie de alte operaţii bancare.

Scanned with OKEN Scanner

CREDIT MOBILIZABIL, creditul bancar însoţit însoţit de un instrument juridic de natură să permită băncii posibilitatea refinanţării de la un alt organism bancar, adică să împrumute ea însăşi sumele pe care le-a avansat în executarea creditului acordat clientului său. Un astfel de instrument poate fi de exemplu cambia, care prin efectul scontat transferă băncii drepturile ce-i asigură rambursarea creanţei. Sin. *credit prin scont*. V. şi **contract de credit**.

CREDIT NEMOBILIZABIL, varietate de credit bancar care nu este însoţit de un instrument juridic de natură să permită băncii posibilitatea refinanţării de la un organism bancar. Deschiderea de credit constituie o astfel de varietate. V. şi **contract de credit**.

CREDIT OBLIGATAR, mijloc de finanţare externă a societăţii comerciale preferabil în situaţiile când nu se poate recurge nici la creditul bancar şi nici la majorarea capitalului social, de specificul căruia este emisiunea de obligaţiuni către societatea comercială interesată. Prin emisiunea de obligaţiuni, societatea comercială obţine un împrumut pe termen lung, apelând în acest sens la subscripţia publică. Acest împrumut are caracter unitar, deşi este acordat de o pluralitate de creditori, adică de către toţi cei care achiziţionează obligaţiunile puse pe piaţa titlurilor de valoare de către societatea emitentă. Dobânditorii de obligaţiuni se numesc obligatari. Aceştia sunt creditori ai societăţii şi într-o atare calitate ei nu pot participa la împărţirea dividendelor, la procesul decizional al adunării generale a acţionarilor, nu suportă riscurile societăţii. În schimb, în ipoteza lichidării societăţii, creditorii obligatari participă, alături de ceilalţi creditori sociali la transformarea activului în numerar înfăptuită de lichidatori şi la împărţirea (repartizarea) acestuia între titularii drepturilor de creanţă împotriva societăţii. În virtutea titlurilor de creanţă pe care le deţin, obligatarii dobândesc un anumit nivel de participare la viaţa societăţii comerciale debitoare. Emisiunea de obligaţiuni este mijlocul juridic prin care se obţine **c.o.** Condiţiile de fond ale acesteia sunt: a) respectarea plafonului maxim al valorii împrumutului în raport cu valoarea capitalului social: legea română stabileşte în acest sens că acţiunile pot fi emise pentru o sumă care să nu depăşească trei pătrimi din capitalul

social vărsat şi existent, conform ultimului bilanţ contabil aprobat; dacă se fac mai multe emisiuni, toate împreună trebuie să se încadreze în acest plafon, deoarece societatea emitentă garantează rambursarea c.o. numai cu patrimoniul social; b) valoarea minimă a unei obligaţiuni nu poate fi mai mică decât valoarea minimă stabilită de lege pentru un astfel de titlu; c) toate obligaţiunile din aceeaşi emisiune trebuie să fie egale ca valoare şi să confere aceleaşi drepturi obligatorilor; d) obligatorii care subscriu obligaţiuni trebuie să verse integral valoarea titlului. Pentru valabilitatea emisiunii de obligaţiuni se cer îndeplinite următoarele condiţii de formă: 1) hotărârea privind emisiunea de obligaţiuni să fie adoptată de adunarea generală extraordinară a acţionarilor; 2) atunci când emisiunea de obligaţiuni se face prin subscripţie publică se cere ca administratorii societăţii să dea publicităţii un prospect de emisiune vizat de instanţa în a cărei rază teritorială îşi are sediul societatea emitentă; 3) subscripţia obligaţiunilor trebuie să se facă pe exemplarele prospectului de emisiune, iar odată cu aceasta trebuie să se efectueze şi vărsământul integral al sumei subscrise; 4) fiecare titlu obligaţional trebuie să conţină menţiunile prevăzute de lege în acest sens (ca de exemplu: numărul de ordine al obligaţiunii, tabloul plăţilor în capital şi semnăturile administratorilor). Pentru societatea emitentă identitatea creditorului obligatar este negociabil şi uşor transmisibil. Pe de altă parte, în plan subiectiv, obligatorul nu are, de regulă, reprezentarea că prin cumpărarea obligaţiei acordă un credit societăţii şi că deci el este un creditor al acesteia. Pentru el dobândirea obligaţiei prezintă semnificaţia unui plasament de capital. Creditorii obligatari se pot organiza în adunarea generală respectând condiţiile prevăzute de lege într-un atare scop.

CREDIT PRIN ACCEPTAREA CAMBIEI, varietate a creditului prin semnătură, de specificul căreia este acceptarea de către bancă a unei cambii trasă de client asupra ei, ceea ce are semnificaţia deschiderii unui credit în favoarea acestuia. Dacă, la scadenţă, cambia este prezentată la plată, aceasta înseamnă că respectivul client a uzat de creditul deschis de bancă. De regulă

însă trăgătorul scontează cambia la o altă bancă, ceea ce schimbă datele problemei. În realitate însă banca nu a împrumutat fonduri, ci numai credibilitatea ei ca şi garant al datoriei clientului său, ca şi cum ea ar fi avalizat cambia. C. **prin a.c.** este larg utilizat în Marea Britanie şi mai restrâns practicat în alte ţări. El reprezintă utilitate în comerţul internaţional. Astfel, la vânzarea CAF, vânzătorul trage o cambie asupra băncii cumpărătorului; dacă aceasta acceptă cambia respectivă înseamnă că, prin semnătura ei garantează plata preţului. Astfel vânzătorul îşi poate procura fonduri pe o altă piaţă. Pentru a-şi asigura rambursarea creditului, banca păstrează fondurile băneşti ale clientului cu referire la care acceptă cambia. Ea va debita contul acestuia atunci când i se cere să plătească suma înscrisă în cambie. În ipoteza în care soldul creditor al clientului este îndestulător, banca îşi împrumută numai semnătura, iar dacă acel sold este suficient banca acordă un veritabil credit în forma angajamentului cambial. V şi **credit prin semnătură.**

CREDIT PRIN AVALUL CAMBIEI, varietate a creditului prin semnătură, ce presupune avalizarea de către bancă a cambiei trasă de clientul ei, şi deci, constituirea pe această cale a respectivei bănci ca fidejusor al acestuia, solidar cu el faţă de creditor. Banca se expune astfel executării de către creditor, neavând posibilitatea să invoce beneficiul de discuţiune. Ea se va putea îndrepta ulterior împotriva clientului promovând acţiunea personală ce decurge din aval, precum şi o acţiune subrogatorie (prin care să exercite acţiunea ce aparţinea creditului plătit). V. şi **credit prin semnătură.**

CREDIT DE SCONT. V **credit mobilizabil.**

CREDIT PRIN SEMNĂTURĂ, varietate de credit care se distinge prin aceea că banca nu împrumută fonduri, ci doar credibilitatea ei, constituindu-se ca fidejusor solidar cu clientul său faţă de creditorul acestuia. C.s. poate îmbrăca forma creditului prin acceptarea cambiei, a utilizatorului prin avalul cambiei, a garanţiei la prima cerere, şi a scrisorii de credit pentru operaţiuni internaţionale. În toate aceste ipoteze, banca se obligă irevocabil să plătească necondiţionat, la prima cerere,

Scanned with OKEN Scanner

suma vizată de **c.s.**, renunţând la facultatea ce o are în calitate de garant de a invoca orice excepţie fondată pe contractul de bază. V. şi **credit prin acceptarea cambiei; credit prin avalul cambiei; garanţie la prima cerere; scrioarea de credit pentru operaţiuni internaţionale.**

CREDIT STAND BY, credit ce îndeplineşte rolul de garanţie şi are caracter documentar. Este supus Regulilor şi Uzanţelor Uniforme fiind utilizat frecvent în S.U.A.. Prin **c.s.b.** se garantează următoarele plăţi şi prestaţiuni: plata cambiei la un anumit termen de la vedere; rambursarea creditelor bancare; plata mărfurilor livrate; efectuarea livrărilor mărfurilor contractate; executarea contractelor de antrepriză. Dacă prestaţia garantată nu este executată de către debitorul ei, creditul acelei prestaţii poate cere băncii emitente a **c.s.b.** să-şi asume angajamentul de plată. În acest scop solicitantul va anexa cererii sale o declaraţie conformă modalităţilor creditului documentar prin care se confirmă neîndeplinirea obligaţiilor contractuale asumate de către importor. Se vor anexa, dacă este cazul, şi documentele de expediţie a mărfii. V. şi **credit documentar.**

CREDITE ACORDATE DE BANCA INTERNAŢIONALĂ PENTRU RECONSTRUCŢIE ŞI DEZVOLTARE (B.I.R.D.), varietate de credite bancare care se disting prin aceea că au ca suport juridic principal acorduri guvernamentale, iar nu un contract consensual şi oneros. Acordarea împrumuturilor de către B.I.R.D. este guvernată de următoarele principii: *a)* împrumuturile se acordă numai solicitanţilor pe care banca îi apreciază ca fiind solvabili; *b)* acordarea lor este condiţionată şi de constatarea de către bancă a împrejurării că obiectivele pentru realizarea cărora ele au fost solicitate sunt suficiente pentru dezvoltarea ţărilor membre în cauză şi se înscriu în programele generale de dezvoltare iniţiate de ţările respective; *c)* banca să-şi formeze convingerea că obiectivele ce urmează a fi finanţate sunt justificate din punct de vedere economic; *d)* împrumuturile solicitate să nu poată fi obţinute de alte organisme financiar-bancare sau din alte surse, în condiţii mai rezonabile (mai economicoase, mai eficiente). În principiu, B.I.R.D. finanţează doar costurile externe ale proiectelor; acordarea împrumutului se face în baza li-

citaţiilor organizate cu referire la obiectivul de investiţii ce urmează să fie finanţat cu fondurile astfel obţinute. Beneficiarul împrumutului nu primeşte efectiv sumele acordate de bancă cu acest titlu, furnizorii (sau executanţii de lucrări) fiind plătiţi direct de către B.I.R.D. din fondurile respective. Solicitantul de împrumut primeşte totuşi uneori de la B.I.R.D. anumite sume din împrumutul ce i-a fost acordat, dar ceea ce-i remite banca în asemenea situaţii constituie doar tranşa de împrumut necesară acoperirii de către acesta a plăţilor deja efectuate. În raport cu specificul programului finanţat se stabileşte durata împrumuturilor acordate; de regulă termenul de rambursare este de 15-25 ani, în cazuri speciale putând fi depăşită această durată. Dobânda percepută de B.I.R.D. nu rămâne mereu aceeaşi, ea suferind modificări (în sus sau în jos) determinate de acţiunea legii cererii şi ofertei, specifică ţărilor cu economie de piaţă; modificările respective nu vizează însă împrumuturile deja contractate sau aflate în curs de contractare, ci numai împrumuturile noi, ce vor fi negociate după introducerea modificărilor. La licitaţiile organizate de B.I.R.D. pentru obiective de investiţii ce se execută în ţara noastră pot participa şi întreprinderi româneşti furnizoare, acestea beneficiind de o marjă de preferinţă de 15% faţă de preţurile cele mai avantajoase cerute de firmele străine ofertante.

CREDITE ACORDATE DE BANCA REGLEMENTELOR INTERNAŢIONALE (B.R.I.), credite bancare acordate în condiţiile statutului acestui organism financiar internaţional băncilor centrale din ţările membre. De regulă B.R.I. acordă credite în condiţii mai avantajoase decât băncile comerciale. Ca membră a acestei bănci ţara noastră a beneficiat şi ea de asemenea credite.

CREDITE DOCUMENTARE DE ACCEPTARE, formă specială de accept bancar reprezentând un angajament de a accepta cambii dacă creditul este utilizabil prin acceptarea de către banca emitentă. Asemenea credite îmbracă forma scrisorii de credit comercial. Sunt reglementate de Regulile şi uzanţele uniforme privind creditul documentar.

Scanned with OKEN Scanner

CREDITEXPORT, organism financiar-bancar național înființat în anul 1959 în Belgia, sub formă de asociație cuprinzând mai multe instituții publice de credit, inclusiv Banca Națională a Belgiei. Acest organism este specializat în creditarea comerțului internațional, mai exact în finanțarea exporturilor de echipament industrial pe termen mijlociu sau lung.

CREDIT-FURNIZOR, credit comercial acordat de vânzător cumpărătorului străin pe termen mediu — pe o perioadă de 2—5 ani, calculată, de regulă, de la începerea livrării — sau pe termen lung — pe durată de 5—10 ani, socotită în general de la începerea livrării. În majoritatea cazurilor, furnizorii ce creează facilități de plată cumpărătorilor (neavând resurse suficiente pentru a putea aștepta sfârșitul perioadei de credit), finanțează creditele acordate acestora împrumutându-se de la instituțiile de credit (de regulă bănci comerciale) care, la rândul lor, pot refinanța creditele respective apelând la instituții financiare speciale de refinanțare a creditelor la export, sau la banca centrală a acelei țări. Finanțarea **c.-f.** este condiționată de către bănci de asigurarea livrărilor la o instituție specializată în asigurarea creditelor la export; instituția respectivă își asumă obligația de a acoperi în întregime riscurile comerciale, ca și pe cele necomerciale. În favoarea furnizorului se emite o poliță de asigurare, pe care acesta o cedează instituției de credit ce finanțează creditul; această poliță constituie o cauțiune pentru creditul acordat și pentru durata valabilității sale. Asigurarea creditului la export a devenit parte integrantă a finanțării exporturilor; ca urmare, instituțiile de asigurare a creditului la export sunt chemate să îndeplinească funcții care le completează pe cele specifice instituțiilor de credit. În toate cazurile, **c.-f.** se acordă de către exportator cumpărătorului-importator sub forma unor livrări de mărfuri. Părțile stabilesc, prin contract, nivelul dobânzilor pentru creditele acordate; acest nivel nu poate fi superior limitelor stabilite prin acorduri comerciale bilaterale, atunci când prin asemenea acorduri s-a convenit plafonarea lui.

CURS LA BURSĂ, expresie prin care se desemnează prețul ce este atins de o valoare mobiliară în timpul unei ședințe de bursă și publicat, după terminarea ședințe-

Scanned with OKEN Scanner

dinţei respective, într-un buletin. C.b. este determinat de raportul dintre cerere şi ofertă, fiind totodată înrâurit de factori obiectivi şi subiectivi foarte diverşi, şi nu rareori de specula practicată în mod curent, înlesnită de operaţiile la termen, în care, de fapt, nu au loc transferuri de titluri de la o parte la cealaltă, ci se plăteşte numai diferenţa de preţ dintre cursul vânzării şi cel cotat în ziua prevăzută pentru executare. La bursă, titlurile pot fi oricând procurate, la fel ca orice marfă fungibilă. Modul de desfăşurare a operaţiilor de bursă, inclusiv de stabilire a preţurilor de vânzare-cumpărare, este determinat prin regulamentul de funcţionare a bursei. Şedinţele bursei se desfăşoară cu participarea reprezentanţilor autorizaţi ai firmelor specializate în comerţul care intră în profilul bursei respective, şi anume: întreprinderi comerciale (în cazul burselor de mărfuri), bănci (în cazul burselor de acţiuni şi obligaţiuni sau al burselor valutare). În cadrul fiecărei şedinţe se prezintă, pe de o parte, cererile pentru valorile supuse negocierii, primite de întreprinderile sau băncile participante de la clienţii lor, precum şi propriile cereri, iar pe de altă parte, ofertele de asemenea valori. Bursa stabileşte preţul sau cursul valorilor negociate în funcţie de mărimea cererii şi ofertei: în ipoteza înregistrării unei creşteri a cererii, preţul (sau cursul) va creşte şi el, şi invers. Există preţuri sau cursuri de vânzare ceva mai mari decât cele de cumpărare; există de asemenea preţuri sau cursuri la vedere şi la termen, acestea din urmă fiind, în principiu, mai mari decât cele la vedere. Scăderea bruscă a **c.b.** poate semnifica imineţa declanşării unei crize economice.

CURTAJ, remuneraţie care se plăteşte intermediarilor (agenţi de schimb, remizieri, curtieri) pentru operaţiunile îndeplinite de către aceştia. **C.** la care este îndreptăţit remizierul constituie în realitate o parte din **c.** cuvenit agentului de schimb pentru care acţionează acesta.

CURTEA ARBITRALĂ EUROPEANĂ, instituţie permanentă de arbitraj organizată în cadrul Comunităţii Economice Europene (C.E.E.), având sediul la Strasbourg (la sediul Consiliului Europei); se distinge prin aceea că judecă direct litigiul, după o procedură pe care o determină ea însăşi dacă părţile nu au prevăzut altfel. I se acordă o

mare importanţă în ţările comunitare, considerându-se că reuşita acestei instituţii condiţionează însuşi succesul Comunităţii Economice Europene.

CURTEA DE ARBITRAJ A CAMEREI INTERNAŢIONALE DE COMERŢ DIN PARIS, instituţie permanentă de arbitraj, care se distinge prin aceea că, propriu-zis, nu ea judecă litigiile, ci asigură doar cadrul organizatoric jurisdicţional pentru soluţionarea lor, sub egida sa statuând arbitrii aleşi de părţi şi apoi confraţi de curte, iar dacă într-un anumit termen părţile nu au procedat la desemnarea lor, aceasta (curtea) poate proceda chiar la numirea lor. Părţile pot desemna, de comun acord, un singur arbitru, care urmează să fie confirmat de Curtea de Arbitraj; dacă ele au decis să fie arbitrate de către un arbitru unic, dar nu s-au putut pune de acord asupra persoanei acestuia, el va fi numit de Curte. În cazul în care părţile convin să fie arbitrate de către trei arbitri (ceea ce se întâmplă frecvent) fiecare dintre ele desemnează câte un arbitru, care urmează a fi confirmat de curte; totodată aceasta din urmă îl va numi pe cel de-al treilea arbitru, care va îndeplini şi funcţia de preşedinte al completului de arbitraj în cazul dat. Părţile au libertatea să solicite soluţionarea litigiului lor de către un complet format din cinci arbitri, caz în care fiecare dintre ele va desemna câte doi arbitri, iar curtea îl va numi pe al cincilea, ce va îndeplini funcţia de preşedinte sau supraarbitru. Arbitrul unic, ca şi supraarbitrul, este ales dintr-o ţară terţă (alta decât ţările cărora le aparţin părţile litigante). În vederea numirii arbitrilor sau supraarbitrilor, Curtea de Arbitraj se adresează comitetelor naţionale ale Camerei de Comerţ solicitându-le propuneri. La fel ca judecătorii de la instanţele de drept comun, arbitrii pot fi recuzaţi, situaţie în care Curtea de Arbitraj decide fără drept de recurs şi fără arătarea motivelor deciziei sale. Conform procedurii care se aplică în faţa acestei instanţe, părţile au libertatea să solicite iniţial îndeplinirea unei proceduri de conciliere; o asemenea procedură se efectuează de către un complet format din trei membri (câte unul numit de fiecare parte, iar al treilea desemnat de Curte dintr-o ţară terţă). În ipoteza nereuşitei procedurii de conciliere, părţile au facultatea, fie să recurgă la

arbitraj, fie să se adreseze instanţelor de drept comun competente; această ultimă posibilitate este însă valabilă numai pentru cazul în care ele nu sunt legate printr-o convenţie de arbitraj. Cele discutate în şedinţa de conciliere nu prezintă relevanţă în procedura de arbitraj şi nici în procedura din faţa instanţelor de drept comun, iar cei care au făcut parte din completul de conciliere nu pot fi numiţi arbitri pentru acelaşi litigiu. Regulamentul Curţii de Arbitraj consacră regulile procedurale în temeiul cărora se desfăşoară activitatea de soluţionare a litigiului de către arbitrul unic sau, după caz, de tribunalul arbitral; aceste reguli sunt obligatorii pentru părţi, întocmai ca procedura prevăzută pentru instanţele de drept comun. **C.A.C.I.C. din Paris** este cea mai veche şi cea mai importantă dintre instituţiile de arbitraj; în prezent ea a dobândit vocaţie mondială, ce se afirmă tot mai evident pe măsura dezvoltării afacerilor comerciale internaţionale şi a consolidării încrederii participanţilor la comerţul internaţional în competenţa profesională şi imparţialitatea arbitrilor.

CURTEA DE ARBITRAJ COMERCIAL INTERNAŢIONAL BUCUREŞTI (C.A.B.), organism permanent de arbitraj, neguvernamental, fără personalitate juridică, independent în exercitarea atribuţiilor jurisdicţionale ce îi revin potrivit competenţei sale. Are sediul în Bucureşti şi este organizată şi funcţionează pe lângă Camera de Comerţ şi Industrie a României. Are competenţa şi îşi desfăşoară activitatea jurisdicţională potrivit Regulilor de procedură, aprobate de colegiul acestei Curţi. Este formată din 35-40 de arbitri, numiţi de Comitetul executiv al Camerei de Comerţ şi Industrie a României la propunerea preşedintelui în funcţiune al C.A.B. pe timp de 3 ani, dintre persoane cu experienţă şi cu înaltă calificare în domeniul dreptului comercial şi al relaţiilor economice internaţionale. Arbitrii sunt înscrişi într-o listă ce va cuprinde: numele, ocupaţia, specialitatea şi titlurile ştiinţifice ale fiecărui arbitru. Partea străină într-un litigiu alege un arbitru care figurează pe lista unei instituţii de arbitraj străine, dacă şi părţii române i se recunoaşte dreptul de a alege, într-un litigiu de competenţa acelei instituţii, un arbitru de pe

lista C.A.B. române. Arbitrii nu sunt reprezentanţii părţilor; ei sunt independenţi şi imparţiali în îndeplinirea lor. C.A.B. îşi exercită atribuţiile jurisdicţionale prin complete de arbitraj formate din 3 membri sau printr-un arbitru unic, aleşi sau desemnaţi potrivit regulilor de procedură. C.A.B. este compusă de un colegiu compus din preşedinte, vicepreşedinte şi trei membri. Acest colegiu este numit de comitetul executiv al Camerei de Comerţ şi Industrie dintre arbitrii înscrişi pe listă. Colegiul ia hotărâri cu majoritatea absolută a membrilor ce îl compun. Dintre atribuţiile colegiului cele mai impor- tante par a fi: aprobarea regulilor de procedură ale C.A.B.; asigurarea conducerii generale a C.A.B.; modificarea regulamentului de funcţionare al C.A.B., precum şi a normelor privind taxele arbitrale şi onorariile arbitrilor; asigurarea procurării de documentaţie străină; stabilirea atribuţiile secretariatului C.A.B. etc. Preşedintele C.A.B. are conducerea curentă a acestei curţi şi o reprezintă în relaţiile interne şi internaţionale. Totodată el exercită atribuţii referitoare la desfăşurarea activităţii jurisdicţionale prevăzute în regulile de procedură arbitrală. Este ajutat în îndeplinirea atribuţiilor ce-i revin de către vicepreşedintele C.A.B., care este şi înlocuitorul de drept al său. Totalitatea arbitrilor înscrişi pe listă constiuie Plenul C.A.B. Acesta dezbate informările colegiului C.A.B. cu referire la activitatea desfăşurată, discută probleme de drept mai importante şi mai deosebite ivite în activitatea jurisdicţională a C.A.B. şi examinează propunerile privind îmbunătăţirea reglementărilor referitoare la arbitrajul comercial. În cadrul C.A.B. mai funcţionează şi un secretariat compus din asistenţi arbitrali şi alţi salariaţi numiţi de Comitetul executiv al Camerei de Comerţ şi Industrie cu avizul colegiului C.A.B.. C.A.B. este competentă să soluţioneze litigiile patrimoniale născute din raporturi care interesează comerţul internaţional, sau din alte asemenea raporturi dacă părţile au încheiat în acest sens o convenţie arbitrală scrisă (clauză compromisorie sau compromis). Convenţia părţilor într-un atare sens poate rezulta şi din săvârşirea unor acte procedurale cum sunt introducerea de către reclamant a unei cereri de

Scanned with OKEN Scanner

arbitrare şi acceptarea pârâtei ca această cerere să fie soluţionată de C.A.B.. Validitatea clauzei compromisorii este independentă de valabilitatea contractului în care a fost înscrisă. Competenţa curţii de a soluţiona un anumit litigiu exclude în privinţa acelui litigiu competenţa instanţelor de drept comun. În fiecare litigiu cu care este sesizată, curtea îşi verifică propria sa competenţă de a soluţiona acel litigiu şi decide în această privinţă.

CURTIER (COURTIER EN MARCHANDISES), agent comercial ce acţionează fără împuternicire de reprezentare a firmei pe seama căreia lucrează. Rolul **c.** se produce la mijlocirea legăturii între doi parteneri de afaceri; **c.** nu participă la încheierea efectivă a tranzacţiei între partenerii respectivi. El îşi îndeplineşte serviciile de intermediere în baza unui contract de curtaj; aceste servicii sunt retribuite printr-o indemnizaţie procentuală numită curtaj.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. V. Anghelescu, Al. Deteşean, E. Hutira, *Contracte economice internaţionale*, Editura Academiei, Bucureşti, 1980.

2. V. Babiuc, *Riscurile contractuale în vânzarea comercială internaţională*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982.

3. C. Bîrsan şi colab., *Societăţile comerciale*, Casa de editură şi presă Sansa S.R.L., Bucureşti, 1995.

4. H.C.Black şi colab. *Black's law dictionary*, St Paul, Minn. West Publishing Co., 1991.

5. G. Brulliard, D. Laroche. *Précis de droit comercial*, ed.7 Paris 1979.

6. G. Buşe şi colab, *Dicţionarul complet al economiei de piaţă*, Societatea Informaţia S.R.L., Bucureşti, 1994.

7. O. Căpăţînă, *Litigiul arbitral de comerţ exterior*, Editura Academiei, Bucureşti, 1978.

8. O. Căpăţînă, V. Tănăsescu (sub redacţia), *Instituţii de drept comercial internaţional*, Editura Academiei, Bucureşti, 1982.

Scanned with OKEN Scanner

9. O. Căpăţînă, B. Ştefănescu, *Tratat de drept al comerţului internaţional*, vol. I., (partea generală), Editura Academiei, Bucureşti, 1985.

10. I. Cloşcă (sub redacţia), *Dicţionar de drept internaţional public*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982.

11. M.N. Costin, *Drept comercial internaţional-ghid alfabetic*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987.

12. M.N.Costin, *Dreptul comerţului internaţional* (fascicola I. Societăţi comerciale), Universitatea din Cluj-Napoca, Facultatea de drept, 1983.

13. M.N. Costin, S. Deleanu, *Dreptul comerţului internaţional*, vol.I., Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1994.

14. M.N. Costin, S. Deleanu, *Dreptul comerţului internaţional*, vol.II Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1995.

15. M.N. Costin (sub redacţia), *Dicţionar de drept procesual civil*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983.

16. M.N. Costin, M. Mureşan, V. Ursa, *Dicţionar de drept civil*, Editura ŞtiinţificĂ şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980.

17. Fr. Deak, St. Cărpenaru, *Contracte civile şi comerciale*, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1993.

18. Al. Deteşan, I. Rucăreanu, B. Ştefănescu, *Dreptul comerţului internaţional*, editat de „Revista Economică", Bucureşti, 1976.

19. Al. Deteşan, D. Pojoran, *Plăţile, riscurile, eficienţa în contractele internaţionale*, editat de „Revista economică", Bucureşti, 1980.

Scanned with OKEN Scanner

20. I. Dogaru, T.R. Popescu, C. Mocanu, M. Rusu, *Principii şi instituţii în dreptul comercial internaţional*, Editura „Scrisul Românesc", Craiova, 1980.

21. Y. Eminescu, O. Căpăţînă, (sub redacţia), *Societăţile mixte constituite* în R.S.R., Editura Academiei, Bucureşti, 1976.

22. Y. Eminescu, *Tratat de proprietate industrială*, vol.1,2 şi 3, Editura Academiei, Bucureşti, 1982, 1983 şi respectiv 1984.

23. I. Filipescu, *Drept internaţional privat*, vol.1 şi 2, Universitatea din Bucureşti, Facultatea de societate, 1982 şi 1984.

24. Gr. Florescu, *Societăţile mixte în România, noua formă de cooperare economică internaţională*, Editura Litera, Bucureşti, 1977.

25. A. Jauffret, *Manuel de Droit commercial*, ed. 14, PAris, 1973.

26. C.C. Kiriţescu, *Moneda, Mica Enciclopedie*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982.

27. C.C. Kiriţescu, *Relaţiile valutar-financiare internaţionale*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978.

28. R. Ieflar, *American Conflicts of Law*, ed.3, New York, 1977.

29. Y. Loussouarn, J. D.Bredin,*Droit du commerce international*, Sirey, Paris, 1969.

30. I.Macovei, *Contractele de comerţ exterior în dreptul român*, Editura Junimea, Iaşi, 1977.

31. I.Macovei, *Dreptul comerţului internaţional*, Editura Junimea, Iaşi, 1980.

Scanned with OKEN Scanner

LEI 15.000

ISBN 973 - 9186 - 56 - 4

Scanned with OKEN Scanner